

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI
DOKTORI ISKOLA

dr. Nagy Éva

**A VEVŐ-FOGYASZTÓ TRADICIONÁLIS JOGAI
INGÓ ADÁSVÉTEL HIBÁS TELJESÍTÉSE ESETÉN**

PHD ÉRTEKEZÉS

TÉMAVEZETŐ:
PROF. DR. JAKAB ÉVA
tanszékvezető egyetemi tanár, DSc.

Szeged
2014

Tartalomjegyzék

TARTALOMJEGYZÉK.....	1
BEVEZETŐ GONDOLATOK.....	8
I. RÉSZ: AZ INGÓ ADÁSVÉTEL HIBÁS TELJESÍTÉSÉNEK TÖRTÉNETE.....	12
I. AZ INGÓ ADÁSVÉTEL HIBÁS TELJESÍTÉSÉNEK JOGKÖVETKEZMÉNYEI AZ ÓKORI RÓMÁBAN – KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A RABSZOLGÁK ADÁSVÉTELÉRE.....	12
Bevezetés.....	12
1. Exkurzus: a kellékszavatosság előzményei az archaikus Rómában – a XII táblás törvény és az actio de modo agri.....	13
2. A preklasszikus kor joggyakorlata.....	15
2.1. Az áruforgalom fellendülése – kereskedelmi és piaci szokások.....	15
2.2. Eladói garancia-stipulatiók.....	17
2.3. Az adásvétel keresete.....	24
2.4. Az adásvétel különös fajtája: a „próbára vétel”.....	25
3. Az aedilis curulis és edictuma.....	26
3.1. Az edictum aedilium curulium szerinti kellékhibák rabszolgák adásvétele esetén.....	27
3.2. Kellékhibák az igásállatok adásvételénél.....	32
3.3. Az aediliszi edictum alanyi és területi „hatálya”.....	34
3.4. Az aediliszi keresetek.....	34
3.4.1. Actio redhibitoria – az elállás keresete.....	38
3.4.2. Actio quanti minoris – kereset a vételár csökkentése iránt.....	40
3.5. Keresetindítási határidők.....	42
4. Az aediliszi és a praetori jogérvényesítési lehetőség párhuzamossága.....	43
5. A hibás teljesítés jogkövetkezményei a posztklasszikus korban.....	45
Összefoglalás.....	53
II. AZ OSZTRÁK ÉS A NÉMET KODIFIKÁCIÓK A HIBÁS TELJESÍTÉSÉRŐL – A KORABELI MAGYAR JOGTUDOMÁNY TÜKRÉBEN.....	55
Bevezetés.....	55
1. Az osztrák Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch szabályai hibás teljesítés esetén ..	56
1.1. A magánjogi kodifikáció.....	56
1.2. Szavatosság.....	57
1.3. Szavatossági jogok.....	59
1.4. Igényérvényesítési határidők.....	61
1.5. Állatszavatosság.....	62
2. A hibás teljesítésre vonatkozó szabályok a német Bürgerliches Gesetzbuchban.....	62
2.1. A magánjogi kodifikáció.....	62

2.2. Hibás teljesítés.....	63
2.3. A vevő kellékszavatossági jogai.....	65
2.4. Az elállás joga – Wandelung	65
2.5. A vételárcsökkentés iránti igény – Minderung	67
2.6. Kártérítési igény	68
2.7. Kicserélés fajlagos vétel esetén	69
2.8. A kellékszavatossági igények elévülése	69
2.9. Állatszavatosság	71
2.10. Elhatárolási kérdések	71
3. A Svájci Államszövetség magánjogi kodifikációja.....	72
Összefoglalás	74
III. A HIBÁS TELJESÍTÉS A MAGYAR MAGÁNJOGBAN A REFORMKORTÓL A POLGÁRI	
TÖRVÉNYKÖNYV MEGALKOTÁSÁIG	75
Bevezetés.....	75
1. A kellékhibás teljesítés a reformkori hazai magánjogban és a jogirodalomban.....	75
2. Kellékszavatosság az 1875-ös Kereskedelmi törvényben és a korabeli jogtudományban	79
2.1. Hibafogalom	80
2.2. Kellékszavatossági jogok.....	82
2.2.1. Elállás	83
2.2.2. Árleszállítás	85
2.2.3. Kártérítés	85
2.3. Igényérvényesítés és bizonyítási teher.....	87
2.4. Elhatárolási kérdések	88
2.5. Hibás teljesítés az állatok adásvételénél	90
3. Az ingó dolog adásvételének hibás teljesítése az 1928-as Magánjogi Törvényjavaslatban és a korabeli jogirodalomban, joggyakorlatban	93
3.1. Hibás teljesítés, kellékszavatosság, hibafogalom	94
3.2. A szavatossági helytállás jogalapja és a szabályozás diszpozitív jellege.....	98
3.3. A vevő tudomása a hibáról	98
3.4. Szavatossági jogok.....	99
3.4.1. A vétel felbontása	100
3.4.2. Árleszállítás	102
3.4.3. Hiánymentes dolog szolgáltatása fajlagos vétel esetén.....	103
3.4.4. Kártérítés	104
3.5. Jótállás	106
3.6. A vevő felróható közrehatása	106
3.7. Igényérvényesítési határidők	107

3.8. Elhatárolási kérdések	109
3.9. Állatszavatossági szabályok	109
3.9.1. Hibafogalom	110
3.9.2. Főbb eltérések az általános szavatossági szabályokhoz képest.....	111
3.10. Exkurzus: „szédelgő feldicsérés (reklámszédelgés)”	112
Összefoglalás	113
IV. AZ INGÓ ADÁSVÉTEL HIBÁS TELJESÍTÉSÉNEK SZABÁLYOZÁSI TÖRTÉNETE A POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYV HATÁLYBA LÉPÉSÉTŐL AZ EZREDFORDULÓIG	115
Bevezetés	115
1. Az 1959. évi IV. törvény megalkotásának előzményei	115
2. Gazdaság, szerződések és adásvétel a Ptk. megalkotásának idején	116
3. Az adásvételi szerződés megkötése és tartalma	117
4. Hibás teljesítés, kellékszavatosság és hibafogalom.....	120
4.1. A védett vagyoni érdek, a szabályozás jogalapja és diszpozitivitása	122
4.2. A vevő tudomása a hibáról	123
4.3. A hibás teljesítés jogkövetkezményei	124
4.3.1. Egyedileg meghatározott dolog szolgáltatása	125
4.3.2. Fajta és mennyiség szerint meghatározott dolog szolgáltatása	127
4.3.3. Kártérítés	128
4.4. Jótállás	132
4.5. Igényérvényesítési határidők és bizonyítási teher	135
4.5.1. Szavatossági határidők	135
4.5.2. A kártérítési igény érvényesítésének határideje	139
4.5.3. Jótállási határidő.....	140
4.6. Szavatosság állatok adásvétele esetén.....	141
4.7. Elhatárolási kérdések	143
4.7.1. Jogszatosság	143
4.7.2. Nemteljesítés	144
4.7.3. A szerződés teljesítése alkalmával a jogosult egyéb – nem szerződési – érdekeinek sérelme	145
5. Az 1959-es szabályozás jogtudományi kritikája	145
6. Az 1977. évi IV. törvény módosításai	148
6.1. Hibás teljesítés, kellékszavatosság	148
6.2. Szavatossági igények	149
6.2.1. Kijavítás és árleszállítás	149
6.2.2. Kicserélés és elállás	150
6.3. Igényérvényesítés	153
6.4. Jótállás	157

7. Fogyasztói érdekvédelem	160
Összefoglalás	161
II. RÉSZ: AZ INGÓ ADÁSVÉTEL HIBÁS TELJESÍTÉSE A HATÁLYOS JOGBAN	163
I. FOGYASZTÓVÉDELEM ÉS AZ INGÓ ADÁSVÉTEL HIBÁS TELJESÍTÉSE AZ EURÓPAI UNIÓ JOGÁBAN.....	163
Bevezetés: a fogyasztóvédelem Európai Unió történeti háttere.....	163
1. Az EU-s fogyasztóvédelem jelenlegi állapota és jellemzői.....	166
2. Európai Unió „fogyasztóvédelmi szerződési jog”	168
3. A fogyasztó EU-s fogalma és a vele szerződő fél kategóriája	171
4. Az 1999/44/EK Irányelv a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól	172
4.1. Az Irányelv hatálya	174
4.2. A védett vagyoni érdek és a jogintézmény jogszerűsége	176
4.3. Hibafogalom – szerződésszerűség	178
4.4. A szabályozás közenszerű jellege	179
4.5. A hiba vevő általi ismerete	180
4.6. A hibás teljesítésből fakadó jogkövetkezmények	180
4.6.1. Első lépcső – kijavítás vagy kicserélés iránti igény	181
4.6.2. Második lépcső – vételárcsökkentés vagy elállás iránti igény	182
4.7. Igényérvényesítési határidők – bizonyítási teher.....	183
4.8. Jótállás	184
Összefoglalás	185
II. AZ INGÓ ADÁSVÉTEL HIBÁS TELJESÍTÉSÉNEK SZABÁLYAI A HATÁLYOS NÉMET, OSZTRÁK ÉS SVÁJCI JOGBAN.....	187
1. Bevezetés: fogyasztóvédelem és az adásvétel hibás teljesítése.....	187
1.1. Németország	187
1.2. Ausztria	189
1.3. Svájc	190
2. A fogyasztó és a vállalkozó fogalma.....	192
2.1. Németország	192
2.2. Ausztria	194
3. Az adásvétel és a hibás teljesítés rendszere.....	196
3.1. Németország	196
3.2. Ausztria	198
3.3. Svájc	199
4. A fogyasztói adásvétel hibás teljesítése.....	202
4.1. Kellékszavatosság és hibafogalom a német jogban.....	202
4.2. Kellékszavatosság és hibafogalom az osztrák jogban	205

4.3. Kellékszavatosság és hibafogalom a svájci jogban.....	207
5. A védett vagyoni érdek, a jogintézmény jogalapja és a szabályozás jellege.....	209
5.1. Német jog.....	209
5.2. Osztrák jog.....	211
5.3. Svájci jog.....	212
6. A vevő tudomása a hibáról.....	214
6.1. Németország.....	214
6.2. Ausztria.....	215
6.3. Svájc.....	216
7. A hibás teljesítésből fakadó jogkövetkezmények.....	216
7.2. A kijavítás és a kicserélés joga.....	220
7.2.1. Németország.....	220
7.2.2. Ausztria.....	223
7.2.3. Svájc.....	225
7.3. Elállás és vételárcsökkentés.....	226
7.3.1. Németország.....	226
7.3.2. Ausztria.....	230
7.3.3. Svájc.....	231
7.4. Kártérítés.....	232
7.4.1. Német jog.....	232
7.4.2. Osztrák jog.....	235
7.4.3. Svájci jog.....	237
7.5. Jótállás.....	239
7.5.1. Német jog.....	239
7.5.2. Osztrák jog.....	242
8. Kellékszavatossági jogok az Európai Bíróság gyakorlatában: a kicserélési jog és az arányosság mércéje – a C-65/09. számú egyesített ítélet.....	243
8.1. Az alapügyek és az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek.....	244
8.1.1. A C-65/09. számú ügy.....	244
8.1.2. A C-87/09. számú ügy.....	246
8.2. Az előzetes kérdések jogi kontextusa.....	247
8.2.1. Az 1999/44/EK irányelv és a német BGB.....	247
8.2.2. Az EuB hatásköre az ügyben.....	248
8.3. Az EuB előtti eljárás.....	249
8.3.1. A beadványok és az előterjesztett álláspontok.....	249
8.3.2. A főtanácsnoki indítványok.....	251
8.4. Az ítélet érvelése.....	253

8.4.1. Az eladó kötelezettségei a kicserélési jog érvényesítése során	253
8.4.2. Az eladó számára aránytalan költségvonzatú jogorvoslati mód	255
8.5. Az ítélet ratio decidendije	256
8.6. Az EuB érvelésének kritikája	256
8.6.1. A kicserélési jog tartalma	257
8.6.2. Az arányosság kérdése	258
8.7. Az ítélet jelentősége	260
9. Igényérvényesítési határidők – bizonyítási teher.....	260
9.1. Németország	260
9.1.1. Kellékszavatossági határidők	261
9.1.2. A hibás teljesítésből eredő kártérítési igény érvényesítésének határideje ..	264
9.2. Ausztria	264
9.2.1. Kellékszavatossági határidők	265
9.2.2. A hibás teljesítés miatti kártérítés érvényesítésének határideje	267
9.3. Svájc	267
10. Kellékszavatosság állatok adásvétele esetén	270
10.1. Ausztria	270
10.2. Svájc	270
11. Elhatárolási kérdések	271
11.1. Németország	271
11.2. Ausztria	272
11.3. Svájc	273
Összefoglalás	275
III. A FOGYASZTÓ TRADICIONÁLIS JOGAI INGÓ ADÁSVÉTEL HIBÁS TELJESÍTÉSE ESETÉN A MAGYAR JOGBAN – AZ IRÁNYELV IMPLEMENTÁCIÓJA 2002-BEN	278
1. Bevezetés – fogyasztóvédelmi szerződési jog a hazai polgári jogban	278
1.1. A fogyasztó fogalma	279
1.2. A fogyasztói szerződés fogalma	281
2. A hibás teljesítés rendszere és a „fogyasztói adásvétel” a Ptk.-ban	282
2.1. Az adásvételi szerződés tartalma és teljesítése	282
2.2. Kellékszavatosság és hibafogalom	286
2.3. A szabályozás kógens jellege	289
2.4. A hiba vevő általi ismerete – az eladó „mentesülése”	290
2.5. A hibás teljesítésből fakadó jogkövetkezmények	293
2.5.1. Első lépcsőben érvényesíthető igények – kijavítás, kicserélés	293
2.5.2. Második lépcsőben érvényesíthető igények – árleszállítás és elállás.....	295
2.5.3. Kártérítés	297

2.6. Jótállás	299
2.7. Igényérvényesítési határidők – bizonyítási teher.....	302
2.7.1. Szavatossági határidők.....	304
2.7.2. A hibás teljesítés miatti kártérítés érvényesítésének határideje	307
2.7.3. Jótállási határidő.....	308
2.8. Elhatárolási kérdések	312
Összefoglalás.....	313
IV. AZ ÚJ PTK. RENDELKEZÉSEI A HIBÁS TELJESÍTÉSRŐL – KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A FOGYASZTÓ ÉS VÁLLALKOZÁS KÖZÖTTI ADÁSVÉTELRE	314
1. A kodifikációs folyamat	314
2. Fogyasztóvédelmi magánjog és fogyasztófogalom az új Ptk.-ban.....	315
3. A hibás teljesítés rendszere – a fogyasztó és vállalkozás között kötött ingó adásvétel hibás teljesítése	317
4. Hibafogalom	318
5. A hibás teljesítésből fakadó jogkövetkezmények.....	320
5.1. Kellékszavatosság.....	320
5.2. Termékszavatosság	322
5.3. Jótállás	324
5.4. Kártérítési igény	327
6. Igényérvényesítési határidők	330
6.1. Kellékszavatosság.....	330
6.2. Termékszavatosság	332
6.3. Jótállás	332
6.4. Kártérítés	333
BEFEJEZŐ GONDOLATOK.....	335
HIVATKOZOTT DIGESTA-HELYEK.....	346
HIVATKOZOTT BÍRÓSÁGI HATÁROZATOK, ÁLLÁSFOGLALÁSOK.....	348
HIVATKOZOTT JOGSZABÁLYOK, JOGSZABÁLYTERVEZETEK	353
IRODALOMJEGYZÉK.....	357

Bevezető gondolatok

Korunkban a szerződéses kapcsolatokban a kötelezett olyan szolgáltatással tartozik, amely megfelel a jogszabályi előírásoknak, továbbá alkalmas a rendeltetésszerű használatra, és eleget tesz a szerződésben foglaltaknak.¹ A kikötött minőségnek és tulajdonságoknak megfelelő dolog szolgáltatásához fűződő érdek sérelme, a hibás teljesítés az adásvételben az ár-érték kikötött arányát is megbontja, ezért a jog a hibás teljesítést szankcionálja. A legtöbb európai ország hatályos magánjogában az adásvétel kellékhibás teljesítése esetén a törvényileg szabályozott objektív jogalapú kellékszavatosság, az önkéntesen felvállalható, ugyancsak objektív jogalapú jótállás, valamint a szubjektív jogalapú kártérítés áll rendelkezésre a jogosult hibátlan és szerződésszerű teljesítés iránti igényének az érvényesítésére.

A vásárolt dolog megfelelő minőségéhez fűződő vevői érdek védelme nem mai keletű kérdés. Az ókori Rómában olyan piaci, kereskedelmi szokások, majd jogalkalmazási elvek, jogpolitikai törekvések és azok nyomán olyan keresetek alakultak ki, amelyek a vevő hibás teljesítésből fakadó érdeksérelmét igyekeztek reparálni. A római jog recepciója az egyes újkori magánjogi kodifikációkban éreztette hatását a hibás teljesítés szabályozásánál is. E törvénykönyvek, különösen a német, az osztrák és a svájci kódex szabályai a magyar magánjogi dogmatikára is nagy hatást gyakoroltak a XIX-XX. században.² Hazánkban az 1959. évi Polgári Törvénykönyv emelte először törvényi erőre a hibás teljesítés minden visszterhes szerződésre kiterjedő szabályait.

Az Európai Gazdasági Közösség 1957-es megalapításával, az egységesedő piac és a piacgazdasági struktúra kiépülésével Európában fokozatosan terjedni kezdett a fogyasztóvédelem eszméje a magánjogi jogalkotással összefüggésben is. A piacgazdaság és a kiépült belső piac által generált gazdasági, kereskedelmi folyamatoknak az átlagemberek szerződéses pozícióját kedvezőtlenül érintő hatása indokolja napjaink Európájában a különleges jogi védelmet.

A múlt század végének Európai Unió fogyasztóvédelmi jogalkotása jelentős változást hozott az adásvételi jog és a kapcsolódó kellékszavatosság és jótállás tagállami szabályozásában is; a hibás teljesítés miatti kártérítés rendezését azonban tagállami hatáskörben hagyta. A fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól szóló 1999/44/EK irányelv magánjogi jogegységesítést célzó

---

¹ FAZEKAS (2007), 122. és 125. p.

² MÁDL (2002), 71. p.

rendelkezéseit minden tagállam egyéni módon valósíthatta meg az irányelvi szabályozás koncepciójának megfelelően.³ A jogszabály legfontosabb újítása mindenütt egyezik: a fogyasztói érdekvédelem eszméjének megfelelően a magánjogi szabályozástól idegen, kógens szabályok előírása. A cél mindemellett azonos a történeti jogalkotói és jogalkalmazói törekvéssel: segíteni az ingó dolog vevőjét, és védeni az áru minőségéhez és a vételárban megtestesülő ár-értékarányhoz fűződő vagyoni érdekét.

A dolgozat fő célkitűzése, hogy a hibás teljesítés fent említett három „tradicionális” jogkövetkezménye, a kellékszavatosság, a jótállás és a kártérítés jogtörténelmen átívelő szabályozásának fejlődési útját bemutassa ingók adásvétele esetén. Az ingók adásvétele a jogfejlődés kezdete óta az egyik leggyakoribb jogügylet a piaci kereskedelemben. Az esetek nagy hányadában az egyik szerződő fél hivatásos kereskedő, a másik pedig a dolgot saját, végső felhasználás céljából megvásárló személy. Az is indokolja a téma e jogügyletre szűkített vizsgálatát, hogy az említett jogintézmények jogtörténeti gyökerei az ingó adásvétel hibás teljesítésének szabályozásánál fejlődtek ki, és egyes nemzeti jogokban rendszertanilag ma is ott szerepelnek.

A dolgozat a célkitűzésének megfelelően két nagy részből épül fel. Az első rész a hibás teljesítésből fakadó kellékszavatosság, jótállás és kártérítés jogintézményeinek jogtörténetét kívánja bemutatni. Az ókori római kereskedelmi szokásokat, szabályokat és joggyakorlatot tárgyaló fejezet az első. A szerződésszerű teljesítéshez fűződő érdek védelme mindig az adott kor gazdasági, társadalmi körülményei és jogpolitikai célkitűzései szerint alakult a jogtörténetben, és ezek határozzák meg a hatályos jogi szabályozást is. A **dolgozat fő hipotézise** mindemellett az, hogy már az ókorban kialakultak a tárgyalt kérdéskör egyes dogmatikai jellemzői, amelyek a kellékhibás teljesítés korokon átívelő szabályozásában, így a hatályos európai szabályozási koncepcióban és a tagállami magánjogokban is fellelhetők.

Az első rész második fejezete a római jogi kellékhibás teljesítésre vonatkozó szabályoknak a német és osztrák újkori magánjogi kodifikációkban megjelenő kivételését vázolja. E két nemzeti kódex szabályainak ismertetése nem csak a római jog recepciója, hanem a magyar magánjogi dogmatikára gyakorolt jelentős hatásuk okán is indokolt. A harmadik fejezet azon időszak magyar jogéletét és hibás teljesítésre vonatkozó joggyakorlatát mutatja be, amelyben annak centrális jogkövetkezménye, a

---

³ Az irányelv, mint Európai Unió jogi norma a célkitűzések tekintetében kötelezi a tagállamokat, de az implementáció tekintetében szabad kezét ad nekik. Emellett a fogyasztóvédelmi célú irányelvek eredendő koncepciója a minimum-harmonizáció, azaz a szabályozott terület legfontosabb, legalapvetőbb szabályainak közelítése; lásd többek között: BLUTMAN (2010), 229. p.; RÖSLER (2004), 201. p.

kellékszavatosság⁴ már a magánjog jelentős jogintézményét jelentette, de szabályai még nem emelkedtek a minden ingó adásvételére kiterjedő hatályos jogszabály rangjára.⁵ Az első rész negyedik fejezete a hazai Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény hibás teljesítésről és jótállásról szóló eredeti rendelkezéseit tekinti át az 1977-es Ptk.-novella módosításaival együtt. Ezt a fejezetet azért tartottam szükségesnek, hogy a nemzetközi kitekintés mellett a hazai szabályozás története napjainkig – kronologikus sorrendben – teljes egészében bemutatásra kerüljön.

A dolgozat második fő része az ingó adásvétel hibás teljesítésének tradicionális jogkövetkezményeit a hatályos szabályozás tükrében vizsgálja, nemzetközi jogösszehasonlító aspektusból. A hazai jogon és a történeti részben már hivatkozott német és osztrák szabályozáson kívül a svájci magánjog vonatkozó hatályos rendelkezéseinek bemutatását is célul tűzi ki. Az utóbbi azért is érdekes a téma komplex tárgyalásánál, mert nem EU-s tagállam, de az EU fogyasztóvédelmi magánjogi szabályozásának indirekt átvételére utalnak az utóbbi évtized svájci jogalkotási törekvései és fejleményei. A területi korlátok mellett az a már említett körülmény indokolja csupán a fenti jogrendszerek megoldásainak összehasonlító vizsgálatát, hogy a hazai magánjogra ezek meghatározó hatást gyakoroltak a jogfejlődés során. Ennek fényében az összehasonlító vizsgálatra egyébként ugyancsak érdemes brit *common law* szabályainak és a francia *Code Civil* rendelkezéseinek, illetve a többi EU-s tagállam szabályozásának bemutatása nem képezi a kutatás tárgyát.

Minden fejezetben kitérek a hibás teljesítés miatti kártérítés szabályaira is, annak ellenére, hogy a fent idézett irányelv hatálya arra nem terjed ki. Indokolt e vevői igény funkcionális összehasonlítása is, mert a harmonizációs kényszer hiányában ezt a kérdést a vizsgált nemzeti jogokban más-más módon szabályozzák.

A második rész első fejezetében az Európai Unió fogyasztói adásvétel⁶ és az ahhoz kapcsolódó szavatosság és „kereskedelmi” jótállás kérdéseiről rendelkező 1999/44/EK irányelv szabályozásának ismertetésére kerül sor.

A második fejezet a fogyasztói adásvétel hibás teljesítésének német, osztrák és svájci szabályozását vizsgálja, és kitekint az Európai Bíróságnak az 1999/44/EK irányelv

---

⁴ A találó, materiálsan hibás teljesítésre utaló kifejezést először Grosschmid Béni alkalmazta, lásd: ZSÖGÖD (1900), 1232. p.

⁵ Az 1853-1959. közötti időszak.

⁶ A fogyasztói adásvétel fogalma nem szerepel minden tárgyalt állam dogmatikájában és kódexében. A meghatározáskor a fogyasztó illetve a fogyasztói szerződés magánjogi meghatározásából, és különösen abból indulok ki, hogy a vételt az ilyen jogügyletek esetén az ingó dolog végső felhasználása érdekében kötik a hivatásos eladóval, kereskedővel.

és a német implementáció összhangjának kérdésében állást foglaló egyik jelentős ítéletére is. E külföldi szabályozási koncepciók több ponton jelentősen eltérnek egymástól, ezért érdekes következtetésekre adnak lehetőséget a jogösszehasonlítás a magyar szabályozás fényében.

A harmadik fejezet a magyar 1959. évi Polgári Törvénykönyvnek a fogyasztói adásvételi szerződés hibás teljesítése esetén irányadó, az említett EU-s irányelv nyomán 2003-ban módosult rendelkezéseit veszi górcső alá. Az utolsó, negyedik fejezet az új Polgári Törvénykönyv 2014. március 15-én hatályba lépett vonatkozó szabályozásának módosult rendelkezéseit mutatja be.

A dolgozat témájának tárgyalása nagy időintervallumot ölel fel. Az ókori és XIX-XX. század eleji viszonyok esetén, sőt még a múlt század második harmadát illetően sem lehet a mai értelemben vett fogyasztói adásvételről beszélni. A tárgyalt problémakör azonban kétségtelenül az átlagember és a hivatásos kereskedő jogviszonyában jelent meg a jogtörténelemben, és a hatályos európai szabályozás is erre koncentrál. A címben tehát erre utal a „vevő-fogyasztó” kifejezés. A dolgozat a választott téma anyagi jogi kérdéseivel foglalkozik. Mivel a kiválasztott országok rendszertanilag máshogy közelítik meg az ingó, illetve a fogyasztói adásvétel hibás teljesítésének kérdését, ezért gyakran a példák igyekeznek rávilágítani a szabályozás e szerződések esetén releváns rendelkezéseire és jellemzőire.

A célkitűzésnek megfelelően a dolgozatban elsősorban a leíró és a dogmatikai elemző módszert, valamint a jogtörténeti és a nemzetközi jogösszehasonlító módszert alkalmazom a vizsgálódásaim során. A dolgozat készítése folyamán a jogszabályi környezet elemzése mellett lehetőség szerint figyelmet fordítottam a jogalkalmazói gyakorlat, és a vonatkozó jogtudományi álláspontok bemutatására is.

I. RÉSZ: AZ INGÓ ADÁSVÉTEL HIBÁS TELJESÍTÉSÉNEK TÖRTÉNETE

I. AZ INGÓ ADÁSVÉTEL HIBÁS TELJESÍTÉSÉNEK JOGKÖVETKEZMÉNYEI AZ ÓKORI RÓMÁBAN – KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A RABSZOLGÁK ADÁSVÉTELÉRE

Bevezetés

A modern kor folyamatainak megértéséhez a jogtudomány területén is szükséges az egyes jogintézmények történeti háttérének feltérképezése. A dolgozat központi célkitűzésének megfelelően e fejezetben az ingó adásvétel hibás teljesítésének jogkövetkezményeit a történeti jogösszehasonlítás és a dogmatikai elemző módszer segítségével vizsgálom az ókori római szabályozásban és a joggyakorlatban.

Az ókori Róma társadalmi és gazdasági fejlettsége tette lehetővé, hogy jogrendszere olyan magas szintre jusson, amelyet a fennmaradt okiratos emlékekből és a Jusztiniánusz császár nevéhez fűződő Kr.u. VI. századi birodalmi kodifikációból, különösen a jogtudósok magyarázatait tartalmazó Digestából megismerhetünk. Az egyes jogintézmények szabályainak precíz kidolgozottsága és a korabeli jogtudomány magas színvonalú művelése miatt a római magánjog túlélte a Birodalom bukását, és nem csak a középkorban tükröződött a hatása a gyakorlatban és a jogi oktatásban, de azon átívelve az újkorban megvalósult a közvetett illetve közvetlen recepciója is több európai államban.⁷ Az ókori római magánjog szerves részét képező és jogforrási rangra is emelkedő jogtudomány rendkívül nagy hatást gyakorolt az újkori jogtudomány és dogmatika fejlődésére. Mindezek fényében a római jog az európai ún. kontinentális jogrendszerek anyajogának tekinthető.⁸ A hibás teljesítés ma is centrális jogkövetkezményének, a kellékszavatosságnak a példája ezt különösen jól szemlélteti.

Az egyes történeti korszakok jogpolitikája mindig az aktuális történelmi eseményekhez, társadalmi és gazdasági folyamatokhoz igazodott Rómában is, és ez tükröződött a jogalkotásban és a jogalkalmazásban egyaránt. Már az ókori Rómában fellelhetőek azon jogalkotói törekvések, melyek a kereskedelmi kapcsolatban a gazdasági pozícióját tekintve gyakran „gyengébb” felet, a vevőt kívánták megvédeni a hivatásos kereskedőkkel szemben.⁹ A hibás teljesítés fő jogkövetkezménye, az eladói

⁷ Lásd: STEIN (1959), 102-111. p.

⁸ MOLNÁR – JAKAB (2010), 17. p.; FÖLDI – HAMZA (2013), 9. p.; BENEDEK – PÓKECZ KOVÁCS (2013), 13. p.

⁹ Lásd például: KASER – KNÜTEL (2014), 255. p. szóhasználatát: „...*dient das Edikt dem Verbraucherschutz*”, valamint JAKAB (2013), 198. p. Az ókori Rómán kívül más ókori forrásokat is találunk „vevővédelmi” tartalommal: Hammurappi törvénykönyvének 278. szakasza így szól: „Ha valaki rabszolgát

kellékszavatosság az árucserajog központi intézményévé fejlődött, amely a jogosultnak a hibátlan teljesítéshez fűződő érdekét védte már az ókori Rómában is.¹⁰ Mivel a kellékszavatosság jogintézménye az ókori rabszolgavételi ügyletekkel összefüggésben fejlődött ki,¹¹ és sokáig a rabszolgák jelentették az egyik legjelentősebb adásvételi tárgyat a fellendülő kereskedelemben, ezért a rabszolga-adásvételi ügyletekre fókuszálók a téma tárgyalásánál.¹²

A jogintézmény a jogalkotásban és jogalkalmazásban, valamint a szerződési gyakorlatban is szép fejlődési utat járt be, amelynek bemutatása a jelen fejezet célja a Római Birodalomban fellelhető okirati emlékek, és főként a *Digesta* jogeseteinek felhasználásával és elemzésével.

1. Exkurzus: a kellékszavatosság előzményei az archaikus Rómában – a XII táblás törvény és az *actio de modo agri*

Az áruforgalom a dinamikusan fejlődő ókori római civilizációban már az archaikus korban, azaz a város monda szerinti, Kr. e. 753-as alapítását követő évszázadokban kezdett kibontakozni. A korabeli gazdasági viszonyokról a legtöbbet az árucseré alapviszonya, az adásvétel lebonyolításának és szerkezetének sajátosságai tudósítanak bennünket.¹³

Az adásvétel az archaikus korban ún. készvétel volt, az áru és vételár azonnali kicserélése jellemezte, a dologi és kötelmi jogi vetület pedig még nem vált szét a jogügyletben.¹⁴ A gazdasági szempontból legjelentősebb dolgok, a *res mancipi*¹⁵ adásvételének lebonyolítására a *mancipatio*¹⁶ formalitásokhoz kötött tulajdonátruházó aktusa szolgált.

---

vagy rabszolgánót vesz, akin egy hó leforgása alatt kitör a „*bennum*” (= nyavalyatörés), betegség, adja vissza a rabszolgát, s kapja vissza pénzét.”, lásd: SAN NICOLO (1922), 222-223. p. Lásd továbbá a Leviták Könyvét: „Ne legyetek igazságtalanok az ítékezésben, hossz mérték, súly mérték és az űrmérték használatában. Legyen hiteles a mérleged, a súlyod, hiteles a mértéked és a vékád.” lásd: FAZEKAS (2007), 19. p. hivatkozása a Bibliára.

¹⁰ Lásd: JAKAB (1993), 5. p. A fogyasztóvédelem egyik ókori előképeként említi a kellékszavatosságot Aldo Petrucci, lásd: PETRUCCI (2007), 207. p. Lásd továbbá: JAKAB (2003), 33. p. szóhasználatát.

¹¹ JAKAB (2013), 192. p. A rabszolgák kereskedelméhez vö. BRADLEY (2011), 241. p.

¹² A rabszolgákat az ókori Rómában jogi értelemben ingó dolgokként kezelték, figyelembe véve azonban emberi mivoltukból fakadó tulajdonságaikat, lásd: MOLNÁR – JAKAB (2012), 122-123. p.

¹³ PÓLAY (1953), 115. p.

¹⁴ MOLNÁR – JAKAB (2012), 299. p.; FÖLDI – HAMZA (2013), 508. p.; BENEDEK – PÓKECZ KOVÁCS (2013), 284-285. p.

¹⁵ Az itáliai telek, a rabszolga, az Itáliában honos igásállatok és a kültelki szolgálomak, MOLNÁR – JAKAB (2012) 173. p.

¹⁶ „Az ún. *res mancipi* átruházására szolgáló ünnepélyes formában lezajló ősi szerző ügylet... Eredeti formájában készvétel (adásvétel), azonnal kifizetésre kerülő vételár (nyersérc) eszközésével.”, lásd: MOLNÁR – JAKAB (2012), 206. p.

A *res mancipi*, azaz a mancipálható dolgok közül a föld, az itáliai telek (*fundus Italicus*) kereskedelmi forgalma a nemzetségi közös földek felosztása után, valószínűleg a királykor végétől kezdődően indult meg.¹⁷ A kor legjelentősebb jogforrása a Kr.e. 451-ben megalkotott XII táblás törvény volt, amelynek a kérdéshez kapcsolódó rendelkezéseit Cicero írásaiból ismerhetjük meg.¹⁸ A vonatkozó szövegrészlet a *mancipatió*s telekeladással kapcsolatos eladói helytállási kötelezettségről szól, és a *nuncupatioba* felvett téves vagy hamis eladói ígéretet tárgyalja.

A *nuncupatioba*n az eladó valószínűleg kifejezetten megígérte, hogy a telek nagysága határozott méretű (például 100 *iugerum*).¹⁹ Amennyiben utóbb kiderült, hogy a telek az eladó által állítottnál kisebb, a vevő a *duplumra*, azaz a hiányzó terület vételárának kétszeresére irányuló keresettel élhetett az eladóval szemben akkor, ha a telek ára nagyságának arányában, azaz *iugerum*onként került meghatározásra.²⁰ A vevő keresete a *praetori* jogalkalmazásban az *actio de modo agri* néven ismert.²¹ A keresetet alapító tényállás alapján az eladó tehát a *nuncupatioba*n a telket nagyobbak jelölte meg a valóságosnál.²² A kereset deliktuális jellegű volt, azonban a régi jog felelősségi rendje nem fejlődött még arra a szintre, hogy elkülönítse az objektív és szubjektív elemeket a helytállás tekintetében. Ha az eladó kifejezetten kijelenti, hogy az eladásra szánt dolog bizonyos tulajdonságokkal rendelkezik (például a telek bizonyos nagyságú), köteles ezért helytállni – ez is azt mutatja, hogy nem vizsgálták a jó- illetve rosszhiszeműségét, azaz felróhatóságtól független, objektív volt a helytállás jogalapja.²³ Ez az eladói helytállás a kellékszavatosságnak még csak egy kezdetleges „elődje”, és a római jogi tankönyvek sem kezelik feltétlenül a kellékszavatossághoz tartozóként.²⁴ A kereseti lehetőség megadásának valószínű jogpolitikai indoka, és az objektív jellegű helytállás megjelenése miatt azonban kapcsolódik a kérdéskörhöz.

---

¹⁷ PÓLAY (1953), 121. p.

¹⁸ Cicero: De officiis (a továbbiakban: De off.) 3.16.65: „*Ac de iure quidem praediorum sanctum apud nos iure civili, ut in his vendendis vitia dicerentur, quae nota essent venditori. Nam cum ex duodecim tabulis satis esset ea praestari, quae essent lingua nuncupata, quae qui infitiatus esset, dupli poenam subiret, a iuris consultis etiam reticentiae poena est constituta; quidquid enim esset in praedio vitii, id statuerunt, si venditor sciret, nisi nominatim dictum esset, praestari oportere.*”

¹⁹ PÓLAY (1953), 119. p.

²⁰ PÓLAY (1953), 116. p., MOLNÁR – JAKAB (2012), 304. p. Lásd még: Paulus: Sententiae (a továbbiakban: PS) 2.17.4.: „*...in duplo eius, quod mentitus est, officio iudicis aestimatione facta convenitur...*”

²¹ PÓLAY (1953), 120. p.

²² Lásd: PS 1,19,1 és 2,17,4; PÓLAY (1953), 123. p.

²³ PÓLAY (1953), 124. p.; erre utalhat Pomponius Sabinushoz fűzött Digesta-kommentárja is, lásd: D. 19,1,6

pr.

²⁴ Lásd: MOLNÁR – JAKAB (2012), 304. p., illetve KASER – KNÜTEL (2014), 253. p.

A kereseti követelés a *duplumra* irányult; erről tudósít Paulus az egyik *Digesta-fragmentumban*.²⁵ Ha a telek kisebbnek bizonyult, mint a *nuncupatio*ban megadott *iugera*, akkor az összes eladott földterület átlagos minőségű termőföldjének egy *iugerumra* eső árából kiindulva kellett kiszámítani a hiányzó *iugera* átlagárát: így nyert megállapítást egy *iugerum* értéke, amelyből pedig ki lehetett számítani a hiányzó rész értékét, illetve annak kétszeresét.²⁶ Ha egy ingatlan két (vagy több) részét egy árért adták el, és különbség volt a két ingatlanrész ígért méretében, akkor a föld minősége alapján lehetett becsülni, és így került megállapításra, hogy mennyi esne az egységes vételárból az ígértnél kisebbnek bizonyuló telekre.²⁷ A *mancipatio* és a hozzá köthető *actio de modo agri* valószínűleg a Kr.u. IV. században kopott ki végleg a gyakorlatból.²⁸

2. A preklasszikus kor joggyakorlata

2.1. Az áruforgalom fellendülése – kereskedelmi és piaci szokások

Számos korabeli forrás szerint bizonyos, hogy már az archaikus korszakban is működött az itáliai városokban heti piac, a preklasszikus korban pedig a szárazföldi kereskedelem is fellendült, és kereskedelmi kapcsolatok már gyakran kötődtek különböző nemzetiségűek között is.²⁹

A kedvező földrajzi adottságoknak és a rómaiak terjeszkedésének köszönhetően korán megkezdődött a tengeri kereskedelem is; a Kr. e. II-I. században Delos lett a Földközi-tenger egyik legforgalmasabb kereskedelmi központja.³⁰ Ezzel egy időben az egyfajta tengeri rendfenntartó szerepet betöltött Rhodosz hanyatlásával teret nyert a kalózkodás.³¹ Ez a tevékenység és a Kr.e. II. században egyre gyakoribbá váló hódító háborúk³² – amelyek révén Róma új tartományokra és számtalan hadifogolyra is szert tett – a rabszolga-kereskedelem felvirágozásához vezettek.³³ A rabszolgák iránti igény különösen azért nőtt meg a piacokon, mert ők jelentették a korszakban felvirágzó

---

²⁵ D. 19,1,4,1 Paulus: *Si modus agri minor inveniatur, pro numero iugerum auctor obligatus est, quia ubi modus minor invenitur, non potest aestimari bonitas loci, qui non exstat. Sed non solum si modus agri totius minor est, agi cum venditore potest, sed etiam de partibus eius, ut puta si dictum est vineae iugera tot esse, vel oliveti et minus inveniatur: ideoque his casibus pro bonitate loci fiet aestimatio.*

²⁶ PÓLAY (1953), 125. p.

²⁷ PÓLAY (1953), 127-128. p.

²⁸ PÓLAY (1964), 6. p.

²⁹ Kereskedelmi kapcsolatok például Etruriával, lásd: JAKAB (1993), 9. p.

³⁰ Lásd: SCHUMACHER (2001), 51-53. p.; MARÓTI (1962), 1. p.

³¹ FINLEY (1977), 186. p.

³² A legnevezetesebbek a Karthágóval folytatott és győzelemmel végződött pun háborúk Kr.e. 264-146. között, lásd: MOLNÁR – JAKAB (2012), 29. p.; FÖLDI – HAMZA (2013), 30. p.

³³ PÓLAY (1964), 4. p.; PINTÉR (1986), 312. p.

árutermelő gazdaságban a legfőbb munkaerőt.³⁴ A tengeri kereskedelemnek köszönhetően jutottak el a rabszolgák árucikként az egyik legnagyobb felvevőpiacra, Rómába is.³⁵ A rabszolgaforgalom felélénkülésével igen gyakran *peregrinusok*, azaz nem római polgárok voltak a kereskedők. Ők gyakran specializálódtak valamilyen árura, és általában ugyanazokra a piacra tértek vissza, így nagyrészt ugyanazzal a vevőkörrel érintkeztek, mintegy személyes kapcsolatban álltak velük, ezért a bizalom fokozott jelentőséget játszott a kereskedésben.³⁶

A Kr. e. II. században Rómában már sok piac működött: nem központi, hanem több kisebb, egyfajta árura specializálódott piacok voltak ezek.³⁷ Rómában a rabszolgapiacokon belül is differenciálódás mutatkozott: egyes helyeken kifejezetten olcsó árura szakosodtak, máshol például kizárólag női rabszolgákat árultak.³⁸ Így sokszor már maga a piac is árulkodott a rabszolgák minőségéről. A kereskedők megítélése és piaci gyakorlata azonban egy adott piacon belül is nagyon eltérő lehetett.³⁹ A magasabb vételárár kiesikarása érdekében a kereskedők bizonyosan a kisebb családoktól sem riadtak vissza.⁴⁰ A kereskedői gyakorlat ellenőrzésének igénye mellett a rabszolgának, mint árucikknek a speciális fizikai és szellemi tulajdonságai hívták életre az állami kontrollját a rabszolgapiacokon,⁴¹ amely a régi – funkciójukban a kellékszavatossághoz hasonló – szabályok megreformálását igényelte.⁴²

A kereskedelmi gyakorlatban az áru minőségét illetően nem csak az eladóra hárultak kötelezettségek, hanem a vevő viselkedésére is vonatkoztak bizonyos elvek. Az adásvétel alapelvevé vált *caveat emptor* nem csak az ókori Róma, hanem minden korai jogrendszer adásvételi jogát jellemezte és igazgatta.⁴³ Az elv azt jelentette, hogy azoknál az adásvételeknél, amelyek esetén a megállapodás (*consensus*) és az áru-vételár cseréje egyazon időpontban ment végbe, a vevőtől el lehet várni, hogy körültekintően járjon el, és

---

³⁴ PÓLAY (1964), 5. p.; PINTÉR (1986), 312. p.

³⁵ FINLEY (1977), 156. p.

³⁶ FINLEY (1977), 28. p.; JAKAB (1993), 15-16. p.

³⁷ SCHUMACHER (2001), 44. p.; JAKAB (1993), 10. p.

³⁸ Lásd: JAKAB (1993), 16. p.

³⁹ Cicero például egyenesen piszkosnak nevezte a kiskereskedelmet, míg a nagykereskedőket illetően úgy véli, hogy lehetnek köztük kétes személyiségűek, de ugyanúgy tisztességesek egyének is, lásd: De off. 1.151.; WESTERMANN (1955), 98. p.

⁴⁰ PEKARY (1979), 99. p.

⁴¹ JAKAB (1993), 23. p.

⁴² PÓLAY (1964), 5. p.

⁴³ A régi germán jogban: „*Augen auf, Kauf ist Kauf*”, „*Wer die Augen nicht auf tut, der tue den Beutel auf*”, „*Wer närrisch kauf, muss weislich bezahlen*”, az angolszászoknál: „*let their eye be their chapman*”, a franciáknál: „*qui n'ouvre pas yeux doit ouvrir la bourse*”, lásd: ZIMMERMANN (1996), 307. p.

alaposan megvizsgálja az árut, mielőtt megkötné az ügyletet.⁴⁴ A piaci gyakorlatban a rabszolgákat általában kötömbre vagy emelvényre állítva kínálták a kereskedők, így a potenciális vevők meg tudták vizsgálni a testüket, és a megfontoltabbak ki is kérdezték a megvenni kívánt rabszolgát annak múltjáról, képzettségéről, stb.⁴⁵

Bizonyos külső jelek már előre világosan utalhattak az eladásra szánt rabszolga tulajdonságaira. Ilyen volt a fejére tett kalap (*pilleatos servos*), ami a gyenge minőségről árulkodott, és arról, hogy emiatt az eladó nem vállal helytállást az esetleges hibákért.⁴⁶ A koszorúval a fejükön (*sub corona*) eladandó rabszolgák hadifoglyok voltak.⁴⁷ Ha az eladó megkötözve vitte a piacra a rabszolgát, az általában a szökésre való hajlamot, vagy bármilyen más veszélyes tulajdonságot jelölt.⁴⁸ A fehérre festett láb arról árulkodott, hogy frissen importált rabszolgáról van szó.⁴⁹ A kereskedők gyakran kis táblácskát akasztottak a rabszolga nyakába annak legfontosabb tulajdonságairól.⁵⁰ A rabszolgák tulajdonságaira vonatkozó eladói információközlésnek tehát számtalan módja lehetett. Ezek a szokások mind azt a célt szolgálták, hogy már a vételi aktus előtt információt nyújtsanak a potenciális vevőknek a rabszolga egyes tulajdonságairól.

2.2. Eladói garancia-stipulációk

Az áruforgalom fellendülésével a preklasszikus korszakban már a *praetor peregrinus* volt a római polgárok és idegenek közötti jogvitákban jogot szolgáltató *magistratus*. Az ő jogalkotó és jogalkalmazó tevékenységének is köszönhetően az adásvétel fokozatosan elvált az áru átruházásának dologi jogi aktusától, és kötelmet keletkeztető szerződéssé vált, amelynek már a felek közti megegyezés (*consensus*) a forrása, annak létrejöttével a szerződés kikényszeríthetővé vált.⁵¹

Már ebben az időszakban fellelhetőek annak írásos nyomai, hogy az adásvétel megkötése esetén az eladók ún. garanciaígéretet tettek a vevőknek ünnepélyes szóbeli

⁴⁴ ZIMMERMANN (1996), 307. p. Lásd ehhez: ADOMEIT – HÄHNCHEN (2011), 1-9. p.

⁴⁵ Erről tanúskodik többek között Titus Maccius Plautus: Bacchides című műve, valamint Persa című komédiája is, lásd: JAKAB (1993), 26-27. p.

⁴⁶ Lásd Gell. NA 6.4.1.

⁴⁷ Lásd Gell. NA 6.4.

⁴⁸ Erről tanúskodik a D. 21,1,48,3 Pomponius: *Ei, qui servum vinctum vendiderit, aedilicium edictum remitti aequum est: multo enim amplius est id facere, quam pronuntiare in vinculis fuisse*. A fragmentum szerint nem vonható felelősségre az, aki megkötözve viszi ki a piacra a rabszolgáját adásvétel céljából, mivel az egyértelműen utal a rabszolga bizonyos tulajdonságára.

⁴⁹ Lásd Plin. nat. 35.199.

⁵⁰ Lásd Gell. NA 4.2.1.

⁵¹ ERNST (2013), 38. p.

formában.⁵² Az eladó ennek keretében megígérte a vevőnek egy *stipulatio*ban, hogy a vétel tárgyát nem fogják tőle részben vagy egészben elperelni harmadik személyek olyan jog alapján, ami a vétel megkötésének pillanatában már fennállt.⁵³ Ez volt az *evictio*ért való helytállás, modern kifejezéssel a jogszatosság intézménye.⁵⁴

Gyakorlattá vált az *evictio*s helytállás felvállalása mellett, hogy ugyanabba a *stipulatio*ba foglalták az ígéretet arra nézve, hogy a vétel tárgya bizonyos tulajdonságokkal rendelkezik, illetve még gyakrabban azt, hogy nem rendelkezik bizonyos negatív fizikai, illetve a múltját és jellemét érintő hibákkal.⁵⁵ Mivel az *evictio*s helytállást keletkeztető ígéretben az eladó a *duplumot*, azaz a vételár vagy a dolog objektív értéke kétszeresének a megfizetését vállalta magára az esetleges jogi hiba miatt, az a *stipulatio duplae* elnevezéssel jelenik meg a forrásokban. A jogügylet helytállást keletkeztetett az eladó oldalán, aki mindenért felelt, amit ünnepélyesen kijelentett.⁵⁶ Az ilyen ún. garancia-*stipulatio*kat a gyakorlatban egyre gyakrabban alkalmazták a rabszolgák adásvételének megkötésénél is. Erről tanúskodnak a formulás gyűjtemények, mint például Marcus Terentius Varro Kr. e. I. századból származó műve a mezőgazdaságról, a *De Rerum Rusticarum Libri Tres*.⁵⁷ A következő idézet példa az eladói garanciaígérethez Varro művéből:

Varro rust. 2.10.5:

In horum emptione solet accedere peculium, aut excipi et stipulatio intercedere, sanum eum esse, furtis noxisque solutum aut si mancipio non datur, dupla promitti, aut si ita pacti simpla.

„Vásárlásuknál szokásos, hogy a *peculiumot* járulékként hozzáveszik vagy kizárják, és hogy *stipulatio*t kötnek arról, hogy [a rabszolga] egészséges, lopás vagy *noxa* nem terheli, ha nem mancipációval adják át, akkor vagy a *duplumot* ígérnek vagy az egyszerűsítést.”⁵⁸

---

⁵² Lásd: ERNST (2013), 79. p.

⁵³ Lásd: PÓLAY (1953), 123. p.

⁵⁴ KASER – KNÜTEL (2014), 249-253. p.; MOLNÁR – JAKAB (2012), 303. p. A *stipulatio* az ókori római magánjog azon jogügylete volt, amelyben a hitelező ünnepélyes formában feltett kérdésére az adós azzal egybevágó szóbeli választ adott. A formai kötöttségeket leszámítva ez volt a korának egyik legelterjedtebb és legrugalmasabb jogügylete, lásd: MOLNÁR – JAKAB (2012), 287. p.; FÖLDI – HAMZA (2013), 489. p.; BENEDEK – PÓKECZ KOVÁCS (2013), 275. p.; FINKENAUER (2010), 60. és 77. p.

⁵⁵ HONSELL (1969), 63. p.

⁵⁶ Lásd: JAKAB (1993), 80. p.

⁵⁷ PINTÉR (1986), 318. p.; PÓLAY (1953), 128. p. Pólay Elemér szerint a műben szereplő formulák szövegeinek konstrukciójából valószínűsíthető, hogy ily formában már a Kr. e. II. században is alkalmazták őket, lásd: PÓLAY (1964), 8. p.;

⁵⁸ Lásd: JAKAB (1993), 69. p.

Az idézet Varro művének második könyvében található, ahol a szerző a nyáj őrzése céljából juhászok beszerzéséről ír, és röviden megemlíti a rabszolgák vásárlásánál szokásos szerződési kikötéseket is. A szöveg szerint a rabszolgát eladhatták a *peculium*ával, azaz a különvagyonával együtt vagy anélkül is.⁵⁹ A *peculium* a rabszolga saját rendelkezési joga alatt álló vagyontárgyakat jelentette, és – ha azt a rabszolgával együtt eladták, akkor vagy határozott összegben, vagy relatíve határozták meg.⁶⁰ Az utóbbi esetben a *peculium* mindent magában foglalt, ami annak részét képezte a vétel megkötésekor a rabszolga házikönyve, könyvelése alapján.⁶¹

Egy ilyen adásvétel során az eladó és a vevő gyakran *stipulatió*t kötött: a vevő kérdésében ígéretre szólította az eladót arra vonatkozóan, hogy a rabszolga bizonyos negatív attribútumokkal nem rendelkezik, és a kérdéssel pontosan megegyező válaszban az eladó megígérte a negatív tulajdonságok hiányát. Az idézet alapján feltehető, hogy a *stipulatio* a rabszolgára vonatkozó legfontosabb jellemzőket általában magába foglalta: az egészségi állapotát (*sanum eum esse*) és a jogilag releváns előéletét, azaz, hogy lopás vagy *noxa* nem terhelte (*furtis noxisque solutum*). Mivel a rabszolgák gyakran gazdaságilag jelentős munkaerőt jelentettek a földeken vagy a *domiunus* háza körül, ezek a fenti tulajdonságok voltak a legfontosabbak a rabszolgák munkaképessége, „használhatósága” tekintetében: jelentős hatást gyakoroltak a vevő vételi szándékára.⁶² Az egészséges állapotra vonatkozó ígéret nem csak elterjedt, hanem ajánlott is volt a kereskedelmi gyakorlatban, amit más Varro-források is megerősítenek.⁶³

Ha a rabszolga idegen személynek deliktvális jellegű kárt okozott (például őt meglopta, vagy vagyontárgyát megrongálta), akkor a károsult kártérítést illetve büntetést követelve a rabszolgatartó ellen fordulhatott noxális *actió*val.⁶⁴ A rabszolgatartó ilyen esetben válaszhatott, hogy kártérítést fizet, vagy átadja a károsultnak a rabszolgát a kár ledolgozására.⁶⁵ Az ilyen noxális kötöttség hiánya ezért szintén fontos tulajdonság volt, mert a noxával terhelt rabszolgát a vevő akár el is veszíthette.⁶⁶

A fenti idézet második mondata azt mutatja, hogy a rabszolga átadására (tulajdonátruházás) két eset létezett az adásvétel mellett: a rabszolgát vagy a *mancipatio*

---

⁵⁹ Lásd ehhez: WACKE (2002), 831. p.

⁶⁰ Lásd: JAKAB (2013), 200. p.

⁶¹ Lásd: JAKAB (2013), 200. p.; hasonló garancia-ígéretre Varro művében vö. FINKENAUER (2010), 57. p.

⁶² Ez megjelenik a Digestában is, lásd: D. 21,1,1,8: *Proinde si quid tale fuerit vitii sive morbi, quod usum ministeriumque hominis impediatur*.

⁶³ Lásd például: Varro rust. 2.1.15: *In emptione alias stipulandum esse, alias e sano pecore, alias neutrum*.

⁶⁴ Lásd: FÖLDI (2004), 103. p.

⁶⁵ FÖLDI (2004), 103. p.

⁶⁶ FÖLDI (2004), 103-104. p.

aktusával adták át,⁶⁷ vagy az elmaradt; mind a két átadási mód elfogadott volt már Varro korában.⁶⁸ Amikor a *mancipatio* nem volt része az ügylet lebonyolításának, akkor az eladó más módon akarta a vevőt biztosítani, hogy bár a rabszolga felett a civiljogi tulajdont formálisan nem szerzi meg azonnal, mégsem fogják a rabszolgát elperelni tőle, ezért ígérte meg neki a *duplumot* az elperlés esetére.⁶⁹ Mivel azonban a *stipulatio* az alku részét képezte, a *duplum* helyett megállapodhattak a vételár egyszeri visszafizetésében is.⁷⁰

A garancia-*stipulatio* gyakorlatát a Kr. u. I. és II. századból származó ókori írásos dokumentumok is igazolják. Ezeket az okiratokat viaszos táblákon rögzítették Itáliában, Herculaneumban és jó néhány provinciában, többek között Dáciában, Kilikiában, Pamphylában és Egyiptomban.⁷¹ Az alábbi egy a dáciai viaszostáblák okiratai közül, amely egy rabszolga-vételről tanúskodik:

FIRA III 88:

“Dasius Breucus emit mancipioque accepit puerum Apalaustum, sive is quo alio nomine est, n(atione) Graecum, apocatum pro uncis duabus, (denariis) DC Bellico Alexandrini, fide rogato M. Vibio Longo. Eum puerum sanum traditum esse, furtis noxave solutum, erronem fugitivum caducum non esse praestari: et si quis eum puerum quo de agitur partenue quam quis ex eo evicerit, quo minus emptorem supra scriptum eunue ad quem ea res pertinebit uti frui habere possidereque recte liceat, tunc quantum id erit, quod ita ex eo evictum fuerit, tantam pecuniam duplam probam recte dari fide rogavit Dasius Breucus, dari fide promisit Bellicus Alexandri, idem fide sua esse iussit Vibius Longus. Proque eo puero, qui supra scriptus est, pretium eius denarios DC accepisse et habere se dixit Bellicus Alexandri ab Dasio Breuco. Actum kanabis legionis XIII. geminae, XVII kal Iunias, Rufino et Quadrato cos. ...”

Dasius Breucus megvette és *mancipatio*val átvette az Apalaustus nevű rabszolgafiút, vagy ahogy éppen hívják, görög nemzetiségű, két unciáért nyugtázva, 600 dénárért Bellicustól, Alexander fiától, M. Vibius Longus kezességével. Dasius Breucus hite alatt kérdezte és Bellicus, Alexander fia hite alatt ígérte, hogy helytáll azért, hogy ezt a fiút egészségesen adta át, lopás vagy más *delictum* miatt nem áll fenn teljesítetlen követelés ellene, nem csavargó, nem szökött, nem epilepsziás; és ha valaki a szóban forgó fiút egészben vagy részben tőle elperli, aminek következtében a fentírt vevő ill. akihez a dolog éppen tartozik azt jogosan használni, bírni, birtokolni nem tudja, akkor amennyit az ér, ill. amennyit így elperelnek belőle, annak az összegnek a kétszeresét megfizeti.

Ugyanezért kezességet vállalt Vibius Longus. Bellicus, Alexander fia kijelentette, hogy a fent írt rabszolgafiúért a vételárat, 600 dénárt, átvette Dasius Breucustól.

⁶⁷ Ami formálisan biztosította a tulajdonának átruházását is, lásd: MOLNÁR – JAKAB (2012), 206. p.

⁶⁸ JAKAB (1993), 68. p.

⁶⁹ KASER – KNÜTEL (2014), 249. p.

⁷⁰ Ehhez lásd: PÓLAY (1965), 208-216. p.; JAKAB (1993), 78. p.

⁷¹ Ezek közül a FIRA III 87., 88., 89. és 132. számú okiratok tipikusnak tekinthetőek, és római hatást mutatnak, lásd: JAKAB (1993), 76-77. p.; CAMODECA (2000), 74-75. p.; FINKENAUER (2010), 60-62. p.

Kelt a XIII. ikerlégió tábora melletti polgári telepen, május 16-án, Rufinus és Quadratus konzulságának évében...⁷²

Az okirat egy rabszolga adásvételéről szól, amelyet a 13. ikerlégió melletti polgári településen (*canabae*) kötöttek meg Dácia provinciában Kr. u. 142-ben. A *canabae* a katonai tábor melletti olyan polgári település volt, ahol gyakran a rabszolgakereskedők is letelepedtek, mert a katonákkal is kereskedtek.⁷³ A *canabae* lakossága az Apulumbeli 13. ikerlégiós tábor mellett is jórészt kereskedőkből, iparosokból, veteránokból és a legionáriusok családtagjaiból állt.⁷⁴

Alapvetően kétfajta okirat létezett az ókori üzleti gyakorlatban: az egyes szám első személyben írtakat *chirographum*nak nevezik, az egyes szám harmadik személyben írtaknak pedig *testatio* a nevük.⁷⁵ A fenti okirat egy *testatio*, amelyet a vevő kérésére foglaltak írásba egy viaszostáblán a jegyzőnél (tanúk jelenlétében) latin nyelven a szerződés teljesítését követően,⁷⁶ így bizonyítéki funkciót töltött be az esetleges későbbi jogvitában.⁷⁷

A rabszolga vevője Dasius Brecus (aki valószínűleg illír származású volt), az eladó pedig egy Bellicus nevű férfi, akit az „Alexander fia” jelzővel illették (ami esetleg a görög származására utal): a nevük alapján mindketten *peregrini* voltak. A kezesként fellépő Vibius Longus tipikus római nevéből arra lehet következtetni, hogy ő valószínűleg római polgár volt.⁷⁸

Az okirat tanúsága szerint a felek először a rabszolga legfontosabb tulajdonságaiban állapodtak meg, a nemében, a nevében és a nemzetiségében: egy görög nemzetiségű Apalaustus nevű fiú rabszolga került eladásra. Ezek a tulajdonságok elengedhetetlenek voltak a vétel tárgyának azonosításához.⁷⁹ A nemzetiséget azért is volt fontos közölni, mert a minőségre vonatkozó jelentése is volt: már az ókorban is sztereotípiák alakultak ki az egyes nemzetekről, így a nemzetiség meghatározó volt annak a munkának a tekintetében, amelynek elvégzésére a rabszolgát szánták.⁸⁰

---

⁷² A fordítást lásd: JAKAB (2012), 127. p.

⁷³ Lásd: PÓLAY (1972), 25. p.

⁷⁴ Lásd: PÓLAY (1972), 25. p.

⁷⁵ Lásd: JAKAB (2011), 275-276. p.

⁷⁶ Lásd: PÓLAY (1972), 149. p.

⁷⁷ Lásd: JAKAB (1993), 82. p.

⁷⁸ A nevek problematikájához lásd részletesen: PÓLAY (1972), 70., 72. és 128-129. p.

⁷⁹ JAKAB (1993), p. 78.

⁸⁰ Ez megjelenik a D. 21,1,31,21 Ulpianus fragmentumban is: *Qui mancipia vendunt, nationem cuiusque in venditione pronuntiare debent: plerumque enim natio servi aut provocat aut deterret emptorem: idcirco interest nostra scire nationem...* („Akik rabszolgákat adnak el, kötelesek az eladáskor közölni annak a

A *mancipatio* aktusának említése az okiratban megtévesztő, mert *mancipatio*s tulajdonátruházás csak *ius commerciiv*el, azaz vagyoni jogképességgel rendelkező személyek között mehetett végbe, amellyel az itt szerződő *peregrinus* felek nem voltak felruházva.⁸¹ A szóhasználat annak tulajdonítható, hogy a jegyző hivatalában valószínűleg gyakori volt a római formulagyűjtemények alkalmazása a *testatio* lejegyzésének alkalmával az idegenek jogügyleteinél is.⁸²

A jogi és fizikai hibákért való helytállás egy kombinált *stipulatio duplae*-ben szerepel az okiratban. A vevő megkérdezte az eladót, hogy megígéri-e neki, hogy a rabszolgafiút egészséges állapotban adja át, és a rabszolgával szemben nem áll fenn teljesítetlen követelés, lopás vagy más *delictum* miatt. Az egészségi állapotra vonatkozó ígélet itt is megjelenik, mivel ez volt a rabszolga legfontosabb tulajdonsága a munkaképessége és a piaci értéke tekintetében.⁸³ Varro a fenti idézetben a “*sanum eum esse, furtis noxisque solutum*” kifejezéseket használta, itt pedig a “*sanum traditum esse, furtis noxave solutum*” szerepel. A FIRA III 87., 89. és 132. számú okiratok ugyanezt a fenti sémát követik, és a Herculanumban fennmaradt viaszostáblák okirataiban is hasonló klauzulák szerepelnek, ami azt mutatja, hogy ezeket a fenti tulajdonságokat valószínűleg mindig belefoglalták a kellékhibákért vállalt *stipulatio*ba.⁸⁴

Az eladó az okirat tanúsága szerint további hibák hiányát is megígérte, amelyek fennállása nem csupán a rabszolga fizikai vagy mentális állapotát, és annak munkaképességét (használhatóságát) érintették, hanem a vevő birtokláshoz való jogára nézve is veszélyt jelenthettek. Megígérte az eladó a *stipulatio*ban, hogy a rabszolga nem szökött (*fugitivus*), nem csavargó (*erro*) és nem *caducus*.

A *fugitivus*szal a Digestában a jogtudósok hosszan foglalkoznak.⁸⁵ A kortárs jogirodalomban vita folyik a *fugitivus* megítéléséről: az objektív megközelítés szerint „szökött” az a rabszolga, aki akár csak egyszer is megszökött, és e cselekedete miatt megbélyegzetten kezelik: ilyenkor az eladó azért állt helyt, amit a rabszolga a vétel előtt a múltban ténylegesen elkövetett.⁸⁶ A szubjektív megközelítés abból indul ki, hogy a

---

nemzetiségét: a rabszolga nemzeti hovatartozása ugyanis vagy vásárlásra csábítja vagy elriasztja a vevőt: ezért érdekünkben áll, hogy ismerjük a nemzetiséget...”), lásd: JAKAB (2012), 122. p.

⁸¹ MOLNÁR – JAKAB (2012), 206. p.; BENEDEK – PÓKECZ KOVÁCS (2013), 115. p.

⁸² Lásd: PÓLAY (1972), p. 67.; JAKAB (1993), p. 78.

⁸³ Lásd: JAKAB (1993) 80. p.; DONADIO (2004), 57. p. 41. lj.

⁸⁴ Lásd: PÓLAY (1972), 152-153. p.; JAKAB (1993), 78-79. p.; CAMODECA (2000), 74-75. p.

⁸⁵ Lásd: D. 21,1,17 pr.-13. fragmentumok.

⁸⁶ Lásd: JAKAB (2003), 39. p. és JAKAB (2013), 194-195. p.

szökevény rabszolga jellemhibás, és már a szökésre való hajlam is megalapozza a kellékhibát.⁸⁷

Az *erro* olyan rabszolgát takar, aki nem akart ugyan megszökni, de „gyakori szokása a céltalan kóborlás, és gyakran tér haza késői órán”.⁸⁸ A *caducus* valószínűleg epilepsziást jelent,⁸⁹ amely egyértelműen egy olyan súlyos betegséget takart már az ókorban is, ami jelentős mértékben kihatott a rabszolga használhatóságára.⁹⁰

A fenti tulajdonságok hiányára vonatkozó ígéretet a vételár kétszeresének, vagy a rabszolga részbeli elperlése esetén az elperelt összeg kétszeresének az ígérete követte az okirat szerint. A *duplum* odaígérése biztosítékot jelentett a vevőnek a jogilag tökéletes teljesítésre: az *actio auctoritatis* keresetét helyettesítette.⁹¹ Az okiratnak ez a része ugyancsak nagyon hasonló ahhoz, ami a Varro-idézetben szerepelt. Nem utal azonban az okirat a *stipulatio*s garanciaígéretből fakadó keresetre, és annak tartalmára kellékhiba esetén.

A garancia-*stipulatio* keresete nyilvánvalóan a *stipulatio* általános keresete, az *actio ex stipulatu* volt. A vevő vagyoni érdeksérelmet szenvedett a kellékhiba miatt, emellett pedig a rabszolga sem ért annyit a hibából kifolyólag, mint amennyi a kifizetett vételár volt.⁹² A kellékhibák miatt indított *actio ex stipulatu* célja így a vevő teljes érdeksérelmének, az *interessének* a megtérítése volt.⁹³ A bírósági eljárásban az esküdtbírónak (*arbiter*) le kellett folytatnia egy becslőeljárást, hogy megállapítsa az *interesse* pontos értékét.⁹⁴

---

⁸⁷ Lásd: GAMAUF (1999), 110-111. p. és GAMAUF (2006), 95-96. p. Erre utal az alábbi fragmentum: D. 21,1,17 pr. Ulpianus: *Quid sit fugitivus, definit Ofilius: fugitivus est, qui extra domini domum fugae causa, quo se a domino celaret, mansit.* („Fugitivus az, aki szökési szándékkal a dominus házában kívül marad azért, hogy elrejtőzzön.”; saját fordítás).

⁸⁸ Ez szerepel az alábbi fragmentumban: D. 21,1,17,14 Ulpianus: *Erronem ita definit labeo pusillum fugitivum esse, et ex diverso fugitivum magnum erronem esse. sed proprie erronem sic definimus: qui non quidem fugit, sed frequenter sine causa vagatur et temporibus in res nugatorias consumptis serius domum redit.*

⁸⁹ Lásd: MEMMER (1990), 15. p.

⁹⁰ Lásd: D. 21,1,53.

⁹¹ Lásd: JAKAB (2003), 41. p.; KASER – KNÜTEL (2008), 232. p. Az *actio auctoritatis*szal az archaikus jog *mancipatio*s vételénél a dolog szerzője az eladót perbe hívhatta, ha harmadik személy el akarta tőle perelni a dolgot, lásd: MOLNÁR – JAKAB (2012), 303. p.; BENEDEK – PÓKECZ KOVÁCS (2013), 288. p.; FÖLDI – HAMZA (2013), 517. p.

⁹² Az ár-érték kérdéséhez lásd: JUSZTINGER (2012), 136. p.

⁹³ Lásd: HONSELL (1969), 26., 63. és 70. p.; ZIMMERMANN (1996), 310. p., valamint D. 21,2,31. Ha pontos összegre ment a *stipulatio* alapján fennálló követelés, akkor a jogosult keresete a *condictio* volt, fizikai hibák esetén azonban nem volt elsőre rögtön meghatározható, konkrét összegű a követelés, így a vevő keresete az *actio ex stipulatu* volt, lásd: KASER – KNÜTEL (2014), 235. p.

⁹⁴ Lásd: KASER – KNÜTEL (2014), 235. p.

A *stipulatio* alapján az eladó minden esetben helytállni tartozott a hibátlanóságért, illetve az esetlegesen kikötött tulajdonságokért.⁹⁵ A helytállása így objektív jogalapú volt: az eladó tudattartalma a *stipulatio* esetén nem volt releváns, attól függetlenül felelt, hogy a hibáról tudott (tudhatott) vagy sem.⁹⁶ Ez azzal is indokolható, hogy az eladó kifejezett ígérete ésszerű bizalmat generálhatott a vevőben.

A kereskedelmi gyakorlattá váló garancia-*stipulatio*ók főként a rabszolgák adásvételénél voltak szokásosak.⁹⁷ Nagy hátrányuk volt az, hogy megkötésük a vevő és az eladó alkujának eredménye volt, de mivel befolyásolta a vételárat, azaz jelentős árképző szerepe volt, gyakran az eladó önkényén múlt a *stipulatio*s ígéret felvállalása.⁹⁸

2.3. Az adásvétel keresete

A *praetor* jogalkalmazását (és jogalkotását) a *bona fides*, mint a magánfelek jogviszonyainak – különösen szerződéses viszonyainak – rendező elve határozta meg.⁹⁹ A vevő keresete az adásvételi szerződés alapján az *actio empti* volt, amelynek kialakításánál szintén ez volt a vezérelv.¹⁰⁰ Az *actio empti* a konszenzuális szerződés jellemzőinek megfelelően egy szubjektív jogalapú kereset volt, azaz a bírósági eljárás során és az ítélet meghozatalánál tekintetbe vették az eladó jó- illetve rosszhiszeműségét is.¹⁰¹ Szépen demonstrálja a vételi kereset jellegét az alábbi fragmentum:

D. 19,1,11 pr.-1 Ulpianus

Ex empto actione is qui emit utitur. Et in primis sciendum est in hoc iudicio id demum deduci, quod praestari convenit: cum enim sit bonae fidei iudicium, nihil magis bonae fidei congruit quam id praestari, quod inter contrahentes actum est. quod si nihil convenit, tunc ea praestabuntur, quae naturaliter insunt huius iudicii potestate.

„A vételből eredő kereset [azaz az *actio empti*] a vevőnek áll rendelkezésére. És mindenekelőtt azt kell tudni, hogy ennek a keresetnek csak az lehet a tárgya, amiről [a felek] megállapodtak, hogy azért helytállnak: mivel [ez] a kereset *bonae fidei*

⁹⁵ Lásd: JAKAB (1993), 80. p.

⁹⁶ Lásd: MOLNÁR-JAKAB (2012), 304. p.

⁹⁷ Varro a hivatkozott művében a szokásos adásvételi formulákat közli, amelyekből kiderül, hogy „a rejtett hibákért való helytállás vállalása [...] szokásos volt az eladó részéről”, lásd: JAKAB (1996), 118. p.; Varro gyakran hivatkozik egy Manilius nevű, a Kr. e. II. században hivatalban lévő hispániai *praetor* adásvételi szabályokat összefoglaló formuláskönyvére, lásd: JAKAB (1993), 71. p. Az általánosan előforduló formulákat lásd például: Varro rust. 2.1.15; 2.2.5; 2.5.11; 2.6.3; 2.10.5.

⁹⁸ PÓLAY (1953), 128. p.

⁹⁹ Lásd ehhez: FÖLDI (2001), 16-19. p.

¹⁰⁰ MANTHE (1976), 142. p.; MOLNÁR – JAKAB (2012), 302. p.

¹⁰¹ Lásd: D. 19,1,11 pr. és D. 19,1,6,8. és a jogirodalomban lásd többek között: HONSELL (1969), p. 79.; ZIMMERMANN (1996), 308-309. p.; MOLNÁR – JAKAB (2012), 304-305. p.

kereset, és semmi más nem felel meg jobban a *bona fides*nek, mint helytállni azért, amit a szerződő felek kikötöttek. Ha [pedig a felek] semmit nem kötöttek ki, akkor azért kell helytállni, ami természetszerűleg ennek a keresetnek a hatáskörébe tartozik.”¹⁰²

A fragmentum az adásvételből eredő vevői keresetről szól. Az adásvétel megkötése alkalmával a felek a szerződéses szabadság elvéből fakadóan elvileg bármiben megállapodhattak.¹⁰³ Az adásvételi szerződés lényeges tartalmi elemei közé az adásvétel tárgyának, azaz az árunak és a vételárnak az adekvát meghatározása tartozott.¹⁰⁴ A szerződésből eredő főkötelezettségek ennek alapján abban álltak, hogy a vevőnek meg kellett fizetnie a kikötött vételárat (*dare* szolgáltatás), az eladó pedig kötelezte magát arra, hogy az áru birtokát átadja a vevőnek (*facere* típusú szolgáltatás).¹⁰⁵ A *bona fides* elve a fragmentum szerint az *actio empti* céljában mutatkozik meg leginkább: a vevő ennek megfelelően a jóhiszeműség és tisztesség elvéből fakadóan követelheti a szerződésben meghatározottnak tökéletesen megfelelő áru birtokának az átadását. A fragmentum utolsó mondata azt tükrözi, hogy olyan eset is előfordulhatott, amikor a felek nem rögzítették egzaktan a szerződés tartalmát; ilyenkor Ulpianus megoldása alapján ugyancsak a vételi kereset eredendő céljának megfelelően az ügyletből természetszerűen következő követeléssel élhet a vevő, azaz követelheti az áru birtokának átadását.¹⁰⁶ A szerződés tartalmát ilyen esetben nyilvánvalóan egyedileg kellett a peres eljárásban vizsgálni, és az alapján lehetett megállapítani a vevő konkrét érdeksérelmét (*interesse*) abból fakadóan, hogy nem kapta meg a dolgot vagy nem úgy kapta meg, mint ahogy az a szerződésben szerepelt.¹⁰⁷

2.4. Az adásvétel különös fajtája: a „próbára vétel”

A minőséghez fűződő érdek kérdésköréhez kapcsolódik a *pactum displicentiae*, az eladó és vevő által „nem tetszés esetére” kötött mellékegyezmény.¹⁰⁸ A korabeli nem jogász irodalom tanúsága szerint a *pactum* alapján a vevő nem tetszés esetén egy a felek által meghatározott határidőn belül visszaléphetett az ügylettől.¹⁰⁹ A *pactum* egyértelműen a

---

¹⁰² Pozsonyi Norbert fordítása.

¹⁰³ ZIMMERMANN (1996), 258. p.

¹⁰⁴ ERNST (2013), 38. p.

¹⁰⁵ KASER – KNÜTEL (2014), 194. p.

¹⁰⁶ ZIMMERMANN (1996), 278. p.

¹⁰⁷ KASER – KNÜTEL (2014), 203. p.; ERNST (2013), 81. p.

¹⁰⁸ MISERA (1982), 524. p.; MOLNÁR – JAKAB (2012), 305. p.

¹⁰⁹ PÓKECZ KOVÁCS (2012), 202. p.

vevő javára szolgált, és már elég korán megjelent az ügyletkötési szokások között.¹¹⁰ A Digestában is találunk erre vonatkozó forrást:

D. 18,5,6 Paulus

Si convenit, ut res quae venit, si intra certum tempus displicuisset, redderetur, ex empto actio est, ut sabinus putat, aut proxima empti in factum datur.

„Ha úgy állapotunk meg, hogy az eladott dolgot egy meghatározott időpont után vissza kell adni, ha neked nem tetszik, Sabinus úgy gondolja, a vevőt *actio empti* illeti meg, vagy legalább egy *in factum actio*, ami az *actio empti*hez hasonló.”¹¹¹

A fragmentum egyike a csupán néhány Digesta-helynek, amely említi a *pactum displicentiae*-t, a nem jogász irodalmi művek azonban arról tanúskodnak, hogy elterjedt volt az ilyen kikötés az eladó és a vevő jogviszonyában.¹¹² A tetszőlegesen megállapítható határidőt valószínűleg a kereskedő adott piacon tartózkodásának tervezett idejéhez szabták a felek.¹¹³ A nem tetszés esetére kötött *pactum displicentiae* kérdése az igényérvényesítési határidőket illetően jelent meg a piaci adásvétellel kapcsolatos *magistratusi* szabályozásban.¹¹⁴

3. Az *aedilis curulis* és *edictuma*

Az *aedilis curulis magistratusi* tisztségét Kr.e. 367-ben alapították. Az ő feladata többek között a városrendészeti teendők ellátása volt, és a kereskedelem felvirágozásával az ő hatáskörébe került a piacfelügyelet, a forgalom biztonságának ellenőrzése, és a piaci adásvétellel összefüggő kérdések szabályozása is.¹¹⁵ Rendelkezett *ius edicendivel*, azaz *edictumában* kibocsáthatta éves hivatali programját.¹¹⁶ Ebben tette közzé a piaci kereskedelemre vonatkozó szabályokat is, amelyeket az eladóknak be kellett tartaniuk.¹¹⁷ A szabályozás kialakítása visszavezethető a piacokon már spontán kialakult kereskedelmi

---

¹¹⁰ Lásd: PETERS (1973), 82. p.

¹¹¹ Lásd: PÓKECZ KOVÁCS (2012), 204. p.

¹¹² Lásd: PÓKECZ KOVÁCS (2012), 204. p. A *pactum* gyakorlati jelentőségét bizonyítja, hogy az *aedilis curulis* is felvette azt az *edictumába*, lásd később. JAKAB (1993), 28. p.

¹¹³ Lásd: JAKAB (1993), 27. p.

¹¹⁴ A kérdéskör ezért az igényérvényesítési határidőkről szóló pontban kerül tárgyalásra.

¹¹⁵ Az *aedilis curulis* tisztségének jellemzéséhez lásd: JAKAB (1993), 33-65. p.; PÓLAY (1964), 8-9. p.; valamint KASER (1963), 173-176. p.

¹¹⁶ MOLNÁR – JAKAB (2012), 56. p.; FÖLDI – HAMZA (2013), 83. p.; BENEDEK – PÓKECZ KOVÁCS (2013), 55. p.; JAKAB (1993), 43-45. p.

¹¹⁷ JAKAB (1993), 43. p.

gyakorlatra, valamint arra, hogy a hivatásos kereskedők gyakran próbálták kihasználni a piaci szokásokkal és a minőséggel kapcsolatban tájékozatlan vevőket.¹¹⁸

A piaci adásvételt és annak hibás teljesítését szabályozó aediliszi *edictum* megalkotásánál az eladói garancia-*stipulatio* gyakorlata állt a *magistratus* rendelkezésére példaként.¹¹⁹ Az utóbbinak számos előnye volt: rugalmas volt, bármilyen egyezséget, jogügyletet tartalmazhatott, és az áru valamely tulajdonságának, vagy az áru hibamentességének garantálására is alkalmazhatták.¹²⁰ Emellett az eladói garancia-*stipulatio*ök tükrözték leginkább a jogéletet, a kereskedelmi gyakorlatot, szerződési praxist, így az *aediles curules* feltehetően ezek alapján konstruálták meg rendelkezéseiket.¹²¹ Az *edictum* szabályai a Kr.e. I. századra már kikristályosodott formában próbálták rendezni a piaci áruforgalmat.¹²² Mivel az egyik legjelentősebb árucikk a piacokon a rabszolga volt, az *edictum* kezdetben csak annak adásvételéről rendelkezett.

3.1. Az *edictum aedilium curulium* szerinti kellékhibák rabszolgák adásvétele esetén

A Digestában szereplő kommentárok csak részben tartalmazzák az *edictum* eredeti szövegét, de a jogászoknak az *edictum*hoz, mint jogforráshoz fűzött magyarázatai a kereskedelmi gyakorlatban kialakult szokásokat és az aediliszi joggyakorlatot részletesen mutatják be, így azokból számos következtetés levonható. Ulpianus megfogalmazásában ismerjük az *edictum* korabeli szövegét:

D. 21,1,1,1 Ulpianus

Aiunt aediles: Qui mancipia verdunt certiores faciant emptores, quid morbi vitiae cuique sit, quis fugitivus errove sit noxae solutus non sit: eademque omnia, cum ea mancipia venibunt, palam recte pronuntiatio. Quodsi mancipium adversus ea venisset, sive adversus quod dictum promissumve fuerit cum veniret, fuisset, quod eius praestari oportere dicitur: emptori omnibusque ad quos ea res pertinet iudicium dabimus, ut id mancipium redhibeatur...

Item si quod mancipium capitale fraudem admiserit, mortis consciendae sibi causa quid fecerit, inve harenam depugnandi causa ad bestias intromissus fuerit, ea omnia in venditione pronuntiatio: ex his enim causis iudicium dabimus. Hoc amplius si quis adversus ea sciens dolo malo vendidisse dicitur, iudicium dabimus.

„Az aediliszek elrendelik: akik rabszolgákat adnak el, hozzák a vevő tudomására, melyiknek mi a betegsége vagy hibája, melyik szökött vagy csavargó és melyiket terheli *nox*a; mindezt, amikor rabszolgákat adnak el, kötelesek helyesen és

¹¹⁸ Lásd: ROGERSON (1959), 116. p.

¹¹⁹ PÓLAY (1964), 6. p.

¹²⁰ PÓLAY (1964), 6. p.

¹²¹ JAKAB (1993), 28-29. p. és 47. p.

¹²² PÓLAY (1964), 11. p.

nyilvánosan kijelenteni. Ha egy rabszolgát ezekkel [az előírásokkal] ellenkezően adnak el, vagy nem olyan állapotban volt, amit [az eladó] az eladáskor mondott vagy ígért, ami miatt [a vevő] állítja, hogy [az eladó] helytállni köteles: akkor a vevőnek és mindazoknak, akikhez a dolog tartozik, megadjuk a perlési lehetőséget arra, hogy a rabszolga visszvétessék...

Ugyanúgy, ha a rabszolga halálbüntetéssel fenyegetett bűncselekményt követett el, öngyilkosságot kísérelt meg vagy az arénában vadállatokkal való harcra ítélték, mondják meg mindezt eladáskor; ezen okok miatt ugyanis megadjuk a perlési lehetőséget. Azonkívül akkor is megadjuk a perlési lehetőséget, ha [a vevő] állítja, hogy [az eladó] tudva csalárdul ezekkel [az előírásokkal] ellenkezően adott el.”¹²³

E lemmatikus kommentáron¹²⁴ kívül további, az áruról kötelezően szolgáltatandó információkat az alábbi két fragmentum jelez. Ezek valószínűsíthetően még nem képezték az első aediliszi *edictum* részét, hanem később, fokozatosan kerültek felvételre:¹²⁵

D. 21,1,31,21 Ulpianus

Qui mancipia vendunt, nationem cuiusque in venditione pronuntiare debent: plerumque enim natio servi aut provocat aut deterret emptorem: idcirco interest nostra scire nationem...

„A kik rabszolgákat adnak el, kötelesek az eladáskor közölni annak a nemzetiségét: a rabszolga nemzeti hovatartozása ugyanis vagy vásárlásra csábítja vagy elriasztja a vevőt: ezért érdekünkben áll, hogy ismerjük a nemzetiségét...”

D. 21,1,37 Ulpianus

Praecipiant aediles, ne veterator pro novicio veneat. Et hoc edictum fallaciis venditorum occurrit: ubique enim curant aediles, ne emptores a venditoribus circumveniantur. Ut ecce plerique solent mancipia, quae novicia non sunt, quasi novicia distrahere ad hoc, ut pluris vendant...

„Az aediliszek előírják, hogy ne adjanak el *veterator* *noviciusként*. Az *edictum* igyekszik megelőzni az eladók csalárdságát: az aediliszek gondoskodnak arról, hogy a vevőket ne szedjék rá az eladók. Egyeseknek ugyanis az a szokása, hogy rabszolgákat, akik nem *noviciusok*, *noviciusként* adják el az okból, hogy többért tudják eladni...”

Az *edictum* a fenti források alapján az eladó tájékoztatási kötelezettségére vonatkozó előírásokat tartalmazta taxatív felsorolás keretében. Ezek a kellékhibák az *edictum* történeti fejlődése alapján tehát a következő tulajdonságok voltak:

1. a rabszolga egészséges illetve beteg volta (*morbi vitiique* vagy *sanum esse*),

¹²³ A fordítást lásd: JAKAB (2012), 121. p. A továbbiakban a Digesta-források fordításait lásd: JAKAB (2012), 105-134. p.

¹²⁴ Lásd: HAUSMANINGER – SELB (1997), 88. p.

¹²⁵ A Kr. e. II. században már valószínűleg szerepeltek az *edictum*ban, lásd: PÓLAY (1964), 24. p. Az *edictum* réteges szerkezetéhez vö. SELB (1986), 262-265. p.

2. *delictum* elkövetése miatt vele szemben fennálló noxális követelés (*noxave solutus non sit*),
3. szökött volta (*fugitivus*),
4. csavargó volta (*erro*),
5. valaha súlyosabb bűncselekmény elkövetése miatt elítélték (*ad bestias damnatus*),
6. korábban öngyilkosságot kísérelt meg (*mortis consciendae sibi causa fecerit*),
7. nemzetisége,
8. *novitius* volta, azaz hogy újonnan rabszolgasorba került rabszolga volt-e, vagy korábban már szolgált valakinél (*veterator*).

A hibák zárt, taxatív katalógusa tipikusan olyan tulajdonságokat tartalmazott, amelyek megléte vagy hiánya nagyban befolyásolta a vevő vételi szándékát, kihatott a rabszolga piaci értékére, használhatóságára és így a vételárra is.¹²⁶ Az mondható, hogy egyfajta minimum-szabályozást érvényesített az *aedilis curulis*, a legfontosabb tulajdonságokra vonatkozó tájékoztatást tette kötelezővé.¹²⁷

Az aediliszi jogalkalmazást és az *edictum* meghirdetését is nagyban befolyásolta a vevő magatartására vonatkozó alapelv, a *caveat emptor*. Ebből fakadt az a megszorítás a szabályozásban, hogy az eladó csupán azon hibákért illetve hiányosságokért tartozott helytállni, amelyeket a vevő körültekintő eljárásával, az alkut megelőzően az áru megvizsgálásával sem ismert vagy ismerhetett volna fel, azaz csak az ún. rejtett hibákért kellett helytállnia.¹²⁸ Az elv érvényesülése kitűnik az alábbi aediliszi *edictum*hoz fűzött kommentárból:

D. 21,1,1,6 Ulpianus

Si intellegatur vitium morbusve mancipii (ut plerumque signis quibusdam solent demonstrare vitia), potest dici edictum cessare: hoc enim tantum intuendum est, ne emptor decipiatur.

„Ha a rabszolga betegségét vagy hibáját észre lehet venni, mint ahogy bizonyos jelek utalni szoktak a hibára, mondhatjuk, hogy az *edictum*ot nem lehet alkalmazni: az *edictum* ugyanis arra az esetre vonatkozik, hogy a vevőt ne csapják be.”¹²⁹

E forráshely arra utal, hogy az aediliszi *edictum* kibocsátásának egyik célja a vevők védelme a csalárd piaci kereskedőkkel szemben.¹³⁰ Erre figyelemmel az észrevehető hibák

¹²⁶ Lásd: D. 21,1,31,21. GAROFALO (2000), 5. p.

¹²⁷ Lásd: GAROFALO (2000), 5. p.; JAKAB (2003), 33. p.

¹²⁸ Lásd: MOLNÁR – JAKAB (2012), 304. p.; FÖLDI – HAMZA (2013), 518. p.

¹²⁹ Lásd továbbá: D. 21,1,14,10.

¹³⁰ Lásd ezen kívül: D. 21,1,1,2, amelyben a *circumvenire* ige utal a megtévesztő, csalárd eladói magatartásra; JAKAB (1993), 49. p.

esetére Ulpianus interpretációjának megfelelően nem biztosítható a védelem, mert az már túlmenne ezen a jogpolitikai szándékon.¹³¹ A vevőnek fennállt a megvizsgálási kötelezettsége, azaz az aediliszi szabályok a kockázattelepítés egyensúlyának elvén alapultak.

Az egyes aediliszi kellékhibákra nézve a Digestában található *edictum*-kommentárok és források adnak részletesebb felvilágosítást. Az első négy kellékhiba egyértelműen tükrözi a kereskedelmi gyakorlatban előforduló eladói garancia-ígéretnek tartalmát, jelölve a rabszolga leglényegesebb tulajdonságait. Az eladó egyik legfontosabb közzéi kötelezettsége tehát a rabszolga egészségi állapotára (*sanum esse*) vonatkozott. A rabszolga esetleges betegségét jelző *morbus* és *vitium* kifejezések általában együtt, egy szókapcsolatban szerepelnek a forrásokban,¹³² de jelentésük szétvált. A *morbus* (betegség) a vonatkozó jogtudósi definíciók szerint egy természetellenes fizikai állapot volt, amely a test természet szerű „használatát” gátolta, és fennállhatott a rabszolga egész testén, vagy annak csupán egy részét is érinthette.¹³³ A *vitium* (hiba) ezzel szemben csak a fizikai hibákat takarja.¹³⁴ A mentális hibák nem képezték az aediliszi helytállás alapját, ezekért a helytállást legfeljebb külön *stipulatio*ban, vagy formátlan ígéletben lehetett felvállalni.¹³⁵ Így például nem tekintették fizikai hibának, ha a rabszolga babonás, lobbanékony természetű, makacs vagy könnyelmű volt, és az sem tartozott az *edictum* hatálya alá a jogtudósok kommentárjai alapján, ha a rabszolga félnék, kapzsi vagy fukar volt.¹³⁶ Léteztek azonban olyan esetek, amelyeknél valamely mentális fogyatékoság generálta a fizikai hibát, ebben az esetben alkalmazható volt az *edictum*.¹³⁷ A kisebb, jelentéktelen fizikai hibák, amelyek a rabszolga munkaképességét tartósan és visszafordíthatatlanul nem befolyásolták, mint például az enyhe láz vagy egy kisebb seb, nem tartoztak a szabályozási

---

¹³¹ ROGERSON (1959), 130. p.

¹³² Lásd fent a D. 21,1,1,1-ben: „*morbi vitium*”.

¹³³ Lásd: D. 21,1,1,7 Ulpianus: „*Sed sciendum est morbum apud sabinum sic definitum esse habitum cuiusque corporis contra naturam, qui usum eius ad id facit deteriolem, cuius causa natura nobis eius corporis sanitatem dedit: id autem alias in toto corpore, alias in parte accidere ...*”. Lásd még D. 21,1,5; D. 21,1,10 pr.; D. 21,1,12,1.

¹³⁴ Ez tűnik ki kifejezetten a D. 21,1,1,9, a D. 21,1,1,10 és a D. 21,1,4,3 fragmentumokból. Ulpianus példája a dadogás a D. 21,1,1,7-ben; ZIMMERMANN (1996), 313. p.

¹³⁵ Lásd: D. 21,1,4,3. A különböző mentális hibák kizárásához lásd például: D. 21,1,1,9.

¹³⁶ Lásd: D. 21,1,1,11; D. 21,1,1,3.

¹³⁷ Így például a rabszolga szökevény vagy csavargó volta, mint jellembeli tulajdonságok, a noxális kötöttség esetleges terhe, súlyos bűncselekmény elkövetése; lásd még: D. 21,1,4,1.

körbe.¹³⁸ Az azonban megjelenik a kommentárookban, hogy az *edictum* hatálya alá tartozó betegség nem csak állandó jellegű, hanem időszakosan jelentkező is lehetett.¹³⁹

A következő két aediliszi hiba, a rabszolga szökött (*fugitivus*) illetve csavargó (*erro*) volta részben már a fent említett jellembeli hibák közé sorolható, amelyek azonban olyan súlyosnak bizonyultak, hogy az *aedilis curulis* kiemelte őket.¹⁴⁰ Ezek is általában egy szókapcsolaton belül szerepeltek a *morbushoz* és *vitiumhoz* hasonlóan,¹⁴¹ azonban a *Digesta edictum*-kommentárjai felvilágosítást adnak a jelentéskülönbségről. Ulpianus meghatározásában szökevény az a rabszolga, aki abból a célból marad távol ura házából, hogy elmeneküljön, elrejtőzzön előle.¹⁴² A *fugitivus* objektív és szubjektív megítélésére vonatkozóan említettek itt is irányadóak.¹⁴³ Az objektív megközelítés helyesebbnek látszik,¹⁴⁴ mert méltánytalan csupán a szökésre fennálló lehetőség, a szökevény hajlam miatt perbe vonni az eladót. Helyesebb a múltbeli tények alapján elbírálni a rabszolga e tulajdonságát,¹⁴⁵ ennek fényében a „szökött” megfelelőbb jelzőnek látszik a „szökevénynél”. A csavargó (*erro*) rabszolga ezzel szemben az, aki valójában nem szökök meg, hanem csak gyakorta kószál el céltalanul, majd az időpazarlás után egy kései órán hazatér ura házába.¹⁴⁶

Ha a rabszolga idegen személynek bűncselekménnyel kárt okozott, akkor a károsult kártérítést illetve büntetést követelve a rabszolgatartó ellen fordulhatott noxális *actió*val.¹⁴⁷ Az ilyen noxális kötöttség hiánya éppen ezért szintén fontos tulajdonság volt, mert a noxával terhelt rabszolgát a vevő akár el is veszíthette.¹⁴⁸ Az *aedilis curulis* ebből a megfontolásból és a kereskedelmi gyakorlatnak megfelelően a noxális kötöttségre vonatkozó tájékoztatási kötelezettséget is előírta, ami a gyakorlatban azt jelentette a jogtudósok szerint, hogy az eladónak kifejezetten azt kellett nyilatkoznia, hogy harmadik személy nem fog noxális keresettel élni a rabszolgával szemben.¹⁴⁹

---

¹³⁸ Lásd: D. 21,1,1,8.

¹³⁹ Lásd: D. 21,1,6 pr. Ulpianus: *Pomponius recte ait non tantum ad perpetuos morbos, verum ad temporarios quoque hoc edictum pertinere.* („Pomponius helyesen mondja, hogy az *edictum* nem csak a krónikus, hanem az időszakosan jelentkező betegségekre is vonatkozik.”, saját fordítás).

¹⁴⁰ PÓLAY (1964), 21. p.

¹⁴¹ Lásd fent a D. 21,1,1,1-ben: „*fugitivus errove*”.

¹⁴² Lásd: D. 21,1, 17 pr., valamint D. 21,1,17,1-13 fragmentumok.

¹⁴³ Lásd: JAKAB (2003), 39. p. és JAKAB (2013), 194-195. p., valamint GAMAUF (1999), 110-111. p. és GAMAUF (2006), 95-96. p.

¹⁴⁴ Vö. JAKAB (2003), 39. p. és JAKAB (2013), 194-195. p.

¹⁴⁵ Azaz helyesebb az objektív helytállásnak megfelelően a múltbeli szökésre, mint eredményre tekinteni.

¹⁴⁶ Lásd: D. 21,1,17,14.

¹⁴⁷ Lásd: MOLNÁR – JAKAB (2012), 331. p.; FÖLDI – HAMZA (2013), 561. p.; BENEDEK – PÓKECZ KOVÁCS (2013), 316. p.

¹⁴⁸ Lásd: a fent hivatkozott Varro-idézetnél (Varro rust. 2.10.5.) említettek.

¹⁴⁹ Lásd: D. 21,1,17,17; ZIMMERMANN (1996), 314. p.

Azok a szintén jellembelinek tekinthető hibák, hogy a rabszolga halálbüntetéssel fenyegetett bűncselekményt követett el, vagy súlyos bűncselekmény miatt az arénában vadállatokkal való harcra ítélték, valamint ha valaha öngyilkosságot kísérelt meg, valószínűleg csak a principátus korában kerültek felvételre az *edictumba*.¹⁵⁰ E három hibára vonatkozóan nem találni számottevő jogtudósi kommentárt a Digestában. Egyedül Ulpianus tudósít arról, hogy az *ad bestias damnatus* azt jelenti, hogy a rabszolga olyan bűncselekményt követett el szándékosan, amelyért akár halálra is ítéltető lenne; ha gondatlanul vagy véletlenül követett el ilyen bűncselekményt, akkor nem volt alkalmazható az *edictum*.¹⁵¹ Az öngyilkossággal kapcsolatban szintén Ulpianus írja, hogy aki saját életét próbálta meg kioltani, azt „rossz rabszolgának” tartották.¹⁵²

Tárgyi hatályát tekintve az *edictumra* vonatkozó kiterjesztő értelmezést tartalmaz egy Gaiustól származó jogeset, miszerint akkor, ha a telek adásvételének részét, azaz annak alkatrészét képezi a rajta lévő összes rabszolga, abban az esetben is áll a rabszolgákra az eladó helytállási kötelezettsége (hogy ne lehessen így megkerülni az aediliszi szabályokat).¹⁵³ Egy másik forrás szerint, ha egy rabszolgát a különvagyonával vagy az örökségével együtt adtak el, az *edictum* szabályai az utóbbiaknak az egyes, különálló részeire nem vonatkoztak.¹⁵⁴

3.2. Kellékhibák az igásállatok adásvételénél

Az árutermelő Róma piaci kereskedelmében a rabszolgák gazdaságilag jelentős munkaereje miatti kelendőssége vitathatatlan, azonban az igásállatok (*iumenta*) gazdaságilag ugyancsak fontosak voltak, így a piaci kereskedelemben azok is árucikként vettek részt.¹⁵⁵ Az igásállatok kereskedelme a Kr.e. I. században ugrásszerűen megnőtt a piacokon, valószínűleg ennek köszönhetően terjesztették ki az *aediles curules edictumbeli*

¹⁵⁰ Feltehetően közvetlenül Hadrianus előtt vagy Hadrianus korában, lásd: PÓLAY (1964), 22. p.

¹⁵¹ Lásd: D. 21,1,23,2 Ulpianus: *Excipitur etiam ille, qui capitale fraudem admisit. capitale fraudem admittere est tale aliquid delinquere, propter quod capite puniendus sit: veteres enim fraudem pro poena ponere solebant. capitale fraudem admisisse accipiemus dolo malo et per nequitiam: ceterum si quis errore, si quis casu fecerit, cessabit edictum.*

¹⁵² Lásd: D. 21,1,23,3. Ulpianus példálózva még az öngyilkosság egyes módjait is felsorakoztatja e fragmentumban.

¹⁵³ Lásd: D. 21,1,32 pr. Gaius: *Itaque sicut superius venditor de morbo vitiove et ceteris quae ibi comprehensa sunt praedicere iubetur, et praeterea in his causis non esse mancipium ut promittat praecipitur: ita et cum accedat alii rei homo, eadem et praedicere et promittere compellitur. quod non solum hoc casu intellegendum est, quo nominatim adicitur accessurum fundo hominem stichum, sed etiam si generaliter omnia mancipia quae in fundo sint accedant venditioni.* A fragmentum elemzéséhez lásd: WACKE (2002), 813-817. p.

¹⁵⁴ Lásd: D. 21,1,33 pr. A fenti és e fragmentum elemzésétől eltekintek.

¹⁵⁵ JAKAB (1993), 29. p.

szabályait az igásállatok adásvételére is.¹⁵⁶ A *iumentum-edictum* szövegét szintén Ulpianus kommentárjából ismerhetjük meg:

D. 21,1,38 pr. Ulpianus

Aediles aiunt: Qui iumenta verdunt, palem recte dicunto, quid in quoque eorum morbi vitiique sit... Si quid ita factum non erit... morbi autem vitiive causa inemptis faciendis in sex mensibus vel quo minoris cum venirent, fuerint, in anno iudicium dabimus. Causa autem huius edicti eadem est, quae mancipiorum redhibendorum.

„Az aediliszek elrendelik: Akik igásállatot adnak el, mondják meg nyíltan és helyesen, melyiknek mi a betegsége vagy hibája, és ahogyan az eladáskor felszerszámozták őket, úgy adják át őket a vevőknek. ... Ha ez nem így történik, a felszerszámozás miatt a felszerelés kiadására hatvan napon belül, a betegség vagy hiba miatt hat hónapon belül keresetet adunk a vétel felbontására vagy egy éven belül arra, amennyivel kevesebb volt (a dolog értéke) az eladáskor.”¹⁵⁷

Az igásállatok munkaképességének legfontosabb záloga az egészségi állapotuk volt, ezért az *edictum*-idézet is csak erre utal. A jószágok vételára azonban általában viszonylag magas volt, így betegségük esetén a vevőt a rabszolgákhoz hasonló jelentős érdeksérelem érhetette.¹⁵⁸ A rabszolgával kapcsolatos többi kellékhiba a jószágok esetén értelemszerűen nem volt releváns. A betegséget és hibát mindig egyedileg kellett megítélni,¹⁵⁹ itt is az volt a döntő, hogy az mennyiben hat ki az állat használhatóságára: míg például a nemzőképességét elvesztett ló egészségesnek minősült (mert a mindennapi munkában ez nem hátráltatta, ha igáslónak, és nem fedezőménnek szánták),¹⁶⁰ addig betegnek tekintették azt, amelynek kivágták a nyelvét (mert az ilyen sérülés miatt a ló alig tud enni).¹⁶¹

Az aedilis a rabszolgavétellel kapcsolatos szabályozással egyezően két keresetet, az *actio redhibitoriát* és az *actio quanti minorist* bocsátotta a vevő rendelkezésére az igásállat hibája, betegsége esetére.

---

¹⁵⁶ GAROFALO (2000), 5-11. p.; MARÓTI (1962), 2-3. p.

¹⁵⁷ Lásd ezen kívül: D. 21,1,48,6.

¹⁵⁸ JAKAB (1993), 31. p.

¹⁵⁹ Lásd: JAKAB (2003), 36. p.

¹⁶⁰ Lásd: D. 21,1,38,7.

¹⁶¹ Lásd: D. 21,1,8. ZIMMERMANN (1996), 319. p.

3.3. Az aediliszi edictum alanyi és területi „hatálya”

Területi hatályát tekintve az *aedilis curulis* hatásköréből fakadóan az *edictum* csak a piacon megkötött adásvételekre vonatkozott.¹⁶² A szabályozás diszpozitív jellegét egy a *Digesta* második könyvében, a *pactumokról* szóló fejezetben található fragmentum jelzi, miszerint az *edictum* szabályaitól a felek egyező akarattal eltérhettek.¹⁶³

Az aktív legitimációt illetően a D. 21,1,1,1 alapján megállapítható, hogy az *aedilis* előtti eljárásban a vevőn kívül mindazok állhattak a felperesi pozícióban, „akikhez a dolog tartozott”, azaz akik a dolgot utóbb megszerezték (azaz a vevő vagy a jogutódja). Az aediliszi kellékszavatosság tehát tulajdonváltozást tűrő jogintézmény volt. Alapesetben az eladó került az alperesi pozícióba. Ha azonban egy rabszolga vagy egy hatalomalatti fiú bonyolította le az adásvételt, a hatalomfő vált kötelezetté az *edictum* alapján a *peculium* (a hatalomalatti vagy a rabszolga különvagyon) erejéig, és ugyanez érvényesült a hatalomalatti lány illetve rabszolgánő ügyletkötésével kapcsolatban is.¹⁶⁴ Az eladó örökösei ellen is meg lehetett indítani az aediliszi kereseteket.¹⁶⁵

3.4. Az aediliszi keresetek

Az *aediles curules* által biztosított első jogorvoslat az eladóval szemben az *actio redhibitoria* keresete volt. Erre vonatkozóan Ulpianusnak az aediliszi *edictumot* idéző D. 21,1,1,1 és a D. 21,1,38 pr. fragmentumai jelentik a kiindulópontot. Akkor folyamodhatott a vevő ehhez a keresethez, ha egy rabszolgát (igásállatot) az aediliszi előírásokkal ellentétesen adtak el. Ha az eladó nem tudott a hibáról, akkor is köteles volt helyt állni,

1. ha kiderült, hogy a rabszolga valamely „aediliszi kellékhibával” terhelt volt, és az eladó ezt nem közölte a vevővel, vagy
2. ha valamely negatív tulajdonság, amelynek hiányát az eladó garantálta, mégis megvolt benne, vagy

---

¹⁶² Lásd: D. 21,1,48,8: *Simplarium venditionum causa ne sit redhibitio, in usu est.* („Az „egyszerű [...] adásvételre szokásosan nem alapozható *redhibitio*.”). Lásd: ZIMMERMANN (1996), 319. p.

¹⁶³ D. 2,14,31 Ulpianus: *Pacisci contra edictum aedilium omnimodo licet, sive in ipso negotio venditionis gerendo convenisset sive postea.* Lásd: JAKAB (2003), 36. p.

¹⁶⁴ Lásd: D. 21,1,23,4. Ez tekinthető *quasi actio de peculionak* is. Az *actio de peculio* a hatalomfő elleni olyan praetori járulékos kereset volt, amely akkor volt megindítható, ha a hatalomalatti vagy a rabszolga harmadik személlyel kötött valamilyen jogügyletet, és rendelkezett különvagyonnal, lásd: MOLNÁR – JAKAB (2012), 136. p.

¹⁶⁵ Lásd: D. 21,1,23,5; D. 21,1,48,5.

3. ha valamely pozitív tulajdonság, amelynek meglétét kifejezetten ígérte az eladó, hiányzott.
4. Végül fennállt az aediliszi helytállási kötelezettség akkor is, ha az eladó rosszhiszemű volt, azaz tudott bármely kellékhibáról, de azt nem közölte a vevővel: „tudva csalárdul ezekkel [az előírásokkal] ellenkezően adott el”.¹⁶⁶

Az első eset egyértelműen arra utal, hogy az *edictum*-ban foglalt tájékoztatási kötelezettség betartásáért az eladó objektív jellegű helytállással tartozott.

A második és harmadik esetkör a *dicta et promissára*, az eladó kifejezett ígéretére utal. A *dicta et promissa* azt jelentette, hogy az eladó az ediktális hibák körét kitágítva más tulajdonságok hiányát illetve fennállását is kijelenthette az adásvétel alakalmával, és ezen ígéretékért is helytállással tartozott az *edictum* alapján.¹⁶⁷ Megállapítható, hogy az *edictum* a mai jótálláshoz hasonló eladói ígéretért való helytállást is szabályozta tehát, azonban dogmatikai különbség¹⁶⁸ még nem mutatkozott a két jogintézmény között az ókorban.

A *dicta et promissa* kapcsán szólni kell arról, hogy a gyakorlat milyen kijelentéseket minősített ekként, és melyek voltak azok a nyilatkozatok, melyek csupán jogilag nem releváns dícséretként („reklámként”) értékelhetőek. Ezzel a kérdéssel kapcsolatos és a *caveat emptor* elvével (és a szemmel látható tulajdonságokkal) hozható összefüggésbe az alábbi fragmentum:

D. 18,1,43 pr. Florentinus

Ea quae commendandi causa in venditionibus dicuntur, si palam appareant, venditorem non obligant, veluti si dicat servum spenciosum, domum bene aedificatam...

„Mindaz, amit az eladáskor [az áru] ajánlása végett mondanak, ha nyíltan felismerhető, nem kötelezi az eladót, így ha azt mondja, hogy a rabszolga szép alakú, a ház jól megépített...”

A tényállás szerint az eladó elad egy árucikket (rabszolgát illetve házat) a vevőnek. Az áru tulajdonságait felsorolva ajánlja az árut a vevőnek. Az eladó kijelentéseit nem szó szerint, hanem ésszerűen kellett értelmezni Gaius szerint,¹⁶⁹ és ahhoz, hogy jogilag releváns

¹⁶⁶ Lásd: D. 21,1,1,1 Ulpianus: „*Quodsi mancipium adversus ea venisset, sive adversus quod dictum promissumve fuerit cum veniret...*”; ZIMMERMANN (1996), 317. p.; KASER – KNÜTEL (2014), 253. p.

¹⁶⁷ Lásd: D. 21,1,17,20. A *dicta et promissa* kérdésköréhez részletesen lásd: JAKAB (1993), 56-64. p.

¹⁶⁸ A modern jogokban a *dicta et promissa* jegyeit a dolog minőségére vonatkozó eladói ígéret, a jótállási nyilatkozat hordozza magán, lásd később.

¹⁶⁹ Lásd: D. 21,1,18 pr.

ígéretnek minősüljenek, azoknak mindig kifejezettnek kellett lennie.¹⁷⁰ A kérdéshez kapcsolódik a következő forráshely is :

D. 4,3,37 Ulpianus

Quod venditor ut commendat dicit, sic habendum, quasi neque dictum neque promissum est. si vero decipiendi emptoris causa dictum est, aequae sic habendum est, ut non nascatur adversus dictum promissumve actio, sed de dolo actio.

„Amit az eladó ajánlásként mond [az áruról], úgy tekintendő, hogy az nem (joghatályos) kijelentés vagy ígéret. Azonban ha a vevő megtévesztése céljából történt a kijelentés, akkor is úgy tekintendő, hogy nem keletkezik *actio a dictum promissumve* megszegése miatt, de [keletkezik] a megtévesztés miatt kereset.”¹⁷¹

A tényállás szerint az eladó elad egy árut a vevőnek, amelyet a vevő vásárlási hajlamát serkentő kijelentésekkel kínál neki. Az egyik tényállási variációban ráadásul a megtévesztés célzata vezérli a kijelentéseit. Érdekes ez a jogeset abból a szempontból, hogy a jogász szerint a pusztán dicséretnek minősülő eladói kijelentések kikényszeríthetetlenek. Azt, hogy mi minősült dicséretnek, a fentiek fényében esetenként kellett megállapítani, és összefüggésben volt a *caveat emptor* elvével. Valószínűleg ebből az elvből következett úgy a jogász, hogy a kifejezetten megtévesztés céljából tett kijelentés esetén sem adható meg a kereset. Ha a vevő kellő körültekintéssel járt (volna) el az ügylet során, akkor az eladó ajánlattételekor észre kellett (volna) vennie, hogy adott esetben csupán pusztán feldicsérről van szó. Ilyen lehet például egy rabszolga esetén az a kijelentés, hogy az fizikailag nagyon erős, holott közelebről látszik, hogy bár magas, de vékony testalkatú, gyenge fizikumú.¹⁷² Ugyanaz tehát a jogász döntése ez esetben is: nem keletkezik kereset a *dictum promissum* megszegése miatt.

A jogeset a *Digesta dolus malus*ról szóló titulusában szerepel, amint az a jogászai döntésből is kitűnik. Az, hogy az adásvételből eredő szubjektív jogalapú kereset, illetve az ahhoz kapcsolódó objektív kellékszavatossági keresetek nem alkalmazhatóak ebben az esetben, nem zárja ki, hogy az eladó kifejezett rosszhiszemősége esetén ilyen, ígéretnek nem minősülő kijelentések esetén a csalárd magatartás szankcionálásra kerüljön, joghátránnyal járjon. Ennek érdekében tehát Ulpianus megadja az *actio de dolo* keresetét a

---

¹⁷⁰ D. 21,1,19,3; példák az elhatároláshoz ezen kívül: D. 21,1,18 pr.; D. 21,1,18,1-2; D. 21,1,19 pr.; D. 21,1,19,1-2.

¹⁷¹ Saját fordítás.

¹⁷² Ellentétesen véli ZIMMERMANN (1996), 316. p. 176. l.j. A jogesetet vö. D. 4,3,1,1. Medicus is úgy véli, hogy a forrás ellenére az *actio empti* indítható volt ilyen esetekben is, lásd: MEDICUS (1962), 125. p. 3. l.j.

vevőnek, aki valószínűleg kárt is szenvedett az eladó csalárd, a magasabb vételár elnyerése érdekében tett kijelentése miatt.¹⁷³

A *dicta et promissa* esetkörében fokozottan érvényesült az *edictum* fent említett minimum-szabályozási jellege, hiszen ezen esetekben az ígéret megtétele alapozta meg az aediliszi helytállást. A gyakorlatban az ígéret tartalma az eladón és a vevőn múlt, az bármit tartalmazhatott a hibák, illetve a hibáktól való mentesség tekintetében.¹⁷⁴ Ehhez kapcsolódik a következő jogeset :

D. 21,1,52 Marcianus

Si furtum domino servus fecerit, non est necesse hoc in venditione servi praedicere nec ex hac causa radhibitio est: sed si dixerit hunc furem non esse, ex illa parte tenebitur, quod dixit promisitve.

„Ha a rabszolga meglopta a tulajdonosát, ezt nem muszáj a rabszolga eladásakor [a vevővel] közölni és ezen ok miatt nincs *redhibitio* (elállás). De ha [kifejezetten] kijelenti, hogy a rabszolga nem tolvaj, akkor [az *edictum*nak] a *dictum promissum*-ra vonatkozó része alapján felel.”

A jogeset szerint az eladó adásvételi szerződést kötött a vevővel, amelynek egy olyan rabszolga a tárgya, aki korábban lopást követett el a tulajdonosa terhére. Marcianus döntésében két tényállási variáció szerepel: az első esetben az eladó nem közölte a lopás tényét a vevővel, hallgatott a rabszolga ezen tulajdonságáról (ugyanakkor nem garantálta a hibától való mentességet); a másik tényállási variációban az eladó határozottan kijelentette a vevőnek, hogy az eladásra szánt rabszolga nem tolvaj (*dixerit hunc furem non esse*).

Az eladni kívánt rabszolga tolvaj voltára vonatkozó konkrét közlési kötelezettség nem szerepel az aediliszi *edictum* által meghatározott zárt hibakatalógusban. Bár az *edictum* által előírt egyik közlési kötelezettség a rabszolga esetleges noxális kötöttségére vonatkozik, ez ebben az esetben nem forog fenn. A noxális kötelezettség ugyanis csak harmadik személy irányában állhat fenn (ha a rabszolga harmadikat károsított a *delictummal*),¹⁷⁵ a jogesetből azonban az tűnik ki, hogy a rabszolga saját tulajdonosát lopta meg.

A második tényállási variáció szerint az eladó kifejezetten kijelenti, hogy a rabszolga nem tolvaj. A jogász ezt *dictum promissum*veként értékeli. Ez egyrészt azt jelenti, hogy amennyiben a rabszolga lop az adásvétel megkötése után, akkor a vevő élhet a kellékszavatossági keresetekkel. A *dictum et promissum* jellege és jelentősége miatt

¹⁷³ Honsell a D. 4,3,1,1-re hivatkozva azt írja, hogy az *actio de dolo* csak akkor alkalmazható, ha más kereset (beleértve a szubjektív *actio empti* is) nem áll rendelkezésre, lásd: HONSELL (1969), 79. p. 63. lj., vö. KASER (1971), 488. p. 33. lj. Lásd továbbá: DONADIO (2004), 194. p.

¹⁷⁴ JAKAB (1993), 58. p. Lásd még: THIELMANN (1971), 495-496. p.

¹⁷⁵ Lásd: MOLNÁR – JAKAB (2012), 331. p.

érvényesítheti a vevő az igényét akkor is, ha nem lopott ugyan tőle (vagy harmadik személytől) a rabszolga, de utóbb kiderül, hogy a tulajdonosától igen. Indokolt ez a megoldás azért is, mert e tulajdonság hiányának konkrét eladói állítása – mint a legtöbb ehhez hasonló eladói magatartás – valószínűleg a minél magasabb vételár kialakulása érdekében történt. Ilyenkor véleményem szerint akár az *actio emptivel* is felelősségre lehetett vonni az eladót a csalárdsága miatt, ha sikerült bizonyítani a perben a felróhatóságot, azaz a szándékos megtévesztést, elhallgatást.

Végül az aediliszi jogorvoslatok alkalmazhatóságának negyedik esetkörében az *aedilis* az eladó minden csalárd, dolózus magatartására kiterjesztette a szabályozást, ez esetben azonban a felelősség jogalapja szubjektív volt.

3.4.1. Actio redhibitoria – az elállás keresete

Az *actio redhibitoria* célja egyfajta *in integrum restitutio*, azaz az eredeti állapot helyreállítása volt, hogy a felek az adásvételt megelőző vagyoni állapotba kerüljenek.¹⁷⁶ Az *in integrum restitutio* megvalósításánál – Ulpianus magyarázata szerint – elsőként a vevőnek kellett teljesítenie az abból fakadó kötelességeit (előteljesítési kötelezettség).¹⁷⁷ Ennek megfelelően a vevő köteles volt visszaadásra felajánlani a rabszolgát összes tartozékával együtt, az eladónak pedig vissza kellett szolgáltatni a kifizetett vételárat. Mindez ugyanakkor felvetette azt a kérdést, hogy a feleknek milyen bevételei vagy költségei, kárai merültek fel az adásvétel megkötése után, és ezeket meg kell-e téríteniük a szerződési partnerüknek az elállási jog gyakorlásakor. Amennyiben például a rabszolga lopott a vevőtől (vagy harmadik személytől), akkor az eladónak ezért kártérítéssel tartozott.¹⁷⁸ A vevő pedig köteles volt visszatéríteni minden, a rabszolga birtoklásából származó bevételt, így például a hagyományt és az örökséget is.¹⁷⁹ A vevő kötelezettsége volt továbbá, hogy ha ő, a háza népe vagy *procurator* (képviselője) valamilyen fogatkozást vagy sérülést okozott a rabszolgában a vétel megkötése és a rabszolga átvétele után, akkor megtérítse az ebből fakadó kárt.¹⁸⁰ Az eladónak azonban nem kellett a

---

¹⁷⁶ THIELMANN (1971), 487. p.; MANTHE (1976), 133. p.; GAROFALO (2000), 39. p.; D. 21,1,23,7; D. 21,1,21 pr.

¹⁷⁷ Lásd: D. 21,1,25,10. JAKAB (1996), 116. p.

¹⁷⁸ Lásd: D. 21,1,23,8. GAROFALO (2000), 16. p.

¹⁷⁹ Lásd: D. 21,1,23,9; ZIMMERMANN (1996), 317. p.

¹⁸⁰ Lásd: D. 21,1,25 pr.; D. 21,1,25,1-4. GAROFALO (2000), 47. p.

vevő által a rabszolgára fordított szükséges tartási költségeket megtérítenie a vevő részére.¹⁸¹

Érdekes kérdés, hogy hogyan ítélték meg azt az esetet, amikor a visszaszolgáltató rabszolga (igásállat) az *in integrum restitutio* előtt meghalt. Ez az ún. *mortuus redhibetur* kérdésköre,¹⁸² amelyet többek között a következő jogeset is tárgyal:

D. 21,1,31,11 Ulpianus

Si mancipium quod redhiberi oportet mortuum erit, hoc quaeretur, numquid culpa emptoris vel familiae eius vel procuratoris homo demortuus sit: nam si culpa eius decessit, pro vivo habendus est, et praestentur ea omnia, quae praestarentur, si viveret.

„Ha a rabszolga, amit vissza kellene venni (adni), meghalt, felmerül a kérdés, hogy a vevő, háza népe vagy *procurator* *culpája* miatt halt-e meg a rabszolga. Ha ugyanis ezek gondatlan cselekménye folytán halt meg, élőnek kell tekinteni, és mindazt teljesíteni kell, amit teljesíteni kellene, ha még élne.”

A tényállás alapján a *redhibitio* céljának elérése, azaz az eredeti állapot helyreállítása előtt meghalt a kellékhibás visszaadandó rabszolga. A rabszolga a vevő (annak „háza népe” illetve *procurator*) gondatlanságából eredően halálozott el. A jogi probléma az, hogy gyakorolható-e ebben az esetben is az elállás joga, illetve amennyiben igen, akkor miként. A probléma elsősorban abban gyökerezik, hogy a dolog (rabszolga) halála idején már a vevő tulajdonát képezi, ezért főszabály szerint a *casus nocet domino* elvnek kellene érvényesülnie, azaz a vevő terhére esne a rabszolga halála miatti veszteség és kár a dolog vétlen pusztulása esetén (*vis maior*).¹⁸³

A jogesetben ezért is vizsgálták a vevő oldalán a szubjektív elemet, az ő illetve háza népe (*familia* tágabb értelemben), *procurator*¹⁸⁴ esetleges felróható magatartását. Ulpianus válasza alapján lehetséges az elállás jogának gyakorlása ez esetben is, és úgy kell tekinteni, mintha élne a rabszolga. Ebből az következik, hogy a vevőnek úgy kell fogyanatosítani az elállást, mintha az élne, azaz felelős a rabszolga értékének megtérítéséért.¹⁸⁵ Ezen kívül a fent említett releváns költségeket is meg kell térítenie, de cserébe visszakapja a vételárat.¹⁸⁶ A gyakorlatban tulajdonképpen egy elszámolási procedúra megy végbe a felek között. A *contrario* arra lehet következtetni a jogász

¹⁸¹ Lásd: D. 21,1,25,9. GAROFALO (2000), 33. p.

¹⁸² A kérdéskörhöz részletesen lásd többek között: LEDERLE (1983).

¹⁸³ Lásd: THIELMANN (1971), 487-488. p.; LEDERLE (1983), 28-29. és 33-34. p.; GAROFALO (2000), 25-26. p.

¹⁸⁴ A *procurator* az, aki valaki perbeli képviselőjeként alakszerűtlen megbízás alapján vagy megbízás nélkül lépett fel a perben, lásd: MOLNÁR – JAKAB (2012), 116. p.

¹⁸⁵ Lásd: LEDERLE (1983), 36-43. p.; ZIMMERMANN (1996), 333. p.

¹⁸⁶ ZIMMERMANN (1996), 333. p.

megoldásból, hogy ha a vevőt *culpa* nem terhelte a rabszolga elpusztulása tekintetében, akkor is gyakorolhatta a halott rabszolga esetén az elállás jogát, azaz a kockázatot minden olyan esetben az eladó viselte, amikor a vevő nem tanúsított felróható magatartást.¹⁸⁷ A megoldás, és a *mortuus redhibetur ficti*ójának indoka a hibás teljesítés által okozott vevői érdeksérelemben keresendő.

3.4.2. *Actio quanti minoris* – kereset a vételár csökkentése iránt

A kereskedelmi gyakorlatban felmerülő igények arra késztették a jogszolgáltató *magistratust*, hogy jogfejlesztéssel élve olyan esetre is keresetet nyújtson, amikor a vevőnek nem állt érdekében a hibás rabszolga visszaadása.¹⁸⁸ Ilyenkor a vevő a kellékhibás árut megtartva kívánt szavatossági igényt érvényesíteni.¹⁸⁹ Erre figyelemmel alkothatta meg az *aedilis* az *actio quanti minoris* nevű keresetet, amely a vételárnak a kellékhibával arányos csökkentésére irányult.¹⁹⁰

A vételárcsökkentés mint szavatossági igény érvényesítése esetén központi kérdés annak mértéke. Erre nézve két számítási módszer kínálkozik: az egyik alapján a bíró csak egy becslést végez a hibás dolog értékére nézve objektív kritériumok alapján, és ezt vonja le a vételárból.¹⁹¹ A másik módszer alkalmazásáról tanúskodnak egyes *Digesta*-helyek: eszerint kettős becslőeljárás (*actio aestimatoria*)¹⁹² lefolytatásával állapította meg az esküdtbíró az eljárásban a vételárcsökkentés mértékét.¹⁹³ A felek alkujaként megállapított vételárra is figyelemmel volt, és megbecsülte egyrészt a hibás dolog, másrészt az ugyanolyan hibátlan áru vételkori értékét.¹⁹⁴ Ez azt jelentette, hogy aránypárban gondolkozott a bíró: a leszállított vételárhoz a számítási módszere alapján úgy viszonyult a vételár, mint ahogy a dolog értéke hibás állapotban a hibátlan állapotbani értékéhez aránylott az adásvétel megkötésekor.¹⁹⁵ A legfontosabb rációja az, hogy tekintettel van a felek által kialakított ár-érték arányra.¹⁹⁶

¹⁸⁷ THIELMANN (1971), 489. p.; ZIMMERMANN (1996), 333. p.

¹⁸⁸ Lásd: D. 21,1,48,1; DONADIO (2004), 80-82. p.; KASER – KNÜTEL (2014), 254. p.

¹⁸⁹ KASER – KNÜTEL (2008), 254. p. Lásd: D. 21,1,19,6.

¹⁹⁰ Lásd: JAKAB (2000) 327. p. Feltehetően a Kr. e. II. század végén vezette be az *aedilis*, lásd: PÓLAY (1964), 53. és 56. p.

¹⁹¹ Lásd: HONSELL (1969), 74-75. p.

¹⁹² ERNST (2013), 83. p.

¹⁹³ JAKAB (2000), 328. és 332. p.

¹⁹⁴ Lásd: JAKAB (2000), 331. p. Az abszolút és relatív számítás összehasonlítását lásd még: JAKAB (2012), 123. p.

¹⁹⁵ Lásd: JAKAB (2000), 332. p.; HONSELL (1969), 75. p. Az abszolút számítási módszer a csökkentett vételárat a vételár és a dolog értékcsökkenésének különbségeként határozta meg, amely azonban adott

A kereset alkalmazásának gyakorlati nehézségeit példázza az alábbi jogeset:

D. 21,1,31,16 Ulpianus

Si quis egerit quanto minoris propter servi fugam, deinde agat propter morbum, quanti fieri condemnatio debeat? Et quidem saepius agi posse quanto minoris dubium non est, sed ait iulianus id agendum esse, ne lucrum emptor faciat et bis eiusdem rei aestimationem consequatur.

„Ha valaki a rabszolga szökése miatt vételárcsökkentésre perel, majd később betegség miatt perel, mennyi legyen a marasztalás? Nem kétséges, hogy ismételtlen is lehet vételárcsökkentésre perelni, bár Iulianus azt mondja, hogy ügyelni kell arra, hogy a vevő ne gazdagodjon ebből eredően és ne kapja meg kétszer ugyanazon dolog becsértékét.”

A tényállás szerint az eladó egy rabszolgát hibátlanként adott el a vevőnek. Később megtudja a vevő, hogy a rabszolga szökött, majd annak betegségére is fény derül. A vevő ezért két alkalommal, a rabszolga két különböző kellékhibája – először szökött volta, majd betegsége – miatt szeretne a vételárcsökkentésre irányuló szavatossági igényt érvényesíteni keresetével. A jogi probléma az, hogy hogyan határozható meg a vételárcsökkentés mértéke ilyen esetben, azaz, hogy a vevő gazdagodik illetve nyerészkedik-e.

A jogászai megoldás lehetségesnek véli a kétszeri (vagy többszöri), különböző hiba miatt indított *actio quanti minoris* azzal a korlátozással, hogy ez nem járhat jogtalan gazdagodással a vevő oldalán. A vevő tehát nem nyerészkedhetett az aediliszi keresetek által. A második esetben tehát fokozottan figyelembe kellett venni a becslőeljárás során azt, hogy milyen a hiba jellege, és azt is, hogy a megelőző igényérvényesítésnél mennyit kapott vissza a vételárból a vevő. Ulpianus indoklásában Iulianusra utal, aki szerint nem kaphatja meg a vevő többször is a dolog becsértékét.¹⁹⁷ Ha a fenti esetben a vételárat 100-nak vesszük, a hibás rabszolga becsült értéke mindkét esetben 80, a hibátlan rabszolgáé pedig 110, akkor az alábbi aránypár állítható fel az arányos vételárcsökkentés képleteként, ahol X a vételárcsökkentés mértéke: $X/100 = 80/110$. Eszerint $X = 72$, azaz az eladónak a kifizetett vételárból 28-at kell visszaadnia mindkét esetben.¹⁹⁸

---

esetben – különösen alacsony vételár esetén – semmivel sem orvosolta volna a vevő hibából eredő érdeksérelmét. Az abszolút számítási módszert Bechmann, Haymann, illetve Medicus támogatták, lásd: JUSZTINGER (2012), 139. p.

¹⁹⁶ JAKAB (2000), 332. p.

¹⁹⁷ Az idézett iulianuszi vélemény a D. 21,2,32,1-ban található, lásd: JAKAB (2000), 329. p.

¹⁹⁸ A képleteket lásd: JAKAB (2012), 123. p.

3.5. Keresetindítási határidők

A római magánjogban a civiljogi keresetek indítása általában nem volt határidőkhöz kötve, e kereseteket így gyűjtőnéven *actio perpetua*nak nevezik.¹⁹⁹ Kivételt képeztek többek között az aediliszi kellékszavatossági keresetek is, mert ezek esetén a *magistratus* határidőhöz kötött rövid, jogvesztő igényérvényesítést írt elő (*actiones temporales*).²⁰⁰ Az aediliszek által meghirdetett keresetindítási határidőkről tanúskodik az alábbi Ulpianustól származó fragmentum:

D. 21,1,19,6 Ulpianus

Tempus autem redhibitionis sex menses utiles habet: si autem mancipium non redhibeatur, sed quanto minoris agitur, annus utilis est. Sed tempus redhibitionis ex die venditionis currit aut, si dictum promissumve quid est, ex eo quo dictum promissumve quid est.

„A *redhibitio* perlési határideje hat hónap (*utilis*): de ha a rabszolgát nem adják vissza, hanem a vételárcsökkentésre perelnek, egy év a határidő. A *redhibitio* határideje az eladás napjától folyik, vagy ha kijelentettek vagy megígérték valamit, attól a naptól, amikor a *dictum promissumve* történt.”

Az *actio redhibitoria* az eladás napjától számított hat hónapon belül volt megindítható. A vételárcsökkentésre irányuló *actio quanti minoris* kezdeményezésének határideje pedig egy év volt. A vevőt az első hat hónapban tehát választási jog illette meg arra vonatkozóan, hogy melyik igényt kívánja érvényesíteni,²⁰¹ illetve bármikor át is térhetett egyikről a másikra.²⁰² Ulpianus *tempus utile*ként jelöli meg a határidőket, ami azt jelentette, hogy a kezdőnap nem szükségképpen volt az eladás napja, mert ha a rabszolga átadása csak később történt meg, akkor az eladás és az átadás közötti időt nem számították bele a határidőbe.²⁰³

A határidők kérdéskörénél érdemes ismét szólni a *pactum displicentiae* gyakorlatáról, amely alapján a vevő egy bizonyos kikötött határidőn belül nem tetszés

---

¹⁹⁹ MOLNÁR – JAKAB (2012), 110-111. p.; FÖLDI – HAMZA (2013), 157. p. A helyzet a keresetelévülés intézményesítésével változott csak meg Kr.u. 424-ben, amikor II. Theodosius császár 30 évet írt elő a korábbi *actiones perpetuae* érvényesítésére. Uo.

²⁰⁰ DELI (2008), 39. p.

²⁰¹ DONADIO (2004), 108-109. p.

²⁰² Erre utal a D. 21,1,48,2: *Non nocebit emptori, si sex mensum exceptio redhibitoria exclusus velit intra annum aestimatoria agere.*

²⁰³ JAKAB (1993), 56. p.; DELI (2008), 40. p.

esetén visszaléphetett az ügylettől.²⁰⁴ Ezt a megállapodást az *aedilis curulis* is szabályozta, és felvette *edictumába*,²⁰⁵ amiről az alábbi jogeset tanúskodik:

D. 21,1,31,22 Ulpianus

Si quid ita venierit, ut, nisi placuerit, intra praefinitum tempus redhibeatur, ea conventio rata habetur: si autem de tempore nihil convenerit, in factum actio intra sexaginta dies utiles accommodatur emptori ad redhibendum, ultra non. si vero convenerit, ut in perpetuum redhibitio fiat, puto hanc conventionem valere.

„Ha valamit azzal a feltétellel adtak el, hogy ha nem tetszik, határozott időn belül vissza lehet adni, ez a megállapodás érvényes. Ha azonban a határidőről semmiben sem állapodtak meg, a vevőnek *in factum actio* áll rendelkezésre a jogérvényesítésre alkalmas hatvan napon belül, de azon kívül nem. Ha azonban abban állapodtak meg, hogy az elállás határidő nélkül gyakorolható, akkor véleményem szerint ez a megállapodás érvényes.”²⁰⁶

A korábban említettek szerint elfogadott volt az a gyakorlat, hogy a vevő és az eladó megállapodtak abban, hogy a vevő a rabszolgát (a vétel tárgyát) kipróbálhatja: ha a rövid használat során mégsem tetszene neki, elállhat a vételtől (nem tetszés esetére való visszalépés joga). A vevő elállási jogának határideje tekintetében a felek bármiben megállapodhattak, e fragmentum szerint akár abban is, hogy az elállási jog határidő nélkül gyakorolható. Jogi probléma lépett azonban fel az ilyen esetben, amikor a felek semmiben nem állapodtak meg a határidőt illetően. Ulpianus tudósítása szerint az aediliszek ebben az esetben is indokoltnak látták a jogvédelmet. Ha tehát a felek a *pactum*ban az elállási jog gyakorlására semmilyen határidőt sem kötöttek ki, akkor az *aedilis curulis in factum actiōt* adott a vevőnek. A *magistratusok* általában akkor adtak *in factum actiōt* az adott igény érvényesítésére, ha a megfelelő kereset hiánya ellenére is jogpolitikai indokot láttak a per lefolytatására.²⁰⁷ Az aedilis hatvan napon korlátozta a keresetindítás lehetőségét ilyen esetekben.

4. Az aediliszi és a *praetori* jogérvényesítési lehetőség párhuzamossága

A piaci gyakorlatban az aediliszi *edictum* kibocsátása után is gyakori volt a garancia-*stipulatio* vállalása. A vevő e kifejezett eladói ígéretből származó, az *interessére* irányuló

²⁰⁴ Lásd: 2.4. pont. Lásd: JAKAB (1993), 27-28. p. Részletesen lásd: PÓKECZ KOVÁCS (2012), 202-223. p.

²⁰⁵ Lásd: D. 21,1,31,22: *Si quid ita venierit, ut nisi placuerit, intra praefinitum tempus redhibeatur, ea conventio rata habetur: si autem de tempore nihil convenerit, in factum actio sexaginta dies utiles accommodatur emptori ad redhibendum, ultra non...*

²⁰⁶ Saját fordítás.

²⁰⁷ Lásd: MOLNÁR – JAKAB (2012), 96. p.

igényét az *actio ex stipulatu*val érvényesíthette.²⁰⁸ Az eljárás a *praetor* előtt zajlott, így nem érvényesültek a rövid (aediliszi) határidők az igényérvényesítésre,²⁰⁹ a per azonban csak akkor volt megindítható, ha a vevőnek már konkrét kára keletkezett a fennálló kellékhányból vagy kellékhibából kifolyólag.²¹⁰

Amennyiben a kár fennállt, a vevő maga választhatott, hogy az aediliszi vagy a *praetori* jogorvoslattal szeretne-e élni: a két kereseti forma párhuzamosan állt rendelkezésre a jogkeresők számára.²¹¹ Az *actio ex stipulatu* esetén annak bizonyítása, hogy a kár a kellékhibából fakadóan fennállt, megnehezítette a vevő perbeli helyzetét.

A fentiek mellett a *bona fides* elve által determinált vételi kereset, az *actio empti* is a vevő rendelkezésére állt a fenti igényérvényesítési módokkal párhuzamosan.²¹² Ez a kereset is a vevő érdeksérelmére, azaz az *interessére* ment,²¹³ de szubjektív jogalapú volt, azaz csak akkor volt megindítható, ha az eladó szándékosan, azaz tudva hibás árut adott el. Az eladó felelőssége (a klasszikus kori kategorizálás szerint) érdekelt adósként valószínűleg kiterjedt nem csak a *dolusra* (azaz a szándékosságra), hanem a *culpa latára* és a *culpa levisre*, azaz az átlagember gondosságának valamint a jó és gondos családapa gondosságának elhanyagolása miatti helytállásra is.²¹⁴

Egy jogeset, amely Paulusnak a Sabinushoz fűzött kommentárjából származik, a párhuzamos igényérvényesítés lehetőségét demonstrálja:

D. 19,1,4 pr. Paulus

Si servum mihi ignorant, sciens furem vel noxium esse, vendideris, quamvis duplam promiseris, teneris mihi ex empto, quanti mea intererit scisse, quia ex stipulatu eo nomine agere tecum non possum antequam mihi quid abesset.

„Ha eladod nekem a rabszolgát, holott tudod, hogy tolvaj vagy *noxa* terheli, én viszont nem tudom ezt, jóllehet megígérted a *duplumot*, megindíthatom ellened a vételi keresetet annyira, amennyi az érdeksérelmem abból eredően, hogy ezt tudnom kellett volna, mivel a *stipulatio* alapján nem perelhetlek be emiatt, mielőtt valamim hiányoznék.”

---

²⁰⁸ HONSELL (1969), 69. p.

²⁰⁹ Kezdetben nem voltak perlési határidők, majd a Kr. u. 424-ben a tartományi helytartók gyakorlatát általánossá téve II. Theodosius császár állapította meg az általános elévülési határidőt 30 évben, lásd: MOLNÁR – JAKAB (2012), 111. p.; FÖLDI – HAMZA (2013), 157. p.; BENEDEK – PÓKECZ KOVÁCS (2013), 88.

p.
²¹⁰ JAKAB (1993), 81. p.

²¹¹ MANTHE (1976), 137. p.; JAKAB (1993), 81. p.; DONADIO (2004), 63. p.

²¹² Lásd: D. 19,1,6,8. DONADIO (2004), 203-204. p.

²¹³ Lásd: 2.3. pont.

²¹⁴ KASER – KNÜTEL (2014), 256. p.

A Digesta 19. könyv első titulusában, az adásvételi jogban elhelyezett forrás Paulustól, a Kr. u. III. században tevékenykedő remekjogásztól származik, és szemlélteti az igényérvényesítési módok párhuzamos fennállását. A jogesetben szereplő tényállás szerint az eladó elad a vevőnek egy rabszolgát, tudva, hogy az tolvaj vagy noxális kötelezettséggel terhelt, és e hibák hiányára vonatkozóan külön garancia-*stipulatio*t is ad. A vevő előtt viszont e kellékhibák ismeretlenek. Az eladó *sciens* a hiba tekintetében, azaz csalárdul (*dolo malo*) adta el hibásan a rabszolgát.²¹⁵ A kérdés az, hogy milyen jogorvoslattal élhetett a vevő ebben az esetben.

A jogeset megoldásához meg kell jegyezni, hogy a „*nox*a terheli”, azaz itt a *noxius* latin szó kettős értelemben fordítható: jelenti egyrészt azt, hogy idegen (harmadik) személy sértelmére elkövetett bűncselekmény miatt *nox*a terheli, másrészt „bűnöző hajlamú” is lehet a jelentése.²¹⁶ Itt azonban az aediliszi edictum szövegéből kiindulva sokkal valószínűbb a „*nox*a terheli” jelentés-variáció.

A „jóllehet megígérted a *duplumot*” fordulat jelzi, hogy a felek a konszenzuális vétel mellett *stipulatio duplaet* is kötöttek. A fordulat a garancia-*stipulatio* alkalmazására utal, de nem jelenti azt, hogy az eladónak kellékhiba esetén is *duplum*ért kellett volna helytállnia, mert ez esetben (a korábban emítetteknek megfelelően) az *interessére* irányult az *actio ex stipulatu*.²¹⁷

Paulus válasza alapján a vevő megindíthatja a vételi keresetet az *interessére*. Az *actio ex stipulatu* ebben az esetben azért nem alkalmazható, mert a fent említettek alapján az csak konkrét kár bekövetkezése után volt megindítható. Erről a forráshely ugyan nem tesz említést, de feltehető, hogy a vevő az *actio empti* helyett az *actio redhibitoria* vagy az *actio quanti minoris* jogorvoslati lehetőségével a határidők lejárta miatt nem élhetett. Az is elképzelhető, hogy a jogász csak az *actio empti* és az *actio ex stipulatu* közti opcióra koncentrált.

5. A hibás teljesítés jogkövetkezményei a posztklasszikus korban

A hibás teljesítésért fennálló eladói helytállás végső jogtörténeti állomásaként a klasszikus kor vége felé a *praetor* recipiálta saját *edictum*ába és jogalkalmazásába az aediliszi kereseteket, és megadta azokat nem csak a rabszolgák és igásbarmok, hanem minden dolog

²¹⁵ Lásd: ZIMMERMANN (1996), 309. p. A *dolus*hoz lásd még többek között: D. 21,1,1,10; D. 21,1,38,7.

²¹⁶ Lásd: Finály Henrik: A latin nyelv szótára (<http://latin.oszk.hu/cgi-bin3/index.cgi>). Vö. például D. 19,1,11,8, ahol *furtis noxisque solutum* szerepel, ami egyértelműen a noxális kötelezetre utal.

²¹⁷ KASER (1971), 555. p.

vétele esetén a piacokon kívül is.²¹⁸ Természetesen az *actio empti*, mint a vevő szubjektív jogalapú keresete továbbra is rendelkezésre állt a felróható magatartást tanúsító eladó felelősségre vonására.

Idővel tehát az objektív jogalapon álló aediliszi jogsegélyek és a *stipulatio* alapján rendelkezésre álló *actio ex stipulatu* mellett az adásvétel keresete, az *actio empti* a jogorvoslati lehetőségek színes palettáját képezte; a keresetek konkuráltak egymással.²¹⁹ Gyakran nem csak a vevőknek, hanem a jogvitában véleményt nyújtó jogászoknak is nehézséget jelenthetett eldönteni egy-egy hibás rabszolga adásvételével kapcsolatos, bonyolultabb jogesetet. Jól példázza ezt az alábbi Digesta-fragmentum:

D. 19,1,13,1 Ulpianus

Item qui furem vendidit aut fugitivum, si quidem sciens, praestare debebit, quanti emptoris interfuit non decipi: si vero ignorans vendiderit, circa fugitivum quidem tenetur, quanti minoris empturus esset, si eum esse fugitivum scisset, circa furem non tenetur: differentiae ratio est, quod fugitivum quidem habere non licet et quasi evictionis nomine tenetur venditor, furem autem habere possumus.

„Ugyanúgy, aki tolvaj vagy szökött [rabszolgát] adott el, helyállással fog tartozni annyival, amennyi az eladó *interesséje*, hogy őt ne csalják meg. Ha [az eladó] erről nem tudva (*ignorans*) adná el a [a rabszolgát], annyira kötelezik a szökött [rabszolga] tekintetében, amennyivel kevesebbet vett volna meg [a vevő], ha tudta volna, hogy az szökött, a tolvaj [rabszolga] tekintetében nem kötelezik. A különbségnek az az oka, hogy a [vevő] a szökött rabszolgát nem tudja [zavartalanul] a birtokában tartani és az eladót *quasi evictio* címén kötelezik, a tolvajt azonban zavartalanul birtokolhatjuk.”²²⁰

A forráshely Ulpianusnak az *edictum*hoz fűzött kommentárjait tartalmazó művéből származik a Kr. u. 3. századból. A Digesta adásvételi keresetekről szóló könyvében helyezték el a rabszolga adásvételét tárgyaló jogesetet a jusztiniánuszi kompilátorok. A jogesetben két tényállási variációt különíthetünk el, melyeken belül ugyancsak két-két alváltozat különböztethető meg:

1. Az első tényállási variációban a vevő megvett egy (a) tolvaj, illetve (b) szökött rabszolgát az eladótól; az eladó tisztában volt azzal, hogy a rabszolga a hibákkal terhelt: az eladó ezek tekintetében *sciens* volt.
2. A második variációban a vevő ugyancsak egy (a) tolvaj, (b) szökött rabszolgát vett az eladótól, aki azonban ezekről a hibákról nem tudott: az eladó ez esetben *ignorans* volt a hibák tekintetében.

²¹⁸ DONADIO (2004), 204. p.; DONADIO (2008), 67-68. p.; KASER – KNÜTEL (2014), 257. p.

²¹⁹ Lásd: JAKAB (1993), 81. p.; ZIMMERMANN (1996), 319. p.

²²⁰ Pozsonyi Norbert fordítása.

Néhány megfontolás a két variáció elkülönített tárgyalása előtt indokoltnak látszik. A rabszolga mind tolvaj, mind szökött mivolta döntő jelentőséggel bíró tulajdonságok voltak a vevő vételi szándéka tekintetében. Mindkettő előfordul az adásvételi okiratokban is. A rabszolga szökött voltát még az aedilisz is felvette *edictum*ába, a releváns kellékhibák katalógusába;²²¹ a tolvaj rabszolga szintén többször feltűnik a Digesta 21. könyvében, bár nem az aediliszi hibakatalógus részeként.²²² Van azonban egy fontosabb különbség a két tulajdonság között: a *fugitivus* rabszolga e tulajdonsága érinthette a vevő birtokláshoz fűződő jogát, és ha emiatt elveszítette a rabszolgáját, akkor soha többé nem hasznosíthatta annak munkaerejét, szaktudását. Ha azonban a rabszolga tolvaj volt, az közvetlenül nem érintette a munkaképességét és a vevő birtokjogát, mert még ha lopott is valamit a vevőtől (háza népétől) vagy harmadik személytől, akkor is folyamatosan tovább tudta használni a rabszolgát a vevő (de természetesen a hiba ekkor is fennállt). A két esetben az is hasonló, hogy egyik hibának sem kell ismétlődnie a vevőnél a kellékszavatossági igény érvényesítéséhez, hiszen a tolvaj nem biztos, hogy ismét lopni fog (nem szükségszerűen „tolvaj jellemű”), és a szökött sem biztos, hogy ismét szökni fog vagy szökni próbál majd. Itt is relevanciát nyer a korábban hivatkozott jogirodalmi vita az objektív és szubjektív fogalomértelmezéssel kapcsolatban.²²³ Az objektív megközelítés helytállóbbnak látszik épp emiatt, hogy a tulajdonság, bár egy múltbéli cselekményre utal, és ehhez kapcsolódik a rabszolga egyfajta megbélyegzettsége, és az eladói helytállás, de nem biztos, hogy újra megszökik majd a rabszolga (nem feltétlenül „szökevény jellemű”).

Az első tényállási variációban a jogász nem tesz különbséget a két hiba között a jogkövetkezményeket illetően. Az eladó a vevőt szándékosan megtévesztve, a szökött illetve tolvaj mivoltáról tudva (*sciens*) adta el a rabszolgát. A jogi probléma az, hogy kérdéses, hogy mit követelhetett, és melyik keresettel követelhetette azt a vevő.

Ulpianus válasza szerint a vételi kereset szubjektív jogalapja megáll, így az eladó a vétel (*actio empti*) alapján felelős a dolózusan okozott kárért. Azt a megoldást javasolja, hogy a vevő jogosult a teljes kárát, azaz az *interessét* követelni, amely az eladó család magatartásából fakadó érdeksérelme. Ez a megoldás több szempontból is helytálló: egyrészt az adásvételi szerződés konszenzuális jellege és az annak a háttérben álló *bona fides* elve igazolja, amely a vételi kereset kialakításának a vezérelve is volt a *praetori*

---

²²¹ Lásd: D. 21,1,1,1.

²²² Lásd például: D. 21,1,17,20 Ulpianus : *Si quis adfirmaverit aliquid adesse servo nec adsit, vel abesse et adsit, ut puta si dixerit furem non esse et fur sit, si dixerit artificem esse et non sit: hi enim, quia quod adseveraverunt non praestant, adversus dictum promissumve facere videntur.*; valamint: D. 21,1,19,1.

²²³ Lásd: JAKAB (2003), 39. p. és JAKAB (2013), 194-195. p., valamint GAMAUF (1999), 110-111. p. és GAMAUF (2006), 95-96. p.

jogalkalmazásban.²²⁴ Másrészt levezethető ez az aediliszi *edictum* közvetett jogpolitikai céljából, amelyet azért is alkottak meg, hogy meggátolják a ravasz, fortélyos, család kereskedői magatartást, és segítséget nyújtsanak azoknak a vevőknek, akiket rászéd a velük szerződő eladó.²²⁵ Az *interesse* tartalmával kapcsolatban a jogeset Digesta-beli folytatását képező fragmentum nyújt eligazítást (D. 19,1,13,2), amelyben Ulpianus úgy értékeli, hogy az *interessé*be sokféle kár beletartozhat. Példaként említi az abból fakadó vevői érdeksérelmet, hogy a szökött rábír más rabszolgákat a vele való szökésre, valamint azt a kárt is, ami a rabszolga tényleges lopásából fakad.²²⁶

A második tényállási variáció szerint az eladó úgy adta el a rabszolgát, hogy nem tudta, hogy az (a) tolvaj, illetve (b) szökött. A tolvaj rabszolga esetén volt-e ezen magatartásának valamilyen jogkövetkezménye, és ha igen, akkor mit lehetett követelni az eladótól annak fényében, hogy a kellékhibát illetően *ignorans* volt? A korábban említetteknek megfelelően a fenti két tulajdonság egy lényeges pontban különbözik egymástól: a *fuga* ediktális hiba, míg a rabszolga tolvaj volta nem az. Ennek megfelelően az (a) esetben Ulpianus úgy dönt, hogy a tolvaj rabszolga tekintetében *ignorans* eladó nem felel, tőle semmi sem követelhető a vételi keresettel.

Nem zárnám azonban ki ez esetben az aediliszi objektív jogalapú jogorvoslatok lehetőségét az eladó kijelentéseivel és formátlan ígéreteivel összefüggésben. Ha a felek a konszenzuális vétel mellett *dicta et promissa* formájában kikötötték, hogy a rabszolga nem tolvaj, akkor a vevő ebben az esetben is élhet az aediliszi keresetekkel. A *dicta et promissa* a korábban említettek alapján szintén megalapozta az eladó aediliszi helytállását.²²⁷

Ulpianusnak az aediliszi *edictum*hoz fűzött kommentárja szerint az eladó akkor is felel, ha nem tud a hibákról. Úgy véli, hogy ebben nincs semmi méltánytalan, mert az eladó megbizonyosodhatna az eladásra szánt áru tulajdonságairól, és egy esetben sem a vevő dolga, hogy kiderítse, hogy az eladó magatartása a nem tudásából (az *ignorantiából*)

---

²²⁴ FÖLDI (2001), 16. p.

²²⁵ Lásd: D. 21,1,1,2 Ulpianus: *...ut occurratur fallaciis vendentium et emptoribus succurratur, quicumque decepti a venditoribus fuerint...* Vö. D. 19,1,11,1 Ulpianus (*... cum enim sit bonae fidei iudicium*) és D. 19,1,6,8 Pomponius (*... dolum malum eo iudicio aestimari oportet, ut id, quod praestaturum se esse pollicitus sit venditor emptori, praestari oportet*).

²²⁶ Lásd: D. 19,1,13,2: *Quod autem diximus "quantum emptoris interfuit non decipi", multa continet, et si alios secum sollicitavit ut fugerent, vel res quasdam abstulit*. KASER – KNÜTEL (2014), 256. p.; HONSELL (1969), 74. p.

²²⁷ Lásd: D. 21,1,1,1; D. 21,1,19,2; DONADIO (2004), 157-158. p.; ZIMMERMANN (1996), 315-316. p.; JAKAB (2013), 195-196. p.

vagy a csalárd üzleti gyakorlatából fakad.²²⁸ Bár a rabszolga tolvaj volta nem képezte az aediliszi taxatív hibakatalógus részét, de ha az eladó *dictum promissum* formájában megígérte, hogy a rabszolga nem tolvaj vagy nem tolvaj természetű, akkor a vevő követelhetette az elállást az *actio redhibitoriá*val 6 hónapon belül, és a vételár-csökkentést az *actio quanti minorisszal* egy éven belül.²²⁹ Ulpianus is így érvel:

D. 19,1,13,3

Quid tamen si ignoravit quidem furem esse, adseveravit autem bonae frugi et fidum et caro vendidit? videamus, an ex empto teneatur. et putem teneri. atqui ignoravit: sed non debuit facile quae ignorabat adseverare. inter hunc igitur et qui scit praemonere debuit furem esse, hic non debuit facilis esse ad temerariam indicationem.

„Ha pedig [az eladó] nem is tudta ugyan, hogy a [rabszolga] tolvaj, de azt állította, hogy [a rabszolga] becsületes és hűséges és [ezért] drágán adta el. Megfontoljuk, hogy [az eladót] kötelezik-e *ex empto*. És én úgy vélem, hogy kötelezik. Pedig [az eladó] nem ismerte [a hibát], de nem szabad könnyelműen állítani [olyan dolgokat], amiket [az eladó maga] nem ismert. Tehát e között és [azon személy között, aki tudta a hibát és hallgatott, nincs nagy különbség, ugyanis [aki tudja], annak meg kellett mondania előre, hogy [a rabszolga] tolvaj, itt nem kellett könnyelműnek lenni a meggondolatlan árszabáshoz.”²³⁰

Az eladó e forrás alapján tehát felelt a vételből kifolyólag akkor is, ha nem tudott arról, hogy a rabszolga tolvaj, de kijelentette, hogy a rabszolga becsületes és hűséges (azonban nem ígérte kifejezetten, hogy nem tolvaj). Ennek az az oka, hogy a jogász értékítélete szerint az ilyen eladó csak nagyon kicsiben különbözik a csalárd eladótól, mert tartózkodnia kellett volna a rabszolgára vonatkozó meggondolatlan, gondatlan kijelentésektől. Úgy vélem, hogy ilyen esetben lényegében az eladó nem tekinthető jóhiszemű *ignorans*nak. Szerintem bizonyos fokú *culpa* terheli, mert az elvárható gondosságot nem tanúsította a kijelentései alkalmával.

A (b) tényállási alvariációban szereplő *fugitivus*, azaz szökött rabszolga *ignorans* eladójának kérdése problematikusabb az előző esetről. A jogi probléma ugyanaz: lehet-e jogkövetkezménye, és ha igen, akkor mit követelhet a vevő, ha az eladó nem tudott a rabszolga kellékhibájáról? A *fugitivus* fent említett objektív fogalma szerint nem számít, hogy hányszor szökött vagy akart elszökni urától a rabszolga, ha akár csak egyszer is megpróbálta, akkor már szököttnek tekintendő.

---

²²⁸ Lásd: D. 21,1,1,2 Ulpianus: „...*dummodo sciamus venditorem, etiamsi ignoravit ea quae aediles praestari iubent, tamen teneri debere. nec est hoc iniquum: potuit enim ea nota habere venditor: neque enim interest emptoris, cur fallatur, ignorantia venditoris an calliditate.*”

²²⁹ Lásd: JAKAB (2013), 195-196. p.

²³⁰ Pozsonyi Norbert fordítása.

Ulpianus úgy véli, hogy az *ignorans* eladó ebben az esetben azért felel, amennyivel kevesebbet adott volna vételárként a vevő a rabszolgaért, ha tudta volna annak szökött voltát. A jogalap itt is nyilvánvalóan objektív, független az eladó tudati állapotától, az *actio empti* viszont eredetileg szubjektív jogalapú. Ennek ellenére a jogász mégis odaítéli a keresetet olyan követelésre, amely ténylegesen az objektív jogalapú aediliszi *actio quanti minoris*nak felel meg. A kérdés az, hogy mi igazolhatja ezt az álláspontot.

Ulpianus a tolvaj és a szökött rabszolga kellékhibái közötti feltétlenül szükséges megkülönböztetésből indul ki az indoklásakor: szerinte a szökött rabszolga esetén potenciális veszélyben van a vevő birtokláshoz fűződő joga,²³¹ és ezért úgy véli, hogy az eladó olyan módon tartozik helytállni, mintha *evictió*ért felelne.²³² Ez először ide nem illő megállapításnak tűnhet, de érdemes megfontolni, hogy *evictió*ért való helytállás, azaz jogszavatosság esetén valóban ugyanez a helyzet, hisz itt is végső soron a rabszolga eredeti tulajdonosa elperelheti azt a vevőtől: eljárásjogilag a két szituáció nagyon hasonló.²³³ Egy Neratiustól származó fragmentum is Ulpianus fenti megoldását támasztja alá: eszerint az eladónak felelnie kell a vevővel szemben azért, ha a rabszolga szökött, akkor is, ha az eladó erről a tulajdonságáról nem tudva adja azt el.²³⁴

Az Ulpianus által javasoltak szerint a per tárgya az *actio quanti minoris* céljának megfelelő vételárleszállítás az *actio empti*be „bújtatva”, mondhatni *quasi actio quanti minoris*ről van szó. Ha azt az érvet mérlegeljük, miszerint a szökött rabszolga a vevő birtokláshoz illetve tulajdonhoz fűződő jogát veszélyezteti, ráadásul egy aediliszi kellékhibáról van szó, akkor megindokolható a megoldás azzal, hogy a rendes *actio quanti minoris*re irányadó rövid határidő megakadályozhatná a jogérvényesítést.²³⁵ Azt is fontolóra kell venni, hogy ha a vevő tudta volna a hibát, és mégis megvette volna a rabszolgát, akkor a hibás, szökött rabszolga piaci vagy kialakított vételárát fizette volna meg érte. Ezért, az érdeksérelme, az *interesse* ebben az esetben valóban a hibátlan és a hibás rabszolga vételára közötti különbség lehet.²³⁶

Mi lehetett a helyzet azonban akkor, ha a rabszolga nem szökik meg ismét, illetve nem perlik el azt a vevőtől? Ilyen esetben a szökött és a tolvaj, mint tulajdonságok nem

---

²³¹ Lásd: „*fugitivum quidem habere non licet*”.

²³² Lásd: „*quasi evictionis nomine tenetur venditor*”.

²³³ Lásd ehhez: JAKAB (2003), 39. p.

²³⁴ Lásd: D. 19,1,11,8 Ulpianus: *Idem neratius, etiamsi alienum servum vendideris, furtis noxisque solutum praestare te debere ab omnibus receptum ait et ex empto actionem esse, ut habere licere emptori caveatur, sed et ut tradatur ei possessio.*

²³⁵ Lásd: WACKE (2002), 824. p.; JAKAB (2003), 41. p.; DONADIO (2004), 174. p.

²³⁶ Lásd: D. 19,1,13 pr. KASER – KNÜTEL (2014), 254-255. p.

különböznek: sem kára és sem tényleges érdeksérelme nincs a vevőnek.²³⁷ Ennek fényében úgy vélem, hogy különbséget kell tenni az olyan esetek között, amelyekben a rabszolga megszökik a vevőtől vagy elperlik tőle, illetve amelyekben egyik sem következik be. Az utóbbi esetben a birtoklás joga nem sérül, ezért ilyenkor a tolvaj rabszolga esetével megegyező megoldás látszhat méltányosnak, azaz hogy az *ignorans* eladó nem felel.

Véleményem szerint azonban közvetett érdeksérelme jelenik meg a vevő oldalán abban, hogy potenciálisan még mindig fennáll a veszélye a szökött rabszolga elvesztésének, a tolvaj esetén pedig bármely házi vagy akár idegen vagyontárgy eltulajdonításának. Ez a közvetett érdeksérelme mutatja, hogy a rabszolga tulajdonságaival kapcsolatban milyen gondosság lenne elvárható az eladótól: eladóként meg kellene bizonyosodnia azokról. Ennek fényében az eladó nem tudása a hibákról értékelhető *negligentiának* is, és mint ilyen az eladó a klasszikus kori jogi értékelésnek megfelelően a *culpáért*, az elvárható gondosság elmulasztásáért is felelősségre vonható a vételi keresettel.

A jogeset és annak elemzése igyekezett bemutatni, hogy a hibás teljesítésből eredő jogkövetkezmények mennyire összefonódva jelentek meg a klasszikus kori joggyakorlatban. Látható, hogy a kifejezett, *stipulatio*s vagy akár a formátlan eladói ígéretnek (*dicta et promissa*) is mekkora jelentősége volt, és az objektív, felróhatóságtól független, valamint a szubjektív, felróhatóságon alapuló jogkövetkezmények közötti különbségtétel milyen kifinomult jogértelmezést igénylő problematikus kérdéskör volt.

Ugyanezt a problémakört érinti a következő jogeset, amely azonban nem rabszolgák adásvételével kapcsolatos, hanem ígásállatokról illetve épületfáról szól. Jól prezentálja azt, hogy a *praetor* kiterjesztette az eladó objektív helytállását *dolus* és *dictum* esetén bármely dolog bárhol, azaz nem csak a piacon lebonyolódó adásvételére.²³⁸ A jogeset több ponton is kapcsolódik az előzőhöz, többek között ezért szerepel a fenti jogesetet tartalmazó bekezdés *principiumaként* a Digestában:

D. 19,1,13 pr. Ulpianus

Iulianus libro quinto decimo inter eum, qui sciens quid aut ignorans vendidit, differentiam facit in condemnatione ex empto: ait enim, qui pecus morbosum aut tignum vitiosum vendidit, si quidem ignorans fecit, id tantum ex empto actione praestaturum, quanto minoris essem empturus, si id ita esse scissem: si vero sciens reticuit et emptorem decipit, omnia detrimenta, quae ex ea emptione emptor traxerit, praestaturum ei: sive igitur aedes vitio tigni corruerunt, aedium aestimationem, sive pecora contagione morborum pectoris perierunt, quod interfui idonea venisse erit praestandum.

---

²³⁷ Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a vételárat illetően mégis felmerül érdeksérelme, mert az áru hibás, ezért az eladó valószínűleg többet kapott érte, mint amennyit ért.

²³⁸ Lásd: DONADIO (2004), 7. és 203-204. p.

„Iulianus 15. könyvében a vételi kereset alapján történő elítélésnél különbséget tesz, hogy valaki tudva adott el hibás dolgot vagy a hibáról nem tudva tette ezt. Azt mondja ugyanis, ha valaki beteg marhát vagy hibás épületfát adott el, ha nem tudva tette, csak annyit kell teljesítenie a vételi kereset alapján, amennyivel kevesebért vettem volna meg a dolgot, ha valódi állapotát ismertem volna. Ha azonban az eladó tudott a hibáról, de elhallgatta és becsapta a vevőt, akkor minden olyan kárért felel a vevő fele, amely a vevőt érte ebből a vételből kifolyólag. Ha tehát az épületfa hibája miatt a ház összeomlott, a ház becsértékét, ha pedig a nyája elpusztult a beteg marha által okozott fertőzés folytán, annyit kell szolgáltatni, amennyi a vevő érdeksérelme abból, hogy az eladó nem megfelelő marhát adott el.”

A jogesetben két tényállási variáció szerepel, melyeket az eladó felróható magatartása (*sciens*) különböztet meg egymástól a jogkövetkezmények tekintetében. Az első tényállási variációban az eladó a kellékhibáról nem tudva (*ignorans*) (a) beteg, azaz kellékhibás marhát, illetve (b) hibás épületfát adott el a vevőnek. A jogi probléma lényegében megegyezik az előző jogesetben tárgyaltakkal: ha az eladó *ignorans* a kellékhibák tekintetében, akkor felelősségre vonható-e a vételi keresettel?²³⁹

Ulpianus mindenféle indokolás nélkül úgy véli, hogy megindítható a vételi kereset, és a vevő annyit követelhet, amennyivel kevesebért vette volna meg a marhát illetve az épületfát, ha tudott volna annak hibás voltáról a vétel megkötésekor. Itt is, mint a fenti esetben, valójában az árleszállítási igény jogkövetkezményével állunk szemben, a jogász ezt felelteti meg a vevő *interesséjének*.²⁴⁰

A másik tényállási variációban az eladó magatartása felróható: a kellékhibáról tudva adta el (a) a beteg marhát, illetve (b) a hibás épületfát a vevőnek, azaz rosszhiszeműen járt el. Az egyértelmű, hogy felelősségre vonható a vételi keresettel, a jogi probléma inkább a követelés összegszerűségében áll ebben az esetben. A jogász megoldása alapján minden olyan kárért felelősséggel tartozik az eladó, amely a hibás áru megvételének következményeként keletkezett. Így nem csak a dologban beálló károk, hanem a hiba folytán más vagyontárgyban bekövetkező károkért is felelt tehát az eladó. A utóbbihoz tartozhat például a hibás épületfa esetén az, ha a fa hibája miatt a ház, amelyet abból építettek, összeomlik: ilyenkor az eladó a ház becsértékét kell, hogy megtérítse a jogász szerint. A marha betegsége következményként okozhatja az egész nyáj elpusztulását is,

---

²³⁹ Lásd: MANTHE (1976), 135. p.; JAKAB (2003), 46. p.; ERNST (2013), 81. p.

²⁴⁰ Lásd: JAKAB (2003), 46. p.; KASER – KNÜTEL (2014), 252. p.

ezért a fentiek szerint ebben az esetben a vevő követelhetette akár a teljes csorda értékét is.²⁴¹

Látható, hogy az objektív helytállás esetén a vevő kevesebbet követelhetett, mint az eladó csalárd magatartása esetén, azonban az előbbinél könnyebben érvényesíthette igényét, mert nem kellett bizonyítania az eladó felróhatóságát. A második esetben az *interesse* tartalma jóval tovább terjedt, az igényérvényesítést azonban megnehezítette a vevőre háruló bizonyítási teher a felróhatóságra vonatkozóan.²⁴²

Összefoglalás

Az ókori Rómában a spontán kialakult piaci szokások nyomán az áru (a rabszolga) minőségéhez fűződő vevői érdek védelme materializálódott a piaci adásvételről szóló aediliszi *edictum*ban. Az ókori szabályozási megoldás dogmatikai jellemzői közül kiemelendő néhány, amely a materiálisan hibás teljesítésért fennálló eladói helytállási kötelezettségnek korokon átívelő szabályozásában is minduntalan fellelhető.

1. A *caveat emptor* elve, azaz a készvétel esetén a vevő körültekintő eljárásának követelménye;
2. a *caveat emptor* elvével összefüggésben az áru minőségi hibájára utaló külső jelek és a rejtett minőségi hibák relevanciája (kockázattelepítés a szerződő felek között);
3. a minőséget már az adásvétel megkötése előtt demonstráló (tisztességes) eladói gyakorlat kívánalma;
4. az áru rendeltetésszerű használatát befolyásoló és piaci értékére is kiható kellékhibák relevanciája;
5. a gyakran tájékozatlan vevőnek a hivatásos (furfangos) kereskedőkkel szembeni védelme, mint jogpolitikai cél;
6. az áru tulajdonságait illetően önkéntesen felvállalt eladói ígéret (a jótállás előképe);
7. a hibás teljesítésért fennálló objektív – a kellékhiba ismeretétől független – eladói helytállás;
8. az objektív kellékszavatossági és a hibás teljesítés miatti szubjektív kártérítési igények párhuzamossága; és végül
9. a vevő választási joga a rendelkezésre álló igényérvényesítési eszközök között

---

²⁴¹ JAKAB (2003), 46-47. p.; ZIMMERMANN (1996), 309-310. p.

²⁴² MANTHE (1976), 145. p.

mind nyomon követhetőek az újkori magánjogok szabályozási megoldásaiban is. Minderre igyekeznek rámutatni a következő fejezetek.

II. AZ OSZTRÁK ÉS A NÉMET KODIFIKÁCIÓK A HIBÁS TELJESÍTÉSRŐL – A KORABELI MAGYAR JOGTUDOMÁNY TÜKRÉBEN

Bevezetés

A római jog XI. századi itáliai recepciójával, a Bolognai Egyetem alapításával, a glosszátorok, majd a kommentátorok munkájával kezdetét vette az a folyamat, melynek során számtalan jogi kart alapítottak Európa-szerte.²⁴³ Az egyetemeken kivétel nélkül a *Digesta* és a *Codex Iustinianus* volt a tananyag.²⁴⁴ Az 1583-ban a francia Dionysius Gothofredus által először összefoglalva kinyomtatott három jusztiniánuszi joggyűjteményt (*Codex Iustinianus*, *Institutiones*, *Digesta*) tartalmazó *Corpus Iuris Civilis* szövegei könnyítették meg a jogászok és az egyetemen jogot hallgatók munkáját.

A tudományos élet fellendülésével az újkorban meginduló különféle szellemi áramlatok és törekvések a kidolgozott római magánjogi rendszert igyekeztek életre keltetni az újkori jogtudományban és joggyakorlatban is. Az egyház, a német-római császárság és az európai egyetemek működésének köszönhetően következett be a római jog recepciója Európában.²⁴⁵ A 16. században a humanizmus, majd a 17-18. században a természetjogi iskola hatására a *Corpus Iuris Civilis* szerepe módosult, *ratio scripta* néven, a természetjog lehetséges írott materializálásának kezdték tekinteni, és az ennek hatására született római jogból táplálkozó művek²⁴⁶ nagy hatást gyakoroltak egyes európai államok magánjogi kodifikációs folyamataira, és azok szakmai vezetőire.²⁴⁷ Ezt tükrözi Balásfalvi Kiss Albert gondolata is: „...a latin népnek juttatta feladatul a világtörténelem oly magánjogi jogrendszer kialakítását, melynek alapelvei ma is élnek a világ valamennyi művelt országában.”²⁴⁸ E hatás az osztrák, a német és a svájci magánjogi kódexek hibás teljesítésre vonatkozó szabályaiban is megmutatkozik.

Villányi László a XX. század derekán úgy vélekedett, hogy „a római jogot követik általában az európai kontinentális jogrendszerek” és „az áru hibáiért való felelősség szabályait együttesen [...] a szavatosság gyűjtőfogalma alá szokás helyezni.”²⁴⁹ Szladits

²⁴³ PICHONNAZ (2012), 27. p.; KECSKÉS (2009), 105. p.

²⁴⁴ PICHONNAZ (2012), 28. p.

²⁴⁵ BALÁSFALVI KISS (1937), 44. p.

²⁴⁶ Például: Jean Domat: *Les loix civiles dans leur ordre naturel* (1689.); Robert-Joseph Pothier: *Pandectae Justinianae in novum ordinem redactae* (1748-1752.) és *Traité des Obligations* (1761.), lásd: PICHONNAZ (2012), 31. p.

²⁴⁷ Többek között a porosz ALR (Friedrich der Zweite vezetésével, 1794.), a francia Code civil (1804.), az osztrák ABGB (Carl Anton von Martini vezetésével, 1811.) megszületésére, lásd: PICHONNAZ (2012), 29. p.

²⁴⁸ BALÁSFALVI KISS (1937), 6. p.

²⁴⁹ Lásd: VILLÁNYI (1941), 332. p.

Károly XX. század eleji tanulmányában pedig azt írta, hogy „avégből, hogy a kellékszavatosság intézményi jelentőségét tisztázhassuk és szabályait a magyar jog szempontjából tüzetesen kifejthessük, célszerű [...] előzetesen az intézmény alakulását azokban a jogrendszerekben bemutatni, amelyek hazai jogéletünkre hatást gyakorolnak”.²⁵⁰ E gondolatmenetet követve kerülnek röviden ismertetésre az osztrák és a német polgári törvénykönyv kellékhibás teljesítéséről szóló eredeti szabályai a magyar szabályozás történetének bemutatása előtt.²⁵¹

1. Az osztrák Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch szabályai hibás teljesítés esetén

1.1. A magánjogi kodifikáció

A jogfejlesztés és a jogegységesítés iránti törekvés már a XVI. században megkezdődött Ausztriában a magánjogot illetően is. A joggyakorlatot előtérbe helyező jogtudósok – különösen Azzoni, Martini és Zeiller – a tartományok jogszokásait és az érvényben lévő, a gyakorlatban alkalmazott római jogot és kánonjogot igyekeztek összhangba hozni egymással.²⁵² E folyamat hatására sorra születtek a szokásjogi gyűjtemények illetve tartományi rendeletek, amelyek a római jog kiegészítő szabályaival együtt a jogegységesítés szolgálatában álltak.²⁵³

Az osztrák tartományokra kiterjedő magánjogi kodifikáció 1753-ban indult meg Mária Terézia rendelkezése nyomán, aki felállított egy kodifikációs bizottságot is.²⁵⁴ A több mint fél évszázados kodifikációs folyamat több periódusra bomlott, de az egyes résztervezetek megalkotásánál mindvégig meghatározó szerepe volt a római jognak.²⁵⁵ A polgári törvénykönyv, az *Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie*²⁵⁶ végül 1811-ben került kihirdetésre, és 1812. január 1-jén lépett hatályba.²⁵⁷ A kódex megalkotói kimondottan a római jogi institúció-rendszer átvételére törekedtek, de a kodifikált joganyagra a római jog és az azon alapuló *Gemeines Recht* mellett a természetjogi eszmék és a tartományi jogok is

---

²⁵⁰ Lásd: SZLADITS (1906), 285. p.

²⁵¹ Mádl Ferenc is utal rá, hogy a magyar kötelmi jog kodifikálásánál milyen nagy jelentőséggel bírtak az osztrák, német és svájci kódexek kötelmi jogi rendelkezései, lásd: MÁDL (2002), 71. p.

²⁵² HAMZA (2002), 111. p.

²⁵³ HAMZA (2002), 112-113. p.

²⁵⁴ GINYOVSKY (1932), 4. p.; KECSKÉS (2009), 385-386. p.

²⁵⁵ HAMZA (2002), 113. p.

²⁵⁶ A továbbiakban: ABGB.

²⁵⁷ HAMZA (2002), 113. p.

hatást gyakoroltak.²⁵⁸ Szladits utóbb úgy jellemezte az ABGB-t, hogy az „egészséges, helyes közéletet mutat a nagyszerű tudományossággal készült, súlyos, de éppen ezért nehézkes német törvénykönyvvel és a laikus bírónak készült, nagyon rövid és szűkszavú svájci törvénykönyvvel szemben”.²⁵⁹

Az ABGB első része a „személyjogról”, második része a dologi jogról, harmadik része pedig a „személyi és dologi jogok közös meghatározásáról” szól.²⁶⁰ Az intézményrendszer átvétele eredményezte azt az ABGB-ben, hogy a kötelmi jog általános részének megfeleltethető szabályok egy része a dologi és a kötelmi jogra vonatkozó közös szabályok részét képezte.²⁶¹

Az ABGB második részének második alegysége így az ún. „dologhozi jogokról” szól,²⁶² és a szerződések általános szabályainak tárgyalásával kezdődött.²⁶³ A törvénykönyv megalkotói itt helyezték el a hibás teljesítés elsődleges jogkövetkezményének, a szavatosságának a szabályait.²⁶⁴

1.2. Szavatosság

A szerződésszerű teljesítésre vonatkozóan az ABGB úgy rendelkezett, hogy „a szerződések azon időben, azon helyen és azon módon teljesítendőek, mint az iránt a felek megegyeztek...”.²⁶⁵ Ha mégsem ennek megfelelően történt a teljesítés, akkor az ABGB a következőképpen rendelkezett:

„Wenn Jemand eine Sache auf eine entgeltliche Art einem Anderen überlässt, so leistet er Gewähr, dass sie die ausdrücklich bedungenen, oder gewöhnlich dabei vorausgesetzten Eigenschaften habe, und dass sie der Natur des Geschäftes, oder der getroffenen Verabredung gemäss benützt und verwendet werden könne.”²⁶⁶

Szladits úgy fogalmaz, hogy az ABGB szerint a visszterhes szerződéseknél a teljesítés nem szünteti meg véglegesen a kötelmet, mert ahhoz, hogy a szerződés elérje a célját, a szolgáltatásoknak egyenértékűeknek kell lenniük.²⁶⁷ Ezért ha a szolgáltatott dolog hibás,

²⁵⁸ GINYOVSKY (1932), 7. p.; FÖLDI (2012), 337. p.

²⁵⁹ Lásd: GINYOVSKY (1932), 7. p.

²⁶⁰ GINYOVSKY (1932), 36. p.

²⁶¹ FÖLDI (2012), 342. p.

²⁶² Ezt latinul „*ius ad rem*”-ként említette Szladits (a mai kötelmi jog), olyan előny, amelyhez „a jogosultat hozzá kell juttatni” (pl. a szolgáltatást teljesíteni kell), szemben a „dologbani joggal” (*ius in rem*), amely a mai értelemben vett dologi jogot takarta, lásd: GINYOVSKY (1932), 274. p.

²⁶³ MÁRKUS (1907), 185. p.

²⁶⁴ MÁRKUS (1907), 185. p.

²⁶⁵ ABGB § 902, lásd: MÁRKUS (1907), 194. p.

²⁶⁶ ABGB § 922.

²⁶⁷ Lásd: GINYOVSKY (1932), 279. p.

akkor az azt nyújtó félnek szavatolnia kell;²⁶⁸ a szavatosság ezek szerint a „teljesítés szabályainak alkalmazása a minőségi kellekek szolgáltatására”.²⁶⁹ A szabályozás tehát minden visszerhes szerződésre vonatkozott, és két irányban érvényesült: a dolog „átengedésére” kötelezett fél az arról „rendszerint feltett”, és a „világosan kikötött” tulajdonságokért felelt, és helyt kellett állnia az ügylet természetéből fakadó, valamint a konkrét megállapodásnak megfelelő használhatóságért is.²⁷⁰ Ezt a szabályt részletezte a következő szakasz a szavatosság eseteiről:

„Wer also der Sache Eigenschaften beileget, die sie nicht hat, und die ausdrücklich oder vermöge der Natur des Geschäftes stillschweigend bedungen worden sind; wer ungewöhnliche Mängel oder Lasten derselben verschweiget; wer eine nicht mehr vorhandene, oder eine fremde Sache als die seinige veräussert, wer fälschlich vorgibt, dass die Sache zu einem bestimmten Gebrauche tauglich, oder dass sie auch von den gewöhnlichen Mängeln und Lasten frei sei; der hat, wenn das Widerspiel hervorkommt, dafür zu haften.”²⁷¹

Az ABGB szabályozásában nem választotta el élesen a jogalkotó a kellékhibákért és a jogszatosságért fennálló kötelezetti helytállást, amely utóbbira a terhektől mentes állapot említése utal. A meghatározás *ex lege* objektív helytállásra enged következtetni, megjelenik azonban a szabályozásban az aediliszi *edictumból* ismert kiterjesztés a szándékos, csalárd eladói magatartásra: a dolog átadója akkor is helytállni tartozott, ha elhallgatta a hibákat, illetve ha „hamisan” azt állította, hogy valamire alkalmas a dolog. A római jogból ismert *caveat emptor* elvének megfelelően úgy rendelkezett azonban az ABGB, hogy nincs helye szavatosságnak, ha a hiba felismerhető, azaz csak a rejtett hibákért állt fenn a helytállási kötelezettség.²⁷²

Az ABGB szabályozásában megjelent a magánautonómia elismerése, amely a „dologhozi” (kötelmi) jogban a szerződési szabadságot jelentette.²⁷³ A kódex ennek megfelelően diszpozitív szabályozást alkalmazott a szavatosságnál is, ennek megfelelően akár ki is lehetett zárni a szavatossági helytállást.²⁷⁴ A szavatosság kizárása azonban

²⁶⁸ Lásd: GINYOVSKY (1932), 279. p.

²⁶⁹ SZLADITS (1906), 325. p.

²⁷⁰ Lásd: KARVASY (1870), 238. p.

²⁷¹ ABGB § 923: „Ki tehát a dolognak olly minőségeket tulajdonít, mellyekkel az nem bir, s a mellyek világosan, vagy az ügylet természeténél fogva hallgatagul kikötöttek; ki annak szokatlan hiányait vagy terheit elhallgatja; ki már meg nem lévő, vagy idegen dolgot magáé gyanánt árusít el; ki hamisan állítja, hogy a dolog meghatározott használatra alkalmas; vagy hogy az mentes a közönséges hiányoktól és terhektől is, az ha az ellenkező nem tűnik ki, azért kezeskedni tartozik.”, lásd: Lásd: KARVASY (1870), 239. p. A definíció a római jogi szabályokat tükrözi, vö. I. fejezet 3.4. pont.

²⁷² ABGB § 928: „Fallen die Mängel [...] in die Augen [...] findet keine Gewährleistung statt.”. Vö. D. 21,1,14,10.

²⁷³ Lásd: GINYOVSKY (1932), 50. p.

²⁷⁴ ABGB § 929; KRAINZ (1900), 86. p. Így volt ez a római jogban is.

semmis volt, ha a hibamentességet kifejezetten elvállalták (§ 928), illetve ha az átadó fél rosszhiszemű volt, azaz ha tudott a hibáról (§ 930).

1.3. Szavatossági jogok

Az ABGB általános kötelmi jogi szabálya szerint, „ha az egyik fél a szerződést vagy éppen nem, vagy [...] nem a kikötött módon teljesíti; a másik félnek a törvényben meghatározott eseteken kívül, nem a szerződés megszüntetését, hanem csak annak pontos teljesítését és kártérítést van joga követelni.”²⁷⁵ A szavatosság egy ilyen, a „törvényben meghatározott” esetkör volt, amely objektív helyállást keletkeztetett, és amelyre szigorúbb jogkövetkezményeket írt elő a kódex, mint általában a szerződéses felelősség eseteiben. A kellékszavatossági igényekről az ABGB a következőképpen rendelkezett:

*„Ist der die Gewährleistung begründende Mangel von der Art, dass er nicht mehr gehoben werden kann, und dass er den ordentlichen Gebrauch der Sache verhindert, so kann der Verkürzte die gänzliche Aufhebung des Vertrages, wenn hingegen sich das Fehlende, z. B. an Mass oder Gewicht, nachtragen lässt, nur diesen Nachtrag, in beiden Fällen aber auch den Ersatz des weiteren Schadens, und daferne der andere Theil unredlich gehandelt hat, auch den entgangenen Nutzen fordern.”*²⁷⁶

Az ABGB tehát a kellékhibákkal egy tekintet alá vette a mennyiségi hiányt is,²⁷⁷ valamint különbséget tett az elhárítható és az elháríthatatlan hibák/hiányok között a jogkövetkezmények tekintetében. Ha a hiba elhárítható, akkor a jogosult a hiány szerződés szerinti pótlását igényelhetette,²⁷⁸ fajlagos vétel esetén pedig a hibátlanra való kicserélést is kérhetette.²⁷⁹

Ha a hiba a rendeltetésszerű használatot kizárta és azt elhárítani nem lehetett, akkor a dolog átvevője a szerződés megszüntetését követelhetette, azaz elállhatott a szerződéstől.²⁸⁰ Ilyenkor az elállás jogkövetkezménye szerint a már nyújtott szolgáltatásokat a felek

---

²⁷⁵ „Wenn ein Teil den Vertrag entweder gar nicht; oder nicht zu der gehörigen Zeit; an dem gehörigen Orte; oder auf die bedungene Weise erfüllet; so ist der andere Teil, außer in dem Gesetze bestimmten Fällen, oder einem ausdrücklichen Vorbehalte, nicht berechtigt, die Aufhebung, sondern nur die genaue Erfüllung des Vertrages und Ersatz zu fordern.” (ABGB § 919), lásd: MÁRKUS (1907), 198. p.

²⁷⁶ ABGB § 932.

²⁷⁷ Lásd: KARVASY (1870), 243. p. Lásd továbbá: OGH 4514; SZLADITS (1906), 342. p. 1. lj.

²⁷⁸ „Nachtrag des Fehlenden” és „somit Behebung des Mangels”, OGH. 31., 14852.; SZLADITS (1906), 326.

²⁷⁹ SZLADITS (1906), 326. p.

²⁸⁰ „Wandelklage” vagy „actio redhibitoria”. Gyakran használták a latin terminológiát a jogtudósok és a bíróságok is, mert az igény megfelelt a római jogi elállásnak, lásd: KRAINZ (1900), 87. p. Ilyenkor tulajdonképpen a jogosult oldalán érdekmúlás állt fenn.

kötelesek voltak egymásnak visszaadni, és ez érvényesült akkor is, ha a dolog véletlen folytán megsemmisült.²⁸¹

Ha a hiány/hiba pótolható volt, akkor csak „ezen pótlék” követelését tette lehetővé a kódex, tehát nem biztosította a jogosult római jogból ismert választási jogát.²⁸² Ezzel kapcsolatban Szladits tudósítása szerint jelentős vita bontakozott ki a jogtudományban: az egyik felfogás szerint az igény pusztán a hiány pótlását jelentette,²⁸³ a másik megközelítés – amelyet a bírói gyakorlat is támogatott – kártérítési kötelezettségként értékelte a rendelkezést,²⁸⁴ a harmadik felfogás szerint pedig a római jogi *actio quanti minoris* elvei alkalmazandóak a szabály értelmében.²⁸⁵ A harmadik jogértelmezés Szladits szerint nem állja meg a helyét, mert míg a római szabályok szerint a vételár arányos csökkentésének volt helye, addig a fenti szabály egyszerűen azt az értéket rendelte „leszámítani”, amellyel a dolog kevesebbet ért, mint hibátlan állapotban, és így az szerinte sokkal nagyobb aránytalanságokhoz vezethet a gyakorlatban.²⁸⁶

A római jogi szabályokhoz hasonlóan a *kártérítés* is a jogosult igényei közé tartozott: a megfogalmazás a hibán felüli, de a hiba következtében felmerült tényleges károk megtérítésének kötelezettségére utal.²⁸⁷ A hibás teljesítés miatti kártérítés jogalapja vita tárgyát képezte a jogéletben: a jogtudósok egyik táborá objektív jogalapot tulajdonított e kötelezettségnek, és csak a kártérítés mértékénél juttatta szerephez a felróhatóságot.²⁸⁸ A másik jogtudományi álláspont szerint az általános kártérítési szabályoknál irányadó szubjektív jogalap érvényesül a kellékhibás teljesítés esetén is.²⁸⁹ Pfersche közvetítő megoldása szerint a kötelezett csak akkor tartozott a hibás teljesítés miatti kártérítéssel szubjektív jogalapon, ha a dolog nem rendelkezett a konkrétan vagy a természetének megfelelően hallgatólagosan kikötött minőséggel, valamint ha a dolog „szokatlan hiányait” elhallgatta, illetve ha csalárdul azt állította, hogy a dolog meghatározott használatra alkalmas vagy mentes a közönséges hiányoktól.²⁹⁰

---

²⁸¹ Lásd: OGH 1761.; SZLADITS (1906), 331. p. Ez is a római jogi hatást tükrözi a szabályozásban.

²⁸² Lásd: KARVASY (1870), 243. p.

²⁸³ Például Zeiller, lásd: SZLADITS (1906), 327. p.

²⁸⁴ Lásd például: OGH 40., 2402.

²⁸⁵ Például Krainz, („*Minderungs-, Würderungsklage*”, „*actio quanti minoris*”, „*judicium aestimatorium*”), lásd: KRAINZ (1900), 87. p.; ZLINSZKY (1899), 654. p.; Magyar Jogi Lexikon (1907), 343. p.). Az álláspontok összehasonlítását lásd: SZLADITS (1906), 327. p.

²⁸⁶ Lásd: SZLADITS (1906), 327-328. p.

²⁸⁷ Ez tulajdonképpen a mai kijavítás igényét jelenti.

²⁸⁸ Az elmaradt haszon eszerint csak a felróhatóan eljáró kötelezettől volt követelhető. Így vélekedett például: Hasenöhrl és Stubenrauch, lásd: SZLADITS (1906), 328. p.

²⁸⁹ Lásd például: KRAINZ (1900), 87. p. Vö. ABGB §§ 1295 és 1306.

²⁹⁰ Ezek tulajdonképpen a szavatosság esetei, lásd: SZLADITS (1906), 329. p., vö. ABGB § 923.

Amennyiben a dolog átadója a hibás teljesítés tekintetében rosszhiszeműen járt el, az kétséget kizáróan szubjektív jogalapú, szigorúbb kártérítési szankciót eredményezett: nem csak a tényleges kárt, hanem az elmaradt hasznot is meg kellett térítenie a kötelezettnek.²⁹¹

1.4. Igényérvényesítési határidők

A szavatossági jogok érvényesítését speciális határidőkhöz kötötte a kódex, csakúgy, mint az ókori aediliszi *edictum*. Azonban nem a szavatossági igények (*redhibitio* vagy *quantum minoris*), hanem a szerződés tárgya tekintetében differenciált: az ingó és az ingatlan dolgokra különböző perlési határidőt írt elő:

*„Wer die Gewährleistung fordern will, muss sein Recht, wenn es unbewegliche Sachen betrifft, binnen drei Jahren, betrifft es aber bewegliche, binnen sechs Monaten geltend machen, sonst ist das Recht erloschen.”*²⁹²

A kódex alkotói megtartották a római jogban gyökerező hat hónapos igényérvényesítési határidőt ingó dolgok visszterhes szerződéssel történő átengedése esetén. A törvény nem mondta ki, hogy a határidők elévülési jellegűek-e, és arról sem rendelkezett, hogy mikortól számítandóak, ami a joggyakorlatban zavart okozott.²⁹³ A törvény megfogalmazásából (*erloschen*) arra lehet következtetni, hogy a határidők jogvesztő jellegűek voltak. Krainz szerint attól az időponttól indult a határidők számítása, amikor a szerződéskötés befejezetté vált.²⁹⁴ Amennyiben azonban a hibát csak később lehetett felfedezni, a felfedezéstől indult a határidő, a hiba kiütközésének illetve felfedezésének (későbbi) időpontját azonban a jogosult volt köteles bizonyítani (§ 927).²⁹⁵

A fenti határidők Krainz szerint ugyanúgy irányadóak a kifogás megtételére is,²⁹⁶ Szladits azonban úgy vélte, hogy ha a határidő alatt a kifogásközlést az átvevő elmulasztotta, akkor annak letelte után is érvényesíthette az igényt a bíróságon.²⁹⁷

---

²⁹¹ KARVASY (1870), 243. p.

²⁹² ABGB § 933.

²⁹³ A dogmatikai zavart mutatja az, hogy az osztrák legfelsőbb bíróság is egymással ellentétes döntéseket hozott a kérdés kapcsán, lásd: SZLADITS (1906), 332. p.

²⁹⁴ KRAINZ (1900), 88. p.

²⁹⁵ KRAINZ (1900), 88. p. Ez tulajdonképpen felfogható egyfajta nyugvási szabálynak is, ami azonban már a határidők elévülési jellegére enged következtetni.

²⁹⁶ KRAINZ (1900), 88. p.

²⁹⁷ Lásd: GINYOVSKY (1932), 280. p.

Ellentétes volt ezzel a felfogással az osztrák bírósági gyakorlat, amely kizárta a határidő utáni igényérvényesítést kifogás formájában is.²⁹⁸

Ha részletfizetésben állapodtak meg a felek, addig nem évült el a követelés, amíg a teljes vételár kifizetésre nem került.²⁹⁹ Ez egy, a XIX. század második felében újonnan bevezetett bírói gyakorlat volt, amelyre Krainz szerint azért volt szükség, mert korábban a részletügyletet kötő kereskedők célzatosan hat hónap elteltével követelték a hátralékot, kizárva ezzel a szavatossági igény érvényesítését.³⁰⁰

1.5. Állatszavatosság

Olyan visszterhes szerződések esetén, amelyeknek állat volt a tárgy, az ABGB speciális rendelkezéseket is tartalmazott, egyebekben pedig az általános szavatossági szabályokat rendelte alkalmazni (§ 925). Az állat átadója is helytállással tartozott az ABGB § 922 hatálya alá tartozó minden kellékhibáért. Úgy rendelkezett emellett a törvény, hogy rendelet állapítja meg, hogy melyek azok a betegségek és hibák, amelyeknek a rendeletben megállapított rövid határidőn belüli jelentkezése a hibáság megdönthető vélelmét állította fel (§ 925). Az átvevő fél számára e vélelmek könnyebbséget jelentettek a bizonyítást illetően, azonban csak akkor lehetett azokra hivatkozni, ha az átvevő a hibát a kötelezettel, vagy a községi illetékes eljáró hivattal (hivatalnokkal) azonnal, késlekedés nélkül közölte. Ellenkező esetben neki kellett bizonyítania, hogy a hiba már az átadáskor megvolt az állatban (§§ 926-927).

2. A hibás teljesítésre vonatkozó szabályok a német Bürgerliches Gesetzbuchban

2.1. A magánjogi kodifikáció

A német magánjogi kodifikációt az országon belüli egység megteremtése, azaz a Német Szövetség létrejötte, a társadalmi fejlődés és a magánjogtudomány magas színvonala hívta életre.³⁰¹ A német egyetemeken is a Digesta-szövegek, és különösen a német bíróságok által alkalmazott továbbélő római jog alapulvételével folyt a jogi oktatás.³⁰² A tartományi jogterületekre tagolt Németországban tartományi jogszabályok voltak érvényben a XIX.

---

²⁹⁸ Lásd: OGH 1148., 1597., 4862.; SZLADITS (1906), 381. p. 1. lj.

²⁹⁹ Lásd: KRAINZ (1900), 88. p.

³⁰⁰ Lásd: KRAINZ (1900), 88. p.

³⁰¹ 1814-1815-ben, lásd: RUSZOLY (2011), 95. és 97. p.

³⁰² Lásd: RUSZOLY (2011), 101-102. p.

század első felében, és az egyes területeken egyénileg vették kezdetét a kodifikációs kísérletek.³⁰³ Az 1871-es német birodalmi alkotmány rendelkezései nyomán kezdődött meg a kötelmi jog szövetségi kodifikációjának folyamata, amelyet 1873-ban kiterjesztettek a magánjog minden területére.³⁰⁴ A kódex hosszas, meghatározóan a pandektista Bernhard Windscheid vezette előkészítési munkálatok eredményeképp 1896. augusztus 18-án fogadták el a *Bürgerliches Gesetzbuch für das Deutsche Reich* elnevezésű egységes törvényt, amely 1900. január 1-jén lépett hatályba.³⁰⁵ A kodifikátorok a neves egyetemi professzorok jogtudományi műveire támaszkodva absztrakt, minden lehetséges esetet felölelő rendelkezések megalkotására törekedtek.³⁰⁶ Ennek fényében a kódex nem új megoldásokat vezetett be, hanem korábban kidolgozott eredményeket iktatott törvénybe.³⁰⁷

A BGB rendszere a precízen kimunkált pandekta-rendszert tükrözte,³⁰⁸ „szelleme, technikája, tartalma alapján római jogi jellegű” volt.³⁰⁹ Ez megjelent a kódex kötelmi jogának rendszerében is, amelyben az első fő rész a kötelmekre vonatkozó általános tanokat tárgyalta, a második pedig az egyes szerződéstípusokat, valamint a deliktuális kötelmeket tartalmazta. A *Schuldrecht Allgemeiner und Besonderer Teil* elnevezések csak a BGB nyomán kialakuló magánjogi szakirodalomban váltak szokásossá.³¹⁰

2.2. Hibás teljesítés

A BGB szabályai a hibás teljesítés és elsődleges jogkövetkezménye, a kellékszavatosság esetén is a pandekta-jog hatását tükrözték. A kodifikációt megelőző időszakban a pandektisztika képviselői már speciálisan foglalkoztak a kellékszavatosság problémakörével, és a római jogi hagyományoknak megfelelően – az ABGB-vel ellentétben – azt mindig az adásvételi jog részeként tárgyalták.³¹¹ A BGB ennek megfelelően ugyancsak az adásvételi jogba illesztette a kellékhibákért való helytállás szabályait, és lényegében átvette a *Gemeines Recht*, azaz a recipiált római jog szabályait azzal a kiegészítéssel, hogy fajlagos vétel esetén is kimondottan az egyedi vételre

³⁰³ Lásd: RUSZOLY (2011), 101-102. p.

³⁰⁴ RUSZOLY (2011), 102. p.

³⁰⁵ A továbbiakban: BGB. Lásd: RUSZOLY (2011), 103. p.; KECSKÉS (2009), 343. p.

³⁰⁶ Lásd: KECSKÉS (2009), 353. p.

³⁰⁷ Lásd: WIEACKER (1967), 472-478. p.

³⁰⁸ FÖLDI (2012), 339. p.

³⁰⁹ Lásd: RUSZOLY (2011), 103. p.

³¹⁰ FÖLDI (2012), 342-343. p.

³¹¹ Lásd: SZLADITS (1906), 297-305. p.

vonatkozó szabályokat rendelte alkalmazni.³¹² A kódex a kellékszavatossági jogokon és érvényesítési határidőkön kívül kitért a lehető legtöbb részletkérdésre is, amelyek a gyakorlatban felmerültek. Az eladónak a kellékhibákért fennálló szavatossági helytállásáról így rendelkezett:

„Der Verkäufer einer Sache haftet dem Käufer dafür, daß sie zu der Zeit, zu welcher die Gefahr auf den Käufer übergeht, nicht mit Fehlern behaftet ist, die den Wert oder die Tauglichkeit zu dem gewöhnlichen oder dem nach dem Vertrage vorausgebesten Gebrauch aufheben oder mindern. Eine unerhebliche Minderung des Wertes oder der Tauglichkeit kommt nicht Vertracht. Der Verkäufer haftet auch dafür, daß die Sache zur Zeit des Überganges der Gefahr die zugesicherten Eigenschaften hat.”³¹³

Az eladó azért szavatolt, hogy abban a pillanatban, amikor a veszély átszáll a vevőre, az eladott dolog nem rendelkezik olyan hibával, amely a szokásos vagy a szerződésnek megfelelő értékét vagy használhatóságát kizárná vagy csökkentené. Ez *ex lege* helytállást keletkeztetett a fenti törvényi kellékek hiánya, és bármely kikötött szerződéses kellék hiánya esetén is.³¹⁴

A pandekta-joghoz képest változást hozott a BGB a veszélyátszállás idejét illetően: az irányadó időpont az ingók „helyi” adásvételénél az átadás, a „helykülönbségi vételeknél” pedig (amikor is az eladó a vevő kérésére a dolgot a szerződéskötés helyétől különböző helyre küldte neki), az áru feladásának időpontjában szállt át a dolog megrongálódásának illetve (vétlen) megsemmisülésének a veszélye a vevőre.³¹⁵

Nem volt helye a szavatosságnak, ha a hiba miatt az érték- vagy használhatóság csökkenése jelentéktelennek bizonyult, illetve akkor, ha a hibát a vevő az adásvétel megkötésekor ismerte.³¹⁶ Az utóbbi esetén vélelmezték, hogy a hiba ismeretében is meg akarta kötni a vevő a szerződést.³¹⁷ A római jogi szabályok tehát e vonatkozásban is teljes mértékben érvényre jutottak. Ha a vevő a hiba ismeretében vette meg az árut, de kifejezetten fenntartotta a szavatossági jogát a szerződéskötéskor, akkor a vevő tudomása ellenére fennállt az eladó helytállási kötelezettsége a hibáért.³¹⁸

---

³¹² SZLADITS (1906), 305. és 308. p.

³¹³ BGB § 459, lásd: ROSENTHAL (1927), 147. p.

³¹⁴ ECK (1903), 446. p. A definíció többnyire a római jogi megközelítést és az aediliszi szabályozást idézi, vö. D. 21,1,1,1; lásd: I. fejezet 3.4. pont.

³¹⁵ Lásd: BGB § 446 (1) és 447. A pandekta-jog szerint ez az időpont a szerződés megkötése volt, lásd: SZLADITS (1906), 306. p.

³¹⁶ Lásd: BGB § 460: „...wenn der Käufer den Mangel bei dem Abschlusse des Kaufes kennt.”.

³¹⁷ Lásd: SZLADITS (1906), 310. p.

³¹⁸ Lásd: BGB § 464, ECK (1903), 448. p.

A *caveat emptor* ókori elve, illetve a germán jogokban is ismeretes „*Beim Kauf gelten Augen für Geld*” és a „*Wer beim Kaufe die Augen nicht aufthut, der thue den Beutel auf*”³¹⁹ szabályai a BGB-ben is szerepet kaptak: nem kellett az eladónak szavatolnia akkor sem, ha a vevő a hibát a kellően gondos megvizsgálás révén felismerhette volna, de gondatlansága folytán mégsem ismerte azt (§ 460).³²⁰ Ez esetben csak akkor tartozott helytállással az eladó, ha csalárdul járt el, vagy a hiba egy kifejezetten kikötött tulajdonságot érintett (§ 460).³²¹

2.3. A vevő kellékszavatossági jogai

A BGB az aediliszi jogorvoslatokat biztosította a vevőnek hibás teljesítés esetén:³²²

„Wegen eines Mangels, den der Verkäufer nach den Vorschriften der §§ 459, 460 zu vertreten hat, kann der Käufer Rückgängigmachung des Kaufes (Wandelung) oder Herabsetzung des Kaufpreises (Minderung) verlangen.”

A vevő tehát elállhatott vagy vételárcsökkentést követelhetett az eladótól, akárcsak az ókori Rómában, a kódex a szabad választás jogát biztosította a vevőnek az igények között az ABGB-vel ellentétben.³²³ Ha a dologban már az adásvétel megkötésekor hiányzott valamely kikötött tulajdonság, vagy ha ugyanekkor az eladó a dolog valamely hibáját szándékosan (*arglistig*) elhallgatta, akkor a vevő azonnal visszautasíthatta azt, és követelhetette a szerződészerű teljesítést, vagy a teljesítési érdek megtérítését, azaz kártérítést.³²⁴ Az igényérvényesítés során a teljesítés általános szabályának értelmében a vevőt terhelte a hibás minőség bizonyításának a kötelezettsége.³²⁵

2.4. Az elállás joga – Wandelung

A BGB a szerződéses elállási jogra vonatkozó szabályokat rendelte megfelelően alkalmazni a szavatossági elállási jogra, ami ugyanazt jelentette, mint a római jogban: helyre kellett állítani az eredeti állapotot, ezért mindkét fél köteles volt visszajuttatni a

---

³¹⁹ ECK (1903), 447. p.

³²⁰ A BGB „súlyos gondatlanság” kifejezést használja. Ez a rendelkezés is a római jogi szabályokat tükrözi.

³²¹ Ez a szabály hasonlít az ABGB azon megoldására, amely a szavatosság kizárásának semmisségéről rendelkezett a fenti esetekben, vö. ABGB §§ 928, 930.

³²² WINDSCHEID (1891), 437. p.

³²³ Lásd: SZLADITS (1906), 319. p.

³²⁴ SZLADITS (1906), 306-307. p.

³²⁵ Vö. BGB § 363, lásd: SZLADITS (1906), 310. p.

másiktól kapott főszolgáltatást, azaz a vételárat és a dolgot.³²⁶ Ezen kívül az eladónak a vételár után a fizetés napjától számított kamatot is ki kellett fizetnie, meg kellett térítenie a szerződéses költségeket és a vevőnek az eladott dologra fordított szükséges beruházásait is (§ 467).³²⁷ A vevő a vásárolt dolog mellett annak hasznait is köteles volt kiadni az eladó részére.³²⁸ Az elállás általános szabályai értelmében a dolog véletlen megsemmisülése sem zárta ki az igény érvényesítését; a vevőnek felróható megromlás, megsemmisülés és átalakítás esetén azonban nem lehetett elállni (§ 350). A BGB tehát részletesen szabályozta a *mortuus redhibetur* ókori problémakörét is. Alkivétel volt, azaz elállhatott a vevő, ha a hiba az áru átalakítása során derült ki, mint például a vetőmagnak az elültetés következtében felmerülő csíráképtelensége.³²⁹ A véletlenül megsemmisült áru esetén a vevő anélkül volt jogosult visszakapni a kifizetett vételárat, hogy vissza kellett volna adnia a dolgot.³³⁰

A BGB részletes számítási szabályokat fogalmazott meg azon esetekre, amelyekben több dolog együttesen került eladásra. Amennyiben az együttesen megvásárolt dolgok közül csak egy volt kellékhibás, csak erre nézve volt követelhető az elállás, még akkor is, ha az összes árura egy egységes vételár lett kifizetve. Csupán akkor lehetett minden egyes dologra kiterjedően követelni az elállást összetartozókként megvásárolt hibás dolgok esetén, ha aránytalan hátrány okozása nélkül nem volt lehetséges azokat szétválasztani (§ 469).³³¹ Rosenthal példája erre, ha két gyertyatartót egységes asztaldíszként, vagy négy nemes deres lovat egy fogatként adtak el.³³² Ha a két (vagy több) együttesen megvásárolt dolog közül a fődolog minősült kellékhibásnak, az erre nézve gyakorolt elállási jog kiterjedt a „mellékdologra” (*Nebensache*) is, azonban ha csak a mellékdolog volt hibás, akkor az elállási jogot csupán erre nézve gyakorolhatta a vevő (§ 470).

Abban az esetben, ha több, egységes vételáron vásárolt áru közül csak egyre kívánták érvényesíteni az elállási igényt, akkor a vételár arányos részét kellett visszatérítenie az eladónak: amilyen mértékben a hibátlan állapotban lévő dolgok összértékéhez viszonyult az elállási joggal nem érintett hibátlan dolgok értéke (§ 471).

---

³²⁶ *Rückgängigmachung des Kaufes*, lásd: BGB § 467; SZLADITS (1906), 305. p.; ECK (1903), 451. p.

³²⁷ Lásd: BGB § 467, ROSENTHAL (1927), 148. p. Az utóbbira példa a megvásárolt állat etetési költsége.

³²⁸ ROSENTHAL (1927), 148. p.

³²⁹ Vö. BGB § 467, lásd: SZLADITS (1906), p. 320. p.

³³⁰ SZLADITS (1906), p. 320. p.

³³¹ E szabályok a római jogi megoldást tükrözik, vö. D. 21,1,38,13.

³³² Lásd: ROSENTHAL (1927) 148. p.

Rosenthal példát is hoz erre:³³³ 'A' vett egy díványból és hat fotelből álló plüssgarnitúrát 900 márka összvételáron. Kiderült, hogy a hat közül két fotelben moly van. 'A' erre tekintettel a két fotel vonatkozásában elállást követelt, és az eladó vissza is vette őket. Ha a számításnál azt vesszük alapul, hogy a garnitúra ára hibátlan állapotban 1000 lett volna, akkor az elállási joggal nem érintett részei 800 márka értéket képviselnének, akkor e kettő aránya 900 (tehát a kifizetett vételár) és az ismeretlen (azaz az elállási joggal nem érintett garnitúra-részek tényleges értékének) hányadával. $900/x = 1000/800$, azaz az ismeretlen 720. A két kellékhibás szék visszavételekor tehát a vevőnek $900 - 720$, azaz 180 márka járt vissza a példa és a BGB számítási módszere alapján.³³⁴

2.5. A vételárcsökkentés iránti igény – Minderung

„Bei der Minderung ist der Kaufpreis in dem Verhältnisse herabzusetzen, in welchem zur Zeit des Kaufs der Wert der Sache in mangelfreiem Zustande zu dem wirklichen Werte gestanden haben würde.”³³⁵

Az árleszállítás számítása esetén olyan arányban kellett a vételárat csökkenteni, mint amilyenben a vétel megkötésekor a hibátlan dolog értéke a tényleges értékéhez viszonyulna. Így tehát az volt az irányadó, hogy hogyan viszonyul egymáshoz az adásvétel időpontjában az ugyanolyan, hibátlan állapotban lévő áru értéke és az eladott áru tényleges értéke.³³⁶ A számítás szabálya a római jogban is ismert relatív módszert követte. Amennyiben egy vételárért több dolgot vettek, és utóbb csak egy dolog vonatkozásában akarták érvényesíteni az árleszállítást, akkor az összes dolog összértékét kellett alapul venni.³³⁷

Ugyancsak a római jogban alkalmazott gyakorlatot rögzítette a BGB § 475, amely alapján egy adott hiba vonatkozásában gyakorolt árleszállítási igény nem zárta ki, hogy később egy másik hibával kapcsolatban a vevő ismét éljen e jogával vagy elállási igényével.³³⁸

---

³³³ „'A' kauft eine Plüschgarnitur, bestehend aus Sofa und sechs Sesseln, für den Gesamtpreis von 900 RM. Es stellt sich heraus, daß in zwei Sesseln die Motten find. 'A' verlangt daher hinsichtlich dieser zwei Sessel Wandelung und der Verkäufer nimmt sie zurück.”, lásd: ROSENTHAL (1927), 148. p.

³³⁴ Az eset elemzését lásd: ROSENTHAL (1927), 148-150. p.

³³⁵ BGB § 472.

³³⁶ ECK (1903), 454. p.

³³⁷ BGB § 472 második mondat, ugyanúgy, mint az elállási joggal kapcsolatos fenti jogesetben.

³³⁸ Vö. D. 21,1,31,16.

2.6. Kártérítési igény

Ha a dologban már az adásvétel megkötésekor hiányzott valamely kikötött tulajdonság, vagy ha az eladó a dolog valamely hibáját szándékosan (*arglistig*) elhallgatta, akkor a vevő követelhetette a teljesítési érdekének a megtérítését, azaz kártérítést.³³⁹ Az objektív jogalapú kellékszavatossági helytállás mellett a római jogi megoldáshoz hasonlóan tehát kártérítési igénye is keletkezett a vevőnek: az elállás illetve vételárcsökkentés helyett³⁴⁰ kártérítési igénnyel léphetett fel:

*„Fehlt der verkauften Sache zur Zeit des Kaufes eine zugesicherte Eigenschaft, so kann der Käufer statt der Wandelung oder der Minderung Schadenersatz wegen Nichterfüllung verlangen. Das gleiche gilt, wenn der Verkäufer einen Fehler arglistig verschwiegen hat.“*³⁴¹

Akkor követelhetette tehát a vevő a kártérítést, ha az adásvétel megkötésének idején a megvett dolog nem rendelkezett valamely kikötött tulajdonsággal, vagy ha az eladó egy hibát csalárdul elhallgatott. A vevő a kártérítés követelése esetén visszautasíthatta a hibás dolgot, és úgy követelhetette kárainak megtérítését, mintha egyáltalán nem történt volna teljesítés, vagy meg is tarthatta azt, de ekkor csak a hiba folytán beálló kárát követelhetette.³⁴²

A fentiekén kívül a joggyakorlatban és a jogirodalomban elfogadottá vált az, hogy ha a hibás teljesítés az eladó szolgáltatási kötelezettségének felróható megszegéséből következett, akkor ő volt felelős az ezzel okozott kárért is.³⁴³ Ezt egyedi vétel esetén a szolgáltatás tulajdonképpen lehetetlenülése, fajlagos vételnél pedig a „középmínőségű” dolog szolgáltatásának a kötelezettsége indokolta.³⁴⁴ Szladits szerint azonban ez a lehetőség elállás esetén annak jogkövetkezményét megkérdőjelezi, mert akkor tulajdonképpen nem történik meg az eredeti állapot helyreállítása, ha a vevő egyúttal kártérítést is követel.³⁴⁵

A kártérítés fenti két esetében a jogalap különbözött: ha a kikötött tulajdonság hiánya állt fenn, akkor a törvényi megfogalmazás arra enged következtetni, hogy nem vizsgálták az eladó felróható magatartását, azaz objektív jogalapon felelt (a

---

³³⁹ SZLADITS (1906), 306-307. p.

³⁴⁰ Azaz nem a kellékszavatossági igények mellett, mint az osztrák kódexben.

³⁴¹ BGB § 463.

³⁴² Lásd: SZLADITS (1906), 307-308. p.

³⁴³ SZLADITS (1906), 308. p.

³⁴⁴ Vö. BGB § 243. A középmínőség a gyakorlatban hibátlan áru szolgáltatásának kötelezettségét jelentette, lásd: SZLADITS (1906), 308. p.

³⁴⁵ Lásd: SZLADITS (1906), 309. p.

kellékszavatossággal egyezően).³⁴⁶ A másik esetben a csalárd (*arglistig*) magatartása miatt a kódex azonban nyilvánvalóan szubjektív jogalapon teszi felelőssé az eladót a hibás teljesítésért.

2.7. Kicszerelés fajlagos vétel esetén

Külön rendelkezett a BGB a fajlagos vétel kellékhibája esetén alkalmazható igényről:

„Der Käufer einer nur der Gattung nach bestimmten Sache kann statt der Wandelung oder der Minderung verlangen, daß ihm an Stelle der mangelhaften Sache eine mangelfreie geliefert wird. Auf diesen Anspruch finden die für die Wandelung geltenden Vorschriften der §§ 464 bis 466, des § 467 Satz 1 und der §§ 469, 470, 474 bis 479 entsprechende Anwendung.“³⁴⁷

Fajlagos, azaz fajta szerint meghatározott dolog vétele esetén a BGB tehát megadta a vevőnek azt a jogot, hogy elállás és árleszállítás helyett a hibás dologért cserébe új, hibátlan dolgot kérjen,³⁴⁸ és ezen igény érvényesítésére megfelelően alkalmazni rendelte az elállásra érvényes előírásokat.

Érdekes kérdés volt a fajlagos vételnél a hiányos teljesítés esete. Ha a teljesítés hiányos, de a hiány elhárítható volt, akkor a jogirodalomban megkülönböztették a felróhatóan és véletlenül okozott, vagy véletlen folytán beállt hiányok jogkövetkezményeit.³⁴⁹ Az eladót felróható magatartásából fakadó hiány esetén kártérítésért is felelőssé tették, ha azonban véletlenül/véletlenül állt be a hiány, akkor csak az elállást és a vételárcsökkentést követelhetette a vevő.³⁵⁰ Vitatott volt, hogy kérhet-e az eladó a „pótteljesítésre” határidőt: a jogtudomány többségi álláspontja szerint azon az alapon megillette őt a póthatáridő, hogy a nem vagy késedelmesen teljesítő eladó is rendelkezett e joggal.³⁵¹

2.8. A kellékszavatossági igények elévülése

Az elállási és árleszállítási jog gyakorlása, valamint a szubjektív jogalapú kártérítés követelése között az igényérvényesítési határidők tekintetében a BGB eredeti szövege nem

---

³⁴⁶ Erre a kártérítési igényérvényesítési határidőből is lehet következtetni, lásd lent.

³⁴⁷ Lásd: BGB § 480 (1).

³⁴⁸ Az ABGB szövegében ez az igény nem jelent meg konkrétan.

³⁴⁹ SZLADITS (1906), 305. p.

³⁵⁰ SZLADITS (1906), 315. p.

³⁵¹ SZLADITS (1906), 315. p.

tett különbséget. A differenciát a dolog jellege alapján alakították ki, csakúgy, mint az ABGB-ben:

*„Der Anspruch auf Wandelung oder auf Minderung sowie der Anspruch auf Schadenersatz wegen Mangels einer zugesicherten Eigenschaft verjährt [...] bei beweglichen Sachen in sechs Monaten von der Ablieferung, bei Grundstücken in einem Jahre von der Übergabe an. Die Verjährungsfrist kann durch Vertrag verlängert werden.“*³⁵²

Ingó dolgok esetén tehát pusztán hat hónap állt a jogosult rendelkezésére bármilyen szavatossági jog és az objektív jogalapú, a megígért tulajdonságok hibája miatti kártérítés érvényesítésére is. A rövid határidők indokolása – az ókori római határidőkével egyezően – az volt, hogy az idő múlásával a kellékhibák megállapítása és bizonyítása nehéz.³⁵³ Ezek a határidők azonban – az ABGB-vel ellentétben – eljárási (elévülési) jellegűek voltak, azaz csak a kereseti jog elévüléséhez vezettek, maga az igény nem enyészett el.³⁵⁴ Ez a gyakorlatban azt is jelentette, hogy ha az elállást vagy vételárcsökkentést egy szerződés keretében fogatosították a felek, az egyfajta novációnak minősült, és attól kezdve a rendes, 30 éves keresetelévülési határidők érvényesültek.³⁵⁵ A felek a szerződésben hosszabb igényérvényesítési határidőben is megállapodhattak, azaz diszpozitív volt a szabályozás e tekintetben is. A BGB kifejezett rendelkezése hiányában a jogtudomány a fajlagos vételnél alkalmazható kicserélési igényre is irányadónak tekintette a fenti határidőket.³⁵⁶ A szubjektív jogalapú, csalárd eladói magatartás esetén fennálló kártérítés érvényesítési határideje – eltérő rendelkezés hiányában – a rendes, 30 éves elévülési idő volt.

Az elévülés ingó dolgok esetén az áru „leszállításával” (*Ablieferung*) vette kezdetét, amely a gyakorlatban azt az időpontot jelentette, amikor a vevőnek lehetősége nyílt megvizsgálni az áru esetleges hibáit.³⁵⁷

Az igényérvényesítés módjáról a BGB úgy rendelkezett, hogy az elállás és a vételárcsökkentés akkor joghatályos, ha az eladó a vevő kérésére beleegyező nyilatkozatát adta.³⁵⁸ Ez a jogalkotók szándéka szerint azt jelentette, hogy a vevőnek a törvény alapján pusztán arra keletkezett joga, hogy követelje ezen igények valamelyikének teljesítéséhez

---

³⁵² BGB § 477.

³⁵³ „...die Feststellung, daß ein Mangel bestand, schwierig und unsicher wird.” lásd: ECK (1903), 455. p.

³⁵⁴ Lásd: ECK (1903), 456. p.

³⁵⁵ Lásd: ECK (1903), 456. p.

³⁵⁶ Lásd: SZLADITS (1906), 320. p.

³⁵⁷ ECK (1903), 456. p.

³⁵⁸ Lásd: BGB § 465: „Die Wandelung oder die Minderung ist vollzogen, wenn sich der Verkäufer auf Verlangen des Käufers mit ihr einverstanden erklärt.”.

az eladó hozzájárulását; a jogirodalomban azonban vitatták e megszorító értelmezést.³⁵⁹ A jogtudósok szerint a vevőnek a választott jogát visszavonhatatlan nyilatkozatban kellett közölnie az eladóval,³⁶⁰ és úgy vélték, hogy a nyilatkozat megtétele után már nem térhet át másik szavatossági jogra.³⁶¹

Amennyiben a vevő a hibával kapcsolatos kifogását még az elévülési határidőn belül bejelentette az eladónak, akkor kifogásként akkor is érvényesíthette szavatossági igényeit, ha a határidő egyébként már lejárt. Ez a szabály is jelzi a határidők elévülési jellegét.³⁶²

2.9. *Állatszavatosság*

A BGB eredeti szövege az ABGB-hez hasonlóan az állatok adásvétele esetére speciális szabályokat tartalmazott annak érdekében, hogy ezen ingók speciális (kóros) hibáira, betegségeire és azok bizonyítására nézve elejét vegye a jogbizonytalanságnak.³⁶³ A szabályokat meghatározott tenyésztett állatok: ló, szamár, öszvér, szarvasmarha, juh és sertés adásvétele esetén, külön rendeletben meghatározott főhibák (*Hauptmängel*) felmerülésekor lehetett alkalmazni meghatározott rövid (de meghosszabbítható), a veszélyátszállástól számított határidőkön belül.³⁶⁴ A határidőkön belül jelentkező hiba esetén fennállt a vélelem, hogy a hiba már a veszélyátálláskor fennállt.³⁶⁵ A vevő elállási jogot, illetve fajlagos vétel esetén kicserélési jogot is érvényesíthetett, ha a hibát és szavatossági igényét a határidő lejártá után, vagy az állat elhullása után legkésőbb két napon belül bejelentette az eladónak.³⁶⁶

2.10. *Elhatárolási kérdések*

Az *aliud* szolgáltatás, azaz ha az eladó a szerződésben kikötött egyedi dolog helyett teljesen mást szolgáltatott, jogilag nem minősült hibás teljesítésnek, hanem a nemteljesítés

---

³⁵⁹ SZLADITS (1906), 316. p.

³⁶⁰ Lásd: ECK (1903), 449. p., SZLADITS (1906), 316. p.

³⁶¹ Ezt szerintük a méltányosság követelménye indokolta, lásd: ECK (1903), 449. p.

³⁶² Lásd: BGB § 478 (1): „*Hat der Käufer den Mangel dem Verkäufer angezeigt oder die Anzeige an ihn abgesendet, bevor der Anspruch auf Wandelung oder auf Minderung verjährt war, so kann er auch nach der Vollendung der Verjährung die Zahlung des Kaufpreises insoweit verweigern, als er auf Grund der Wandelung oder der Minderung dazu berechtigt sein würde.*”.

³⁶³ Lásd: SZLADITS (1906), 322. p.

³⁶⁴ Lásd: BGB §§ 481, 482. Ebben teljesen egyezett az osztrák megoldással.

³⁶⁵ Lásd: BGB §§ 484, 486 és a 1899. III/27. császári rendelet.

³⁶⁶ Lásd: BGB §§ 485, 487. Árleszállítási igénye azonban ilyen esetekben nem volt.

szabályai voltak alkalmazandók.³⁶⁷ Fajlagos vétel esetén azonban lehetőség volt a kellékszavatossági szabályok alkalmazására,³⁶⁸ a „középmínőségű” áru követelményének értelmezéséből fakadóan akkor is, ha az eladó „silányabb fajú, de hibátlan dolgot szolgáltatott”.³⁶⁹

A vevőnek a dolog tulajdonságait illető és a dolog hibájában megnyilvánuló tévedése főszabály szerint akkor is kizárta az eladó szavatossági kötelezettségét, ha a vevő saját gondatlansága miatt nem tudott a hibákról, de ilyenkor tévedés miatti érvénytelenség címén megtámadhatta a szerződést.³⁷⁰

3. A Svájci Államszövetség magánjogi kodifikációja

A római jog és az abban gyökerező európai *ius commune* már a középkortól kezdve hatást gyakorolt Svájc jogtudományának és joggyakorlatának fejlődésére is. 1460-ban a svájci Basel városában is jogi kart alapítottak, és a XIII-XIV. században jelentős számú svájci hallgató tanult a Bolognai Egyetem jogi karán is.³⁷¹ A többi európai egyetem tanrendjéhez hasonlóan a XV-XVI. században a svájci joghallgatók is a *Digesta* és a *Codex Iustinianus* joganyagát sajátították el az egyetemeiken.³⁷²

A svájci helyi jogok és a szokásjog területenként gyakran igen eltérő képet mutattak, azonban az itáliai hatásoknak köszönhetően az írott vagy szokásjogi szabályok alkalmazása és értelmezése területén a képzett jogászok ugyanazokat az elveket és jogi technikákat alkalmazták.³⁷³ Mivel a helyi szokásjogra jellemzőek volt a joghézag, azok kitöltésénél is jelentős szerepe volt az egyetemen tanított római jognak.³⁷⁴

Az 1848 óta alkotmányjogilag is szövetségi államként működő Svájc kantonjainak joggyakorlata erősen eltérő képet mutatott, ugyanakkor egységesen felismerhető volt bennük a német szokásjog hatása a 19. században.³⁷⁵ Az egyetemek jogi karain változatlanul a római jogot oktatták, a magánjogi kodifikációs folyamatokra pedig nagy hatást gyakoroltak a római jog erőteljes hatását magukon viselő európai magánjogi

---

³⁶⁷ SZLADITS (1906), 309. p.

³⁶⁸ SZLADITS (1906), 309. p.

³⁶⁹ Lásd: SZLADITS (1906), 309. p.

³⁷⁰ Vö. BGB § 119. és 121., lásd: SZLADITS (1906), 311. p.

³⁷¹ PICHONNAZ (2012), 27. p.

³⁷² PICHONNAZ (2012), 28. p.

³⁷³ HUBER (1893), 18. p.

³⁷⁴ PICHONNAZ (2012), 28. p.

³⁷⁵ BLUNTSCHLI (1855), 78. p.

kodifikációk.³⁷⁶ Így Nyugat- és Dél-Svájc kantonjainak magánjogi törvényei meghatározóan a francia Code civil átdolgozásai, sokszor pedig fordításai voltak, míg például Bern, Luzern, Solothurn és Aargau magánjogi törvényeire az osztrák ABGB gyakorolt nagy hatást.³⁷⁷ Zürich kanton magánjogi kódexének elkészítésével Friedrich von Savigny egyik tanítványát, Johann Caspar Bluntschlit bízták meg, aki mesterének gondolkodásmódját képviselve a történeti jogi iskola és a pandektisztika elveit követte a kodifikáció során. Az elkészült törvénykönyv a pandekta-jog mellett a hagyományos zürichi jog és a modern kereskedelmi jog vonásait ötvözte, és ennek köszönhetően jelentős hatást gyakorolt Kelet- és Közép-Svájc kantonjainak magánjogi kodifikációs folyamataira is.³⁷⁸

A kodifikációs folyamat végén a Svájci Államszövetség magánjogi kódexét, a *Zivilgesetzbuch*-ot³⁷⁹ 1907-ben fogadták el, és 1912. január 1-jén lépett hatályba. A törvénykönyvet az 1911-ben elfogadott, a kötelmi jogot magában foglaló résszel egészítették ki, amely azonban nem alkot szerkesztett egységet a ZGB-vel, így külön névvel is illetik.³⁸⁰

A svájci polgári jogi kódex és az OR is szerves terméke volt Svájc gazdasági és társadalmi körülményeinek.³⁸¹ Bár a két svájci törvényt a BGB-vel egyezően a magánjogi jogegységesítés szükségessége hívta életre, a német jogtudósok közül is sokan a BGB „javított kiadásaként”, a „a XX. századi német nyelvű jogtudomány legérettebb gyümölcseként” értékelték.³⁸² A hibás teljesítésre vonatkozó szabályainak kialakítására csakúgy, mint általában a magánjog fejlődésére kezdettől fogva nagy hatással voltak az egyes, római jogi gyökerekből „táplálkozó” európai magánjogi kodifikációk – így az ABGB és a BGB is –, valamint az európai magánjogi hagyományok. A hibás teljesítés szabályai a közelmúltig egyáltalán nem is módosultak az OR-ben, ezért a rendelkezéseinek ismertetésére nem ehelyütt, hanem a második, hatályos jogösszehasonlító részben kerül sor.³⁸³

---

³⁷⁶ PICHONNAZ (2012), 32. p.

³⁷⁷ Lásd: PICHONNAZ (2012), 33. p.

³⁷⁸ Lásd: PICHONNAZ (2012), 34. p.

³⁷⁹ A továbbiakban: ZGB.

³⁸⁰ A kötelmi jogi rész szintén 1912. január 1-jén lépett hatályba *Obligationenrecht* néven, a továbbiakban: OR. Elérhető: <http://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19110009/201401010000/220.pdf> (2014. április 23.).

³⁸¹ KECSKÉS (2009), 404. p.

³⁸² Lásd: WIACKER (1967), 491. p.

³⁸³ Lásd: II. rész 2. fejezet.

Összefoglalás

Az ABGB és a BGB szabályozási koncepciója eltérően közelítette meg a kellékhibás teljesítést: az előbbi minden szerződésre kiterjedő hatállyal, az utóbbi azonban csak az adásvételi szerződésre vonatkozóan alakította ki a rendelkezéseket. Ebből és a kodifikátorok átfogó koncepciójából is fakad az, hogy míg az osztrák törvény meglehetősen absztraktnak fogalmaz, a BGB alkotói igyekeztek minden, az adásvétel kellékhibás teljesítése kapcsán potenciálisan felmerülő részletkérdést – a pandekta hagyományoknak megfelelően – rendezni.

Az ABGB szűkszavú szabályozása miatt a jogtudományban és a joggyakorlatban is vitatott volt a hibás teljesítés miatti kártérítés jogalapja, nem érvényesült a vevő (jogosult) római jogból is ismert árszállítási igénye, valamint az igények közötti választási joga. Ezen kívül vitatott volt az igényérvényesítési határidők jogi jellege is.

A BGB a pandektisták munkája nyomán letisztult római jogi megoldásokat vezetett be az adásvétel kellékhibás teljesítésének részletes szabályozásában. Az aediliszi kellékszavatossági igényeken kívül fajlagos vétel esetén biztosította a vevőnek a kicserélés jogát, és egyértelműen utalt a kártérítés jogalapjára is. A két kódex hasonlóan szabályozta viszont a nagy gazdasági jelentőséggel bíró állatok adásvétele esetén fennálló kellékszavatosság kérdését. A következő fejezet igyekszik rámutatni arra, hogy a fenti két magánjogi kódex kellékhibás teljesítésre vonatkozó rendelkezései hogyan jelentek meg a XIX-XX. századi magyar jogéletben.

III. A HIBÁS TELJESÍTÉS A MAGYAR MAGÁNJOGBAN A REFORMKORTÓL A POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYV MEGALKOTÁSÁIG

Bevezetés

A jogszatosság, azaz a dolog elperlése esetén fennálló eladói helytállás intézménye korán megjelent jogrendszerünkben az örökbevallás szabályai között,³⁸⁴ de a kellékhibákért való helytállás szabályai nem kaptak olyan nagy hangsúlyt a hazai jogban az Osztrák Polgári Törvénykönyv³⁸⁵ magyarországi hatályba lépéséig. A rendi korban, sőt már az Árpád-korban is előfordultak azonban olyan jogesetek, amelyekben a jogi probléma az adásvétel tárgyának valamely minőségi fogyatékoságából, materiális hibájából adódott.³⁸⁶ A nemesi ingatlanok tulajdonjogának átruházását, az örökbevallást egy hiteles személy vagy hiteles hely előtt kellett lefolytatni.³⁸⁷ A kellékhibák jelentőségét mutatja, hogy a hiteles személy „minden jogilag releváns körülményt megvizsgálhatott” ingatlan eladása esetén, többek között a föld minőségét is.³⁸⁸ Az adásvétel tárgyának esetleges materiális hibája sohasem volt közömbös, de a gazdasági- és a tulajdonviszonyok szempontjából kiemelten jelentős jogszatosság intézményének jogi szabályozása valószínűleg nagyobb hangsúlyt kapott.

Ez a fejezet a XIX-XX. századi magyar jogéletben a kellékhibás teljesítéssel összefüggő fejleményeket követi nyomon. Célja, hogy rávilágítson arra, hogy az előző fejezetben bemutatott kódexek szabályainak – közvetett vagy közvetlen – hatása illetve mintája mely kérdésekben mutatkozik meg a magyar jogfejlődésben.

1. A kellékhibás teljesítés a reformkori hazai magánjogban és a jogirodalomban

Az osztrák magánjog a történelmünk összefonódásának és a hazai tanult jogászoknak köszönhetően a XIX. században meghatározóan hatott magánjogunkra.³⁸⁹ Szladits Károly

---

³⁸⁴ Szavatosság vállalása esetén, „ha a megvásárolt birtokra vonatkozóan a szerző ellen bárki pert indított és ezzel alperesi pozícióba került”, az alperes szerző oldalán köteles volt az eladó „perbe lépni, minden tőle telhető segítséget megadni, hogy perét megnyerhesse”, lásd: HOMOKI NAGY (2005), 98. p. hivatkozása Werbőczy István: Hármaskönyv című jogtörténeti jelentőségű munkájára (I., 74-75.).

³⁸⁵ Bár hazánkban ebben a korban az Optk. illetve Opt. rövidítést használták, az egységes megjelölés érdekében a teljes dolgozatban az ABGB rövidítést alkalmazom.

³⁸⁶ Például amikor egy vevő az általa vett ló hibája, betegsége miatt perelte be az eladót, Váradi Regestrum 168. e. (Kandra 290. 1.), lásd: ILLÉS (1901), 293. és 302. p.

³⁸⁷ HOMOKI NAGY (2005), 93. p.

³⁸⁸ ILLÉS (1901), 254. p.

³⁸⁹ BOZÓKY (1891), 1. p.

szerint az ABGB „a legnagyobb befolyást volt hivatva gyakorolni hazai jogfejlődésünkre” a XIX. században létező európai magánjogi kódexek közül.³⁹⁰ 1853-ban rövid időre hatályba is lépett hazánkban, amelynek előfeltétele és közvetlen előzménye az adományi és ösiségi rendszer 1848-as megszüntetése volt; az ABGB szabályozása már a korlátlan elidegenítés és terhelés elvein nyugodott.³⁹¹ A hatályba lépés következtében a szavatossági szabályok is alkalmazhatóvá váltak hazánkban. A vonatkozó rendelkezés szerint:

„... ha vki vmely dolgot másnak visszteher mellett enged át, szavatol arról, hogy az a világosan kikötött vagy arról rendszerint föltett tulajdonságokkal bír, és hogy az ügylet természetéhez v. a történt egyezkedéshez képest használható és alkalmazható.”³⁹²

A hazai jogfejlődés következő jelentős állomása az volt, hogy az 1861-ben összeült, Apponyi György országbíró vezette Országbírói Értekezlet megalkotta az Ideiglenes Törvénykezési Szabályokat.³⁹³ Az Országbírói Értekezlet az ABGB-t nagy részben hatályon kívül helyezte (ami a szavatossági szabályokat is érintette), egyes régebbi magyar törvények hatályát visszaállította, és új intézkedéseket is bevezetett.³⁹⁴ Ez a magánjogi szabályok koherens rendszerét nélkülöző helyzet a jogbiztonság követelményének – „a szabályok rendszertelen sokasága” miatt – egyáltalán nem felelt meg.³⁹⁵ Sok helyütt a bírói gyakorlat által is betöltetlen joghézagok tátongtak, ami különösen igaz volt a kötelmi jogra.³⁹⁶ A kodifikáció szükségességét a kötelmi jog vonatkozásában jól tükrözi Biermann Mihály véleménye:

„... a forgalomnak csak bizonyos pontosan elhatárolt területet szabályozó kereskedelmi és váltótörvénytől eltekintve, nem létezik magyar kötelmi jog; a kötelmek tág mezeje eddigelé gazzal és bozóttal sűrűn ellepett vadon, melyben utakat vagy utjelzőket hiába keresnénk. [...] Ily kényszerhelyzetben ki-ki más expedienshez fordul: az egyik az osztrák polgári törvénykönyv, a másik a szász codex nyomdokain törekszik előre hatolni, a harmadik a Gemeines Recht-ben, a negyedik a kereskedelmi törvényben keres útmutatást és ha mindez cserben hagyja, a maga egyéni belátása után indul. Igen természetes, hogy ily körülmények között útjaik iránya és végpontjai is vajmi ritkán esnek össze.”³⁹⁷

---

³⁹⁰ Lásd: GINYOVSKY (1932), 3. p.

³⁹¹ GINYOVSKY (1932), 20. p.

³⁹² ABGB § 922, MÁRKUS (1907.), 342-343. p., lásd: II. fejezet 1.2. pont.

³⁹³ Lásd: BÓNIS (2011), 3. p.

³⁹⁴ GINYOVSKY (1932), 25. p.

³⁹⁵ Indokolás Magyarország magánjogi törvénykönyvének a m. kir. igazságügyminiszter által 1928. március 1-én az országgyűlés elé terjesztett törvényjavaslatához. I. kötet (A M. Kir. Igazságügyminisztérium, Budapest, 1929.), 5. p. A továbbiakban: Mtj. indokolás.

³⁹⁶ BÓNIS (2011), 3. p.; Mtj. indokolás. 5. p.

³⁹⁷ Lásd: BIERMANN (1884.), 1-2. p.

Az ideiglenes törvénykezési szabályok ugyan sohasem léptek hatályba, de a joggyűjteményt mégis, közvetlenül és közvetve is, alkalmazni kezdték a gyakorlatban.³⁹⁸ Emellett azonban továbbra is nagy hatással volt magánjogunk fejlődésére az ABGB is. Ez annak köszönhető, hogy az 1848-as törvényhozás a korábbi magyar magánjog centrális intézményeinek nagy részét eltörölte, és a különösen a jogéletben egyre nagyobb jelentőségű kötelmi jog korábbi szabályai elavultakká váltak, amelyek a megváltozott gazdasági élet követelményeinek már nem feleltek meg.³⁹⁹ A jogalkalmazásban, a kereskedelmi gyakorlatban és a jogtudományban is nagy tekintéllyel bírtak az ABGB szabályai.⁴⁰⁰

Az adásvétel korabeli szabályairól tudósít 1865-ben írt művében Kallós Lajos.⁴⁰¹ A jogtudós az „eladási felelősség” kérdéskörében tárgyalja a csalás és a hibás teljesítés összefüggéseit. Úgy véli, hogy csalás állapítható meg többek között akkor, ha a vétel tárgyának tulajdonságait illetően kétértelműen fogalmaz az eladó, illetve ha valamely tulajdonságot elhallgat.⁴⁰² A hibás teljesítésért fennálló helytállás objektív jellegét jelzi, hogy Kallós arra utal, hogy az eladó a tudattartalmától függetlenül kicserélni tartozik például az arany műként eladott rézművet, illetve a hibás mű visszaadása ellenében vissza kell térítenie a vételárat.⁴⁰³ Különbséget tesz azonban a tudva hibásan eladott dolgokért való helytállás vonatkozásában, mivel ez esetben az eladó terhére rója a hiba folytán bekövetkezett összes kár megtérítését is.⁴⁰⁴ Kiemeli azonban, hogy ha az eladó az ajánlat és a dolog kelendőségének fokozása érdekében „rendes tulajdonságokat” közöl a vevővel, akkor azokért nem kell helytállnia.⁴⁰⁵ Ellenben ha valamilyen speciális jellemzőt nevez meg, így például azt, hogy a ló lovaglásra be van tanítva, és utóbb kiderül, hogy az adott tulajdonság mégsem áll fenn, akkor az eladó köteles azt a vételárkülönbötetet visszafizetni, amely a fizetett vételár és a tényleges érték között fennáll.⁴⁰⁶

A Kiegyezés után a jogtudósok szinte kivétel nélkül tárgyalták tudományos műveikben és tankönyveikben a kellékhibás teljesítés kérdéskörét. Figyelemre méltó, hogy

---

³⁹⁸ GINYOVSKY (1932), 26. p.

³⁹⁹ GINYOVSKY (1932), 33. p.

⁴⁰⁰ SZLADITS (1906), 336. p.

⁴⁰¹ Lásd: KALLÓS (1865), 673-725. p.

⁴⁰² Lásd: KALLÓS (1865), 677. p. Az utóbbira példa, ha a vevő konkrétan kérdezi a barom természete felől, és az eladó elhallgatja, hogy az makacs stb.

⁴⁰³ KALLÓS (1865), 679. p.

⁴⁰⁴ Lásd: KALLÓS (1865), 679. p. Ha például az eladó tudva hibás épületfákat adott el, aminek következtében az épület összeomlott, akkor az eladó terhére rója az épület újra-felépítésének a költségeit; ha pedig „ragályos” barmokat adott el, akkor mindazt a kárt is megtérítendőnek ítéli, amely abból ered, hogy a ragály áterjedt már barmokra is, amelyek azután elpusztultak.

⁴⁰⁵ KALLÓS (1865), 679. p.

⁴⁰⁶ KALLÓS (1865), 680. p.

a kellékhibákért való helytállás még nem különült el élesen a jogszavatosságtól:⁴⁰⁷ a „szavatosság” címszó alatt a jog- és kellékszavatosságot egyaránt értették. Ezt példázza a következő, 1869-es idézet is:

„Szavatosság alatt értetik a jótállás a szerződéseknél a szerződés tárgyának hibáiért, vagy a tárgy kikötött tulajdonságának hiányaiért, végre egy harmadik által támasztható igények folytán a szerződő felekre hárulható sérelem következményeiért.”⁴⁰⁸

Suhayda János meghatározása szerint a forgalom biztonsága iránti igény által életre hívott szavatosság – az ABGB nyomán – minden visszterhes szerződésből eredő helytállási kötelezettség volt, akár kikötötték a felek, akár nem.⁴⁰⁹ Kérdés, hogy ki lehetett-e zární. A kellékszavatosság⁴¹⁰ az átadott dolog rejtett fizikai hibája, illetve az átadó fél által kijelentett tulajdonságok hiánya esetén állt fenn.⁴¹¹ Az átadó helytállással tartozott mindezért, „különbség nélkül akár tudta, akár nem a dolognak rejtett hibáit, vagy a kikötött tulajdonság hiányát”.⁴¹² Ez azt jelenti, hogy objektív jogalapú volt az átadó helytállási kötelezettsége.

A hiba „rejtett” volta a „közönséges vigyázat” melletti észrevehetetlenségét jelentette, ezért ha „az átvevő a szerződés megkötésekor, vagy a kimérés, kiválasztás alkalmával, vagy a föltétel teljesülésekor a hibát ismerte, vagy mint szakértőnek ismernie kellett”, a dolog átadója nem tartozott szavatossági helytállással.⁴¹³

A dolog átvevője kellékhiba esetén a római jogból már ismert *aedilisi* jogokkal élhetett, amelyek a német pandekta hagyományokban és az áruforgalmi gyakorlatban gyökereztek, és valószínűleg ezek közvetítésével kerültek át a magyar jogászképzésbe és a jogirodalomba; ehhez járult, hogy az ABGB is rendelkezett e jogokról.⁴¹⁴ Suhayda úgy fogalmazott, hogy a vevő a szerződés megszüntetését kérhette, amelynek a jogkövetkezménye megegyezett az elállásával, azaz az eredeti, szerződés megkötése előtti állapotot kellett helyreállítani (*in integrum restitutio*).⁴¹⁵ Az árleszállítás jogának

---

⁴⁰⁷ Az elkülönítés a kodifikációs folyamat megindulásával kristályosodott ki a XIX. és XX. század fordulóján, lásd: HOMOKI NAGY (2008), 109. p.

⁴⁰⁸ SUHAYDA (1869), 259. p.

⁴⁰⁹ SUHAYDA (1869), 259. p.

⁴¹⁰ Zsögöd Benő „Fejezetek kötelmi jogunk köréből” című művében szerepelt először ez a kifejezés, lásd: ZSÖGÖD (1900), 1232. p. Vö.: NAGY (1913), 219. p. és RAFFAY (1909), 313. p.

⁴¹¹ SUHAYDA (1869), 260. p.

⁴¹² Lásd: SUHAYDA (1869), 260. p.

⁴¹³ SUHAYDA (1869), 260. p. Erre a Curia is rámutatott egyik későbbi ítéletében, lásd: Jogtudományi Közlöny, 1888. 23. évfolyam 7. szám (február 17.), melléklet: Curiai Határozatok, 43. p., 1887. december 7., 917. sz. a. curiai határozat.

⁴¹⁴ Vö. ABGB § 932.

⁴¹⁵ SUHAYDA (1869), 260-261. p.

gyakorlása esetén a kikötött ár és a hibás áru értékének különbözete járt vissza a vevőnek,⁴¹⁶ azaz az ún. abszolút számítási módszert alkalmazták. Emellett bármelyik jog választása esetén a vevő kártérítési igényét is érvényesíthette, amennyiben az eladó rosszhiszemű volt.⁴¹⁷

2. Kellékszavatosság az 1875-ös Kereskedelmi törvényben és a korabeli jogtudományban

A bírói gyakorlat az 1861-es ideiglenes törvénykezési szabályok megalkotása és az ABGB hatályon kívül helyezése után is többnyire az osztrák kódex rendelkezéseit követte a kellékszavatossági ügyekben.⁴¹⁸ Egyre nagyobb igény mutatkozott azonban a hazai jogalkotásban is a kellékszavatosság szabályozására, ezért az 1862. évi német általános kereskedelmi törvény alapulvételével⁴¹⁹ megalkotott magyar Kereskedelmi törvény, az 1875. évi XXXVII. törvénycikk⁴²⁰ megszövegezésekor az is vezérelte a jogalkotót, hogy a kereskedelmi vétel szabályai között a kellékszavatosságot adekvát, a jogalkalmazást segítő módon szabályozza.⁴²¹ A Kt. a kereskedelmi ügyletek egyik típusaként definiálta az ún. kereskedelmi vételt.⁴²²

„Kereskedelmi ügyletnek tekintendők: 1. áruk, s általában ingó dolgok vétele [...] azon szándékkal, hogy azok természetben, át- vagy feldolgozva ismét tovább adassanak...”⁴²³

Az áru fogalma alól a Kt. kivette az ingatlanokat, és csak az olyan ingó dolgot tekintette árunak, amely „a vételnek és a továbbadásnak rendszerinti tárgya. Itt is azonban szükséges, hogy a dolog a termelőtől a fogyasztóhoz jutás állapotában legyen. (A termelőnél még nem, a fogyasztónál már nem áru.)”⁴²⁴ A Kt. szabályai 1876. január 1-jén léptek hatályba, és a bírói gyakorlatban fokozatosan kiszorították az ABGB alkalmazását

---

⁴¹⁶ SUHAYDA (1869), 261. p.

⁴¹⁷ SUHAYDA (1869), 262. p.

⁴¹⁸ SZLADITS (1906), 336. p.

⁴¹⁹ A német kereskedelmi törvényt az osztrák kereskedelmi törvény is csaknem teljes egészében átvette, lásd: GINYOVSKY (1932), 34. p. A magyar kereskedelmi jog fejlődéséhez lásd: NAGY (1913), 21-28. p. és KUNCZ (1922), 17-18. p.

⁴²⁰ A továbbiakban Kt., elérhető: <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3&param=5692> (2013. augusztus 8.). A törvény előkészítésével 1872-ben bízták meg Apáthy Istvánt.

⁴²¹ SZLADITS (1906), 336-337. p.

⁴²² Kt. 336-367. §§.

⁴²³ Kt. 258. §.

⁴²⁴ Lásd: KUNCZ (1922), 24. p.

kellékszavatossági ügyekben.⁴²⁵ Sőt, idővel nem csak a kereskedők egymás közötti vételeinél érvényesültek, hanem akkor is, ha csak az egyik szerződő fél minősült kereskedőnek.⁴²⁶ Mivel az üzleti forgalomban gyakoriak voltak e szerződések és az ezekből eredő jogviták, a bíróságok analógiával elkezdtek alkalmazni a Kt. szabályait a közpolgári ügyekben is.⁴²⁷

2.1. Hibafogalom

Az eladó a teljesítési kötelezettségének csak olyan áru szolgáltatásával tett eleget, amely a szerződésben kikötött vagy a törvényi kellékeknek megfelelt.⁴²⁸ Kt. a kereskedelmi vétel szabályai között így rendelkezett a kellékszavatosságról:

„Ha az áru a kikötött vagy törvényi kellékeknek meg nem felel, a vevőnek jogában áll az ügylettől elállani, vagy a vételár aránylagos leszállítását igényelni. E mellett mindegyik esetben a netaláni kár megtérítését is követelheti.”⁴²⁹

A kellékszavatossági szabályok mind az egyedi mind a fajlagos vételre vonatkoztak (337.§). Az eladó akkor tartozott szavatossági helytállással, ha az áru a szerződésileg kikötött vagy a törvényes kellékeknek nem felelt meg. A szerződéses kikötések sokfélék lehettek a gyakorlatban: pozitív tulajdonságok meglétét és negatív tulajdonságok hiányát is jelenthették.⁴³⁰ Egy bírói döntés például kimondta, hogy olyan szerződési nyilatkozatok alapozzák meg a szavatossági helytállást, amelyek „a fennforgó körülmények józan méltatása mellett, az élet felfogása szerint” a felek szerződéses céljának megfeleltek.⁴³¹ Az áru ajánlása, dicsérgetése, mint például az a kijelentés, hogy „a motor feltűnően kevés benzint fogyaszt”, nem kötelezte az eladót.⁴³² Egy bírói döntés alapján szavatolt az eladó,

---

⁴²⁵ SZLADITS (1906), 337. p.

⁴²⁶ SZLADITS (1906), 337. p.

⁴²⁷ STIASSNY (1904), 287. p.; NAGY (1913), 224. p.; Lásd például: Curia I. G. 96/1901. (1901. márczius 28.) számú ítélet; GOTTL (1902), 452-459. p.

⁴²⁸ NAGY (1913), 219. p.

⁴²⁹ Kt. 348. §.

⁴³⁰ NAGY (1913), 221. p. Az utóbbi kérdés és a rosszhiszemű eladói magatartás problematikájához lásd például: Curia I. G. 490/1904. (1905. január 25.) számú ítélet; GOTTL (1906), 204-207. p.

⁴³¹ Lásd: D4f. 1/88. számú döntés, SZLADITS (1906), 338. p.; KOLOSVÁRY (1904), 118. p. Lásd még a D3f. 17/245. számú döntést, amelyben a bíróság megállapította, hogy ha az eladó kijelenti ajánlatában, hogy az árpa előreláthatólag zsizsikes, akkor következtetni lehet, hogy az dohos, de az nem következik belőle, hogy rothadt, tehát ez utóbbiért helyt kell állnia; lásd: NAGY (1913), 221. p.

⁴³² Lásd: D3f. 26/79. számú ítélet, SZLADITS (1906), 338. p. Ez a római jogi felfogást tükrözi, vö. D. 18,1,43 pr.

ha „egy adott festő névjegyével ellátott képet ilyenként adott el és a valódiságért jótállást is vállalt, ennek ellenére a festmény nem volt valódi”.⁴³³

A törvényes kellék azt jelentette, hogy az árunak „a rendszerint feltett tulajdonságokkal kellett rendelkeznie”, és hogy nem szenvedhetett olyan hibában, amely a „természetszerű, közönséges használhatóságát” kizárta vagy lényegesen korlátozta.⁴³⁴ Külön kikötés nélkül is megállapította a bíróság az eladó szavatossági helytállását azért, hogy a vetési célra eladott árpamag őszi és tavaszi árpa keveréke.⁴³⁵ A kevert árpamag ugyanis vetési célra nem volt alkalmas. Ebben az esetben az eladó árumegjelölését (vetési árpa) hallgatólagos jótállásként értékelték azért, hogy a mag csíráképes, azaz alkalmas a szerződési célra. Ugyanígy annak, aki „gőbölyt”, azaz emberi fogyasztásra alkalmas marhát adott el, szavatolnia kellett azért, hogy a hús fogyasztásra alkalmas.⁴³⁶

Törvényes kelléket határozott meg a Kt. is fajlagos szolgáltatás esetére: „*ha a szerződésben az áru faja és minősége iránt közelebbi meghatározás nem foglaltatik, az adós középfaajú és minőségű árut tartozik szolgáltatni*”.⁴³⁷

Nem alapozta meg azonban a kellékszavatosságot a lényegtelen hiba, amely az áru vételárára nem hatott ki.⁴³⁸ Ugyanígy nem képezte a szavatossági helytállás alapját a „múlékony hiány” sem.⁴³⁹ Az áru mennyiségi hiánya csak abban az esetben jelentett kellékhibát, ha „egy határozott súly az árunak rendeltetése szerint használati értékére, kelendőségére lényeges befolyással van és az áru minőségének meghatározásánál tekintetbe veendő, például a búzánál a hektoliterenkénti súly egyszersmind minőségi kellék”.⁴⁴⁰ Nem állt fenn szavatosság a gyakorlat szerint az átalány-vétel és a bírói árverésen kötött vétel esetén sem.⁴⁴¹

A joggyakorlat kizárta a kellékszavatosságot akkor is, ha a vétel alkalmával a vevő a dolgot megtekintette, és a hiba „kellő, rendszerinti gondosság [„közönséges figyelem”] mellett felismerhető volt”.⁴⁴² A kellő gondosság fogalmába azonban nem tartozott bele az

---

⁴³³ Lásd: 1886. január 26. 6222. számú curiai határozat, ZLINSZKY (1899), 650. p. Bár dogmatikailag nem különítették még el, de az egyes szerződéses kikötéseket gyakran önként vállalt jótállásként értékelték a jogtudományban.

⁴³⁴ SZLADITS (1906), 339. p. Így rendelkezett az ABGB (§ 923), majd a BGB (§ 459) is.

⁴³⁵ Lásd: SZLADITS (1906), 339-340. p.

⁴³⁶ SZLADITS (1906), 340. p.

⁴³⁷ Kt. 321. §.

⁴³⁸ Lásd: D3f. 26/79. számú döntés, SZLADITS (1906), 341. p.; 866/1889., 7157/1890., 3672/1891. számú curiai határozatok, RAFFAY (1909), 315. p.; 1897. október 29. 463. sz. a., 1895 december 18. 1367/94 sz. a. curiai határozatok, lásd: KOLOSVÁRY (1904), 120-121. p.

⁴³⁹ SZLADITS (1906), 341. p.

⁴⁴⁰ Lásd: D3f. 5/339. számú döntés, NAGY (1913), 222. p.

⁴⁴¹ Lásd: Duf. 35/76. számú döntés, SZLADITS (1906), 341-342. p.

⁴⁴² Lásd: D3f. 25/140. és Duf. 9/19. számú döntések, SZLADITS (1906), 344. p.

áru különleges szakértelmet igénylő vizsgálata.⁴⁴³ Erre példa az az eset, amelyben a megtekintés alapján rumburgi cérnávaszonként vett árurol kiderült, hogy az szakértő által is nehezen felismerhető pamutvászon volt.⁴⁴⁴ Nyilvánvalóan nem tartozott szavatossággal az eladó akkor sem, ha a vevő a tudottan hibás árut jogfenntartás nélkül, teljesítésként átvette.⁴⁴⁵

A legtöbb szerző rendszertanilag a visszterhes szerződésekből folyó kötelezettségként említi, de az adásvétel szabályai között tárgyalja a kellékszavatosságot. Zlinszky Imre a XIX. század legvégén így határozta meg annak fogalmát:

„... ha az átruházott dolog a kikötött, vagy a dolog természete szerint követelhető kellékekkel nem bír; vagy ha az oly hiányban szenved, melyektől való mentessége határozottan ki volt kötve; vagy ha az oly hiányok elhallgattattak, melyekről önként érhetőleg feltételeztetik, hogy a dolog azoktól ment.”⁴⁴⁶

A kellékszavatosságnak a szerződészegés általában szubjektív jogalapú következményei alóli kivételes jellegét jól demonstrálja Raffay Ferenc megállapítása a XX. század legelején:

„Nem-teljesítés vagy nem-kellő teljesítés esetén az adós menekül exculpatio által, vagyis ha igazolja, hogy őt mulasztás nem terheli. Ha azonban a vagyontárgy visszterhes átruházásáról van szó [...], meg fennáll a szavatosság, mely alól exculpatioval menekülni nem lehet, mert ez nem a teljesítés körüli gondosságra vonatkozik, hanem az áru kellékszerűségére.”⁴⁴⁷

2.2. Kellékszavatossági jogok

A törvény alapvetően az elállás és a vételárcsökkentés igényeit és a közülük való szabad választás jogát biztosította a vevőnek az eladó hibás teljesítése esetére,⁴⁴⁸ tekintet nélkül arra, hogy a vevő „szerződési érdeke a kettő közül melyikre irányult”.⁴⁴⁹ A bíróságok a Kt. e rendelkezését is kiterjesztették a köztörvényi vétel eseteire is, de a joggyakorlatban

---

⁴⁴³ Lásd: D3f. 22/80.; NAGY (1913), 222. p.

⁴⁴⁴ Lásd: D3f. 24/43. számú döntés, SZLADITS (1906), 344. p.

⁴⁴⁵ Lásd: 3365/1902. számú curiai határozat, lásd: RAFFAY (1909), 315. p.

⁴⁴⁶ ZLINSZKY (1899), 650. p.

⁴⁴⁷ RAFFAY (1909), 309. p. 2. lj.

⁴⁴⁸ Lásd fent: Kt. 348. §. A jogirodalomban adekvát magyar jogi terminológia helyett még gyakran használták a római jogi elnevezéseket a jogkövetkezményeket illetően, így az elállást *redhibitió*ként, az árleszállítást pedig *quantum minoris*ként említették; lásd például: ZLINSZKY (1899), 654. p.; KATONA (1904), 147. p.

⁴⁴⁹ NAGY (1913), 227. p. Ez a megoldás a pandekta hagyományt tükrözi.

következétesen kizárták az elállási jog alkalmazhatóságát a „múlékony hiba” esetén.⁴⁵⁰ A vevő ezek mellett kártérítést is követelhetett (Kt. 348. §).⁴⁵¹

2.2.1. Elállás

Az elállás jogát a Kt. rendelkezései alapján a vevő elméletben bármilyen jellegű hiba és érdeksérelem esetén érvényesíthette. Ezt az elvet a joggyakorlat is messzemenőig követte. Így például bírói döntés mondta ki, hogy „a vevő nem volt köteles tűrni, hogy a felperes az illető árut, amely az átadáskor a törvényi vagy kikötött kellékeknek meg nem felelt, az emiatt történt rendelkezésre bocsátás után helyezze olyan állapotba”.⁴⁵² A jogirodalomban azonban ezzel ellentétes álláspontok is megfogalmazódtak. Szladits például úgy vélte, hogy a Kt. célja az absztrakt szabállyal csupán az volt, hogy a vevőt felmentse annak bizonyítási terhe alól, hogy az elálláshoz milyen érdeke fűződik. De szerinte ez nem vezethet oda a gyakorlatban, hogy a vevő az elállási jogát „ürügyül használja fel a szerződés alóli kibúváásra”, különösen, ha az eladó bizonyítani tudja, hogy nem éri a vevőt érdeksérelem a szerződés fenntartása esetén.⁴⁵³ Erre is figyelemmel vélte úgy Szladits, hogy a köztörvényi adásvételek esetén a megfelelő időben foganatosított eladói hiánypótlás az elállás jogának gyakorlását kizárja.⁴⁵⁴

Az elállás jogkövetkezménye az eredeti állapot helyreállítása volt. Egy bírói döntés szerint „mindkét fél visszaadni köteles mindazt, ami a hatályát veszített szerződés alapján kezéhez jutott”.⁴⁵⁵ Egyéb, a szerződéses viszonyból eredő költségek visszatérítése is a felek kötelezettségei közé tartozott az eredeti állapot helyreállításának keretei között.⁴⁵⁶ Ezt Szladits azzal indokolta, hogy bár az eladó vétnen is lehetett a hibás dolog szolgáltatását illetően, a vevő még nála is kiszolgáltatottabb helyzetben van, ezért méltányos, ha a szerződés megkötésével kapcsolatos egyéb költségeket is megtéríti az eladó a vevőnek az elállás keretei között.⁴⁵⁷ Ennek megfelelően a vevőt megillette a kifizetett vételár annak kamataival együtt, a szerződéskötési költségek, így a levelezés, fuvar, küldöncdíjak, vizsgálati költség, bírói szemle költsége⁴⁵⁸ és a dolog fenntartásának a költsége is.⁴⁵⁹

---

⁴⁵⁰ Lásd: SZLADITS (1906), 350. p.

⁴⁵¹ Lásd: Curia I. G. 96/1901. 1901. márczius 28. számú ítélet; GOTTL (1902), 452-459. p.

⁴⁵² Lásd: Duf. 31/46. számú döntés, SZLADITS (1906), 373. p.

⁴⁵³ SZLADITS (1906), 374. p.

⁴⁵⁴ SZLADITS (1906), 374. p.

⁴⁵⁵ Lásd: D3f. 18/50. számú döntés, SZLADITS (1906), 367. p.

⁴⁵⁶ SZLADITS (1906), 367. p.

⁴⁵⁷ SZLADITS (1906), 367. p.

⁴⁵⁸ Lásd: Drf. 21/60., Duf. 20/28. számú döntések, SZLADITS (1906), 368. p.

A vevő kötelezettsége az volt, hogy visszaadja a dolgot és a dolog időközben keletkezett hasznait is.⁴⁶⁰ Szladits felvetette a *mortuus redhibetur*, azaz az elpusztult, megsemmisült dologgal kapcsolatos elállás problematikáját, amelyről tudósítása szerint nem állt rendelkezésre meghatározó bírósági döntés a XX. század elejéig.⁴⁶¹ A jogi probléma a *mortuus redhibetur* esetén az, hogy a kárveszély átszállt a vevőre a dolog átvételével, ezért annak véltlen pusztulása is őt terhelné. Kivételt képez azonban az, ha a pusztulás a kellékhiba következményeként állt be. A nehézséget a hiba fennállásának és az okozati összefüggésnek a bizonyítása jelentette.⁴⁶² A vevő érdekeit szem előtt tartó római jogi és az annak mintájára kidolgozott német BGB-beli szabályokból, valamint az elállás céljából arra következtetett Szladits, hogy a vevő a dolog véltlen vagy véltlen megsemmisülése esetén is visszakövetelheti a teljes vételárat.⁴⁶³ Azonban ha maga a vevő okozta a megsemmisülést, vagy a hibás dolgot „lényegesen átalakította” (például a hibás téglát beépítette vagy a rossz kukoricát összekeverte a saját, már meglévő kukoricájával), akkor nem gyakorolhatta az elállási jogot.⁴⁶⁴ Az átalakítás esetén azonban Szladits szerint alkívétel volt az osztrák és német joggal egyezően, ha a hibára csak az átalakítás alkalmával derülhetett fény; ebben az esetben a vevő elállhatott a vételtől.⁴⁶⁵ A dolog pusztá használata sem zárta ki az elállási jog gyakorlását.⁴⁶⁶

Ha az adásvételi szerződés egyszerre több különálló dologra irányult, amelyek közül csak egyes egyedek voltak kellékhibásak, akkor a bírói gyakorlat szerint még abban az esetben is csak a hibás dolgokra nézve gyakorolhatta a vevő az elállást, ha egységes vételárat fizetett a dolgokért,⁴⁶⁷ kivéve, ha bizonyította, hogy az áru egységes és nem megosztható.⁴⁶⁸ Az áru egységes voltát a gyakorlat szerint a vétel kísérő körülményei alapján lehet megállapítani: egyes döntések az áru egységét állapították meg például egy pár hámos ló, egy pár ökör, két fekete ló egységes vételáron történő adásvétele esetén.⁴⁶⁹

---

⁴⁵⁹ Az utóbbihoz tartozott például az állat gyógykezelésének a költsége is az állat visszaadásáig, lásd: D3f. 10/349. számú döntés, SZLADITS (1906), 368. p.

⁴⁶⁰ SZLADITS (1906), 368-369. p.

⁴⁶¹ SZLADITS (1906), 369. p.

⁴⁶² Lásd: ZIMMERMANN (1996), 330-334. p.

⁴⁶³ SZLADITS (1906), 370. p.

⁴⁶⁴ SZLADITS (1906), 370. p. Vö. BGB §§ 350 és 467.

⁴⁶⁵ Lásd: SZLADITS (1906), 370. p. hivatkozása a német RG. 3/216. I. számú döntésre.

⁴⁶⁶ SZLADITS (1906), 370. p.

⁴⁶⁷ Lásd: Drf. 27/43. számú döntés.

⁴⁶⁸ Lásd: D4f. 2/131. számú döntés, SZLADITS (1906), 370. p. Mindez a BGB szabályait tükrözte, vö. BGB § 479.

⁴⁶⁹ Lásd: D4f. 4/140. és Duf. 5/81. számú döntések, SZLADITS (1906), 372. p.

2.2.2. Árleszállítás

A vevő az árleszállítás jogát ugyanúgy gyakorolhatta egyoldalú nyilatkozattal, mint az elállás jogát.⁴⁷⁰ A Kt. úgy rendelkezett, hogy az árleszállítás mértékének „*aránylagosnak*” kell lennie. Szladits szerint olyan arányban kellett a vételárat csökkenteni, ahogyan a hibátlan dolog szerződéskötéskori valódi értéke a dolog tényleges értékéhez viszonyult,⁴⁷¹ és erről tudósít Grosschmid Béni illetve Nagy Ferenc is.⁴⁷² Szladits álláspontja szerint a több dolog összvételáron történt vétele esetére a német minta követendő, azaz ha a dolgok közül csak egyesek voltak hibásak, és a vételárcsökkentést a vevő csak ezekre nézve gyakorolta, akkor az árleszállításnál az összes dolog értékét kellett alapul venni.⁴⁷³

2.2.3. Kártérítés

A bírói gyakorlatban és a jogtudományban a legvitatottabb a szavatosság mellett esetlegesen felmerülő kártérítési igény volt. A Kt. szerint a vevő az elállás vagy a vételárcsökkentés érvényesítése mellett kártérítést is követelhetett.⁴⁷⁴ Bár a Kt. tömör szövegezéséből a kellékhiba miatti kártérítés objektív jogalapja látszik kitűnni, a jogirodalomban ez vitatott volt.⁴⁷⁵ Szladits a vevőnek okozott érdeksérelem tekintetében differenciált a szerződésileg kikötött kellékek és a törvényes kellékek rejtett hibája között.⁴⁷⁶ Az előbbi esetben úgy érvelt, hogy mivel az eladó saját magát kötelezi a szerződésben a dolognak bizonyos hiányoktól mentes szolgáltatására, illetve abban konkrét tulajdonságok fennállására, így ha e szerződéses kikötésekkel kapcsolatos kellékhiba lép fel, akkor a vevő kártérítési követelése esetén felróhatóságtól függetlenül kell helytállnia a vevő teljes ún. teljesítési érdekéért, és azért a kárát is, ami a hiba/hiány folytán őt éri.⁴⁷⁷ Az egyéb, a hiba miatt beálló károkkal kapcsolatban egy bírói döntés kimondta, hogy ha az

---

⁴⁷⁰ SZLADITS (1906), 372. p. Eltérő volt tehát a magyar bírói gyakorlat megítélése a BGB-től, amely az eladó hozzájárulását követelte meg, vö. BGB § 465.

⁴⁷¹ Lásd: D3f. 25/140. számú döntés, SZLADITS (1906), 372. p. Lásd továbbá: Curia I. G. 259/1903. 1903. október 20.) számú ítélet; GOTTL (1904), 85-90. p. Vö. BGB § 472.

⁴⁷² Lásd: ZSÖGÖD (1900), 1036. p.; NAGY (1913), 226. p.: „ún relatív árleszállítás”.

⁴⁷³ SZLADITS (1906), 373. p. Vö. BGB § 472.

⁴⁷⁴ Lásd: D. új f.40/171.; NAGY (1913), 227. p.

⁴⁷⁵ SZLADITS (1906), 351. p.

⁴⁷⁶ SZLADITS (1906), 352. p.

⁴⁷⁷ SZLADITS (1906), 352. p. Teljesítési érdeknek azt a szerződésből fakadó jogosulti érdeket tekintette, hogy a vevő megkapja mindazt, ami a szerződés alapján neki jár, az utóbbit pedig „megelőzési érdeknek” nevezte.

eladó a búza üszökmentességéért jótállást vállalt, akkor köteles a mégis üszkös búza által okozott elmaradt haszon megtérítésére is.⁴⁷⁸

A rejtett törvényi – azaz szerződésileg külön ki nem kötött – kellékhiba esetén Szladits tovább differenciált a fajlagos és az egyedi vétel között. Fajlagos vétel esetén a Kt. szabályából kiindulva úgy vélte, hogy mivel a középminőségű áru szolgáltatásának a kötelezettsége magában foglalja a hibamentességet, ezért ha mégis kellékhibás az áru, akkor az eladó felróhatóságtól független kártérítési kötelezettséggel tartozik.⁴⁷⁹ Egyedi vétel esetén azonban szerinte az eladó kártérítési felelőssége a rejtett hibákért szubjektív, felróhatósági alapú volt.⁴⁸⁰ Grosschmid Béni épp ellenkezőleg, a Kt. fajlagos vételre vonatkozó szabályát kiterjesztve az egyedi vételre, helytállónak vélte az eladó objektív kártérítési helytállását.⁴⁸¹

Egy bírói döntés a kártérítés mértékét illetően az ABGB szabályának alkalmazásáról tanúskodik.⁴⁸² A bíróság itt a felróhatóság fokához igazította a kártérítés mértékét, így a vevő az elmaradt hasznot csak szándékos vagy súlyosan gondatlan eladói magatartás esetén követelhetette, a felróhatóság enyhébb fokánál azonban csak a tényleges kárt kellett megtérítenie az eladónak.⁴⁸³

Az üzleti gyakorlatban az eladónak a fentiekén kívül arra is lehetősége volt mind egyedileg mind fajlagosan meghatározott áru esetén, hogy az esetlegesen hibás dolog kijavítására vállaljon kötelezettséget. Gyakori lehetett az, hogy a gyáros vagy iparos az általa előállított dolog eladásakor jótállott érte egy bizonyos határidőn belül.⁴⁸⁴ Ez rendszerint magában foglalta az e határidőn belül jelentkező hibák kijavításának a kötelezettségét is, függetlenül a hiba jelentőségétől és attól, hogy rejtett illetve már az átadáskor látható hibáról volt-e szó.⁴⁸⁵ A bírói gyakorlat alapján e „jótállási nyilatkozatok”

---

⁴⁷⁸ Lásd: Duf. 4/159. számú döntés. A római jogban a hibás gerenda eladásáról szóló jogeset is ezt a felfogást tükrözi, vö. D. 19,1,13 pr. Az elmaradt haszon kérdésével foglalkozik egy eladott gőzcéplőgéppel kapcsolatos curiai határozat is, lásd: Curia I. G. 96/1901. (1901. márczius 28.) számú ítélet; GOTTL (1902), 453. p.

⁴⁷⁹ SZLADITS (1906), 352. p.

⁴⁸⁰ SZLADITS (1906), 354-355. és 357-358. p.

⁴⁸¹ ZSÖGÖD (1900), 257. p.

⁴⁸² Vö. ABGB § 1324: „*In dem Falle eines aus böser Absicht, oder aus einer auffallenden Sorglosigkeit verursachten Schadens, ist der Beschädigte volle Genugthuung: in den übrigen Fällen aber nur die eigentliche Schadloshaltung zu fordern berechtigt...*”.

⁴⁸³ Lásd: Duf. 25/102. számú döntés, SZLADITS (1906), 359. p.

⁴⁸⁴ SZLADITS (1906), 357. p.

⁴⁸⁵ SZLADITS (1906), 357. p.

önmagukban nem eredményezték a szavatossági jogok kizárását, de azokban a kellékszavatossági igényeket kizáró kikötés is szerepelhetett.⁴⁸⁶

2.3. Igényérvényesítés és bizonyítási teher

A Kt. „helykülönbség melletti” kereskedelmi vétel esetén (azaz amikor az eladó az árut köteles volt a vevő részére elküldeni)⁴⁸⁷ előírta, hogy a szavatossági igényérvényesítés előfeltétele a kifogásközlés:

„A más helyről küldött árut, a mennyiben ezt a rendes üzleti kezelés megengedi – köteles a vevő az átvétel után nyomban megvizsgálni és ha a kellékeknek nem felel meg, kifogásairól az eladót azonnal értesíteni. Az értesítés elmulasztása esetén, az árut kifogástalannak tekintjük, kivéve, ha utóbb oly hiányokról van szó, a minők az azonnal megtörtént megvizsgálás esetén sem voltak a rendes üzleti kezelés szerint azonnal felismerhetők.

...A később felfedezett hiányokról nyomban a felfedezés után köteles a vevő az eladót értesíteni, mert ellenkező esetben az árut olyannak tekintik, a mely ellen kifogást nem emelnek.”⁴⁸⁸

A megvizsgálás idejére és módjára is irányadó volt a „rendes üzleti kezelés” elve, figyelemmel kellett lenni az áru tulajdonságaira és az üzleti gyakorlatra is.⁴⁸⁹ A kellő időben tett értesítést a vevőnek kellett bizonyítania,⁴⁹⁰ azonban ha ő az átvételt megtagadta vagy azt követően nyomban kifogást tett, akkor „az áru szerződés- illetve törvényszerű minőségét mindig az eladó tartozott bizonyítani”.⁴⁹¹

Ha a helykülönbség melletti adásvétel nem minősült kereskedelminek a Kt. alapján, akkor nem érvényesült a gyakorlatban a kifogásközlés kötelezettsége, de ilyen esetben is mindig mérlegelték, hogy a kifogás elmaradása a hibás áru jóváhagyásának minősíthető volt-e.⁴⁹² Kereskedelmi és köztörvényi helyi vétel esetén sem állt fenn a kifogásközlési kötelezettsége a vevőnek a Kt. alapján, de a joggyakorlatban irányadóvá vált az a szabály, hogy az ilyen ügyletek esetén sem hagyhatja a vevő az eladót „hosszabb ideig kétségben a megrendelt áru sorsa iránt”.⁴⁹³

⁴⁸⁶ Lásd: Curia I. G. 68/1902. (1902. július 1.) számú döntés, GOTTL (1903), 541-542. p.; valamint lásd: Curia I. G. 426/1902. (1903. január 17.) számú ítélet, GOTTL (1904), 175-178. p.

⁴⁸⁷ Lásd: NAGY (1913), 203-204. p.

⁴⁸⁸ Kt. 346. §; BERÉNYI (1904), 65. p.

⁴⁸⁹ 1295/1889. sz. curiai határozat, lásd: NAGY (1913), 220. p.

⁴⁹⁰ Lásd: C. 1914. márczius 11. 609/913. v. sz. IV. p. t.; GRECSÁK – SÁNDOR (1916), 750. p.

⁴⁹¹ Lásd: NAGY (1913), 224-225. p. Az utóbbira Nagy Ferenc mint állandó magyar birói gyakorlatra utal.

⁴⁹² Lásd: NAGY (1913), 219. p.; SZLADITS (1906), 349. p.

⁴⁹³ Lásd: Duf. 29/51. számú döntés, valamint D3f. 6/34., D3f. 8/34. és D4f. 4/133. számú döntések, SZLADITS (1906), 350. p. Lásd továbbá: NAGY (1913), 219. p.

A vevő peren kívüli és perbeli nyilatkozatban is gyakorolhatta a szavatossági igények közötti választás jogát, azonban ha a választott joghoz az eladó már hozzájárult, illetve ha a jogvitát jogerős bírói ítélet eldöntötte, akkor már nyilvánvalóan nem térhetett át másik jogra.⁴⁹⁴

A Kt. speciális elévülési határidőket állapított meg: a kellékhibára vonatkozó kifogás megtételére és a keresetindításra is hat hónap állt a vevő rendelkezésére, amelyet az áru átvételétől kellett számítani:

„A vevő azon kifogással, hogy az áru a kikötött vagy törvényi kellékeknek meg nem felel, nem élhet, ha a hiányokat az átvételtől számítandó 6 hó eltelte után fedezi fel; vagy ha az eladót a hiányokról az átvételtől számítandó 6 hó alatt nem értesíti. A vevőnek a hiányokra alapított kereseti joga az eladó ellen, az átvételtől számítandó 6 hó alatt elévül. Ezen határozatok által, a törvényes intézkedéseken, illetőleg a kereskedelmi szokásokon, melyek bizonyos üzletekre nézve rövidebb elévülési időt állapítanak meg, változás nem történik. Ha az eladó felelőssége szerződésileg rövidebb vagy hosszabb időre állapítatik meg, a megállapodás szolgál irányadóul.”⁴⁹⁵

A rövid határidő indoka a forgalom biztonsága és a jóhiszemű eladó érdekeinek a védelme volt.⁴⁹⁶ Egyetlen kivételként az eladó rosszhiszeműsége esetén a rendes elévülési határidő érvényesült.⁴⁹⁷ A Kt. fenti szabályai diszpozitívek voltak, amit a bírói gyakorlat is megerősített.⁴⁹⁸

A Kt. szavatossági határidőkre vonatkozó rendelkezései nem érvényesültek a kereskedelmi vételnek nem minősülő adásvétel hibás teljesítéséből fakadó jogvitáknál.⁴⁹⁹ Minden esetben, minden fajta adásvételből eredő szavatossági jogvitában a vevőt terhelte azonban a bizonyítási kötelezettség arra vonatkozóan, hogy az átvételkor, azaz a szavatosság kezdetén a kellékhiba már fennállt.⁵⁰⁰

2.4. Elhatárolási kérdések

A kötelmi általános szabályok közül a kellékszavatosság és a tévedés, mint a szerződés érvénytelenségének egyik oka közötti viszony gyakran okozott jogértelmezési problémákat

⁴⁹⁴ Lásd: D4f. 1/88., 2/32, Duf. 30/56., 30/69., 37/38., 40/48. számú döntések, lásd: SZLADITS (1906), 365. p.

⁴⁹⁵ Kt. 349-350. §§, lásd: STIASSNY (1904), 290. p.; BERÉNYI (1904), 65. p.

⁴⁹⁶ Lásd: NAGY (1913), 219. p.

⁴⁹⁷ SZLADITS (1906), 381. p.

⁴⁹⁸ „Ha az eladó szavatosságát határozott időre korlátozza és a vevő ezen időn belül a hiányok miatt fel nem szólal, úgy az eladó szavatossága elévültnek tekintendő.” 1893. április 17. 3604. sz. a. curiai határozat, lásd: Jogtudományi Közlöny, 1894. 29. évfolyam 23. szám (junius 8.), melléklet: Curiai Határozatok, 169. p.

⁴⁹⁹ SZLADITS (1906), 381. p.

⁵⁰⁰ KATONA (1904.), 147. p. Lásd továbbá: Curia I . G. 651/1901. (1902. április 9.) számú ítélet; GOTTL (1903), 413. p.

a joggyakorlatban, és a jogtudományban is úgy tartották, hogy „a szavatosság és a tévedés egy töről szakadt két intézmény”.⁵⁰¹ A XX. század legelején Szladits arról tudósít, hogy a bírói ítéletekben kétfajta megközelítés lelhető fel: az egyik szerint a dolog minőségében való lényeges tévedés már megalapozza a szerződés érvénytelenségét, kivéve, ha az a vevő gondatlanságából származott.⁵⁰² A másik álláspont szerint lényeges tévedés esetén a vevő csak akkor támadhatja meg a saját szerződési nyilatkozatát, ha „a tévedést a másik fél okozta vagy felismerhette”, az előbbi alatt értve azt, hogy – akár jó, akár rosszhiszeműen – az eladó szolgáltatta azokat az adatokat, amik a tévedéshez vezettek.⁵⁰³ Ez viszont már megtévesztés lenne. A megosztott bírói gyakorlat következtelen ítéletekben lényeges minőségi hiba esetén hol tévedés miatti érvénytelenséget, hol az eladó szavatossági helytállását állapította meg. Olyan ellentmondás is előfordult, hogy egy jogesetben a Guarnerius-ként eladott hegedűről utóbb kiderült, hogy nem valódi, és a bíróság amellett, hogy a szerződést érvénytelennek mondta ki, az indoklásban mégis hivatkozott a szavatossági kötelezettségre is.⁵⁰⁴

A jogtudományban az volt a többségi álláspont, hogy a szavatosság a tágabb kategória, mivel ott semmilyen okozatosságot nem várnak el az eladó eljárása és a vevő minőséget illető tévedése kötött (objektív a helytállás), a tévedésnél azonban szükség van a kauzalitás bizonyítására is.⁵⁰⁵ Erre tekintettel köztörvényi vételek esetén, mivel azokra nem vonatkozott a Kt. szigorú igényérvényesítési határideje, Szladits szerint nem állt a vevő érdekében, hogy a szavatosság mellett a tévedés miatti megtámadási jogával is éljen.⁵⁰⁶

Gyakorlati szempontból a legfontosabb kérdés az volt, hogy a tévedés és a szavatosság a fenti megfontolásokra tekintettel érvényesíthetőek-e párhuzamosan. Ezzel kapcsolatban két álláspont állt egymással szemben: Grosschmid szerint a két igény halmozva is érvényesíthető, azonban a szavatossági igények elévülése után minőségi

---

⁵⁰¹ Lásd: SCHWARZ (1901), 273. p.

⁵⁰² Lásd: D3f. 18/32., D4f. 3/47. számú döntések, SZLADITS (1906), 375. p. Vö. BGB § 119 (1): „*Wer bei der Abgabe einer Willenserklärung über deren Inhalt im Irrtume war oder eine Erklärung dieses Inhalts überhaupt nicht abgeben wollte, kann die Erklärung anfechten, wenn anzunehmen ist, daß er sie bei Kenntnis der Sachlage und bei verständiger Würdigung des Falles nicht abgegeben haben würde.*”.

⁵⁰³ Lásd: D4f. 1/125., SZLADITS (1906), 375. p. Vö. ABGB § 871 (1): „*War ein Teil über den Inhalt der vor ihm abgegeben oder dem anderen zugewandenen Erklärung in einem Irrtum befangen, der die Hauptsache oder eine wesentliche Beschaffenheit derselben betrifft, worauf die Absicht vorzüglich gerichtet und erklärt wurde, so entsteht für ihn keine Verbindlichkeit, falls der Irrtum durch den anderen veranlaßt war, oder diesem aus den Umständen offenbar auffallen mußte, oder noch rechtzeitig aufgeklärt wurde.*”.

⁵⁰⁴ Lásd: D3f. 19/61., SZLADITS (1906), 376. p.

⁵⁰⁵ Lásd: SZLADITS (1906), 374-375. p.

⁵⁰⁶ SZLADITS (1906), 376. p.

tévedés miatt sem lehet már tévedés címén perelni.⁵⁰⁷ Az ellentétes tudományos álláspont Szászy-Schwarz Gusztáv képviselte, aki úgy vélte, hogy a két igény egymás melletti követelése kizárt.⁵⁰⁸ Szladits is az utóbbi vélemény mellett voksolt a Kt. szövegének szigorú értelmezése alapján: úgy vélte, hogy a szavatosságra vonatkozó törvényi rendelkezések mindig érvényesen létrejött adásvételi szerződést tételeznek fel.⁵⁰⁹

2.5. Hibás teljesítés az állatok adásvételénél

Az állatok, mint ingók adásvétele gazdaságilag fontos, értékes jogügyletet jelentett az üzleti forgalomban. Mivel azonban az élő állatnak, mint dolognak speciális jellemzői vannak, különös szabályozás volt indokolt az állatok hibáiért fennálló kellékszavatosság esetén. A Kiegyezés utáni időszakban azonban az állatszavatosságra nem voltak egységes jogszabályi rendelkezések hazánkban, ezért – jótállás vállalásának hiányában – az állatszavatossági kérdések megítélése általában szakértők egyedi megítélésére tartozott.⁵¹⁰

A XIX. század végén a bírói joggyakorlat ún. főhibák és az ezekhez kapcsolódó megdönthető vélelmek felállításával oldotta meg az állatszavatossági kérdéseket az ABGB §§ 924-925 alapján, annak ellenére, hogy állatok adásvételére gyakran lehetett alkalmazni a Kt. szabályait is.⁵¹¹ A szavatossági főhiba esetén a vevő egy bizonyos rövid határidőn belül hivatkozhatott a hibákra, és e határidőn belül ellenkező bizonyításig úgy kellett tekinteni, mintha a hiba már az átadáskor meglelt volna az állatban.⁵¹² Ez azt jelenti, hogy a bizonyítási teher megfordult. Az előnye e megoldásnak az volt, hogy az eladó pontosan tudta, hogy milyen hibákért kell szavatolnia, a vevőt pedig nem terhelte a költséges és bizonytalan kimenetelű bizonyítási procedúra.⁵¹³ Hátránya volt viszont, hogy a vevő nem részesült kellő védelemben a főhibaként nem szabályozott betegségek esetében.⁵¹⁴

A szavatossági határidők még sokáig nem voltak egységesek, ezért szakértői bizonyítást igényelt az egyes esetekben szereplő betegségek lappangási idejének

---

⁵⁰⁷ Lásd: ZSÖGÖD (1900), 842. p. Ez érvényesült egyébként a BGB és az ABGB szabályozásában is, vö. ABGB § 933 és BGB § 477.

⁵⁰⁸ Lásd: SCHWARZ (1901), 274. p.

⁵⁰⁹ SZLADITS (1906), 378. p.

⁵¹⁰ Lásd például: SUHAYDA (1869), 262. p.

⁵¹¹ KOLOSVÁRY (1904), 121. p. Az ABGB § 924 így rendelkezett: „Ha valamely barom az átvétel után 24 óra alatt megbetegszik vagy eldöglik, az vélelmeztetik, hogy már az árvétel előtt beteg volt.” (ún. éjjeli kár esete), lásd: RAFFAY (1909), 316. p.

⁵¹² ZLINSZKY (1899), 652-653. p.

⁵¹³ MÁRKUS (1907), 345. p.

⁵¹⁴ MÁRKUS (1907), 345. p.

megállapítása, mert csak ez alapján lehetett meghatározni a szavatossági jogok érvényesítési határidejét.⁵¹⁵

Szavatossági főhibának az olyan lényeges hiba számított, ami az állatot a rendeltetésszerű használatra képtelenné tette.⁵¹⁶ Azért szabályozta ezeket a hibákat már az ABGB is főhibaként, mert ezek voltak a leggyakrabban előforduló releváns betegségek.⁵¹⁷ Az ún. mellékhibák esetében is szavatolnia kellett az eladónak, de ilyenkor nem állt fenn a hibásság vélelme (a fordított bizonyítási teher), így a vevőnek kellett bizonyítania, hogy már a vétel idején megvolt a hiba az állatban, és hogy a hiba gátolta az állat rendeltetésszerű használatát.⁵¹⁸

Az állatszavatossági igényeket illetően a bíróságok általában az *actio redhibitoriát*, azaz az elállást ítélték meg a vevő javára, amennyiben azonban a hiba csak az állat értékére volt befolyással, de a használhatóságát nem érintette, helyt adtak az *actio quanti minoris*, azaz a vételárcsökkentés követelésének is.⁵¹⁹ Ilyen jogeset volt az, amelyben a vevő tenyésztési célra vett meg egy lovat az eladótól 3000 forintért, a ló azonban „rekedt és hörgős” volt, ezért valós piaci értéke 1200 forint lett volna, de az eladó ezért a hibáért szavatosság alapján mégsem tartozott helytállással a bíróság ítélete szerint.⁵²⁰

Érdeemes ehelyütt bemutatni további szemelvényeket a bírói gyakorlatból. A rejtett kellékhiba (betegség) követelményét példázza, hogy egy döntésben a Curia megállapította, hogy ló eladásánál, ha az olyan külső hibában szenved, amely megtekintésre felismerhető, az eladó csak abban az esetben tartozik kellékszavatossággal, ha az eladó a ló hibátlanságáért jótállást vállalt.⁵²¹ Külön kikötés nélkül ugyancsak nem állapította meg a szavatossági kötelezettségét a bíróság annak az eladónak, aki idült „tüdőgumókórban” szenvedő szarvasmarhát adott el, ami azonban csak a vétel utáni harminc napon túl vált felfedezhetővé.⁵²² Ezzel szemben egy másik ügyben azt állapította meg a Curia, hogy juhok adásvétele esetén, „ha az átvételtől számított két hó alatt szőrfeleg és mótely vétetik észre, az vélelmezendő, hogy a megvett juhok már az átvételkor betegek voltak s e

---

⁵¹⁵ ZLINSZKY (1899), 653. p.

⁵¹⁶ KOLOSVÁRY (1904), 121. p.

⁵¹⁷ KOLOSVÁRY (1904), 121. p.; MÁRKUS (1907), 347. p.

⁵¹⁸ MÁRKUS (1907), 345. p. Az állatszavatossági hibákkal kapcsolatos jogesetekhez lásd: 33066/1885. sz.; 1886. decz. 16. 34.102. sz.; 1895. ápr. 4. 7475/1894. sz.; 1072/1889. sz.; 1898. aug. 31. I. G. 134. sz.; 1895. decz. 13. 8143/1894. sz. döntések; lásd: VAVRIK – GYOMAI (1906), 873-874. p.

⁵¹⁹ 1897. június 24. 5178. számú curiai határozat, lásd: MÁRKUS (1907), 349. p. Így volt ez a római jogban is, vö. D. 18,1,43 pr., lásd: I. fejezet 3.4. pont és JAKAB (1993), 62-63. p.

⁵²⁰ Lásd: Curia 1897. jun. 24. 5178/1896. sz. döntés; LÁNYI (1911), 250-251. p.

⁵²¹ C. 1900. márcz. 3. I. G. 5. sz. döntés; LÁNYI (1911), 249-250. p.

⁵²² Curia 1897. december 20. 2553/1898. sz. döntés; LÁNYI (1911), 250. p. Erre a Curia mint „hazai jogszokásra” hivatkozott az ítélet indoklásában.

lényeges hiba miatt a vevőnek joga van a szerződés felbontásához.”⁵²³ A legkülönbébb betegségekkel kapcsolatos jogeseteket – láthatóan – mindig egyedileg kellett megítélni.

Az állatszavatossággal kapcsolatos igények érvényesítési határidejével kapcsolatban egy bírói döntés kitért rá, hogy azt a magyar joggyakorlat és jogszokás a ragályos betegségekre, így például a sertésorbánra 8 napban állapítja meg.⁵²⁴ Ennek fényében a fajlagos sertésvétellel kapcsolatos jogesetben megállapította a bíróság, hogy ha a szavatossági hiba az állaton 8 nap alatt észlelhető, a törvényes vélelem az, hogy az állat már az átadás előtt beteg volt. Mivel a jogesetben a szolgáltatás több sertés eladására vonatkozott, úgy ítélte meg a bíróság, hogy a felperes jogosult a betegségből kigyógyult és a hizlalás folytán értékesebbé vált sertéseket megtartani, az elhullottakért pedig kártérítést követelni.⁵²⁵

Az állatszavatosságért való helytállás *ex lege* (de diszpozitív) jellegét példázza az a bírói döntés, amely így rendelkezett: „az állat tulajdonosa, annak az eladás idejében már meglévő minden rejtett és külsőleg fel nem ismerhető hibájáért a vevőnek felelősséggel tartozik, hacsak a vevő ez alól az eladót kifejezetten fel nem menti, avagy ha a felek a szavatosságot kizárták. E szerint szavatossággal tartozik alperes a ló karórágós voltaért, tekintet nélkül arra, hogy a karórágás szavatossági főhibát képez-e vagy sem, avagy szervi baj-e az, vagy csak rossz szokás, akkor, ha ez a lóban az eladáskor már meg volt, de külsőleg felismerhető nem volt.”⁵²⁶

Egy ugyancsak lóvétellel kapcsolatos jogesetben szigorúan értelmezte a külsőleg látható (azaz a nem rejtett) kellékhiba kategóriáját a Curia.⁵²⁷ Az ügyben a felperes vevő azért támadta meg a fellebbezési bíróság ítéletét, mert szerinte a külsőleg felismerhető hiba esetén kizárt eladói helytállás szabálya⁵²⁸ az esetben nem alkalmazható. A felperes arra hivatkozott, hogy a szakértő szerint a ló patájának csak a „gyűrűzöttsége” látható kívülről, de annak következményét, a belső gyulladást csak a szakértő tudja megállapítani. Azt mondta továbbá, hogy nem azért kívánja a szerződést felbontani, mert a ló patája gyűrűzött, hanem mert a ló „sánta és rokkant pataságban” (gyulladásban) szenved. Tanúival azt is bizonyította, hogy a vétel megkötésekor megkérdezte az alperes eladótól, hogy a lónak van-e valami hibája, azt azonban az alperes csalárdul elhallgatta. Ennek ellenére a Curia mégis úgy ítélte meg, hogy a fellebbezés nem alapos, és helyben hagyta a

⁵²³ Curia I. G. 3/1896. sz. döntés; LÁNYI (1911), 250. p.

⁵²⁴ Lásd: C. 1909. április 28. 5437/908. sz. a. V. p. t. számú döntés; LÁNYI (1911), 260-261. p.

⁵²⁵ Érdemes megemlíteni, hogy az ítélet indokolása a Kt. 358. §-ra hivatkozik.

⁵²⁶ Lásd: Curia 1909. május 18. 308/909. sz. a. VI. p. t. számú ítélet; LÁNYI (1911), 261. p.

⁵²⁷ Lásd: 1900. márcz. 3. I. G. 5. számú döntés; VAVRIK – GYOMAI (1906), 870. p.

⁵²⁸ Ehhez lásd például: 1902. febr. 27. I. G. 332/1901. számú döntés; VAVRIK – GYOMAI (1906), 871. p.

fellebbezési bíróság megállapítását, miszerint a ló „külső hibában szenved, mely megtekintésre felismerhető”. Ezért pedig az alperes szavatossággal csak abban az esetben tartozna, ha jótállást vállalt volna a hibátlanságért.

3. Az ingó dolog adásvételének hibás teljesítése az 1928-as Magánjogi Törvényjavaslatban és a korabeli jogirodalomban, joggyakorlatban

A magánjogi kodifikáció kérdése már a Kiegyezés után napirendre került az 1848. évi XV. törvénycikknek megfelelően,⁵²⁹ és az 1895-ig terjedő időszakban több, a magánjog egyes főbb részeire vonatkozó törvénycikk született,⁵³⁰ de végül csak 1895-ben állították fel az állandó magánjogi kodifikációs bizottságot, amely az első egységes szövegtervezetet 1900-ra készítette el.⁵³¹ Grosschmid Béni „Fejezetek kötelmi jogunk köréből” című művében figyelemre méltó megjegyzéseket tett a szavatosság jogi mibenlétére vonatkozóan, amelyet a kodifikáció folyamán is minden bizonnal szem előtt tartott a jogalkotó:

„A szavatosság [...] egyik sajátos létszaka az obligácziónak. Megkérődzése. A *consummatum*, vagyis a lerótt kötelezettség a lerovásbeli fogyatékn (jog- és kellékhiány) okából visszafordul nem *consummátum*má s az obligáció életfolyása újra kezdődik.”⁵³²

Azt is megemlítette ugyanakkor a jogtudós, hogy nagyon nehéz meghatározni a szavatosság pontos fogalmát.⁵³³ Az 1900. évi polgári törvénykönyv-tervezet a kötelmi általános szabályok között például így rendelkezett a kellékszavatosságról.⁵³⁴

„Az elidegenítő felel a megszerzőnek azért, hogy a megszerzett dolog a veszély átszállásának időpontjában nem szenved oly hiányban, mely értékét v. rendeltetésének megfelelő használhatóságát kizárja v. lényegesen csökkenti, továbbá hogy a dolog [...] a kikötött tulajdonságokkal bír.”⁵³⁵

A tervezetben a szavatosság alól mentesítő körülmények megegyeztek a korábbi gyakorlattal, a kellékszavatossági jogokat illetően pedig a Kt.-ben szereplő igényekről

---

⁵²⁹ 1848. évi XV. törvénycikk az ősiség eltörléséről, 1. §. A kodifikálási munkálatok 1869-ben indultak meg, lásd: VILLÁNYI (1941), 9. p.

⁵³⁰ Többek között: a gyámságról és gondnokságról szóló 1877. évi XX. törvénycikk, a végrendeletek alaki kellékeiről szóló 1876. évi XVI. törvénycikk, a házassági jogról szóló 1894. évi XXXI. törvénycikk, lásd: Mtj. indokolás, 5. p.

⁵³¹ Mtj. indokolás, 5. p. A magánjogi kodifikáció egyes kérdéseire és történetéhez lásd: HOMOKI NAGY (1998), 149-151. p.

⁵³² ZSÖGÖD (1900), 1224. p.

⁵³³ ZSÖGÖD (1900), 1224. p.

⁵³⁴ 1900. évi polgári törvénykönyv tervezet 1469. §, lásd: MÁRKUS (1907), 343. p.

⁵³⁵ MÁRKUS (1907), 343. p., 1900. évi polgári törvénykönyv-tervezet 1431. §.

rendelkezett a tervezet, és az elévülési jellegű perlési határidőt is 6 hónapban állapította meg ingók esetén.⁵³⁶

A tervezetet nem tekintették alkalmasnak a törvényhozási vitára, mert szerkezete nem volt egységes, és a gyakorló jogászok erősen bírálták szabályozási megoldásait.⁵³⁷ A teljesen átdolgozott tervezet második szövege, az 1913-as polgári törvénykönyv-tervezet a kellékszavatosság szabályait finomította, de nem pontosította annak viszonyát más, hasonló kötelmi általános jogintézményekhez.⁵³⁸ Bírálattal érte a kártérítési igény és a dolog megfelelőségének, a használhatóság kategóriájának a meghatározását is.⁵³⁹

Az I. világháború kitörése következtében ez az 1913-as törvénytervezet sem került országgyűlési tárgyalásra, jelentőségét mégis mutatja, hogy a bíróságok a tervezet képviselőházi bizottságának a szövegét – különösen annak kötelmi jogi részét – mint hatályos jogot kezdték el alkalmazni.⁵⁴⁰

A kodifikáció szakmai előkészítése nem torpant meg a háború alatt sem, azonban az érdemi munka a háború befejezését követően, az 1920-as évek elején folytatódott.⁵⁴¹ Az 1928-as Magánjogi Törvényjavaslat⁵⁴² megalkotását 1922-ben megkezdő szerkesztőbizottság új szöveget készített a törvénykönyv mind a négy főrészéről.⁵⁴³ A megelőző tervezetek átdolgozása során a jogalkotó célja „a fennálló magyar magánjog értékes elemeinek rendszeres egybefoglalása és eredeti jellegéhez hű továbbfejlesztése” volt.⁵⁴⁴ Emellett helyes rendszertani felosztásával, áttekinthető szerkezetével és „világos, szabatos és magyaros szövegezésével” elő akarták segíteni, hogy a kódex „a nemzet széles rétegeinek közérthető törvénye legyen”.⁵⁴⁵

3.1. Hibás teljesítés, kellékszavatosság, hibafogalom

A hibás teljesítés a kötelmi jog egyik kardinális kérdéskörként a jogtudományban nagy figyelmet kapott az Mtj.-t megelőző időszakban is. Ez a felfogás jellemezte az Mtj. megszövegezését is. A kötelmi általános részében szerepelt a teljesítés módjának általános

---

⁵³⁶ MÁRKUS (1907), 343. p., 1900. évi polgári törvénykönyv-tervezet 1435-1451. §§.

⁵³⁷ Mtj. indoklás, 5. p.

⁵³⁸ BÁRDOS (1914), 66-67. p.

⁵³⁹ BÁRDOS (1914), 70. p.

⁵⁴⁰ Mtj. indoklás, 6. p.

⁵⁴¹ Mtj. indoklás, 7. p.

⁵⁴² A továbbiakban Mtj.

⁵⁴³ Az Mtj. 4 fő része: személyi és családjog, dologi jog, kötelmi jog és öröklési jog.

⁵⁴⁴ Magyarország Magánjogi Törvénykönyve. A m. kir. igazságügyminiszter által 1928. március 1-én az országgyűlés elé terjesztett törvényjavaslat (Budapest, 1928.), Bevezetés, IV. p. A továbbiakban: Mtj.

⁵⁴⁵ Mtj. Bevezetés, IV. p.

szabálya, amely szerint a kötelezettnek a méltányosságnak megfelelően,⁵⁴⁶ az adott jogviszony körülményeire és az „élet felfogására” tekintettel kell teljesítenie a szolgáltatást (1084. §). A kellékhibákért való helytállás szabályait azonban az Mtj. (a BGB pandektarendszerét követve), az adásvétel jogába illesztette be, de úgy rendelkezett, hogy az eladó szavatosságára vonatkozó szabályok alkalmazandóak mindazon szerződésekre, „*amelyek valamely tárgynak ellenértékért elidegenítésére vagy megterhelésére irányulnak*”.⁵⁴⁷

Szladits Károly „A magyar magánjog vázlata” című művében⁵⁴⁸ a kötelelem tartalma című fejezetben, azon belül is a kötelemszegés nevesített változatai között tárgyalta a hibás teljesítést, de annak centrális jogkövetkezményét, a kellékszavatosságot az Mtj.-nek megfelelően már ő is az adásvétel szabályai között elemezte, mert – ahogy fogalmazott – annak szabályai „elsősorban a vételre nézve fejlődtek ki s annak körében leggyakorlatibbak”.⁵⁴⁹

Szladits kötelemszegésnek tartotta az adósnak minden olyan magatartását, amellyel a hitelezőnek a kötelemmel védelmezett érdekét sértette.⁵⁵⁰ Ebből kiindulva különbséget tett a kötelelem szolgáltatása körében a „szolgáltatási kényszer”, azaz az elsődleges kötelezettség, valamint a kötelelemhez fűződő másodlagos, „járulékos” joghatások között.⁵⁵¹ A hibás teljesítés szerződésszegési esete és az ahhoz kapcsolódó jogkövetkezmények az utóbbiba tartoztak Szladits szerint. Úgy fogalmazott, hogy hibás teljesítés esetén az adós nem a kötelemből fakadó közvetlen érdeket, hanem a kötelelem teljesítésére vonatkozó jóhiszeműség és tisztesség követelményét, és ezzel a jogosult ún. „oltalmi érdekeit” sérti meg.⁵⁵²

A magánjogi dogmatika szerint „a teljesítés az adósnak az a cselekménye, amellyel a kötelelemnek megfelelő szolgáltatást véghezviszi,”⁵⁵³ a bíróságokon pedig „törvényes gyakorlat által elfogadott jogszabály” volt, hogy „az eladó külön kikötés nélkül is felelős az eladott dolognak szerződésszerű szolgáltatásáért”.⁵⁵⁴ A kötelelemnek megfelelő teljesítés, és az azzal ellenkező teljesítés jogkövetkezményeit a jogtudósok különböző elvekből vezették le, mint például a szerződési hűség (*pacta sunt servanda*), a „becsület és

---

⁵⁴⁶ A méltányosságnak megfelelő teljesítés követelményét a bírói gyakorlat is hangsúlyozta, lásd: 1690/1925. döntés, lásd: SZLADITS – FÜRST (1935), 117. p.

⁵⁴⁷ Mtj. 1407. §.

⁵⁴⁸ SZLADITS (1933).

⁵⁴⁹ SZLADITS (1933), 196. p.

⁵⁵⁰ SZLADITS (1933), 85. p.

⁵⁵¹ SZLADITS (1933), 3-4. p.

⁵⁵² SZLADITS (1933), 105-106. p.

⁵⁵³ Lásd: VILLÁNYI (1941), 257. p.

⁵⁵⁴ Lásd többek között: 187/1901. számú döntés, SZLADITS – FÜRST (1935), 374. p.

emberség”, vagy a „jóhiszeműség és tisztesség” elve.⁵⁵⁵ A hibátlan teljesítés elősegítéséhez ezeken kívül több kötelezettség is kapcsolódott, mint például a teljesítést előkészítő teendők és a jogosult érdekeit érintő minden körülményre vonatkozó tájékoztatás.⁵⁵⁶ Ingó adásvétele esetén ilyen kötelezettség volt a dolog átadásáig az áru „gondozása”, és az esetleges hiányainak illetve hibáinak a közlése is.⁵⁵⁷

Az eladó szavatosságát a dolog hiánymentességéért az Mtj. a következőképpen határozta meg:

„Az eladó szavatol a vevőnek azért, hogy az eladott dolog a kárveszély átszállásának idejében hiánymentes. Hiánymentes a dolog, ha megvannak a kikötött tulajdonságai és nincs oly hibája, amely értékét vagy rendeltetésének megfelelő használhatóságát elenyészteti vagy számbavehetően csökkentti.”⁵⁵⁸

A „szavatossági hiány” fennállása szempontjából tehát a kárveszély átszállása volt az irányadó időpont, amelyről úgy rendelkezett az Mtj, hogy *„az eladott dolog átadásával a dolog véletlen elpusztulásának és rosszabbodásának veszélye – a kárveszély – átszáll a vevőre.”*⁵⁵⁹ A dolog átadásának idején fennforgó kellékhiba alapozta meg tehát a szavatossági helytállást. Az átadás ideje azonban különböző volt „helykülönbség melletti vétel” („distanc-vétel”) és „távolba eladás” (*Fernverkauf*) esetén.⁵⁶⁰ Ingó adásvétele esetén mindkét esetben a dolog elküldésének, feladásának az időpontja volt irányadó a kárveszélyátszállás, és így a kellékhiba fennállásának szempontjából is.⁵⁶¹

Az Mtj. a hibát a hibamentesség aspektusából definiálta: a szerződésileg konkrétan kikötött tulajdonságok hiánya, és a dolog (piaci, objektív) értékére és rendeltetészerű használhatóságára kiható hibák alapozták meg a kellékszavatossági helytállást.⁵⁶²

Az ingó árut a felek meghatározhatták egyedileg (pl. egy ló), fajlagosan (pl. 100 mázsa búza) vagy zártfajúan is (pl. 50 liter az eladó pincéjében készült vörösborból).⁵⁶³ A jogtudomány álláspontja szerint egyedi vétel esetén még a szerződéssel való tökéletesen azonos teljesítésnél is fontosabb volt az a követelmény, hogy az eladott dolog a

⁵⁵⁵ SZLADITS (1933), 74-75. p.

⁵⁵⁶ SZLADITS (1933), 76. p. Ezt a bírói gyakorlat is megerősítette: Kúria P. VI. 226/1931. (MD. XXIV. 122), lásd: SZLADITS – FÜRST (1935), 358. p.

⁵⁵⁷ SZLADITS (1942), 258. p. Lásd: K. P. VI. 226/1931. számú döntés.

⁵⁵⁸ Mtj. 1382. §. Ez részben egyezett a BGB szabályával, vö. § 459.

⁵⁵⁹ Mtj. 1356. §. Ez azonos a BGB szabályával.

⁵⁶⁰ Ezeknek az átadás ideje, és így a kárveszély átszállása miatt volt jelentősége a szavatosság szempontjából. Az előbbinél az eladó a teljesítés helyéről küldte el az árut a vevőnek, az utóbbinál pedig az eladó a teljesítési helytől különböző helyen lévő árut a teljesítés helyére küldte, lásd: SZLADITS (1933), 192-193. p.

⁵⁶¹ Az elküldés a dolog fuvarozónak vagy szállítmányozónak (vagy egyéb megbízottnak) való átadásával vette kezdetét, lásd: Mtj. 1356. §.

⁵⁶² SZLADITS (1942), 286-287. p.

⁵⁶³ SZLADITS (1933), 192. p.

rendeltetésszerű használatra alkalmas legyen.⁵⁶⁴ Fajlagos vétel esetén „bizonyos mennyiségű helyettesíthető ingó dolog” szolgáltatandó.⁵⁶⁵ Ilyenkor a faj tulajdonságainak elvont megjelölése, és a középminőségű áru szolgáltatásának a követelménye a hiánymentesség kikötését is magában foglalta a korábbi jogértelmezésnek megfelelően.⁵⁶⁶ A fajlagos vételekre vonatkozó joggyakorlat és a jogtudomány szerint bizonyos tulajdonságokat az ügylet céljából kifolyólag kikötöttnek kellett tekinteni, így például a magkereskedő köteles volt helytállni a szavatossági szabályok alapján azért, ha a mag nem csíráképes, mert a csíráképtelen mag nem felel meg a közönséges rendeltetésének.⁵⁶⁷

A zártfajú szolgáltatás kapcsán is érvényesült ez a követelmény, de a zártfajúságot kiterjesztően értelmezték: egy precedens-értékű bírói döntés kimondta, hogy ha a vevő Singer típusú varrógépet rendelt, de nem kötötte ki külön, hogy annak eredeti Singernek kell lennie, akkor az eladó szerződés szerűen teljesített akkor is, ha egy Singer géprendszer szerint készített gépet szállított.⁵⁶⁸

A hiba fogalma minta szerinti vétel esetén kiegészült a mintának megfelelő tulajdonságok hiányával (Mtj. 1410. §), és az eladó szavatossága ilyen esetben fennállt azért, hogy az áru minőségében nem lesznek olyan hiányok, melyek a mustrán a szerződéskötéskor rendes kereskedői gondosság tanúsításával sem voltak felismerhetőek.⁵⁶⁹ Ez esetben sem volt azonban kizárt – a korábbi joggyakorlatnak megfelelően – bármely más minőségi jellemző külön kikötése, és az ilyen kikötésnek nem felelt meg a dolog, az is megalapozta a hibás teljesítést.⁵⁷⁰

A kikötött tulajdonságok esetén nem követelték meg, hogy azok hiánya a rendeltetésszerű használatra vagy a dolog értékére bármilyen hatást gyakoroljon, a kikötés pusztán ténye megalapozta a szavatossági helytállást (Mtj. 1383. §).⁵⁷¹ A hiba jelentékeny illetve jelentéktelen volta sem volt ez esetben mérvadó.

---

⁵⁶⁴ Lásd többek között: SZLADITS (1933), 197. p.; VILLÁNYI (1941), 331. p.

⁵⁶⁵ Lásd: TÓTH (1938), 141. p. 2. lj. A fajlagos szolgáltatás azonban nem azonosítható a helyettesíthető dologgal. A problémakör tárgyalását lásd később.

⁵⁶⁶ SZLADITS (1933), 197. p.; VILLÁNYI (1941), 332. p.

⁵⁶⁷ Lásd: SZLADITS (1933), 200. p. 2. lj. hivatkozása a 115. E. H.-ra. Ez is egyezett a korábbi gyakorlattal.

⁵⁶⁸ 80/1902. (Dt. 3. f. XXII. 194.) döntés, lásd: SZLADITS – FÜRST (1935), 122. p.

⁵⁶⁹ Lásd: 6673/1917. (PHT. 661.) döntés; SZLADITS – FÜRST (1935), 381. p.

⁵⁷⁰ Lásd: 621/1882. döntés, SZLADITS – FÜRST (1935), 381. p.

⁵⁷¹ „Ha a felek között külön ki van kötve, hogy az eladott dolognak bizonyos tulajdonsággal bírnia kell, az eladó általában szavatol azért, hogy a dolog a kikötött tulajdonsággal bír, anélkül, hogy kérdés tárgya lehetne, hogy e tulajdonság hiánya érinti-e a dolog értékét vagy használhatóságát és hogy a hiány jelentékeny-e vagy jelentéktelen.”, lásd: P. V. 3778/1929. (MD. XXIII. 73. számú döntés, SZLADITS – FÜRST (1935), 372. p.

3.2. A szavatossági helytállás jogalapja és a szabályozás diszpozitív jellege

Az Mtj. fogalmi meghatározásából és a jogtudományi álláspontokból, valamint a joggyakorlatból is következtetni lehet a jogintézmény objektív jellegére. Kötelmi jogi könyvében Tóth Lajos – Grosshmid Bénit idézve – így fogalmazott: „Ha nem volna szavatosság, a jóhiszemű forgalom sokat szenvedne [...] megbénulna, megállana a forgalom. [...] a szavatosság hiánya a rosszhiszemű emberek favorizálása lenne.”⁵⁷² Ez a vélekedés kifejezi a szavatosság szabályozásának jogpolitikai célját, amely a jogintézmény ókori kialakulásától kezdve irányadó a mindenkori szabályozásban: a jóhiszemű vevő (fogyasztó) védelmét.

Az Mtj. úgy rendelkezett, hogy a szavatosságot kizáró vagy korlátozó kikötés akkor hatálytalan, ha az ilyen kikötést, vagy a dolog hiányosságát az eladó a vevő előtt csalárdul elhallgatta.⁵⁷³ Ebből *a contrario* arra lehet következtetni, hogy egyéb esetben lehetséges volt a szavatosság korlátozása és teljes kizárása is, azaz az Mtj. szabályai a gyakorlat igényeihez igazodva diszpozitívek voltak.

3.3. A vevő tudomása a hibáról

Úgy rendelkezett az Mtj., hogy „*olyan hiány miatt, amelyet a vevő a szerződés megkötésekor ismert, az eladó nem szavatol.*”⁵⁷⁴ A római jog szabályaival és a BGB rendelkezésével megegyezően, ha a hiány „*a vevő előtt saját súlyos gondatlansága következtében maradt ismeretlen előtte, az eladó csak akkor szavatol, ha a dolog kikötött tulajdonsága hiányzik, vagy ha az eladó a hibátlanságért jótállott vagy a hibát csalárdul elhallgatta.*”⁵⁷⁵ Ez a szabály a *venire contra factum proprium* elvéből is következett, miszerint ha a vevő (jogosult) a teljesítést a hibát ismerve elfogadta, akkor nem követelhet újbóli teljesítést, azaz nem érvényesítheti a hibás teljesítésből fakadó jogait sem.⁵⁷⁶ Ehhez kapcsolódóan rendelkezett úgy az Mtj., hogy „*ha a vevő, ismerve a hiányt, a hiányos*

---

⁵⁷² TÓTH (1938), 306. p.

⁵⁷³ Mtj. 1405. §. Bizonyára több jogesetben is jogi problémaként merült fel a csalárdság konkrét tartalma, mert több eseti döntések megfogalmazta azt a követelményt, hogy az eladónak a hibát/hiányosságot a csalárdság megállapításához már az ügylet megkötésekor ismernie kellett, lásd: P. VII. 3483/1917. (MD. XII. 16.) és P. II. 5445/1921. (MD. XVI. 11.) döntések, SZLADITS – FÜRST (1935), 372. p.

⁵⁷⁴ Mtj. 1383. §.

⁵⁷⁵ Mtj. 1383. §. Vö. BGB § 460.

⁵⁷⁶ VILLÁNYI (1941), 258. p.; SZLADITS (1942), 290. p.

dolgot teljesítésül mégis elfogadja, szavatosság alapján csak akkor támaszthat követelést, ha jogát ehhez az elfogadáskor fenntartotta".⁵⁷⁷

3.4. Szavatossági jogok

A két elsődleges szavatossági jog – a pandekta hagyományoknak megfelelően – a vétel felbontása és a vételár leszállítása volt az Mtj.-ben:

„Oly hiány miatt, amelyért az eladó szavatol (szavatossági hiány), a vevő a vétel felbontását vagy a vételár leszállítását követelheti.”⁵⁷⁸

Újdonság volt az Mtj.-ben fajlagos vétel esetén – a BGB-vel egyezően – a kicserélési igény.⁵⁷⁹

„Egyedileg meg nem határozott dolog vevője vagy az 1. bekezdésben meghatározott jogok valamelyikét gyakorolhatja, vagy azt követelheti, hogy az eladó a hiányos dolog helyett hiánymenteset szolgáltatson.”⁵⁸⁰

Az eladó helyzetét könnyítette, és mindkét fél érdekeit szolgálta az a rendelkezés, amely alapján az eladónak lehetősége volt arra, hogy ha a teljesítésre tűzött határidő előtt szolgáltatott hibásan, akkor még a határidőn belül korrigálhatta ezt a hiány pótlásával, vagy fajlagos vétel esetén kicseréléssel is, de csak abban az esetben, ha nem hallgatta el csalárdul a vevő elől a kellékhibát (Mtj. 1390. §).⁵⁸¹

Az Mtj. szerint a szavatossági jogok között a vevő szabadon választhatott, ugyanúgy, mint a római jogban, és választásától akár el is térhetett mindaddig, amíg az eladó nem egyeztetett vele, vagy ha egyeztetett ugyan, de a választott jogosultság teljesítésével a kötelezett „vétkesen késlekedett” (1388. §).⁵⁸² A már bírósági szakban járó kellékszavatossági jogvita esetén is változtatható az érvényesíteni kívánt igényen, amíg a bíróságnak az ügyben hozott ítélete jogerőssé nem vált.⁵⁸³

Más volt a joggyakorlat akkor, ha a vevő közölte ugyan a szavatossági kifogását az eladóval, de azt nem mondta meg, hogy melyik szavatossági joggal akar élni: ekkor az

---

⁵⁷⁷ Mtj. 1387. §. Ezt a szabályt a bírói gyakorlat is megerősítette, lásd: P. V. 5828/1928. (MD. XXIII. 118.) számú döntés, SZLADITS – FÜRST – UJLAKI (1934), 87. p.

⁵⁷⁸ Mtj. 1385. § első mondat.

⁵⁷⁹ Vö. BGB § 480 (1) és ABGB § 932.

⁵⁸⁰ Mtj. 1385. § második mondat.

⁵⁸¹ Mtj. 1390. §.

⁵⁸² SZLADITS (1942), 297. p.

⁵⁸³ Mtj. 1388. §. Ez megfelelt a korábbi és a korabeli bírói gyakorlatnak is, lásd többek között: P. VI. 1776/1931. (MD. XXVI. 121.) számú döntés, SZLADITS – FÜRST (1935), 372. p.

eladót illette az igények közötti választás joga.⁵⁸⁴ Ha azonban például az eladó az elállási jogot nem ismerte el, vagy annak lebonyolításával késlekedett, akkor nem kellett figyelembe venni az ő érdekeinek a védelmét.⁵⁸⁵

Az Mtj.-ben a szavatossági igények között ugyan nem szerepelt, de a gyakorlatban mégis elterjedt a kijavítás igényének követelése illetve teljesítésének felajánlása az eladó részéről, amennyiben az adásvétel tárgya alkalmas volt arra.⁵⁸⁶

3.4.1. A vétel felbontása

Az Mtj. az addigi jogirodalomban a római jog nyomán elállásként vagy *redhibitió*ként említett igényt felbontásnak nevezte, feltehetően azért, mert az általános elállási joghoz képest speciális szabályokat határozott meg kellékszavatosság esetére. Utaló szabálya azonban arról rendelkezett, hogy a nem szabályozott kérdésekben a felbontásra a törvényes elállási jogra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni (1394. §).

Az Mtj. alapján a vevő szavatossági panasza esetén az eladó határidő tűzésével felajánlhatta neki a vétel felbontására vonatkozó nyilatkozattételt, ami azt eredményezte, hogy a felbontás lehetőségével a vevő csak e kitűzött határidőn belül élhetett (1389. §).⁵⁸⁷

Ha több dolgot adtak el egyszerre, és azok közül csak egyes egyedek voltak hiányosak/hibásak, akkor rendszerint csak azokra vonatkozóan lehetett követelni a vétel felbontását, azonban ha mégis mint „együvé tartozókat adták el” őket, akkor bármelyik fél, akinek sértette az érdekeit a különválasztás, kérhette az egész vételre vonatkozó felbontást (Mtj. 1392. §). Ez a római jogot és a pandekta szellemű BGB rendelkezését⁵⁸⁸ idéző szabályt a korábbi joggyakorlatunk is megalapozta. Így például egy bírói döntés szerint „ha együttesen vásárolt egy pár hámos ló közül az egyik szenved olyan hibában, amelynek esetében a vételi ügylet felbontásának helye van, úgy ez a felbontás a párt képező másik egészséges lóra is kiterjed és az egész vételi ügylet felbontását vonja maga után.”⁵⁸⁹

Amennyiben több együttesen, egy összegben meghatározott vételárért eladott dolog esetén csak a konkrét hibás dolog vonatkozásában éltek a vétel felbontásának jogával, akkor az Mtj. rendelkezése alapján „a vételárt olyan arányban kell mérsékelni, amelyben

⁵⁸⁴ SZLADITS (1933), 201. p.

⁵⁸⁵ Lásd: SZLADITS (1933), 201. p. Az utóbbi az Mtj. is kimondta, lásd: 1388. § 2. mondat.

⁵⁸⁶ Erre utal a G. 87/1904. (Dt. 3. f. XXVII. 128.) számú döntés is, lásd: SZLADITS – FÜRST (1935), 174. p. Ez esetleg visszavezethető az ABGB hatására.

⁵⁸⁷ SZLADITS (1942), 299. p.

⁵⁸⁸ Vö. BGB § 469.

⁵⁸⁹ Lásd: 4706/1904. (Dt. 4. f. IV. 140.). Lásd ezen kívül: P. II. 2348/1917. (MD. XI. 227.) és 55/1917. (MD. XI. 226.) döntések, SZLADITS – FÜRST (1935), 379. p.

valamennyi dolognak az eladásakor volt együttes értéke a nem kifogásolt dolgok ugyanakkori együttes értékéhez állana valamennyi dolog hiánymentessége esetén”.⁵⁹⁰ Ez a rendelkezés azt tükrözi, hogy a BGB vonatkozó szabályát a bírói jogalkalmazás segítésére bevezetni kívánták.⁵⁹¹

A vétel felbontásának a jogkövetkezménye az elállással egyezően az eredeti állapot helyreállítása volt: a vevő köteles volt az eladónak visszaszolgáltatni a dolgot, az eladó pedig köteles volt a vevőnek visszaadni a kifizetett vételárat (Mtj. 1067. §).⁵⁹² Köteles volt továbbá a szerződés megkötésével és a dolog átvételével kapcsolatos költségeit megtéríteni, és vissza kellett vennie a hibás dolgot, mégpedig azon a helyen, ahol a hiba kiütközött (1394. §).⁵⁹³ Ezzel a rendelkezéssel valószínűleg a vevő kellemetlenségektől és felesleges költségektől mentes igényérvényesítését akarta elősegíteni a jogalkotó.

A fent említett utaló szabály a törvényes elállási jogra vonatkozó rendelkezések alkalmazását rendelte el.⁵⁹⁴ Az Mtj. ezek között az általános elállási szabályok között rendelkezett a *mortuus redhibetur* római jogból jól ismert esetéről is: az elállási jog gyakorlását nem zárta ki az, ha a dolog véletlen cselekménye folytán egészben vagy részben elpusztult vagy lényegesen rosszabbodott, valamint az sem, ha a tárgyat egészben vagy jelentős részben átalakították, és a hiányosság ezen átalakítás alkalmával tűnt csak ki (1075. §).⁵⁹⁵ E rendelkezés is teljes egészében a BGB szabályát tükrözte.⁵⁹⁶

Az elállási jogot az Mtj. értelmében a vevő az eladóhoz intézett egyoldalú nyilatkozattal gyakorolhatta (1066. §). A jóhiszemű joggyakorlás elvéből fakadóan a gyakorlatban csekély jelentőségű, könnyen javítható hiba miatt továbbra sem volt helye elállásnak, hanem először is a hiány megfelelő pótlásának lehetőségét kellett biztosítani a vevőnek az eladó számára.⁵⁹⁷

A hiba jelentőségével és a vétel felbontásának jogával kapcsolatos a következő XIX. század végi jogeset.⁵⁹⁸ Az ügyben a vevők, egy asszony és a lánya alperesként, a ruhákkal kereskedő eladó pedig felperesként szerepelt. Az utóbbi azért indította a pert, mert úgy vélte, hogy az asszony nem jogszerűen élt a vétel felbontásának jogával, és

---

⁵⁹⁰ Mtj. 1393. §. Egy számítási példához lásd: SZLADITS (1942), 300. p.

⁵⁹¹ Vö. BGB § 471, lásd: II. fejezet 2.4. pont, Rosenthal példája.

⁵⁹² SZLADITS (1942), 298. p.

⁵⁹³ Különösen „*Fernverkauf*” esetén fontos ez a szabály, de egyébként is előfordulhatott, hogy a vevő a dolgot nem a teljesítés helyén használja.

⁵⁹⁴ Mtj. 1394. § utalása az 1074-1078. §§-ra.

⁵⁹⁵ SZLADITS (1942), 298. p.

⁵⁹⁶ Vö. BGB §§ 350 és 467.

⁵⁹⁷ VILLÁNYI (1941), 333. p. A rendelkezés a római jogi szabályokat tükrözi: ez a „*minima non curat praetor*” elve.

⁵⁹⁸ Lásd: 33.066/1885. döntés, SZLADITS – FÜRST (1935), 379-380. p.

követelte a meg nem fizetett vételárat. Az adásvétel tárgyát két női ruha képezte, amelyek nem csak a vevő, hanem utóbb az eljárásban alkalmazott szakértők véleménye szerint sem feleltek meg a rendeltetésszerű használat követelményének, így szerintük az alperes jogosan küldte vissza az eladónak a ruhákat a vétel felbontása céljából. (A vételár ekkor még nem került kifizetésre.) A bíróság egyetértett a szakértői véleménnyel, és úgy ítélte meg, hogy az alperes vevő annak ellenére élt jogosan a vétel felbontásának jogával, hogy az eladó a ruhák visszaküldése után felajánlotta azok kijavítását, amit az alperes nem fogadott el. Az ítélet indoklása szerint az alperestől nem volt elvárható, hogy a ruhák utólagos kijavítására várakozzon, hanem jogosult volt a vételt felbontani.

Egy másik vonatkozó jogeset ugyancsak e probléma köré épült.⁵⁹⁹ Vételi szerződés jött létre egy gépre vonatkozóan, amelyet a szerződés szerint az eladó „jó karban” tartozott átadni, valamint benne foglaltatott a megállapodásban, hogy a gép használhatóságát a hatósági kazánvizsgálat eredménye is tanúsítja. A bírósági eljárást ebben az esetben is az eladó indította, mert úgy vélte, hogy a vevő jogosulatlanul állt el a vételtől, és tagadta meg a vételár megfizetését. A bíróság véleménye szerint a fenti szerződési kikötések olyan lényegesek voltak, hogy nem teljesítésük már önmagában is feljogosította a vevőt, hogy a maga kötelezettségeit ne teljesítse, és elálljon a szerződéstől. Ezt – a bíróság érvelése alapján – akkor is megtehetette, ha a szerződésben az is ki volt kötve, hogy nem lehet a vételt felbontani, mert az ilyen kikötést felülbírálja az eladó fenti szerződésszegése, a vétel tárgyának állapotában megmutatkozó hibás teljesítés ténye.

3.4.2. Árleszállítás

A vétel felbontása mellett a vevő másik általános szavatossági igénye a vételár leszállítása volt, amelyről az Mtj. így rendelkezett:

„Árleszállítás esetében a vételárt abban az arányban kell leszállítani, amelyben a szerződés megkötésekor – vagy ha a vételárt későbbi időpont szerint határozták meg, e későbbi időpontban a dolognak hiánymentes állapotban való értéke a hiányos állapotban való értékhez állott.”⁶⁰⁰

A rendelkezés a német BGB-vel egyezően az arányos (relatív) árleszállítási módszert írja elő.⁶⁰¹ Ennek alapján, ha például egy megvásárolt női ruha hibátlan állapotban értéke 100

⁵⁹⁹ Lásd: 173/1902. döntés, SZLADITS – FÜRST (1935), 380. p.

⁶⁰⁰ Mtj. 1395. §.

⁶⁰¹ Vö. BGB § 472: „... ist der Kaufpreis in dem Verhältnisse herabzusetzen, in welchem zur Zeit des Kaufs der Wert der Sache in mangelfreiem Zustande zu dem wirklichen Werte gestanden haben würde.”.

pengő, a vételár 90 pengő, a hibás állapotbani érték pedig 80 pengő volt, és X a vételárcsökkentés utáni vételár(maradvány)t jelöli, akkor a következő egyenlet vezet az árleszállítás helyes mértékéhez: $X/90 = 80/100$, tehát $X = 72$. Ez azt jelenti, hogy a vételárat $90 - 72$, azaz 18 pengővel kellett leszállítani.⁶⁰²

Amennyiben több dolgot adtak el egy összegben meghatározott vételárért, de nem minden dolog volt kellékhibás, a vételárcsökkentés számításánál akkor is figyelembe kellett venni az összes dolog értékét (Mtj. 1397. §).⁶⁰³ Ugyanez volt a szabály akkor is, ha több dolgot külön-külön vételáron, de mint együvé tartozót adtak el, és a hiányos/hibás darabok csökkentették a többinek az értékét is (1397. §).⁶⁰⁴ Ennek a fenti aránypárnak a meghatározása a vétel felbontásánál szereplő szabályhoz hasonlóan valószínűleg ugyancsak az üzleti gyakorlat és a bírósági jogalkalmazás számára kívánt segítséget nyújtani.

Amennyiben a pénz mellett egyéb szolgáltatás is a vételár részét képezte, akkor az árleszállítás csak a pénzt érinthette. De ha a vételárcsökkentés mértéke a fenti számítási mód alapján kimerítené a pénzszolgáltatást, akkor az eladó köteles volt a különbözetet (pénzben) megtéríteni a vevő részére (Mtj. 1397. §). Az Mtj. úgy rendelkezett, hogy a valamely konkrét hiba illetve hiányosság miatt érvényesített árleszállítás nem zárja ki a vevő jogát arra, hogy a későbbiekben jelentkező más hiba vagy hiányosság esetén újra érvényesítse valamelyik szavatossági jogát (1399. §).⁶⁰⁵

A korábbi joggyakorlatnak megfelelően, ha a hiba csak az adásvétel tárgyának értékére volt hatással, azonban annak ellenére a dolog a vétel céljának megfelelt, akkor a vevő nem követelhetette a vétel felbontását, hanem csak árleszállítás iránti igényével élhetett.⁶⁰⁶

3.4.3. Hiánymentes dolog szolgáltatása fajlagos vétel esetén

A fajlagos vétel esetén érvényesíthető kicserélést illetően az Mtj. utaló szabályokat adott a vétel felbontására vonatkozó rendelkezésekre.⁶⁰⁷ Ezek alapján az eladónak a hiánymentes dolog szolgáltatásának (kicserelésnek) a szavatossági igénye esetén is megvolt az a lehetősége, hogy a nyilatkozattételre vonatkozó határidő tűzésével felajánlja a vevőnek a

---

⁶⁰² Konstruált példa. Az aránypárokhoz lásd: SZLADITS (1942), 302. p.

⁶⁰³ Ez is a BGB szabályának átvétele volt, vö. BGB § 472.

⁶⁰⁴ Lásd: SZLADITS (1942), 303-304. p.

⁶⁰⁵ Ez a szabály is a római jogi megoldást idézi.

⁶⁰⁶ Lásd: 51/78/1897. döntés, SZLADITS – FÜRST (1935), 373. p.

⁶⁰⁷ Lásd: Mtj. 1400. § utalása az 1389., 1392., 1398. és az 1399. §§-ra.

hiánymentes áru szolgáltatását. Ugyanúgy érvényesült kicserélés esetén is az, hogy ha az együttesen és egy vételárért eladott több dolog közül nem mindegyik volt hibás illetve hiányos, akkor általában csak a hibásak vonatkozásában élhetett a vevő a kicserélés jogával. Azonban ha bármelyik fél érdeke megkívánta, akkor a dolgok összességére nézve is gyakorolhatta azt. Ezen kívül a kicserélési jognak valamely hiba miatti érvényesítése nem gátolta azt, hogy egy később kiütköző hiányosság miatt ugyanezzel az igénnyel éljen a vevő. A vevő e jog érvényesítése mellett követelhetette a késedelmes teljesítésből eredő kárának megtérítését is (Mtj. 1400. §).⁶⁰⁸

3.4.4. Kártérítés

A jogtudomány meghatározása szerint a kártérítés egyik fajtája az ún. „másodlagos kártérítés”, ami az adós, azaz a szerződéses kötelezett vétkekességén (felróható magatartásán) alapul.⁶⁰⁹ Másodlagos volt, mert a kötelem nem eredendően irányult a kártérítésre, hanem az adós kötelemszegéséből fakadt ez az igény.⁶¹⁰ A kötelmi jogi részben úgy rendelkezett az Mtj., hogy a kötelezettsége nemteljesítésével illetve megszegésével okozott károkat a kötelezett a körülményekre és a felek vagyoni viszonyaira tekintettel a méltányosság követelményének megfelelően, arányosan köteles megtéríteni.⁶¹¹ Az eladó hibás teljesítésben megnyilvánuló szerződésszegéséből is származhatott kára a vevőnek, az azonban az Mtj. megalkotásakor vita tárgyát képezte, hogy a kártérítés szerepeljen-e egyáltalán a szavatossági igények között.⁶¹² Végül így rendelkezett az adásvétel kellékhibás teljesítéséből fakadó kártérítésről az Mtj.:

„Ha az eladó a dolog hiánymentességéért jótállott vagy a hiányt a vevő elől csalárdul elhallgatta, vagy ha a hiány az eladót terhelő teljesítési kötelezettség oly megsértéséből ered, amely az eladó terhére róható: a vevő a dolog hiányosságára tekintettel nemteljesítés miatt kártérítést követelhet. A vevő, akit ily kártérítés megillet, vagy ezt a jogát, vagy az előbbi §-ban megállapított jogok valamelyikét gyakorolhatja.”⁶¹³

A kártérítési jogosultság ezek szerint vagylagosan, a többi szavatossági jog helyett, és nem azok mellett illette meg a vevőt. A hiánymentességért fennálló eladói helytállásnak a

⁶⁰⁸ Lásd: SZLADITS (1942), 306. p.

⁶⁰⁹ SZLADITS (1933), 67. p.; TÓTH (1938), 124. p.

⁶¹⁰ SZLADITS (1933), 67. p.

⁶¹¹ Mtj. 1149. §. Az Mtj. a modern magánjogi dogmatika szerinti szerződésszegéssel okozott károkról rendelkezett.

⁶¹² Lásd: TÓTH (1938), 317. p.

⁶¹³ Mtj. 1386. §.

fentiek értelmében ez lett a szubjektív, azaz az eladó felróható magatartásán alapuló jogkövetkezménye. A vétlenség bizonyítása az eladó feladata volt, azaz az ún. exkulpációs rendszer érvényesült a gyakorlatban (fordított bizonyítási teher).⁶¹⁴ A bírói gyakorlat azon az állásponton volt, hogy a magánjogban a károsító fél vétkességének foka – azaz szándékossága illetve gondatlansága – közömbös a kártérítés mértékét illetően, annak megállapításánál egyedül a károsult vagyoni érdeke lehet mérvadó.⁶¹⁵ Az is általános elv volt a joggyakorlatban, hogy a károsító félnek olyan helyzetbe kellett hoznia a károsultat, mint amilyenben a károkozás előtt volt.⁶¹⁶ Az Mtj. általános kártérítési szabályainak értelmében a vevő mindazon vagyoni kárnak a megtérítését követelhet, amely a hibás teljesítésből közvetlenül vagy közvetve keletkezett (1111. §). Az „elmaradt nyereség” annyiban volt megtérítendő, amennyiben az a „dolgok természetes rendjére”, az adott körülményekre és a megtett intézkedésekre figyelemmel várható, előre látható volt (1111. §).⁶¹⁷ Az elmaradt haszon vonatkozásában sem volt mérvadó a felróhatóság foka: a gondatlanul kárt okozót is kötelezhatték annak megtérítésére.⁶¹⁸ Nem ítélte viszont méltányosnak a bírói gyakorlat az elmaradt haszon követelését, ha a jogosult irreálisan hosszú ideig késlekedett a kártérítési igénye érvényesítésével.⁶¹⁹

A gyakorlat szerint a kártérítés elsődleges módja a pénzbeli reparáció volt, és ezt építette be szabályozásába az Mtj. is (1113. §).⁶²⁰ Ha azonban helyettesíthető dolog pusztult el a hibából fakadóan, akkor a kártérítés keretében követelhető volt az ugyanolyan dolog természetben való szolgáltatása is,⁶²¹ ami eredményét tekintve tulajdonképpen megegyezett a kicserélés szavatossági igényével. Ezzel összefüggésben már egy 1919-es bírói ítéletben kimondták, hogy a kétoldalú szerződések esetén a feleknek elsősorban a szerződés teljesítésére van igényük, és ha szerződést szeg valamelyik fél, akkor a másik fél kártérítést csak másodsorban követelhet, akkor, ha a szerződésszerű teljesítés lehetetlenült.⁶²² Az Mtj. általános kártérítési szabálya alapján a *vis maior* következtében

---

⁶¹⁴ SZLADITS (1933), 67. és 106. p.

⁶¹⁵ SZLADITS – FÜRST (1935), 141. p. hivatkozása a 3849/1916. (MD. XI. 11.) döntésre. Ez ellenkezett a korábbi ABGB-n alapuló megközelítéssel.

⁶¹⁶ SZLADITS – FÜRST (1935), 141. p. hivatkozása a 7091/1917. (MD. XII. 115.) döntésre.

⁶¹⁷ Ezt a bírói gyakorlat is igazolta, lásd: SZLADITS – FÜRST (1935), 150. p. hivatkozása a P. II. 7999/1929. (Grill XXIV. 582.) döntésre.

⁶¹⁸ Lásd: SZLADITS – FÜRST (1935), 148. p. hivatkozása az 193/1897. döntésre.

⁶¹⁹ Lásd: SZLADITS – FÜRST (1935), 162. p. hivatkozása az 2456/1913. (Gr. XV. 497.) döntésre.

⁶²⁰ Lásd többek között: SZLADITS – FÜRST (1935), 154. és 155. p. hivatkozása a P. IV. 6063/1922. (MD. XVI. 98.) és az 5840/1924. (Gr. XIX. 579.) döntésekre.

⁶²¹ SZLADITS – FÜRST (1935), 154. p. hivatkozása a P. II. 2103/1922. (MD. XVI. 87.) döntésre.

⁶²² Lásd: 469/1919. döntés, SZLADITS – FÜRST (1935), 177. p.

beálló kár megtérítésére csak az az eladó volt köteles, akit szándékosság vagy súlyos gondatlanság terhelt (1111. §).

3.5. Jótállás

A joggyakorlatban az az elv érvényesült, hogy ha az eladó az adásvétel tárgyának valamely tulajdonságáért ún. „garanciaszerződésben” külön jótállást vállalt, azért akkor is helyt kellett állnia, ha annak teljesítése lehetetlenült.⁶²³ Ilyenkor az adásvételi szerződés maga nem lett érvénytelen, azonban – mivel szerződésszerű teljesítés értelemszerűen már nem volt követelhető – kártérítéssel, pozitív *interesse* megfizetésével tartozott az eladó a vevőnek.⁶²⁴ A pozitív *interesse* római jogból ismert fogalma a teljesítési érdeket jelentette, és a mértékét elsősorban az szabta meg, hogy mekkora lett volna a szolgáltatás értéke, ha lehetséges lett volna azt teljesíteni.⁶²⁵ A bírói gyakorlat szerint a jótállás esetén az eladó csak akkor nem tartozott helytállással, ha a vevő ismerte a hibát. Ha azonban azt a vevő a saját súlyos gondatlansága miatt nem ismerte, akkor is helyt kellett állnia az eladónak.⁶²⁶

Mivel az Mtj. a kifejezetten kikötött tulajdonságok hiányára, hibájára nézve is a kellékszavatossági szabályokat rendelte alkalmazni, nem szólt külön a jótállás intézményéről.⁶²⁷

3.6. A vevő felróható közrehatása

A vevőnek a szerződés teljesítésével és szavatossági igényérvényesítésével kapcsolatos magatartásáról az Mtj. nem tett említést, de a korabeli bírói gyakorlatban fellelhetőek ehhez kapcsolódó megállapítások is. Egy 1904-es jogeset szerint „az alperesek annak ellenére, hogy a felperes szerelője által véghezvitt javítási munkák befejezése után meggyőződtek arról, hogy a javítási kísérletek eredményre nem vezettek, mindamelllett a géppel tovább is kísérleteztek és arra sikertelen költséget fordítottak, ahelyett, hogy felperest a gép rosszaságáról ismételve értesítették volna”.⁶²⁸ A bíróság szerint a

---

⁶²³ SZLADITS (1933), 23. p.

⁶²⁴ Lásd: SZLADITS (1933), 23. p.

⁶²⁵ SZLADITS (1933), 23. p.

⁶²⁶ A BGB kikötött tulajdonságaira vonatkozó szabályával egyezően (vö. BGB § 460), lásd: 1891/1917. (MD. XI. 159.) és P. IV. 698/1928. (PHT. 848.) döntések, SZLADITS – FÜRST (1935), 372-373. p.

⁶²⁷ Ebben a korszakban a dolog valamely tulajdonságára, minőségére vonatkozó kifejezett eladói ígéret minősült a mai értelemben vett jótállásnak, ami tehát dogmatikailag még nem különült el a kellékszavatosságtól.

⁶²⁸ G. 87/1904. (Dt. 3. f. XXVII. 128.) döntés.

tevékenységük során felmerült kárait és költségeik megtérítését a felperestől nem követelheték jogszerűen. Ez azt mutatja, hogy a vevőtől is elvárták a tisztességes és ésszerű eljárást az igényei érvényesítése során,⁶²⁹ ami a *caveat emptor* ókori elvének továbbélését tükrözi.

A vevő körütekintő eljárásának követelményét mutatja az a jogeset is, amelyben az adásvétel tárgya „síma amerikai szőlővessző” volt, és amelynek oltásra alkalmatlan volta – a bíróság álláspontja szerint – az adásvétel megkötésekor pusztán megtekintéssel is megállapítható lett volna.⁶³⁰ Ennek fényében az ítéletben elutasították a vevő szavatossági jogainak érvényesítését, illetve a kártérítésre vonatkozó követelését is.

3.7. Igényérvényesítési határidők

„A szavatossági hiány miatt támasztható követelések ingó dolog tekintetében hat hónap, ingatlan tekintetében egy év alatt évülnek el. E határidőt ingókra nézve a kiszolgáltatás [...] időpontjától kell számítani és szerződéssel a rendes elévülési idő tartamáig meg lehet hosszabbítani...”⁶³¹

Az Mtj. szavatossági határideje tehát ingó esetén 6 hónap volt, de mivel ez diszpozitív rendelkezés volt, lehetőség volt a szerződéses meghosszabbításra, amely legfeljebb az általános elévülési idő tartamára, azaz 32 évre szólhatott.⁶³² A határidő szerződéses megváltoztatása esetén az Mtj. úgy rendelkezett, hogy a szavatossági hiánynak a kikötött határidőn belüli kiütközése esetén helytállással tartozik az eladó (1402. §). A határidő elévülési jellegét mutatja, hogy az Mtj. rendelkezett annak félbeszakadásáról is: az nem csak az igényérvényesítés, hanem már a hiány megállapítása végett kezdeményezett bizonyítási eljárás kérelmezése esetén is félbeszakadt, és az eljárás befejeztével vette újra kezdetét (1403. §). A határidő keresetindítás miatti félbeszakadása után a per jogerős befejezése, illetve ha az eljárás szünetelt, akkor a felek vagy a bíróság utolsó perbeli cselekménye után, vagy az esetlegesen elmulasztott perfelvételi vagy tárgyalási határnappal kezdődött újra az elévülés.⁶³³

Amennyiben a vevő az elévülési időn belül értesítette az eladót a kellékhibáról, akkor a hibás teljesítésből fakadó jogainak az elévülése esetén is érvényesíthette a hiányra vonatkozó panaszát kifogásként (1404. §).

⁶²⁹ Lásd: SZLADITS – FÜRST (1935), 174. p.

⁶³⁰ Lásd: 5949/1901. (Dt. 3. f. XXII. 40.), SZLADITS – FÜRST (1935), 372-373. p.

⁶³¹ Mtj. 1401. §

⁶³² Vö. Mtj. 1283. §. A rövid határidők harmonizáltak az ABGB és a BGB szabályaival.

⁶³³ Lásd: Mtj. 1403. § utalása az 1301., 1302. és 1309. §§-ra.

A szavatossági hiba miatt érvényesített kártérítési követelésről a nemteljesítés miatti kártérítésként rendelkezett az Mtj. (1386. §),⁶³⁴ ebből következően az ilyen kártérítés érvényesítésére a szerződészegésekre általában irányadó általános 32 éves elévülési idő állt nyitva.⁶³⁵ Ha az eladó csalárdul elhallgatta a kellékhibát, akkor az abból eredő kártérítési igény értelemszerűen ugyancsak a rendes elévülési idő alatt évült el.

A határidőhöz kapcsolódóan meg kell jegyezni, hogy sem az Mtj.-t megelőző gyakorlat nem igazolta, és az azt követő joggyakorlat sem követte az elévülés tekintetében az Mtj. rövid kellékszavatossági igényérvényesítési határidőit, hanem az általános elévülési időt vették figyelembe.⁶³⁶ A jogtudományban azonban elfogadott volt az az álláspont, hogy a vevő a jogai gyakorlásakor nem hagyhatta sokáig bizonytalanságban az eladót; ha mégis így tett, akkor az eladó joggal feltételezhette, hogy a vevőnek többé már nincs (és nem is lesz) szavatossági követelése: ezért ilyenkor a szavatossági igények elenyésztek.⁶³⁷ Az igényérvényesítéssel való késlekedés elfogadható okának tekintették azonban, ha a hiba nem azonnal ütközött ki, illetve nem volt azonnal felismerhető, vagy ha a felismerés különleges, hosszabb vizsgálatot kívánt.⁶³⁸

Az igényérvényesítés során a vevőnek kellett bizonyítania a hibát, és azt, hogy az fennállt már az átadáskor is,⁶³⁹ valamint valószínűsítienie kellett azt is, hogy jogai érvényesítésével nem késlekedett indokolatlanul.⁶⁴⁰ Ez csak az objektív jogalapú kellékszavatossági és a hiánymentességért vállalt jótállásból fakadó kártérítési igénynél volt így, ugyanis ha az eladó csalárdul járt el, akkor megfordult a bizonyítási teher.⁶⁴¹ Kártérítési igény bírósági érvényesítése esetén az alperes eladó tagadásával szemben a felperes vevőnek kellett bizonyítania, hogy a keresetben foglalt mulasztások és tények valóban fennállnak, és hogy az ő károsodása ezeknek az okszerű következménye volt.⁶⁴²

---

⁶³⁴ Mtj. 1386. §.

⁶³⁵ Lásd: 1401. és 1283. §§.

⁶³⁶ TÓTH (1938), 322. p.; SZLADITS (1933), 200. p.

⁶³⁷ VILLÁNYI (1941), 333. p.; SZLADITS (1933), 200-201. p.; TÓTH (1938), 322. p.

⁶³⁸ VILLÁNYI (1941), 334. p.

⁶³⁹ Lásd: I. G. 651/1901. (Dt. 3. f. XXII. 178.) döntés, SZLADITS – FÜRST (1935), 372. p.

⁶⁴⁰ VILLÁNYI (1941), 334. p.

⁶⁴¹ Lásd fent.

⁶⁴² 4502/1905. (MD. I. 16.) döntés, lásd: SZLADITS – FÜRST (1935), 140. p.

3.8. Elhatárolási kérdések

Amennyiben a kellékszavatosságot megalapozó tények bizonyos más kötelmi igények tényállását is megvalósították, akkor a vevő e jogaival is élhetett.⁶⁴³ Így ha a hiba/hiány az eladó vétkes késedelme folytán keletkezett, a vevő követelhetette a késedelemből eredő kárának megtérítését is; ezt a szabályt az Mtj.-be is beépítette a jogalkotó.⁶⁴⁴

A szerződéskötéskor már meglévő hiba csalárd elhallgatásakor a magánjog szabályai szerint a vevő megtévesztés áldozata lett, így a szerződést ez alapján megtámadhatta.⁶⁴⁵ A kötelmi általános szabályok szerint akkor volt tévedésben a dolog lényeges tulajdonsága tekintetében, ha nem ismerte és nem is ismerhette a hibát a szerződéskötéskor.⁶⁴⁶ Ha azonban a tévedést nem az eladó okozta, akkor a *lex specialis derogat legi generali* elve érvényesült, és tévedésből eredő jogait a vevő nem érvényesíthette.⁶⁴⁷ A szerződést csak akkor támadhatta meg tévedés címén, ha a hiány/hiba miatt a dolog egészen más volt, mint aminek a vevő hitte, azaz ha *aliud* volt a szolgáltatás.⁶⁴⁸ Ilyenkor is kizárta azonban ezen igény érvényesítése a szavatossági jogok egyidejű követelését.⁶⁴⁹

3.9. Állatszavatossági szabályok

Az állatszavatossággal kapcsolatban a speciális hibák és a rendelkezések részben igazgatási jellege miatt már az 1900-as polgári törvénykönyv tervezet megalkotása során felmerült az igény a külön törvényi szabályozásra.⁶⁵⁰ Az ABGB szabályozása hatott leginkább az állatszavatossági jogesetek megítélésére, de a Kúria már a XX. század elején helytelenítette az ABGB elavult rendelkezéseire való hivatkozást állatszavatossági kérdésekben.⁶⁵¹ A XX. század eleji bírói gyakorlat szerint – ehhez igazodva – az eladó

---

⁶⁴³ VILLÁNYI (1941), 333. p.

⁶⁴⁴ Lásd: Mtj. 1400. § és 1151-1164. §§.

⁶⁴⁵ VILLÁNYI (1941), 333. p.

⁶⁴⁶ VILLÁNYI (1941), 333. p.

⁶⁴⁷ VILLÁNYI (1941), 333. p.; SZLADITS (1942), 284. p.

⁶⁴⁸ VILLÁNYI (1941), 333. p.

⁶⁴⁹ VILLÁNYI (1941), 333. p.

⁶⁵⁰ Lásd: A Polgári Törvénykönyv törvényjavaslatának tárgyalása a képviselőház külön bizottságában (1915), 38. és 92. p.

⁶⁵¹ Lásd: A Polgári Törvénykönyv törvényjavaslatának tárgyalása a képviselőház külön bizottságában (1915), 38. p.

szavatolt az eladás idején már fennálló minden rejtett és külsőleg fel nem ismerhető hibáért, arra való tekintet nélkül, hogy az főhibának minősült-e vagy sem.⁶⁵²

A kodifikáció hiánya nagy jogbizonytalanságot szült, mert bár a Kt. szabályai elvben vonatkoztak az állatszavatosságra is, gyakoriak voltak a kereskedelminek nem minősülő állat-adásvételek is. Az 1913-as polgári törvénykönyv tervezetének képviselőházi vitájakor Issekutz Győző úgy vélekedett, hogy a vásárokon lebonyolódó ügyleteket nem szabad általánosan kereskedelminek titulálni:

„Például vesz [ti. egy földműves] a családja részére igásmarhát. Ez nem kereskedelmi ügylet. Az ilyen ügyleteknek kereskedelmivé minősítése a kevésbé jártas embert a furfangos kereskedő kapzsiságának, haszonlesésének, esetleg kizsákmányolásának tenné ki, ami nem lehet a törvényhozás feladata.”⁶⁵³

A jogalkotó a megelőző jogértelmezési vitáknak és a joggyakorlatban felmerülő bizonytalanságoknak véget vetve az 1923. évi X. törvénycikkben rendezte az állatszavatosság kérdését.⁶⁵⁴ Az állatok adásvétele hazánk mezőgazdasági berendezkedése miatt is fontos jogügylet volt. A törvénycikk hatálya alá a ló, szamár, öszvér, szarvasmarha, bivaly, juh, kecske és sertés adásvétele és cseréje tartozott,⁶⁵⁵ valószínűleg azért, mert ezek voltak a leggyakoribb adásvételi tárgyak, és a legjelentősebbek a mezőgazdasági termelésben.

3.9.1. Hibafogalom

Az eladott állatok kellékhibáit két kategóriára bontotta a törvény (az ABGB-ből átvett hagyományoknak és a BGB-nek megfelelően). Az ún. főhibákat minisztériumi rendelet határozta meg,⁶⁵⁶ és ezen kívül a törvénycikk hatálya alá tartoztak azon hibák is, amelyek *„következtében az állat a szavatossági idő alatt elhullott vagy leöletvén, hatósági intézkedés miatt a vételárban kifejezett értékét legalább egynegyed részénél nagyobb mértékben elvesztette vagy pedig a hiba oly természetű, hogy az állat értékét vagy*

---

⁶⁵² Lásd többek között: 308/1909. (MD. III. 163.) és Budapesti Tábla 1071/1918. (MD. XII. 177.) számú döntések, SZLADITS – FÜRST (1935), 375-376.

⁶⁵³ A Polgári Törvénykönyv törvényjavaslatának tárgyalása a képviselőház külön bizottságában (1915), 26-27.

⁶⁵⁴ 1923. évi X. törvénycikk az állatforgalmi szavatosságról, a továbbiakban: 1923. évi X. tc. Elérhető: <http://1000ev.hu/index.php?a=3&param=7550> (2013. november 25.). A kérdéskörhöz részletesen lásd: SZLADITS (1942), 309-327. p.

⁶⁵⁵ 1923. X. tc. 1. §.

⁶⁵⁶ Az 1934/1923. M. E. sz. rendelet.

rendeltetésszerű használhatóságát egyébként tetemesen csökkenti vagy kizárja”.⁶⁵⁷ Mindkét kategória esetében az állat átadásakor már meglévő jelentős betegségre, illetve hibára nézve szavatolt az eladó.⁶⁵⁸ Az állat rendeltetésszerű használhatóságát érintő hibával kapcsolatos jogesetben a bíróság megállapította, hogy ha a vevő az eladó által tudottan mezőgazdaságban használható és „tenyészképes” lovakat kívánt venni, az eladó azonban a lovak életkorát ismerve tudta, hogy erre a célra nem alkalmasak, és ezt mégis elhallgatta, a vevő élhetett a vétel felbontásának jogával.⁶⁵⁹

3.9.2. Főbb eltérések az általános szavatossági szabályokhoz képest

Állatszavatosság esetén nem volt helye árleszállításnak, hanem csak a vétel felbontásának, de fajlagos vétel esetén itt is követelhetett másik, hibátlan állatot a vevő.⁶⁶⁰ Mindkét igény helyett, vagylagosan a kártérítésnek is helye volt, ha az eladó csalárdul elhallgatta a hibát, vagy a hibátlanságért jótállott, valamint ha az állat konkrétan kikötött tulajdonsága hiányzott.⁶⁶¹

A törvény kettős határidőről rendelkezett. A törvényes szavatossági határidő a kellékhiba jelentkezésének határideje volt: az átadástól számított 6 héten belül kellett a kellékhibának kiütköznie az állatban.⁶⁶² Ha azonban az eladó csalárdul elhallgatta a hibát, akkor ez a rövid határidő nem érvényesült.⁶⁶³ Az igényérvényesítésre a szavatossági idő leteltétől számított 15 napos elévülési határidő állt a vevő rendelkezésére, a rövid határidő lejárta után is lehetőség volt azonban kifogásként hivatkozni a hibára.⁶⁶⁴ „Csalás”, azaz az eladó csalárdsága e határidő-szabályozásánál is megtorlást nyert: ilyen esetben a rendes elévülési idő alatt érvényesíthette jogait a vevő.⁶⁶⁵

A vonatkozó miniszteri rendelet által konkretizált ún. (megdönthető) vélelmi időszak az állat adott betegségének természete szerint 3-30 napig tartott: az e határidőkön belül jelentkező főhibát – ellenkező bizonyításig – az átadásakor már meglévőnek

---

⁶⁵⁷ 1923. X. tc. 2. §.

⁶⁵⁸ 1923. X. tc. 2. §; SZLADITS (1942), 309-310. és 312. p.

⁶⁵⁹ Lásd: P. II. 513/1927. (Grill XXI. 746.) döntés, SZLADITS – FÜRST (1935), 377. p.

⁶⁶⁰ 1923. X. tc. 6. §. Ez a BGB szabályozásának felelt meg, vö. BGB §§ 485, 487.

⁶⁶¹ 1923. X. tc. 14. §.

⁶⁶² Azonban a határidő lejárta után is lehetőség volt kifogásként hivatkozni a hibásságra, vagy beszámítani azt, lásd: 1923. X. tc. 17. §.

⁶⁶³ 1923. X. tc. 2. §.

⁶⁶⁴ 1923. X. tc. 16-17. §§. Ez általában akkor volt releváns, ha a vevő a vételárat még nem vagy nem teljesen egyenlítette ki.

⁶⁶⁵ 1923. X. tc. 16. § utolsó mondat.

vélelmezték.⁶⁶⁶ Erre a vélelemre azonban csak akkor lehetett hivatkozni, ha a vevő a határidő lejártát követő 3 napon belül értesítette az eladót, vagy a hibát a községi eljárásnak bejelentette, vagy állatorvosi vizsgálat történt; mindezekre ellenére is fennállt a vélelem, ha az eladó a hibát csalárdul elhallgatta.⁶⁶⁷

A törvény csak írásbeli szerződésben tette lehetővé a szavatosságnak a fő- és mellékhibákon kívüli hibára való kiterjesztését, a szavatossági idő rövidítését vagy meghosszabbítását, valamint a szavatossági helytállás korlátozását és kizárását.⁶⁶⁸ Az utóbbi esetben azonban hatálytalan volt a kikötés, ha az eladó a hibát a vevő elől csalárdul elhallgatta.⁶⁶⁹ A törvény többi rendelkezése lényegében azokat az általános szavatossági szabályokat tükrözte, amelyek később az Mtj.-ben szerepeltek.

3.10. Exkurzus: „szédelgő feldicsérés (reklámszédelgés)”⁶⁷⁰

Érdekességképp érdemes szólni a tisztességtelen versenyről szóló 1923. évi V. törvénycikkről, illetve annak vonatkozó fejezetéről. Ez a jogszabály jóval a modern piacgazdaság kialakulása előtt már olyan tényállásokat tartalmazott, amelyek megvalósulása részben a tisztességes gazdasági verseny sérelmét, részben pedig a vevők érdekeinek sérelmét okozhatta.

Rendelkezett többek között az ún. „szédelgő feldicsérésről”, más néven „reklámszédelgésről” is.⁶⁷¹ A törvény meghatározása szerint ennek minősült, *„ha áru forgalomba hozatalánál a kelendőség fokozására alkalmas olyan adatokat közölnek, illetve terjesztenek, amelyek a valóságnak nem felelnek meg, és megtévesztésre alkalmasak”*.⁶⁷² Ezen kívül reklámszédelgés volt a valóságnak megfelelő adat olyan híresztelése, amelynek a szokásos figyelem mellett a valóságnak meg nem felelő értelmet lehet tulajdonítani.⁶⁷³ „Szédelgő feldicsérés” volt az is, ha az árut a valóságnak meg nem felelő olyan jelzéssel vagy csomagolással hozták belföldön forgalomba, amely alkalmas

---

⁶⁶⁶ Lásd: 1923. X. tc. 3. §; VILLÁNYI (1941), 334. p. A korábbi bírói gyakorlat általában 8 napos vélelmi időszakot alkalmazott, lásd: 5437/1908. (PHT. 116., MD. III. 178.), SZLADITS – FÜRST (1935), 375. p.

⁶⁶⁷ Lásd: 1923. X. tc. 3. §.

⁶⁶⁸ 1923. X. tc. 2. § utolsó mondat; 16. § 2. mondat.

⁶⁶⁹ 1923. X. tc. 15. §

⁶⁷⁰ A tisztességtelen versenyről szóló 1923. évi V. törvénycikk (a továbbiakban: 1923. évi V. tc.), II. fejezet: „Az üzleti tisztesség szabta korlátoknak egyes fontosabb áthágásai”, 2-6. §§. Elérhető: <http://1000ev.hu/index.php?a=3&param=7545> (2013. 11. 25.).

⁶⁷¹ A törvény és a „szédelgő feldicsérés” tényállásának magyarázatához lásd: KUNCZ – BALÁS (1924), 32-41.

p.

⁶⁷² 1923. évi V. tc. 2. §.

⁶⁷³ 1923. évi V. tc. 2. §.

arra, hogy külföldön készült áru belföldi árunak, vagy belföldön készült áru külföldi árunak a látszatát keltse.⁶⁷⁴ Ezek a fenti magatartások az „üzleti forgalom szabta korlátok fontosabb áthágásának” minősültek.

A törvénycikk a „szédelő feldicsérésről” a szabályozott büntetőjogi tényállások körében is rendelkezett. E szerint vétséget követett el az:

„aki abból a célból, hogy valamely árú (szolgáltatás) kelendőségét fokozza, vagy másnak üzleti közönségét elvonja, nyilvános hirdetésben, nyilvános ajánlatban vagy a személyek nagyobb körének szánt egyéb közleményben (írásban, előszóval vagy bármely más módon) vagy az árúkon vagy azok burkolatán jobb tudomása ellenére valótlan és megtévesztésre alkalmas olyan ténybeli adatot vagy kifejezést használ, amely az árúnak (szolgáltatásnak) minőségére, az érték tekintetében mértékadó tulajdonságára, szerkezetére vagy szabadalmazott voltára, előállítási módjára, az üzem, az üzlet vagy az árúkészlet nagyságára, az árú eredetére (származási helyére), a beszerzés forrására vagy módjára, az eladás módjára, alkalmi okára vagy céljára, a közzétett ár megszabására, az üzleti vagy fizetési feltételekre, vagy a vállalat vagy tulajdonosa által elnyert kitiüntetésre, vagy más személyi, üzemi vagy üzleti ténykörülményre vonatkozik.”⁶⁷⁵

Az elkövetési magatartásokat magában foglaló taxatív felsorolásban főként az árura, azon belül is az annak minőségi tulajdonságaira vonatkozó megtévesztésre alkalmas tájékoztatás kapott nagy hangsúlyt. Úgy vélem, hogy ezek a „tájékoztatási hiányosságok” egytől egyig megalapozhatták az ingó áru eladójának magánjogi értelemben vett hibás teljesítését, és az azért fennálló kellékszavatossági helytállását is.

Összefoglalás

A fejezetben vizsgált időszak kezdetén az adásvétel kellékhibás teljesítésének kérdésében a hazai jogfejlődésre és a jogtudományi megfontolásokra hatottak az osztrák magánjog vonatkozó szabályai, de nagy zavart okozott a kodifikáció hiánya a hibás teljesítés illetve annak centrális jogintézménye, a kellékszavatosság megítélésében. A helyzetet segítette az 1875. évi Kt. megalkotása, amelynek a kellékhibás teljesítésre vonatkozó rendelkezéseit azonban csak analógia útján lehetett a kereskedelmi vételnek nem minősülő ingó adásvételi ügyletekben alkalmazni.

A XX. század elején két elvetett magyar polgári törvénykönyv-tervezet után 1928-ra készítették el a Magánjogi Törvényjavaslatot a magyar jogalkotók. Az Mtj. nagyban tükrözte a kellékhibás teljesítésre vonatkozó korábbi magyar bírói gyakorlatot, és annak

---

⁶⁷⁴ 1923. évi V. tc. 4. §.

⁶⁷⁵ 1923. évi V. tc. 16. §.

ellenére, hogy nem lépett hatályba, szabályai a megalkotása utáni időszakban nagy hatást gyakoroltak a bírói jogalkalmazásra. A kellékhibás teljesítésre vonatkozó rendelkezések (a visszterhes szerződésekre is kiterjedő hatállyal) az adásvétel jogában kaptak helyet az Mtj.-ben, és e rendszerbeli elhelyezés mellett a kérdéskör szabályozási koncepciója és részletes rendezése is a pandekta-jog és a BGB hatását mutatja.

A következő fejezetben tárgyalt korszak üdvözlendő eredménye a magyar jogalkotásban, hogy a kellékhibás teljesítés szabályai a bemutatott több mint száz éves jogfejlődést követően a magyar polgári jogi kódexben váltak minden visszterhes szerződésre kiterjedő, hatályos törvényi rendelkezésekké.

IV. AZ INGÓ ADÁSVÉTEL HIBÁS TELJESÍTÉSÉNEK SZABÁLYOZÁSI TÖRTÉNETE A POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYV HATÁLYBA LÉPÉSÉTŐL AZ EZREDFORDULÓIG

Bevezetés

A második világháborút megelőző hosszú magánjogi kodifikálási folyamat eredményeként született tervezetek közül egyik sem lépett hatályba, így a hibás teljesítés és annak központi jogintézménye, a kellékszavatosság a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvényben⁶⁷⁶ materializálódott először hatályos magánjogi szabályként. Ez a fejezet a hibás teljesítés szerződésszegési esetkörét, és az ahhoz kapcsolódó jogintézmények – a kellékszavatosság, a jótállás és a kártérítés – történetét mutatja be a Ptk. hatályba lépésétől a hatályos szabályozásig. A fejezet célja, hogy rávilágítson olyan dogmatikai és gyakorlati kérdésekre, amelyek a szabályozásban és a jogalkalmazás területén minduntalan felkeltették a jogtudomány képviselőinek érdeklődését és vitakedvét. A dolgozat szűkebb témájához igazodóan az ingó adásvételi szerződés kerül a középpontba a jogintézmények bemutatásakor, ezen belül is az ún. kiskereskedelmi vételek, amelyekben a vásárló a saját használatára szerződést kötő átlagember, az eladó pedig valamilyen kereskedelmi vállalat, vagy üzletszerűen tevékenykedő személy volt.⁶⁷⁷

1. Az 1959. évi IV. törvény megalkotásának előzményei

A második világháborút követően hazánkban – szovjet nyomásra – megindult a szocialista állam, a „népi demokrácia” rendszerének kiépítése. Többek között ezt a célt szolgálta az a jogalkotási folyamat is, ami a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvének, az 1959. évi IV. törvénynek a megalkotásához vezetett. Az 1956. július 18-21-ei párthatározatok szerint az állami, társadalmi és gazdasági élet minden jogi szabályozást kívánó területén átfogó törvénykönyvek a legalkalmasabbak a jogbiztonság megteremtésére.⁶⁷⁸ A Polgári Törvénykönyv megalkotása a társadalmi-gazdasági viszonyok nagyon széles körének szabályozása mellett azért is volt rendkívül jelentős, mert

---

⁶⁷⁶ A továbbiakban: Ptk. Az 1959-es eredeti szövege elérhető: <http://1000ev.hu/index.php?a=3&param=8428> (2013. november 27.).

⁶⁷⁷ A Ptk. megalkotása után csaknem húsz évvel született belkereskedelemtől szóló 1978. évi I. törvény 7. § rendelkezése a célkitűzés és a fogalom-meghatározás miatt ehelyütt is idézhető: „Kiskereskedelem a beszerzett fogyasztási cikkek és a lakosság által használt egyéb termékek üzletszerű értékesítése a fogyasztóknak és felhasználóknak.”.

⁶⁷⁸ Lásd: A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyve. Tervezet (1957), 107. p. A továbbiakban: Tervezet (1957).

a megelőző, hatályba sosem lépett magánjogi kódextervezetek után egy „több mint 100 éves program valóra váltását” jelentette.⁶⁷⁹

A Minisztertanács 1953 decemberében kormánybizottságot állított fel a Ptk. tervezetének elkészítésére, amely a munkájába bevonta – többek között – a Magyar Tudományos Akadémia Állam- és Jogtudományi Bizottságát és Állam- és Jogtudományi Intézetét, az Eötvös Loránd Tudományegyetem, a Szegedi Tudományegyetem és a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karát, a Legfelsőbb Bíróság, a Legfőbb Ügyészség és az egyes minisztériumok jogi osztályait.⁶⁸⁰ Bár a Tervezet általános indokolása több szocialista ország magánjogi kódexére is, mint a kodifikációs munkálatok előtt álló példákra, és a kormánybizottságnak a francia és a német törvénykönyvekre kiterjedő hasznos összehasonlító tanulmányaira hivatkozott, de elismerte azt is, hogy a szövegtervezet nagyban támaszkodik az 1928-as Mtj.-re is.⁶⁸¹

A kormánybizottság koncepciójának legfontosabb elve az volt, hogy lehetőleg a polgári jog egészének anyagát átfogja a kodifikáció, és legalább elvi kereteket adva szabályozásra kerüljön minden jogintézmény.⁶⁸² A Ptk. 1960. május 1-jén lépett hatályba. Rendszerét tekintve a pandekta-hagyományt tükrözi, öt fő részből épül fel: „Bevezető rendelkezések”, személyek joga, dologi jog („A tulajdonjogról”), kötelmi jog és öröklési jog. A kötelmi jogi rész elsőként a szerződések közös szabályairól, majd a jogellenes károkozásért és jogalap nélküli gazdagodásért való felelősségről, végül az egyes szerződésekről szóló rendelkezések szerepeltek.⁶⁸³

2. Gazdaság, szerződések és adásvétel a Ptk. megalkotásának idején

Az 1959. évi IV. törvény a magyarországi szocialista jogalkotás terméke volt. A korabeli gazdaság az állami tulajdon elsődlegességén és a tervgazdálkodáson alapult. A szerződések azonban továbbra sem csak a szocialista szervezetek és az állam gazdasági tevékenységének, hanem az állampolgári szükségletek kielégítésének eszközeiként is

---

⁶⁷⁹ Tervezet (1957), 107. p.

⁶⁸⁰ Tervezet (1957), 109. p.

⁶⁸¹ Tervezet (1957), 109. p.

⁶⁸² Tervezet (1957), 110. p. Nem tartalmazta azonban a koncepció a családi jog és munkajog szabályanyagát, mert – az indokolás szerint – ezek „a szocialista jogtól különváltak és önállóvá lettek”. Ezekon kívül nem a Ptk.-ban kaptak helyet a szellemi alkotásokkal, valamint a szocialista társadalomban, gazdaságban és jogrendszerben jelentőséggel nem bíró intézményekkel (mint például a részvénytársasággal, a váltóval vagy a csekkel) kapcsolatos szabályok sem, lásd: Tervezet (1957), 110-111. p.

⁶⁸³ Ez a koncepció Világhy Miklóstól ered, lásd: FÖLDI (2012), 344-345. p.

szolgáltak, így az árukapcsolatok szabályozásánál is fontos szerepet kaptak.⁶⁸⁴ Zoltán Ödön úgy fogalmaz, hogy bár a szocialista társadalmakban a termelési eszközök magántulajdonát azok szocialista tulajdona váltotta fel, azonban „az árucseré kikapcsolását a termelőerők fejlettségi állapota még a szocializmusban sem teszi lehetővé”.⁶⁸⁵ A szerződésekre vonatkozó jogszabályok elsődleges jogpolitikai célja azonban az állam gazdaságszervező tevékenységének, a gazdasági viszonyok kezdeményező alakításának a biztosítása volt.⁶⁸⁶

Az árucseréviszonyok rendeltetése – a jogtudomány álláspontja szerint – a szocializmusban is részben „a szükségletek egyre fokozódó mértékű kielégítése”,⁶⁸⁷ és az adásvétel e korszakban is „az áruviszonyok alapvető sajátosságait mutató, s a legáltalánosabban előforduló szerződésfajta”⁶⁸⁸ volt. Ez volt a „fogyasztási-használati javak” megszerzésének a leggyakoribb jogi eszköze,⁶⁸⁹ a polgárok „legszélesebb köreit legközvetlenebbül érintő szerződési típus”.⁶⁹⁰ Ezt a szerepet erősítette az is, hogy a magánjogunkban korábban kialakított különbség a kereskedelmi és az egyéb (köztörvényi) adásvételek között a Ptk. hatályba lépésével megszűnt, és egységes szabályozás vonatkozott az összes adásvételi szerződésre függetlenül attól, hogy mely jogalanyok között jött létre.⁶⁹¹

3. Az adásvételi szerződés megkötése és tartalma

Az adásvétel megkötésére és tartalmára speciális rendelkezések hiányában a szerződések általános szabályai vonatkoztak. A szerződés tartalmát a felek szabadon állapíthatták meg, és a Ptk. szerződésekre vonatkozó szabályaitól eltérhettek, kivéve, ha azt jogszabály tiltotta [200. § (1) bekezdés]. A lehetetlen szolgáltatásra irányuló szerződés semmisnek minősült [226. § (1) bekezdés]. Általános elvként jelent meg a szabályozásban, hogy a szerződő felek egymással együttműködve kötelesek eljárni.⁶⁹² Ezen kívül előírta a kódex, hogy „a kötelezettnek a szerződés teljesítése érdekében úgy kell eljárnia, ahogy az az adott

---

⁶⁸⁴ ZOLTÁN (1962), 3. p.

⁶⁸⁵ Lásd: ZOLTÁN (1962), 8. p.

⁶⁸⁶ ZOLTÁN (1962), 4. p.

⁶⁸⁷ ZOLTÁN (1962), 9. p. A Tervezet a „népi demokrácia” szerződéseinek egyik alfajaként nevezte meg a polgároknak a termelőkkel (azaz a szocialista szervezetekkel valamint a magántermelőkkel) szükségleteik kielégítésére kötött szerződéseit, lásd: Tervezet (1957), 183. p.

⁶⁸⁸ ZOLTÁN (1962), 4. p.; lásd: Tervezet (1957), 265. p.

⁶⁸⁹ ZOLTÁN (1962), 14. p.

⁶⁹⁰ Tervezet (1957), 265. p.

⁶⁹¹ ZOLTÁN (1962), 15. p.

⁶⁹² Lásd: Ptk. 4. § (2) bekezdés és 277. § (2) bekezdés.

helyzetben általában elvárható, a jogosultnak pedig ugyanilyen módon elő kell segítenie a teljesítést.”⁶⁹³

Az adásvételi szerződés tárgya lehetett minden olyan dolog, amely nem volt kivonva a forgalomból [Ptk. 365. § (2) bekezdés], emellett azonban a jogalkotó külön jogszabályokban a főszabály alóli számos kivételt tett, amelyek korlátozták a felek szerződési szabadságát. Hatósági jóváhagyással adhatták csak el például az olyan hajót, amely nem sportcélra épült vagy nem halászhajó volt, valamint ahhoz is hatósági engedély kellett például, hogy külföldi személy belföldön található vagyontárgyát bárkinek, valamint belföldi személy külföldön található vagyontárgyát külföldi személynek eladja;⁶⁹⁴ az erről rendelkező törvényerejű rendelet az ingóságokra vonatkozó vételár összeghatárát 500 forintnál húzta meg.⁶⁹⁵

További korlátozás állt fenn egyes vagyontárgyak adásvétele esetén, amennyiben csak meghatározott személyek szerepelhettek felekként a szerződésben. Ilyen korlátozás érvényesült például az arany- vagy platinatárgyak esetén,⁶⁹⁶ magánszemély az általa külföldről behozott személygépkocsit az üzembe helyezéstől számított két éven belül csak az Autókernek adhatta el,⁶⁹⁷ szőlőt az abból nyert must és bor továbbeladás útján történő értékesítése céljából kizárólag az Élelmezésügyi Minisztérium irányítása alá tartozó állami piactársaságok vásárolhattak.⁶⁹⁸ Mindezekon kívül jogszabály korlátozhatta a mennyiséget és a mértéket is egyes vagyontárgyak magánszemélynek történő eladása esetén.⁶⁹⁹ A Ptk. alapján jogszabály meghatározhatta az egyes adásvételi tárgyak legalacsonyabb illetve legmagasabb vételárát, és a felek ellentétes kikötése hiányában ez volt az irányadó, illetve ha nem kötöttek ki mást, és az adott adásvételi tárgynak mindkét árkorlátjáról rendelkezett jogszabály, akkor a középárat kellett vételárnak tekinteni.⁷⁰⁰ Ez a rendelkezés a Ptk. Tervezete szerint – többek között – „a fogyasztók vásárlóereje védelmének az egyik eszköze” és „az áruviszonyok viszonylagos egyenértékűsége

---

⁶⁹³ Lásd: Ptk. 277. § (2) bekezdés.

⁶⁹⁴ A felsorolást lásd: ZOLTÁN (1962), 39-40. p.

⁶⁹⁵ Lásd: 1950. évi 30. számú törvényerejű rendelet a tervszerű devizagazdálkodással kapcsolatos szabályokról, 50. §. A továbbiakban: 1950. évi 30. tvr.

⁶⁹⁶ Lásd: 1950. évi 30. tvr. 44. §.

⁶⁹⁷ Lásd: 29/1958. (IV. 15.) Korm. rendelet 7. §-ának a 21/1959. (IV. 23.) Korm. rendelet 4. §-ával módosított (1) bekezdése.

⁶⁹⁸ Lásd: a 3/1961. (XII. 14.) Élm. M.–Bk. M. sz. együttes rendelettel módosított 2/1961. (VI. 15.) Élm. M.–Bk. M. sz. együttes rendelet 1. és 4. §. A felsorolást lásd: ZOLTÁN (1962), 40-42. p.

⁶⁹⁹ ZOLTÁN (1962), 42. p.

⁷⁰⁰ Lásd: Ptk. 366. § (1) és (3) bekezdés. Az árhatósági hatáskörökről az 1/1968. (VI. 8.) ÁH sz. rendelkezés, az árszabályozásról pedig az 56/1967. (XII. 19.) Kormányrendelet szövege.

érvényrejuttatásának jogi biztosítéka” volt.⁷⁰¹ Figyelemre méltó, hogy a „fogyasztó” kifejezés – bár még nyilvánvalóan nem a mai piacgazdasági értelemben, de – már a Ptk. Tervezetében szerepelt, és az átlagember vásárlót jelölte, aki a termék végső felhasználása céljából kötött adásvételi szerződést. Látható azonban, hogy a szerződési szabadságot korlátozó jogszabályi rendelkezések többnyire még nem az átlagember, hanem a szocialista gazdasági és társadalmi rend érdekében születtek.

Az adásvétel tárgyát a felek meghatározhatták egyedileg és fajlagosan is. Szükséges azonban fogalmilag tisztázni, hogy egyedi szolgáltatásként helyettesíthető dolog is lehet adásvételi tárgy, azaz ha az áru szám, súly illetve mérték alapján szerepel a forgalomban, de a felek a konkrét egyedet kijelölik, akkor az egyedi szolgáltatásként szerepel az adásvételi szerződésben.⁷⁰² A fajta és mennyiség szerint meghatározott szolgáltatás esetén általában helyettesíthető dolog szerepel az adásvételben, de a kettőt nagyon fontos elkülöníteni: „helyettesíthetők a dolgok és fajlagosak a kötelmek” – írta már Grosschmid Béni is.⁷⁰³ A helyettesíthetőség „a dolog forgalmi tulajdonságát fejezi ki”, a fajlagosság pedig „a szerződési szolgáltatás meghatározásának egyik módja”,⁷⁰⁴ az előbbi „dologsajátosság”, az utóbbi „kötelemsajátosság”.⁷⁰⁵ Fajlagos szolgáltatás tárgya is lehet helyettesíthetetlen dolog: erre példa Zoltán Ödön szerint, ha valaki egy szobrász két eredeti szobrát vásárolja meg az egyedek megjelölése nélkül.⁷⁰⁶ Véleményem szerint ez már inkább zártfajú szolgáltatás.

Az eladó köteles volt a vevőt – többek között – a dolog lényeges tulajdonságairól tájékoztatni (Ptk. 368. §). A jogtudomány szerint ez magában foglalt minden olyan, az árura vonatkozó ismérvet, ami a dolog rendeltetésszerű használhatóságát érintette, és ami a vevő áruval kapcsolatos és az eladó által is ismeretes céljára befolyással volt.⁷⁰⁷ Ezen a szabályon kívül az eladónak az áru minőségéért és a kellékhibákért való helytállásáról külön nem rendelkezett a Ptk., így e kérdésben a szavatosságra vonatkozó általános szabályok voltak alkalmazandóak.

---

⁷⁰¹ Lásd: Tervezet (1957), 266. p.

⁷⁰² ZOLTÁN (1962), 48. p. Lásd még: VILÁGHY – EÖRSI (1962), 360-363. p.

⁷⁰³ Lásd: ZOLTÁN (1962), 48. p. hivatkozása Grosschmid Bénire.

⁷⁰⁴ BENEDEK – VILÁGHY (1965), 278. p.

⁷⁰⁵ TÓTH (1938), 140. p.

⁷⁰⁶ ZOLTÁN (1962), 48-49. p.

⁷⁰⁷ Lásd: ZOLTÁN (1962), 142. p.; VILÁGHY – EÖRSI (1962), 13. p.

4. Hibás teljesítés, kellékszavatosság és hibafogalom

A Ptk. a fentiek szerint nem követte mindenben az Mtj. tradicionális, a német jogtudomány hatását tükröző koncepcióját, és rendszertanilag nem az adásvétel szabályai között, hanem a kötelmi általános részben, a szerződésszegés nevesített eseteként rendelkezett a hibás teljesítésről és annak jogkövetkezményeiről, így azok minden olyan szerződés esetén alkalmazandóak voltak, amelyben a felek egymásnak kölcsönös szolgáltatásokkal tartoztak [305. § (1) bekezdés].⁷⁰⁸ A Tervezet szerint a minőségvédelem prioritását szem előtt tartva szakított a Ptk. a hibás teljesítésnek és a kellékszavatosságnak az egyes szerződések szabályaiban való rendezésével.⁷⁰⁹ A jogalkotó úgy vélte, hogy „a megfelelő minőségben való szolgáltatás a szerződő fél legfontosabb kötelezettségei közé tartozik; ez nem csak a jogosult, de valamennyi fogyasztó közvetlen érdeke”.⁷¹⁰ Megjegyzendő azonban, hogy ez a rendszerbeli elhelyezés nem állt olyan távol a magyar magánjogtól, hiszen a XIX. század közepén a hazánkban majdnem 10 évig hatályban volt ABGB mind a mai napig szintén ezt a rendszertani elhelyezést követi.

A teljesítés általános szabálya alapján az eladó a szerződés tartalmának megfelelően,⁷¹¹ a kikötött helyen, időben, és a megállapított mennyiség, minőség és választék szerint volt köteles az árut a vevő részére szolgáltatni, és teljesítése érdekében úgy kellett eljárnia, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható [Ptk. 277. § (1)-(2) bekezdések].

A Ptk. a szerződésszegés fogalmát tágan értelmezte, így abba beletartozott minden olyan magatartás, amely a szerződésre vonatkozó jogszabályt vagy szerződéses kikötést sértett.⁷¹² A hibás teljesítés a szerződésszerű teljesítést sértő magatartások összefoglaló kategóriája volt, amelynek a centrális jogkövetkezménye a kellékszavatosság volt.⁷¹³ A kellékszavatosság *ex lege* attól függetlenül fennállt, hogy a kellékhiba jogszabály rendelkezése vagy szerződési kikötés alapján merült-e fel.⁷¹⁴

---

⁷⁰⁸ A Ptk. 1959-es eredeti szabályaihoz részletesen lásd: CSÉCSY (2008), 68-81. p.

⁷⁰⁹ Tervezet (1957), 223. p.

⁷¹⁰ Tervezet (1957), 223. p.

⁷¹¹ A szerződésszerű teljesítés fontosságát a bírós gyakorlat is hangsúlyozta, lásd például: PJD. IV. 116. számú döntés, NÉMETH (1982), 151. p.

⁷¹² VÉKÁS (1967), 197. p. Az ingó adásvételi szerződések kikötéseivel kapcsolatos esetleges jogvita esetén nehézséget jelentett a kellékhiba/hiány bizonyítása, mert a Ptk. e szerződések esetén nem követelt írásbeli alakot, vö. Ptk. 365. § (3) bekezdés.

⁷¹³ VÉKÁS (1967), 197-198. p.; A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyve (1963), 328. p.

⁷¹⁴ Lásd: Ptk. 305. § (1) bekezdés; Tervezet (1957), 228. p.; VÉKÁS (1967), 200. p.

A hibafogalom magában foglalta tehát a törvényes kellékek hiányát, amely mindenekelőtt a rendeltetésszerű használatra való alkalmasságot jelentette.⁷¹⁵ Ennek megítélésénél nem az objektív alkalmatlanságból, hanem abból kellett kiindulni, hogy a dolog annak a rendeltetésnek megfelel-e, amelynek érdekében a konkrét szerződés megkötött,⁷¹⁶ azaz egy ún. szubjektív hibafogalom érvényesült.

A törvényi kellékekhez tartozott, hogy a kötelmi általános szabályok alapján fajlagos szolgáltatás esetén az eladó „*a forgalomban szokásos jóminőségű dolgokkal*” volt köteles teljesíteni (Ptk. 288. §); e rendelkezés a „fokozott minőségvédelem” követelményéből fakadt.⁷¹⁷ Meghatározásánál vitás esetben figyelembe kellett vennie a bíróságnak a vételár összegét, illetve azt, hogy milyenek a dologra vonatkozó általános minőségi jellemzők a gazdaság adott szintjén és a közfelfogás szerint, és hogy a vevő milyen célra kívánta felhasználni a dolgot.⁷¹⁸ A fajlagos szolgáltatás minőségével kapcsolatos jogvitákban a jogtudósok szerint a bíróság feladata az ítélet meghozatalával arra is irányult, hogy a termékek minőségének javítására, és ezzel a szükségletek minél jobb kielégítésére sarkalljon.⁷¹⁹

A szerződési kikötéseket mindig egyedileg kellett a bíróságnak megítélnie a kellékszavatosság szempontjából. Egy bírósági döntés például kimondta, hogy ha az áru csomagoltan vesz részt a kereskedelmi forgalomban, akkor amennyiben az azon feltüntetett felirat vagy használati utasítás nem felel meg az árunak és tulajdonságainak, ezért megtévesztésre alkalmas, az minőségi hibának minősül, azaz megalapozza a kellékszavatossági helytállást.⁷²⁰ A Legfelsőbb Bíróság egyik ítéletében arról rendelkezett, hogy ha valamely termék megfelel ugyan a vonatkozó szabvány előírásainak, de a szabványban meg nem határozott egyes tulajdonságai a rendeltetési célból eredő követelményeket nem elégítik ki, akkor a szerződésszegés jogkövetkezményeinek – így a kellékszavatosságnak is – helye van.⁷²¹

---

⁷¹⁵ Lásd: Ptk. 305. (1) bekezdés b) és d) pontok.

⁷¹⁶ Lásd: Tervezet (1957), 229. p.

⁷¹⁷ Lásd: ZOLTÁN (1962), 151. p.; Tervezet (1957), 219. p.

⁷¹⁸ Lásd: Tervezet (1957), 219. p.; A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyve (1963), 308. p.; ZOLTÁN (1962), 152. p.

⁷¹⁹ ZOLTÁN (1962), 152. p.

⁷²⁰ Lásd: GKT 75/1973. számú döntés.

⁷²¹ Lásd: BH 1980/1/26., NÉMETH (1982), 154-155. p.

4.1. A védett vagyoni érdek, a szabályozás jogalapja és diszpozitivitása

A hibás teljesítésből fakadó kellékszavatosság Vékás Lajos szerint a minőségvédelem kiemelkedő jelentőségű eszköze, amely a „reális teljesítés” magánjogi elvéből fakad.⁷²² A Ptk. rendelkezése szerint csak akkor mentesült a kötelezett a hibás teljesítés következményei alól, ha a jogosult a hibát ismerte [305. § (4) bekezdés].⁷²³ Ez a kötelezett tudati állapotától független körülmény a jogtörténeti hagyományoknak megfelelően a kellékszavatosság objektív jogalapját jelezte. Nem tartotta fenn a szabályozás a család eladói magatartásra vonatkozó, a korábbi magánjogunkban szereplő szigorúbb szabályokat,⁷²⁴ mert a Ptk. miniszteri indokolása szerint így is majdnem feltétlen helytállást eredményezett a szabályozás.⁷²⁵ A családságot a hibás teljesítés miatti kártérítés esetén értékelték szigorúbban.⁷²⁶

Vékás elemzi, hogy a magánjogi dogmatikában vitatott volt, hogy a kellékszavatosság felelősségi tényállásnak tekinthető-e vagy sem.⁷²⁷ Az egyik nézet szerint a felelősség jogilag kötelezettségzegésért való helytállást jelent, így a szavatosság is felelősségi tényállásnak tekintendő. A jogtudomány másik táborra viszont úgy vélte, hogy a felelősség szubjektív kategória, amelyről csak felróhatóság esetén lehet szó, így szerintük az objektív jogalapú kellékszavatossági igények magánjogi értelemben nem tartoznak a felelősség körébe.⁷²⁸

A felelősségi vita problematikája abban gyökerezik, hogy a materiálisan hibás teljesítés is kötelemszegés. A kötelemszegések jogkövetkezményei a magánjogban azonban általában szubjektív, felelősségi alapúak, azaz a kötelezett általában akkor felel, ha az elvárható gondosságot elmulasztotta. A kellékszavatosság esetén azonban nincsenek a kötelezethez kapcsolódó szubjektív körülmények a szabályozásban, így az nem

⁷²² VÉKÁS (1967), 328. p.

⁷²³ Lásd: ZOLTÁN (1962), 223. p. Zoltán egyenesen úgy fogalmaz, hogy „a kötelezettnek [...] az eredményért kell helytállnia”.

⁷²⁴ A csalárdul eljáró eladónak a Ptk. előtti magánjogunkban feltétlen, kimentési lehetőség nélküli helytállási kötelezettsége volt, lásd többek között: Mtj. 1383., 1386., 1390. és 1405. §§.

⁷²⁵ Lásd: A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyve (1963), 330. p.

⁷²⁶ Ptk. 307. § (2), lásd később.

⁷²⁷ Ez volt az ún. felelősségi vita, lásd: VÉKÁS (1967), 201. p. E kérdéstről egy külön tanulmány is született Józsa Mihály tollából, lásd: JÓZSA (1968), 603-610. p.

⁷²⁸ Világgy Miklós – Eörsi Gyula: Magyar polgári jog (Tankönyvkiadó, Budapest, 1962.), Eörsi Gyula: A jogi felelősség alapproblémái. A polgári jogi felelősség (Budapest, 1961.) és Eörsi Gyula: A jótállásról, I. (Döntőbíráskodás, 1961. évi 5. szám 130. p.) című műveire hivatkozik VÉKÁS (1967), 201. p.

Józsa Mihály a fenti szerzők mellett Eörsi Gyula: A gazdaságirányítás reformjával kapcsolatos kérdések, 1. Jogi kérdések a gazdaságirányítás köréből (Közgazdasági Kiadó, Budapest, 1967., 58. p.) és Asztalos László: A polgári jogi szankció (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1966. 317-318. p.), valamint a felelősségi álláspontot képviselő Görgey Mihály: Kellékszavatosság a szállítási szerződések körében (Közgazdasági Kiadó, Budapest, 1965., 140-142. p.) című műveire hivatkozik, lásd: JÓZSA (1968), 603. p.

illeszkedik a kötelemszegés rendszerébe maradéktalanul. Én a második felfogást pártolom: a fent említetteknek megfelelően a Ptk. „kimentési oka” független az eladótól és az ő tudattartalmától, a felróhatóságtól, így a kellékszavatosság nem felelősségi, hanem objektív jogalapú magánjogi helytállást jelent. A dolgozatban ennek megfelelően a „felelősség” helyett a továbbiakban (is) a „helytállás” kifejezést alkalmazom a hibás teljesítésért fennálló kellékszavatossággal kapcsolatban.

A kódex szövege ugyan kifejezetten nem foglal állást, de a kellékszavatossági jogokra vonatkozó Ptk.-beli rendelkezések diszpozitív jellegére lehet következtetni, amit a Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiuma 35. számú állásfoglalásában kifejezetten ki is mondott.⁷²⁹ Két korlátozást tett azonban: ha a kötelezett felróható magatartása teremtett olyan helyzetet, hogy a jogosult nem tudta a szavatossági jogát a szerződés szerint érvényesíteni, akkor a szavatosság kizárása és korlátozása nem volt hatályos.⁷³⁰ Ezen kívül nem lehetett érvényesen kizárni a szavatossági jogokat a szándékosan, súlyos gondatlansággal vagy bűncselekménnyel okozott, valamint a társadalmi tulajdont megkárosító szerződésszegés esetére vonatkozóan.⁷³¹ A magánfelek minőséghez fűződő érdekvédelme tehát még egyáltalán nem jelent meg kógens szabály szintjén.

4.2. A vevő tudomása a hibáról

A Ptk. úgy rendelkezett, hogy „*a kötelezett a szavatossági felelősség alól mentesül, ha a jogosult a hibát a szerződéskötéskor ismerte.*”⁷³² A törvény megfogalmazása a fenti megfontolások fényében véleményem szerint dogmatikailag nem volt megfelelő, mert felelősségi tényállásra utalt. A „*felelősség alóli mentesülés*” megfogalmazás azért nem helyes, mert amennyiben a jogosult tudatában van a hibának, akkor nem is lehet szó hibás teljesítésről, hiszen ha a vevő a hiba tudatában veszi át a dolgot, méltánytalan az eladót helytállási kötelezettséggel sújtani. Erre egyébként a Ptk. miniszteri indokolása is utalt: „a szavatossági jog [...] voltaképpen nem felelősségre vonásra, hanem az eredetileg kikötött szolgáltatás kikényszerítésére irányul...”⁷³³ Ha a vevő ismeri a hibát, akkor a tisztességes joggyakorlás követelményének megfelelően (a későbbi jogvita elkerülése érdekében)

---

⁷²⁹ A továbbiakban: PK. 35. a) pont.

⁷³⁰ PK. 35. a) pont. Ez hasonló volt az ABGB szabályozásához, vö. ABGB § 930.

⁷³¹ PK. 35. b) pont, vö. Ptk. 314. § (a szerződésszegés közös szabálya).

⁷³² Lásd: Ptk. 305. § (4) bekezdés. Ez a szabály a történeti hagyományokat, az ABGB és a BGB rendelkezéseit idézi.

⁷³³ Lásd: A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyve (1963), 328. p.

egyébként is vissza kell utasítania a teljesítést, vagy nyomban kifogással kell élnie.⁷³⁴ Mindezzel összefüggött a szerződések általános szabálya, miszerint a jogosult köteles a körülmények által lehetővé tett legrövidebb időn belül meggyőződni a teljesítés megfelelőségéről [Ptk. 283. § (1) bekezdés]. Ezt a Ptk. Tervezete szerint mindkét fél érdeke megkívánja, mert a jogosult esetleges kifogásainak azonnali közlésével gyorsabban és biztosabban remélheti a nem szerződésszerű teljesítés korrigálását, és a hiba bizonyítását is megkönnyíti.⁷³⁵ A „*körülmények által lehetővé tett legrövidebb idő*” természetesen a szolgáltatás jellegének és az eset összes körülményének a függvénye.⁷³⁶

4.3. A hibás teljesítés jogkövetkezményei

A „reális teljesítés” elve szerint a szerződések tartalmuknak és céljuknak megfelelő teljesítése a kötelmi jogviszony elsődleges célja, ezért a jogviszony megszűntetésére irányuló jogkövetkezményeknek szubszidiáriusnak kell lenniük, azaz csak akkor szabad őket alkalmazni, ha a szerződéses igény illetve cél már nem elégíthető ki.⁷³⁷ Ezt a Ptk. a hibás teljesítés jogkövetkezményei, a kellékszavatossági jogok szabályozásánál is messzemenően szem előtt tartotta.

A szavatossági jogokat illetően a Ptk. eredeti szövege a szolgáltatás és a hiba jellege alapján differenciált: a jogkövetkezmények tekintetében különbséget tett az egyedi és a fajlagos szolgáltatás között,⁷³⁸ és különböző jogkövetkezmények érvényesültek aszerint is, hogy a hiba/hiány a dolgot a rendeltetésszerű használatra teljesen alkalmatlanná tette-e vagy megfelelő javítással az még alkalmassá tehető volt-e a használatra.⁷³⁹ Az igényérvényesítési határidő meghatározásakor a Ptk. a korábbi magánjogunkban ismeretlen módon különbséget tett aszerint is, hogy a hiba felismerhető volt-e (ún. nyílt hiba), vagy csak a használat közben illetve egyébként hosszabb idő után ütközött-e ki (ún. rejtett hiba).⁷⁴⁰

---

⁷³⁴ Erre ugyancsak a Ptk. Tervezetének indokolása utal, lásd: Tervezet (1957), 229. p. A római jogi *caveat emptor* elvének tükröződése.

⁷³⁵ Lásd: Tervezet (1957), 217. p. A Tervezet indokolása egyébként nem is a szerződészerű teljesítést, hanem ezt a jogosulti kötelezettséget emelte ki.

⁷³⁶ GELLÉRT – ZOLTÁN (1975), 323. p.

⁷³⁷ VÉKÁS (1967), 202. p.; Tervezet (1957), 228. p.

⁷³⁸ Ennek előképe a BGB és az Mtj. szabályozása.

⁷³⁹ Ez az ABGB szabályozási koncepcióját tükrözi.

⁷⁴⁰ Lásd: Ptk. 306. § (1)-(2) bekezdések.

4.3.1. Egyedileg meghatározott dolog szolgáltatása

„Olyan szerződés hibás teljesítése esetében, amelyben a felek egymásnak kölcsönös szolgáltatásokkal tartoznak, a jogosultat – ha a jogszabály eltérően nem rendelkezik – a következő szavatossági jogok illetik meg:

a) Ha a szerződés egyedileg meghatározott dolog szolgáltatására irányul, és a dologban az átadáskor nincsenek meg a törvényes vagy a szerződésben meghatározott tulajdonságok, a jogosult választhat a dolog kijavítása és a megfelelő árleszállítás között.

b) Ha az egyedileg meghatározott dolog az átadáskor a rendeltetésszerű használatra alkalmatlan és megfelelően ki sem javítható, vagy az túlságosan hosszú időt venne igénybe, illetőleg a kötelezett a kijavítást nem vállalja, a jogosult a szerződéstől elállhat.”⁷⁴¹

Az elsődleges szavatossági igények közé egyedi dolog szolgáltatása esetén megelőző magánjogunkhoz képest újonnan került be a kijavítás igénye.⁷⁴² Amennyiben a dologban az átadáskor nem voltak meg a törvényes vagy a szerződésben meghatározott tulajdonságok, a jogosult szabadon választhatott a kijavítás és a megfelelő árleszállítás igénye között. Zoltán Ödön a helyettesíthető dolog és fajlagos szolgáltatás dogmatikailag tiszta elhatárolása ellenére a szavatossági jogkövetkezmények tárgyalásánál azt írta, hogy a kicserélés igénye itt nem jöhet szóba, mert az adásvétel tárgya egyedileg meghatározott dolog.⁷⁴³ Véleményem szerint e szabály kialakításánál a jogalkotó sem tisztázta egyértelműen az „*egyedileg meghatározott dolog szolgáltatásának*” a fogalmát. A helyettesíthetetlen és helyettesíthető dolgok alapján történő különbségtétel helyesebb lett volna.

Ha az egyedileg meghatározott dolog alkalmatlan volt a rendeltetésszerű használatra, és (1) megfelelően ki sem volt javítható, illetve (2) az túlságosan hosszú időt vett volna igénybe, vagy (3) ha a kötelezett azt nem vállalta, akkor a jogosult elállhatott a szerződéstől.

Ezek a szabályok több olyan absztrakt, közelebről meg nem határozott fordulatot és kritériumot tartalmaznak, amelyekkel a jogalkotó a jogalkalmazó, a bíróság eseti mérlegelésére hagyatkozott: a „*megfelelő árleszállítás*”, „*a rendeltetésszerű használatra való alkalmatlanság*”, a „*túlságosan hosszú ideig*” tartó kijavítás mindig csak a konkrét

---

⁷⁴¹ Ptk. 305. § (1) bekezdés.

⁷⁴² Valószínűsíthető az osztrák minta, vö. ABGB § 932.

⁷⁴³ Lásd: ZOLTÁN (1962), 232. p. Ez a felfogás a római jogi hagyományokat idézi, ahol ugyancsak a kiválasztás után az egyedre koncentráltak.

eset körülményeinek fényében értelmezhető és határozható meg, ami gyakran megnehezíthette a jogalkalmazó dolgát.⁷⁴⁴

„Ha a kötelezett a dolog kijavítását megfelelő határidőre nem vállalja, vagy nem végzi el, a jogosult a hibát a kötelezett költségére maga kijavíthatja vagy mással kijavíttathatja.”⁷⁴⁵

E szabály alapján nem kellett indokolatlanul sokáig várnia a jogosultnak a kellékszavatossági igénye érvényesítésére, a szükséges kijavítást maga is elvégezhette vagy mással elvégeztethette, és ennek a költségét követelhetette a kötelezettől. A szabály specialitása abban mutatkozik meg, hogy a szerződés, mint kétoldalú megállapodás ellentettjeként itt az egyik szerződő fél, a vevő egyoldalú cselekménnyel változást idézhet elő a jogviszonyban az eladó beleegyezése nélkül.

Vékás Lajos – Benedek Károly és Világhy Miklós álláspontjától eltérően – úgy vélekedik, hogy ilyen esetben a kötelezettől követelhető kijavítási költség nem egyezik az árleszállítás mértékével, mert egyrészt a kettő a gyakorlatban az összecszerűséget tekintve is gyakran eltér,⁷⁴⁶ másrészt, míg dogmatikailag a kijavítás a szerződéses érdek védelmét és helyreállítását szolgálja, addig az árleszállítás elsősorban a szolgáltatás-ellenszolgáltatás megromlott értékegyensúlyát hivatott visszaállítani.⁷⁴⁷

Kérdésként merült fel a jogtudományban és a gyakorlatban, hogy hogyan ítélandó meg az, ha az eladó vállalja ugyan a kijavítást, de csak térítés ellenében. Ilyen esetben a bírói gyakorlat szerint az eladó magát a szavatossági kötelezettséget vitatta, a térítés ellenében vállalt kijavítás pedig a jogintézmény rendeltetésének nem felel meg: a kijavítást – a reális teljesítés elvének megfelelően – mindig ingyen kell elvégezni.⁷⁴⁸ Ha így nem vállalta az eladó, és a dolog a rendeltetésszerű használatra alkalmatlan is volt, akkor a vevő elállhatott a szerződéstől.⁷⁴⁹

A Ptk. 1957-es Tervezetéhez képest végrehajtottak néhány módosítást a kódex végleges szövegében. A Tervezet úgy szól, hogy az árleszállítás utáni összegnek a dolog – hiba miatti – alacsonyabb értékének kell megfelelnie.⁷⁵⁰ Ez a jogalkalmazást segítő rendelkezés kikerült a végleges szövegből. Szerepelt a Tervezet elállási szabályainál egyedi és fajlagos szolgáltatás esetén egyaránt a kijavítás aránytalan költségvonzatú

⁷⁴⁴ Lásd: VÉKÁS (1967), 206. p.

⁷⁴⁵ Ptk. 305. § (2) bekezdés.

⁷⁴⁶ Vékás itt Zoltán Ödön művére hivatkozik (ZOLTÁN (1962), 262. p.).

⁷⁴⁷ Lásd: VÉKÁS (1967), 208-209. p. Vö. az ókorban és a német kódexben alkalmazott relatív számítási módszer.

⁷⁴⁸ VÉKÁS (1967), 207. p.

⁷⁴⁹ VÉKÁS (1967), 207. p.

⁷⁵⁰ Tervezet (1957), 45. p. (279. § (1) bekezdés a) pont).

előfeltétele is.⁷⁵¹ Ennek kihagyása a végleges szövegből a vevő érdekeit szolgálta. A kódex végleges szövegével ellentétben az is szerepelt a Tervezetben, hogy a hibának a kötelezett költségén való kijavítása illetve kijavíttatása akkor is lehetséges, ha a hiba kisebb jelentőségű.⁷⁵² Ez a szabály valószínűleg a méltányosság követelményét szem előtt tartandó került ki utóbb a szövegből. Nem szerepelt a Tervezetben az a kitétel, hogy amennyiben „a kötelezett a kijavítást nem vállalta”, a jogosult akkor is elállhatott a szerződéstől, amelyet a jogalkotó végül beépített a szabályozásba.⁷⁵³

A gyakorlatban problémát okozott a szavatossági helytállás tartalmának megállapítása a használt tárgyak esetén.⁷⁵⁴ Zoltán Ödön úgy véli, hogy a gyakorlatban megszokott szerződési kikötések, mint a „vevő a dolgot megtekintett állapotban”, vagy „megtekintett és üzemképes állapotban” veszi meg, önmagában nem zárhatják ki a szavatossági jogokat.⁷⁵⁵ Szerinte ilyen esetekben a szerződéskötés körülményeiből, a felek kijelentéseiből, és főként abból kell következtetni a szerződés (és a dolog használatának) céljára, hogy az eladó milyenként kínálta, milyennek állította a dolgot: például javításra szorulóknak, üzemképesnek, használhatónak, jó állapotban lévőknek, kifogástalannak vagy éppen roncsnak.⁷⁵⁶ Használt dolgoknál a hibának, a hiba forrásának illetve keletkezésének megállapítása még gondosabb vizsgálatot igényel, mint általában, így különösen nagy körültekintéssel kell vizsgálni a vevő esetleges javító munkáit, a dolog tárolásának körülményeit.⁷⁵⁷ A használt áru vételénél igazán szemléletes az, hogy mindig a konkrét szerződéshez és az eset körülményeihez viszonyítva kell értékelni a hibás teljesítést: itt mutatkozik meg leginkább a szubjektív hibafogalom mibenléte.⁷⁵⁸

4.3.2. Fajta és mennyiség szerint meghatározott dolog szolgáltatása

„Ha a fajta és mennyiség szerint meghatározott dologban az átadáskor a törvényes vagy a szerződésben meghatározott tulajdonságok nincsenek meg, a jogosult választhat a dolog kicserélése, kijavítása és a megfelelő árszállítás között; a kötelezett kijavítás vagy árszállítás helyett a dolgot kicserélheti, ha ez olyan

---

⁷⁵¹ Tervezet (1957), 45. p. (279. § (1) bekezdés b) és d) pontok).

⁷⁵² Tervezet (1957), 45. p. (279. § (2) bekezdés).

⁷⁵³ Tervezet (1957), 45. p. (279. § (3) bekezdés).

⁷⁵⁴ ZOLTÁN (1962), 232. p.

⁷⁵⁵ ZOLTÁN (1962), 232. p.

⁷⁵⁶ Lásd: ZOLTÁN (1962), 232-233. p.

⁷⁵⁷ ZOLTÁN (1962), 233. p.

⁷⁵⁸ A német jogban nagy hagyománya van a szubjektív hibafogalom megközelítésének, lásd: ERNST (2013), 93. p.

késedelem nélkül lehetséges, amelynek esetében a jogosultat már az elállás joga illeti meg (300. §).⁷⁵⁹

A fajlagos szolgáltatásként meghatározott ingó dolog hibás teljesítése esetén a jogosult elsősorban a kijavítás, kicserélés és a megfelelő árleszállítás igényei közül választhatott. A kötelezettnek kedvezett, de mindkét fél érdekét szolgálta az a szabály, miszerint a kötelezett a jogosult választásától függetlenül kicserélhette a hibás dolgot, ha ez olyan késedelem nélkül lehetséges volt, amely esetén az érdekmúlás miatt a vevőt már megillette volna az elállás joga (a késedelem szabályainak értelmében).⁷⁶⁰ A gyakorlatban a kicserélés küszöböli ki a legteljesebben a fajlagos vétel tárgyának hibáját, ezért adhatta meg a jogalkotó a kötelezettnek is a jogot arra, hogy ezen igény teljesítését válassza.⁷⁶¹

Ha a dolog az átadáskor a rendeltetésszerű használatra alkalmatlan volt, és (1) megfelelően ki sem lehetett javítani, illetve (2) az túl hosszú időt vett volna igénybe, vagy (3) az eladó a kijavítást nem vállalta, akkor a jogosult először is a kicserélést követelhetette, és csak akkor élhetett az elállási jogával, ha bizonyította, hogy a teljesítés többé már nem áll érdekében.⁷⁶²

A fenti négy „klasszikus”, a hatályos jogban is szereplő kellékszavatossági igény között a bemutatott kereteken belül biztosította csak a jogosult választási jogát a kódex. Ezt tovább szigorította az a szabály, hogy a jogosult csak akkor térhetett át a már kiválasztott szavatossági jogról másikra, ha azt törvény kifejezetten engedte [305. § (3) bekezdés]. Zoltán úgy értékeli, hogy ez a kifejezett törvényi engedély csak akkor volt adott, amikor a jogosult a kötelezett el nem végzett, vagy megfelelő határidőre nem vállalt kijavítását a kötelezett költségére maga kijavította vagy mással kijavíttatta.⁷⁶³

4.3.3. Kártérítés

Eörsi Gyula szerint elvi különbségtétel nincs a szerződésszegéssel és az azon kívül okozott károkért való felelősség között, csak részleteltérések, amelyek abból fakadnak, hogy a

⁷⁵⁹ Ptk. 305. § (1) bekezdés c) pont.

⁷⁶⁰ Vö. 300. §: „(1) A jogosult - függetlenül attól, hogy a kötelezett késedelmét kimentette-e - követelheti a teljesítést, vagy ha ez többé nem áll érdekében, elállhat a szerződéstől.

(2) Nincs szükség a teljesítéshez fűződő érdek megszűnésének bizonyítására, ha a szerződést a felek megállapodásánál vagy a szolgáltatás felismerhető rendeltetésénél fogva meghatározott időpontban - és nem máskor - kellett volna teljesíteni, vagy ha a jogosult az utólagos teljesítésre megfelelő határidőt szabott, és az is eredménytelenül telt el.”.

⁷⁶¹ ZOLTÁN (1962), 234. p.

⁷⁶² Lásd: Ptk. 305. § (1) bekezdés d) pont.

⁷⁶³ Ezt a fajlagos szolgáltatás esetén tovább korlátozta az, hogy csak akkor élhetett vele, ha az eladó a kicserélést nem ajánlotta fel, lásd: ZOLTÁN (1962), 235. p.

konkrét intézményesült jogviszony, a szerződés a felek között „magnöveli az előreláthatóságot és az elővigyázati követelményeket”.⁷⁶⁴ A károkozást megelőző kötelmi jogviszony fennállása a jogkövetkezmények terén összetett képet mutat, mert felróhatóságtól független jogintézmények mellé is társulhat a szubjektív jogalapú polgári jogi szankció.⁷⁶⁵ A Ptk. a hibás teljesítés szubjektív jogalapú szankciójáról ekként rendelkezett:

„Hibás teljesítés esetén a jogosult kárának megtérítését is követelheti, kivéve ha a kötelezett bizonyítja, hogy a hibátlan teljesítés érdekében úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.”⁷⁶⁶

A kötelezett a hibás teljesítésből eredő kártérítési kötelezettség alól tehát csak akkor mentesülhetett, ha bizonyította, hogy a hibátlan teljesítés érdekében úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható (azaz, hogy a károkozás nem az ő felróható magatartásának a következménye).⁷⁶⁷ A Ptk. szerződésszegéssel okozott károk esetén a szerződésen kívül okozott károkért való felelősségre vonatkozó szabályokat rendelte alkalmazni (318. §), a szerződésszegéssel okozott kár esetén azonban még kivételes esetben sem volt helye a kártérítés enyhítésének.⁷⁶⁸

A Ptk. kötelmi általános szabályai szerint kárnak minősült a felmerült tényleges kár, azaz a károsult vagyonában beállott értékcsökkenés, az elmaradt jövedelem vagy haszon, valamint a költségek és kiadások, amelyek a bekövetkezett hátrány csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez szükségesek [Ptk. 358. § (1) bekezdés].

Az adásvétel hibás teljesítése folytán felmerült kár azzal az értékkel volt egyenlő, amittől a károsult az adásvétel tárgyának elpusztulása, megrongálódása folytán elesett, illetve azzal az értékcsökkenéssel, ami a megrongálódott dolog kijavítása ellenére is fennmaradt.⁷⁶⁹ Eörsi Gyula szerint azonban a kijavítás költségeit a vevőnek a szavatossági igényérvényesítés keretében kellett behajtania.⁷⁷⁰ Az általános szabályok szerint a kár mértékének megállapításánál a dolog károsodáskori állapota és értéke volt irányadó.

---

⁷⁶⁴ EÖRSI (1966), 66. p.

⁷⁶⁵ EÖRSI (1966), 66. p.

⁷⁶⁶ Ptk. 307. § (1) bekezdés.

⁷⁶⁷ Megjegyzendő, hogy a Tervezet szövegében még az alábbi szerepelt: „... kivéve, ha [...] bizonyítja, hogy a hibátlan teljesítés érdekében mindent megtett, ami elvárható volt”, lásd: Tervezet (1957), 46. p. (281. §). Mindez a kártérítés általános szabályaiból eredt, ahol szintén az szerepelt, hogy akkor mentesülhet a kötelezett, „ha bizonyítja, hogy a kár elhárítására mindazt megtette, ami elvárható volt”, lásd: Tervezet (1957), 50. p. (309. § (1) bekezdés).

⁷⁶⁸ Vö.: Ptk. 318. § és 339. § (2) bekezdés.

⁷⁶⁹ Lásd: BH. 1964. 4. 3948.

⁷⁷⁰ EÖRSI (1966), 75. p.

Különösen releváns volt ez használt állapotú ingók vétele esetén.⁷⁷¹ A Fővárosi Bíróság ezzel kapcsolatos egyik döntésében kimondta, hogy pusztán az adásvétel tényével még nem csökken a dolog értéke és használhatósága,⁷⁷² de az adásvételt követően már több ezer km-t megtett gépkocsi esetén jogos a kártérítés összegét ennek megfelelően csökkenteni.⁷⁷³

A Ptk. szerint a kártérítés a szavatossági jogok melletti párhuzamos jogosultság volt, de ez nem jelentette azt, hogy a vevő adott esetben duplán érvényesíthette követelését kártérítés és a többi szavatossági jog keretei között. Ezt példázza a következő jogeset.⁷⁷⁴ A termelészövetkezettől a vevő 10 naposcsibét vett, amelyek közül 10 baromfipestisben elhullott az átvételtől számított 8 nap alatt, majd a betegség később áttért a többi csibére is, és valamennyi elpusztult.⁷⁷⁵ A szakértői vélemény szerint az elsőként elhullott 10 csibe volt csak feltűzött az átadáskor, ez alapján a Ptk. hibafogalmából kiindulva szavatossági igényt csak e 10 csibe esetében lehet érvényesíteni, a kártérítési igény pedig a többi 90 csibe kapcsán merülhet fel.⁷⁷⁶ A kártérítési kötelezettség alól azonban az eladó kimenthette magát azzal, ha bizonyította, hogy a hibátlan teljesítés érdekében úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható volt.⁷⁷⁷ Ha ez sikerült neki a perben, akkor a vevő érdeksérelme (a 90 csibe értéke) nem nyert orvoslást.

A következő jogeset is kapcsolódik a hibás teljesítés miatti kártérítés kérdéséhez.⁷⁷⁸ A felperes egy női cipőt vásárolt a Cipőkereskedelmi Vállalat alperes egyik boltjában, majd amikor annak sarka két hónap használat után eltörött, visszavitte azt a boltba, és kijavítást kért. Az alperes a cipőt továbbította a Vállalat központjába, ahol selejtnek titulálták, és a Bizományi Áruház Vállalathoz küldték el. Az alperes az így „eltűnt” cipő vételárának a visszafizetését ajánlotta fel, amit a felperes nem fogadott el, hanem a kijavított cipő visszaadása, vagy ugyanolyan fajtájú cipő szolgáltatása iránt keresetet indított. Az alperes azonban ezek egyikét sem tudta teljesíteni, mert védekezése szerint a megvásárolt majd visszavitt cipő eltűnt, és olyan típusú cipőt már nem gyártottak, illetve abból raktáron sem volt már példány, a vevő mégis ragaszkodott az eredeti kereseti kérelméhez, amelyet a bíróság végül elutasított.

---

⁷⁷¹ Lásd: LB. P. törv. I. 22.044/1960. sz. ítélet.

⁷⁷² Lásd: Fővárosi Bíróság Táj. 29/848. 1963. sz. ítélete.

⁷⁷³ Lásd: Kecskeméti Járásbíróság P. 22.919/1963. sz. ítélete.

⁷⁷⁴ ZOLTÁN (1962), 244. p. példája.

⁷⁷⁵ Lásd: ZOLTÁN (1962), 244. p. Később kerül bemutatásra a szavatosság az állatok adásvétele esetén. A Ptk. e speciális rendelkezéseit csak meghatározott (nagytestű) állatokra lehetett alkalmazni, így a fenti jogesetben a szavatosság általános szabályai érvényesültek.

⁷⁷⁶ ZOLTÁN (1962), 245. p.

⁷⁷⁷ Vö. Ptk. 307. § (1) bekezdés.

⁷⁷⁸ Lásd: BENEDEK – VILÁGHY (1965), 275. p. példája.

Az esetben a jogi probléma a Ptk. 306. §-hoz, és az egyedileg meghatározott, de helyettesíthető dolog szolgáltatásához kapcsolódik. A cipő ugyanis helyettesíthető dolog (sorozatban gyártott és kereskedelemben forgalomba hozott, szám és mérték szerint meghatározható), a vevő azonban egy konkrétan kiválasztott, egyedileg meghatározott párt vett meg belőle. A Ptk. nem rendezte azt a fogalmi kérdést, hogy mi tekintendő egyedileg, és mi fajta szerint meghatározott dolognak, e kategóriákat csak a jogtudósok különítették el megfelelően.⁷⁷⁹

A jogi problémához tartozott az is, hogy a vásárlók minőségi kifogásairól külön jogszabály rendelkezett. Ez az 1/1964 (I. 11.) BkM rendelet a kereskedelmi forgalomban vásárolt ingókkal kapcsolatban tett minőségi kifogás esetén a Ptk. 305. § (1) bekezdés c)-d) pontjaiban foglaltakat, azaz a fajta és mennyiség szerint meghatározott szolgáltatások kellékhibája esetén támasztható szavatossági igényeket rendelte alkalmazni,⁷⁸⁰ így a gyakorlatban az érvényesíthető igények körét egyedi vétel esetén is megtoldotta a kicserélési joggal. Mindez arra enged következtetni, hogy a rendelet a kereskedelmi forgalomban lebonyolított ingó adásvételeket általában fajta és mennyiség szerinti vételnek titulálta. Erre utal az is, hogy az egyedi árucikkeket taglaló rendelkezése példálózó jelleggel a műtárgyat, használt cikket, stb. említette.⁷⁸¹ A helyes jogszabály-értelmezés szerint viszont a jogesetben egyedi vételről van szó, ahol a rendelet szerinti kicserélési jog csak a vevő kívánsága esetén érvényesülhet, az eladónak nincs lehetősége arra. Ezt az igényt a kijavításhoz hasonlóan (az áru „eltűnése” miatt) azonban nem tudta teljesíteni az alperes.

Benedek Károly és Világhy Miklós álláspontja szerint a jogesetben a teljesítés lehetetlenné vált, ezért az erre vonatkozó Ptk. 309-312. §§-ok alkalmazandóak. E szabályok szerint, ha egyik félnek sem felróható okból vált lehetetlenné a teljesítés, akkor a szerződés megszűnik.⁷⁸² Az álláspontjukkal egyetértek, de az érveléssel nem. Benedek és Világhy szerint a teljesítés lehetetlenné vált, és így a szerződés megszűnt, de ezt és a jogkövetkezményeket a teljesítés általános szabályára vezetik vissza. Úgy vélik, hogy a hibás teljesítés – ez esetben – jogi értelemben egyenlő a nem teljesítéssel, ezáltal a

---

⁷⁷⁹ Lásd például fentebb: ZOLTÁN (1962), 48. p. A jogi probléma mind a mai napig aktuális, és sok esetben még a jogászok körében is bizonytalanságot okoz.

⁷⁸⁰ 1/1964 (I. 11.) BkM rendelet 7. §.

⁷⁸¹ 1/1964 (I. 11.) BkM rendelet 9. §. BENEDEK – VILÁGHY (1965), 277. p.

⁷⁸² Ptk. 309. § : „Ha a teljesítés olyan okból vált lehetetlenné, amelyért egyik fél sem felelős, a szerződés megszűnik.”.

kárveszély nem száll át a másik szerződő félre,⁷⁸³ ezért a kárt az eladónak kell viselnie. Én is úgy vélem, hogy az eladó köteles viselni a kárt a lehetetlenülés miatt. Mivel azonban a cipő a Vállalat központjában tűnt el, és a boltban a vevő a Vállalattal (annak képviselőjével) szerződött, én a Ptk. 310. § (2) bekezdés szabályát hívtam volna fel, amely a kötelezettnek felróható lehetetlenülést szabályozta: ilyen esetben a vevő a teljesítés elmaradása miatt kártérítést követelhetett.⁷⁸⁴ Ez a kár ebben az esetben megfelel a cipő eredeti vételárának, és ide tartozhat az az összeg is, amelyért a vevő új cipőt kényszerült venni azért, mert a törött sarkút használni képtelen volt.

4.4. Jótállás

A Ptk. eredeti szövege a kötelmi általános részben a szerződést biztosító mellékkikötések között egy rövid, absztrakt szabályban rendelkezett a jótállásról:

„Aki valamely szolgáltatásért jótállást vállal, a jótállás időtartama alatt a felelősség alól csak akkor mentesül, ha bizonyítja, hogy a hiba oka az átadás után keletkezett.”⁷⁸⁵

A jótállás egy egyoldalúan vállalt helytállás a szolgáltatásért, de a gyakorlatban nyilvánvalóan a felek alkujának és megállapodásának eredményeképp is létrejöhetett. Felelősségi tényállásra utal a Ptk. megfogalmazása, akárcsak a hibás teljesítésért való helytállásnál, ez azonban ehelyütt sem állja meg a helyét véleményem szerint. Itt is majdnem feltétlen helytállási kötelezettségről van szó: a „mentesülés” lehetősége nem egy szubjektív körülménytől, hanem a hiba okának keletkezési idejétől függött. Elvileg bármilyen szerződészegésért lehetett jótállást vállalni, de a legtipikusabb az üzleti fogalomban a hibás teljesítésért vállalt helytállás volt.⁷⁸⁶

A jótállás és a hibás teljesítés központi jogintézménye, a kellékszavatosság viszonya kezdettől fogva neuralgikus pontja volt a Ptk. szabályzásának.⁷⁸⁷ A kérdés

---

⁷⁸³ Lásd: Ptk. 279. §: „A teljesítéssel a kárveszély - ha a törvény kivételt nem tesz - a másik szerződő félre száll át.”

⁷⁸⁴ „Ha a teljesítés olyan okból vált lehetetlenné, amelyért a jogosult felelős, a kötelezett szabadul tartozása alól, és követelheti kárának megtérítését.”

⁷⁸⁵ Ptk. 248. §.

⁷⁸⁶ ZOLTÁN (1962), 183. p.; BENEDEK – VILÁGHY (1965), 247. p. Ezt a Ptk. miniszteri indokolása is hangsúlyozta, és „fokozott felelősségként” jellemezte, lásd: A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyve (1963), 274. p.

⁷⁸⁷ Kezdetől fogva vitatták a jótállás rendszerbeli elhelyezését, és több szerző hivatkozik a jogintézmény döntően hibás teljesítés esetén elnyert relevanciájára.

tárgyalásánál előljáróban érdemes Benedek és Világhy művének egy idevágó, és a mai viszonyokra is tökéletesen ráillő gondolatát idézni:

„... a szavatosság (kellékszavatosság) és a jótállás (garancia) egymáshoz való viszonyát illetően a hétköznapi (laikus) nyelv- és fogalomhasználatban is jelentős homály uralkodik. Mindennapi nyelvhasználatunkban a szavatosság, de különösen a kellékszavatosság elnevezés alig ismeretes, az emberek – ideértve a gazdasági és műszaki szakembereket is – e fogalmakat „jogi dolgok”-nak tartják. Ezzel szemben a jótállás, de még inkább a „garancia” kifejezések a laikus nyelvhasználatban is használatosak, s mindenki a termék minőségéért való felelősségvállalást érti rajtuk. Műszaki és gazdasági szakembereink előtt is legtöbbször csak az utóbbi kifejezések ismeretesek, rendszerint nem is tudnak arról, hogy az előállító a termék minőségéért külön elvállalás nélkül is, törvény alapján, szavatosság címén felelős. Ezért nem is lehet csodálkozni azon, hogy a minőségért való felelősség gazdasági-műszaki részletkérdéseit rendező és sokszor megfelelő jogászai közreműködés nélkül készülő szabályok a kellékszavatosság és a jótállás kérdéseit szinte reménytelenül összekavarják; ami azután e szabályok alkalmazása során nem kevés nehézséget okozhat. A kellékszavatosság és a jótállás egymáshoz való viszonya azonban nemcsak a mindennapi életben és a nem-jogászok tudatában mosódik el, hanem sokszor a jogban, a jogászok tudatában is.”⁷⁸⁸

Amíg e dogmatikai bizonytalanságra nem érkezett válasz és konkretizálás a joggyakorlat részéről, addig a jogtudomány igyekezett állást foglalni a kérdésben. A jótállás a Ptk. miniszteri indokolása szerint sok vonatkozásban a kellékszavatossághoz áll közel.⁷⁸⁹ A két jogintézmény közötti különbség Benedek és Világhy szerint abban ragadható meg, hogy a jótállás nem a törvényből folyó, hanem megállapodással elvállalt „felelősségi” forma, amely szigorúbb a szavatoságnál, hiszen a hiba ismerete a jogosult részéről nem mentesíti a kötelezettet.⁷⁹⁰ Meglátásuk szerint bár a kellékszavatosság törvényi szabályai diszpozitívek, azok nem enyhíthetők, hanem csakis szigoríthatók a jótállás vállalásával. Benedek és Világhy szerint közös a két jogintézményben, hogy a kötelezett – a kötelmi általános szabályok alapján – jótállás esetén sem köteles a hibás teljesítéssel okozott károk megtérítésére, ha kimenti magát annak bizonyításával, hogy a hibátlan teljesítés érdekében úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható volt.⁷⁹¹ Eltért azonban a két jogintézmény abban, hogy jótállás esetén nem volt különbség a nyílt és a rejtett hiba között.⁷⁹²

A jótállási jogviszony tartalmát, valamint a jótállás és a szavatosság viszonyát övező dogmatikai homály eloszlatása érdekében a Ptk. rövid szabályát később a

⁷⁸⁸ BENEDEK – VILÁGHY (1965), 245-246. p.

⁷⁸⁹ A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyve (1963), 274. p.

⁷⁹⁰ BENEDEK – VILÁGHY (1965), 254. p.; A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyve (1963), 274. p.

⁷⁹¹ BENEDEK – VILÁGHY (1965), 255. p.

⁷⁹² BENEDEK – VILÁGHY (1965), 255. p.

Legfelsőbb Bíróság elvi döntésével igyekezett konkretizálni.⁷⁹³ A XXX. PED indokolásának bevezetője utalt rá, hogy a jótállással kapcsolatos jogviták esetén a bíróságok bizonytalanok abban, hogy a jogosult milyen jogokat és mely időpontig érvényesíthet.

Az LB leszögezte, hogy a jótállás a minőségvédelem, és ezáltal a gazdasági fejlődés fontos eszköze, amely a törvényen alapuló szavatosságnál szigorúbb helytállási kötelezettség azért, hogy a szolgáltatott dolognak megvannak a törvényes és a szerződésben meghatározott kellékei.⁷⁹⁴ Azért volt szigorúbb a szavatossági helytállásnál, mert csak akkor mentesülhetett alóla az eladó, ha bizonyította, hogy a hiba oka az átadás után keletkezett, azaz, hogyha a hiba ugyan az átadás után ütközött ki, de annak oka már annak idején is fennállt, akkor is helyt kellett állnia.

A PED szerint, amennyiben a jótállási nyilatkozatban/megállapodásban nem kötöttek ki mást, akkor a jogosult a Ptk. 305. §-ába foglalt szavatossági jogokat érvényesítheti jótállási igények címén, és ebben az esetben is követelheti a hibás teljesítésből eredő kárának a megtérítését is.⁷⁹⁵ A PED indokolása a jótállás alapján hibás teljesítés miatt érvényesített kártérítés vonatkozásában a korábbi jogtudományi álláspontokkal ellentétben azt tartalmazta, hogy a kötelezett kimentésére nem a kártérítés általános szabálya [Ptk. 339. § (1) bekezdés], hanem a 248. § alkalmazandó.⁷⁹⁶ Azaz kártérítési követelés esetén is csak akkor mentesült a jótálló a helytállás alól, ha bizonyította, hogy a hiba oka az átadás után keletkezett.

A nem jogász irodalomban a XXX. PED megalkotása után sem kristályosodott ki a különbség a szavatosság és a jótállás között. Pálfalvi József a szavatosság és a jótállás köznapi és jogi értelme közötti eltéréseket taglaló 1975-ös tanulmányában sorra veszi a Magyar Értelmező Kéziszótár és a Magyar Nyelv Értelmező Szótárának vonatkozó fogalom-meghatározásait, és javaslatot tesz arra, hogy a törvényben használt elnevezéseket közérthetőbbé kellene tenni.⁷⁹⁷ Az előbbi szótárban a szavatosságot az eladott tárgy természeti, jogi szempontból hibátlan voltáért fennálló szerződésbeli vagy törvényes eladói

---

⁷⁹³ A XXX. számú PED. A Ptk. miniszteri indokolása egyébként az egy mondatos rendelkezés igazolásaként a jótállásra vonatkozóan megalkotandó speciális jogszabályokat hozta fel, amelyek mellett – a jogalkotó véleménye szerint – elegendő, hogy a kódex csupán egy általános rendelkezést rögzítsen a jótállásról, lásd: A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyve (1963), 274. p.

⁷⁹⁴ XXX. PED a) pont. A PED szövegét lásd: GELLÉRT – ZOLTÁN (1975), 263-272. p.

⁷⁹⁵ XXX. PED a) pont. Erre egyébként már a miniszteri indokolás is utalt, lásd: A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyve (1963), 274. p. Benedek és Világhy szerint kivétel ez alól a hibás teljesítésből eredő károk megtérítésének igénye, lásd: BENEDEK – VILÁGHY (1965), 254. p.

⁷⁹⁶ XXX. PED a) pont indokolás.

⁷⁹⁷ PÁLFALVI (1975), 661-663. p.

felelősségként határozták meg, majd szinonimaként megtoldották a meghatározást a jótállás szóval.⁷⁹⁸ A jótállás meghatározásánál pedig a szótár szinonimaként a szavatosság szót használta. Pálfalvi azt javasolta, hogy a jogalkotó adjon a két jogintézménynek azok mibenlétét jelző közérthetőbb elnevezéseket.⁷⁹⁹

Már a Ptk. megalkotása előtt elfogadták azt a jogszabályt, ami az ipari termékek minőségének védelméről szólt, és előírta, hogy egyes tartós használatra rendelt árucikket kötelezően jótállás vállalásával kell árusítani,⁸⁰⁰ majd a Ptk. hatályba lépését követő években több olyan jogszabály született, amely a jótállásra vonatkozó specifikus szabályokat tárgyalta.⁸⁰¹ A tartós fogyasztási cikkek jótállási kötelezettségéről szóló 7/1968. (I. 30.) Kormányrendelet szóhasználata figyelemre méltó, hiszen fogyasztói társadalomról még korántsem beszélhetünk a '60-as évek végi Magyarországon. Megállapítható ugyanakkor, hogy a jogszabály alapján kötelező jótállás Európában máig is különlegességnek számító rendszerének megjelenése a magánjogunkban a szocializmus időszakára datálható.⁸⁰² A jogpolitikai cél és eszköz az aediliszi *edictum*ra is emlékeztet, mert kiemelt árukra vonatkozóan szigorúbb, objektív helytállást ír elő rendeletileg. Belenyúl a magánautonómiába, és ezáltal a gazdasági versenybe is.

4.5. Igényérvényesítési határidők és bizonyítási teher

4.5.1. Szavatossági határidők

A Ptk. miniszteri indokolása szerint a kellékszavatossági igényérvényesítésre szabott határidők szabályozásakor az együttműködés általános polgári jogi elvéből indult ki a jogalkotó.⁸⁰³ A kellékhibának a dolog átadásakor kellett fennállnia a szavatossági helytállás megállapításához, és ez az időpont volt az irányadó az igényérvényesítésnél is.

„Ha a hiba felismerhető, a jogosult szavatossági jogait a szolgáltatás megvizsgálásának befejezésétől számított nyolc napon belül köteles a másik félhez intézett nyilatkozattal érvényesíteni.

⁷⁹⁸ Lásd: PÁLFALVI (1975), 661. p. hivatkozása a Magyar Értelmező Kéziszótárra (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1972.).

⁷⁹⁹ PÁLFALVI (1975), 663. p.

⁸⁰⁰ 1953. évi 12. sz. tvr. 17. §.

⁸⁰¹ Lásd: a fent már hivatkozott 1/1964. (I. 11.) BkM sz. rendelet; a jótállási alap képzéséről és a jótállási költségek elszámolásáról szóló 5/1968. (I. 27.) PM sz. rendelet; a tartós fogyasztási cikkek jótállási kötelezettségéről szóló 7/1968. (I. 30.) Korm. sz. rendelet; egyes tartós fogyasztási cikkek jótállásának legkisebb kötelező mértékéről szóló 4/1969. (III. 30.) BkM – KGM – KipM – KkM – NIM sz. együttes rendelet.

⁸⁰² Európában hazánkon kívül máig Szlovénia magánjogában van tradíciója a kötelező jótállásnak, lásd: SCHÜLTE-NÖLKE – TWIGG-FLESNER – EBERS (2008), 436. p.

⁸⁰³ Lásd: A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyve (1963), 328. p.

Ha a hiba csak a használat közben vagy egyébként hosszabb idő után ütközik ki (rejtett hiba), a hiba felfedezésétől számított nyolc napon belül, de legkésőbb a szolgáltatás megvizsgálásától számított hat hónapon belül kell a jogosultnak a nyilatkozatot megtennie.

A szavatossági jogokat a nyilatkozat megtételétől számított hat hónapon belül kell keresettel érvényesíteni, kivéve, ha a felek hosszabb tartamú jótállásban állapodtak meg.

*A nyolc napi, illetőleg hat havi határidők elmulasztása jogvesztéssel jár. A szavatossági jogokat azonban ugyanabból a jogalaptól eredő követeléssel szemben kifogásként érvényesíteni lehet, ha a jogosult a nyilatkozatot kellő időben megtette.*⁸⁰⁴

A Ptk. a szavatossági határidők meghatározásakor különbséget tett az ún. nyílt és a rejtett hibák között. A nyílt hiba olyan kellékhibát takart, ami felismerhető lett volna a megvizsgálás során, a rejtett hiba azonban csak a használat közben vagy egyébként hosszabb idő után kiütköző hiányosságot, kellékhibát jelentette. A Ptk. ezen kívül kétféle határidőről rendelkezett: az egyik határidő a hibára vonatkozó kifogásolási, nyilatkozattételi határidő, a másik pedig a kellékszavatossági kereset megindításának a határideje volt.

Nyílt hiba esetén a jogosult a dolog megvizsgálásának befejezésétől számított nyolc napon belül volt köteles megtenni a kötelezett felé a nyilatkozatát arra nézve, hogy a teljesítést hibásnak tartja, és szavatossági jogait érvényesíteni kívánja. Rejtett hiba esetén a hiba felfedezésétől kellett számítani ezt a nyolc napos nyilatkozattételi határidőt, amely kiegészült egy objektív, a dolog megvizsgálásától számított hat hónapos időszakkal, amelyen túl a szavatossági igények érvényesítésére vonatkozó jogosulti nyilatkozatot már nem lehetett megtenni. A nyolc napos szubjektív határidő a miniszteri indokolás szerint arra ösztönzi a jogosultat, hogy nyilatkozatát nyomban tegye meg, mert a késlekedés egyik fél érdekeit sem szolgálja, így az az igényérvényesítési jog megvonásával is szankcionálható.⁸⁰⁵ A nyolc napos határidő a hiba felfedezését követő naptól indult a határidőszámítás szabályai alapján.⁸⁰⁶

Az objektív hat hónapos határidőt azért tarthatta fontosnak a jogalkotó, mert a hiba felfedezése a vevő magatartásán múlt, és a felfedezés időpontjának bizonyítása nehézségekbe ütközhetett. Előfordulhatott azonban, hogy a hiba nem a vevő hanyagsága

---

⁸⁰⁴ Lásd: Ptk. 306. § (1)-(4) bekezdések.

⁸⁰⁵ A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyve (1963), 331-332. p. A cél a szerződések gyors lebonyolításának biztosítása volt, lásd: XXXI. PED indokolása. A XXXI. PED szövegét lásd: GELLÉRT – ZOLTÁN (1975), 320-334. p.

⁸⁰⁶ Lásd: 1960. évi 11. számú törvényerejű rendelet a Polgári Törvénykönyv hatálybalépéséről és végrehajtásáról. A továbbiakban: Ptké., 3. § (1) bekezdés.

vagy késlekedése miatt ütközött ki csak később, annak ellenére, hogy már a szerződéskötéskor „lappangott” vagy fennállt az oka. Az ezzel kapcsolatos kérdésekre is kitért a Legfelsőbb Bíróság XXXI. Polgári Elvi Döntése.⁸⁰⁷ Az LB ebben úgy rendelkezett, hogy „ha a szolgáltatott dolog hibája – jellegénél vagy a szolgáltatás természeténél fogva – csak huzamosabb vizsgálat alapján ismerhető fel”, akkor az objektív hat hónapos nyilatkozattételi határidőt „attól az időponttól kell számítani, amikor a hiba gondos vizsgálat mellett egyáltalán felfedezhetővé vált”.⁸⁰⁸

Gyakori volt a rejtett hiba például a vetőmagoknál, ahol bizonyos hibák a növény meghatározott fejlettségi fázisában, illetve a kikelés után mutatkoztak csak.⁸⁰⁹ Ugyanígy a szőlő- és bortermelésnél is nehézségeket jelentett a kellékszavatossági határidők számítása. A szőlő-, gyümölcs- és borgazdálkodásról szóló 1959. évi 23. törvényerejű rendelet 8. § úgy rendelkezett, hogy az eladó szavatol a szaporítóanyag fajtaazonosságáért és szabványszerinti minőségéért. A jogszabály elrendelte, hogy a szavatossági hiány miatti hat hónapos jogvesztő igényérvényesítési határidőt attól kezdve kellett számítani, amikor „*a vevő a hiányosságról a dolog természete szerint tudomást szerezhette*”.⁸¹⁰

A bírósági igényérvényesítésre vonatkozó határidőt a Ptk. rejtett és nyílt hiba esetén egyaránt a kellékhibára vonatkozó jogosulti nyilatkozat megtételétől számított hat hónapban állapította meg [Ptk. 306. § (3) bekezdés]. A miniszteri indokolás hangsúlyozta, hogy a határidőre vonatkozó előírások is diszpozitívek, azaz azokat a felek meg is hosszabbíthatták megállapodásukban.⁸¹¹

A két határidő egymásra épült, és a hibás teljesítés jogi tényének gyors, mielőbbi megállapítását, valamint a minél hamarabbi igényérvényesítést elősegítendő alakították ki e szabályokat. Mind a két szavatossági határidő jogvesztő volt. A keresetindítási határidő letelte után azonban a jogosult a szavatossági jogait az ugyanabból a jogalaphoz eredő követeléssel szembeni kifogásként érvényesíthette, ha a hibára vonatkozó nyilatkozatát az eladó felé annak idején kellő időpontban megtette [Ptk. 306. § (4) bekezdés]. Ez tulajdonképpen a jogvesztő jelleg alóli kivétel volt a kódexben, amelyet a miniszteri indokolás szerint a méltányosság szempontja indokolt: a jogosult késlekedése nem járhat azzal a súlyosabb szankcióval, hogy a vevővel szemben érvényesített eladói igény esetén ő

---

⁸⁰⁷ A továbbiakban: XXXI. PED.

⁸⁰⁸ XXXI. sz. PED a) pont.

⁸⁰⁹ ZOLTÁN (1962), 239. p.

⁸¹⁰ Az idézetet lásd: ZOLTÁN (1962), 239. p.

⁸¹¹ A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyve (1963), 333. p.

ne érvényesíthesse szavatossági jogait, azaz kedvezőtlenebb helyzetbe kerüljön az eladónál.⁸¹²

A határidők részletszabályaira vonatkozó fent említett XXXI. PED-nek a Ptk.-t pontosító rendelkezéseit szemléltetik a következő konstruált, ingó adásvételével kapcsolatos példák. Amennyiben egy kerékpár adásvétele után annak egyik kereke az első használat után leeresztett, mert a kerékbelső foltozott volt, a hibás kerék kijavításától függetlenül a kerékpár másik kerekére illetve egyéb részeire vonatkozóan a szavatossági jog nem volt érvényesítettnek tekinthető.⁸¹³ A kicserélt kerék esetében azonban a szavatossági határidő újra kezdődött, mert a kicserélés – tartalmát tekintve – új dolog(rész) szolgáltatását jelentette, és a jogintézmény akkor éri el gazdasági célját, ha az új, kicserélt dolgot szerződésszerűnek tekintve az arra irányadó szavatossági határidő nem rövidül indokolatlanul.⁸¹⁴

Amennyiben egy gépkocsi adásvételének hibás teljesítése miatt a vevő az általa választott kijavítási jogáról az eladóval tárgyalást folytatott, de utóbb mégsem jutottak kielégítő megegyezésre, mert az eladó a kijavítást csak túl hosszú időn belül tudta volna foganatosítani, akkor a hat hónapos jogvesztő keresetindítási határidő akkor kezdődött, amikor nyilvánvalóvá vált, hogy nem tudnak megegyezni.⁸¹⁵ Ha mégis kijavította a gépkocsit az eladó, ami X napot vett igénybe, akkor a PED szerint ellenkező megállapodás hiányában a szavatossági határidő meghosszabbodott ugyanezzel az X nappal, amely alatt a vevő az autót a hiba miatt nem használhatta. Ha tehát később ismét szavatossági jogot szeretett volna érvényesíteni, akkor ezt figyelembe kellett venni a határidő számításánál.⁸¹⁶ Ha a felek megállapodással mégis rendezni tudták az igényérvényesítés módját, de utóbb annak az eladó valamilyen okból mégsem tett eleget, akkor a megállapodáson alapuló jogát a vevő a hat hónapos keresetindítási határidő helyett a rendes öt éves elévülési határidőn belül érvényesíthette a bíróság előtt.⁸¹⁷

A minőségi hibákkal kapcsolatos igényérvényesítésre ezeken kívül a fent hivatkozott 1/1964. (I. 11.) BkM rendelet is megfelelően alkalmazandó volt.

---

⁸¹² A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyve (1963), 332. p.

⁸¹³ XXXI. PED b) pont.

⁸¹⁴ XXXI. PED d) pont és indokolása, lásd: GELLÉRT – ZOLTÁN (1975), 331. p.

⁸¹⁵ XXXI. PED c) pont.

⁸¹⁶ XXXI. PED c) pont.

⁸¹⁷ XXXI. PED c). pont.

4.5.2. A kártérítési igény érvényesítésének határideje

A Ptk. szerint a hibás teljesítésből eredő kártérítési igényt is a fenti szavatossági határidőkön belül érvényesíthette a vevő [Ptk. 307. § (2) bekezdés]. A többi szavatossági igény érvényesítésére nyitva álló határidő alkalmazását a hibás teljesítésből eredő károk esetén azzal indokolta a jogalkotó, hogy a szabályozás célja az, hogy a jogosult csak azt a kárt követelhesse, amely a szavatossági joga érvényesítésével nem térül meg, és azt nem, amit szavatossági igényként sikertelenül érvényesített, ebből következően a határidők sem lehetnek hosszabbak a kártérítési igényérvényesítés esetén.⁸¹⁸ A jogosult perbeli pozícióját egyedül a bizonyítás szabálya segítette: az kötelezettnek kellett kimentenie magát az adott esetben általában elvárható magatartása bizonyításával [Ptk. 307. § (1) bekezdés].

Korábbi magánjogunkban az eladó csalárdsága a kellékszavatossági igény érvényesítésénél relevanciát nyert, és szigorúbb elbírálás alá esett. A hibás teljesítéssel kapcsolatos csalárdságot a Ptk.-ban a kártérítés szubjektív jogalapú jogkövetkezménye körében értékelte a jogalkotó, amikor kivételt teremtett: ha a vevő bizonyítani tudta, hogy az eladó a hibás teljesítés tekintetében csalárd módon járt el, akkor a rendes polgári jogi elévülési határidő, azaz öt év állt a rendelkezésére kártérítési joga érvényesítésére.⁸¹⁹ A jogtudományi meghatározások szerint a csalárdság „feltétlenül rosszhiszemű magatartást” jelentett, mindig célzatos szándékosságot, amelynek célja a jogosult megtévesztése, tévedésben tartása, például a hiba leplezése, a vevő félrevezetése, becsapása, a hiba megtévesztési szándékkal való elhallgatása volt.⁸²⁰ Benedek és Világhy szerint „a csalárdság a vétkekesség és a rosszhiszeműség egysége”, azonban úgy vélik, hogy önmagában az, hogy valaki tudottan hibás árut szállít, nem jelent csalárdságot, mert ahhoz az is kell, hogy a jogsértés célzatával járjon el a vevő tévedésbe ejtése és tévedésben tartása tekintetében.⁸²¹

A határidők szabályozásánál nyert tehát relevanciát az eladó csalárd magatartása. A csalárdság bizonyítása azonban nehézségekbe ütközhetett a gyakorlatban, így a rövid határidők letelte után érvényesítendő károkat szerződészegés címén csak ritka esetben térítették volna meg, ami joghátrányt jelentett volna a jogosultnak. A bírói gyakorlat e problémát érzékelve következetesen figyelmen kívül hagyta az adott esetben fennálló

⁸¹⁸ Lásd: A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyve (1963), 333. p.

⁸¹⁹ Lásd: Ptk. 307. § (2) bekezdés és 324. § (1) bekezdés. Így rendelkezett a BGB is, lásd: II. fejezet 2.8. pont.

⁸²⁰ Lásd: ZOLTÁN (1962), 246. p.; BENEDEK – VILÁGHY (1962), 107-108. p.

⁸²¹ Lásd: BENEDEK – VILÁGHY (1962), 107-108. és 292. p. Ugyanígy: ZOLTÁN (1962), 239-240. p. Messzire rugaszkodik a csalárdság római jogban gyökerező felfogásától ez a megközelítés. Véleményem szerint a tudva hibás áru szolgáltatásában mindig benne foglaltatik a károsítás tudata is.

szerződéses jogviszonyt, és közvetlenül inkább a Ptk. 339. §-ra, azaz a szerződésen kívüli károkozás általános szabályára alapították az ítéletet.⁸²² Eörsi Gyula ezt dogmatikailag helytelennek véli, valódi kollízióknak tartja azonban azt, ha egymás mellett valósul meg a szerződésszegésből eredő és a szerződésen kívüli károkozás, így például alkalmazotti károkozás esetén, amikor szerinte a szerződéses felelősségnek kell általában felülkerekednie a jogvita elbírálásakor.⁸²³ Ellenpélda erre a Legfelsőbb Bíróság döntése abban a jogesetben, amelyben az alperes szerelővállalat alkalmazottai bűncselekménynek minősülő gondatlan eljárása a gázbojler bekötése során súlyos károkat előidéző robbanást okozott.⁸²⁴ Itt nem csak szerződésszegés, még hozzá hibás teljesítés esete forgott fenn, hanem megvalósult az alkalmazott károkozásának szerződésen kívüli felelősséget teremtő tényállása is (Ptk. 348. §), és mindez egy büntetőjogi törvényi tényállásba is beleillett. Ez utóbbi erősítette meg a szerződésen kívüli polgári jogi igényt, amelyre alapítva hozta meg végül a bíróság a marasztaló ítéletét.⁸²⁵

A XXXI. PED a kártérítésről úgy rendelkezett, hogy ha a jogosult bármely szavatossági jogát a nyilatkozattételre meghatározott határidőn belül közölte, akkor ezzel a nyilatkozatban megjelölt hibából eredő kár megtérítésének igénye is implicite érvényesítettnek tekintendő.⁸²⁶ A fenti jogalkalmazási nehézségeket megkönnyítendő azt is megállapította a PED, hogy a nyilatkozat megtétele után bekövetkezett kár esetén a hat hónapos jogvesztő határidő a kár bekövetkezésétől számítandó.⁸²⁷

4.5.3. Jótállási határidő

A jótállásról szóló XXX. PED a határidőkkel kapcsolatban is releváns megállapításokat tett. A jótállási igények érvényesítésére a jótállási nyilatkozatban foglalt határidők voltak irányadók. Nem érvényesült kötelező külön nyilatkozattételi határidő, és az LB a nyílt és rejtett hibák között sem tett különbséget az igényérvényesítés vonatkozásában.⁸²⁸ Amennyiben a jótállási nyilatkozatban meghatározott határidőn belül egyoldalú nyilatkozatban a jogosult értesítette a hibáról a kötelezettet, az értesítéstől számított hat hónapos határidőn belül akkor is érvényesíthette a jótállási igényeit, ha a jótállási határidő

---

⁸²² Lásd például: P. II. 25.817/1961., 16. P. 86.721/1961., 16. P. 29.855/1961., 43. Pf. 27.657/1961., 55. Pf. 30.857/1960. számú ítéletek; EÖRSI (1966), 68. p.

⁸²³ EÖRSI (1966), 69. p.

⁸²⁴ Lásd: Pf. IV. 22.202/1961. számú ítélet.

⁸²⁵ Lásd: EÖRSI (1966), 70. p.

⁸²⁶ XXXI. PED e) pont 1. mondat.

⁸²⁷ XXXI. PED e) pont 2. mondat.

⁸²⁸ XXX. PED b) pont indokolása.

közben már letelt.⁸²⁹ A Legfelsőbb Bíróságnak ez utóbbi megállapítása védelmet nyújtott a vevő számára, hogy ha nem késlekedett a hiba közlésével, akkor ne érje őt hátrány a túl rövid jótállási határidő miatt. Ezt a kiegészítő határidőt az LB a jótállás alapján követelt kártérítés esetén is alkalmazandónak ítélte, és ekkor a jogosult eljárási helyzetét is megkönnyítette azzal, hogy a kötelezett csalárdságának bizonyítását „elengedte”.⁸³⁰

A XXX. PED külön kitért a kijavítási és a kicserélési igény jótállás alapján történő érvényesítési határidejére is. Kijavítás esetén azt a diszpozitív szabályt konstruálta az LB, hogy a hiba közlésétől számítva meghosszabbodik a jótállási idő azzal az időtartammal, amely alatt a jogosult a dolgot a hiba miatt képtelen volt rendeltetésszerűen használni.⁸³¹ A dolog vagy annak jelentős része kicserélésének esetén – a szavatossági határidőkhöz hasonlóan – a jótállási idő a kicserélt dolog(rész) tekintetében újraindult.⁸³²

4.6. Szavatosság állatok adásvétele esetén

Az állatok adásvétele magánjogunkban mindig is kiemelt fontosságú kérdés volt az állatok gazdaságban betöltött szerepe és speciális tulajdonságai miatt. A jogalkotó az addig külön jogszabályban szabályozott állatszavatosság kérdését beemelte a Ptk. hatálya alá, azonban a vonatkozó rendelkezések nem a kellékszavatosság, hanem az adásvétel szabályai között kaptak helyet.⁸³³ A speciális szabályok hatálya alá tartozó állatokat a Ptké. adta meg: a ló, a szamár, az öszvér, a szarvasmarha, a bivaly, a juh, a kecske és a sertés adásvételére vonatkoztak e speciális szabályok.⁸³⁴

„Ha az eladó hibás állatot szolgáltat, a vevő követelheti a szerződés felbontását, fajta (nem) szerint meghatározott állat adásvétele esetén pedig az állat kicserélését is.”⁸³⁵

Ha az eladó hibás állatot szolgáltatott, a vevő egyedvétel esetén tehát csupán a szerződés felbontását követelhetette, a fajta (nem) szerint meghatározott állat adásvétele esetén azonban megillette a választás joga a szerződés felbontása és az állat kicserélése között.⁸³⁶

---

⁸²⁹ XXX. PED b) pont indokolása.

⁸³⁰ XXX. PED b) pont 2. mondat.

⁸³¹ XXX. PED c) pont 1. mondat.

⁸³² XXX. sz. PED c) pont 2. mondat.

⁸³³ Lásd a miniszteri indokolást: A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyve (1963), 334. p. A Ptk. Tervezete még a külön jogszabályban történő szabályozásban gondolkodott, lásd: Tervezet (1957), 46. p.

⁸³⁴ Lásd: Ptké. 61. § (1) bekezdés.

⁸³⁵ Ptk. 383. § (1) bekezdés.

⁸³⁶ Ez a BGB megoldását tükrözi, vö. BGB § 485.

A felbontás követelése esetén a bíróság, ha a helyzetet és a hiba jelentőségét mérlegelve úgy látta, akkor kivételesen fenntarthatta a szerződés hatályát a vételár egyidejű leszállításával.⁸³⁷ Az eladónak fajta szerinti vétel esetén megadta a kódex azt a *facultas alternativát*, hogy a hibás állatot egy ugyanolyan hibátlanra kicserélje, ha ezt a vevő érdekeit nem sértő késedelem nélkül végre tudta hajtani.⁸³⁸ Ha több állatot mint együvé tartozót vagy egész nyáját adtak el, akkor a vevő illetve az eladó érdekeire figyelemmel nem csak a hibás egyed(ek), hanem az összes állat tekintetében is helye lehetett a vétel felbontásnak [Ptk. 383. § (3) bekezdés].⁸³⁹

Az igényérvényesítési határidőknél a Ptk. nem tett különbséget rejtett és nyílt hiba között, de itt is elkülönítette a nyilatkozattételi és keresetindítási határidőket:

*„A vevő szavatossági jogait a hiba felismerésétől számított nyolc napon belül jogvesztés terhével az eladóhoz intézett nyilatkozattal érvényesítheti; ennek eredménytelensége esetén pedig az átvételtől számított hatvan napon belül indíthat keresetet.”*⁸⁴⁰

A nyilatkozattételre tehát a hiba felismerésétől számított nyolc napos jogvesztő határidő állt rendelkezésre, és ha ez eredménytelennek bizonyult, akkor a vevő az állat átvételétől számított 60 napon belül indíthatott a hiba miatt keresetet. Az utóbbi elévülési határidő volt, azaz nyugodhatott és félbe is szakadhatott, és az azonos jogalpból eredő eladói követeléssel szemben is felhozhatta a vevő a szavatossági kifogását, ha korábban a hibára vonatkozó nyilatkozatát a 8 napos határidő alatt megtette [Ptk. 384. § (2) bekezdés].

A szabályozásra vonatkozóan született egy polgári kollégiumi állásfoglalás is.⁸⁴¹ Ennek rendelkezése szerint az általános szavatossági szabályok közül az állatok adásvételénél is alkalmazandó volt az a szabály, miszerint a hibás teljesítés tekintetében csalárdul eljáró eladóval szemben a hibás teljesítésből eredő károokra vonatkozó igény az általános elévülési idő alatt érvényesíthető a bíróságon.⁸⁴²

---

⁸³⁷ Ptk. 383. § (2) bekezdés a) pont.

⁸³⁸ Túl nagy késedelemmel végrehajtott kicserélés esetén a vevőt a késedelem szabályára utaló rendelkezés alapján már az elállás joga illette meg, így olyankor az eladó nem térhetett át a kicserélés jogára, vö. Ptk. 383. § (2) bekezdés b) pont, 305. § (1) bekezdés c) pont és 300. §.

⁸³⁹ Megmutatkoznak e szabályban a római jogi hagyományok, és az ABGB és BGB rendelkezéseinek mintája is.

⁸⁴⁰ Ptk. 384. § (1) bekezdés.

⁸⁴¹ PK 56. számú állásfoglalás.

⁸⁴² Lásd: a PK 56. sz. állásfoglalás c) pontjának utalása a Ptk. 307. § (2) bekezdésének rendelkezésére.

4.7. Elhatárolási kérdések

4.7.1. Jogszavatosság

A bíróság előtt egy jogeset kapcsán felmerült az a kérdés, hogy a kellékszavatosság szabályai, közelebbről a Ptk. 305. § (4) bekezdése, amely kimentést tesz lehetővé a helytállás alól, ha a hibát a jogosult ismerte, alkalmazható-e a jogszavatossági igényekre is.⁸⁴³ A jogesetben a felperes motort vett az alperestől, amely korábban egy jogellenesen külföldre távozott személy tulajdonában állt, akiről a bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt az államra szállt a tulajdonjog. A felperes minderre figyelemmel keresetet indított a vételár visszafizetése, azaz a szerződéstől elállás/szerződés egyoldalú felbontása iránt. Az elsőfokú bíróság marasztaló ítéletet hozott, de másodfokon a bíróság az ítéletet hatályon kívül helyezte, és egyéb bizonyítási kérdések mellett azt is szükségesnek látta tisztázni, hogy a vevő felperes vajon tudott-e az állam tulajdoni igényéről. Úgy vélte, hogy ha igen, akkor a Ptk. fenti 305. § (4) bekezdése értelmében nem érvényesíthet (jog)szavatossági igényt. A bíróság tehát úgy ítélte meg, hogy a kellékszavatosságról szóló kötelmi általános részben szereplő, illetve a jogszavatosságról az adásvétel szabályai között található rendelkezések az általános-különös viszonyában állnak, és a jogszavatosság körében nem rendezett kérdésekre a kellékszavatosság szabályai alkalmazhatóak.

A Ptk. miniszteri indokolása szerint a kellékszavatosságra vonatkozó számos megállapítás igaz a jogszavatosságra is, hiszen mindkettő a szerződés tartalmának megfelelő teljesítésre sarkall. A kettőt azonban nem csak rendszerbeli elhelyezésük különbözteti meg egymástól: a kellékszavatosság a szolgáltatás fizikai, a jogszavatosság pedig a jogi hibamentességéért, a tehermentességért való helytállás – amint azt az elnevezésük is mutatja. Erre a szabályozási különbségre figyelemmel a Ptk. 305-308. §-beli és a 372-373. §§-beli szabályok sem állhatnak az általános-különös viszonyában. Ezt a vitatott törvényhely vonatkozásában egy további praktikus szempont is igazolja: a kellékszavatossági rendelkezés esetén a jogalkotó a kivétel megadásával azt feltételezte, hogy a tudottan hibás áru átvétele, elfogadása teljesítésként a jogosult elégedettségét jelzi,⁸⁴⁴ a jogi hibánál illetve jogszavatosság esetén azonban aligha feltételezhető az, hogy bárki úgy szeretne megvásárolni valamit, hogy tudja, hogy nem szerez(het) rajta tulajdont.⁸⁴⁵ A jogszavatosság szabályainak jogpolitikai indoka a jóhízemű vevő védelme.

⁸⁴³ Lásd: BENEDEK – VILÁGHY (1965), 281. p.

⁸⁴⁴ A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyve (1963), 329. p.

⁸⁴⁵ A jogesetben 6000 Ft volt a vételár, ami a '60-as évek viszonyai között sok pénznek számított.

A rosszhiszemű vevő védelme azonban nem indokolt, mert ő összejátszik az eladóval, és így olcsóbban jut a dologhoz. Benedek és Világhy további indokolása szerint a tudottan más tulajdonát képező dolog vétele esetén az adásvétel lehetetlenre irányul, így semmis.⁸⁴⁶

4.7.2. Nempteljesítés

Az egyedi vétel esetén érvényesíthető szavatossági jogokkal kapcsolatos női cipővásárlás jogesetének értékelésénél Benedek és Világhy úgy vélik, hogy a hibás teljesítés jogi értelemben nempteljesítésnek minősül, amely esetben a Ptk. szabálya, miszerint a teljesítéssel a kárveszély átszáll a másik szerződő félre (Ptk. 279. §), nem alkalmazható.⁸⁴⁷ Ez a problémakör a kellékszavatosságot érintő ún. létszaki vitához kapcsolódik, amely a jogintézmény szerződési életciklusban betöltött helyéhez kapcsolódott. Az egyik jogtudományi álláspont szerint a kellékszavatosság a szerződés teljesítése utáni új szakasz a felek jogviszonyában, a másik szerint a szerződés megszűnésének rendes módja a hibamentes teljesítés, ennek megfelelően a hibás teljesítés nempteljesítésként értékelendő.⁸⁴⁸

Benedek és Világhy az utóbbi álláspontot képviselték az említett jogesetben.⁸⁴⁹ Úgy vélem, hogy az, hogy az eladó kellékhibásan, nem a szerződésnek megfelelően teljesít, nem értékelhető nempteljesítésként, mert az már a késedelem szerződésszegési esete. A jogtudósok azonban úgy vélték, hogy a nempteljesítés miatt a kárveszély átszállása nem következik be addig, amíg az eladó a szavatossági igényeket nem teljesíti.⁸⁵⁰ Ez az álláspont különösen a rejtett hibák esetén problematikus. Ha a hiba csak később ütött ki, az addig, illetve a hibás teljesítésről szóló nyilatkozat megtételéig terjedő időben a kárt nem viselheti az eladó, hiszen a dolog a vevőnél van, jobb esetben már használja is. A szerződések életciklusában a hibás teljesítés – ahogy a neve is mutatja – a teljesítés fogyatékoságát jelöli, ami csak a teljesítés aktusa, és a dolog vevőhöz (jogosulthoz) kerülése után következhet be. Nempteljesítésről véleményem szerint csak a teljesen más áru szolgáltatása, azaz az *aliud* szolgáltatás esetén lehet szó, hiszen akkor egyáltalán nem a kialakított adásvételi tárgy kerül átadásra, nem az, amiben a felek megállapodtak. Benedek

---

⁸⁴⁶ BENEDEK – VILÁGHY (1965), 283. p. Vö. Ptk. 226. § (2) bekezdés.

⁸⁴⁷ BENEDEK – VILÁGHY (1965), 280. p.

⁸⁴⁸ Lásd részletesen: JÓZSA (1968), 604. és 608-610. p.

⁸⁴⁹ Lásd: 4.3.3. pont.

⁸⁵⁰ BENEDEK – VILÁGHY (1965), 280. p.

és Világhy is úgy vélik, hogy ez esetben nemteljesítésről van szó, ezért ekkor a jogosult a szerződésszerű teljesítést követelheti elsődlegesen.⁸⁵¹

4.7.3. A szerződés teljesítése alkalmával a jogosult egyéb – nem szerződési – érdekeinek sérelme

A Ptk. eredeti szövege alapján nem lehet szó hibás teljesítésről abban az esetben, ha a teljesítés során a jogosultnak nem az ún. szerződési érdeke szenvedett sérelmet. Zoltán Ödön azt a példát hozza, hogy az eladó kiszállította a megvásárolt dolgot a vevő lakására, és a lakásba való bevitel, behelyezés során egyéb tárgyban kárt okozott, például összetörte a televíziót.⁸⁵² Bár a teljesítés során következett be a károkozás, az mégsem a szerződéses kötelezettség megszegéséből fakadt, így a szerződésen kívüli károkozás szabályai vonatkoznak a cselekmény jogi értékelésére Zoltán szerint.⁸⁵³ Úgy véli azonban a jogtudós, hogy ez esetben is érvényesül az a megszorítás, hogy a kár összegét még méltányosságból sem lehet mérsékelni (Ptk. 318. §), és ha a kötelezett megbízottja, alkalmazottja okozta a kárt, a kötelezett nem mentheti ki magát.⁸⁵⁴

5. Az 1959-es szabályozás jogtudományi kritikája

Az 1959-es hibás teljesítésre vonatkozó szabályozás a '70-es évekre már több ponton nem tett eleget a gazdasági, társadalmi, jogpolitikai elvárásoknak, ezért a jogtudósok szerint megérett az igény a módosításra. Zoltán Ödön a módosítás indokaként „a szükségletek egyre magasabb szinten történő kielégítéséhez, a jó minőséghez, a szerződésekbe vetett bizalom erősítéséhez és a forgalom biztonságához fűződő érdekre” hivatkozott.⁸⁵⁵ Az új szabályozást szerinte a jogosulti (fogyasztói) érdek elsődleges védelmének kell vezérelnie, és ezzel is összefüggésben világosnak, egyszerűnek és könnyen áttekinthetőnek kell lennie.⁸⁵⁶

---

⁸⁵¹ Lásd: BENEDEK – VILÁGHY (1965), 304. p. Vö. Ptk. 300. § (1) bekezdés.

⁸⁵² ZOLTÁN (1962), 247. p.

⁸⁵³ ZOLTÁN (1962), 247. p. Vö. Ptk. 339-344. §§.

⁸⁵⁴ Vö.: Ptk. 315. § és 350. § (1) bekezdés. Az okfejtést lásd: ZOLTÁN (1962), 247. p.

⁸⁵⁵ ZOLTÁN (1970a), 70. p.

⁸⁵⁶ ZOLTÁN (1970a), 70. p.

Zoltán Ödön és Kemenes Béla tanulmányorozataikban részletes megoldási javaslatokat vázolva éltek kritikai megfontolásokkal.⁸⁵⁷ Ami a specifikus szavatossági jogokat illeti, igény mutatkozott arra, hogy a kicserélés igényét általánossá tegyék, hiszen az adásvételi szerződések esetében a gyakorlatban ez mutatkozott a vevői érdeksérelem legmegfelelőbb és egyben leggyorsabb módjának, ezen kívül a fogyasztó érdekét is jobban szolgálná.⁸⁵⁸ Az elállási jog, és annak gyakorlati érvényesítése is a reformálandó kérdések közé tartozott.⁸⁵⁹ Vitatott volt az is, hogy a speciális állatszavatossági szabályok csak a Ptké.-ben meghatározott állatokra korlátozása helytálló-e, sőt, az is, hogy van-e egyáltalán helye az állatszavatosság speciális, rendszertanilag is elkülönített szabályozásának.⁸⁶⁰ A jogtudomány képviselői előirányozták továbbá azt is, hogy a jogosult a hibás teljesítéshez fűződő jogai közötti választás jogának rugalmasabban gyakorlása indokolt, ha ahhoz „lényeges érdeke fűződik”.⁸⁶¹

Kemenes taglalta azt az igényt, amely a szavatossági jogok és azok érvényesíthetősége közötti valamilyen sorrendiség felállításához fűződik, és a hiba foka, jelentősége és bizonyos értékhatár általi sorrendiséget tartotta ésszerűnek.⁸⁶²

Kritika érte az igényérvényesítési határidők szabályozását, a kifogásközlési és keresetindítási fázisokra bontását, és a határidők jogvesztő jellegét is.⁸⁶³ Zoltán úgy vélte, hogy a határidő tartama szerinti differenciálás csak a szolgáltatás tárgya alapján lenne indokolható.⁸⁶⁴ Kemenes tárgyalta a határidő-számítás kezdő időpontjának problematikáját is, és javaslata az átvétel időpontja volt, de az üzembe helyezés és használatbavétel kiegészítő szempontjainak figyelembe vételét is indokoltnak tartotta.⁸⁶⁵ Az

---

⁸⁵⁷ Lásd: ZOLTÁN (1970a), (1970b), 1970c); KEMENES (1973a), KEMENES (1973a), KEMENES (1973b), KEMENES (1973c), KEMENES (1974). Kemenes Béla a kandidátusi értekezését is a fogyasztói érdekvédelem polgári jogi kérdéskörében írta meg 1973-ban.

⁸⁵⁸ ZOLTÁN (1970a), 71. p. Zoltán azt a szövegmódosítást javasolta, hogy a kicserélési jog ne csak a fajlagos, hanem az egyébként helyettesíthető dologra irányuló szolgáltatás esetén is adott legyen. Ez megfelelő kiküszöbölése a kérdést övező dogmatikai félreértéseknek. Ugyanígy vélekedett Kemenes is, lásd: KEMENES (1973), 208. és 212. p.

⁸⁵⁹ Lásd: KEMENES (1973a), 214-215. p. A vita az elállási jog korlátozott illetve korlátozásmentes elismerése mentén volt a legerőteljesebb. Kemenes szerint az utóbbit a fogyasztói érdekvédelem sem indokolta, és a hiba foka és jelentősége valamint bizonyos értékhatár mentén javasolta a korlátozást meghatározni. Uo. 215. p.

⁸⁶⁰ Lásd: ZOLTÁN (1970a), 72-73. p.; ZOLTÁN (1970b), 345. p.

⁸⁶¹ Lásd: ZOLTÁN (1970a), 74. p.; Kemenes (1973a), 216. p.

⁸⁶² KEMENES (1973), 211-212. p.

⁸⁶³ ZOLTÁN (1970b), 342. p. Józsa a fázisoknál a külön nyilatkozattételi határidő ellen érvelt, és példaként hozta a szovjet, a csehszlovák, a bolgár, a nyugatnémet, a svájci, a francia, a belga, az angol és az osztrák szabályozást, amelyek nem ismertek külön nyilatkozattételi határidőket. A határidők jellegével kapcsolatban pedig úgy vélte, hogy az elévülési határidő rugalmasabb lehetőségeket kínál (ezt bizonyította a szovjet és a bolgár, az adásvétel vonatkozásában pedig a német, az angol és a svájci szabályozás), uo. 343. p.

⁸⁶⁴ Az építményeket hozta példaként, ZOLTÁN (1970b), 344. p.

⁸⁶⁵ Lásd: KEMENES (1973a), 218. p.

igényérvényesítési határidő tartamát illetően úgy vélte, hogy a fogyasztók érdekvédelme nem feltétlenül igényli annak általános meghosszabbítását, sokkal fontosabbnak tartotta, hogy a törvényi hat hónap után is lehetőség nyíljon igényei érvényesítésére, ha az kétségtől szükséges és indokolt.⁸⁶⁶ Mindkét szerző a jogvesztő jellegű határidők ellen érvelt.⁸⁶⁷

Különös figyelmet érdemel Zoltán azon felvetése, hogy a jogalkotó felhatalmazást adjon arra, hogy „jogszabály a kellékszavatossággal kapcsolatos kérdéseket meghatározott körben (pl. a tömegfogyasztási cikkek vagy romló áruk tekintetében) az általános szabályoktól eltérően szabályozhassa, illetőleg hogy meghatározott rendelkezések vonatkozásában az eltérő megállapodás lehetőségét megtilthassa”.⁸⁶⁸ Felmerült tehát a kógens szabályozás igénye.

A módosítás kapcsán komoly problémaként merült fel a hibás teljesítésből eredő kártérítés jogalapjának kérdése is, ami látszólagos vitának tűnik, hiszen a kártérítés, mint polgári jogi szankció a Ptk.-ban már felróhatóságon alapuló szubjektív jogintézményként jelent meg. Az objektív tétel melletti érvek a hibátlan teljesítésre való erőteljesebb ösztönzés, a vevőre (fogyasztóra) nézve méltányosabb jogorvoslat, és a szavatossági és kártérítési helytállás közelítése volt.⁸⁶⁹ Zoltán Ödön a felróhatósági alapú kártérítés mellett érvelt a hibás teljesítésből fakadó károkért való felelősséggel kapcsolatban, mert a kártérítés általános szabálya is a felróhatósági alapú volt, a szubjektív kártérítést rugalmasabbnak tartotta, és úgy vélte, hogy a kis értékű dolgokkal kapcsolatos kártérítési igények objektív alapú kártérítés esetén a valóságtól elrugaskodott eredményre vezethetnek.⁸⁷⁰ Indokoltnak tartotta a szavatossági kötelezettség teljesítésével összefüggő költségeknek a kötelezettre hárítását.⁸⁷¹ Úgy vélekedett, hogy egységesen ki kellene kötni a hibás teljesítéssel okozott kártérítési igény általános elévülési időn belüli érvényesíthetőségét.⁸⁷²

Zoltán meglátása szerint a kellékszavatossággal rokon mivolta és gyakorlati alkalmazása miatt rendszertanilag a hibás teljesítés szabályai között indokolt szabályozni a

---

⁸⁶⁶ KEMENES (1973a), 221. p.

⁸⁶⁷ ZOLTÁN (1970b), 342. p. Kemenes szerint a minőségvédelem és a fogyasztói érdekvédelem szempontjai is ez ellen érvelnek, lásd: KEMENES (1973a), 222. p. Nyugvás esetén három hónapos meghosszabbodást javasolt, uo. 225. p.

⁸⁶⁸ Lásd: ZOLTÁN (1970b), 345. p.

⁸⁶⁹ A teljes kérdéskörhöz lásd: ZOLTÁN (1970c), 480. p.

⁸⁷⁰ ZOLTÁN (1970c), 480. p.

⁸⁷¹ ZOLTÁN (1970c), 481. p.

⁸⁷² ZOLTÁN (1970c), 481. p.

jótállás jogintézményét.⁸⁷³ Szükségesnek tartotta továbbá annak kimondását, amiről csupán a XXX. PED rendelkezett, hogy a jótállás alapján a szavatossági igényeket és a hibás teljesítésből eredő kártérítési igényt is érvényesítheti a jogosult.⁸⁷⁴

Kemenes vázlatpontokba szedve ismertette az egyes kérdésekre vonatkozó módosító javaslatait. Eszerint az igényérvényesítés kezdő időpontja az átvétel; az általános – elévülési jellegű – igényérvényesítési határidő hat hónap, amelynek nyugvása lehetséges, és a menthető ok megszűnte után az három hónappal meghosszabbodik; a jogosulti hibaközlés félbeszakító körülmény; a jogosulti kifogásközlés nem előfeltétele a bírósági igényérvényesítésnek, és az a határidőn belül bármikor megtehető; valamint szükséges egy objektív igényérvényesítési határidő megállapítása (18 hónap vagy 2 év).⁸⁷⁵

6. Az 1977. évi IV. törvény módosításai

A jogtudományi értekezések eredményeit részben magába foglalva a „Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról és egységes szövegről” szóló 1977. évi IV. törvény⁸⁷⁶ több kardinális módosítást fogantatosított a hibás teljesítés szabályozásában. Az 1978. március 1-jén hatályba lépett rendelkezések megállapították a hibás teljesítés fogalmát, nem tartalmazták többé a nyílt és rejtett hiba közötti különbségtételt, a kicserélés jogát részletesebben szabályozták, a jogosultnak a *ius variandi* gyakorlását rugalmasabbá tették, a határidő-számítás kezdeteként a teljesítést jelölték meg, és az igényérvényesítésre egy rövidebb elévülési és egy hosszabb jogvesztő határidőt határoztak meg. Az alábbiakban csak a módosított rendelkezések kerülnek bemutatásra.

6.1. Hibás teljesítés, kellékszavatosság

A teljesítésre vonatkozó általános szabály az 1977. évi IV. törvény által kiegészült azzal, hogy „a szolgáltatásnak alkalmasnak kell lennie arra, hogy azt rendeltetésének, illetőleg a szerződésben kikötött vagy egyébként a szerződéskötéskor a kötelezett által ismert célnak

---

⁸⁷³ ZOLTÁN (1970c), 482. p.

⁸⁷⁴ ZOLTÁN (1970c), 483. p.

⁸⁷⁵ Lásd: KEMENES (1973a), 232. p.

⁸⁷⁶ Az 1977. évi IV. törvény szövege elérhető: <http://1000ev.hu/index.php?a=3&param=8519> (2013. 12. 03.). A továbbiakban a Ptk. rövidítés az 1978. március 1-jétől hatályos rendelkezéseket jelöli.

megfelelően lehessen felhasználni”.⁸⁷⁷ A módosítás konkrétan definiálta a hibás teljesítést és jogkövetkezményeként jelölte meg a kellékszavatosságot:

*„Olyan szerződés alapján, amelyben a felek kölcsönös szolgáltatásokkal tartoznak, a kötelezett hibásan teljesít, ha a szolgáltatott dolog nem felel meg a teljesítéskor a törvényes vagy a szerződésben meghatározott tulajdonságoknak.
A kötelezett felel (szavatol) azért, hogy a szolgáltatott dologban a teljesítéskor megvannak a törvényben és a szerződésben meghatározott tulajdonságok (kellékszavatosság).”⁸⁷⁸*

Anyagi jogi értelemben azonban ez a rendelkezés a hibásság időpontján kívül nem hozott jelentősebb változást.⁸⁷⁹

6.2. Szavatossági igények

6.2.1. Kijavítás és árleszállítás

A módosítás általános szavatossági jogként a kijavítás és az árleszállítás igényét határozta meg [Ptk. 306. § (1) bekezdés].⁸⁸⁰ E két igény teljesítésével kapcsolatban a kódex egyéb rendelkezést nem tartalmazott, így nyitott maradt az a kérdés is, hogy mekkora lehet az árleszállítás mértéke. Egy ítéletében a Legfelsőbb Bíróság úgy rendelkezett, hogy ha a dolog tökéletesen nem javítható, és a fennmaradó hibák a rendeltetésszerű használatra, a forgalmi értékre, vagy a dolog élettartamára kedvezőtlen kihatással vannak, akkor a jogosult árleszállításra is igényt tarthat, és ilyenkor az árleszállításnak a kijavított dolog értékéhez kell igazodnia.⁸⁸¹ Az LB később kidolgozta azon elveket, amelyek az árleszállítás mértékére vonatkoztak: mérvadó volt az, hogy a szolgáltatás hibái milyen mértékben sértik a jogosult hibátlan teljesítéshez fűződő érdekét, és a bíróságnak a szolgáltatás-ellenszolgáltatás közötti egyenértékűség helyreállítására kellett törekednie.⁸⁸² A forgalmi értéket és a javításhoz szükséges költség mértékét csak mérlegelési tényezőként lehetett figyelembe venni az LB szerint.⁸⁸³

A vételárcsökkentésre irányadó szempontokkal foglalkozott egy személygépjármű adásvételének hibás teljesítésével kapcsolatos jogeset is.⁸⁸⁴ Az ügyben a 405 000 Ft-ért megvásárolt gépkocsi hibája miatt a vevő 82 500 Ft árleszállítást követelt a bíróságon az

⁸⁷⁷ Ptk. 277. § (1) bekezdés.

⁸⁷⁸ Ptk. 305. § (1)-(2) bekezdés.

⁸⁷⁹ A hibásság időpontjának kérdését lásd a határidőknél.

⁸⁸⁰ PETRIK (1995), 38. p.

⁸⁸¹ Lásd: BH 1985. 320.

⁸⁸² Lásd: BH 1985. 394., BH 1995. 92.

⁸⁸³ Lásd: BH 1995. 212.

⁸⁸⁴ Lásd: BH 1988. 182.

eladótól. A felperes egy olajcsere alkalmával fedezte fel, hogy az elülső váznyúlványon javítás nyomai, a fenéklemezen pedig hegesztés nyomai láthatóak. A gépkocsit szakértővel megvizsgáltatta, aki megállapította, hogy annak egyes szerkezeti részeit a szakszerűtlenül végrehajtott javítás miatt korrózió kezdte ki, de egyébként a gépkocsi a korának és hasznátságának megfelelő állapotban van. A hiba miatt a gépkocsi adásvétel időpontjában fennálló fogalmi értékét 322 500 Ft-ban jelölte meg. Elsőfokon a keresetet elutasították, a másodfokú bíróság azonban azt megváltoztatva helyt adott a kereseti követelésnek, és az alperest 82 500 Ft-ban marasztalta. Az ítélet ellen benyújtott törvényességi óvást azért találta alaposnak a Legfelsőbb Bíróság, mert véleménye szerint a másodfokú bíróság nem megfelelően állapította meg az egyébként jogos árleszállítási igény mértékét. Indokolásában az LB kifejtette, hogy az árleszállítás mértéke nem azonos a kijavítás költségével, de egyik tényezője lehet a mérték megállapításának, és különösen akkor meghatározó, ha a hiba a dolog rendeltetésszerű használatát meghatározó módon befolyásolja. Az LB szerint azonban ebben a jogesetben a hiba a rendeltetésszerű használatot nem befolyásolta, hanem a gépkocsi elhasználódásának idejét gyorsította, azaz a természetes elhasználódás folytán is felmerülő javításra korábban lesz szükség a hiba miatt. A vevő által a szakértői vélemény alapján megjelölt költség azonban nem csak a hiba javítását, hanem az esetleges későbbi, az elhasználódás miatti javítás költségét is magába foglalta. Ennek fényében az LB szerint az árleszállítás mértékének megállapításánál a jogesetben azt kell vizsgálni, hogy „a természetes elhasználódásból eredő állapothoz képest az alváznyúlvány szakszerűtlen javításából eredő hiba milyen értékcsökkenést okoz”, és az így megállapított %-os értékkel kell a gépkocsi vételárát leszállítani.

6.2.2. Kicserélés és elállás

A módosító rendelkezések értelmében bizonyos feltételekkel élhetett csak a jogosult a kicserélés és az elállás jogával. A kicserélési jog fajta és mennyiség szerint meghatározott dolog vétele, illetve a termelői és kiskereskedelmi forgalomban eladott, elkülönítéssel vagy kiválasztással meghatározott helyettesíthető dolog esetén, és csak akkor illette meg a vevőt, ha a kijavítás értékcsökkenés és/vagy a jogosult érdeksérelme nélkül nem volt rövid időn belül kivitelezhető [Ptk. 306. § (2) bekezdés]. Ez a módosítás lehetővé tette, hogy a kiskereskedelmi forgalomban értékesített árukat a megelőző egyes jogirodalmi álláspontokkal ellentétesen – helyesen – helyettesíthető dolgokként, de azok adásvételét

nem fajlagos, hanem egyedi vételként kezeljék. Értelemszerűen azonban használt dolog kiskereskedelmi adásvétele esetén általában nem volt lehetőség a kicserélés igényének érvényesítésére a dolog jellege miatt.⁸⁸⁵

Az elállásról így rendelkezett a módosító törvény:

„Ha a hibás teljesítés miatt a jogosultnak a teljesítéshez fűződő érdeke megszűnt - így különösen, ha a hiba nem javítható ki, a kötelezett a hiba kijavítását nem vállalja, vagy a hiba kijavítása rövid idő alatt értékcsökkenés és a jogosult érdekeinek sérelme nélkül nem lehetséges -, a jogosult elállhat a szerződéstől.”⁸⁸⁶

A kicserélés és az elállás feltételei tehát részben megegyeztek. A Ptk. szerint ezen igények érvényesítése esetén a jogosultnak nem kellett megtérítenie a dolognak azt az értékcsökkenését, ami a rendeltetésszerű használat következménye volt [309. § (2) bekezdés].⁸⁸⁷ Nagyban segítette a jogalkalmazást, hogy a Ptké. II. meghatározta, hogy kiskereskedelemben eladott árucikknél a hiba akkor tekintendő rövid idő alatt értékcsökkenés nélkül kijavíthatónak:

„... ha a javítás folytán az áru értéke és használhatósága az azonos ideig rendeltetésszerűen használt hibátlan áruhoz képest nem csökken és a hiba bejelentésétől számított nyolc nap alatt az árut megjavítják, illetőleg a kötelező jótállással értékesített terméket a jótállásra vonatkozó jogszabályban megállapított határidőn belül megjavítják. Ez a határidő akkor is irányadó, ha a jótállás kötelező időtartama már eltelt.”⁸⁸⁸

Az elállási jogot megalapozó érdekmúlás nyilvánvaló volt, ha a dolog nem javítható és nem is cserélhető ki,⁸⁸⁹ de érdekmúlásnak minősült az is, ha a kijavítást az eladó nem vállalta, vagy a kijavítás után is értékcsökkent volt a dolog,⁸⁹⁰ illetve ha a javítást már több ízben sikertelenül megkísérelték,⁸⁹¹ vagy ha a kötelezett a dolog kijavítását a jogosulttal kötött megállapodás ellenére hosszú időn át nem végezte el.⁸⁹² Az érdekmúlás és így az elállás alapos indokául szolgált az is egy bírósági döntés alapján, hogy egy technikai berendezés üzemeltetése során rendkívül nagyszámú meghibásodás következett be, és a jövőben is számolni kellett a hibák sorozatos – bár javítható – jelentkezésével.⁸⁹³

---

⁸⁸⁵ PETRIK (1990), 101. p.

⁸⁸⁶ Ptk. 306. § (3) bekezdés.

⁸⁸⁷ Ezt a kicseréléssel kapcsolatban egy bírósági határozat is kimondta, lásd: BH 1988. 41.

⁸⁸⁸ Az 1977. évi IV. törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló 1978. évi 2. törvényerejű rendelet, 6. § (1) bekezdés. A továbbiakban: Ptké. II. Eredeti szövege elérhető: <http://www.jogiforum.hu/forum/23/18090> (2013. december 3.).

⁸⁸⁹ Lásd: GKT 63/1973. számú állásfoglalás.

⁸⁹⁰ PETRIK (1995), 49. p.

⁸⁹¹ Lásd: BH 1992. 263.

⁸⁹² Lásd: BH 1986. 430. II.

⁸⁹³ Lásd: BH 1982. 522.

Az elállás jogkövetkezménye minden esetben az eredeti állapot helyreállítása volt. Az LB egy, a *mortuus redhibetur* ókorból ismert problematikájával kapcsolatos döntésében úgy ítélte meg, hogy ha a hibás teljesítés az eladott állat elpusztulásában áll, és a vevő elállása esetén így az eredeti állapot visszaállítása nem lehetséges, akkor a vevő az igényét csak kártérítésként érvényesítheti az eladóval szemben a Ptk. 310. § alapján.⁸⁹⁴ Ennek keretében visszajárt neki az állat vételára és a tartásával, kezeltetésével felmerült költségek, valamint az elmaradt jövedelem is. Ez a döntés a kártérítés szubjektív jogalapja, és az ebből fakadó bizonyítási nehézségek miatt problematikus, hiszen a vevőnek a hibás teljesítés tényét és az ezzel okozati összefüggésben keletkezett kárát magának kellett bizonyítania.⁸⁹⁵

Az LB több ítéletben úgy foglalt állást, hogy a vevő elállása jogkövetkezményeként az eredeti állapot helyreállításán túl a Ptk. 310. § alapján az áremelkedésből fakadó kárának a megtérítésére is igényt tarthat.⁸⁹⁶ Ezzel a döntéssel az eredeti állapot elérését célzó jogkövetkezmény lényegi eleme kérdőjeleződött meg, ami a vevőre nézve természetesen előnyt jelentett, de az eladónak hátrányos volt, mivel a vételár visszafizetése mellett ő viselte a dolog hibás, illetve amortizálódott állapotából eredő értékcsökkenést is.

A kártérítés igényéről hibás teljesítés esetén a jogalkotó egyébként változatlan formában rendelkezett. Míg a szavatossági igények elsődleges jogpolitikai célja a szerződésnek megfelelő teljesítés kikényszerítése volt, addig a kártérítés a hibás teljesítés következményeinek reparációjára hivatott jogkövetkezmény volt.⁸⁹⁷ A jogtudományban ennek megfelelően a hibás teljesítéssel okozott kár két fajtáját különítették el: az egyik a dolog hibájában álló jogosulti kár.⁸⁹⁸ Ilyen esetben a kártérítés és a többi szavatossági jog ugyanazon a tényen alapul, csak más a helytállás jogalapja.⁸⁹⁹ A jogosult kártérítésként ilyenkor az eredeti állapot természetbeni helyreállítását vagy a vagyonában bekövetkezett értékcsökkenés pénzbeli megtérítését követelhetette a bírói gyakorlat alapján.⁹⁰⁰ Az előbbinek Kovács László szerint a kijavítás és a csere, az utóbbinak az árleszállítás és a dolog kijavítására/kijavíttatására fordított összeg feleltethető meg.⁹⁰¹ A hibás teljesítéssel okozott károk másik csoportját az (akkor még) tapadó károknak nevezett károk alkották, amelyek esetén a hibás teljesítés csupán az oka a kár bekövetkezésének, amely beállhatott

---

⁸⁹⁴ Lásd: BH 1995. 706.; BÁRDOS (2001), 192. p.

⁸⁹⁵ Lásd például: BH 1994. 608.

⁸⁹⁶ Lásd: BH 1995. 154., BH 1995. 638.; BH 1995. 724.; BÁRDOS (2001), 192, 193. és 201. p.

⁸⁹⁷ PETRIK (1995), 71. p.

⁸⁹⁸ PETRIK (1995), 71. p.

⁸⁹⁹ PETRIK (1995), 71. p.

⁹⁰⁰ Lásd: P. törv. III. 21 143/1985., BH 1986/10. 415.

⁹⁰¹ PETRIK (1995), 72. p.

a jogosult vagyontárgyaiban, többletköltségek felmerülésében, vagy az elmaradt haszonban is.⁹⁰²

Az LB e kérdéskörrel kapcsolatos egyik döntése szerint a jogosult – a Ptk. 355. § (4) bekezdése alapján – kártérítés címén arra az összegre tarthatott igényt, amellyel a termék értéke a hiba miatt csökkent.⁹⁰³ Amennyiben azonban a szavatossági igényeit azok elévülése miatt nem érvényesítette, az LB álláspontja szerint kártérítés címén nem csak az elévült szavatossági igényen felüli többletkár megtérítését követelhetette a jogosult, hanem annak a kárnak a megtérítését is, amely őt a hibás teljesítés folytán amiatt érte, hogy maga a dolog hibás volt.⁹⁰⁴ Azaz ilyen esetben nem csak a dologban beállott kár, hanem a tényleges kár megtérítésére is igényt tarthatott.⁹⁰⁵

6.3. Igényérvényesítés

A kellékhibának a szavatossági jogok érvényesítéséhez a teljesítés időpontjában kellett fennállnia [Ptk. 305. § (2) bekezdés]. A jogosult bármikor áttérhetett a választott szavatossági jogról a másik szavatossági jogra [Ptk. 307. (2) bekezdés], de e választási joga csak a kijavítás és az árleszállítás esetén volt korlátlan. A jogválasztás nem jelentett azonban kereseti kötöttséget a bírósági eljárásban a bírói gyakorlat alapján.⁹⁰⁶

Az új szabályok a hibára vonatkozó nyilatkozattétellel kapcsolatban már nem tartalmaztak külön határidőt, hanem úgy rendelkeztek, hogy a kifogásközlésnek a hiba felfedezését követően haladéktalanul meg kell történnie [Ptk. 306. § (4) bekezdés]. Az igényérvényesítés határideje azonban a módosítások következtében is kettős volt:

„A jogosult a teljesítéstől számított hat hónapos elévülési határidő alatt érvényesítheti szavatossági jogait. Ha a dolog használhatóságának legkisebb időtartamát hatósági előírás, szabvány vagy kötelező műszaki előírás határozza meg (kötelező alkalmassági idő), és ez hat hónapnál rövidebb, az igény érvényesítésére ez a határidő az irányadó.

Ha a jogosult igényét menthető okból nem tudja érvényesíteni - így különösen, ha a hiba jellegénél vagy a dolog természeténél fogva az (1) bekezdésben meghatározott határidőn belül nem volt felismerhető -, szavatossági jogait a teljesítéstől számított egy évig, tartós használatra rendelt dolog esetében három évig érvényesítheti. Ha a kötelező alkalmassági idő három évnél hosszabb, az

⁹⁰² PETRIK (1995), 72. p. Ezt a jelenlegi joggyakorlat és jogirodalom már következménykárnak nevezi, lásd többek között: II. rész 3. fejezet.

⁹⁰³ BH 1990. 387., BÁRDOS (2001), 241. p.

⁹⁰⁴ Lásd: P. törv. III. 20 112/1985., BH 1986/2. 60., PJD XI. 130.

⁹⁰⁵ A mai magyar magánjogi dogmatika az előbbi nevezni tapadó kárnak, az utóbbit pedig következménykárnak, lásd később.

⁹⁰⁶ Lásd: PETRIK (1995), 38-39. p.

*igény érvényesítésére ez a határidő az irányadó. Ezeknek a határidőknek az elmulasztása jogvesztéssel jár.*⁹⁰⁷

A szabályozás tehát egy általános hat hónapos elévülési és egy (objektív) egy éves illetve három éves jogvesztő határidő között tett különbséget. Mindkét határidő számításának kezdetét a teljesítés időpontjában jelölte meg a Ptk. [308. § (1) bekezdés]. A Ptké. II. 13. § rendelkezése szerint a hibás teljesítésre vonatkozó új rendelkezések csak azon szerződések esetén voltak alkalmazhatóak, amelyek teljesítése 1978. március 1. után ment végbe.

A hat hónapos elévülési határidőnél rövidebbet csak kötelező alkalmassági határidőként határozhattak meg hatósági vagy műszaki előírások, illetve szabványok, de a Ptké. II. értelmében az ilyen határidőre az eladó a kiskereskedelmi fogalomban eladott dolgok esetén csak akkor hivatkozhatott, ha annak időtartamát „*a jogosulttal a szerződés megkötésekor megfelelő módon (a terméken való feltüntetéssel, minőségi tanúsítvánnyal, fizetési jegyzéken stb.) közölte*”.⁹⁰⁸ A kötelező alkalmassági idő a tartós használatra rendelt dolgok esetén – például gépjárműveknél – akár három évnél is hosszabb lehetett, ilyenkor az igényérvényesítésre ez volt irányadó.

A jogvesztő határidő érvényesülésének fontos feltétele a menthető ok fennállása volt. Ha nem állt fenn ilyen ok, és az elévülési idő már letelt, akkor a jogosult már csak az ugyanabból a jogalpból eredő követeléssel szembeni kifogásként érvényesíthette a szavatossági igényét.⁹⁰⁹

A határidőszámításra a Legfelsőbb Bíróság új elvi döntésben reagált.⁹¹⁰ Az I. PED-GED többek között úgy foglalt állást, hogy ha a szavatossági igényét a jogosult menthető okból nem tudta érvényesíteni, akkor az akadály megszűnésétől számított három hónapon belül az igényérvényesítésre akkor is jogosult, ha az elévülési idő már eltelt, vagy abból három hónapnál kevesebb van hátra;⁹¹¹ ez a szabály a Ptk. 326. § (2) bekezdéséből fakadt.⁹¹² Érdekes az I. PED-GED azon megállapítása, hogy „*az elévülés nyugvása vagy megszakadása folytán még rendelkezésre álló határidő elteltéig a szavatossági igény akkor is érvényesíthető bírósági úton, ha különben a jogvesztő határidő már eltelt volna*”,⁹¹³ a

---

⁹⁰⁷ Ptk. 308. § (1)-(2) bekezdés.

⁹⁰⁸ Ptké. II. 6. § (2) bekezdés.

⁹⁰⁹ Vö. Ptk. 308. § (3) bekezdés; PETRIK (1995), 66. p.

⁹¹⁰ I. számú PED-GED, szövegét lásd: BARANYAI – FLUCKNÉ DR. PAPÁCSY – ZOLTÁN (1985), 209-211. p.

⁹¹¹ I. PED-GED II. pont.

⁹¹² „*Ha a követelést a jogosult menthető okból nem tudja érvényesíteni, az akadály megszűnésétől számított egy éven belül - egyéves vagy ennél rövidebb elévülési idő esetében pedig három hónapon belül - a követelés akkor is érvényesíthető, ha az elévülési idő már eltelt, vagy abból egy évnél, illetőleg három hónapnál kevesebb van hátra...*”.

⁹¹³ I. PED-GED II. pont.

jogvesztő határidő feltételeként meghatározott menthető ok ugyanis általában az elévülés nyugvását is eredményezi, ezen kívül a jogvesztő jelleg épp az elévülés végső gátja a mindenkor polgári jogi szabályozásban.

Beépítette a jogalkotó a módosító rendelkezések közé a XXXI. PED kijavításra vonatkozó szabályát:

„A dolog kijavítása esetében a határidő meghosszabbodik a hiba közlésétől kezdődő azzal az idővel, amely alatt a jogosult a dolgot a hiba miatt rendeltetésszerűen nem használhatta. A dolognak vagy jelentősebb részének kicserélése esetén a szavatossági jog érvényesítésére biztosított határidő a kicserélt dologra (dologrésze) újból kezdődik.”⁹¹⁴

A Ptk. módosított szabályai továbbra sem rendelkeztek a hibás teljesítéssel okozott kártérítés érvényesítési határidejéről. Az I. PED-GED e hiányosságot pótolva úgy rendelkezett, hogy „a hibás teljesítéssel okozott kár megtérítése iránti igény érvényesítésére nem vonatkoznak a szavatossági jogok érvényesítésére megszabott határidők. Az ilyen igényt az általános (öt éves) határidőn belül lehet érvényesíteni.”⁹¹⁵ Az LB tehát a hibás teljesítés miatti kártérítés szubjektív jogalapja mellett foglalt állást a határidőket illetően is. Ez megkönnyítette az igényérvényesítést olyan károk esetén, amelyek a többi szavatossági igény keretei között nem voltak érvényesíthetőek. Ha mentesülni akart e felelősség alól, akkor a kötelezettnek kellett kimentenie magát annak bizonyításával, hogy „a hibátlan teljesítés érdekében úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható”.⁹¹⁶ Ez az exkulpációs rendszer tehát továbbra is érvényesült a szabályozásban.⁹¹⁷

A speciális állatszavatossági rendelkezések a Ptk. 1977-es módosításával hatályukat veszítették. A helyükre lépő egyetlen új rendelkezés az általános kellékszavatossági szabályokat rendelte alkalmazni állatok szolgáltatására irányuló visszterhes szerződések esetén is azzal az eltéréssel, hogy – az állatok dolog-specifikus hibái miatt – az ilyen jogügyletek hibás teljesítésével összefüggő szavatossági igények érvényesítési idejét a teljesítéstől számított hatvan napban állapította meg [Ptk. 311. § (2) bekezdés]. Az I. PED-GED kiegészítette e szabályt azzal, hogy a rendelkezésre álló hatvan nap elévülési határidő, és ha a jogosult a szavatossági igényét ez alatt menthető okból nem tudja

---

⁹¹⁴ Ptk. 308. § (4) bekezdés. Vö. XXXI. PED d) pont.

⁹¹⁵ I. PED-GED III. pont.

⁹¹⁶ Ptk. 310. §.

⁹¹⁷ A Ptk. 1959-es eredeti szövege is így fogalmazott. A felróhatóságot már a kódex megalkotásakor egy „társadalmi-pszichológiai ítéletként” fogalmazta meg a jogalkotó e definíció által, lásd: EÖRSI (1966), 126. p.

érvényesíteni, akkor a teljesítéstől számított legfeljebb egy éven belül erre akkor is lehetősége van.⁹¹⁸

Az 1/1964. (I. 11.) BkM rendelet helyébe az 1977-es módosítások révén egy új jogszabály, a vásárlók minőségi kifogásainak intézéséről szóló 4/1978. (III. 1.) BkM rendelet lépett.⁹¹⁹ Amennyiben a vevő nem fordult azonnal a bírósághoz szavatossági igényei érvényesítése végett, akkor a szavatossági jogainak teljesítését illetően ez a jogszabály határozta meg az eladóra („a vásárlók részére árusító gazdálkodó szervezetekre és egyéni vállalkozókra”)⁹²⁰ vonatkozó kötelezettségeket. A vásárló a szavatossági igényét az áru eladásakor adott fizetési bizonylat bemutatásával tudta érvényesíteni az eladónál (4/1978. BkM rend. 3. §).

A rendelet kógens szabálya szerint a vásárlók minőségi kifogásainak intézésére vonatkozó jogszabályoktól nem lehetett eltérni [1. § (3) bekezdés]. A kijavítási igény teljesítésével kapcsolatban így rendelkezett:

„A hibás áru kijavítását legkésőbb a hiba bejelentésétől számított 8 napon belül el kell végezni. Ha a javítás 8 napon belül nem készült el, a vásárló kívánsága szerint az áru árát le kell szállítani, az árut ki kell cserélni vagy a vételárat vissza kell téríteni, illetve ha a vásárló a hibát kijavítja, vagy mással kijavíttatja, a javítás költségeit kell részére megtéríteni.”⁹²¹

Nyolc nap volt tehát a kijavítás teljesítésének határideje. Az árleszállítási, kicserélési igényt és a „vételár visszatérítését” (azaz az elállás jogát) azonnal teljesíteni rendelte a 4/1978. BkM rendelet [5. § (2) bekezdés].

Amennyiben az áru „köztudomásúan csökkent értékű” volt, vagy „a vásárló az előzetesen igazolhatóan közölt minőségi hiba ismeretében az árut tényleges értékének megfelelően csökkentett áron vásárolta meg, a csökkent értéket eredményező, illetve az ismert minőségi hiba miatt” az eladó szavatossági helytállását a rendelet kizárta. Ezzel kapcsolatos egy bírósági határozat, amelyben az LB a leértékelt áru és minőségű ruhákkal kapcsolatos jogvita kapcsán úgy döntött, hogy kellékhibásnak minősül az a csökkent értékű és csökkent áron forgalomba hozott termék is, amely a szerződéssel elérni kívánt célnak nem felel meg.⁹²² A csökkentértékűség az LB interpretációjában azt jelentette, hogy a dolog „nem felel meg az egyébként vele szemben támasztható magasabb minőségi

⁹¹⁸ Lásd: I. PED-GED V. pont.

⁹¹⁹ A továbbiakban: 4/1978. BkM rend. Elérhető: <http://csutak.x3.hu/jog/04.htm> (2013. december 3.).

⁹²⁰ 4/1978. BkM rend. 1. § (1) bekezdés. A rendelet a vásárló fogalmát nem határozta meg külön, így arra lehet következtetni, hogy bármely jogalany minősülhetett vásárlónak, aki a kiskereskedelmi forgalomban a fenti jogalanyoktól árut vett meg. A rendelet az áru fogalmáról sem rendelkezett.

⁹²¹ 4/1978. BkM rend. 5. § (1) bekezdés.

⁹²² Lásd: BH 1987. 1., LB Gf. I. 30 274/1986.; PETRIK (1995), 95. p.

követelményeknek”.⁹²³ Ennek fényében és figyelembe véve, hogy a csökkentértékűség a vételár csökkentésében materializálódik adásvétel esetén, a bíróság úgy vélte, hogy a csökkentértékű dolog sem lehet használhatatlan, és a szerződéses rendeltetési célra alkalmasnak kell lennie.

Amennyiben a minőséget érintő kifogás bejelentésekor lehetséges volt, akkor más szavatossági igény kérelme esetén is választhatta az eladó a dolog kicserélését [4/1978. BkM rend. 9. § (2) bekezdés]. Ha a kért csereigény érvényesítésére nem volt lehetőség, akkor az eladónak – a vásárló kívánságára – a vételár-különbözet elszámolása mellett más dolgot kellett eladnia neki [9. § (3) bekezdés].

Speciális szabály vonatkozott a minőséghibás élelmiszerre, háztartási vegyi árura és a kozmetikai készítményre: ezek esetén a vásárló az azonnali csere és a vételár visszatérítésének igénye közül választhatott csupán [10. § (1) bekezdés]. Az élelmiszer-szavatosságról külön jogszabályban is rendelkezett a jogalkotó.⁹²⁴

6.4. Jótállás

Módosította és kiegészítette az 1977. évi IV. törvény a jótállásra vonatkozó rendelkezéseket is, de azok rendszertanilag továbbra is a szerződést biztosító mellékkötelezettségek között szerepeltek:

„Jogszabály jótállási kötelezettséget írhat elő, és meghatározhatja annak legkisebb kötelező mértékét is. A felek jótállási kötelezettséget szerződésben is vállalhatnak.

Jótállás alapján a kötelezett a szerződés szerű teljesítésért ebben a törvényben foglaltaknál szigorúbb felelősséggel tartozik.

Aki a szerződés hibátlan teljesítéséért jótállásra köteles, ennek időtartama alatt a felelősség alól csak akkor mentesül, ha bizonyítja, hogy a hiba oka a teljesítés után keletkezett. Kötelező jótállás esetén a jótállási idő alatt felmerülő szavatossági jogokat a jótállásra vonatkozó jogszabály szerint kell elbírálni.”⁹²⁵

A módosítás egyértelműen jelezte, hogy a jótállás nem csak szerződésen alapuló helytállást jelenthet, hanem jogszabály is előírhat kötelező jótállást. A szerződésen alapuló jótállást a joggyakorlat tágan értelmezte, így azt nem csak maga az adásvételi szerződés keletkeztethette, hanem a joggyakorlat alapján az átadás-átvételi jegyzőkönyvre vezetett

⁹²³ Lásd: BH 1987. 1. indokolás (19. p.).

⁹²⁴ Lásd: az élelmiszerekről szóló 1988. évi IV. törvénnyel módosított 1976. évi IV. törvény, és a végrehajtásáról szóló 10/1988. (VI. 30.) MÉM-SZEM egyesített rendelet.

⁹²⁵ Ptk. 248. § (1)-(3) bekezdések.

kötelezettségvállalás⁹²⁶ és a „garancia” vállalásáról szóló megállapodás is.⁹²⁷ Az LB kifejtette, hogy „a gazdasági életben széleskörűen elterjedt „garancia” szóhasználatot szakszerűen jótállásnak nevezendő kikötésként” kell értelmezni.⁹²⁸ A szerződéssel, megállapodással vállalt jótállás lényeges tartalma a joggyakorlat tapasztalatai és a jogtudomány álláspontja szerint a konkrét jótállási kötelezettségvállalás és a jótállás időtartamának a megjelölése volt; a szavatossági határidőt meghosszabbító megállapodás önmagában nem hozott létre jótállási kötelezettséget.⁹²⁹

A Ptk. megfogalmazásában a „*legkisebb kötelező mérték*” nyilvánvalóan a jótállás időtartamára utal, de a joggyakorlat már korábban sem tekintette jótállásnak például a szabvány által meghatározott tartóssági időtartamot,⁹³⁰ és a kötelező alkalmassági idő sem jelentett önmagában jótállási kötelezettséget.⁹³¹ A jótállási időt nem igényérvényesítési határidőnek tekintették, hanem azt határozta meg a határidő, hogy a kötelezettségvállalás mennyi időre áll fenn, így az elévülés kérdése e körben tárgytalan volt az LB szerint.⁹³² A jótállási határidőt pontos dátummal, vagy hónapokban, de például gépjárműveknél a megtett kilométerek számának megjelölésével is meg lehetett határozni.⁹³³

A fenti törvényhely második és harmadik bekezdése a szerződészerű, hibátlan teljesítésért fennálló jótállásról rendelkezik, ezért továbbra is vitatható volt a jótállás rendszerbeli elhelyezése. A gyakorlatban továbbra is a hibátlan teljesítésért vállalt jótállás volt a legtipikusabb.⁹³⁴ Befoglalta a jogalkotó a Ptk.-ba azt a jogirodalomban uralkodó álláspontot, miszerint a kellékszavatosság törvényi szabályainál csak szigorúbb „felelősséget” alapíthat a jótállás.⁹³⁵ Erről a 4/1978. BkM rendelet is rendelkezett, miszerint jótállást csak az eladót „szavatosság, illetve kötelező jótállás alapján terhelő kötelezettségeknél a vásárlóra kedvezőbb feltételekkel szabad vállalni”.⁹³⁶

A jótállási igények a jótállás tartama alatt bármikor, de csak a jótállási kötelezettség fennállásának jogosulti bizonyításával voltak érvényesíthetőek.⁹³⁷ A 4/1978. BkM rendelet szerint a jótállás feltételeiről a vásárlót írásban tájékoztatni kellett: e dokumentum, azaz a

---

⁹²⁶ Lásd: BH 1990. 9. 346., LB Gf. V. 31 815/1989.

⁹²⁷ Lásd: BH 1992. 10. 654., LB Gf. V. 32 327/1991.

⁹²⁸ Lásd: PETRIK (1995), 148. p.

⁹²⁹ Lásd: LB GK 72. számú állásfoglalás; PETRIK (1995), 149. p.

⁹³⁰ Lásd: GKT 31/1973. számú állásfoglalás.

⁹³¹ PETRIK (1995), 148. p.

⁹³² Lásd: LB Gf. III. 31 401/1992.; PETRIK (1995), 149. p.

⁹³³ PETRIK (1995), 154. p.

⁹³⁴ PETRIK (1995), 147. p.

⁹³⁵ A „felelősség” szóhasználatának helytelenségéről fent már esett szó.

⁹³⁶ 4/1978. BkM rend. 13. § (2) bekezdés.

⁹³⁷ Lásd: BH 1991. 10. 404., LB Gf. I. 31 970/1990.; PETRIK (1995), 154. p.

„jótállási jegy” felmutatása így a kiskereskedelmi vétel hibás teljesítése esetén bizonyítékul is szolgált.⁹³⁸ Kérdéses volt a gyakorlatban, hogy miként kell kezelni azt a helyzetet, amikor a jogosult a jótállási határidőn belül közölte a hibára vonatkozó kifogását a jótállás vállalójával, de a határidőn belül a pert nem tudta megindítani, mert a hiba olyan időben ütközött ki. A Legfelsőbb Bíróság úgy foglalt állást, hogy ilyenkor a jogosultnak nem szabad késlekednie, és a jótállási határidő leteltétől számított legfeljebb három hónapon belül meg kell indítania a bírósági eljárást.⁹³⁹ Azt is kimondta döntésében az LB, hogy a jótállási igény akkor is érvényesíthető, ha a dolgot a jótállás jogosultja értékesítette, és vele szemben az új tulajdonos szavatossági igénnyel lép fel, illetve ha a hibás teljesítésből egyébként hátrányt szenved.⁹⁴⁰

A tartós használatra rendelt termékekre 1969-től kötelező jótállást írt elő a jogalkotó.⁹⁴¹ A vonatkozó jogszabályok 1991 szeptemberéig hatályban voltak, de akkor az Alkotmánybíróság a 4/1969. együttes rendeletet megsemmisítette, mert megállapította, hogy az a Ptk. szavatossággal kapcsolatos szabályaitól a vevő hátrányára eltér azáltal, hogy a kijavítás igényét preferálja.⁹⁴² Ennek megfelelően a jogalkotó új rendeletet alkotott: a 117/1991. (IX. 10.) Kormányrendelet⁹⁴³ az egyes tartós használatra rendelt termékek jótállási kötelezettségéről klauzikálisan közens normákkal rendelkezett, azaz a vásárlóra nézve kedvezőbb jótállási feltételeket szabadon lehetett vállalnia a kereskedőnek.⁹⁴⁴

A jogszabály a mellékletében meghatározott, belföldön előállított illetve forgalomba hozott új termékekre vonatkozott, amelyekre nézve 12 hónapos, illetve egyesekre 24 hónapos kötelező jótállást rendelt el. A hatálya alá tartozott például a háztartási varrógép, a hűtő, az automata írógép, a számítógép, a rádió, a televízió, a személygépkocsi, a kerékpár, ezen kívül a 3000 Ft feletti vételárú óra, bútor és hangszer is.

A rendelet a kötelező jótállás esetén kifejezetten a Ptk. kellékszavatossági jogait határozta meg érvényesíthető vásárlói igényekként (2. §).⁹⁴⁵ Úgy rendelkezett, hogy a kijavítási igény teljesítésére maximum 15 nap áll a kereskedő rendelkezésére, de ha ő a

---

⁹³⁸ Lásd: 4/1978. BkM rendelet 13. § (1) bekezdés.

⁹³⁹ Lásd: BH 1990. 4. 138., P. törv. III. 20 277/1989.

⁹⁴⁰ Lásd: BH 1989. 6. 228., LB P. törv. III. 20 622/1988.; PETRIK (1995), 156. p.

⁹⁴¹ Lásd: 7/1968. (I. 30.) Kormányrendelet a tartós fogyasztási cikkek jótállási kötelezettségéről és 4/1969. (III. 30.) BkM-KGM-KipM-KkM-NIM együttes rendelet az egyes tartós fogyasztási cikkek kötelező jótállásának legkisebb kötelező mértékéről.

⁹⁴² Lásd: 14/1991. (IV. 13. AB határozat.

⁹⁴³ A továbbiakban: 117/1991. Korm. rend. Szövege elérhető: <http://csutak.x3.hu/jog/117.htm> (2013. december 14.).

⁹⁴⁴ 117/1991. Korm. rend. 1. § (2) bekezdés. A vásárló hátrányára eltérő jótállási feltételek semmisesek voltak (1. § (6) bekezdés).

⁹⁴⁵ 117/1991. Korm. rend. 2. §

javítás idejére „kölsönkészüléket (kölsönjárművet)” ad a jogosultnak, akkor is legfeljebb 30 nap alatt teljesítenie kell az igényt (3. §). Speciális kicserélési jogról rendelkezett is a jogszabály: a vásárlástól (üzembe helyezéstől) számított 3 napon belül meghibásodott terméket a vásárló kérésére azonos típusú új termékre kellett cserélni, vagy ha ez nem lehetséges, akkor vagy vissza kellett téríteni a vételárat, vagy a különbség elszámolása mellett más terméket kellett a vevőnek adni.⁹⁴⁶ A vásárló érdekeinek kedvezett a rendelet azon szabálya, hogy a javítást az üzemeltetés helyén kellett fogatosítani a rögzített bekötésű és „a 10 kg-nál súlyosabb, vagy a helyi közúti közlekedési eszközön kézi csomagként nem szállítható termék” esetén [7. § (1) bekezdés].

A kötelező jótállás alapján érvényesíthető igényekkel kapcsolatos rendeleti szabály a Ptk. 248. § (3) bekezdésével együtt volt értelmezendő. Eszerint „kötelező jótállás esetén a jótállási idő alatt felmerülő szavatossági jogokat a jótállásra vonatkozó jogszabály szerint kell elbírálni”. Azaz kötelező jótállás esetén csak látszólagosan illette meg a jogosultat a szavatossági és jótállási igények közötti választás joga, valójában a jótállási határidő alatt csak a jótállás jogalapján érvényesíthette a jogait, ami kedvező volt, mert az igények ugyanazok voltak, mint szavatosság esetén, nem kellett azonban bizonyítania, hogy a hiba már az átadáskor megvolt a dologban.⁹⁴⁷

A vásárló a jótállási igényeivel kapcsolatos nyilatkozatát intézhette a kereskedőhöz és a jótállás keretébe tartozó javításokat rendeltetésszerűen végző javítószolgálathoz (szervizhez) is, de az igényérvényesítés feltétele volt a nyilatkozat mellett a jótállási jegy és a fizetési bizonylat felmutatása is.⁹⁴⁸ A 117/1991. Kormányrendelet meghatározta a jótállási jegy kötelező tartalmi elemeit is, de e szabály megsértése esetén is fennállt a jótállási kötelezettség.⁹⁴⁹

7. Fogyasztói érdekvédelem

A belkereskedelemtől szóló 1978. évi IV. törvény⁹⁵⁰ az áruforgalommal és az áruk minőségével, valamint az ezekkel összefüggő fogyasztói érdekvédelemmel kapcsolatban a fennálló gazdasági rendszerhez képest korai időpontban már figyelemreméltó

---

⁹⁴⁶ Lásd: 117/1991. Korm. rend. 5. § (1) bekezdés; e rendelkezés azonban személygépkocsi esetén nem volt alkalmazható.

⁹⁴⁷ TEMESVÁRI (1996), 17. p.

⁹⁴⁸ Lásd: 117/1991. Korm. rend. 8. § (3) bekezdés és 9. § (1) bekezdés.

⁹⁴⁹ Lásd: 117/1991. Korm. rend. 9. § (2) és (5) bekezdések.

⁹⁵⁰ A belkereskedelemtől szóló 1978. évi I. törvény, a továbbiakban: Bkt. Szövege elérhető: <http://1000ev.hu/index.php?a=3&param=8522> (2013. december 3.).

rendelkezéseket tartalmazott. Annak ellenére, hogy a fogyasztók fogalmát nem határozta meg, az érdekeik védelméről egy teljes fejezetben rendelkezett.

A törvény alapján nem volt forgalomba hozható „*az olyan áru, amely rendeltetésszerű használatra alkalmatlan, illetve forgalombahozatala a vásárlók életét, egészségét, vagy a közérdeket más módon veszélyezteti*” [Bkt. 30. § (2) bekezdés]. A gazdálkodó szervezetek, akikkel a fogyasztó-vásárló árura vonatkozó adásvételi szerződést kötött, a törvény alapján felelősek voltak az áru minőségéért, és az azt érintő kifogás intézésével kapcsolatos költségek őket terhelték [Bkt. 32. § (1) bekezdés]. A törvény kötelezővé tette a vásárlók minőségi kifogásainak intézésére vonatkozó rendelkezéseknek az üzletben jól látható helyen történő kifüggesztését is, és úgy rendelkezett, hogy a gazdálkodó szervezet a vásárlót megillető jogoktól a vásárló terhére sem egyoldalúan, sem szerződésben nem térhet el.⁹⁵¹

E törvény mutatta tehát az első kifejezett jogszabályi megnyilvánulását a mai értelemben vett fogyasztói érdekű minőségvédelemnek hazánkban. A rendszerváltozásig azonban a szabályozás megmaradt ezen a szinten, és különösen az európai integrációba kapcsolódás magyarországi megindulásáig magánjogi fogyasztóvédelmi jogalkotásunk jelentősebb változást nem mutatott.

Összefoglalás

A fejezet a hibás teljesítés magyar történetének feldolgozását folytatta az 1959. és 2002. közötti időszakban. Az 1960-ban hatályba lépett Ptk. az Mtj. koncepciójától eltérően – az ABGB mintáját követve – a visszerhes szerződések hibás teljesítéséről rendelkezett a szerződésszegés egyes esetei körében. Bár annak centrális jogkövetkezményeként a kellékszavatosságot jelölte meg, a szerződésen kívüli károkozás szabályainak alkalmazásával lehetővé tette a hibás teljesítés miatti kártérítés követelését is a jogosult számára. Ezen igény jogalapja azonban – a szűkszavú rendelkezésnek is köszönhetően – vita tárgyát képezte a jogtudományban. A jótállásról rendszertanilag a szerződést biztosító mellékkikötések körében rendelkezett a kódex. A jogintézmény elhelyezését azonban kezdettől fogva vitatta a jogtudomány, mert annak a legnagyobb relevanciája a hibás teljesítés (és az adásvétel) körében volt a gyakorlatban. Ezen kívül a Ptk. nyomán alkotott speciális jogszabályok meghonosították jogrendszerünkben a kötelező, jogszabályon

---

⁹⁵¹ Lásd: Bkt. 32. § (2)-(3) bekezdés.

alapuló jótállást, amely a minőségvédelem fontos eszközeként funkcionált a kereskedelmi forgalomban eladott ingó dolgok esetén. A fenti körülmények azonban dogmatikai zavart okoztak a kellékszavatosság és a jótállás elhatárolásánál.

A XX. század második felében megfogalmazódott gazdasági, társadalmi és jogpolitikai elvárásoknak az 1959-es szabályok már több ponton nem tettek eleget, ezért került sor a hibás teljesítés és a jótállás szabályainak megreformálására is az 1977-es Ptk.-novella keretei között. A belkereskedelemtől szóló 1978-as törvény már külön fejezetben foglalkozott a fogyasztói érdekvédelem és a kereskedelmi forgalomban árusított (ingó) dolgok minőségvédelmének kérdésével. A magánjogi (diszpozitív) szabályozási koncepciót érintő legjelentősebb újítást a Ptk. felhatalmazása alapján megalkotott egyes speciális jogszabályok hozták, amelyek a vásárló („fogyasztó”) javára klauzálisan kögens rendelkezéseket tartalmaztak.

Ez a szabályozási megoldás mintegy átvezet a dolgozat következő, az ingó adásvétel hibás teljesítésének hatályos szabályait tárgyaló második részébe. A következőkben az ingó adásvétel európai fogyasztóvédelmi szabályozásának fényében kerül bemutatásra a jelen részben tárgyalt államok hatályos rendelkezésein kívül Svájc szabályozása is.

II. RÉSZ: AZ INGÓ ADÁSVÉTEL HIBÁS TELJESÍTÉSE A HATÁLYOS JOGBAN

I. FOGYASZTÓVÉDELEM ÉS AZ INGÓ ADÁSVÉTEL HIBÁS TELJESÍTÉSE AZ EURÓPAI UNIÓ JOGÁBAN

Bevezetés: a fogyasztóvédelem Európai Uniós történeti háttere

Az Európai Közösség⁹⁵² megalkotásának célja az európai gazdasági integráció megvalósítása volt. Korunk Európájában a gazdasági struktúra alapja a szabad piac, amelyben a gazdasági és magánjogi értelemben vett autonómia révén a jogalanyok szabadon köthetnek jogügyleteket egymással.⁹⁵³ Ezt feltételezte az Európai Közösség megalkotásának egyik célkitűzése, az európai közös, majd egységes belső piac kialakítása is. Az EK-t megalapító Római Szerződés eredeti 1957-es szövege azonban még nem tartalmazott utalást a fogyasztóvédelemre.

A piacgazdaság és a gazdasági unió folyamatos kiépülésével fokozatosan megjelent a gazdasági egyensúlyhiány a piac egyes szereplői, a gazdálkodók és a személyes szükséglet kielégítése érdekében szerződő személyek pozíciója között.⁹⁵⁴ Ennek következményeként kezdett megjelenni az igény a kereskedelmi láncolat végén álló magánszemélyek védelme iránt, és ez tette egyre szükségesebbé az állam, majd a szupranacionális szerv, az EGK beavatkozását is a piaci kereskedelem szabályozásába.⁹⁵⁵ Ennek első megjelenése az 1972-es párizsi csúcstalálkozón az életszínvonal és az életminőség javításának a kiterjesztő értelmezése volt.⁹⁵⁶ Megállapították, hogy ehhez a környezet és a fogyasztók védelmét is szabályozni kell az EU-s politika kialakításánál.⁹⁵⁷ A közösségi fogyasztóvédelmi szabályozás azoknak a tagállamoknak a kezdeményezésére nyert egyre nagyobb teret, amelyekben már megjelent a fogyasztóvédelem mint jogpolitikai célkitűzés.⁹⁵⁸

Az EK első olyan normáját, amely konkrétan a fogyasztóvédelem célkitűzéseiről szólt, 1975. április 14-én fogadták el. Ez volt az Európai Gazdasági Közösség előzetes

---

⁹⁵² A továbbiakban: EK.

⁹⁵³ MICKLITZ – STUYCK – TERRY (2010), 1-2. p.

⁹⁵⁴ Lásd: HAJNAL (2010), 15. p.

⁹⁵⁵ MICKLITZ – STUYCK – TERRY (2010), 2. p.

⁹⁵⁶ SZIKORA (2010), 19. p.

⁹⁵⁷ SZIKORA (2010), 19. p.

⁹⁵⁸ BENACCHIO (2003), 201. p.

programja a fogyasztóvédelmi és tájékoztatási politikáról,⁹⁵⁹ amely a fogyasztóvédelmi politika jelentőségét elsődlegesen az EK-n belüli életminőség javításában határozta meg.⁹⁶⁰ Kijelölte azt az öt kategóriát, amit máig a fogyasztók öt legfontosabb jogaként tartanak számon az EU-ban és annak tagállamaiban, a joggyakorlatban és a jogtudományban egyaránt:

1. az egészség és biztonság védelméhez való jog,
2. a gazdasági érdekek védelméhez való jog,
3. a jogorvoslathoz való jog,
4. a tájékoztatáshoz és oktatáshoz való jog, és
5. a képviselő joga.⁹⁶¹

Ebben az időszakban az EK még konkrét, alkotmányos értelemben vett felhatalmazással nem rendelkezett a fogyasztóvédelmi jogalkotásra nézve, így normái inkább *soft law* jellegűek, azaz kikényszeríthetetlen dokumentumok voltak, iránymutatásul szolgáltak.⁹⁶² Ez annak is köszönhető, hogy kezdetben a gazdasági jogpolitikai cél nagyobb szerepet kapott a közösségi szabályozásban a társadalmi célnál, és a fogyasztóvédelem szükségességét elsősorban a torzulásmentes verseny fenntartásával és a közös piac zavartalanságával indokolták.⁹⁶³

Bár főként magánjogi jellegű jogok szerepelnek a fenti felsorolásban, az Európai Közösségek fogyasztóvédelmi jogalkotása kifejezetten a magánjog területén csak az 1980-as évek derekán indult meg. Az első normák a társasági jog, a kereskedelmi képviselői szerződés, a szerzői jog, az iparjogvédelem és a munkajog területén jelentek meg.⁹⁶⁴ A későbbi, a „magánjog centrális intézményeit” érintő jogalkotás is főként az EK fogyasztóvédelmi politikája nyomán kezdett kibontakozni.⁹⁶⁵ Az első, határozottan fogyasztóvédelmi magánjogi jogközelítést célzó norma a termékfelelősségről szóló 1985/374/EGK Irányelv volt.

---

⁹⁵⁹ Council Resolution of 14 April 1975 on a preliminary programme of the European Economic Community for a consumer protection and information policy. Angol nyelven érhető:

[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31975Y0425\(01\):EN:NOT](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31975Y0425(01):EN:NOT)

(2012. november 13.), a továbbiakban: Első fogyasztóvédelmi program. Megemlítendő, hogy európai szinten az első nemzetközi fogyasztóvédelmi dokumentumot az Európa Tanács bocsátotta ki, ez volt a „Fogyasztóvédelmi karta”, lásd: Resolution 543 (1973) on a Consumer Protection Charter (17.05.1973), elérhető: <http://www.assembly.coe.int/Mainf.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta73/ERES543.htm> (2012. december 6.).

⁹⁶⁰ FAZEKAS (2007), 22. p.

⁹⁶¹ FAZEKAS (2007), 22. p.

⁹⁶² BENACCHIO (2003), 202. p.

⁹⁶³ BENACCHIO (2003), 202. p.

⁹⁶⁴ Lásd: VÉKÁS (2001a), 327. p.

⁹⁶⁵ VÉKÁS (2001a), 327. p.

Az alkotmányos értelemben vett legitimitást az 1986-os Egységes Európai Okmány adta meg az EK-nak a fogyasztóvédelmi jogalkotásra,⁹⁶⁶ amelynek értelmében a Bizottság a belső piac kiépítése és működése céljából hozott intézkedések és javaslatok megalkotása során köteles mindig a fogyasztóvédelem magas szintjét alapul venni.⁹⁶⁷

Az 1993. november 1-jén hatályba lépett Maastrichti Szerződés már kifejezetten a Közösség legfontosabb tevékenységei között említette a fogyasztóvédelem erősítését,⁹⁶⁸ és e szerződés által az Unió alapszabályának a szintjén is szabályozást nyert a fogyasztóvédelem egy önálló fejezetben. A Szerződés eredeti szerkezetében a 129.a cikk határozta meg az EU-s fogyasztóvédelmi politikára vonatkozó rendelkezéseket.⁹⁶⁹ Eszerint a Közösségnek a fogyasztóvédelem magas szintjének kialakításához egyrészt a belső piac kiteljesítését célzó normák, másrészt olyan speciális intézkedések meghozatala révén kell hozzájárulnia, amelyek – a fogyasztói „alajogokként” is felfogható – fogyasztói egészség, biztonság és gazdasági érdekek védelmét biztosítják, és a fogyasztók megfelelő tájékoztatását segítik elő. A Maastrichti Szerződés hatálybalépése után az addiginál még gyorsabb ütemben születtek a magánjog egy-egy szűkebb területét érintő, fogyasztóvédelmi célú jogi normák a tagállami magánjogok jogközelítése jegyében.

Az 1999/283/EK tanácsi határozat volt az első olyan uniós norma, amely programjelleggel a fogyasztók érdekeit támogató és a védelmük magas szintjét ösztönző tevékenységek általános keretét határozta meg az 1999-2003 közötti időszakra vonatkozóan.⁹⁷⁰ Az EU azóta minden soron következő négyéves időszakra kibocsát egy, az EU fogyasztóvédelmi prioritásait tartalmazó fogyasztóvédelmi programot.⁹⁷¹

---

⁹⁶⁶ OSZTOVITS (2011), 2421. p.

⁹⁶⁷ Lásd: Egységes Európai Okmány 18. cikk, amely az EGK-Szerződésbe a 100a. cikket építette be, a fenti rendelkezés annak (3) bekezdésében található. Elérhető:

<http://eur-lex.europa.eu/hu/treaties/dat/11986U/word/11986U.doc%E2%80%8E> (2013. november 14.).

⁹⁶⁸ Szerződés az Európai Unióról (Treaty on European Union), 3. cikk s. pont. Angol nyelven elérhető: <http://eur-lex.europa.eu/hu/treaties/dat/11992M/htm/11992M.html> (2013. november 13.).

⁹⁶⁹ „1. *The Community shall contribute to the attainment of a high level of consumer protection through:*

(a) measures adopted pursuant to Article 100a in the context of the completion of the internal market;
(b) specific action which supports and supplements the policy pursued by the Member States to protect the health, safety and economic interests of consumers and to provide adequate information to consumers.

2. The Council, acting in accordance with the procedure referred to in Article 189b and after consulting the Economic and Social Committee, shall adopt the specific action referred to in paragraph 1(b).

3. Action adopted pursuant to paragraph 2 shall not prevent any Member State from maintaining or introducing more stringent protective measures. Such measures must be compatible with this Treaty. The Commission shall be notified of them.”

⁹⁷⁰ Lásd: Decision 283/1999/EC establishing a general framework for Community activities in favour of consumers, angol nyelven elérhető:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31999D0283:EN:HTML>

(2012. november 20.).

⁹⁷¹ A 2007-2013. közötti időszakra vonatkozó „Közösségi fogyasztóügyi politikai stratégia 2007-2013” (COM(2007) 99) elérhető: http://ec.europa.eu/consumers/overview/cons_policy/doc/cps_0713_hu.pdf (2013.

1. Az EU-s fogyasztóvédelem jelenlegi állapota és jellemzői

A fogyasztóvédelem Európai Unió jogi szabályozásának a legitimitását a Lisszaboni Szerződés nyomán 2009-től az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés⁹⁷² szolgáltatja:

„A fogyasztóvédelmi követelményeket figyelembe kell venni az egyéb uniós politikák és tevékenységek meghatározásakor és végrehajtásakor.”⁹⁷³
„A Bizottság [...] a fogyasztóvédelemre vonatkozó javaslataiban a védelem magas szintjét veszi alapul...”⁹⁷⁴

Az EUMSZ külön címben rendezi az EU fogyasztóvédelmi politikájának legfontosabb célkitűzéseit:

„A fogyasztói érdekek érvényesülésének előmozdítása és a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosítása érdekében az Unió hozzájárul a fogyasztók egészségének, biztonságának és gazdasági érdekeinek védelméhez, valamint a tájékoztatáshoz, oktatáshoz és az érdekek védelmét célzó önszerveződéshez való jogaik megerősítéséhez.”⁹⁷⁵

A „fogyasztói érdekek érvényesülésének előmozdítása” és a „fogyasztóvédelem magas szintje” is absztrakt fogalmak, amelyek az Unió széles mérlegelési jogkörét indikálják.⁹⁷⁶

A fogyasztók legfontosabb jogait is meghatározza az EUMSZ (immár alapító szerződési szinten). Az Unió célja e jogok és érdekek védelmének előmozdítása és megerősítése a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosítása érdekében [EUMSZ 169. cikk (2) bekezdés]. Az EUMSZ lefekteti az alapvető eljárási szabályokat az EU-s szintű fogyasztóvédelmi intézkedések megalkotására vonatkozóan is, ezen kívül felhatalmazza a tagállami jogalkotást az uniósnál szigorúbb szabályok megalkotására a fogyasztóvédelem területén [169. cikk (3)-(4) bekezdések]. Egyes szerzők szerint a fogyasztóvédelem nem

---

április 3.). A következő programra irányuló Európai Bizottsági javaslat (COM(2011) 707) elérhető: http://ec.europa.eu/consumers/strategy/docs/proposal_consumer_programme_2014-2020_hu.pdf (2013. április 3.). Az Európai Parlament vonatkozó állásfoglalása elérhető:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0005+0+DOC+XML+V0//HU> (2014. április 23.).

⁹⁷² A továbbiakban: EUMSZ. Elérhető:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:hu:PDF> (2013. november 13.).

⁹⁷³ EUMSZ 12. cikk.

⁹⁷⁴ EUMSZ VII. cím 3. fejezet: „Jogszabályok közelítése”, 114. cikk (3) bekezdés.

⁹⁷⁵ EUMSZ 169. cikk (1) bekezdés. A 169. cikk rendelkezéseit az Amszterdami Szerződés léptette életbe (korábbi 153. cikk).

⁹⁷⁶ HAJNAL (2011), 2427. p.

csak valamilyen mérce, hanem maga az eszköz az integráció megvalósításához.⁹⁷⁷ Az EU és a tagállamok azonban megosztott hatáskörben szabályozzák a fogyasztóvédelmet.⁹⁷⁸

Az Európai Unió Alapjogi Chartájának⁹⁷⁹ első, 2000-es javaslata már tartalmazta a fogyasztók egészségének, biztonságának és érdekeinek védelmét.⁹⁸⁰ A Lisszaboni Szerződés 2009. december 1-jei hatályba lépésével az alapszerződésekkel azonos jogi kötőerőt nyert a Charta,⁹⁸¹ amelynek a „Szolidaritásról” szóló IV. címe határozza meg a fogyasztók védelmére vonatkozó alapjogot illetve célkitűzést: „Az Unió politikáiban biztosítani kell a fogyasztók védelmének magas szintjét.”⁹⁸² A rendelkezést az EUMSZ 169. cikkével együtt kell értelmezni.⁹⁸³ Az EU egyik intézményi célkitűzéseként fogalmazták meg tehát a fogyasztók védelmét, mint objektív jogi normát,⁹⁸⁴ és a szövegezéséből is arra lehet következtetni, hogy az az EUMSZ rendelkezésének egy absztrahált verziója.⁹⁸⁵

Az Európai Bizottság Egészségügyi és Fogyasztóvédelmi Főigazgatósága a 2005-ös „Fogyasztóvédelem az Európai Unióban: Tíz alapelv” című, az EU húsz hivatalos nyelvén online elérhető kiadványában a következő tíz fogyasztóvédelmi alapelvet határozza meg:

1. „Vásároljon, amit akar, és ahol csak akarja!”
2. „Ha nem működik, küldje vissza!”
3. Az élelmiszerekre és más fogyasztási cikkekre szigorú biztonsági előírások vonatkoznak.
4. A fogyasztónak joga van tudni, hogy mit eszik.
5. „A szerződéseknek tisztességes feltételeket kell biztosítaniuk a fogyasztó számára.”

---

⁹⁷⁷ GRUNDMANN – BIANCA (2002), 29. p.

⁹⁷⁸ Lásd: EUMSZ 4. cikk (2) bekezdés f. pont. A fenti rendelkezések lényegében megegyeznek az 1999. május 1-jén hatályba lépett Amszterdami Szerződés által életbe léptetett szabályokkal, lásd: SZIKORA (2010), 21-22. p.

⁹⁷⁹ A továbbiakban: Charta.

⁹⁸⁰ Draft Charter of Fundamental Rights of the European Union (Convent 34), Article 45. Angol nyelven elérhető: http://www.europarl.europa.eu/charter/activities/docs/pdf/convent34_en.pdf (2012. november 20.), „Consumer protection”: „Union policies shall ensure a high level of protection as regards the health, safety and interests of consumers.” A Chartára vonatkozó első összjavaslat is ilyen formában tartalmazta a fogyasztóvédelmet, lásd: Draft Charter of Fundamental Rights of the European Union (Convent 45). Német nyelven elérhető: <http://www.kirchenrecht.net/eu/localmirror/convent45-de.pdf> (2012. november 20.).

⁹⁸¹ A 2007. évi végleges javaslatnak megfelelő szöveggel, lásd: Európai Unióról Szóló Szerződés, a továbbiakban: EUSz. Elérhető:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:020:hu:PDF> (2012. november 20.), 6. cikk (1) bekezdés.

⁹⁸² Az Európai Unió Alapjogi Chartája, 38. cikk. Elérhető:

<http://eur-lex.europa.eu/hu/treaties/dat/32007X1214/htm/C2007303HU.01000101.htm> (2012. november 20.).

⁹⁸³ Lásd többek között: Magyarázatok az Alapjogi Chartához (2007/C 303/02), 28. p. Elérhető: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:303:0017:0035:HU:PDF> (2012. november 20.).

A magyarázat mindössze ezt az EUMSZ 169. cikkével való összefüggésre utal csupán a 38. cikkel kapcsolatban, egy mondatban.

⁹⁸⁴ MEYER (2006), 413. és 415. p.

⁹⁸⁵ MEYER (2006), 415. p.

6. A fogyasztóknak lehetőségük van arra, hogy meggondolják magukat.
7. Meg kell könnyíteni az árak összehasonlítását.
8. „A fogyasztót nem szabad félrevezetni.”
9. Üdülés idején is biztosítani kell a fogyasztók védelmét.
10. Hatékony eszközöket kell biztosítani a határon átnyúló viták rendezésére.⁹⁸⁶

Ezen elvek között – közvetlenül illetve közvetve – hangsúlyos szerephez jut a fogyasztói szerződések, a fogyasztóvédelmi szerződési jog kérdésköre.

2. Európai Unió „fogyasztóvédelmi szerződési jog”

Napjainkban a végső fogyasztó szerződési pozícióját számos, a piacgazdasági mechanizmusokból és a globalizációból fakadó korlát gyengíti. Ilyen tényezők felmerülnek a szerződés megkötéséhez vezető döntési folyamat során és a szerződéskötéskor egyaránt.⁹⁸⁷

Korunk országhatárokon is átnyúló piacain különösen a fogyasztók helyzetét nehezítő alábbi tényezők kiküszöbölésére irányul a fogyasztóvédelmi szerződési jog EU-s szabályozásának koncepciója: 1) információs deficit, 2) tárgyalási deficit, 3) tisztességesség hiánya, 4) a biztonság hiánya, 5) jogérvényesítés, 6) képviselő hiánya, 7) a megbízhatóság/bizalom hiánya, és 8) a versennyel összefüggő deficit a piacon és a jogi szabályozásban.⁹⁸⁸ Ezekkel a fogyasztók gazdasági helyzetét és szerződési pozícióját gyengítő körülményekkel kapcsolatban alakultak ki a szerződésszerűség uniós jogi alapelvei.⁹⁸⁹

A fentiekre figyelemmel alakul az Európai Unió szerződési jogot harmonizáló illetve egységesítő jogalkotása, amely az EUMSZ belső piacot érintő rendelkezésén alapul:

„Az Unió a Szerződések vonatkozó rendelkezéseinek megfelelően meghozza a belső piac létrehozásához, illetve működésének biztosításához szükséges intézkedéseket. A belső piac egy olyan, belső határok nélküli térség, amelyben a Szerződések rendelkezéseivel összhangban biztosított az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása.”⁹⁹⁰

⁹⁸⁶ Lásd: „Fogyasztóvédelem az Európai Unióban: Tíz alapelv”; a magyar nyelvű dokumentum elérhető: http://ec.europa.eu/consumers/cons_info/10principles/hu.pdf (2013. április 3.).

⁹⁸⁷ RÖSLER (2004), 17-23. p.

⁹⁸⁸ RÖSLER (2004), 46-48. p.

⁹⁸⁹ Lásd: RÖSLER (2004), 133. p.

⁹⁹⁰ EUMSZ 26. cikk (1)-(2) bekezdések, vö. 1999/44/EK Irányelv, Preambulum (2) bekezdés.

A belső piac elérése érdekében meghatározott négy szabadság közül a szerződési jog vonatkozásában különösen az áruk, a szolgáltatások és a tőke szabad áramlása bírnak relevanciával.⁹⁹¹

A fogyasztóvédelmi szerződési jogba tartozik a közösségi jog minden olyan normája, amely a fogyasztót a másik szerződési partnerrel szemben jogilag privilegizálja, és az aszimmetrikus pozíciókat igyekszik kiegyenlíteni, ezáltal a piaci folyamatok optimális működőképességét támogatni.⁹⁹² A szakirodalom az európai fogyasztóvédelmi jog koncepcióját „dualistának” nevezi, mert egyszerre kell megtartania az egymással ellentétes kategóriák és érdekek (mint a szerződési szabadság és annak korlátozása, a piac megfelelő működ(tet)ése és védelme, a liberalizmus fejlesztési irányvonalai és a szerződéses kockázat szabályozása, a fogyasztó és a vállalkozó jogi helyzete) optimális egyensúlyát a szabályozásban.⁹⁹³

A fogyasztóvédelem megosztott hatáskörben való szabályozása az indoka annak, hogy bár a rendelet az EU általános hatállyal bír, minden elemében kötelező és közvetlenül alkalmazandó jogi aktusa,⁹⁹⁴ mégis ritkán alkalmazott norma ezen a területen. A fogyasztóvédelmi szerződési jogot egységesítő uniós jogalkotás jellemző jogszabálya az elmúlt évtizedekben az irányelv volt,⁹⁹⁵ mert ez az Unió olyan jogi normája, amely céljaiban kötelező a címzettekre nézve,⁹⁹⁶ ugyanakkor viszonylag nagy szabadságot ad a tagállamoknak az implementálásra, így azok kellő figyelmet fordíthatnak az EU-s elvárások és a nemzeti magánjogi hagyományok összhangjának megteremtésére.⁹⁹⁷

A szerződési jogot érintő irányelvek a közelmúltig az ún. minimum-harmonizáció jegyében születtek.⁹⁹⁸ A minimum-harmonizáció elve azt jelenti, hogy a tagállamok jogalkotó szervei az uniós szinten meghatározott legalapvetőbb jogvédelmet tartalmazó rendelkezéseket kötelesek átültetni, annál szigorúbbakat pedig saját belátásuk szerint

---

⁹⁹¹ RIESENHUBER (2003), 29. p.

⁹⁹² RÖSLER (2004), 1. p. Az utóbbi az ún. „piackompensáló funkció”, uo. 15. p.

⁹⁹³ RÖSLER (2004), 1. p.

⁹⁹⁴ Lásd: http://ec.europa.eu/eu_law/introduction/what_regulation_hu.htm (2013. november 13.); BLUTMAN (2010), 228. p.

⁹⁹⁵ Az irányelvek elfogadására a belső piac megvalósítása céljából az EUMSZ 114. és 115. cikke hatalmazza fel az EU-s jogalkotó szerveket. „A 114. cikk sérelme nélkül a Tanács az Európai Parlamenttel, valamint a Gazdasági és Szociális Bizottsággal folytatott konzultációt követően, különleges jogalkotási eljárás keretében, egyhangúlag irányelveket fogad el a tagállamok olyan törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek közelítésére, amelyek közvetlenül érintik a belső piac megteremtését vagy működését.”, lásd: EUMSZ 115. cikk.

⁹⁹⁶ EUMSZ 288. cikk 3. mondat: „Az irányelv az elérendő célokat illetően minden címzett tagállamra kötelező, azonban a forma és az eszközök megválasztását a nemzeti hatóságokra hagyja.”; lásd többek között: BLUTMAN (2010), 229-235. p.

⁹⁹⁷ Lásd többek között: 1999/44/EK Irányelv, Preambulum (6)-(7) bekezdések.

⁹⁹⁸ „Optimierung statt Maximierung”, lásd: DREXL (1998), 438. p.

alkalmazhatnak.⁹⁹⁹ A jelenlegi helyzet jellemzője az egyes speciális szerződésekre vonatkozó szektorális irányelvekből álló jelentős joganyag, és mellette két, a fogyasztói szerződési jogon átívelő, horizontálisan szabályozó irányelv a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről¹⁰⁰⁰ és a fogyasztók jogairól. A legjelentősebb irányelvek elfogadásuk időrendjében az alábbiak:

1. 1987/102/EGK Irányelv a fogyasztói hitelre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről;
2. 1990/314/EGK Irányelv a szervezett utazási formákról;
3. 1993/13/EGK Irányelv a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről;
4. 1994/47/EK Irányelv az ingatlanok időben megosztott használati jogának megszerzésére irányuló szerződések egyes szempontjai vonatkozásában a fogyasztók védelméről;
5. 1998/6/EK Irányelv a fogyasztók számára kínált termékek árának feltüntetésével kapcsolatos fogyasztóvédelemről;
6. 1999/44/EK Irányelv a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól;
7. 2000/31/EK Irányelv a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól;
8. 2002/65/EK Irányelv a fogyasztói pénzügyi szolgáltatások távértékesítéssel történő forgalmazásáról, valamint a 90/619/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK irányelv és a 98/27/EK irányelv módosításáról;
9. 2005/29/EK Irányelv a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról;
10. 2011/83/EU irányelv a fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről.¹⁰⁰¹

A fenti jogszabályok többsége szektorális, de a fogyasztók jogairól szóló 2011/83/EU irányelv megalkotása és annak szabályozási elve jelzi, hogy az utóbbi években egy egységesedő fogyasztóvédelmi szerződési jog van kibontakozóban az Unióban.¹⁰⁰²

---

⁹⁹⁹ Lásd többek között: RÖSLER (2004), 201. p.; REMIEN (2003), 136. p.

¹⁰⁰⁰ Lásd: REMIEN (2003), 137. p.

¹⁰⁰¹ Az egyes, a fogyasztóvédelmi jogot érintő uniós jogi normáknak a speciális fogyasztói érdekek szempontjából való csoportosítását lásd: HAJNAL (2013), 1. számú függelék, 214-218. p.

¹⁰⁰² Lásd: REMIEN (2003), 138. p.

3. A fogyasztó EU-s fogalma és a vele szerződő fél kategóriája

A fogyasztó Európai Unió által biztosított magánjogi többletvédelmét a vele szerződő féllel szembeni alárendelt gazdasági pozíciója indokolja a fent említettek fényében.¹⁰⁰³ A fogyasztó fogalmába tartozó alanyok körét az EUMSZ nem határozza meg konkrétan.¹⁰⁰⁴ Az egyes uniós fogyasztóvédelmi irányelvek, illetve az egyéb jogi normák az adott speciális tárgyi hatálynak megfelelően határozzák meg a fogyasztó fogalmát, így nincs egységes meghatározás,¹⁰⁰⁵ és gyakran olyan normák is fogyasztóvédelmiként aposztrofáltak, amelyek nem csupán a fogyasztókat részesítik védelemben.¹⁰⁰⁶

Az egységes fogalmi meghatározás hiánya az irányelvek minimum-harmonizációs szabályozási elvéből is következik: a tagállamoknak hagyta meg az EU-s jogalkotó például azt a döntési lehetőséget is, hogy kizárják-e a fogyasztók közül a nem természetes személyeket.¹⁰⁰⁷ Az irányelvben található fogalmi meghatározások egyébként – egy kivétellel (1990/314/EGK irányelv) – a természetes személyeket említik.¹⁰⁰⁸ Ennél fontosabb kritérium, hogy mindegyik fogalmi meghatározás kiemeli, hogy a szerződéskötésnek kívül kell esnie a fogyasztó üzleti vagy szakmai tevékenységi körén.¹⁰⁰⁹

Mivel a fogyasztóvédelmi szabályozás „szituatív jellegű”,¹⁰¹⁰ az Európai Bíróság is csak esetileg tud dönteni a fogyasztói minőségről, következetes gyakorlata szerint azonban a fogyasztó-fogalmát általában a természetes személyekre korlátozza.¹⁰¹¹

A fogyasztó fogalmától megkülönböztetendő a fogyasztói magatartás, az ún. mintafogyasztó kategóriája, amely tulajdonképpen a fogyasztótól elvárható gondosság

---

¹⁰⁰³ Lásd: VÉKÁS (2002), 3. p.

¹⁰⁰⁴ REMIEN (2003), 240. p.

¹⁰⁰⁵ Az európai jog szintjén található eltérő fogyasztó-fogalmi koncepciók kritikájához lásd: CHRISTIAN VON BAR (2002), elérhető: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/vonbar1.html> (2012. december 10.).

¹⁰⁰⁶ REMIEN (2003), 239. p.

¹⁰⁰⁷ Lásd: VÉKÁS (2002), 5. p. Megjegyzendő, hogy a horizontális hatályú 2011/83/EU irányelvnek a fogyasztói adásvételre is alkalmazandó fogalma a maximum-harmonizáció jegyében kötelezően szó szerint implementálandó a tagállamokban, de e jogszabály is lehetővé teszi az alanyi hatálynak a nem természetes személyekre való tagállami kiterjesztését, vö.: 2011/83/EU irányelv, 2. cikk 1. pont és Preambulum (13) bekezdés.

¹⁰⁰⁸ Lásd: REICH – MICKLITZ (2003), 64. p. Az egyes fogyasztó-fogalmak összevetéséhez lásd: SCHULTE-NÖLKE – TWIGG-FLESNER – EBERS (2008), 453-454. p. Megjegyzendő, hogy a fent említett 1973-as Európa Tanácsi „Consumer Protection Charter” még egy tágabb fogalmi meghatározással élt: „A consumer is a physical or legal person to whom goods are supplied and services provided for private use.” [A. (i)].

¹⁰⁰⁹ „... outside his trade, business or profession...”, lásd: SCHULTE-NÖLKE – TWIGG-FLESNER – EBERS (2008), 453-454. p.

¹⁰¹⁰ Lásd: OSZTOVITS (2011), 2424. p.

¹⁰¹¹ VÉKÁS (2002), 4. p. Lásd például: az Európai Bíróság C-541/99 és C-542/99. számú egyesített ügyben az 1993/13/EGK Irányelvvel kapcsolatosan hozott döntése: „The term consumer, as defined in Article 2(b) of Directive 93/13 on unfair terms in consumer contracts, must be interpreted as referring solely to natural persons.”. Lásd még: RIESENHUBER (2003), 83. p.

mércéje. Az Európai Bíróság az egységes fogyasztófogalom körülírása helyett inkább ennek meghatározását tekintette feladatának. Precedens-értékű döntése nyomán az ésszerűen eljáró fogyasztó tekintendő mércének az Európai Bíróság joggyakorlatában:

„... the national court must take into account the presumed expectations which it evokes in an average consumer who is reasonably well-informed and reasonably observant and circumspect.”¹⁰¹²

Ez alapján a nemzeti bíróságnak a konkrét jogvitákban „azokat a feltételezhető elvárásokat kell számításba vennie, amiket [egy kijelentés vagy leírás] kivált egy átlagfogyasztóból, aki ésszerűen tájékozott, figyelmes és körültekintő.”¹⁰¹³ Ugyanezt a mércét több későbbi ítéletében következetesen alkalmazta az EuB, így ez alapján most már egy ún. európai fogyasztói modellről beszélhetünk.¹⁰¹⁴

A fogyasztókat a jogi védelem a velük szerződő, foglalkozásukhoz vagy ipari, kereskedelmi tevékenységükhöz kapcsolódó célból eljáró másik féllel szemben illeti meg.¹⁰¹⁵ Ez a fél a legtöbb Uniós jogszabály szerint lehet természetes és jogi személy egyaránt. A fogyasztóval szerződő fél „ipart űző”, „foglalkozást űző”, illetve „vállalkozó/vállalkozás” néven is szerepelhet a jogszabályokban, de minősítésére az a gazdasági érdek és cél a meghatározó, amiért a szerződést a fogyasztónak minősülő személlyel megköti.¹⁰¹⁶

4. Az 1999/44/EK Irányelv a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól¹⁰¹⁷

A magánjogi kérdéseket és jogintézményeket érintő irányelvek között az 1990-es években kezdődött meg a fogyasztói adásvételre, és elsősorban az ahhoz kapcsolódó kiegészítő

---

¹⁰¹² A tojások adásvételével, és az azokra vonatkozó „értékesítési standardokkal” kapcsolatos C-210/96. számú ügyben, előzetes döntéshozatali eljárás keretében hozott döntés (1998.07.16.), EBHT 1998. I-04657. Angol nyelven elérhető:

http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=61996J0210 (2012. december 3.).

¹⁰¹³ Saját fordítás.

¹⁰¹⁴ Lásd: C-470/93. számú ítélet (EBHT 1995. I-01923) és a C-220/98. számú ítélet (EBDT 2000. I-00117); OSZTOVITS (2011), 2424. p.

¹⁰¹⁵ RIESENHUBER (2003), 82. p.

¹⁰¹⁶ „Gewerbetreibend”, „Berufsausübend”, „Unternehmer”, lásd: RIESENHUBER (2003), 82. p.

¹⁰¹⁷ Magyar nyelven elérhető:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31999L0044:HU:HTML> (2012. november 19.), a továbbiakban: Irányelv.

Az összehasonlító vizsgálathoz hasznos kétnyelvű változatok elérhetőek:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31999L0044:EN:NOT> (2013. november 14.).

szolgáltatásokra vonatkozó szabályozás előkészítése és megalkotása. Az Irányelv létrehozásának közvetett jogpolitikai célja a nemzeti kötelmi jogok, ezen belül pedig a szerződési jogok modernizálása és „nemzetközisítése” volt.¹⁰¹⁸

A fogyasztói szerződések keretében nyújtott kereskedelmi garanciák (jótállási nyilatkozatok) szabályozásának igénye már korábban prioritást nyert a közösségi jogalkotásban, amit a fogyasztói szerződésekben szereplő tisztességtelen kikötésekre vonatkozó 1990-es irányelvtervezet szövege is mutatott.¹⁰¹⁹

Az Irányelvet előkészítendő az Európai Bizottság 1993-ban előterjesztette a fogyasztási cikkekkel kapcsolatos jótállásról és a vétel utáni szolgáltatásokról szóló zöld könyvet.¹⁰²⁰ A dokumentum többek között a következő kérdések tekintetében buzdította nyilvános véleménynyilvánításra az érdekelt szervezeteket, érdekvédelmi csoportokat: kívánatos-e a „törvényes szavatosságra” vonatkozó nemzeti jogszabályok harmonizációja; a „kereskedelmi jótállás” belső piacon belüli jobbítása kötelező szabályozás vagy önkéntes megközelítés által érendő-e el; a pótalkatrészek és a vevőszolgálat problematikája milyen szabályozási metódus által oldható meg?¹⁰²¹ Az Irányelv első javaslata 1996-ban született meg.¹⁰²² A javaslatban kifejezetten is megjelent, hogy az Irányelv „szabályozási mintaképe” az ENSZ berkeiben megalkotott 1980-as Bécsi Vételi Egyezmény, amit a szakirodalom is mindig hangoztat.¹⁰²³

Az 1996-os javaslatot 1998-ban az intézményi és érdekvédelmi csoportokkal folytatott konzultáció eredményeképp több ponton jelentősen módosították.¹⁰²⁴ A módosítások három kardinális kérdést érintettek: tisztázták a jogorvoslatok egymáshoz való viszonyát, a vevő közlési kötelezettsége opcionális rendelkezés lett, és a (törvényes)

---

¹⁰¹⁸ GRUNDMANN – BIANCA (2002), 30. és 32. p.

¹⁰¹⁹ Lásd: Proposal for a Council Directive on unfair terms in consumer contracts (COM(90) 322). Angol nyelven elérhető: <http://aei.pitt.edu/5704/1/5704.pdf> (2012. november 21.), Article 19, 22 és annex c) (1).

¹⁰²⁰ Green Paper on Guarantees for consumer goods and after-sales services (COM(93) 509). Angol nyelven elérhető: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:1993:0509:FIN:EN:PDF> (2012. december 4.), a továbbiakban: Zöld könyv.

¹⁰²¹ Zöld könyv, 101-102. oldal. A Zöld könyv angol nyelvű szövege a magyar nyelven kellékszavatosságnak nevezett jogintézményt „*legal guarantee*”, a (szerződő fél által önkéntesen felvállalt) jótállást pedig „*commercial guarantee*” névvel illeti.

¹⁰²² 1996. évi javaslat [Proposal for a European Parliament and Council Directive on the sale of consumer goods and associated guarantees COM(95) 520], 5. p. Elérhető: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:1995:0520:FIN:EN:PDF> (2012. december 4.),

¹⁰²³ 1996. évi javaslat, 11-14. p. Lásd többek között: RIESENHUBER (2003), 278. p.; GRUNDMANN – BIANCA (2002), 19. p. Az utóbbi mű szerzői rövid kritikai összehasonlítást is tesznek a két nemzetközi jogi norma között, hangsúlyozva, hogy mekkora szükség volt a Bécsi Egyezmény megalkotása óta eltelt jogi és gazdasági fejlemények figyelembevételé miatt egy modern irányelv megalkotására (lásd: 19-23. p.).

¹⁰²⁴ Az 1998. évi módosított javaslat [Amended proposal for a European Parliament and Council Directive on the sale of consumer goods and associated guarantees (COM(1998) 217). Angol nyelven elérhető: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:1998:0217:FIN:EN:PDF> (2012. november 19.).

kellékszavatosság és a (kereskedelmi, önkéntes) jótállás közötti viszony szabályozása is világosabb formát öltött.¹⁰²⁵ Végül a jogszabályt az Európai Parlament 1999. május 25-én fogadta el, és 2002. január 1-jét tűzte ki a tagállami implementáló jogszabályok megalkotásának határidejéül.

Az Irányelv legfontosabb célkitűzései a Preambulumában találhatóak. Mivel a belső piac megvalósulásával lehetővé vált a nemzeti határokon átnyúló kereskedelem, így az EU-s jogalkotó szerint a fogyasztók számára is lehetővé kell tenni, hogy a fogyasztási cikkek adásvételét szabályozó egységesített minimális szabályok alapján szabadon vásárolhassanak fogyasztási cikkeket egy másik tagállam területén is [Preambulum (2) bekezdés]. Az Irányelv megalkotásával az uniós jogalkotó szerint a fogyasztói jogok minimális közös szabályainak létrehozása a fogyasztók bizalmát erősíteni hivatott, és lehetővé teszi, hogy a fogyasztók a belső piac előnyeit minél nagyobb mértékben élvezzék [Preambulum (5) bekezdés]. Az Irányelv fő célja *„a fogyasztási cikkek adásvételének egyes vonatkozásait szabályozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítése a fogyasztóvédelem egységes minimális szintjének biztosítása érdekében a belső piac keretében”*.¹⁰²⁶ Az Irányelvben materializálódott az a célkitűzés is, amit már a Tanács 1992-es, a fogyasztóvédelem fejlesztésének jövőbeli prioritásairól szóló határozata is megfogalmazott: a jótállási szabályok és a belső piacon belüli, árukra és szolgáltatásokra vonatkozó adásvételt követő (járulékos) szolgáltatások szabályainak közelítése.¹⁰²⁷

4.1. Az Irányelv hatálya

Az Irányelv rendelkezéseinek bemutatásánál a tárgyilagos, rövid ismertetésre szorítokozom, mert azt a dolgozat következő, az implementáció egyes lehetséges variánsait bemutató fejezetei hivatottak kitölteni és kiegészíteni az egyes értelmezési kérdések kapcsán. Az Irányelv hatálya a fogyasztó és az eladó között fogyasztási cikkekre kötött adásvételi szerződésekre terjed ki. Az Irányelv az alanyi hatály tekintetében az alábbi fogyasztófogalommal operál:

---

¹⁰²⁵ Lásd: GRUNDMANN – BIANCA (2002), 27-28. p. Az összehasonlításhoz lásd még: LUSZCZ (1999), 15-18. p.

¹⁰²⁶ Lásd: Irányelv, 1. cikk (1) bekezdés.

¹⁰²⁷ Vö.: COM(95) 520, 2. p., és Council Resolution of 13 July 1992 on future priorities for the development of consumer protection policy (92/C 186/01). Az utóbbi angol nyelven elérhető: [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992Y0723\(01\):EN:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992Y0723(01):EN:HTML) (2012. november 19.), Annex, 6 (*Economic Interests*).

*„fogyasztó: minden olyan természetes személy, aki az ezen irányelv hatálya alá tartozó szerződések tekintetében gazdasági vagy szakmai tevékenysége körén kívül eső célból jár el”.*¹⁰²⁸

A tisztább fogalomhasználat érdekében Vékás Lajos az angol szövegezésre figyelemmel a következő szövegmódosítási javaslatokkal él: „gazdasági” helyett „üzleti” az angol „*trade, business*” fordulatnak megfelelően, valamint „önálló foglalkozás” a „szakmai tevékenység” helyett az angol „*profession*”-re tekintettel.¹⁰²⁹

Az Irányelv alkalmazásában eladó „*minden olyan természetes vagy jogi személy, aki, illetve amely, szerződés alapján gazdasági vagy szakmai tevékenysége keretében fogyasztási cikkeket értékesít*”.¹⁰³⁰ Az előbbi szövegmódosítási javaslatok természetesen erre a definícióra is vonatkoznak.

Az Irányelv megadja, hogy mit ölel fel a fogyasztási cikk kategóriája. A meghatározás szerint az mindig ingó dolog, kizárja azonban a jogszabály a fogalomból „*a végrehajtás vagy más bírósági intézkedés alapján értékesített árukat*”, a vizet és a gázt (feltéve, hogy „nem korlátozott térfogatban vagy meghatározott mennyiségben ajánlják fel adásvételre”) és a villamos energiát [Irányelv, 1. cikk (2) bekezdés b. pont]. Ezen kívül a tagállamok implementáló szabályaikban opcionálisan kizárhatják a hatálya alól „*a fogyasztók személyes részvételét lehetővé tevő nyilvános árverésen értékesített használt árut*” is [Irányelv, 1. cikk (3) bekezdés].

Áru és vételár cseréje, azaz a klasszikus adásvétel mellett az irányelv tárgyi hatálya alá tartozik a fogyasztási cikkekre vonatkozó szállítási szerződés,¹⁰³¹ valamint az olyan szerződés is, amely „*legyártandó vagy előállítandó fogyasztási cikk átadására vonatkozik*”,¹⁰³² azaz a vállalkozási szerződés. A továbbiakban a szűkebb témához igazodva csak a fogyasztói adásvételre koncentrálok, annak ellenére, hogy az Irányelv a fenti fogalmak mellett nem ad kifejezett definíciót a fogyasztói adásvételre.¹⁰³³

---

¹⁰²⁸ Lásd: Irányelv, 1. cikk (2) bekezdés a) pont. A 2011/83/EU irányelvnek a fogyasztói adásvételre is irányadó, 2013. december 13-ig implementálandó fogalma szerint: „*fogyasztó bármely természetes személy, aki az ezen irányelv hatálya alá tartozó szerződések keretében olyan célból jár el, amely kívül esik kereskedelmi, ipari, kézműipari vagy szakmai tevékenysége körén*” (2. cikk 1. pont).

¹⁰²⁹ Lásd: VÉKÁS (2001a), 328. p. 28. lj.

¹⁰³⁰ Irányelv, 1. cikk (2) bekezdés c. pont.

¹⁰³¹ Lásd: VÉKÁS (2001a), 339. p.

¹⁰³² Lásd: Irányelv, 1. cikk (4) bekezdés.

¹⁰³³ MICKLITZ – STUYCK – TERRY (2010), 305. p. Ezt megteszi azonban a 2011/83/EU irányelv, amelynek fogalmi meghatározása szerint: „*fogyasztói adásvételi szerződés bármely olyan szerződés, amelynek értelmében a kereskedő átruházza vagy vállalja, hogy átruházza a fogyasztóra valamely áru tulajdonjogát, a fogyasztó pedig megfizeti vagy vállalja, hogy megfizeti annak vételárát; az adásvételi szerződések vonatkozhatnak árukra és szolgáltatásokra egyaránt.*” (2. cikk 5. pont).

Az Irányelv a fogyasztói adásvételi jognak csak egy kiemelt jelentőségű részterületére fókuszál: a fogyasztási cikkek ésszerűen elvárható minőségi standardjára, az e minőségi szintet el nem érő áruk esetén érvényesíthető fogyasztói jogorvoslati módokra és az önkéntesen vállalható jótállásra.¹⁰³⁴ Nem illesztették be azonban a hatálya alá a szerződés megkötésére, annak értelmezésére, a veszély átszállására, az átadásra és átruházásra, valamint a hibás teljesítés miatti kártérítési igényre vonatkozó rendelkezéseket,¹⁰³⁵ így e kérdések szabályozása tagállami hatáskörben maradt.

4.2. A védett vagyoni érdek és a jogintézmény jogalapja

A védett érdek vonatkozásában az első fogyasztóvédelmi programban foglalt és az EUMSZ által megfogalmazott fogyasztói jogok jelentik a kiindulópontot. Már a fent említett 1992-es, a fogyasztóvédelem fejlesztésének jövőbeli prioritásairól szóló tanácsi határozat is a fogyasztók gazdasági érdekei címszó alatt helyezte el a jótállást és az adásvételt követő kiegészítő szolgáltatások szabályozásának közelítésére vonatkozó törekvést.¹⁰³⁶ Az Irányelv is elsődlegesen a fogyasztó gazdasági érdekeit hivatott védeni, és a minőséghez fűződő érdekének a védelme és a jogorvoslat iránti joga testesül meg benne. Szabályozási elve a már említett ún. minimum-harmonizáció, azaz a tagállamok belső jogába implementálandó Irányelvbeli szabályok csupán a „keretet” (a tagállamoktól elvárt minimum követelményeket) adják meg, de ezeknél a fogyasztóra nézve kedvezőbb rendelkezések is megállapíthatóak a nemzeti jogszabályokban.¹⁰³⁷

Bár az eladói félrevezetéssel szembeni átlagfogyasztókat védő törekvés megjelenik az Irányelv Preambulumában is (21 bekezdés), mégis az általa meghatározott szerződésszerű teljesítés kötelezettségénél a felróhatóságtól független, azaz objektív helytállást rendel el.¹⁰³⁸

A közgazdaságtanban szavatosság alatt a jogszabályilag vagy szerződésben meghatározott, a hibás vagy egyébként nem megfelelő áru miatt fennálló jogi igényeket értik, amelyeket a vevő az eladóval szemben érvényesíthet.¹⁰³⁹ Ennek fényében a

---

¹⁰³⁴ Lásd: MICKLITZ – STUYCK – TERRY (2010), 303-304. p.

¹⁰³⁵ GRUNDMANN – BIANCA (2002), 40-41. p.

¹⁰³⁶ Lásd: Council Resolution 92/C 186/01, Annex 6. (*Economic Interests*).

¹⁰³⁷ Vö.: Irányelv, Preambulum (2) és (24) bekezdés; 1. cikk (1) bekezdés; 8. cikk (2) bekezdés. GRUNDMANN – BIANCA (2002), 46. p.; VÉKÁS (2002), 5. p.

¹⁰³⁸ GRUNDMANN – BIANCA (2002), 37. p.

¹⁰³⁹ GRUNDMANN – BIANCA (2002), 63. p. Vö. „legal” és „commercial guarantee”, lásd: Zöld Könyv (64-65. lj.).

szavatosság három funkcióját különböztetik meg: a biztosítási, a minőségmutató és az ún. rizikóminimalizáló funkciót.¹⁰⁴⁰

A biztosítási funkció célja a hiba vagy hiányosság rizikójától tartó vevő védelme, és annak garantálása, hogy az esetlegesen felmerülő hibát minden esetben orvosolni fogják.¹⁰⁴¹ Mivel azonban ez a reparáció az eladó oldalán költségekkel jár, a vevők sokaságára vetített, valószínűleg várható költségek arányos részét már eleve beépítik a vételárba. A vevők ezáltal (a biztosítási jogviszonyhoz hasonlóan) kockázatközösséget vállalnak. Azaz a hiba rizikójától tartó vevő hajlandó lesz ezeket a végső soron a vételárba belekalkulált költségeket minden vétel alkalmával előre megfizetni.¹⁰⁴²

Amennyiben a minőség foka az adott áru hibaarányával negatív korrelációban áll, a szavatosság a jó minőséget jelzi.¹⁰⁴³ Az átlagfogyasztó vevő azonban gyakran nincs abban a helyzetben, hogy eldöntse, hogy az adott eladó milyen minőségű terméket kínál, nem rendelkezik elegendő információval az egyes termékek minőségének effektív összevetéséhez. A szavatosság ezzel a „minőségindikáló” funkciójával ezt az információs aszimmetriát hivatott orvosolni.¹⁰⁴⁴ A vevő számára komoly kockázatot jelent a piacon, hogy a vételhez kapcsolódó eladói szavatossági helytállás sokszor nagyon határozatlan. Az átlagfogyasztó számára annak eldöntése, hogy adott termék a piacon jó vagy silány minőségű, nagyon nehéz feladat.¹⁰⁴⁵ Ugyanakkor az alacsonyabb minőségű árukat kínáló eladó számára a szavatosság mindig nagyobb költségvonzatú, hiszen az ő áruai hamarabb és gyakrabban tönkremennek.¹⁰⁴⁶ A rizikótól tartó vevők esetében így nagy átlagban érvényesül a szavatosság biztosítási és minőségjelző funkciója is, ezáltal az optimális szavatossági védelem effektívebb, mint a „rizikó-semleges” vevőknél. A „rizikó-semleges” vevők (közgazdasági) csoportjánál a magas minőségű termékek eladója tulajdonképpen annak érdekében kínálja a szavatossági helytállást, hogy az alacsonyabb minőséget nyújtó konkurenseitől elhatárolja magát.¹⁰⁴⁷

Az eladó (gyártó) azonban elméletileg – a gyártási folyamat fokozott ellenőrzése révén – a meghibásodás valószínűségét és mértékét is képes befolyásolni, így a költségvonzat a szavatosság harmadik funkciójánál még nagyobb szerepet kap: bár a minőség csökkentésével az eladó költségtakarékos lehet, a szavatosságból fakadó vevői

---

¹⁰⁴⁰ GRUNDMANN – BIANCA (2002), 63-64. p.

¹⁰⁴¹ A német terminológiában „*risikoscheu*”, az angolban „*risk-avers*”.

¹⁰⁴² PARISI (2004), 11. p.; CHAPMAN – MEURER (1989), 114. p.

¹⁰⁴³ GRUNDMANN – BIANCA (2002), 65. p.

¹⁰⁴⁴ GRUNDMANN – BIANCA (2002), 65-66. p.

¹⁰⁴⁵ A kérdés problematikájához lásd: AKERLOF (1970), 488-500. p.

¹⁰⁴⁶ GRUNDMANN – BIANCA (2002), 66. p.

¹⁰⁴⁷ GRUNDMANN – BIANCA (2002), 66. p.

igények mégis arra ösztönözhetik, hogy a „rizikó-minimalizálásba” investáljon.¹⁰⁴⁸ E rizikócsökkentő funkcióban testesül meg „a termék előállításának optimalizálása”.¹⁰⁴⁹

4.3. Hibafogalom – szerződésszerűség

Az Irányelv az eladó kötelességévé teszi a szerződésszerű teljesítést, majd részletesen megadja, hogy mikor áll fenn a szerződésszerűség megdönthető vélelme. Eszerint a szolgáltatás szerződésszerű, ha a fogyasztási cikk:

- „a) megfelel az eladó által adott leírásnak, és rendelkezik az eladó által a fogyasztónak bemutatott próba vagy minta tulajdonságaival;*
- b) alkalmas a fogyasztó által meghatározott sajátos célra, amelyet a fogyasztó a szerződéskötéskor az eladó tudomására hozott, és az eladó elfogadott;*
- c) alkalmas minden olyan célra, amelyre az azonos fajtájú árukat szokásosan használják;*
- d) felmutatja az azonos fajtájú áruk tekintetében szokásos minőséget és teljesítményt, amelyet a fogyasztó ésszerűen elvárhat, figyelembe véve a fogyasztási cikk természetét, és ha van ilyen, az eladó, a gyártó vagy annak képviselője által a fogyasztási cikk konkrét tulajdonságai tekintetében különösen a reklámozás során tett vagy a címkén megjelenő nyilvános kijelentéseket.”¹⁰⁵⁰*

A dolog szerződés-konformitásának a teljesítés időpontjában kell fennállnia [Irányelv, 3. cikk (1) bekezdés], és a fent felsorolt alkalmassági/megfelelőségi paraméterek mindegyikének teljesülnie kell, amennyiben azok az adott szerződésnél relevánsak (például az eladó leírást mellékelte az áruhoz).¹⁰⁵¹ Ha valamelyik kívánalom nem teljesül, az áru jogilag hibás. Mindezen megfelelési körülményekért – a leírásért, a nyilvános kijelentésekért – való helytállás szabályozása azon a jogpolitikai megfontoláson alapul, hogy azok bizonyos, az áru minőségét illető elvárásokat generálnak a fogyasztóban.¹⁰⁵²

Az eladó által adott leírásnak nem csak a szerződésben konkrétan szereplő, hanem a nyilvános kijelentésekben elhangzott vagy leírt tulajdonságoknak is meg kell felelniük.¹⁰⁵³ Ide tartoznak különösen a reklámok; így ha egy átlagos fogyasztó a reklám alapján egy meghatározott tulajdonságot elvárhat, az is ebbe az esetkörbe tartozik.¹⁰⁵⁴

¹⁰⁴⁸ GRUNDMANN – BIANCA (2002), 68. p.

¹⁰⁴⁹ „... to optimize the performance of the product...”; „The warranty in this regard operates as a performance bond...”, lásd: PRIEST (1981), 1309. p. Elérhető: http://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1570&context=fss_papers (2012. december 10.).

¹⁰⁵⁰ Irányelv, 2. cikk (2) bekezdés.

¹⁰⁵¹ VÉKÁS (2001a), 340. p.; GRUNDMANN – BIANCA (2002), 77. p.

¹⁰⁵² MICKLITZ – STUYCK – TERRY (2010), 333. p.

¹⁰⁵³ Mint egykor az eladói *dictum et promissum*nak a római jogban.

¹⁰⁵⁴ Lásd: GRUNDMANN – BIANCA (2002), 77-78. p.

Amennyiben a harmadik feltétel, az azonos fajtájú áruk szokásos használatával való konformitás nem lenne előírva, az a tranzakciós költségek jelentős növekedését eredményezné.¹⁰⁵⁵

Hibának minősül a fentieken kívül a szakszerűtlen összeszerelés is, bizonyos korlátokkal: az összeszerelésnek az adásvételi szerződés tárgyát kell képeznie, és azt az eladónak vagy segédjének kell elvégeznie, vagy amennyiben maga a fogyasztó végzi el a szerződés alapján, akkor a szakszerűtlenségnek a hibás szerelési útmutatóból kell fakadnia [Irányelv, 2. cikk (5) bekezdés].

Ha a gyártó (vagy képviselője) vagy az eladó bizonyos fajtájú árura, annak minőségére vagy teljesítményére vonatkozóan, nyilvánosan kijelentéseket tesz (például reklám kampány keretében), akkor ezek a kijelentések is relevánsak, azaz megalapozzák a fogyasztói panaszt és igényérvényesítést. Ezeknek a kijelentéseknek azonban konkrétan kell lenniük, nem elég az áru pusztá dicsérete, felmagasztalása.¹⁰⁵⁶ Nem felel azonban a gyártói nyilvános kijelentésekért az eladó, ha bizonyítja, hogy

„a kijelentésről nem tudott és arról ésszerűen eljárva nem is kellett tudnia; a szerződéskötés időpontjáig a kijelentést helyesbítették; vagy a fogyasztási cikk megvételére vonatkozó elhatározást a kijelentés nem befolyásolhatta.”¹⁰⁵⁷

A szerződéses viszonyon kívül álló fél, a gyártó cselekedeteiért való helytállás (még a fenti kivételekkel is) nagyon szigorú fogyasztóvédelmi rendelkezés, és az eladóra súlyos terhet ró, hiszen a kimentő körülmények bizonyítása adott esetben nagyon nehéz lehet. Az eladó visszkereseti igénye hivatott orvosolni ezt a problémát;¹⁰⁵⁸ a közte és a kereskedelmi láncolat többi szereplője közötti jogviszonyok azonban nem hathatnak ki a fogyasztói szerződésre és az abból fakadó fogyasztói jogosultságokra.

4.4. A szabályozás kógens jellege

Az Irányelv klauzikálisan, azaz egyoldalúan kógens rendelkezéseket határoz meg a fogyasztóra nézve hátrányos kikötésekkel kapcsolatban:

---

¹⁰⁵⁵ GRUNDMANN – BIANCA (2002), 78. p.

¹⁰⁵⁶ VÉKÁS (2001a), 341. p. Mint a római jogban, vö. I. rész 1. fejezet 3.4. pont.

¹⁰⁵⁷ Lásd: Irányelv, 2. cikk (4) bekezdés.

¹⁰⁵⁸ Vö. Irányelv, 4. cikk: „Ha az utolsó eladó a gyártó, a szerződésláncban őt megelőző korábbi eladó vagy más közvetítő cselekménye vagy mulasztása miatt felel a fogyasztóval szemben, jogosult visszkereseti igényt érvényesíteni a szerződésláncban a felelős személlyel (személyekkel) szemben. A felelős személyt (személyeket), akivel (akikkel) szemben az utolsó eladó visszkereseti igényt érvényesíthet, valamint a vonatkozó eljárást és annak feltételeit a nemzeti jogban kell meghatározni.”.

„Az eladóval a megfelelés hibájáról való értesítését megelőzően kötött olyan szerződési kikötés vagy megállapodás, amely az ezen irányelvben biztosított jogokat közvetve vagy közvetlenül elvonja vagy korlátozza, a fogyasztót a nemzeti jogban szabályozottak szerint nem köti.”¹⁰⁵⁹

A fogyasztóra nézve hátrányos kikötések tehát érvénytelenek az Irányelv értelmében, de megengedi a hátrányos kikötést az után, hogy az eladót a fogyasztó már értesítette a kellékhibáról. Ezen kívül úgy rendelkezik, hogy a nemzeti szabályozásnak törekedni kell arra, hogy ha egy szerződés szoros kapcsolatban áll valamelyik tagállammal, akkor ne lehessen a fogyasztók Irányelv biztosította jogait elvonni más állam jogának kikötésével [Irányelv, 7. cikk (2) bekezdés].

4.5. A hiba vevő általi ismerete

A *caveat emptor* elvét idézi, és az Európai Bíróság által meghatározott fogyasztói mintának¹⁰⁶⁰ felel meg az a rendelkezés, amely szerint „nem minősül a megfelelés hibájának, ha a szerződés megkötésének időpontjában a fogyasztó a hibáról tudott vagy arról ésszerűen eljárva tudnia kellett...”.¹⁰⁶¹ Az implementálás és a tagállami jogalkalmazás során a körültekintően eljáró fogyasztóval szemben támasztott követelményt jelző, „arról ésszerűen tudnia kellett” fordulat vetett fel értelmezési kérdéseket.¹⁰⁶²

Az Irányelv értelmében nincs szó hibás teljesítésről akkor sem, ha a hiba a fogyasztó által az árucikk elkészítéséhez szolgáltatott anyag hibájára vezethető vissza [Irányelv, 2. cikk (3) bekezdés]: ez a vállalkozási jellegű szerződések esetén releváns.

4.6. A hibás teljesítésből fakadó jogkövetkezmények

Az Irányelv szerint az eladó minden hibáért felel, ami az átadáskor a fogyasztási cikkben megvolt [Irányelv, 3. cikk (1) bekezdés]. A norma azon jogorvoslatokra fókuszál, amelyek a szolgáltatás-ellenszolgáltatás egyenértékűségét érintik.¹⁰⁶³ Az Irányelv fogyasztói igényérvényesítés ún. lépcsős rendszerét alakítja ki, azaz a jogok igényérvényesítési sorrendjét, hierarchiáját határozza meg. A szerződésszerű teljesítés elvének előtérbe helyezésével az első lépcső, azaz a fogyasztó által elsődlegesen választható igények a

¹⁰⁵⁹ Irányelv, 7. cikk (1) bekezdés.

¹⁰⁶⁰ Lásd fent: az Európai Bíróság C-210/96. számú döntése.

¹⁰⁶¹ Lásd: Irányelv, 2. cikk (3) bekezdés. A *caveat emptor* elvének tükröződése.

¹⁰⁶² Lásd többek között a később elemzett C-65/09. számú EuB ítéletet.

¹⁰⁶³ GRUNDMANN – BIANCA (2002), 37. p.

kijavítás és a kicserélés; a második lépcsőhöz pedig az elállás és az árleszállítás igényei tartoznak.¹⁰⁶⁴

4.6.1. Első lépcső – kijavítás vagy kicserélés iránti igény

A fogyasztó minden esetben elsődlegesen a hibás dolog kijavítását vagy kicserélését kérheti, amely igények a szerződés szerű teljesítés elvének előtérbe helyezését tükrözik.¹⁰⁶⁵

„A fogyasztó az eladótól először a fogyasztási cikk térítésmentes kijavítását vagy kicserélését követelheti, kivéve, ha ez lehetetlen vagy aránytalan.

Az orvoslást aránytalannak kell tekinteni, ha az az eladónak más orvoslási módszerrel összehasonlítva ésszerűtlen költséget okoz, figyelembe véve

- a fogyasztási cikk hibátlan állapotbani értékét,

- a hiba jelentőségét, és

- azt, hogy az alternatív orvoslási módszer a fogyasztónak okozott jelentős kényelmetlenség nélkül végrehajtható-e.”¹⁰⁶⁶

Elvben megilleti a vevőt a két igény közötti szabad választás joga, a gyakorlatban azonban e két igény érvényesítésének a lehetetlenség illetve az aránytalanság körülménye szab gátat. Az aránytalanság megállapításánál a fogyasztási cikk hibátlan állapotbani értékét, a hiba jelentőségét és azt kell mérlegelni, hogy az adott igény érvényesítése mekkora kényelmetlenséget okoz a fogyasztónak. Az arányosság a fenti orientációs pontok meghatározása ellenére is absztrakt kategória, amelynek implementálása és a jogalkalmazásban való megítélése is nehézségeket okoz.¹⁰⁶⁷

A kicserélési és kijavítási igény érvényesítése, azok alternatívája Vékás Lajos szerint a felek közötti érdekegyensúly fenntartását célozza. A kicserélést és kijavítást szerinte úgy kellene alkalmazni, hogy a nagyobb értékű áruknál a kijavítást, a kisebb értékűeknél pedig inkább a kicserélést vállalja az eladó.¹⁰⁶⁸

Kiemelendő az első lépcsős jogorvoslati igények teljesítésének térítésmentes jellege a fogyasztó oldalán. Ez azt jelenti, hogy a szerződés szerű állapot helyreállításának minden költsége – így különösen a postaköltség, az anyagdíj és a munkadíj – az eladót terheli [Irányelv, 3. cikk (4) bekezdés]. Az igények teljesítési módjához tartozik továbbá az a követelmény, hogy az ésszerű határidőn belül, a fogyasztót érő jelentős kényelmetlenség

¹⁰⁶⁴ Lásd: VÉKÁS (2001a), 342. p.

¹⁰⁶⁵ Lásd: MICKLITZ – STUYCK – TERRY (2010), 345. p.

¹⁰⁶⁶ Lásd: Irányelv, 3. cikk (3) bekezdés.

¹⁰⁶⁷ C-65/09. számú EuB ítélet, lásd: II. rész 2. fejezet 8. pont.

¹⁰⁶⁸ VÉKÁS (2001a), 343. p.

nélkül történjen meg. E két kitételnek azonban mindig az adott fogyasztási cikk természetéhez és használati céljához kell igazodnia [Irányelv, 3. cikk (3) bekezdés].

4.6.2. Második lépcső – vételárcsökkentés vagy elállás iránti igény

Az elsőről a második lépcsős jogok érvényesítésére az alábbi esetekben, az alábbi korlátok között térhet át a fogyasztó:

„A fogyasztó a vételár megfelelő csökkentését kérheti vagy elállhat a szerződéstől, ha nem jogosult sem a fogyasztási cikk kijavítására, sem a kicserélésére, vagy az eladó a hibát ésszerű határidőn belül nem orvosolta, vagy az eladó a hibát nem a fogyasztót érő jelentős kényelmetlenség nélkül orvosolta.”¹⁰⁶⁹

A szabály tagállami implementációja során az a fordulat okozott értelmezési problémát, amely szerint a fogyasztó „nem jogosult” az első lépcsős igények követelésére.¹⁰⁷⁰ További korlátot jelent, hogy csekély mértékű hiba esetén elállásnak nincs helye [Irányelv, 3. cikk (6) bekezdés], az elállás ugyanis a legradikálisabb jogorvoslati forma. Az Irányelv nem szól az elállás jogi természetéről, azaz a tagállamokra bízta annak dogmatikai meghatározását. Vékás szerint ezt vélhetően azért tartotta megfelelőnek az EU-s jogalkotó, mert a nemzeti – különösen a pandekta hagyományokat magukon viselő – magánjogokban egyébként is az egyik hagyományos szavatossági jog az elállás. Az angol nyelvű szöveg a „*have the contract rescinded*”, a német pedig a „*Vertragsauflösung*” terminust alkalmazza, amelyek fordítása és dogmatikai jellemzői szövegtől függően eltérőek lehetnek.¹⁰⁷¹ Nyitva hagyja a tagállami törvényhozás részére az Irányelv azt a kérdést is, hogy hogyan számítandó a vételár csökkentése.

A második lépcsős jogok alkalmazásának három vagylagos feltételét tartalmazza a fenti meghatározás. Az első azokra az esetekre értendő, amelyek fentebb, az első lépcsős jogoknál ismertetésre kerültek: amennyiben a lehetetlenség vagy aránytalanság esete merül fel. A második és harmadik feltétel pedig a kicserélés illetve a kijavítás nem megfelelő elvégzése.¹⁰⁷² Itt is irányadó az, hogy az ésszerű határidő és a kényelmetlenség nélküli jogorvoslás mindig az adott áru jellegéhez és a konkrét szerződéshez igazodik.

---

¹⁰⁶⁹ Lásd: Irányelv, 3. cikk (5) bekezdés.

¹⁰⁷⁰ E fordulathoz is kapcsolódik a II. rész 2. fejezet 8. pontjában elemzett C-65/09. számú EuB ítélet.

¹⁰⁷¹ Lásd: VÉKÁS (2001a), 344. p.

¹⁰⁷² Lásd fent: Irányelv, 3. cikk (3) bekezdés.

4.7. Igényérvényesítési határidők – bizonyítási teher

A tagállami szabályozásban opcionálisan előírható a fogyasztói igényérvényesítés feltételeként, hogy a vevő köteles az árucikk hibáságát a felismeréstől számított két hónapon belül az eladóval közölni [Irányelv, 5. cikk (2) bekezdés]. Az eladói helytállási kötelezettség megfogalmazása szerint a dolog átadásakor meglévő hiba esetén állhat fenn a jogi értelemben vett hibás (nem szerződésszerű) teljesítés:

„Az eladó köteles a fogyasztónak az adásvételi szerződésnek megfelelő fogyasztási cikket átadni.

Az eladó felel a fogyasztóval szemben a fogyasztási cikk átadásának időpontjában meglévő minden hibáért.

Az eladó a 3. cikk szerint akkor felel, ha a megfelelés hibája a fogyasztási cikk átadásától számított két éven belül meg nyilvánul.”¹⁰⁷³

A hiba ismeretére vagy lehetséges ismeretére vonatkozó szabállyal függ össze ez a rendelkezés, mert ha a fogyasztó már az átadásakor ismeri vagy körültekintő eljárásának következtében észreveszi a hibát, akkor nyomban kifogásolhatja azt.¹⁰⁷⁴ A hiba azonban gyakran csak később, a használat során ütközik ki, noha sokszor már az átadásakor fennáll valamilyen körülmény, amely annak eredője. Erre figyelemmel rendelkezik úgy az Irányelv, hogy csak az átadást követő két éven belül jelentkező hiba alapozza meg az eladói helytállást.¹⁰⁷⁵ Mindennek bizonyítása azonban gyakran – különösen bizonyos fogyasztási cikkek esetén – igen nehéz, ezért az Irányelv felállít egy vélelmet:

„Az ellenkező bizonyításáig vélelmezni kell, hogy a fogyasztási cikk átadásától számított hat hónapon belül meg nyilvánult hiba már az átadás időpontjában létezett, kivéve, ha ez a vélelem nem egyeztethető össze a fogyasztási cikk természetével vagy a hiba jellegével.”¹⁰⁷⁶

A hiba létezésére vonatkozó megdönthető vélelem tehát az átadástól számított hat hónapon belül áll fenn, és gyakorlati előnye, hogy megfordítja a bizonyítási terhet, ezzel a fogyasztó helyzetét lényegesen megkönnyíti: ez alatt az időtartam alatt az eladónak kell bizonyítania, hogy a hiba nem volt még meg a dolog átadásakor.¹⁰⁷⁷

Az Irányelv a szavatossági igény érvényesítési határidejéről a következőképp rendelkezik:

„Ha a nemzeti jog a 3. cikk (2) bekezdése szerinti jogok érvényesítésére elévülési határidőt ír elő, az nem járhat le az átadástól számított két éven belül.”¹⁰⁷⁸

¹⁰⁷³ Lásd: Irányelv, 2. cikk (1) bekezdés, 3. cikk (1) bekezdés, és 5. cikk (1) bekezdés 1. mondat.

¹⁰⁷⁴ A kifogásolás azonnalisága természetesen relatív, mindig a körülményektől függ.

¹⁰⁷⁵ Vö. Irányelv, Preambulum (17) bekezdés.

¹⁰⁷⁶ Lásd: Irányelv, 5. cikk (3) bekezdés.

¹⁰⁷⁷ GRUNDMANN – BIANCA (2002), 68. p.

¹⁰⁷⁸ Lásd: Irányelv, 5. cikk (1) bekezdés.

A határidő a bizonyítási teher szempontjából tehát két lépcsős: az átadástól számított hat hónapban a kötelezettnek kell bizonyítania a hibamentességet, az után pedig az összesen két éven belül a fogyasztót terheli a kötelezettség, hogy a kellékhibát bizonyítsa.

A Preambulum utal rá, hogy az egyes tagállamok magánjogi szabályozása lehetővé teheti, hogy az elévülési határidők számításának kezdete ne az átadás, hanem valamely más cselekmény legyen.¹⁰⁷⁹ Ezért határozza meg a minimum két éves elévülési időt, amely az átadástól számítandó. Jogvesztő határidőkről egyáltalán nem ejt szót a szabály, ami azt jelzi, hogy a tagállamok szabályozásukban azt is előírhatnak.

4.8. Jótállás

Az Irányelv Preambuluma kiemeli, hogy az Unióban elterjedt gyakorlat az, hogy egyes áruajták adásvételekor az eladók és/vagy a gyártók garanciát nyújtanak a fogyasztási cikkekre olyan hibák tekintetében, amelyek egy bizonyos határidőn belül merülnek fel [(21) bekezdés]. Ez a gyakorlat ösztönözheti a versenyt és így jogszerű marketingeszköz. Ügyelni kell azonban arra, hogy ez ne vezesse félre a fogyasztókat [(21) bekezdés]. Ennek megfelelően az Irányelv a hatálya alá tartozó jótállás részletes definícióját adja:

„jótállás: az eladó vagy a gyártó kötelezettségvállalása a fogyasztóval szemben külön díj felszámítása nélkül, amely alapján a jótállási nyilatkozatban vagy a vonatkozó reklámban feltüntetett tulajdonságoknak nem megfelelő fogyasztási cikk vételárát visszatéríti, vagy az ilyen fogyasztási cikket kijavítja, kicseréli vagy az igényt más módon kezeli.”¹⁰⁸⁰

A jótállás tehát az Irányelv szerint egy opcionálisan felvállalható helytállás, amelynek nem az adásvételi szerződés, hanem a jótállási nyilatkozat vagy az áruhoz vonatkozó reklám a jogalapja.¹⁰⁸¹ A jótállás mindig a fogyasztóvédelmi normákon túlnyúló, azokat kiegészítő helytállást jelent. Azaz a jótállás semmiképpen sem vezethet a fogyasztó (kellékszavatossági) jogainak szűkítéséhez, korlátozásához. Akár az eladó, akár a gyártó is tehet jótállási nyilatkozatot, amely az áru minőségéért vagy valamely speciális

¹⁰⁷⁹ Vö. Irányelv, Preambulum (17) bekezdés.

¹⁰⁸⁰ Irányelv, 1. cikk (2) bekezdés e) pont. A 2011/83/EU irányelv is hasonló definíciót határoz meg: „jótállás: a kereskedőnek vagy valamely gyártónak („a jótállásra kötelezett”) a megfelelőség szavatolására vonatkozó jogszabályi kötelezettsége teljesítésén túlmenően bármely olyan kötelezettségvállalása a fogyasztóval szemben, amely alapján a jótállási nyilatkozatban vagy a vonatkozó, a szerződéskötés időpontjában vagy azt megelőzően elérhető reklámban feltüntetett tulajdonságoknak vagy a megfelelőséghez nem kapcsolódó bármely egyéb követelménynek nem megfelelő áru vételárát visszatéríti, vagy az ilyen árut kicseréli vagy kijavítja, illetve az áruhoz kapcsolódó szolgáltatást nyújt.” (2. cikk 14. pont).

¹⁰⁸¹ Irányelv, 6. cikk (1) bekezdés.

tulajdonságáért való helytállásra irányul. A jótállásból fakadó igény az Irányelv szerint a szavatossági igények mellett bármely más jogorvoslati mód is lehet. A „vétélár visszatérítése” kifejezés valószínűleg az elállásra utal, de ezt nem rögzíti expliciten az Irányelv.

Mivel az Irányelv nem rendelkezik szubjektív vagy egyéb kimentési körülményekről, így az Irányelv felfogásában a jótállás is objektív, azaz felróhatóságtól független helytállás: a jótállási nyilatkozatban és reklámban tett kijelentések elhangzásának pusztán ténye megalapozza a helytállási kötelezettségét a gyártó vagy az eladó vétkességétől függetlenül.

Meghatározza az Irányelv, hogy a jótállási nyilatkozatnak milyen formai követelményeknek kell megfelelnie. Ezek szerint (1) utalni kell arra, hogy a fogyasztót a nemzeti jog szerint törvényen alapuló jogok illetik meg, és (2) nyilvánvalóvá kell tennie, hogy ezeket a jogokat a jótállás nem érinti, ezen kívül (3) világosan és közérthetően kell meghatározni a jótállás tartalmát, és (4) „igénybevételének lényegi feltételeit”. Így különösen (a) a jótállás időtartamát, (b) területi hatályát, és (c) a jótállásra kötelezett nevét és címét.¹⁰⁸² Ezen előírások be nem tartása esetén sem csorbulhatnak azonban a vevő jótállási jogai [Irányelv, 6. cikk (5) bekezdés].

A jótállási igények érvényesítési határideje értelemszerűen a kötelezettségvállaló nyilatkozat tartalmától függ.

Összefoglalás

Az Európai Közösségben a szabad piac kiépítésének igényei hívták életre azon gazdasági és társadalmi folyamatokat, amelyek az 1970-es évek közepére a szupranacionális jogalkotó fogyasztóvédelmi jogpolitikai törekvéseihez és normaalkotásához vezettek. Az 1990-es évekre kibontakozott az EU fogyasztóvédelmi szerződési jogot érintő jogalkotása is, amelynek keretei között megszületett a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól szóló 1999/44/EK irányelv. Az Irányelv megalkotásának elsődleges célja az volt, hogy a tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közeledjenek egymáshoz a fogyasztóvédelem egységes minimális szintjének biztosítása érdekében. Ennek fényében többek között meghatározta a termék (bizonyos kivételekkel a kereskedelmi forgalomban árusított ingó dolog)

---

¹⁰⁸² Lásd: Irányelv, 6. cikk (2) bekezdés.

szerződésszerűségének kritériumait, a nem szerződészerű teljesítésből fakadó fogyasztói igényekre vonatkozó klaudikálón kógens rendelkezéseket, az igényérvényesítés határidejét és az önkéntesen felvállalható jótállásra vonatkozó rendelkezéseket.

A következőkben a jelen fejezetben felvázolt szabályok bizonyos tagállami implementációi kerülnek bemutatásra az annak kapcsán felmerülő jogértelmezési kérdések megvilágításával. Ezen kívül az Irányelv hatálya alá nem tartozó, hibás teljesítés miatti kártérítési igény szabályozási megoldásainak összehasonlító vizsgálata is célkitűzés, hiszen az jól szemlélteti, hogy a tagállamok – egyéni magánjogi hagyományaira is – támaszkodó jogalkotása ezen „tradicionális vevői (fogyasztói) igény” esetén milyen eltérően valósulhat meg.

Az Irányelv által meghatározott, a fogyasztóvédelem gazdasági, társadalmi, jogi koncepciójának megfelelő klaudikáló kógencia előírása jelenti a legnagyobb változást a korábbi tagállami magánjogi szabályozáshoz képest. Németország, Ausztria és Magyarország implementáló megoldásain kívül a vizsgálat tárgyát képezik a nem EU-s tagállam Svájc vonatkozó rendelkezései is. Svájc magánjogi jogalkotása indirekt harmonizációs törekvést mutat az EU fogyasztóvédelmi magánjogi normáihoz, ezért az összehasonlítás érdekes következtetésekre ad alapot. A fentiekén kívül bemutatásra kerül az Európai Bíróság vonatkozó gyakorlatának egyik, a német szabályozáshoz kapcsolódó szemelvénye is.

II. AZ INGÓ ADÁSVÉTEL HIBÁS TELJESÍTÉSÉNEK SZABÁLYAI A HATÁLYOS NÉMET, OSZTRÁK ÉS SVÁJCI JOGBAN

1. Bevezetés: fogyasztóvédelem és az adásvétel hibás teljesítése

1.1. Németország

A piacgazdaság nem kívánt hatásai, a gyors gazdasági növekedés és a kereskedelem egyre szélesedő platformjának kihívásai, valamint az Európai Unió jogalkotása tette szükségessé a német magánjog területén (is) az új fogyasztóvédelmi jogalkotást.¹⁰⁸³ A fogyasztókat védő szabályok létrehozása különösen azokon a területeken vált égetővé, amelyeken a versenyjogi védelem már nem bizonyult elégségesnek. Így különösen a fogyasztók nem objektív eszközökkel történő befolyásolása elleni védekezés terén, valamint a kereskedők nem megfelelő tájékoztatási gyakorlatának javítása érdekében.¹⁰⁸⁴ A szövetségi kormány 1971-ben fogadta el az első jelentést a fogyasztóvédelem fokozása érdekében szükséges rövid és hosszú távú feladatokról, amelynek nyomán több fogyasztóvédelmi tárgyú jogszabály született.¹⁰⁸⁵

A minőségi hibás termékekkel kapcsolatos fogyasztóvédelem kérdése ugyancsak korán előtérbe került a törvényhozásban, többek között azért, mert bebizonyosodott, hogy az arra vonatkozó állami biztonsági előírások, a német ipari szabványok és a versenyjogi nyomás csak korlátozott védelmet nyújt.¹⁰⁸⁶ A BGB hatálybalépése (1900. január 1.) óta nem hajtottak végre jelentős reformot a német kötelmi jogban, így az adásvételi jog hibás teljesítésre vonatkozó rendelkezéseiben sem.¹⁰⁸⁷

Az új szabályozás iránti igény és a BGB átfogó reformfolyamatának kezdete az 1970-es évek végére datálható.¹⁰⁸⁸ Az akkori igazságügyi miniszter számos jogász professzort bízott meg szakvélemények elkészítésével, amelyek háromkötetes gyűjteménye 1981-ben került publikálásra, 1984-ben pedig kijelölték a jelentés és a reformtervezet megalkotására hivatott bizottságot.¹⁰⁸⁹ 1992-re készültek el a munkával,¹⁰⁹⁰ amely – bár az

---

¹⁰⁸³ Bürgerliches Gesetzbuch (2010), XXIV. p.

¹⁰⁸⁴ Bürgerliches Gesetzbuch (2010), XXVI. p.

¹⁰⁸⁵ Így többek között az 1976-os *AGB-Gesetz* az általános üzleti feltételekről. Lásd: FAZEKAS (1995b), 52-53. p. hivatkozása Lontai Endre: Korreferátum a fogyasztói érdekvédelemről (Előadásanyag a Magyar Jogász Szövetség konferenciáján, 1987.) című művére (181. p.).

¹⁰⁸⁶ Bürgerliches Gesetzbuch (2010), XXVI. p.

¹⁰⁸⁷ SIVESAND (2005), 23. p.

¹⁰⁸⁸ ZIMMERMANN (2006a), 73. p.

¹⁰⁸⁹ ZIMMERMANN (2006a), 73. p.

ENSZ Bécsi Vételi Egyezmény vonásait tükrözte –, nem váltott ki túl nagy szakmai érdeklődést. A reformfolyamat egy időre megrekedt.¹⁰⁹¹

Az 1999-es Irányelv elfogadása után az akkori igazságügyi minisztérium célja az volt, hogy annak implementálásával egybekötve megvalósítsa a kötelmi jog teljes, korábban megtorpant reformját.¹⁰⁹² 2000-ben kibocsátották az új hivatalos BGB reformtervezetet,¹⁰⁹³ amelyet – a teljes reformfolyamat hosszához viszonyítva – rövid szakmai konzultáció és módosítások után 2001. november 26-án ki is hirdettek, és 2002. január 1-jén lépett hatályba.¹⁰⁹⁴ A reform egyik fő célja – az Irányelv átültetése mellett – a német kötelmi jog „európai jog-konformmá” tétele volt.¹⁰⁹⁵

Az európai fogyasztói szerződési jognak a magánjog rendszerébe illesztésére alapvetően három megoldási variáció kínálkozik: szabályozás elkülönített jogszabályokban, külön fogyasztói magánjogi kódex alkotása,¹⁰⁹⁶ vagy a fogyasztói szerződési jognak a polgári törvénykönyvbe történő integrálása.¹⁰⁹⁷ A német törvényhozó koncepciója az volt, hogy nem egy különálló, speciális fogyasztóvédelmi polgári jogi szabályrendszert kell létrehozni, hanem a szabályozási mintákat általánosítani kell, és valamilyen módon a polgári jogba kell azokat integrálni.¹⁰⁹⁸ Ennek megfelelően a reform végül a fent említettek közül az első és a harmadik megoldási variáció egyfajta kombinációját valósította meg,¹⁰⁹⁹ így az Irányelvet implementáló szabályok is kifejezetten a BGB-be kerültek.¹¹⁰⁰ E koncepció mellett szól többek között az az érv, hogy az általános szerződési jognak és a fogyasztói szerződések jogának ugyanaz a célja.¹¹⁰¹ A szerződési szabadság eszméjével összefüggésben hangsúlyozzák a jogtudósok, hogy csak az olyan szerződés lehet jogszerű, amelyben mindkét szerződő fél szabad szerződéses akarata és

---

¹⁰⁹⁰ Lásd: Bundesminister der Justiz (Hrsg.): Abschlußbericht der Kommission zur Überbereitung des Schuldrechts (Bundesanzeiger Verlag, Cologne, 1992.).

¹⁰⁹¹ SIVESAND (2005), 23. p.

¹⁰⁹² Az ún. „große Lösung”, lásd: DAUNER-LIEB (2003), 6. p.

¹⁰⁹³ A tervezet áttekintéséhez lásd: ZIMMER (2001), 191-204. p. A tervezet célmeghatározása az első helyen említette az Irányelv implementálásának követelményét, lásd: *Deutscher Bundestag Drucksache* 14/6040. A továbbiakban a német rövidítésnek megfelelően: BT-Drucks. 14/6040. Szövege elérhető: <http://dipbt.bundestag.de/dip21/btd/14/060/1406040.pdf> (2013. január 29.).

¹⁰⁹⁴ ZIMMERMANN (2006a), 73-74. p. A kérdés részletes tárgyalásához lásd többek között: CANARIS (2002).

¹⁰⁹⁵ A magyarban használatos kifejezés erre az „európaisodás” illetve „európaizálódás”, a német zsargonban pedig az „*Europäisierung*”; lásd: ROTH (2003), 25-26. p.; ZIMMERMANN (2006b), 35-38. p.

¹⁰⁹⁶ Ilyen például az osztrák megoldás, lásd később.

¹⁰⁹⁷ ZIMMERMANN (2006a), 83. p.

¹⁰⁹⁸ Bürgerliches Gesetzbuch (2010), XXVIII. p.

¹⁰⁹⁹ ZIMMERMANN (2006a), 83. p.

¹¹⁰⁰ Lásd többek között: a hálaló kereskedelemről: BGB §§ 312, 312a; a távollévők között kötött szerződésekről – beleértve az elektronikus kereskedelem keretei között kötött szerződéseket is: §§ 312b, 312f; a time-sharingről: §§ 481-487; a fogyasztói kölcsönről: § 491; az utazási szerződésről: §§ 651-651i; a pénzforgalmi szolgáltatásokról: §§ 675c-676c; DAUNER-LIEB (2003), 6. p.

¹¹⁰¹ Lásd: ZIMMERMANN (2006a), 84-85. p.

független elhatározása tükröződik.¹¹⁰² A német jogalkotó és a jogtudomány szerint az egyik legfontosabb magánjogi fogyasztói jogosultság ennek fényében a tájékoztatási kötelezettség.¹¹⁰³

A magánjogba integrált fogyasztóvédelmi rendelkezések vonatkoznak egyrészt a BGB-ben szereplő egyes speciális szerződésekre,¹¹⁰⁴ valamint a fogyasztási cikkek adásvételére.¹¹⁰⁵ A fogyasztóvédelem mindegyik szerződési formát érintő általános rendelkezései pedig általában a kötelmi általános részben találhatók.¹¹⁰⁶

1.2. Ausztria

Az osztrák törvényhozó európai viszonylatban igen korán, 1979-ben fogadta el a fogyasztóvédelmi törvényt,¹¹⁰⁷ amely nem a már létező, fogyasztókat védő osztrák jogszabályok összefoglalásaként készült, hanem egy, a fogyasztóvédelem interdiszciplináris jellegét tükröző magánjogi és igazgatási jellegű szabályokat egyaránt tartalmazó jogszabály lett.¹¹⁰⁸ Így nem csak korai hatályba lépésével tűnik ki ma is az uniós tagállamok fogyasztóvédelmi törvényeinek sorából, hanem azért is, mert jelentős magánjogi rendelkezéseket is tartalmaz. Az EU-s fogyasztóvédelmi normák implementálásánál a jogalkotó nem az egységes koncepció elvét követte, hanem részben az osztrák polgári törvénykönyvben, részben a fogyasztóvédelmi törvényben és külön jogszabályokban található a speciális szabályok.¹¹⁰⁹ A fogyasztó és a vállalkozó egységes magánjogi fogalmát a fogyasztóvédelmi törvény adja meg.

Az Irányelv átültetése az osztrák kellékszavatossági szabályokat érintette gyökeresen. Már a módosítások előtti jó pár évben napirenden szerepelt a szavatossági szabályok megújítása.¹¹¹⁰ Bár javaslat szólt a kizárólag a KSchG-be integrálás mellett,

---

¹¹⁰² Lásd: ZIMMERMANN (2006a), 84-85. p.

¹¹⁰³ Vö. *Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, §§ 246-248.: „*Informationspflichten bei besonderen Vertriebsformen*”, „*Informationspflichten bei Verbraucherdarlehensverträgen, entgeltlichen Finanzierungshilfen Darlehensvermittlungsverträgen*” und „*Informationspflichten bei der Erbringung von Zahlungsdienstleistungen*”; *Verordnung über Informations- und Nachweispflichten nach bürgerlichem Recht (BGB-InfoV)*, elérhető: <http://www.gesetze-im-internet.de/bgb-infov/BJNR034200002.html> (2013. január 31.).

¹¹⁰⁴ Lásd fent: 1100. lj.

¹¹⁰⁵ BGB §§ 474-479: *Verbrauchsgüterkauf*.

¹¹⁰⁶ Lásd többek között: az általános szerződési feltételekre („*allgemeine Geschäftsbedingungen*” (AGB), a továbbiakban a magyar rövidítésnek megfelelően: ÁSZF) vonatkozó előírások (BGB §§ 305-310); ZERRES (2010), 108. p.

¹¹⁰⁷ *Konsumentenschutzgesetz*, BGBl 1979/140. A továbbiakban: KSchG.

¹¹⁰⁸ LURGER – AUGENHOFER (2005), 8. p.

¹¹⁰⁹ LURGER – AUGENHOFER (2005), 11. p.

¹¹¹⁰ FERCH-FISCHER (2011), 11. p.

végül a törvényhozó mégis úgy döntött, hogy a reform ne csak a fogyasztó és vállalkozás közötti jogügyleteket célozza, hanem a kellékszavatosság általános szabályait is.¹¹¹¹ Ennek fényében az implementációt az ABGB-ben,¹¹¹² a KSchG-ben¹¹¹³ és a *Versicherungsvertragsgesetz*ben (a biztosítási szerződésről szóló törvényben)¹¹¹⁴ hajtotta végre a módosító törvény.¹¹¹⁵

A szavatosság a kötelmi jog és a szerződésszegési jog központi jogintézménye volt korábban is.¹¹¹⁶ A reform célja az EU-s követelmények „kényszerű” átvétele mellett ezért az volt, hogy a joggyakorlat és a gazdasági praxis által szépen kimunkált tradicionális, és a forgalmi életben jól bevált szavatossági szabályok ne menjenek át gyökeres, illetve rendszeridegen változtatáson.¹¹¹⁷ Ezért az általános szavatossági szabályok korábbi rendszerbeli helyét megtartva, a jogalkotó e rendelkezések hatályát is minden visszerthes szerződésre kiterjesztette.¹¹¹⁸ A módosító szabályok 2002. január 1-jén léptek hatályba, és az azt követően kötött szerződések esetén alkalmazandóak.

1.3. Svájc

A svájci magánjog hibás teljesítésre vonatkozó hatályos szabályai több szempontból is érdekesek a dolgozat témájának komplex, jogösszehasonlító tárgyalása tekintetében. A svájci magánjog fejlődésére, így a svájci kötelmi jogi kódex (OR) hibás teljesítésre vonatkozó szabályainak kialakítására is kezdettől fogva nagy hatással voltak az egyes, római jogi gyökerekből „táplálkozó” európai magánjogi kodifikációk és hagyományok.

Svájc nem Európai Unió tagállam, 1992-ben azonban aláírta az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodást,¹¹¹⁹ amelynek célja az Európai Unió és tagállamai, valamint

---

¹¹¹¹ Gewährleistungsreform (2001), 1. p.

¹¹¹² Lásd: ABGB §§ 922 (1)-(2), 924, 932 (1)-(4), 933 (1)-(3), 933a (1)-(3), 933b (1)-(2), 1167; KOLMASCH (2001), 15-19. p.

¹¹¹³ Lásd: KSchG §§ 8 (1)-(3), 9 (1)-(2), 9a, 9b (1)-(4), 13a (1) 4. és 28a (1); KOLMASCH (2001), 20-22. p.

¹¹¹⁴ Lásd: *Versicherungsvertragsgesetz* §§ 178g (1) és 191c (4).

¹¹¹⁵ *Bundesgesetz, mit dem das Gewährleistung im Allgemeinen Bürgerlichen Gesetzbuch und im Konsumentenschutzgesetz sowie das Versicherungsvertragsgesetz geändert werden*, BGBl 2001/48, amelyet az osztrák parlament 2001. május 5-én fogadott el.

¹¹¹⁶ PIRKER-HÖRMANN – HAMMERL (2004), 14. p.

¹¹¹⁷ PIRKER-HÖRMANN – HAMMERL (2004), 14-15. p.; FERCH-FISCHER (2011), 12. p.

¹¹¹⁸ Néhány szerződés különös szabályai azonban érintetlenül maradtak, mint például a *Bestandvertrag* (haszonbérleti szerződés § 1096), *Zession* (engedményezés § 1397), *Pauschalreisevertrag* (szervezett utazási sz. KSchG) § 31e), lásd: PIRKER-HÖRMANN – HAMMERL (2004), 15. p.

¹¹¹⁹ European Economic Area Agreement (EEA). A Tanács és a Bizottság határozata (1993. december 13.) az Európai Közösségek, azok tagállamai, valamint az Osztrák Köztársaság, a Finn Köztársaság, az Izlandi Köztársaság, a Liechtensteini Hercegség, a Norvég Királyság, a Svéd Királyság és a Svájci Államszövetség között az Európai Gazdasági Térségről létrejött megállapodás megkötéséről. Elérhető: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:19:31994D0001:HU:PDF> (2014. március 4.).

az Európai Szabadkereskedelmi Társulás országai¹¹²⁰ közötti kereskedelmi és gazdasági kapcsolatok megerősítése volt. Ennek is köszönhetően az 1990-es évek elejétől kezdve megfigyelhető, hogy az EU magánjogi jogközelítési illetve jogegységesítési törekvései – ezen belül a fogyasztóvédelmi politika érvényesítése – közvetlenül vagy közvetve megjelennek a svájci polgári jogi jogalkotásban is.¹¹²¹ Ennek egyik bizonyítéka, hogy 2001-ben a svájci jogalkotó javaslatot dolgozott ki az elektronikus kereskedelemről szóló szövetségi törvényről, amelynek keretei között sor került volna az uniós Irányelv ún. „autonóm átültetésére” is.¹¹²² A módosítás a hibás teljesítés centrális jogkövetkezményének, a kellékszavatosságnak a fogalmát, a kellékszavatosság kizárásának illetve korlátozásának lehetőségét, a vevő igényérvényesítési előkötelezettségeit, a kellékszavatossági igények sorrendjét, a kicserélési igényt, a hibás teljesítés miatti kártérítést és az igényérvényesítési határidőt is érintette volna.¹¹²³ A javaslat nem lépett ugyan hatályba, de említésre méltó törekvései a svájci magánjog EU-konformmá tétele jegyében fogalmazódtak meg.

A Svájci Államszövetség fogyasztóvédelmi jogalkotásával kapcsolatban mindenekelőtt meg kell említeni a Szövetségi Alkotmány¹¹²⁴ 2000. január 1-től hatályos rendelkezését a fogyasztók védelmére vonatkozóan, amely deklaratív jellegű, és az állam objektív intézményvédelmi kötelezettségét hangsúlyozza ki:

„Der Bund trifft Massnahmen zum Schutz der Konsumentinnen und Konsumenten. Er erlässt Vorschriften über die Rechtsmittel, welche die Konsumentenorganisationen ergreifen können. Diesen Organisationen stehen im Bereich der Bundesgesetzgebung über den unlauteren Wettbewerb die gleichen Rechte zu wie den Berufs- und Wirtschaftsverbänden.”¹¹²⁵

A rendelkezés szerint az állam intézkedéseket fogantatosít a fogyasztók védelme érdekében, és szabályozza azokat a jogorvoslati eszközöket, amelyekhez a fogyasztóvédelmi szervek folyamodhatnak. Ezen kívül felhatalmazza a kantonbeli törvényhozókat, hogy a Szövetségi Tanács által meghatározott értékhatárig terjedő

---

¹¹²⁰ European Free Trade Association (EFTA). Ma az EFTA tagállamai Izland, Liechtenstein, Norvégia és Svájc, lásd: <http://www.efta.int> (2014. február 26.).

¹¹²¹ PICHONNAZ (2003), 288. p.

¹¹²² „Autonome Umsetzung”, lásd: PICHONNAZ (2003), 289. p.

¹¹²³ A javaslat szövege német nyelven elérhető:

http://www.ejpd.admin.ch/content/dam/data/wirtschaft/gesetzgebung/konsumentenschutz_geschaeftsverkehr/vn-ve-d.pdf (2014. február 12.).

¹¹²⁴ *Bundesverfassung der Schweizerischen Eidgenossenschaft* (a továbbiakban: Svájci Alkotmány). Német nyelven elérhető: <http://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19995395/201303030000/101.pdf> (2014. február 3.).

¹¹²⁵ Svájci Alkotmány, 97. cikk (1)-(2).

jogvitákban egyeztető-eljárás vagy egyszerű és gyors bírósági eljárás lefolytatását írják elő.¹¹²⁶

A svájci jogtudomány is interdiszciplináris jogterületként tekint a fogyasztóvédelemre, amelyhez kapcsolódó jogalkotás számos fogyasztói érdeket megjelenít.¹¹²⁷ A fogyasztói szerződések témaköre a fogyasztók gazdasági érdekeinek kategóriájába sorolható be.¹¹²⁸ A svájci jogalkotó, a joggyakorlat és a jogtudomány képviselőinek tevékenysége következtében egy „különös magánjog” fejlődött ki a svájci polgári jogon belül, amit részben az OR, részben pedig a magánjog területére tartozó külön jogszabályok tartalmaznak.¹¹²⁹ A fogyasztó és a fogyasztói szerződés egységes fogalmát azonban nem adja meg sem a polgári jogi, sem a kötelmi jogi kódex.¹¹³⁰ A tudományos tipológia a tipikus fogyasztói szerződések közé sorolja a fogyasztói adásvételt, ami azonban csak jogtudományi, elméleti kategória.¹¹³¹

2. A fogyasztó és a vállalkozó fogalma

2.1. Németország

A fogyasztó és a fogyasztóvédelmi magánjogi értelemben vett vállalkozó fogalma¹¹³² a kötelmi jogi reform nyomán a BGB általános részében található. Fogyasztónak minősül minden természetes személy, aki ipari és önálló szakmai tevékenységi körén kívül eső célból köt jogügyletet:

---

¹¹²⁶ Svájci Alkotmány, 97. cikk (3): „*Die Kantone sehen für Streitigkeiten bis zu einem bestimmten Streitwert ein Schlichtungsverfahren oder ein einfaches und rasches Gerichtsverfahren vor. Der Bundesrat legt die Streitwertgrenze fest.*”.

¹¹²⁷ Különösen a fogyasztó biztonságához és egészséghez, tájékoztatáshoz fűződő érdekét, a politikai, jogi (jogérvényesítési) és gazdasági érdekeit, lásd: BRUNNER (2007), 10. p.

¹¹²⁸ BRUNNER (2007), 9. p.

¹¹²⁹ BRUNNER (2007), 9. p.

¹¹³⁰ A *Bundesgesetz über den Gerichtsstand in Zivilsachen* (1998-ban elfogadott törvény a bíróságok illetékességéről polgári ügyekben) ad meghatározást a fogyasztói szerződésre, lásd: § 22 (2): „*Als Konsumentenverträge gelten Verträge über Leistungen des üblichen Verbrauchs, die für die persönlichen oder familiären Bedürfnisse des Konsumenten oder der Konsumentin bestimmt sind und von der anderen Partei im Rahmen ihrer beruflichen oder gewerblichen Tätigkeit angeboten werden.*”.

Az egyik konkrét fogyasztói szerződésről, a fogyasztói hitelről szóló törvény, a 2003. január 1-jétől hatályos *Bundesgesetz über Konsumkredit* § 3 meghatározza a fogyasztó fogalmát, lásd: „*Als Konsumentin oder Konsument gilt jede natürliche Person, die einen Konsumkreditvertrag zu einem Zweck abschliesst, der nicht ihrer beruflichen oder gewerblichen Tätigkeit zugerechnet werden kann.*”. Eszerint fogyasztónak minősül minden természetes személy, aki a foglalkozási vagy ipari tevékenységi körén kívül eső célból köt fogyasztói hitelszerződést.

¹¹³¹ BRUNNER (2007), 36. és 38. p.

¹¹³² A BGB az elnevezésben nem tett különbséget a fogyasztóval kereskedelmi célból szerződést kötő fél, valamint a vállalkozási szerződés alanya között, vö. BGB § 14 (1) és § 631.

*„Verbraucher ist jede natürliche Person, die ein Rechtsgeschäft zu einem Zwecke abschließt, der weder ihrer gewerblichen noch ihrer selbständigen beruflichen Tätigkeit zugerechnet werden kann.“*¹¹³³

A német legfelsőbb bíróság, a *Bundesgerichtshof* egyik ítéletében úgy döntött, hogy kétség esetén természetes személyeknél mindig vélelmezendő a fogyasztói minőség.¹¹³⁴ Ezzel szemben egy korlátolt felelősségű társaság nevében eljáró személy által vásárolt ingó adásvétele esetén az ipari, szakmai tevékenységi kör érdekében történő ügyletkötés vélelme áll fenn.¹¹³⁵ A vitatható esetekben, azaz ahol a vásárolt dolog mind a személyes, mind az ipari illetve szakmai célt kielégítheti, mindig azt kell vizsgálni, hogy melyik van túlsúlyban.¹¹³⁶ Az ipari és önálló szakmai tevékenységi körön kívüli jelleget a többségi jogtudományi álláspont szerint objektív körülmények határozzák meg, és azt az eladó vállalkozó szempontjából kell vizsgálni.¹¹³⁷

A fentiek szerint a fogyasztói minőség mindig szituáció- illetve szerződésfüggő.¹¹³⁸ A fogyasztóval szemben álló fél a vállalkozó, aki olyan természetes illetve jogi személy, vagy a jogalanyisággal felruházott személyegyesülés, aki ipari vagy önálló szakmai tevékenységének gyakorlása során köt jogügyletet:

*„Unternehmer ist eine natürliche oder juristische Person oder eine rechtsfähige Personengesellschaft, die bei Abschluss eines Rechtsgeschäfts in Ausübung ihrer gewerblichen oder selbständigen beruflichen Tätigkeit handelt.“*¹¹³⁹

A joggyakorlat nem korlátozza a fogalmat azzal az előfeltétellel, hogy a vállalkozónak mindenképp haszonszerzési célból kell ügyletet kötnie,¹¹⁴⁰ hanem egy ún. európai-autonóm vállalkozó-fogalmat alkalmaz és ismer el.¹¹⁴¹ Az ipari tevékenységgel összefüggésben a kereskedelmi törvény szerinti tradicionális megközelítésből kell kiindulni a jogtudomány álláspontja szerint, azaz a piacon ellenszolgáltatás fejében folytatott tevékenység jelent ipari tevékenységet.¹¹⁴²

---

¹¹³³ Lásd: BGB § 13.

¹¹³⁴ Lásd: BGH NJW 2009, 3780. számú ítélet.

¹¹³⁵ Lásd: BGH, 13.07.2011, VIII ZR 215/10.

¹¹³⁶ Lásd: OLG Celle, ZGS 2004, 474. számú ítélet.

¹¹³⁷ Lásd: LOOSCHELDERS (2011), 82. p.; ARLT (2010), 223. p.

¹¹³⁸ Lásd: ZERRES (2010), 108. p.

¹¹³⁹ Lásd: BGB § 14 (1).

¹¹⁴⁰ LOOSCHELDERS (2011), 83. p.

¹¹⁴¹ Lásd: BGH NWJ 2006, 2251: „Beim Verbrauchsgüterkauf setzt das Vorliegen eines Gewerbes und damit die Unternehmerstellung des Verkäufers nicht voraus, dass dieser mit seiner Geschäftstätigkeit die Absicht verfolgt, Gewinn zu erzielen... Statt dessen gilt ein europäisch-autonomer Unternehmerbegriff.“

¹¹⁴² Lásd: LOOSCHELDERS (2011), 83. p.

2.2. Ausztria

Az osztrák KSchG első főrészének a hatálya a fogyasztó és vállalkozás között kötött jogügyletekre terjed ki. A 2001-es fogyasztóvédelmi módosítások során az Irányelv átültetésével került a jogszabályba a fogyasztó és a vele szerződő fél, a vállalkozó fogalma:

„Dieses Hauptstück gilt für Rechtsgeschäfte, an denen
1. einerseits jemand, für den das Geschäft zum Betrieb seines Unternehmens gehört, (im folgenden kurz Unternehmer genannt) und
2. andererseits jemand, für den dies nicht zutrifft (im folgenden kurz Verbraucher genannt) beteiligt sind.”¹¹⁴³

A meghatározások szerint vállalkozó mindenki, akinek a jogügylet a vállalkozása területére tartozik, és fogyasztó az, „akire ez nem áll”, azaz aki nem a vállalkozásához tartozó célból köti a jogügyletet. E két szerződő fél jogügylete minősül fogyasztói jogügyletnek.

A törvény – az Irányelvhez és a BGB-hez képest – mindkét fogalmat meglehetősen absztraktnan határozza meg, a fogyasztóról egyenesen a vállalkozó ellentettjeként rendelkezik. A vállalkozó fogalmát annyiban pontosítja, hogy megadja, hogy vállalkozásnak tekintendő minden állandó, önálló gazdasági tevékenységre létrehozott szervezet akkor is, ha a működése nem nyereségszerzésre irányul.¹¹⁴⁴ Ez a meghatározás megegyezik az *Unternehmensgesetzbuch*, azaz a kereskedelmi törvény vállalkozó-fogalmával.¹¹⁴⁵ A jogtudomány a fentiek fényében a következő kívánalmakat állítja fel a fogyasztóvédelmi értelemben vett vállalkozóval kapcsolatban: gazdasági tevékenységének állandónak kell lennie, szervezett és önálló (független) tevékenységet kell folytatnia, amely gazdasági értékkel bíró szolgáltatásokat foglal magában.¹¹⁴⁶ A jogügyletnek, amelyet a fogyasztónak minősülő személlyel köt, tárgyi összefüggésben kell lennie a vállalkozásával.¹¹⁴⁷ A KSchG egy megdönthetetlen vélelmet is felállít, amikor elrendeli, hogy a közjogi jogi személyek minden esetben vállalkozónak minősülnek a KSchG

¹¹⁴³ Lásd: KSchG § 1 (1) 1. és 2. mondat.

¹¹⁴⁴ KSchG § 1 (2): „... jede auf Dauer angelegte Organisation selbständiger wirtschaftlicher Tätigkeit, mag sie auch nicht auf Gewinn gerichtet sein.”

¹¹⁴⁵ A korábbi kereskedelmi törvényt, a *Handelsgesetzbuch*ot (HGB) a *Handelsrechts-Änderungsgesetz* (BGBI I 2005/120) 2005-ben módosította, amelynek rendelkezései 2007. január 1-jétől hatályosak, és a törvényt azóta nevezik *Unternehmensgesetzbuch*nak (a továbbiakban: UGB). A vállalkozó-fogalmat lásd: UGB § 1 (1)-(2): „Unternehmer ist, wer ein Unternehmen betreibt. Ein Unternehmen ist jede auf Dauer angelegte Organisation selbständiger wirtschaftlicher Tätigkeit, mag sie auch nicht auf Gewinn gerichtet sein.” Megjegyzendő, hogy a korábbi HGB vállalkozó-fogalmával még nem harmonizált a KSchG meghatározása, lásd: LURGER – AUGENHOFER (2005), 22. p.

¹¹⁴⁶ KOZIOL (2010), 1916. p.

¹¹⁴⁷ KOZIOL (2010), 1917. p.

alkalmazásában.¹¹⁴⁸ Egy leendő természetes személy vállalkozó azonban a vállalkozás alapítását megelőző illetve előkészítő ügyletek tekintetében még fogyasztónak minősül, és csak akkor lesz a KSchG értelmében vett vállalkozó, ha már ténylegesen megkezdte a működését.¹¹⁴⁹

Az osztrák jogtudomány álláspontja szerint fogyasztó – a nem túl kifejező és absztrakt fogalmi meghatározásnak köszönhetően – nem csak természetes személy lehet, hanem olyan jogi személy is, aki nem üz vállalkozói tevékenységet.¹¹⁵⁰ A joggyakorlat ilyenek tekinti például a csekély számú taggal rendelkező „eszmei (célú) egyesületet” (*Idealverein*),¹¹⁵¹ de a társasházi közös tulajdonban a tulajdonostársak közösségét (*Wohnungseigentümergeinschaft*) is.¹¹⁵² A személyegyesülések megítélése fogyasztóvédelmi szempontból attól függ, hogy azokat valamely vállalkozás működéséhez hozzá lehet-e rendelni vagy sem.¹¹⁵³ Összefoglalóan az mondható, hogy fogyasztó mindenki, akire vonatkozóan a vállalkozófogalom egyik kritériuma sem állja meg a helyét: azaz nem rendelkezik vállalkozással, és a tevékenységének sincs gazdasági illetve vállalkozással összefüggő vonatkozása.¹¹⁵⁴ A KSchG § 1 (4) alapján nem minősül fogyasztói ügyletnek a munkáltató munkavállalóval kötött ügylete.

A korábbi joggyakorlat alapján még annak kellett bizonyítania, hogy ő fogyasztónak, szerződési partnere pedig vállalkozónak minősül, aki fogyasztói jogügyletre hivatkozott a jogvitában.¹¹⁵⁵ Az újabb gyakorlat azonban könnyítéseket vezet be a fogyasztó oldalán, így például aki nem vállalkozóként lép fel a bíróság előtt, annak vélelmezik a fogyasztói státuszát, ugyanúgy, mint Németországban.¹¹⁵⁶

A fent említettek szerint a svájci jogban nem található egységes magánjogi fogyasztó- illetve vállalkozó-fogalom.

---

¹¹⁴⁸ Lásd: KSchG § 1 (2) 2. mondat.

¹¹⁴⁹ LURGER – AUGENHOFER (2005), 23. p. A joggyakorlat alapján a következő személyek például minden esetben vállalkozónak minősülnek: az ügyvéd (SZ 54/74. számú döntés); az adó- vagy pénzügyi tanácsadó (OLG Wien KRES 1a/23. és EvBl 1989/116. számú döntések); a gazdasági vagyongazdálkodó (2 Ob 191/07p eclex 2008, 1014.); a szabadúszó művész, az orvos (OLG Wien KRES 1a/22. számú döntés). További döntéseket a vállalkozónak nem minősíthető jogszerűségekről lásd: KOZIOL (2010), 1917-1918. p.

¹¹⁵⁰ Lásd: KOZIOL (2010), 1916. p.; DENKINGER (2007), 183. p.

¹¹⁵¹ Lásd: JAB 1223 BlgNR 14. GP 2. számú döntés; DENKINGER (2007), 183. p.

¹¹⁵² Lásd: 7 Ob 155/03z JBl 2004, 183. számú döntés; KOZIOL (2010), 1916. p.

¹¹⁵³ KOZIOL (2010), 1916. p.

¹¹⁵⁴ DENKINGER (2007), 183. p.

¹¹⁵⁵ Lásd: 3 Ob 547/93 wobl 1994, 230. és SZ 63/134. számú döntések; KOZIOL (2010), 1918. p.

¹¹⁵⁶ KOZIOL (2010), 1918. p. Ugyanúgy, mint a német jogban.

3. Az adásvétel és a hibás teljesítés rendszere

3.1. Németország

Az adásvételi jog Németországban két nagy normatömegre tagolódik. A kereskedők közötti adásvételekre a kereskedelmi törvény, a *Handelsgesetzbuch* szabályai alkalmazandóak.¹¹⁵⁷ A BGB kötelmi különös része tartalmazza az adásvételi szerződés szabályait, amelyek a kereskedelminek minősülő szerződéseken kívül minden más adásvételre alkalmazandóak.¹¹⁵⁸ Az Irányelvből fakadó speciális fogyasztóvédelmi rendelkezések az adásvétel különös fajtája, a fogyasztási cikkek adásvételére vonatkozó szabályok között,¹¹⁵⁹ és a kötelmi általános részben szerepelnek.¹¹⁶⁰

A korábbi szabályozás értelmezési és jogalkalmazási problémákat felvető különbségtételei egyszerűsödtek.¹¹⁶¹ A reform karakterisztikája leginkább abban ragadható meg, hogy az Irányelv szabályozását igyekezett nem csak a fogyasztói, hanem az összes adásvételi szerződésre kiterjeszteni, valamint a rejtett hibák jogkövetkezményeit az általános szerződésszegési rendszerbe integrálni.¹¹⁶² Az Irányelv implementálásának legfontosabb vívmánya, hogy egységesítette a kellék- és jogszavatosság jogkövetkezményeit. Az eladó főkötelezettségei közé került a kellékhiba-mentes teljesítés, egységes lett a kellékhiany fogalma, nincs többé különbségtétel a jogkövetkezményeknél a fajlagos és a specifikus adásvétel között, 2 év lett az általános szavatossági elévülési határidő, és a klasszikus szavatossági jogok mellett kártérítést is követelhet a vevő a kötelmi általános szabályok alapján.¹¹⁶³ Az általánosan elfogadott tudományos álláspont szerint minden fogyasztói adásvételre vonatkozó szabályt „irányelv-konform módon” kell értelmezni, és ahol nem alkotott a német törvényhozó speciális szabályokat, ott az adásvételi szerződésre vonatkozó minden általános rendelkezés is ily módon értelmezendő.¹¹⁶⁴

---

¹¹⁵⁷ Lásd: *Handelsgesetzbuch* (HGB), § 373-tól: „*Handelskauf*”.

¹¹⁵⁸ ZERRES (2010), 164. p.

¹¹⁵⁹ Lásd: BGB §§ 474-479.

¹¹⁶⁰ A kötelmi jogi reform a különös részben egyébként az adásvételre vonatkozó szabályozásban hozott a legnagyobb változást, lásd: MEDICUS (2003), 65. p.

¹¹⁶¹ ZIMMERMANN (2006a), 78-79. p.; ROTH (2003), 29. p.

¹¹⁶² ZIMMERMANN (2006a), 78-79. p.; ROTH (2003), 29. p.

¹¹⁶³ Lásd: CSIZMAZIA (2002), 431. p.; DAUNER-LIEB (2003), 16-18. p. A kötelmi jogi reform egységesítette a szerződésszegés fogalmát, a szerződésszegés új rendszere jogorvoslat-orientált lett, és az elállás nincs többé felróhatósághoz kötve, illetve összevonható a kártérítési igény érvényesítésével; lásd: ZIMMERMANN (2006a), 74-75. p.

¹¹⁶⁴ Lásd: CANARIS (2002), 47. és 49-50. p. Az utóbbi az ún. „túlterjeszkedő” implementáció („*überschießende Umsetzung*”), lásd: GRUNEWALD (2006), 10. p. A kérdéskörhöz lásd még: ROTH (2003), 29-36. p.

Az adásvétel Németországban is az egyik leggyakoribb jogügylet,¹¹⁶⁵ amelynek egyik gyakori formája a fogyasztási cikkek adásvétele. A BGB szerint ez a fogyasztó és a vállalkozó közötti ingó dologra kötött adásvételi szerződést jelenti:

*„Kauft ein Verbraucher von einem Unternehmer eine bewegliche Sache (Verbrauchsgüterkauf)[...] Dies gilt nicht für gebrauchte Sachen, die in einer öffentlichen Versteigerung verkauft werden, an der der Verbraucher persönlich teilnehmen kann.“*¹¹⁶⁶

Az Irányelvnel szélesebb körben határozza meg a fogyasztási cikkek kategóriáját a német kódex, mert nem zárja ki a fogalomból a nem korlátozott térfogatú illetve mennyiségű gázt és vizet, valamint a villamos energiát sem. Kizárja azonban a jogalkotó a fogalomból a használt ingó árukat, amelyeket olyan nyilvános árverésen értékesítenek, amelyen a fogyasztó személyesen részt tud venni. Nem esnek ez alá az internetes aukciók, hiszen azok esetén hiányzik a személyes részvétel követelménye.¹¹⁶⁷

A „*Sache*”, azaz a dolog a BGB értelmében csak testi dolog lehet (§ 90).¹¹⁶⁸ Bár az állatok nem minősülnek jogi értelemben vett dolgoknak, azokra megfelelően alkalmazni kell a dolgokra vonatkozó szabályokat (§ 90a). Egy nyilvános árverésen értékesített lóval kapcsolatos jogesetben a bíróság kimondta, hogy egy állat nem tekinthető jogi értelemben használatnak rögtön a születése után.¹¹⁶⁹ A jogesetben nyilvános árverésen értékesített fél éves lovat korábban még sem lovaglásra, sem fedeztetésre nem használták. Az állatok használt voltát mindig egyedileg, minden lényeges szubjektív körülmény figyelembe vételével kell megállapítani a bíróság döntése szerint. Megállapodhatnak azonban a felek abban, hogy valamely körülmény bekövetkezte után automatikusan használatnak számít az állat.¹¹⁷⁰ Egy másik ügyben nem minősítette a bíróság fogyasztási cikknek, azaz használt dolognak azt a lovat sem, amelyet a nyilvános értékesítésen történt adásvételt megelőzően lovaglás céljára már használtak.¹¹⁷¹

Kiegészítendő a fogyasztási cikkek adásvételének fenti fogalma annyiban, hogy a német szabályozás a bejegyzett hajók adásvételére az ingatlan adásvételére vonatkozó rendelkezéseket rendeli alkalmazni (BGB § 452), így azok is kívül esnek a fogyasztói adásvétel szabályainak alkalmazási körén.

---

¹¹⁶⁵ Lásd: ZERRES (2010), 163. p.

¹¹⁶⁶ Lásd: BGB § 474 (1).

¹¹⁶⁷ Lásd: LOOSCHELDERS (2011), 83. p. A különbség alapja nyilván a megvizsgálás lehetősége illetve annak hiánya.

¹¹⁶⁸ Ez római jogi örökség, vö. KASER – KNÜTEL (2014), 112. p.

¹¹⁶⁹ Lásd: OLG Braunschweig 20.02.2006, 3U 42/05. számú ítélet.

¹¹⁷⁰ Lásd: MICKLITZ – STUYCK – TERRY (2010), 315. p.

¹¹⁷¹ Lásd: OLG Oldenburg 9 O 2979/05, 2006. számú ítélet.

3.2. Ausztria

Az ABGB kötelmi általános része négy szerződésszegési esetkört tartalmaz: a szolgáltatás lehetetlenülése (*endgültige Nichterfüllung*), a késedelem (*vorläufige Nichterfüllung*), a materiálisan hibás teljesítés (*erfolgte Schlechterfüllung*) és az egyéb különös, „pozitív” szerződésszegések (különösen a kötelemből fakadó mellékkötelezettségek megszegése).¹¹⁷²

Az osztrák magánjog az adásvételi jog területén a 2001-es módosítások előtt is az ún. duális megoldást követte, aminek lényege az „egyszerű” és a kereskedelmi vétel elkülönítése, ugyanúgy, mint a német jogban. Az osztrák jogalkotó az Irányelv implementálásával – a német megoldással ellentétesen – az ún. „*Trennungstheorie*”-t valósította meg a gyakorlatban:¹¹⁷³ a szerződő felek jogalanyiségéhez igazodva a fogyasztói adásvételre vonatkozó speciális szabályokat a KSchG tartalmazza,¹¹⁷⁴ az ún. „*Warenkauf*” (kereskedelmi vétel) szabályai pedig az UGB-ben szerepelnek.¹¹⁷⁵ Az e kategóriákba nem eső „egyszerű” adásvételi szerződésekre az ABGB általános kellékszavatossági szabályai irányadóak. E szabályok minden visszterhes szerződésre kiterjedő hatálya miatt a jogalkotó nem az Irányelvben használatos megnevezéseket, hanem az átvevő (*Übernehmer*), és az átadó illetve gyártó (*Übergeber/Hersteller*) elnevezéseket használja.¹¹⁷⁶

Az ABGB kötelmi jogának különös részében a jogtudomány hat szerződési kategóriát határol el;¹¹⁷⁷ az adásvételi szerződés, mint valamely dolog elidegenítésére irányuló konszenzuális szerződés a „*Veräußerungsverträge*” csoportba tartozik. Az adásvételre vonatkozó ABGB-beli előírások számos ponton utalást tartalmaznak a kötelmi általános szabályokra.¹¹⁷⁸ Ennek megfelelően a szerződés hibás teljesítésére a kellékszavatosság ABGB-beli általános, és KSchG-beli különös szabályai alkalmazandóak a fogyasztói adásvétel esetén. A KSchG hatálya egyébként a kellékszavatossági szabályok

---

¹¹⁷² KREJCI (2007), 110. és 110-126. p.

¹¹⁷³ Vagy „*Trennungskonzept*”, lásd: KOZIOL (2010), 946. p. A német kodifikátorok is ezt a megoldást választották.

¹¹⁷⁴ Lásd: KSchG § 8-9b.

¹¹⁷⁵ KREJCI (2007), 141. p. Lásd: UGB §§ 373-381.

¹¹⁷⁶ Lásd: ABGB § 922 (1).

¹¹⁷⁷ Ezek: a *Veräußerungsverträge* (elidegenítési szerződések), *Gebrauchsüberlassungsv.* (használati sz.), *Dienstleistungsv.* (szolgáltatási sz.), *Gesellschaftsv.* (társasági sz.), *Sicherungsv.* (biztosítási sz.), és *Glückv.* (szerencsesz.), lásd: KREJCI (2007), 139. p.

¹¹⁷⁸ Lásd többek között: ABGB §§ 1061, 1064, 1066.

vonatkozásában is minden olyan jogügyletre kiterjed, amely fogyasztó és vállalkozás között jön létre: nem korlátozta a törvény az Irányelv tárgyi hatályára, a fogyasztási cikkek adásvételére az implementációt.¹¹⁷⁹

A tömegtermelés korában egyre több standardizált szerződést alkalmaznak a vállalkozók a gyakorlatban. Napjainkban az ÁSZF-fel és az azt magában foglaló blankettaszerződésekkel történő ügyletkötés különösen a vállalkozások és fogyasztók között jellemző. Ezek megítélésénél ezért fokozott szerepet kap a tisztességtelen (általános) szerződési kikötések elleni jogi védelem. Bár a modernkori gazdaságban az ügyletforgalom racionalizálását és modernizálását segíti elő az ÁSZF alkalmazása, „kockázatátárító funkciója” miatt veszélyt jelent az átlagfogyasztóra nézve, így kiemelt jelentősége van annak, hogy az ÁSZF milyen tartalommal bír.¹¹⁸⁰ Az osztrák magánjogban az 1993/13/EGK rendelet implementálása során született fogyasztóvédelmi törvényi rendelkezések a KSchG-ben kaptak helyet. A törvény két listát tartalmaz a tisztességtelen szerződési kikötésekről.¹¹⁸¹ A hibás teljesítéssel összefüggésben tiltott minden olyan kikötés, amely kizárja a vállalkozó kártérítési kötelezettségét szándékos illetve súlyosan gondatlan magatartása esetére; amely a fogyasztó hátrányára megfordítja a bizonyítási terhet; kizárja a fogyasztó igényérvényesítését; vagy általában zavaros és érthetetlen.¹¹⁸²

3.3. Svájc

A svájci magánjogban az „eredmény-orientált szerződésszegési rendszer” érvényesül.¹¹⁸³ Ennek megfelelően a szerződésszegés következő esetei különböztethetők meg: nemteljesítés (*Nichterfüllung* vagy *Falschlieferung*, OR § 97-től), késedelmes teljesítés (*Spätleistung*, OR § 102-től), valamint a „nem megfelelő teljesítés” (*Schlechterfüllung* vagy *nicht gehörige Erfüllung*).¹¹⁸⁴ Az utóbbi, minőségileg hibás teljesítés szabályai az OR-ben „szétszórva” találhatók meg. A kellékszavatosságra, mint a hibás teljesítés esetén

---

¹¹⁷⁹ FERCH-FISCHER (2011), 12. p. Ide tartozik tehát az ingatlan, a software, stb. fogyasztó és vállalkozó közötti adásvétele, az általuk megkötött vállalkozási szerződés stb. is, lásd: FABER (2001), 33. p. Vö. Irányelv 1. cikk (2) bekezdés b) pont (fogyasztási cikk fogalma) és BGB § 474 (1) [a fogyasztói adásvétel fogalma].

¹¹⁸⁰ KRAMER (2009), 13. p. A problémafelvetéshez lásd többek között: BRUNNER (2007), 22-24. p.

¹¹⁸¹ Az elsőben található kikötések az ABGB § 879 értelmében minden esetben semmisnek minősülnek, a másikkban pedig olyan szerződési feltételek találhatók, amelyek akkor semmisek, ha a vállalkozó nem tudja bizonyítani, hogy azokat egyedileg tárgyalta meg a fogyasztóval, lásd: KSchG § 6 (1)-(2) [ún. szürke és fekete lista].

¹¹⁸² Lásd: KSchG § 6 (1) 9., 11., 14. pontok és (3).

¹¹⁸³ „*Ursachenorientierten System*”, lásd: GINTER (2005), 12. p.

¹¹⁸⁴ Lásd: GINTER (2005), 12. p.

fennálló tradicionális jogintézményre vonatkozó rendelkezések – a pandekta jogi hagyományoknak megfelelően – a kötelmi jog különös részében, az adásvétel jogában kaptak helyet.¹¹⁸⁵

A svájci magánjog az adásvétel szabályozását illetően az egységes koncepció elvét vallotta a ZGB és az OR előkészítésétől kezdve. Ez egyrészt azt jelenti, hogy a törvényhozók – az osztrák és német megoldással ellentétben – nem alkottak külön kereskedelmi törvényt a kereskedők egymás között kötött ügyleteire, másrészt az adásvétel szabályain belül a kellékszavatosságra vonatkozó szabályok is egységesek.¹¹⁸⁶ A szabályozási hiányosságot kritizáló számos tanulmány hatására sem alkotott még a jogalkotó külön szabályokat¹¹⁸⁷ annak ellenére, hogy a „fogyasztói adásvétel” az egyik leggyakoribb ügylet a fogyasztói szerződések között.¹¹⁸⁸ Ennek a szabályozásbeli hiányosságnak köszönhetően a fogyasztók és a kereskedők között kötött adásvételi szerződésekre ugyanazok a szabályok vonatkoznak minden tekintetben, mint a bármely más jogalanyok közötti adásvételre.¹¹⁸⁹ Így az adásvételi szerződés a fogyasztói szerződések szemszögéből a vegyes (*ambivalent*) szerződések közé tartozik.¹¹⁹⁰

Az adásvételi szerződés megkötésére vonatkozóan a svájci jogban az OR általános részében szereplő szabályok irányadóak. Az általános diszpozitív szabály szerint a szerződés tartalma a törvényi korlátokon belül tetszés szerint megállapítható [OR § 19 (1)].¹¹⁹¹

A standardizált szerződésekkel történő ügyletkötéssel összefüggésben az ÁSZF dogmatikai fogalma nem található meg a svájci jogszabályokban; a jogtudomány a BGB meghatározását tekinti irányadónak.¹¹⁹² A svájci tisztességtelen versenyről szóló

---

¹¹⁸⁵ Akárcsak a német kódexben. Az OR adásvétel szabályai a §§ 184-236-ban találhatók. Az OR kifejezett utaló szabályainak értelmében az adásvételnél kifejtett kellékszavatossági szabályok egyébként megfelelően alkalmazandóak a csere (§ 237), a vállalkozási szerződés (§ 365) és a társasági betét szolgáltatása [§ 531 (3)] esetében.

A különös részben való szabályozás vitatott, mert a dolgok átadásával (elidegenítésével, használatának átengedésével, előállításával) járó visszterhes szerződések tekintetében a kellékszavatosság áthatja az egész kötelmi jogot, lásd: GIGER (1979), 304. p., illetve a kérdés problematikájához már a XX. század első felében lásd: LAUTNER (1937), 9-11. p.

¹¹⁸⁶ PICHONNAZ (2003), 289. p.

¹¹⁸⁷ Az igényérvényesítési határidőkre vonatkozó új, 2013. január 1-jétől hatályos rendelkezések kivételével, lásd később.

¹¹⁸⁸ BRUNNER (2007), 36. p.

¹¹⁸⁹ Lásd: BRUNNER (2007), 35. p.

¹¹⁹⁰ Lásd: BRUNNER (2007), 35. p.

¹¹⁹¹ A szerződési szabadság korlátai három nagy kategóriába sorolhatóak: a jóerkölcsbe ütközés, a jogellenesség, valamint a teljesítés eredendő lehetetlensége, lásd: KRAMER (2009), 95. p.

¹¹⁹² Lásd: KRAMER (2009), 12. p. Vö. BGB § 305 (1).

törvény¹¹⁹³ azonban tartalmazza a tisztességtelen általános szerződési feltételek tartalmi korlátaival kapcsolatos legfontosabb szabályt. Ez a nem rég módosított rendelkezés 2012. július 1-jén lépett hatályba:

*„Unlauter handelt insbesondere, wer allgemeine Geschäftsbedingungen verwendet, die in Treu und Glauben verletzender Weise zum Nachteil der Konsumentinnen und Konsumenten ein erhebliches und ungerechtfertigtes Missverhältnis zwischen den vertraglichen Rechten und den vertraglichen Pflichten vorsehen.“*¹¹⁹⁴

Az új meghatározás szerint tisztességtelenül kereskedik különösen az, aki olyan általános szerződési feltételeket alkalmaz, amelyek a jóhiszeműséget és tisztességet (*Treu und Glauben*) sértő módon a fogyasztók hátrányára a szerződéses jogok és kötelezettségek között jelentős és indokolatlan aránytalanságot tartalmaznak. A megelőző szabályozás még bármilyen szerződési partnerrel szembeni védelmet jelentett, és két vagylagos esetet emelt ki.¹¹⁹⁵ Az új szabályozás az ÁSZF tartalmára vonatkozóan a fogyasztókat és azok jogait emeli ki. A rendelkezés megteremtette az összhangot az EU-s szabályozással, és kiküszöbölte a polgárokkal szembeni hátrányos megkülönböztetést.¹¹⁹⁶ Az UWG természetesen versenyjogi törvény,¹¹⁹⁷ így rendelkezéseit elsősorban nem a konkrét esetben sérelmet szenvedő fogyasztó védelmeként, hanem a tisztességtelen ÁSZF-et alkalmazó piaci fél magatartásának tilalmaként kell felfogni.¹¹⁹⁸ Mivel azonban egyértelműen a felek szerződéses jogainak és kötelezettségének aránytalanságáról szól, megjelenik a védelem polgári jogi vetülete is a fogyasztók oldalán. Ennek azért van nagy jelentősége, mert a fent említettek alapján a svájci adásvételi jog nem tesz különbséget a „fogyasztói adásvételnek” minősülő szerződések esetén.¹¹⁹⁹

---

¹¹⁹³ *Das Bundesgesetz gegen den unlauteren Wettbewerb* (a továbbiakban: UWG), elérhető: <http://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19860391/201301010000/241.pdf> (2014. február 3.).

¹¹⁹⁴ Lásd: UWG § 8.

¹¹⁹⁵ Akkor volt tisztességtelen egy ÁSZF, ha a szerződésre alkalmazandó törvényes rendtől jelentősen eltért, vagy ha a jogok és kötelezettségek megosztását a szerződés természetétől jelentősen eltérő módon határozta meg, lásd: BÜHLER – STÄUBER (2012), 87. p.

¹¹⁹⁶ Lásd: STÖCKLI (2011), 184. és 186. p. Lásd ezen kívül: *Botschaft zur Änderung des Bundesgesetzes gegen den unlauteren Wettbewerb* (UWG) [09.069, 2009], elérhető: <http://www.admin.ch/opc/de/federal-gazette/2009/6151.pdf> (2014. február 9.), 6186. p.

¹¹⁹⁷ Elsősorban a Svájci Alkotmány 96. cikk (b) pontjának rendelkezésén alapuló állami kötelezettség materializálódása a törvényhozásban.

¹¹⁹⁸ BÜHLER – STÄUBER (2012), 88-89. p.

¹¹⁹⁹ Lásd: PICHONNAZ (2003), 289. p. Eltérő szabályok vonatkoznak viszont az ingó (OR §§ 187-215) és az ingatlan (OR §§ 216-221) adásvételére, valamint az OR nevesíti az adásvétel különös fajtáit (OR §§ 222-236). Az ÁSZF tisztességtelen mivoltának különösen a kellékszavatossági szabályok diszpozitív jellege miatt van jelentősége.

4. A fogyasztói adásvétel hibás teljesítése

4.1. Kellékszavatosság és hibafogalom a német jogban

A BGB-ben a hibás teljesítés jogkövetkezményének, a kellékszavatosságnak a szabályai a történeti gyökereknek köszönhetően már az eredeti szöveg szerint az adásvételre vonatkozó rendelkezések között kaptak helyet, és ez nem változott a 2002-es reform után sem.¹²⁰⁰ Bár még a kötelmi jogi reformot közvetlenül megelőzően is jelentős volt a vita a jogtudományban a hibás teljesítés meghatározását illetően, a többségi álláspont és a gyakorlat a szubjektív hibafogalomból indult ki:¹²⁰¹ a kellékhiba akkor áll fenn, ha eltérés mutatkozik a dolog ténylegesen meglévő tulajdonságai és az adásvételi szerződésben kikötött tulajdonságok, a tényleges minőség (*Ist-Beschaffenheit*) és az „elvárt” minőség (*Soll-Beschaffenheit*) között.¹²⁰²

Az új kellékszavatossági szabályok kiindulópontja és egyben egyik legjelentősebb újítása az adásvétel definíciójában jelenik meg. Az eladó elsődleges kötelezettsége közé emelték,¹²⁰³ hogy jog- és kellékhibáktól mentes dolgot szolgáltatson:

„Durch den Kaufvertrag wird der Verkäufer einer Sache verpflichtet, dem Käufer die Sache zu übergeben und das Eigentum an der Sache zu verschaffen. Der Verkäufer hat dem Käufer die Sache frei von Sach- und Rechtsmängeln zu verschaffen.”¹²⁰⁴

A hibás áru szolgáltatása tehát szerződésszegésnek minősül, és a szerződésszegés általános szabályainak hatálya alá tartozik.¹²⁰⁵ Az olyan áru, amely a veszély átszállásakor nem rendelkezik – elsősorban – a szerződésben kikötött tulajdonságokkal, kellékhibásnak minősül.¹²⁰⁶ Az adásvételi jog szavatossági rendelkezései – amelyek számos utaló normát tartalmaznak a kötelmi általános részre –, a reform után is speciális szabályozást alkotnak a szerződésszegés általános szabályaihoz képest.¹²⁰⁷

---

¹²⁰⁰ Lásd: BGB eredeti, 1900-as szövege, ROSENTHAL (1927), 147. p. A hibás teljesítés német szabályait részletesen tárgyalja doktori értekezésében Csécsy Andrea, lásd: CSÉCSY (2008), 173-182. p.

¹²⁰¹ KÄMPF M. (2007), 60-61. p.

¹²⁰² Lásd: LOOSCHELDERS (2011), 10. p. A korábbi joggyakorlathoz lásd: RG, 08.06.1920, Rep. II. 549/19. számú döntés.

¹²⁰³ *Hauptleistungspflicht*, lásd: FEZER (2009), 26. p.

¹²⁰⁴ Lásd: BGB § 433 (1).

¹²⁰⁵ BGB § 320. Lásd: KÄMPF M. (2007), 131. p.; DAUNER-LIEB (2003), 16. p.; ZERRES (2010), 167. p.

¹²⁰⁶ Lásd: BGB § 434 (1) 1. mondat: „Die Sache ist frei von Sachmängeln, wenn sie bei Gefahrübergang die vereinbarte Beschaffenheit hat.“. Jelenleg is a szubjektív hibafogalom érvényesül tehát a szabályozásban; lásd többek között: a használt autó adásvételéről szóló BGH NJW 2006, 434. számú bírósági döntést. EMMERICH (2012), 21. p.

¹²⁰⁷ Lásd: FEZER (2009), 27. p.

A reform után a kellékhiba (*Sachmangel*) definíciója nem magára a hibára, hanem a kellékhianyra, azaz a hibátlan árura fókuszál. Ha a felek a dolog minőségét külön nem kötötték ki a szerződésben, akkor a kellékhiba-mentességre a BGB részletes előírása irányadó:

„...Soweit die Beschaffenheit nicht vereinbart ist, ist die Sache frei von Sachmängeln,

1. wenn sie sich für die nach dem Vertrag vorausgesetzte Verwendung eignet, sonst

2. wenn sie sich für die gewöhnliche Verwendung eignet und eine Beschaffenheit aufweist, die bei Sachen der gleichen Art üblich ist und die der Käufer nach der Art der Sache erwarten kann.

Zu der Beschaffenheit nach Satz 2 Nr. 2 gehören auch Eigenschaften, die der Käufer nach den öffentlichen Äußerungen des Verkäufers, des Herstellers (§ 4 Abs. 1 und 2 des Produkthaftungsgesetzes) oder seines Gehilfen insbesondere in der Werbung oder bei der Kennzeichnung über bestimmte Eigenschaften der Sache erwarten kann, es sei denn, dass der Verkäufer die Äußerung nicht kannte und auch nicht kennen musste, dass sie im Zeitpunkt des Vertragsschlusses in gleichwertiger Weise berichtigt war oder dass sie die Kaufentscheidung nicht beeinflussen konnte.“¹²⁰⁸

A kimerítő meghatározás szerint az áru kellékhibáktól mentes, ha alkalmas a szerződés alapján előírányzott rendeltetésre vagy a szokásos használatra, és rendelkezik a hasonló áruknál szokásos, és a vevő által az áru fajtája, jellege alapján elvárható tulajdonságokkal. Ide tartoznak azon tulajdonságok is, amelyeket a vevő az eladó, a gyártó¹²⁰⁹ vagy annak segédje által tett nyilvános kijelentések, különösen az árura vonatkozó reklám vagy ismertető jelzés által meghatározott tulajdonságok alapján elvárhat. E szabály alól akkor mentheti ki magát az eladó, ha a kijelentést nem ismerte és nem is kellett ismernie, vagy ha azt a szerződéskötés időpontjában megfelelően helyesbítették, vagy ha az a vételi döntést nem befolyásolhatta.¹²¹⁰

A kellékhiba akkor is fennáll, ha a megegyezés szerinti összeszerelést az eladó vagy teljesítési segédje szakszerűtlenül hajtotta végre, illetve az összeszerelést igénylő

---

¹²⁰⁸ Lásd: BGB § 434 (1)-(2). Az elsődleges tehát – a szubjektív fogalomból következően – a felek megállapodása, a szerződés maga, lásd: LOOSCHELDERS (2011), 11. p. A specifikus megállapodás hiánya a dolog minőségére nézve akkor merülhet fel leggyakrabban, ha az árut az eladó nem reklámozza, részletes leírást sem ad róla, és a szerződést szóban kötik meg.

¹²⁰⁹ A gyártó fogalmára nézve a termékfelelősségről szóló törvény, a *Produkthaftungsgesetz* § 4 (1)-(2) bekezdései irányadóak a BGB utaló szabálya alapján. A fogalom teljes konformitásban van az Irányelv meghatározásával, sőt, azon túl is terjeszkedik, vö.: Irányelv, 1. cikk (2) bekezdés d. pont.

¹²¹⁰ A kérdéskörhöz lásd: ARLT (2010), 82-86. p.

árunál akkor is, ha a szerelési útmutató hibás, kivéve, ha a dolgot hibátlanul összeszerelték.¹²¹¹

Egy bírósági döntés értelmében hatálytalan az a leírás, amely arra irányul, hogy csökkentse vagy kizárja a szerződésszerűség követelményét, és összeegyeztethetetlen az adásvétellel kapcsolatos minden releváns körülménnyel.¹²¹² Az ügyben egy használt személygépjármű adásvétele esetén az eladó „*Bastlerfahrzeug*”-ként (barkácsolt jármű)¹²¹³ írta le a szerződésben az autót. Azonban a szerződésből és a vevő szándékából kitűnt, hogy a gépjárműforgalomban való közlekedés céljából akarta megvenni az autót, és ezért kötötték meg az adásvételi szerződést. Az alperes kereskedő a perben elismerte, hogy azért nevezte az autót „*Bastlerfahrzeug*”-nak, mert úgy gondolta, hogy az autó általános műszaki állapota miatt nem tud helytállást vállalni annak esetleges kellékhibáiért. A bíróság azonban fogyasztói adásvételként értékelte a jogügyletet, és a tényállásból arra következtetett, hogy a vevő az eladótól, mint autókereskedőtől, nem pedig hulladékfém-kereskedőtől vette meg a gépjárművet. Az autóra vonatkozó leírás a bíróság szerint az eladó részéről a BGB fogyasztói adásvételre vonatkozó kógens szabályainak megkerülésére irányult.¹²¹⁴

A BGB részletes meghatározásából következik, hogy a kellékszavatossági helytállás nem csak a materiális hibák, hanem az eladó által megígért, de hiányzó tulajdonságok tekintetében is fennáll.¹²¹⁵ A rendelkezés tulajdonképpen a szerződésszerűség vélelmének tekintendő, és szinte szó szerint megfelel az Irányelvnek, bár csak másodsorban, a felek eltérő rendelkezése hiányában alkalmazandó.¹²¹⁶ A jogalkotó nyitva hagyta azt a kérdést, hogy csupán az olyan tulajdonságok tartoznak-e a szerződésszerűség fogalmába, amelyek fizikailag közvetlenül „hozzátapadnak” az áruhoz („*Qualitätsmängel*”, minőségi hibák), mint például az étel romlása,¹²¹⁷ vagy olyan állapotbeli hibák is, amelyek az adásvétel tárgyának a környezetéhez kapcsolódó tárgyi, gazdasági vagy jogi körülményeiből fakadnak, és amelyek a dolog használhatósága és értéke szempontjából meghatározóak („*Umstandsmängel*”), mint például egy használtautó

---

¹²¹¹ Lásd: BGB § 434 (2): „*Ein Sachmangel ist auch dann gegeben, wenn die vereinbarte Montage durch den Verkäufer oder dessen Erfüllungsgehilfen unsachgemäß durchgeführt worden ist. Ein Sachmangel liegt bei einer zur Montage bestimmten Sache ferner vor, wenn die Montageanleitung mangelhaft ist, es sei denn, die Sache ist fehlerfrei montiert worden.*“ Vö. Irányelv, 2. cikk (5) bekezdés.

¹²¹² Lásd: OLG Oldenburg 22.09.2003, 9 W 30/03. számú döntés.

¹²¹³ *Bastlerfahrzeug* = barkácsolt, összebarkácsolt, ezerszer javított, átépített jármű.

¹²¹⁴ Vö. BGB § 475 (2), lásd: jelen fejezet 5.1. pont. MICKLITZ – STUYCK – TERRY (2010), 332. p.

¹²¹⁵ Lásd: KÄMPF M. (2007), 131. p. (*dictum et promissum*).

¹²¹⁶ Vö. Irányelv, 2. cikk. SCHULTE-NÖLKE – TWIGG-FLESNER – EBERS (2008), 421. p.; ZIMMERMANN (2005), 28. p.

¹²¹⁷ Lásd: ZERRES (2010), 173. p.

kora és balesetmentessége.¹²¹⁸ A többségi tudományos álláspont szerint természetesen mindkét kategória releváns a hibafogalom szempontjából.¹²¹⁹

4.2. Kellékszavatosság és hibafogalom az osztrák jogban

Az osztrák kódex a kellékszavatosságról, mint a visszterhes szerződés kötelezettjének a szolgáltatás materiális hibáiért és nem szerződésszerű állapotáért fennálló törvényen alapuló helytállásáról rendelkezik.¹²²⁰ Ennek megfelelően a szerződésszerűség Irányelvbeli fogalmát is a szavatosságról szóló rendelkezések közé építette be a jogalkotó.¹²²¹ A rendelkezések egyaránt vonatkoznak a visszterhes szerződésekben szereplő egyedi és fajlagos szolgáltatásokra, valamint ingó és ingatlan dolgok teljesítésére is.¹²²²

„Wer einem anderen eine Sache gegen Entgelt überlässt, leistet Gewähr, dass sie dem Vertrag entspricht. Er haftet also dafür, dass die Sache die bedungenen oder gewöhnlich vorausgesetzten Eigenschaften hat, dass sie seiner Beschreibung, einer Probe oder einem Muster entspricht und dass sie der Natur des Geschäftes oder der getroffenen Verabredung gemäß verwendet werden kann.“¹²²³

Eszerint aki másnak ellenszolgáltatás fejében átenged egy dolgot, szavatol azért, hogy a dolog megfelel a szerződésben foglaltaknak. Azért felel tehát, hogy (1) a dolog a kialakult vagy szokásosan elvárható tulajdonságokkal rendelkezik, és hogy (2) a leírásának, és (3) a próbának vagy mintának megfelel, és hogy (4) az ügylet természetének vagy a kötött megállapodásnak megfelelően használható.

Az ABGB § 922 (2) bekezdése tartalmazza az Irányelvnek teljes mértékben megfelelő új szabályt, amely kimondja, hogy a szerződésszerűség megítélésénél azt is figyelembe kell venni, hogy mit várhatott el az átvevő az átadónak vagy a gyártónak a dologra vonatkozó nyilvános kijelentése, mindenekelőtt a dologra vonatkozó reklám és a dologhoz csatolt adatok (pl. termékleírás, használati- és kezelési útmutató, stb.) alapján.¹²²⁴ Ezek a nyilvános kijelentések hallgatólagos megállapodásnak minősülnek a felek közötti

¹²¹⁸ Lásd: ZERRES (2010), 173. p. hivatkozása: Kropholler, Jan: Studienkommentar BGB (C. H. Beck, München, 2008.) című művére (§ 434 BGB Rn. 3.).

¹²¹⁹ Lásd: LOOSCHELDERS (2011), 11. p. 17. l.j. hivatkozása többek között Brox, Hans – Walker, Wolf Dietrich: Besonderes Schuldrecht (C. H. Beck, München, 2007.) című művére.

¹²²⁰ KOZIOL (2010), 947. p.; PIRKER-HÖRMANN – HAMMERL (2004), 18. p.

¹²²¹ Nem a teljesítés általános szabályai tartalmazzák, lásd: SÄÄF (2005), 52. p.

¹²²² Lásd: OGH 27.4.1976 EvBl 1976/238. számú döntés; PIRKER-HÖRMANN – HAMMERL (2004), 17. p.

¹²²³ ABGB § 922 (1).

¹²²⁴ E szabályok alkalmazásában gyártónak értendő az is, aki a dolgot az EU-s gazdasági térségbe bevezeti, illetve aki a dolgon a nevének (márkajelzésének vagy más jelölésének) feltüntetésével magát gyártónak nevezi [ABGB § 922 (2)].

szerződésben,¹²²⁵ de csak akkor, ha konkrét, a dolog minőségét is érintő tulajdonságokra vonatkoznak,¹²²⁶ és a szerződéskötést befolyásolják. Az ilyen kijelentések közül is csak arra lehet kellékszavatossági igényt alapítani, amelyet a kötelezett ismert vagy ismerhetett, illetve ha azokat a szerződéskötés időpontjáig nem helyesbítették [§ 922 (2)]. Az utóbbi körülményekkel kapcsolatban az átadót terheli a bizonyítási teher esetleges jogvita esetén.¹²²⁷ Az Irányelv elvárásai maradéktalanul megjelennek e rendelkezésekben.¹²²⁸ Egyes jogtudományi álláspontok szerint a független médiumokban vagy fogyasztóvédelmi szervezet által kibocsátott tesztanyagokban szereplő adatok például nem alapozzák meg az átadó szavatossági helytállását.¹²²⁹ Mások azonban úgy vélik, hogy igen, mert az ilyen anyagok gyakoriságuk miatt a kereskedelmi forgalomban általánosan elfogadottnak tekinthetők.¹²³⁰

A szerződésszerűség ilyen részletes törvényi meghatározása sem változtat azon a jogtudományi állásponton, hogy a kellékhiba elsősorban a konkrét szerződő felek jogviszonyában és az adott szerződéses kikötések fényében ítélnélhető meg, azaz a szubjektív hibafogalom érvényesül itt is, mint a német jogban.¹²³¹ Az átadó (eladó) szavatol nem csak a külön kikötött, hanem a szokásosan feltehető tulajdonságokért is, amely utóbbi a jóhiszeműség és tisztesség elvéből is levezethető.¹²³² A szokásosan feltehető tulajdonságok megítélése okozza a gyakorlatban a nagyobb problémát, hiszen amíg mindenkinek egyértelmű, hogy az eladott autónak például működőképes üzemi fékkel kell rendelkeznie, addig az korántsem olyan evidens, hogy egy téli csizma vízálló, holott rendeltetéséből fakadóan (őszi-téli használat) elvárható lenne.¹²³³

Meghagyta a jogalkotó a szavatosság eseteiről szóló, az ABGB 1812-es hatályba lépése óta létező szabályt, amely a kellékszavatosságról és a jogszatosságról összevontan rendelkezik. Ez alapján az eladó szavatol a dolog olyan tulajdonságaiért, amelyeket a felek kifejezetten vagy az ügylet természetéből eredően hallgatólagosan kikötöttek, de amelyekkel az mégsem rendelkezik (§ 923). Szavatol akkor is, ha az eladó valamilyen

---

¹²²⁵ SÄÄF (2005), 53. p.

¹²²⁶ SÄÄF (2005), 53. p.; PIRKER-HÖRMANN – HAMMERL (2004), 19. p.

¹²²⁷ SÄÄF (2005), 53. p.

¹²²⁸ Vö. Irányelv 2. cikk (2) bekezdés d) pont és (4) bekezdés. A korábbi szabályok értelmében is szavatolt azonban az eladó az ilyen nyilvánosan tett kijelentésekért, ha azok, mint „szokásosan feltehető tulajdonságok” mégsem voltak meg a dologban, lásd: PIRKER-HÖRMANN – HAMMERL (2004), 19. p. A rendelkezés a BGB szabályával teljesen egybevág.

¹²²⁹ Lásd: PIRKER-HÖRMANN – HAMMERL (2004), 20. p.

¹²³⁰ Lásd: PIRKER-HÖRMANN – HAMMERL (2004), 20. p.

¹²³¹ Lásd: KLETECKA (2001), 20. p.; PERNER – SPITZER (2007), 166. p. Vö. EMMERICH (2012), 21. p. és a német OLG Oldenburg 22.09.2003, 9 W 30/03. számú döntés (lásd fent: 4.1. pont).

¹²³² PERNER – SPITZER (2007), 166. p.

¹²³³ Hasonló példák: PERNER – SPITZER (2007), 166. p.

rendkívüli hibát hallgat el, vagy csalárdul azt állítja, hogy a dolog meghatározott használatra alkalmas, vagy, hogy az a szokásos hibáktól mentes. Az utolsó tagmondat e szigorúbb esetekben a hibásság véelmére enged következtetni: „amennyiben az ellenkezője kiderül, mindezért felel” az átadó. Azaz elég az eladói kijelentésben megígért tulajdonság hiányának a bizonyítása az eladó helytállási kötelezettségének kiváltásához.¹²³⁴ Még korunkban is jelentőséget tulajdonít tehát az eladó felróható magatartásának az osztrák jogalkotó.¹²³⁵

A fogyasztói szerződésekre vonatkozóan a fogyasztóvédelmi törvény – a BGB-vel egyezően – elrendeli, hogy amennyiben a szerződés alapján az összeszerelés is a vállalkozó kötelezettsége, akkor a szakszerűtlen összeszerelés következtében bekövetkező hiba, valamint ha a fogyasztó szereli össze a dolgot, akkor a nem megfelelő szerelési útmutató miatti szakszerűtlen összeszerelés következtében beálló hiba is megalapozza a kellékszavatossági igényeket, azaz jogilag hibás teljesítésnek minősül (KSchG § 9a).¹²³⁶

4.3. Kellékszavatosság és hibafogalom a svájci jogban

Az OR az adásvétel szabályai között nem tér ki erre külön, azonban a kommentárok utalnak rá, és az általános szabályokból is következik, hogy csakis a szerződésben kikötötteknek minőségben és mennyiségben is megfelelő teljesítés elégíti ki a jogszabály által támasztott követelményeket.¹²³⁷ A törvényi definíció szerint:

„Der Verkäufer haftet dem Käufer sowohl für die zugesicherten Eigenschaften als auch dafür, dass die Sache nicht körperliche oder rechtliche Mängel habe, die ihren Wert oder ihre Tauglichkeit zu dem vorausgesetzten Gebrauche aufheben oder erheblich mindern.”¹²³⁸

Ezek szerint az eladó felel mind a megígért tulajdonságokért, mind azért, hogy a dolognak nincs olyan fizikai vagy „jogi” hibája, amely az értékét vagy a feltételezett használatra való alkalmasságát kizárja vagy jelentősen csökkenti.¹²³⁹

Mivel a törvény a joghibákért való helytállást is szavatosság névvel illeti, érdemes szót ejteni a jog- és kellékszavatosság közötti különbségtételről a svájci jogban. A

---

¹²³⁴ Ugyanúgy, mint a *dicta et promissa* esetén a római jogban, lásd: I. rész 1. fejezet 3.4. pont.

¹²³⁵ Az elhallgatott szokatlan hiba, illetve negatív tulajdonság a jogtudomány álláspontja szerint minden észrevehetetlen, felismerhetetlen hibát magába foglal, lásd: KOZIOL (2010), 952. p.

¹²³⁶ Az Irányelv szó szerinti átültetése, vö.: Irányelv, 2. cikk (5) bekezdés, illetve BGB § 434 (2).

¹²³⁷ Lásd többek között: GIGER (1979), 22. p.

¹²³⁸ OR § 197 (1).

¹²³⁹ A fogalmi meghatározás nagyon hasonló a BGB eredeti szabályához, lásd: I. rész 2. fejezet 2.2. pont.

nehézséget itt a jogtudomány szerint az jelenti, hogy – amint az a fenti törvényi és a tankönyvi meghatározásból is kitűnik – a kellékszavatosság körébe tartozó hiba jogi jellegű is lehet (például ha egy gép, berendezés, autó, stb. nem felel meg a jogszabályok biztonsági előírásainak).¹²⁴⁰ Az elhatárolásnál azt kell szem előtt tartani, hogy a kellékszavatosság a dolog tényleges és (a szerződés alapján) elvárt minősége közötti, a vevőre nézve kedvezőtlen eltérés,¹²⁴¹ legyen szó akár fizikai, akár jogi jellegű hibáról.

A kommentárok és tankönyvek ennek megfelelően az „objektív – szubjektív hiba” fogalom párral operálnak, és hangsúlyozzák, hogy a kellékszavatosság körébe nem csak az objektíve hibás dolog,¹²⁴² hanem egy objektíve ép, de szubjektíve hibás, azaz a konkrét szerződés kívánalmait ki nem elégítő dolog is éppúgy beletartozik.¹²⁴³ A szubjektív hibának azért van nagy jelentősége, mert nagy befolyással van a vételárra.¹²⁴⁴ A szubjektív hibafogalom érvényesül tehát a svájci jogban is, a német és az osztrák megközelítéssel egyezően.

A kötelmi jogi tankönyvek meghatározásai szerint „a kellékszavatosság garanciát biztosít a vevőnek a minőségi hiányosságokból, vagy a fizikai, jogi vagy gazdasági jellegű hibákból eredő, a vétel tárgyában beálló károsodással és értékcsökkenéssel szemben”.¹²⁴⁵ A gazdasági jellegű hibák (mint például az eladott motorral megtett kilométerek száma) implicite a kellékhibák közé tartozását a bírói gyakorlat is megerősíti.¹²⁴⁶

A római jogi hagyományokkal egyezően az eladói ígéret is „beleolvad” a hibafogalomba, így a szerződéstől való eltérés kétféleképp valósulhat meg: a szolgáltatott áru nem felel meg az eladói ígéretnek, illetve nem elégíti ki a szerződéses elvárásokat. A törvényszöveg nem tartalmazza a „kifejezett” jelzőt az eladói ígéretre vonatkozóan, aminek az esetlegesen az árura vonatkozó reklámban tett, és egyéb, dicsérő jellegű kijelentések, valamint az „önálló garanciától” való elhatárolás szempontjából van jelentősége. A tankönyvek kiemelik, hogy nem elvárás a kifejezett „garanciavállalás”,

---

¹²⁴⁰ HONSELL (2010), 76. p.; konkrét jogesetben az elektromos készülék nem tett eleget a genfi ipari üzemeltetésre vonatkozó szabályoknak, lásd: BGE 95 II 123. számú ítélet. A német terminológia szerint a jogsavatosság: „Gewährleistung für Rechtsmängel”, míg a jogi (jellegű) hibák: „rechtliche Mängel”.

¹²⁴¹ „Ist-Beschaffenheit” – „Soll-Beschaffenheit”, HONSELL (2010), 80. p.; KELLER – SIEHR (1995), 76. p., MÜLLER-CHEN – HUGUENIN – GIRSBERGER (2012), 161. p.

¹²⁴² Például egy software-hibás, és emiatt nem működő telefon.

¹²⁴³ Lásd: HONSELL (2010), 80. p.

¹²⁴⁴ Ha például a megvásárolt telefon teljesen működőképes, de nem tartalmazza a szerződésben szereplő valamely alkalmazást (wifi, stb.). Az ilyen alkalmazások kihatnak a vételárra.

¹²⁴⁵ HONSELL (2010), 77. p.

¹²⁴⁶ Lásd: BGE 87 II 245. számú ítélet: „Das Bundesgericht lässt deshalb nicht nur körperliche und rechtliche Eigenschaften als im Sinne des Art. 197 OR zugesichert gelten, sondern auch rein wirtschaftliche, z.B. den Zinsertrag einer Liegenschaft (BGE 45 II 444 f.), den Umsatz einer in der Liegenschaft betriebenen Gastwirtschaft (BGE 63 II 78 f.), die Zahl der mit einem Motorwagen gefahrenen Kilometer (BGE 71 II 240 f.).”.

hanem az a fontos, hogy az eladói ígéret a szerződés alkotóeleme legyen.¹²⁴⁷ A bírói gyakorlat is a törvényből folyó helytállásként kezeli az eladói ígéretet,¹²⁴⁸ és azt tekinti döntő tényezőnek, hogy az ígéret hatással van-e a vevő vételi döntésére.¹²⁴⁹ Heinrich Honsell szerint akár egy prospektusban vagy apróhirdetésben is szerepelhet eladói ígéret, illetve üzletforgalmi vagy kereskedelmi szokásból is fakadhat.¹²⁵⁰ A különösen a reklámban szereplő pusztá dicséretnek azonban nem alapozzák meg a kellékszavatosságot.¹²⁵¹

A törvényi szóhasználatból egyértelműen kitűnik, hogy amennyiben nem megígért tulajdonságról van szó, akkor csak a „jelentős hibák” relevánsak a kellékszavatosság tekintetében, a jelentéktelennek minősülő hiányosságok, hibák nem alapozzák meg a helytállást.¹²⁵² A mennyiségi hibák akkor alapozzák meg a kellékszavatossági helytállást, ha kifejezetten az adott szerződés tartalmát képezték a mennyiségi paraméterek is.¹²⁵³

A fentiekén kívül a hibás teljesítés miatti igényérvényesítés előfeltételeit rendező OR § 201 alapján megkülönböztetendők az áru megvizsgálásakor már felismerhető ún. nyílt hibák az ún. rejtett hibáktól, amelyeket a vevő csak később fedez fel.¹²⁵⁴

5. A védett vagyoni érdek, a jogintézmény jogalapja és a szabályozás jellege

5.1. Német jog

A német szabályozás korábban említett újítása, miszerint az eladó főkötelezettsége a dolog kellékhibáktól mentes szolgáltatása, valamint a kellékhiany definiálása egyértelműen azt

¹²⁴⁷ Lásd: GIGER (1979), 340-341. és 353. p.

¹²⁴⁸ Lásd: BGE 88 II 416. számú ítélet és annak hivatkozása a *Bundesgericht* korábbi döntéseire: „Gewiss gilt die Gewährspflicht des Verkäufers für zugesicherte Eigenschaften als eine <auf die Grundsätze von Treu und Glauben zurückzuführende gesetzliche Haftung, die beim Vorhandensein eines bestimmten Tatbestandes, nämlich der bestimmt umschriebenen Vorstellungsäusserung oder Aussage des Verkäufers platzgreift.> (BGE 71 II 241, BGE 73 II 220). Honsell azonban ezt a különbségtételt felületesnek és feleslegesnek tartja, HONSELL (2010), 86. p.

¹²⁴⁹ Lásd: BGE 87 II 245. számú ítélet és annak hivatkozása a *Bundesgericht* korábbi döntéseire: „Nötig ist nach der Rechtsprechung nur, dass die Zusicherung den Entschluss des Käufers, die Sache überhaupt oder zu den vereinbarten Bedingungen zu erwerben, beeinflusst habe (BGE 71 II 240, BGE 73 II 222, BGE 81 II 209).”

¹²⁵⁰ HONSELL (2010), 86-87. p.

¹²⁵¹ Lásd: HONSELL (2010), 86-87. p. Akárcsak a római jogban, illetve a hatályos német és osztrák jogban. Az eladói ígéretnek egyébként a helytállás terjedelmével összefüggő körülmények szempontjából is jelentősége van, lásd később.

¹²⁵² Ez a *caveat emptor* és a *minima non curat praetor* ókori elveinek következetes alkalmazását tükrözi, vö. OR § 197 (1).

¹²⁵³ HONSELL (2010), 84. p.

¹²⁵⁴ Lásd: OR § 201 (1)-(3). Ezzel azonos megoldás érvényesült a magyar Ptk. eredeti, 1959-es szabályozásában is, lásd: I. rész 4. fejezet 4.5.1. pont. A rejtett és nyílt hibák közötti különbségtételnek az igényérvényesítést megelőző kifogásközlési határidő vonatkozásában van jelentősége, lásd: jelen fejezet 7. pont.

mutatja, hogy az eladó kellékszavatossági helytállása a vevőnek a szerződés szerű teljesítéshez és egyben az áru minőségéhez fűződő érdekét hivatott védeni Németországban is. Ez kapcsolódik a teljesítés általános szabályához is, miszerint a kötelelem annak tartalma alapján a másik fél jogaira, jogilag védett érdekeire és (egyéb) érdekeire figyelemmel kötelez.¹²⁵⁵ Emellett a „*Treu und Glauben*”, azaz a tisztesség és jóhiszeműség alapelvére¹²⁵⁶ is visszavezethető az eladó objektív, azaz a felróhatóságtól független helytállási kötelezettsége.¹²⁵⁷

A kellékszavatossági helytállás általános szabályai diszpozitívek.¹²⁵⁸ A fogyasztási cikkek adásvételéről szóló BGB-beli rendelkezések azonban meghatározzák azokat a szakaszokat, amelyek esetében kaudikáló kógencia érvényesül, azaz amelyeknél csak a fogyasztó számára előnyösebb kikötést tartalmazhat a konkrét fogyasztói adásvételi szerződés. A kógencia csak az olyan kikötésekre nézve érvényesül (az Irányelv szövegének megfelelően), amelyek azelőtt köttettek, hogy a fogyasztó az eladó tudomására hozta a konkrét kellékhibát:

*„Auf eine vor Mitteilung eines Mangels an den Unternehmer getroffene Vereinbarung, die zum Nachteil des Verbrauchers von den §§ 433 bis 435, 437, 439 bis 443 sowie von den Vorschriften dieses Untertitels abweicht, kann der Unternehmer sich nicht berufen.”*¹²⁵⁹

Az adásvételi szerződésből fakadó főkötelezettségekről, a kellékhibáról (annak fogalmáról), a vevő szavatossági jogairól, azok elévüléséről és a jótállásról szóló rendelkezésektől tehát azelőtt nem lehet eltérni, hogy a hibát a fogyasztó az eladó tudomására hozta.¹²⁶⁰ A hiba közlésére az akaratnyilatkozatokra vonatkozó általános

---

¹²⁵⁵ BGB § 241 (2): „*Das Schuldverhältnis kann nach seinem Inhalt jeden Teil zur Rücksicht auf die Rechte, Rechtsgüter und Interessen des anderen Teils verpflichten.*”

¹²⁵⁶ A „*Treu und Glauben*” elvének egy objektív és egy szubjektív jelentésváltozata is kialakult a jogfejlődés során. Míg azonban számos európai nemzeti magánjogi dogmatikában a monista megközelítés érvényesül, amely e jelentés-különbséget figyelmen kívül hagyja (illetve a terminológiában sem differenciál), addig a német és a svájci jogtudományban a dualista koncepciót támogatják. A német nyelvben a fenti, objektív értelemben vett jóhiszemű és tisztességes eljárás elvét illetik „*Treu und Glauben*” névvel, a szubjektív, azaz az eljáró személy tudatán alapuló jóhiszeműség elnevezése pedig „*guter Glaube*”. A kérdéskörhöz lásd: FÖLDI (2001), 6. és 43-52. p.

¹²⁵⁷ BGB § 242: „*Der Schuldner ist verpflichtet, die Leistung so zu bewirken, wie Treu und Glauben mit Rücksicht auf die Verkehrssitte es erfordern.*”

¹²⁵⁸ Ez a BGB § 444-ből vezethető le. E rendelkezés szerint a vevő szavatossági jogait korlátozó illetve kizáró megállapodásra csak akkor nem hivatkozhat az eladó, ha ő csalárd módon elhallgatta a hibát, avagy ha jótállás keretében vállalt helytállást az áru minőségéért. (A korábbi szabályok is így rendelkeztek.)

¹²⁵⁹ Lásd: BGB § 475 (1); vö. Irányelv, 7. cikk (1) bekezdés.

¹²⁶⁰ Lásd: a BGB § 475 (1) utaló szabálya a §§ 433, 434, 435, 437, 439, 440, 441, 442, 443-ra. A kártérítésről, mint egyébként általános szerződéses jogkövetkezményről szóló megállapodások esetén a törvény nem ilyen szigorú, vö. § 475 (3); lásd később.

szabályok analógia útján alkalmazandóak, tehát az az időpont az irányadó, amikor a vevő hibára vonatkozó nyilatkozata hozzáférhetővé válik az eladó számára.¹²⁶¹

5.2. Osztrák jog

A szavatosság jogi szabályozásának általános célja az osztrák jogban elsősorban az, hogy a szolgáltatás-ellenszolgáltatás megbillent egyensúlyát helyreállítsa.¹²⁶² A jogtudomány elkülöníti a jogügyletben szereplő szolgáltatások szubjektív és objektív egyenértékűségét: az előbbi az adásvételnél a felek vételárra vonatkozó egyezségében testesül meg, az utóbbi pedig a szolgáltatások tényleges értékarányosságát jelenti.¹²⁶³ Hibás teljesítés esetén a vevő hátrányára sérül a szubjektív egyenértékűség, hisz a vevő hibátlan áruért ajánlotta fel a kialakult vételárat.¹²⁶⁴ Így vezeti le a jogtudomány azt a tényt, hogy az osztrák magánjog is felróhatóságtól független, objektív jogalapú jogintézményként kezeli és szabályozza a kellékszavatosságot.¹²⁶⁵ A szubjektív egyenértékűség tana összefügg az ABGB szabályozási koncepciójával is, hiszen a kellékszavatossági szabályok minden visszerthes szerződés esetén alkalmazandóak.

A dolog hibás volta a szubjektív egyenértékűség tana alapján „árképző” tulajdonság, azaz befolyásolja a vételár (ellenérték) mértékére vonatkozó felek közötti megállapodást, kompromisszumot.¹²⁶⁶ Ha tehát a vevő nem jut szerződészerű szolgáltatáshoz, akkor csorbulnak a vagyoni (és egyéb) érdekei, a szavatossági jogok szabályozása ezért az osztrák jogban is a fogyasztó (más jogosult) vagyoni érdekei védelmének és a minőségvédelemnek az egyik eszköze.

A szolgáltatások egyenértékűsége követelményének fokozottan érvényre kell jutnia a fogyasztói szerződések esetén. A KSchG ezért úgy rendelkezik, hogy az ABGB-ben szereplő szavatossági jogok a fogyasztó által kötött szerződés esetén nem korlátozhatóak és nem is zárhatóak ki a hibáról való tudomásszerzés előtt:

„Gewährleistungsrechte des Verbrauchers (§§ 922 bis 933 ABGB) können vor Kenntnis des Mangels nicht ausgeschlossen oder eingeschränkt werden.”¹²⁶⁷

¹²⁶¹ Lásd: GRUNEWALD (2006), 259. p.

¹²⁶² KOZIOL (2010), 947. p.; PERNER – SPITZER (2007), 165. p.

¹²⁶³ *Subjektive und objektive Richtigkeit; Äquivalenz der Leistungen*, lásd: KOZIOL (2010), 947-948. p.; PERNER – SPITZER (2007), 165. p.

¹²⁶⁴ Lásd: KOZIOL (2010), 947. p.

¹²⁶⁵ Lásd: KOZIOL (2010), 947. p.; PERNER – SPITZER (2007), 166. p.

¹²⁶⁶ PERNER – SPITZER (2007), 165. p.

¹²⁶⁷ Lásd: KSchG § 9.

Ez az előírás a gyakorlatban a szavatossági határidőket, a szavatossági igényeket és a bizonyítási teher megfordulását érinti.¹²⁶⁸ A megszővegezésből fakad, hogy a fogyasztó számára kedvezőbb szavatossági szabályok alkalmazása megengedett, azaz az említett szabályok klauzikáló kógenáciájáról van szó az Irányelvnek megfelelően, a BGB szabályával egyezően.¹²⁶⁹ A hibáról való tudomásszerzés azonban a német szabállyal ellentétben a fogyasztó szempontjából releváns, azaz a fogyasztónak a hibáról való tudomásszerzése előtt nem lehetséges a hátrányos kikötés.¹²⁷⁰ A fenti implementáló rendelkezés valóban ezt tükrözi, annak ellenére, hogy az Irányelv német szövegváltozata (is) egyértelműen az eladónak a hibáról való értesítése előtti kikötésekről szól.¹²⁷¹

5.3. Svájci jog

A svájci fogyasztóvédelmi törvény szerint a fogyasztói érdekvédelem megköveteli, hogy a vételre vagy használatra kínált áruk lényeges tulajdonságairól a fogyasztók összehasonlítható formában értesüljenek.¹²⁷² Bár a törvény elsősorban közigazgatási jellegű norma, ez a követelmény egyértelműen a magánjogi jogalkotásra, illetve különösen a minőségvédelemre és az erre vonatkozó transzparenciára irányul.

Az OR nem konkrétan a szerződésszerűség, hanem a hibátlanság követelményét adja meg, és mind ebből, mind a tankönyvi definícióból egyértelműen kiderül, hogy az eladó kellékhibáktól mentes teljesítésének kötelezettsége a vevőnek az áru minőségéhez fűződő érdekét hivatott védeni.¹²⁷³ A minőségileg nem megfelelő teljesítés (*Schlechterfüllung*) következménye a kellékszavatosság, amely az eladó „megtérítési” kötelezettségeként (*Ersatzverpflichtung*) az ő elsődleges teljesítési kötelezettségeinek sorába lép, akárcsak a német kódex kifejezett rendelkezése szerint.¹²⁷⁴ Ehhez a szigorú minőségvédelmi követelményhez – és a pandektajogi hagyományokhoz igazodva – a helytállás jogalapja a svájci jogban is objektív, azaz nem függ az eladó felróhatóságától.¹²⁷⁵

---

¹²⁶⁸ KOZIOL (2010), 1969. p.

¹²⁶⁹ Lásd többek között: KREJCI (2004), 131. p.

¹²⁷⁰ Lásd: FERCH-FISCHER (2011), 20. p.

¹²⁷¹ Vö. Irányelv, 7. cikk (1) bekezdés.

¹²⁷² Lásd: *Bundesgesetz über die Information der Konsumentinnen und Konsumenten* (1990), § 2 (1) a): „Liegt es im Interesse der Konsumenten, so sind in vergleichbarer Form zu deklarieren: die wesentlichen Eigenschaften der zum Kauf oder Gebrauch angebotenen Waren...”.

¹²⁷³ PICHONNAZ (2003), 290. p.

¹²⁷⁴ Lásd: GIGER (1979), 308. p. Vö. BGB § 433 (1).

¹²⁷⁵ GIGER (1979), 303. p. Egyes szerzők egyenesen eredményfelelősségként (*Kausalhaftung*) emlegetik, lásd: HONSELL (2010), 71. p. A kellékszavatosság esetén érvényesíthető kártérítési igény [OR § 208 (3)], azonban szubjektív igény, lásd később: 7.4.3. pont.

Az OR így rendelkezik a szabályozás jellegéről:

„Eine Vereinbarung über Aufhebung oder Beschränkung der Gewährspflicht ist ungültig, wenn der Verkäufer dem Käufer die Gewährsmängel arglistig verschwiegen hat.“¹²⁷⁶

A rendelkezésből *a contrario* következik, hogy a főszabály – a német és osztrák joggal ellentétben – az, hogy a felek a szavatossági helytállást korlátozhatják és akár ki is zárhatják. A kivétel tekintetében azonban szerepet kap a szubjektív motívum az eladó oldalán: ha a szavatossági hibát csalárdul elhallgatta a vevő elől, akkor érvénytelen a szavatosság korlátozására vagy kizárására vonatkozó kikötés a szerződésben.¹²⁷⁷

A legújabb szakirodalom is erősen bírálja a szabályozás diszpozitív természetét, mert az ellenkezik a magánjogi fogyasztóvédelmi törekvésekkel és elvárásokkal.¹²⁷⁸ A gyakorlatban számtalan korlátozó vagy kizáró klauzula értelmezésével kerül szembe a jogalkalmazás és a jogtudomány. Ezek értékelésénél az ún. „Unklarheitenregel”-t alkalmazzák.¹²⁷⁹ Ez azt jelenti, hogy a nem kellően világosan, egyértelműen, érthetően megfogalmazott kikötések az azokat megfogalmazó illetve alkalmazó fél, azaz fogyasztói adásvétel esetén az eladó terhére esnek.¹²⁸⁰ Megengedett a kizárás, de annak és tartalmának egyértelműnek kell lennie.¹²⁸¹ A kikötés formája azonban nem csak kifejezett, hanem ráutaló, illetve akár hallgatóságos is lehet.¹²⁸² Az utóbbit természetesen mindig a konkrét eset fényében, szigorúan kell értelmezni, de példa lehet rá, ha egy tömegterméket nagy tételben rendkívül és szokatlanul olcsó áron értékesítenek a kereskedelmi forgalomban.¹²⁸³ Annak ellenére, hogy a jogirodalom régóta kritizálja a diszpozitív szabályozás fenntartását e vonatkozásban, a legújabb joggyakorlat is következetesen hangsúlyozza, hogy a diszpozitivitás a kizáró klauzulák tekintetében is irányadó.¹²⁸⁴

---

¹²⁷⁶ OR § 199.

¹²⁷⁷ Ezt a legújabb joggyakorlat is megerősíti, lásd: BGer. 4A. 70/2011. számú ítélet. A szabály a BGB eredeti szabályához nagyon hasonló.

¹²⁷⁸ Lásd többek között: KRAMER (1998), 209. p.; PICHONNAZ (2003), 294-295. p.

¹²⁷⁹ A szabály tartalmához lásd többek között: BGE 135 III 7. számú ítélet.

¹²⁸⁰ Lásd: HONSELL (2010), 92. p.

¹²⁸¹ Lásd: BGE 73 II 225. számú ítélet.

¹²⁸² Lásd: GIGER (1979), 402. p.

¹²⁸³ Lásd: GIGER (1979), 402. p.

¹²⁸⁴ Nagyon érdekes ebből a szempontból a BGer. 4A. 272/2011. számú döntésének indokolása, amely a diszpozitív jelleg miatt azt is megengedhetőnek ítélte, hogy a kizáró klauzulát alapértelmezett szerződési elemként alkalmazzák („Die dispositive Bestimmung dient einzig dazu festzulegen „was gilt, wenn keinen andere Parteiabrede getroffen wird”. Somit ist eine von der dispositiven Regelung abweichende Freizeichnungsklausel auch bei standardmässiger Verwendung zulässig.”), lásd: REETZ – ZIMMERLI (2012), 10. p. A kizáró/korlátozó kikötések tartalmának nem létező kontrollját régóta kritizálja a jogtudomány, lásd többek között: KRAMER (1998), 209-211. p.

Nehezebb a megítélése az olyan eseteknek, amelyekben kizárják ugyan a szavatosságot, ugyanakkor az eladó ígéretet is tesz bizonyos tulajdonság(ok)ra. Ilyenkor a gyakorlat szerint a kizáró kikötés nem vonatkozik az utóbbira, hanem csak az egyéb hibákra érvényes.¹²⁸⁵

Ebben a kérdéskörben kap igazán erőteljes szerepet az ÁSZF tisztességtelenségének vizsgálata az UWG § 8 alapján, amely a fogyasztók védelmét célozza.¹²⁸⁶ Kérdés azonban, hogy annak fogalma kiterjeszhető-e a szavatosságot kizáró illetve korlátozó szerződéses kikötésekre, és hogy ezek esetén fennforog-e a jóhiszeműséget és tisztességet sértő, a szerződéses jogok és kötelezettségek közötti jelentős és indokolatlan aránytalanság a fogyasztók hátrányára.¹²⁸⁷ Amennyiben az egyedi jogesetben fennáll az aránytalanság, azaz tisztességtelenségnek minősül a kikötés, akkor jogellenességről, azaz az UWG § 8 megsértéséről van szó az OR § 20 alapján.¹²⁸⁸ E két rendelkezés nyomán a blankettaszerződések versenyjogi és magánjogi jogellenességi vizsgálata így a joggyakorlatban összefonódhat, és a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésekre vonatkozó kereskedelmi szokások és gyakorlat tekintetében az EU-s Irányelvhez hasonló követelményeket szabhat majd meg.

6. A vevő tudomása a hibáról

6.1. Németország

A BGB szerint kizárt a vevő hibás teljesítés miatti igénye, ha a hibáról a szerződés megkötésekor tudomása volt:

„Die Rechte des Käufers wegen eines Mangels sind ausgeschlossen, wenn er bei Vertragsschluss den Mangel kennt. Ist dem Käufer ein Mangel infolge grober Fahrlässigkeit unbekannt geblieben, kann der Käufer Rechte wegen dieses Mangels nur geltend machen, wenn der Verkäufer den Mangel arglistig verschwiegen oder eine Garantie für die Beschaffenheit der Sache übernommen hat.”¹²⁸⁹

¹²⁸⁵ Lásd: BGE 109 II 24. számú ítélet. Azt, hogy mi minősül ígéretnek, mindig az adott szerződés értelmezése útján kell eldönteni a Szövetségi Bíróság szerint.

¹²⁸⁶ Lásd fent: jelen fejezet 3.3. pontja.

¹²⁸⁷ Ezt a kérdést nyilvánvalóan a joggyakorlat és jogtudomány értékelése fogja eldönteni, de bizonyos, hogy itt is mindig az adott eset körülményeiből kell majd kiindulni.

¹²⁸⁸ Lásd: „Ein Vertrag, der einen unmöglichen oder widerrechtlichen Inhalt hat oder gegen die guten Sitten verstößt, ist nichtig. Betrifft aber der Mangel bloss einzelne Teile des Vertrages, so sind nur diese nichtig...”. Semmis ezek szerint az a szerződés, vagy annak az a része, amely lehetetlen vagy jogellenes tartalmú. A kérdéshez lásd: BRUNNER (2007), 28-30. p.

¹²⁸⁹ Lásd: BGB § 442 (1): Ez a szabály a *caveat emptor* ókori római jogi szabályait idézi, és ugyanígy szerepelt a BGB eredeti szövegében, lásd: ROSENTHAL (1927), 146. p.

A rendelkezés a történeti hagyományokat idézi. Dogmatikailag tiszta megfogalmazása értelmében a jogosult tudati állapota nem kimentési ok, hanem a jogellenes magatartás hiányát jelenti, ezért nem keletkezik kellékszavatossági helytállás. A vevő továbbra is érvényesítheti azonban szavatossági jogait, ha a hiba ugyan az ő súlyos gondatlanságból fakadóan nem volt ismert előtte, de azt az eladó csalárdul elhallgatta előle, vagy kifejezett jótállást vállalt a dolog minőségéért.¹²⁹⁰ E szubjektív körülmények a kellékszavatosság objektív jogalapja mellett szigorúbb értékeléshez vezetnek, akárcsak a korábbi szabályozásban.¹²⁹¹

Nyitott a kérdés, hogy mennyiben egyeztethető össze ez a rendelkezés az Irányelv azon követelményével, miszerint „*arról [ti. a hibáról] ésszerűen eljárva tudnia kellett*”.¹²⁹² Úgy vélem, hogy *a contrario* azt jelenti a fenti BGB-beli szabály, hogy ha az eladó nem tanúsított csalárd magatartást, és a kifejezett jótállás esete sem áll fenn, akkor a vevő bármilyen fokú gondatlan eljárása esetén ugyancsak kizárt a szavatossági helytállás. Ezt azonban nyilvánvalóan mindig egyedileg kell megítélni.

6.2. Ausztria

Az ABGB korábban sem tartalmazott semmilyen megvizsgálási kötelezettséget a vevő (jogosult) oldalán, és ezen a 2001-es reform sem változtatott.¹²⁹³ Meghagyta azonban a jogalkotó azt az 1917 óta hatályos szabályt, amely szerint nincs helye szavatosságnak, azaz nem hibás a teljesítés, ha a kellékhibák szemmel láthatóak:

„Fallen die Mängel einer Sache in die Augen [...], so findet außer dem Falle arglistigen Verschweigens des Mangels oder einer ausdrücklichen Zusage, daß die Sache von allen Fehlern [...] frei sei, keine Gewährleistung statt.”¹²⁹⁴

A jogtudományi álláspont szerint akkor szemmel láthatóak a hibák, ha azokat még a szerződéskötés előtt az átvevő minden további nélkül felismerhette.¹²⁹⁵ Ilyen esetben, ha

¹²⁹⁰ Lásd: BECKMANN (2010), 117-124. p.

¹²⁹¹ E szabály gyökere is a római jogi megoldásban keresendő.

¹²⁹² Vö.: BGB § 442 (1): „... *dem Käufer ein Mangel infolge grober Fahrlässigkeit unbekannt geblieben*”, és „*vernünftigerweise nicht in Unkenntnis darüber [die Vertragswidrigkeit] sein konnte*”, és Irányelv, 2. cikk (3) bekezdés. A problémafelvetést lásd: KÄMPF M. (2007), 132. p.

Az összehasonlításhoz hasznosak az Irányelv kétnyelvű szövegváltozatai. Elérhetőek:

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=330258;cs&lang=hu&list=330258;cs.&pos=1&page=1&nbl=1&pgs=10&hwor ds=fogyaszt%C3%A1si%20cikk~&checktexte=checkbox&visu=#texte)

[lex.europa.eu/Notice.do?val=330258;cs&lang=hu&list=330258;cs.&pos=1&page=1&nbl=1&pgs=10&hwor ds=fogyaszt%C3%A1si%20cikk~&checktexte=checkbox&visu=#texte](http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=330258;cs&lang=hu&list=330258;cs.&pos=1&page=1&nbl=1&pgs=10&hwor ds=fogyaszt%C3%A1si%20cikk~&checktexte=checkbox&visu=#texte) (2013. január 25.).

¹²⁹³ SAAF (2005), 53. p.

¹²⁹⁴ Lásd: ABGB § 928.

¹²⁹⁵ KOZIOL (2010), 961. p.

mégis megkötik a szerződést, az a tudottan „hibás” dolog elfogadásának minősül, és így hibátlannak tekintendő a szolgáltatás az ABGB szerződések értelmezésére vonatkozó szabálya szerint (§ 914).¹²⁹⁶ Érdekes, hogy egyes ABGB-kommentárok szerint azt, hogy az átvevő a negatív tulajdonságokat ténylegesen tudomásul vette, nem kell bizonyítani, a szándékosan elhallgatott negatív tulajdonságok azonban vélelmezendően nem elfogadottak.¹²⁹⁷ Ezért képez kivételt a főszabály alól a BGB-vel egyezően az, hogy ha az átadó a hibát csalárdul, azaz neki felróható módon elhallgatta, valamint, ha olyan kifejezett ígéretet tett, miszerint a dolog mentes mindenféle hibától.¹²⁹⁸ A szavatosság kizárására a főszabállyal ellentétben nincs lehetőség fogyasztói ügyletek esetén a KSchG kógens rendelkezésének értelmében.¹²⁹⁹

6.3. Svájc

A *caveat emptor* történeti elvének érvényesülése mutatkozik meg az OR § 200-ban: „*Der Verkäufer haftet nicht für Mängel, die der Käufer zur Zeit des Kaufes gekannt hat.*”¹³⁰⁰ A fogalmazásmód egyértelműen mutatja, hogy dogmatikailag nem hibás a teljesítés, ha a vevő a hibát az adásvétel időpontjában ismerte.¹³⁰¹ Az, hogy a törvény az ésszerű, körültekintő eljárást várja el a vevőtől, nem csak a később tárgyalandó megvizsgálási és kifogásközlési kötelezettségek előírásából derül ki, hanem abból is, hogy a kellő figyelem tanúsítása esetén felismerhető hibákért való helytállást csak akkor követeli meg az eladótól, ha ő az adott konkrét hiba hiányára a vevőnek ígéretet tett [OR § 200 (2)]. Ez a követelmény harmonizál az ésszerűen eljáró minta-fogyasztó kategóriájával és az EU-s szabályozással, ezen kívül szinte teljesen megegyezik az ABGB rendelkezésével.¹³⁰²

7. A hibás teljesítésből fakadó jogkövetkezmények

Németországban a már említettek szerint a kellékhibás teljesítés az eladó elsődleges szerződéses kötelezettségének a megszegése, így a vevőnek az átvétel megtagadásához fűződő jogát eredményezheti (BGB § 320). A kötelmi általános szabályok szerint azonban,

¹²⁹⁶ KOZIOL (2010), 961. p.

¹²⁹⁷ SCHWIMANN (1997), 421. p.

¹²⁹⁸ A kifejezett (*ausdrücklich*) kétség kívülként értelmezendő. lásd: KOZIOL (2010), 961. p.

¹²⁹⁹ Vö.: KSchG § 9 és ABGB § 929.

¹³⁰⁰ Lásd: OR § 200 (1).

¹³⁰¹ Akárcsak a BGB szabálya, vö. BGB § 442 (1).

¹³⁰² Vö.: EuB C-210/96. számú Európai Bírósági ítélet, valamint Irányelv, 2. cikk (3) bekezdés, és ABGB § 928.

ha a jogosult a nem kötelemszerű teljesítést elfogadta teljesítésként, akkor annak ugyanolyan a joghatása, mint a teljesítésnek, azaz megszünteti a kötelmet.¹³⁰³ Amennyiben a kellékhiba az áru átvétele után derül ki, akkor a szavatossági helytállásból eredő jogkövetkezményeknek van helye.¹³⁰⁴

A szavatossági jogokat kellék- és joghibák esetén – a reform után már egységesen – a BGB § 437 határozza meg. A rendelkezés a korábbi szabályozással ellentétben, az Irányelv elvárásainak megfelelően kialakítja az ún. lépcsős igényérvényesítés rendszerét:

„Ist die Sache mangelhaft, kann der Käufer, wenn die Voraussetzungen der folgenden Vorschriften vorliegen und soweit nicht ein anderes bestimmt ist,

1. nach § 439 Nacherfüllung verlangen,

2. nach den §§ 440, 323 und 326 Abs. 5 von dem Vertrag zurücktreten oder nach § 441 den Kaufpreis mindern und

3. nach den §§ 440, 280, 281, 283 und 311a Schadensersatz oder nach § 284 Ersatz vergeblicher Aufwendungen verlangen.”¹³⁰⁵

A vevő ezek alapján követelheti a (1) „pótteljesítést” (*Nacherfüllung*),¹³⁰⁶ amely a kijavítás és az ugyanolyan hibátlan dologra történő kicserélés igényeit foglalja magában. Bizonyos feltételekhez kötötten (2) vételárcsökkentést (*Kaufpreisminderung*) követelhet, és emellett vagylagosan az elállás jogával (*Rücktritt*) élhet, amely utóbbi a reform után már általános szerződészegési jogorvoslat is. Mindezek mellett akár kumulatíván is (3) kártérítést kérhet (*Schadensersatz*), vagy a feleslegesen ráfordított költségek megtérítését követelheti a kötelmi jog általános szabályai szerint. A BGB § 475 kógens rendelkezésének megfelelően ettől a sorrendtől fogyasztói adásvétel esetén nem lehet eltérni a fogyasztó hátrányára. A *contrario* előnyére, a beleegyezésével természetesen el lehet térni tőle.

Ausztriában a már említettek szerint a szavatossági igényekről szóló rendelkezéseket az ABGB-ben és a fogyasztóvédelmi törvényben is érintette az Irányelv implementációja. Az ABGB így rendelkezik:

„Der Übernehmer kann wegen eines Mangels die Verbesserung (Nachbesserung oder Nachtrag des Fehlenden), den Austausch der Sache, eine angemessene Minderung des Entgelts (Preisminderung), oder die Aufhebung des Vertrags fordern.”¹³⁰⁷

¹³⁰³ BGB § 364 (1): *„Das Schuldverhältnis erlischt, wenn der Gläubiger eine andere als die geschuldete Leistung an Erfüllung statt annimmt.”*

¹³⁰⁴ ZERRES (2010), 169. p. Ez a szavatossági jogok kezdeteként meghatározott veszélyátszállási szabályból is fakad, BGB §§ 446-447, lásd lentebb.

¹³⁰⁵ Lásd: BGB § 437.

¹³⁰⁶ Az igény tartalmára tekintettel ezt az elnevezést tartottam a legmegfelelőbbnek a magyar fordításban.

¹³⁰⁷ ABGB § 932 (1).

Az átvevő a hiba miatt tehát kijavítást (illetve a hiány pótlását), a dolog kicserélését, az ellenszolgáltatás megfelelő csökkentését (árleszállítást), vagy a szerződés megszüntetését (elállást) követelhet. E szavatossági igények korábban is léteztek az osztrák jogban, de alkalmazásuk és a közülük való választás általában a hiba jellegétől függött.¹³⁰⁸ Újat az hozott a szabályozásban, hogy az Irányelv elvárásainak megfelelően a módosító rendelkezések felállítják a „szavatossági jogok hierarchiáját”:¹³⁰⁹ itt is elsődleges tehát a kijavítás és a kicserélés, másodlagos pedig az árleszállítás és az elállás igénye.¹³¹⁰ Mindemellett az osztrák jog szerint is lehetősége van a jogosultnak a hibás teljesítés miatt kártérítést követelni.

Svájcban a *caveat emptor* elvének a történeti jelentésénél szigorúbb kivételése található az OR-ben a hibás teljesítés miatti igényérvényesítés előfeltételei között. Ezek az előírások kettős követelményt rónak a vevőre, amelyek a fogyasztónak minősülő átlagember vásárlók oldalán a magánjogi fogyasztóvédelem deficitjeként jelentkeznek a szabályozásban.¹³¹¹

A vevő először is köteles az üzletmenethez képest a lehető leghamarabb megvizsgálni a dolog minőségét. Amint ez megtörtént, és a vevő hibát fedez fel, azonnal értesítenie kell arról az eladót, illetve ha a hiba később jelentkezik, akkor annak felfedezése után kell haladéktalanul közölnie azt (OR § 201).¹³¹² A bírói gyakorlat szerint a kifogásközlés egy szándéknyilatkozat, amelynek kellően konkrétnek kell lennie, azaz minden lényeges körülményt és adatot tartalmaznia kell a hibáról, illetve kifejezetten bele kell foglalni, hogy a vevő a teljesítést nem ismeri el szerződésszerűnek, és ezért az eladó helytállással tartozik.¹³¹³

Ugyancsak a vevő igényérvényesítési előkötelezettségei közé sorolható az eljárás a más helyről küldött áru esetében (az ún. helyközi vétel esetén). Amennyiben az eladónak az átvétel helyén (a vevő lakhelyén) nincs képviselője, akkor a vevő kellékhiba esetén

---

¹³⁰⁸ Gewährleistungsreform (2001), 3. p.

¹³⁰⁹ Lásd: PIRKER-HÖRMANN – HAMMERL (2004), 23. p.

¹³¹⁰ Vö. ABGB § 932 (2)-(4).

¹³¹¹ Lásd: PICHONNAZ (2003), 291. p. A kérdéskör részletes fejtegetéséhez lásd: BUCHER (1971), 1. p. Bucher különösen azon ügyletekkel kapcsolatban hívja fel a figyelmet a szabályozás átlagfogyasztóra nézve hátrányos mivoltára, amelyek számára jelentős költséget jelentenek, mint például autó vagy bútor adásvétele, uo. 2. p. Érdekes, hogy Bucher a tanulmányát több mint 40 évvel ezelőtt írta, de ez a deficit és a fogyasztóvédelem követelménye már akkor jelentkeztek a mindennapi gyakorlati tapasztalatok alapján.

¹³¹² A korai Szövetségi Bírósági gyakorlat szerint ezek az előkötelezettségek a forgalom biztonsága érdekében voltak szükségesek az adásvételi ügyletek esetén, lásd: BGE 88 II 365. számú ítélet: „Diese Vorschriften sind im Interesse der Verkehrssicherheit beim Kaufgeschäft aufgestellt...”. E döntést idézi közel 40 évvel később a BGer 4C. 395/2001. számú ítélet indoklása is.

¹³¹³ Lásd: HONSELL (2010), 88-89. p. hivatkozása a Szövetségi Bíróság döntésére (BGer 4C.395/2001.); a kifogásközlés tartalmához lásd: ZEHNDER (2000), 546. p.

köteles a dolog ideiglenes megőrzéséről gondoskodni, nem küldheti azt vissza minden további nélkül [OR § 204 (1)]. A tényállást késedelem nélkül rögzíttetnie kell, mert őt terheli a bizonyítási kötelezettség, hogy az általa állított hibák már az átvételkor megvoltak a dologban [OR § 204 (2)]. Gyorsan romlandó áru, például élelmiszer vagy ételféleség esetén a vevő jogosult, illetve – ha az eladó érdekei megkövetelik, akkor – köteles is a dolog helyén illetékes hatóság közreműködésével azt eladni illetve eladatni, és erről haladéktalanul értesíteni az eladót, annak érdekében, hogy a későbbi esetleges kártérítési kötelezettség alól magát kimentse [OR § 204 (3)].

A közlési kötelezettség „azonnaliságának” követelménye a svájci bírói gyakorlatban szigorúan értelmezett, és annál rövidebb ez a meghatározatlan tartamú jogvesztő határidő, minél hamarabb jelentkeznek a hibából eredő károk.¹³¹⁴

A megvizsgálási és kifogásközlési kötelezettség elmulasztása a vevő igényérvényesítésére nézve jár hátrányos következménnyel: a jogvesztő jellegű határidőből a bírói gyakorlat szerint az következik, hogy nem csak a szavatosságból eredő jogosultságainak érvényesítési lehetőségét veszíti el, hanem a kötelmi általános szabályok szerint követelhető, a nemteljesítés miatti kártérítés iránti igényt, sőt, a deliktuális jogalapú kártérítési igényét is.¹³¹⁵ A szubjektív motívum az eladó oldalán szankciós jelleggel ugyanakkor itt is megjelenik: ha a vevőt szándékosan megtéveszti, akkor az esetlegesen elmulasztott közlési kötelezettség sem zárja ki a szavatossági helytállást (OR § 203).

A kellékhibás teljesítés tekintetében az OR különbséget tesz a fajlagos és az egyedi ingó-adásvétel között. A fajlagos vételnél az általában elfogadott álláspont, az ún. „teljesítési elmélet” (*Erfüllungstheorie*)¹³¹⁶ szerint a minőség és a megígért tulajdonságok is részét képezik a szerződés tartalmának, mivel a fajta szerint meghatározott szolgáltatás általános szabálya is kimondja, hogy az adós nem szolgáltatathat középminőségű dolgot, hanem kizárólag a fajtának minőségileg megfelelő dolgot ajánlhat fel a vevőnek.¹³¹⁷ A másik, ún. „szavatossági elmélet” (*Gewährleistungstheorie*) képviselői szerint az egyedi vételnél elválnak a teljesítés és a szavatosság szabályai, és így a hibamentesség nem az általános szolgáltatási kötelezettség része, hanem a speciális jogintézmény, a szavatosság

---

¹³¹⁴ A rendelkezésből azonban kiderül, hogy itt jelentősége van a hiba nyílt vagy rejtett mivoltának. Lásd: PICHONNAZ (2003), 291. p. A borvételnél például egységesen 9 napban állapította meg a gyakorlat a határidőt, mert a bornak először „pihennie” kell, lásd: BGE 26 II 194. számú ítélet. A már a teljesítés alkalmával megállapított hibák azonnal közlendőek, lásd: BGer. 4D. 4/2011. számú ítélet. A legújabb bírósági gyakorlathoz lásd: REETZ – ZIMMERLI (2012), 9-34. p.

¹³¹⁵ Vö. OR §§ 41 és 97. Lásd: BGE 90 II 86; 67 II 137; 104 II 357; 113 II 78. számú ítéletek.

¹³¹⁶ Lásd: KELLER – SIEHR (1995), 71-72. p.

¹³¹⁷ OR § 71, lásd többek között: NEUENSCHWANDER (1971), 24. p.

tárgya.¹³¹⁸ A két elmélet közötti tudományos ellentét tárgya tehát az, hogy a dolog minősége szerződési tartalomnak minősül-e, és ennek függvényében annak nem megfelelő állapota eredményez-e szavatossági helytállást.¹³¹⁹ A többségi álláspont alapján a megfelelő minőség az egyedi dolog adásvételének is természetes szerződéses velejárója, ami levezethető a jóhiszeműség és tisztesség polgári jogi alapelvéből.¹³²⁰

Eugen Bucher hangsúlyozza, hogy a fajlagos vétel és a helyettesíthető dolog vétele nem szinonim kategóriák.¹³²¹ A kereskedelmi forgalomban nagyon gyakori a csak „látszólag” fajlagos vételi ügylet: amennyiben a helyettesíthető dolog, azaz a fajta egy adott „példányára” köttetik meg a szerződés, akkor az egyedi vétel szabályai alkalmazandóak, és Bucher szerint csak akkor fajlagos a vétel, ha a vevő az árut minta szerint vette meg, vagy azt katalógusból¹³²² vagy web-áruházból „rendelte”.

A jogkövetkezményekre vonatkozó főszabály megadja a választás jogát a vevőnek a két fő kellékszavatossági jog, a vételárcsökkentés és az elállás igénye között.¹³²³ Emellett a vevő fajlagos vétel esetén élhet a kicserélés jogával is. Minden esetben rendelkezik azonban a kártérítés alternatív követelésének a jogával is.

7.2. A kijavítás és a kicserélés joga

7.2.1. Németország

Az Irányelv lépcsős igényérvényesítési rendszerének megfelelően a BGB szerint a vevő elsősorban pótteljesítést követelhet kellékhiba esetén. A pótteljesítés a kijavítás és a kicserélés igényeit foglalja magában, amelyek ún. teljesítési igények (*Erfüllungsansprüche*), azaz a hiba természetbeni orvoslását teszik lehetővé:¹³²⁴

„(1) Der Käufer kann als Nacherfüllung nach seiner Wahl die Beseitigung des Mangels oder die Lieferung einer mangelfreien Sache verlangen.

¹³¹⁸ Lásd többek között: BUCHER (1988), 68. p.

¹³¹⁹ A vita két szembenálló oldalának érveire lásd: GIGER (1979), 306-307. p.

¹³²⁰ A többségi állásponthoz lásd többek között: NEUENSCHWANDER (1971), 25. p. A „*Treu und Gluben*” a polgári jog alapelve, lásd: ZGB § 2 (1): „*Jedermann hat in der Ausübung seiner Rechte und in der Erfüllung seiner Pflichten nach Treu und Glauben zu handeln.*”. Az elv az OR számos rendelkezésében külön nevesítve is szerepel, például a tévedésnél (§ 24), a halasztó feltételnél (§ 156), a bérlet felmondásánál (§ 271), stb.

¹³²¹ BUCHER (1971), 6. p. Az elhatárolási kérdések fejtegetését a magyar jog vonatkozásában lásd: I. rész 4. fejezet 3. pont.

¹³²² BUCHER (1971), 6. p.

¹³²³ Lásd: OR § 205 (1). A pandekta hagyományokat tükrözi a vevői igényeinek elnevezése: „*Wandelung*” és „*Minderung*”, ezen kívül a választási jog, azaz az alternatív keresetek biztosítása. A választás joga azonban erősen behatárolt, lásd később.

¹³²⁴ SÄÄF (2005), 57. p.

(2) Der Verkäufer hat die zum Zwecke der Nacherfüllung erforderlichen Aufwendungen, insbesondere Transport-, Wege-, Arbeits- und Materialkosten zu tragen.

(3) Der Verkäufer kann die vom Käufer gewählte Art der Nacherfüllung unbeschadet des § 275 Abs. 2 und 3 verweigern, wenn sie nur mit unverhältnismäßigen Kosten möglich ist. Dabei sind insbesondere der Wert der Sache in mangelfreiem Zustand, die Bedeutung des Mangels und die Frage zu berücksichtigen, ob auf die andere Art der Nacherfüllung ohne erhebliche Nachteile für den Käufer zurückgegriffen werden könnte. Der Anspruch des Käufers beschränkt sich in diesem Fall auf die andere Art der Nacherfüllung; das Recht des Verkäufers, auch diese unter den Voraussetzungen des Satzes 1 zu verweigern, bleibt unberührt.¹³²⁵

A vevőt megilleti a kijavítás és a kicserélés közötti választás joga, bizonyos korlátok között. Mivel az eladó köteles viselni a pótteljesítés foganatosításából eredő minden költséget, így különösen a szállítási-, az úti-, és az anyagköltségeket, valamint a munkadíjat, ezért a választott igény teljesítését megtagadhatja, ha az aránytalan költségekkel járna számára. Az arányosság kérdése a hibátlan állapotban lévő dolog értéke, a hiba jellege, és az alapján ítélandó meg, hogy a pótteljesítés másik módja nem járna-e a vevő számára jelentős hátránnyal. Amennyiben fennáll az aránytalan költségvonzat esete, akkor az eladó erre hivatkozhat, és a pótteljesítés másik módjára korlátozódik a vevő igénye.¹³²⁶ Problematikus az, hogy a megfogalmazás nem általában a jogorvoslatok viszonylatában, hanem csak e két első lépcsős jog vonatkozásában fennálló arányosságra enged következtetni. Az Irányelv angol és német szövege is az „alternatív jogorvoslat” (*alternative remedy; die alternative Abhilfemöglichkeit*) kifejezést használja, ami valóban ezt tükrözi.¹³²⁷ A kérdéssel kapcsolatos a később részletesen tárgyalandó C-65/09. számú Európai Bírósági ítélet.¹³²⁸

Kicserélés esetén a fajlagos szolgáltatás általános szabálya szerint a kialakult fajtába tartozó másik árut kell az eladónak szolgáltatnia [BGB § 243 (1)]. Egyedi vétel esetén más a helyzet, mert a jogtudomány egyik táborának álláspontja szerint eleve kizárt a kicserélés igénye.¹³²⁹ A kérdés azért problematikus, mert a kötelmi jogi reform egyik újítása, hogy nem tesz különbséget a jogkövetkezmények tekintetében a fajlagos és egyedi vétel között.¹³³⁰ A másik jogtudományi álláspont szerint, bár a törvényhozó kiindulópontja

¹³²⁵ Lásd: BGB § 439 (1)-(3).

¹³²⁶ BGB § 439. (3) 3. mondat.

¹³²⁷ Vö. Irányelv, 3. cikk (3) bekezdés.

¹³²⁸ Lásd: jelen fejezet 8. pontja.

¹³²⁹ CSIZMAZIA (2002), 431. p.

¹³³⁰ CSIZMAZIA (2002), 431. p.

az volt, hogy az egyedi vételnél a legtöbb esetben kizárt a kicserélés,¹³³¹ mégsem vethető el annak lehetősége elvi értelel.¹³³² Azt kell eldönteni, hogy a felek megállapodása alapján egy másik dolog az eredeti adásvételi tárgy helyébe léphet-e a kicserélési jog keretei között.¹³³³ A kérdés megválaszolása különösen az új állapotú helyettesíthető áruk, illetve a nem helyettesíthető használt áruk esetén jelent nehézséget.¹³³⁴ Ez a fent tárgyalt fajlagos vétel és helyettesíthető dolog elhatárolásával kapcsolatos. A fajlagos szolgáltatásra vonatkozó törvényi rendelkezés alapján, ha a kötelezett egy, a fajtába tartozó középminőségű dologgal teljesít, akkor a kötelelem attól kezdve arra az adott dologra korlátozódik.¹³³⁵ Individualizálódik tehát a kötelelem tárgya, a szolgáltatás egyedi lesz annak ellenére, hogy eredetileg fajta szerint meghatározott dologról volt szó.¹³³⁶ Így tehát véleményem szerint fajta szerinti vétel esetén is lehetőség van a dolog kicserélésére.

Kicserélés esetén az eladónak általában joga van arra, hogy a hibás árut valamint az időközben keletkezett hasznokat visszakövetelje a vevőtől [BGB § 439 (4)]. Fogyasztói adásvétel esetén a vevő kötelezettsége – a főszabálytól eltérően – csak a hibás dolog visszaszolgáltatására korlátozódik, ahelyett az esetlegesen megsemmisült dolog értékét és a hasznokat az eladó nem követelheti vissza.¹³³⁷

Kijavítási igény esetén az eladó maga köteles megjavítani az árut, vagy mással is elvégeztetheti: amennyiben több módja is lehetséges az igény kielégítésének, akkor a költségvonzatot is szem előtt tartva maga döntheti el, hogy melyiket választja.¹³³⁸ Üdvözlendő, hogy a kódex kifejezetten szabályozza azt a megdönthető vélelmet, miszerint a kijavítás a második sikertelen kísérlet után megghiúsultnak tekintendő, azaz ez után a vevő minden további nélkül áttérhet a második lépcsős igényekre.¹³³⁹

---

¹³³¹ Lásd: BT-Drucks. 14/6040, 232. p. és annak utalása az Irányelv Preambulumának 16. bekezdésére.

¹³³² LOOSCHELDERS (2011), 29. p.

¹³³³ Lásd: CANARIS (2003), 833. p.

¹³³⁴ Lásd: LOOSCHELDERS (2011), 29. p.

¹³³⁵ Lásd: BGB § 243 (1)-(2): „*Wer eine nur der Gattung nach bestimmte Sache schuldet, hat eine Sache von mittlerer Art und Güte zu leisten. Hat der Schuldner das zur Leistung einer solchen Sache seinerseits Erforderliche getan, so beschränkt sich das Schuldverhältnis auf diese Sache.*”.

¹³³⁶ Ezt már a római jogban is így ítélték meg, lásd: MOLNÁR – JAKAB (2012), 250. p.

¹³³⁷ Lásd: BGB § 474 (2). Az általános szabályok alapján az eladó az áru helyett igényt tarthat a dolog értékének a megtérítésére is, lásd: a BGB § 439 (4) utaló szabálya a § 346-ra.

¹³³⁸ Lásd: LOOSCHELDERS (2011), 28. p. 126. lj. hivatkozása Reinicke, Dietrich – Tiedtke, Klaus: Kaufrecht (Carl Heymanns, Köln, 2009.) című művére.

¹³³⁹ Lásd: BGB § 440 2. mondat: „*Eine Nachbesserung gilt nach dem erfolglosen zweiten Versuch als fehlgeschlagen, wenn sich nicht insbesondere aus der Art der Sache oder des Mangels oder den sonstigen Umständen etwas anderes ergibt.*”.

7.2.2. *Ausztia*

A jogosult elsődleges szavatossági jogai az Irányelvnek megfelelően az ABGB alapján szintén a kijavítás és a kicserélés.¹³⁴⁰ A kijavítási igény a hibás dolog javításán kívül az esetleg hiányzó alkatrész pótlását is magában foglalja. A kicserélés igénye az eredeti dologgal azonos másik, hibátlan dolog szolgáltatását jelenti, ebből következik, hogy lényegében csak helyettesíthető dolog esetén van helye.¹³⁴¹

A kicserélés és kijavítás igényei között választás illeti meg a jogosultat, azonban ennek korlátai vannak, amelyek ugyancsak az Irányelv minimumkövetelményeit tükrözik, és a BGB szabályaival is harmonizálnak: nem gyakorolható sem a kijavítás, sem a kicserélés joga, ha lehetetlen, vagy az átadónak, a másik jogorvoslattal összehasonlítva, aránytalanul magas költségráfordítással járna.¹³⁴² A jogorvoslat lehetetlensége merül fel például az egyedi, helyettesíthetetlen dolog (festmény, szobor, antik bútordarab) kicserélése kapcsán. Az aránytalanság megállapításánál figyelembe kell venni a dolog hibátlan állapotbani értékét, a hiba súlyát, és a másik jogorvoslattal az átvevőnek (esetlegesen) okozott kellemetlenséget [ABGB § 932 (2)].

A személygépjármű adásvétele e kérdésnél szemléletes példa, hiszen általában jelentős értéket képvisel a fogyasztó számára. Amennyiben például az új autó navigációs rendszerében adódó hiba miatt akar élni a vevő az első lépcsős szavatossági jogai közül a kicserélés igényével, az aránytalan költséget keletkeztetne az eladó oldalán, mert egy autó használt volta máris jelentős értékcsökkenést jelent, amely az eladót terheli, ha a visszavett autót újra el akarja adni.¹³⁴³ A kicserélés helyetti kijavítás ideje alatt viszont a vevő az autót nem tudja használni, ami kellemetlenséget és esetleges további költségeket okoz neki. Figyelembe kell azonban venni, hogy a navigációs rendszerben rejlő hiba jelentősége nem hat ki a rendeltetésszerű használatra, mert anélkül is működőképes műszaki állapotú az autó. Ezen felül a kicserélés esetén is több időt vehet igénybe az új, hibátlan autó papírjainak rendezése, stb. Egy ilyen, a példában szereplő hiba esetén tehát a körülményeket mérlegelve a kicserélés a kijavításhoz képest véleményem szerint aránytalannak minősíthető, ezért a jogosult csak a kijavítás igényével élhet.

---

¹³⁴⁰ Lásd: ABGB § 932 (2): „Zunächst kann der Übernehmer nur die Verbesserung oder den Austausch der Sache verlangen...”.

¹³⁴¹ KLETECKA (2001), 43. p.

¹³⁴² ABGB § 932 (2): „Ob dies der Fall ist, richtet sich nach dem Wert der mangelfreien Sache, der Schwere des Mangels und den mit der anderen Abhilfe für den Übernehmer verbundenen Unannehmlichkeiten.”.

¹³⁴³ Lásd: PERNER – SPITZER (2007), 169. p.

Amint azt az előző pontban is kifejtettem, problematikus, hogy az Irányelv megfogalmazása nem általában a jogorvoslatok viszonylatában, hanem csak e két első lépcsős jog vonatkozásában fennálló arányosságra enged következtetni a választás jogát illetően. Az osztrák jogalkotó azonban a második lépcsős jogok alkalmazásának előfeltételei között az Irányelvnél konkrétan fogalmaz, mert úgy rendelkezik, hogy ha a kijavítás és a kicserélés is lehetetlen, vagy az átadónak aránytalanul magas költséggel járna, akkor élhet a jogosult a második lépcsős igényekkel. Így tehát mindkét első lépcsős jog esetén vizsgálni kell a korlátozó körülményeket, és ha azok mindkettő esetén fennállnak, akkor a vevőnek át kell térnie a második lépcsőben szereplő igényekre,¹³⁴⁴ lényegében nincs is más lehetősége.¹³⁴⁵

A dolog jellegéhez és rendeltetéséhez igazodó megfelelő határidőn belül, és az átvevőnek okozott lehető legcsekélyebb kellemetlenséggel kell teljesíteni a kijavítást és a kicserélést [ABGB § 932 (3)]. Teljesítésük módjáról fogyasztói szerződés esetén az ABGB mellett a KSchG is rendelkezik. Eszerint a kicserélést és a kijavítást az átadás helyén kell foganatosítani, ha pedig a dolgot az eladó a szerződésnek megfelelően valamely belföldi helyre küldi vagy szállítja, akkor ezen a helyen, mert ilyenkor ez minősül az átadás helyének [KSchG § 8 (1) 1. mondat]. Ha a fogyasztó azt kéri, akkor azon a helyen kell végrehajtania a vállalkozónak az igényt, ahol a dolog szokásosan található, amennyiben az belföldön van, az eladónak nem „meglepő”, és ha a dolognak az eladóhoz szállítása a fogyasztó által a dolog jellege miatt lehetetlen – különösen, ha a dolog hatalmas, nehéz, vagy beépítés folytán ingatlaná vált [KSchG § 8 (1) 2. mondat]. Amennyiben azonban a dolog elküldése a fogyasztó által megvalósítható, akkor az eladó kérheti ezt, az azzal járó veszélyt, kockázatot és költségeket azonban neki kell viselnie [KSchG § 8 (2)].

A kicseréléssel és kijavítással járó költségek – különösen a szállítási- és anyagköltségek valamint a munkadíj – egyébként is minden esetben az eladót terhelik a BGB rendelkezésével egyezően [KSchG § 8 (3)]. Ezeket a törvény csak példálózó jelleggel, mint a legfontosabb költségvonzati kategóriákat adja meg (az Irányelv szövegezésének megfelelően), de emellett a joggyakorlat más, az igények teljesítésével összefüggő szükséges költségek viselését is a kötelezett terhére rója. Ilyen például a hibás

---

¹³⁴⁴ Lásd többek között: PERNER – SPITZER (2007), 169. p.

¹³⁴⁵ Vö. Irányelv, 3. cikk (5) bekezdés: „A fogyasztó a vételár megfelelő csökkentését kérheti vagy elállhat a szerződéstől, ha nem jogosult sem a fogyasztási cikk kijavítására, sem a kicserélésére...”. Ezzel ellentétesen döntött azonban a később tárgyalandó C-65/09. számú ítéletében az EuB, lásd később: 8. pont. Az irányelv-konform jogértelmezés problematikájához az osztrák jogban lásd: KLAMERT (2008), 159-164. p.

jármű elszállításának a költsége.¹³⁴⁶ Az azonban még a szakirodalomban is vitatott, hogy ide sorolható-e az abból fakadó szállítási költség megtérítése, hogy a fogyasztó a hibás dolgot visszaviszi az eladóhoz, illetve onnan elhozza azt.¹³⁴⁷

7.2.3. Svájc

A svájci jog szerint fajlagos vételnél az áru nem individualizált, hanem a fajta jellemzőinek megfelelő, középminőségű dolgo(ka)t kell az eladónak szolgáltatnia a svájci jog szerint [OR § 71 (1)-(2)]. A törvény ennek fényében fajlagos vétel esetén rendelkezik a kicserélési jogról:

„Geht der Kauf auf die Lieferung einer bestimmten Menge vertretbarer Sachen, so hat der Käufer die Wahl, entweder die Wandlungs- oder die Minderungsklage anzustellen oder andere wahrhafte Ware derselben Gattung zu fordern.”¹³⁴⁸

Amennyiben tehát a vétel meghatározott mennyiségű helyettesíthető dolog szolgáltatására irányul, akkor a vevő az elálláson és a vételárcsökkentésen kívül a fajtába tartozó ugyanolyan másik árut is követelhet kellékszavatossági igényként.¹³⁴⁹ Emellett az eladónak kedvező szabály az, hogy ha helyi vételről van szó,¹³⁵⁰ akkor az eladó maga is dönthet úgy, hogy a meghatározott fajtába tartozó másik ugyanolyan árut szolgáltat, kimentve magát minden további igény teljesítése alól [OR § 206 (2)].¹³⁵¹

A fajlagos vétel és a helyettesíthető dolog egyedi vétele közötti különbségtétellel kapcsolatos fontolgatások a „*Nachlieferung*” igénye vonatkozásában (is) relevánsak. Bucher már 1971-ben írt tanulmányában felveti azt a – véleményem szerint – megalapozott javaslatot, miszerint a standardizált tömegtermékek korában megfontolandó lenne a kizárólag a fajlagos vételre korlátozott kicserélést a helyettesíthető dolgok egyedi vételére is kiterjeszteni.¹³⁵²

¹³⁴⁶ Lásd: Erl 422 BlgNR 21. GP 23. számú döntés; KOZIOL (2010), 1968. p.

¹³⁴⁷ Lásd: KOZIOL (2010), 1968. p. Van olyan jogtudományi álláspont, amely szerint a fenti költségviselési kötelezettséget helyesebb lett volna az ABGB-ben szabályozni, mert minden szavatossági igényérvényesítés esetén a kötelezett oldalán fennálló reális követelmény ez, de ha már a jogalkotó a KSchG-be építette azt, akkor is ésszerű az analóg alkalmazása nem fogyasztói jogügyletek esetén is. A kijavítás és kicserélés költségmentességének követelménye pedig ugyan csak a KSchG-ben szerepel, de magától értetődően minden esetben térítésmentes ezen igények érvényesítése, lásd ehhez: KREJCI (2004), 132. p.

¹³⁴⁸ OR § 206 (1). Ez a szabály is a BGB eredeti rendelkezését tükrözi, lásd: I. rész 2. fejezet 2.7. pont.

¹³⁴⁹ GIGER (1979), 513. p. Az OR szóhasználata szerint „*Ersatzleistung*”, a szakirodalomban „*Nachlieferung*”-ként emlegetik, lásd például: HONSELL (2010), 128. p.

¹³⁵⁰ „*Platzkauf*”, lásd: BUCHER (1971), 6. p.

¹³⁵¹ A vevő összes kárát meg kell azonban térítenie, lásd később.

¹³⁵² Lásd: BUCHER (1971), 6. p. 15. l.j. Ez történt meg hazánkban a Ptk. 1977-es módosításakor, lásd: I. rész 4. fejezet 6.2. pont.

A svájci adásvételi jogból hiányzik az Irányelv nyomán az Európai Unió tagállamok magánjogában szereplő kijavítás iránti igény szabályozása. Ezt a hiányosságot is régóta a kellékszavatosság törvényi konstrukciójának egyik deficitjeként emlegeti a tudomány.¹³⁵³ Ennek ellenére a gyakorlatban a szerződő felek nagyon gyakran kötik ki a szerződésben a vevő kijavítási jogát,¹³⁵⁴ ami egyébként levezethető a „*Treu und Glauben*” általános elvéből is.¹³⁵⁵ A joggyakorlat és a jogtudomány egyik tábora ebből az elvből, valamint a vállalkozási szerződésnél szereplő azonos igényből analóg módon vezeti le az adásvétel esetén is fennálló törvényes kijavítási igényt.¹³⁵⁶

A szabályozási hiány azért is problematikus, mert a jogtudomány hangsúlyozza a vevő kijavítási igényének és az eladó kijavításhoz való jogának az elhatárolását.¹³⁵⁷ Az utóbbi ugyanis a jogtudomány álláspontja szerint – ugyancsak a „*Treu und Glauben*” alapján – a könnyen javítható hibák esetén mindig fennáll az eladó oldalán, azaz a vevőnek ilyen esetekben mintegy kötelessége a dolog kijavítását elfogadnia az eladótól.¹³⁵⁸

7.3. Elállás és vételárcsökkentés

7.3.1. Németország

Az **elállási jog** az ún. második igényérvényesítési lépcsőben áll a jogosult rendelkezésére, és a BGB utaló szabálya alapján a kötelmi általános részben foglaltak szerint élhet vele a fogyasztó (§ 437). Az elállás tehát a visszterhes szerződés nemteljesítése vagy nem szerződésszerű teljesítése esetén alkalmazandó szerződésszegési jogorvoslat [§ 323 (1)]. A jog érvényesítése előtt a kötelezett számára megfelelő határidőt kell tűzni a teljesítésre vagy a pótteljesítésre:

„Erbringt bei einem gegenseitigen Vertrag der Schuldner eine fällige Leistung nicht oder nicht vertragsgemäß, so kann der Gläubiger, wenn er dem Schuldner erfolglos eine angemessene Frist zur Leistung oder Nacherfüllung bestimmt hat, vom Vertrag zurücktreten.”¹³⁵⁹

---

¹³⁵³ Lásd többek között: KRAMER (1998), 211-212. p. Honsell a római jogi hagyományokra vezeti vissza a kijavítási jog hiányát, lásd: HONSELL (2010), 101. p.

¹³⁵⁴ KÄSER (2000), 49. p. A joggyakorlathoz lásd többek között: BGE 91 II 344. számú ítélet.

¹³⁵⁵ Lásd: GIGER (1979), 513. p.

¹³⁵⁶ GIGER (1979), 513-514. p.; KÄSER (2000), 49. p. 152. lj.; HONSELL (2010), 101. p. A tudomány megosztottsága a kérdésben egyébként az „*Erfüllungstheorie*” és a „*Gewährleistungstheorie*” képviselőinek különböző álláspontjára vezethető vissza, a kérdéshez lásd: GULDIMANN (1986), 13-14. p.

¹³⁵⁷ KÄSER (2000), 49. p.; HONSELL (2010), 102. p.

¹³⁵⁸ GIGER (1979), 518. p.

¹³⁵⁹ BGB § 323 (1).

Amennyiben a kitűzött határidőn belül sem történik meg a szerződés szerű teljesítés, akkor élhet a fogyasztó az elállás jogával, amelyet egyoldalú jognyilatkozattal gyakorolhat.¹³⁶⁰

A szerződés szerű teljesítésre vonatkozó határidőtűzés számos esetben mellőzhető, és az elállási jog ilyenkor lényegében feltétel nélkül gyakorolható.¹³⁶¹ Ezek az alábbi esetek:

1. ha a kötelezett a teljesítést súlyosan és végérvényesen megtagadja [§ 323 (2)],
2. az ún. fixhatáridős ügyletek esetén [§ 323 (2)],
3. olyan különös körülmények felmerülése esetén, amelyek mindkét fél érdekeit szem előtt tartva az elállási jog minél előbbi gyakorlását indokolják [§ 323 (2)],
4. abban az esetben akár az esedékesség előtt is, ha nyilvánvaló, hogy az elállás feltételei fenn fognak állni [§ 323 (4)],
5. amennyiben a szolgáltatás teljesítése a kötelezett (vagy bárki) számára lehetetlen [§ 275 (1)],
6. ha olyan ráfordítást követel meg a teljesítés az eladótól, ami a kötelezetre és a „*Treu und Glauben*” elvére figyelemmel nagymérvű aránytalanságban áll a jogosultnak a szolgáltatáshoz fűződő érdekével [§ 275 (1)],
7. ha a kötelezeten alapján az eladónak személyesen kellene teljesítenie, de az ezzel szemben felmerülő akadályok és a vevő teljesítéshez fűződő érdekének összemérése alapján nem várhatóak el tőle [§ 275 (3)],
8. amennyiben az eladó a pótteljesítés mindkét módját megtagadja arra hivatkozva, hogy azok teljesítése csak aránytalan költségvonzattal lehetséges,¹³⁶²
9. ha a pótteljesítés vevőt megillető formája meghiúsul [§ 440, 2. mondat], valamint
10. ha a pótteljesítés vevőt megillető formája nem várható el az eladótól [§ 440, 1. mondat].

Az Irányelv nem követel meg határidőtűzést a fogyasztótól az elállási jog gyakorlásához, így felmerül a német rendelkezések konformitásának kérdése.¹³⁶³ Egyes tudományos álláspontok szerint azonban ezt a konformitási problémát irányelv-harmonikus jogértelmezéssel egyszerűen fel lehet oldani a BGB § 323 (2) 3. mondata alapján.¹³⁶⁴ Eszerint, amennyiben különös körülmények forognak fenn, amelyek mindkét fél érdekeinek mérlegelésével a mielőbbi elállást indokolják, akkor nem kötelező a határidőtűzés.¹³⁶⁵

Az elállási jog gyakorlásának azonban egyéb korlátai is vannak: nem lehet elállni jelentéktelen kötelezettségszegés, azaz csekély kellékhiba esetén [§ 323 (5) 2. mondat].¹³⁶⁶ Akkor sem megengedett az elállás, ha egyedül vagy túlnyomórészt a jogosultnak felróható

¹³⁶⁰ ZERRES (2010), 187. p.

¹³⁶¹ Ebben a körben a szabályozás áttekintése meglehetősen nehéz, mivel a BGB számtalan utaló normát tartalmaz. A teljes kérdéskörhöz lásd: CETINER (2006), 184-186. p.

¹³⁶² Vö.: BGB § 439 (3) és § 440, 1. mondat.

¹³⁶³ Vö. Irányelv, 3. cikk (5) bekezdés.

¹³⁶⁴ Lásd: BGB § 323 (2) 3. mondat: „*Die Fristsetzung ist entbehrlich, wenn [...] besondere Umstände vorliegen, die unter Abwägung der beiderseitigen Interessen den sofortigen Rücktritt rechtfertigen.*”.

¹³⁶⁵ Így vélekedik többek között LOOSCHELDERS (2011), 34-35. p.

¹³⁶⁶ Ez teljesen megfelel az Irányelv, 3. cikk (6) bekezdésének, valamint a BGB korábbi szabályának is.

az a körülmény, ami őt az elállásra feljogosítaná, valamint, ha a kötelezettnek fel nem róható körülmény olyan időben lép fel, amikor a jogosult késedelemben van az átvétellel [§ 323 (6)]. Ezen kívül a többségi tudományos álláspont szerint kizárt az elállás akkor is, ha az eladó pusztán mennyiségileg szolgáltatott kevesebbet a szerződésben kikötötnél.¹³⁶⁷

Az elállás jogkövetkezménye az eredeti, szerződéskötés előtti állapot helyreállítása.¹³⁶⁸ A feleknek a kötelmi általános szabályok értelmében vissza kell szolgáltatni a korábban nyújtott szolgáltatásokat és az időközben keletkezett hasznokat, valamint a használatból eredő károkat is meg kell téríteni [BGB § 346 (1)]. Ez utóbbi szabály a német legfelsőbb bíróság döntése értelmében azért nem áll ellentétben az Irányelvvel, mert elállás esetén a vevő úgyszólván visszakapja a vételárat a kamatokkal együtt, és a rendeltetésszerű használatból eredő károk kívül esnek a megtérítési kötelezettségen.¹³⁶⁹ A korábbi szabályozással ellentétben sosem kizárt az elállási jog az áru megsemmisülése esetén, hanem ilyenkor az áru értékének megtérítésére kötelezik a vevőt [§ 346 (2)]. Ismét felmerül azonban a kérdés, hogy mennyiben felel meg az Irányelvnek ez a rendelkezés. A jogtudomány álláspontja szerint, amennyiben a dolog a hiba miatt, rendeltetésszerű használat során semmisül meg, csak akkor alkalmazható a § 346 (2), azaz olyankor a vevő nem tartozik kártérítési kötelezettséggel.¹³⁷⁰

A **vételárcsökkentés** nem került át a szerződésszegés általános szabályai közé, hanem megmaradt különös adásvételi jogintézménynek. A BGB, mint második lépcsős kellékszavatossági jogot szabályozza az elállási jog mellett.¹³⁷¹ Gyakorlásának előfeltétele a határidőtűzés a teljesítésre vagy pótteljesítésre, csakúgy, mint az elállási jognak, és arra csak a határidőtűzés sikertelen letelte után jogosult a vevő.¹³⁷² A jog érvényesítése, csakúgy, mint az elállásé, egyoldalú nyilatkozat útján foganatosítható.¹³⁷³ Az elállási joggal ellentétben azonban a vételárcsökkentés csekély hiba esetén is gyakorolható [§ 441 (2) 2. mondat].

Az eredeti szöveget fenntartva a BGB pontosan meghatározza a vételárcsökkentés mértékének számítási módját [BGB § 441 (3)]. Olyan arányban kell a vételárat csökkenteni, amilyen arányban az adásvétel megkötésekor a hibátlan állapotban lévő dolog

---

¹³⁶⁷ Lásd: LOOSCHELDERS (2011), 37. p.

¹³⁶⁸ Lásd: ZERRES (2010), 187. p.

¹³⁶⁹ Lásd: BGH, NJW 2010, 148. számú döntés. Vö. BGB § 346 (2) 3. mondat.

¹³⁷⁰ LOOSCHELDERS (2011), 39-40. p.

¹³⁷¹ DAUNER-LIEB – KONZEN – SCHMIDT (2003), 16. p. Lásd: BGB § 441 (1): „*Statt zurückzutreten, kann der Käufer den Kaufpreis durch Erklärung gegenüber dem Verkäufer mindern.*”.

¹³⁷² KÄMPF M. (2007), 136. p.; lásd: BGB §§ 441 (1), 323 és 440.

¹³⁷³ KÄMPF M. (2007), 136. p.

értéke a hibás dolog tényleges értékéhez viszonyul.¹³⁷⁴ Amennyiben lehetséges, becslés útján kell megállapítani ezeket az értékeket. E relatív számítási módszer alapján a fogyasztó szavatossági igényének a kielégítése úgy megy végbe, hogy az eladó köteles a fenti módszer alapján kiszámított, csökkentett vételár és a már kifizetett vételár különbözetét a vevő részére visszatéríteni.¹³⁷⁵ A módszer előnye, hogy megőrzi az ár-érték arány tekintetében a felek eredeti alkuját: a vevő számára kedvező vétel esetén a vételár az áru hibátlan objektív értékénél kevesebb, kedvezőtlen vétel esetén pedig több. A módszer a következő példával is szemléltethető:

1) A vevő számára kedvező vétel esete: „A” vett egy mobiltelefont 80 euróért, amelynek objektív piaci értéke hibátlan állapotban 100 euró, hibás állapotban pedig 60 euró. A mobiltelefonon nem használható több olyan alkalmazás, amely a szerződésben kikötött tulajdonságok részét képezi, de a vevő ezt csak a telefon átvétele után, otthon fedezi fel. X az csökkentett vételárat jelöli. A relatív módszer alapján: $X/80 = 60/100 \rightarrow X = 48$. A ténylegesen kifizetett 80 euró vételárból tehát a vevő 48 eurót kap vissza sikeres vételárcsökkentési igény érvényesítése esetén.

2) A vevő számára kedvezőtlen vétel esete: A vevő ugyanazért a mobiltelefonért 120 eurót fizetett. A számítás képlete így: $X/120 = 60/100 \rightarrow X = 72$. Azaz a vevő a ténylegesen kifizetett 120 euróból 72 eurót kap vissza vételárcsökkentés címén. Ha a két esetet összehasonlítjuk: a $48/80$ és a $72/120$ aránya megegyezik, így a vevő igényérvényesítése esetén az ár-érték arány „kompenzálásának” igénye a relatív módszer törekvéséhez igazodva célt ér.

A már nyújtott szolgáltatást a vételárcsökkentési igény esetén is vissza kell adni az elállás szabályai szerint, valamint a hasznokat (vagy azok helyett az értéküket) megfelelően vissza kell téríteni fogyasztói adásvétel esetén is.¹³⁷⁶ A vételárcsökkentés igénye az elállással ellentétben azonban akkor sem zárható ki, ha egyedül vagy túlnyomórészt a jogosultnak felróható az a körülmény, ami őt a vételárcsökkentésre feljogosítja.¹³⁷⁷

---

¹³⁷⁴ Vö. a korábbi rendelkezéssel, lásd: I. rész 2. fejezet 2.5. pont.

¹³⁷⁵ A kérdéskörhöz lásd: CETINER (2006), 184-186. p.; LOOSCHELDERS (2011), 40. p.; GRUNEWALD (2006), 208-209. p. A hatályos szabályokban a korábbiaknak megfelelően a történeti megoldás tükröződése figyelhető meg, lásd: I. rész 1. fejezet 3.4.2. pont és 2. fejezet 2.5. pont.

¹³⁷⁶ Ellentétben a kicserélés igényénél említettekkel, lásd: BGB § 474 (2) és a § 441 (4) utaló szabálya a § 346 (1) és a § 347 (1) rendelkezéseire.

¹³⁷⁷ Vö. BGB § 323 (6). GRUNEWALD (2006), 209. p.

7.3.2. Ausztria

A vevő második lépcsős jogai közé az áru-vételár értékarányának helyreállítását célzó árleszállítás, és a szerződés előtti eredeti állapot helyreállítását célzó elállás joga tartozik az osztrák jogban is. Előfeltétele e két jog gyakorlásának, hogy (1) az átadó az első lépcsős jogok teljesítését megtagadja, vagy (2) azokat nem megfelelő határidőn belül hajtja végre, vagy (3) az első lépcsős jogok az átvevőnek jelentős kellemetlenséget okoznának, illetve (4) hogy azok teljesítése az átadótól, az „ő személyéhez kapcsolódó nyomós okból nem vélelmezhető” [ABGB § 932 (4)]. Az első három feltétel az első lépcsős jogok teljesítésére vonatkozó szabályokból is következik, az utolsó feltétel azonban értelmezésre szorul. A jogirodalom álláspontja szerint nem lehet e vélelmet fenntartás nélkül elfogadni, mert könnyen kijátszható vele az első lépcsős jogok primátusa. Ezért csak akkor lehet rá hivatkozni, ha az átadó személyéhez kapcsolódó ok az ő gondatlanságából vagy képzetlenségéből fakad.¹³⁷⁸

Az **árleszállítás** jogáról, annak érvényesítési módjáról nem rendelkezik explicite az ABGB. A gyakorlatban az igény érvényesítése attól függ, hogy az átvevő kifizette-e már a vételárat vagy sem.¹³⁷⁹ Ha nem, akkor az átadó fizetés iránti követelésével szemben kifogásában követelheti az átvevő a vételár tényleges csökkentését. Ha már fizetett, akkor az osztrák joggyakorlat a német magánjogból átvett relatív számítási módszert alkalmazza, ami egyébként a már említett szubjektív egyenértékűség tanából is levezethető.¹³⁸⁰

Az **elállás** az eredeti állapot helyreállítására irányul, mintha a szerződést meg sem kötötték volna, ezért a felek visszakövetelhetik a már nyújtott szolgáltatásokat: a vevő a vételárat, az eladó pedig az árut.¹³⁸¹ Az elállásnak, mint a legradikálisabb szavatossági igénynek az Irányelvvel és a BGB szabályával egyezően tehát nincs helye jelentéktelen hiba esetén [ABGB § 932 (4)].¹³⁸² Sokszor nehéz azonban megállapítani, hogy mely hiba tekinthető jelentéktelennek. Az objektív körülményeknek (például a hiba miatti értékcsökkenésnek és az arányosságnak) valamint a szubjektív jellemzőknek (például egy

---

¹³⁷⁸ PERNER – SPITZER (2007), 169. p.

¹³⁷⁹ PERNER – SPITZER (2007), 169. p.

¹³⁸⁰ Lásd: SÄÄF (2005), 56. p.; PERNER – SPITZER (2007), 170. p.; FERCH-FISCHER (2011), 55. p.

¹³⁸¹ Ez az ABGB § 1435 szabályán alapul, amely szerint, ha megszűnik az a jogalap, amely alapján dolgok kerültek átadásra, akkor azokat az átadó jogosult visszakövetelni, lásd: PERNER – SPITZER (2007), 170. p.

¹³⁸² Gépjármű vételével kapcsolatban jelentéktelen például a fenti navigációs rendszerbeli hiba, amely a működőképességet egyébként nem befolyásolja, vagy a sebváltó funkcionális károsodás nélkül jelentkező vibráló zaja, lásd: PERNER – SPITZER (2007), 170. p.

tulajdonságra vonatkozó kifejezett ígéretnek) egyaránt jelentőséget kell tulajdonítani a kérdés megítélésénél.¹³⁸³

7.3.3. Svájc

Az OR-nek a vevő által gyakorolható jogokról szóló rendelkezése szerint az **elállás** a német és osztrák joggal egyezően a vétel előtti állapot helyreállítására irányul,¹³⁸⁴ és emellett ennek a gyakorlati megvalósulását is rendezni igyekszik a törvény. Akkor is elállhat a vevő a vételtől, ha a dolog a hiba vagy véletlen esemény következtében elpusztul, és ebben az esetben csak azt kell visszaadnia, ami a dologból megmaradt [OR § 207 (1)-(2)].¹³⁸⁵ Ha a dolog nem semmisült meg, akkor azt minden időközben beszedett hasznával együtt vissza kell adni az eladónak. Az eladó sem csupán a vételárat köteles visszafizetni a vevő részére, hanem annak kamatait, ezen felül pedig az esetleges eljárási költségeket és a vevőnek a dologra költött ráfordításait is [OR § 208 (1)-(2)].¹³⁸⁶

A törvény rendezi azt a kérdéskört is, amikor több együttesen eladott dologból vagy egy dologösszességből csak egy dolog kellékhibás. Ebben az esetben a főszabály az, hogy az elállás csak a hibás dolog vonatkozásában gyakorolható [OR § 209 (1)]. Kivételt képez, ha a hibás dolog a vevőnek vagy az eladónak okozott jelentős hátrány nélkül nem választható el a többitől: ekkor az elállásnak az összes dologra ki kell terjednie [OR § 209 (2)]. Ha tartozék vagy alkatrész is része a vételnek, akkor az OR megköveteli, hogy a fődolog esetén gyakorolt elállás a mellékdologra is kiterjedjen, még akkor is, ha az utóbbira külön vételárat határoztak meg a szerződésben. Fordított esetben azonban a mellékdolog vonatkozásában gyakorolt elállás nem terjedhet ki a fődologra [OR § 209 (3)].¹³⁸⁷

A vagylagosan választható **vételárcsökkentés** mértékével és módjával kapcsolatban nem tartalmaz részletszabályokat az OR, csupán arról rendelkezik, hogy ez az igény a dolog hiba miatti értékcsökkenésének a követelését jelenti [§ 205 (1)]. Az értékcsökkenés

---

¹³⁸³ Lásd: FERCH-FISCHER (2011), 51. p.; Gewährleistungsreform (2001), 4. p.

¹³⁸⁴ Lásd: OR § 205: „... mit der Wandelungsklage den Kauf rückgängig zu machen...”.

¹³⁸⁵ Ez a rendelkezés a *mortuus redhibetur* római jogi problémájának megoldása. Vö. ZIMMERMANN (1996), 331-334. p.; WAGNER (2006), 593-595. p.

¹³⁸⁶ Ezekon kívül kártérítési kötelezettség is terheli, lásd később: jelen fejezet 7.4.3. pont. Ez a rendelkezés is a BGB korábbi szabályát tükrözi, lásd: I. rész 2. fejezet 2.4. pont.

¹³⁸⁷ Ezek a fenti szabályok teljes mértékben megfelelnek az ABGB és a BGB eredeti rendelkezéseinek, vö.: I rész 2. fejezet 1.3. és 2.4. pontok.

kiszámításánál a többségi tudományos álláspont és a judikatúra – az osztrákkal egyezően – a német polgári jogból ismert relatív számítási módszert támogatja.¹³⁸⁸

A vevő választási jogának korlátját jelenti az, hogy ha jogvitára kerül sor, akkor elállási igény érvényesítése esetén is dönthet úgy a bíró, hogy vételárcsökkentést ítél meg, ha az adott jogeset körülményei az elállást nem indokolják [OR § 215 (2)].¹³⁸⁹ Ezen kívül a szabad választás korlátját képezi az is, hogy ha a vevő által vételárcsökkentésként követelt, a dologban beállt értékcsökkenés összege elérné a vételárat, akkor is csupán az elállási jogot érvényesítheti a vételárcsökkentési igény helyett [OR § 205 (3)]. A harmadik megszorítás szerint, amennyiben a vétel tárgya a vevő felróhatósága miatt pusztult el, vagy ő azt átalakította vagy elidegenítette, akkor nem érvényesíthet elállást, csupán vételárcsökkentést [OR § 207 (3)]. E korlátozások fényében meglehetősen relatívvá válik a vevőnek látszólag nagy szabadságot biztosító választási jog, ami ugyancsak a szabályozás fogyasztóvédelmi deficitjeként fogható fel.¹³⁹⁰

7.4. Kártérítés

7.4.1. Német jog

A hibás teljesítéssel összefüggésben keletkezett károk tekintetében a német jogtudomány megkülönbözteti az ún. tapadó károkat az ún. következménykároktól.¹³⁹¹ Az előbbi (*Mangelschäden*) az adásvétel tárgyában a kellékhiba miatt beálló károkat jelenti, így például az értékcsökkenést, amelyet a hiba más ugyanolyan hibátlan dologgal összehasonlítva generált a dologban.¹³⁹² A következménykárok (*Mangelfolgeschäden*) olyan károkat jelentenek, amelyek a kellékhiba folytán a dolgon kívül jelentkeznek,

---

¹³⁸⁸ HONSELL (2010), 108. p.; KELLER – SIEHR (1995), 92. p. A relatív módszer a korábban említettek szerint a pandektajogban gyökerezik, lásd: GIGER (1979), 509. p. A joggyakorlathoz lásd többek között: BGE 111 II 162. számú ítélet: „Gemäss der relativen Methode entspricht das Verhältnis zwischen dem herabgesetzten Preis und dem vereinbarten Preis dem Verhältnis zwischen dem objektiven Wert des Kaufgegenstandes mit Mangel und seinem Wert ohne Mangel.”. Az abszolút módszert a joggyakorlat elveti, lásd például: BGE 81 II 210. számú döntés.

¹³⁸⁹ Ez a kereseti kérelemhez kötöttség áttörésének lehetősége. Erre az esetre azonban a joggyakorlatban nincs számottevő példa, így a jogtudomány szerint általánosságban csak az a megállapítás tehető, hogy jelentéktelen hiba, illetve megígért tulajdonság hiányában van lehetőség adott esetben elállásról a vételárcsökkentésre való bírói áttérésre, lásd: HONSELL (2010), 108. p.

¹³⁹⁰ Lásd többek között: PICHONNAZ (2003), 292. p. A kellékszavatossági igények szabályai összességében nagyon hasonlítanak a BGB eredeti szabályaira, vö. I. rész 2. fejezet 2. pont.

¹³⁹¹ Lásd: ZIMMERMANN (2005), 36. p. A magyar elnevezéseket a magyar jogtudományban és joggyakorlatban használatos kategóriáknak megfelelően alkalmazom, lásd: II. rész 3. fejezet 2.5.3. pont.

¹³⁹² ZIMMERMANN (2005), 36. p.

például más vagyontárgyakban.¹³⁹³ E kategóriák fényében a hibás teljesítés miatti kártérítést a teljesítés helyett vagy a teljesítés mellett követelheti a vevő.¹³⁹⁴

A „teljesítés helyetti kártérítés” esetén a vevő olyan károkat követelhet, amelyeket elsősorban a kellékszavatossági jogok révén lehet orvosolni.¹³⁹⁵ Amennyiben az eladónak módja volt a pótteljesítés foganatosítására, de az mégsem volt sikeres, a vevő igényére a § 281 (1) bekezdésének szabálya irányadó:

„Soweit der Schuldner die fällige Leistung nicht oder nicht wie geschuldet erbringt, kann der Gläubiger unter den Voraussetzungen des § 280 Abs. 1 Schadensersatz statt der Leistung verlangen, wenn er dem Schuldner erfolglos eine angemessene Frist zur Leistung oder Nacherfüllung bestimmt hat. Hat der Schuldner eine Teilleistung bewirkt, so kann der Gläubiger Schadensersatz statt der ganzen Leistung nur verlangen, wenn er an der Teilleistung kein Interesse hat. Hat der Schuldner die Leistung nicht wie geschuldet bewirkt, so kann der Gläubiger Schadensersatz statt der ganzen Leistung nicht verlangen, wenn die Pflichtverletzung unerheblich ist.”

A legfontosabb előfeltétele az ilyen teljesítés helyetti kártérítési követelésnek, hogy azt megelőzően az eladó számára megfelelő határidőt kell tűzni a teljesítésre illetve pótteljesítésre. A határidőtűzéstől akkor lehet eltekinteni, ha az eladó súlyosan és véglegesen megtagadja a szolgáltatást, azaz a pótteljesítést, vagy ha olyan különös körülmények lépnek fel, amelyek mindkét fél érdekeit számításba véve a kártérítési igény mielőbbi érvényesítését indokolják.¹³⁹⁶ Ha a teljesítés csak részben hibás, akkor csak olyan esetben van helye a teljesítés helyetti kártérítési követelésnek, ha a vevő bizonyítja a teljesítéssel kapcsolatos érdekmúlását. A rendelkezés utolsó mondata szerint akkor nem lehet a szolgáltatás helyetti kártérítést követelni, ha a szerződésszegés jelentéktelen.

E szabály hatálya alá a fenti két kategória közül a tapadó károk esnek, így a vevő ennek keretében követelheti például a kijavítási költségeket, a dolog hiba miatti értékcsökkenését, az ún. fedezeti vétel költségeit, stb.¹³⁹⁷ A teljesítés helyetti kártérítésre a teljesítés melletti kártérítésre vonatkozó szabályok megfelelő alkalmazását rendeli a fenti szabály.

---

¹³⁹³ ZIMMERMANN (2005), 36. p.

¹³⁹⁴ Lásd: BGB § 437 3. tagmondatának utaló szabálya. GRUNEWALD (2006), 209-210. p.

¹³⁹⁵ „Schadensersatz statt der Leistung”; KÄMPF M. (2007), 136. p.

¹³⁹⁶ Lásd: BGB § 281 (2): „Die Fristsetzung ist entbehrlich, wenn der Schuldner die Leistung ernsthaft und endgültig verweigert oder wenn besondere Umstände vorliegen, die unter Abwägung der beiderseitigen Interessen die sofortige Geltendmachung des Schadensersatzanspruchs rechtfertigen.”.

¹³⁹⁷ GRUNEWALD (2006), 210. p.

A hibás teljesítésből eredő „teljesítés melletti” kártérítési igényre ugyancsak a szerződésszegés általános szabályainak alkalmazását rendeli a BGB:¹³⁹⁸

*„Verletzt der Schuldner eine Pflicht aus dem Schuldverhältnis, so kann der Gläubiger Ersatz des hierdurch entstehenden Schadens verlangen. Dies gilt nicht, wenn der Schuldner die Pflichtverletzung nicht zu vertreten hat.”*¹³⁹⁹

E szabály szerint, ha a kötelezett megsérti a kötelemből fakadó valamely kötelezettségét, akkor a jogosult az ebből fakadó kárának a megtérítését követelheti. A BGB tehát kifejezetten szabályozza a szerződésszegésből eredő kártérítés kategóriáját. E kártérítési felelősségnek a kötelezett felróható magatartásán kell alapulnia, tehát ez az eladó hibás teljesítésének a szubjektív jogalapú jogkövetkezménye. A teljesítés melletti kártérítés keretei között olyan vagyoni érdeksérelem orvoslására kerülhet sor, amely a kellékszavatossági jogok keretei között nem lenne lehetséges.¹⁴⁰⁰ Így a fogyasztó követelheti a következménykárokat, a hiba megállapításának költségeit, a szakértői vélemények költségeit, az esetlegesen elmaradt hasznot, stb.¹⁴⁰¹

A német jogalkotó – kihasználva azt, hogy az EU-s jogalkotó az Irányelv hatályát a hibás teljesítés miatti kártérítési kötelezettségre nem terjesztette ki – úgy rendelkezett, hogy a fogyasztói adásvételi szabályokra egyébként jellemző kladikáló kógencia nem érvényesül e kötelezettségek esetén.¹⁴⁰² Azaz az eladó a hibás teljesítés miatti kártérítési kötelezettségét a fogyasztóval szemben korlátozhatja, vagy akár ki is zárhatja.¹⁴⁰³ A felelősség kizárásának egyetlen korlátja a tisztességtelen ÁSZF-re vonatkozó szabályozás, különösen a BGB § 309 7. mondat b) pontja, amely mérlegelés nélkül semmisnek nyilvánítja az olyan szerződési feltételeket, amelyek súlyos gondatlanság esetre korlátozzák vagy kizárják az eladó szerződésszegéséből eredő kártérítési kötelezettségét.¹⁴⁰⁴

---

¹³⁹⁸ Lásd: BGB § 437 (3) utaló szabálya.

¹³⁹⁹ Lásd: BGB § 280 (1).

¹⁴⁰⁰ GRUNEWALD (2006), 210. p.

¹⁴⁰¹ GRUNEWALD (2006), 210. p.

¹⁴⁰² Vö. BGB § 475 (3).

¹⁴⁰³ LOOSCHELDERS (2011), 84. p.; SCHULZE – GRZIWOTZ – LAUDA (2011), 657. p.

¹⁴⁰⁴ LOOSCHELDERS (2011), 84. p. Lásd: BGB § 309 7. b): „Auch soweit eine Abweichung von den gesetzlichen Vorschriften zulässig ist, ist in Allgemeinen Geschäftsbedingungen unwirksam [...] ein Ausschluss oder eine Begrenzung der Haftung für sonstige Schäden, die auf einer grob fahrlässigen Pflichtverletzung des Verwenders oder auf einer vorsätzlichen oder grob fahrlässigen Pflichtverletzung eines gesetzlichen Vertreters oder Erfüllungsgehilfen des Verwenders beruhen... ”.

7.4.2. Osztrák jog

A hibás teljesítésből származó károk megtérítésének szabályát a 2001-es módosítások építették be a szavatossági rendelkezések közé, de az osztrák legfelsőbb bíróság – a többségi jogtudományi álláspontnak megfelelően – már jóval korábban kimondta a szavatossági és kártérítési szabályok konkurenciáját.¹⁴⁰⁵ A jogalkotó és a jogtudomány is úgy emlegeti a szabályt, mint „szavatosság helyetti kártérítés”.¹⁴⁰⁶ Amennyiben a dolog hibája az átadónak felróható, akkor az átvevő kártérítést is követelhet. Az ABGB szerinti „általános” kártérítés előfeltétele a kár, az okozatosság, a jogellenesség és a felróhatóság.¹⁴⁰⁷ Az utóbbit a fenti szabály is kimondja, amely a jogkövetkezmény szubjektív jogalapjára utal.¹⁴⁰⁸ A kártérítés módját illetően azonban a hibás teljesítésből eredő kártérítési szabályok nem az általános kártérítési rendelkezésekre utalnak, hanem a szavatossági jogokhoz közelítik ezt az igényt:¹⁴⁰⁹

„Wegen des Mangels selbst kann der Übernehmer auch also Schadenersatz zunächst nur die Verbesserung oder den Austausch verlangen. Er kann jedoch Geldersatz verlangen, wenn sowohl die Verbesserung als auch der Austausch unmöglich ist oder für den Übergeber mit einem unverhältnismäßig hohen Aufwand verbunden wäre. Dasselbe gilt wenn der Übergeber die Verbesserung oder den Austausch verweigert oder nicht in angemessener Frist vornimmt, wenn diese Abhilfen für den Übernehmer mit erheblichen Unannehmlichkeiten verbunden wären oder wenn sie ihm aus triftigen, in der Person des Übergebers liegenden Gründen unzumutbar sind.”¹⁴¹⁰

A rendelkezés a kártérítési követelést is mintegy lépcsőkre bontja. E szabály alapján a hiba miatti kártérítésként először csak kijavítást vagy kicserélést követelhet a vevő, azaz ennél az igénynél is a teljesítési érdeksérelem orvoslása az elsődleges cél.¹⁴¹¹

A jogirodalomban „kártérítési árleszállításnak” (*schadenersatzliche Preisminderung*¹⁴¹²) is nevezett igény keretében a károk pénzben történő megtérítését az átvevő csak a másodlagos szavatossági jogok alkalmazási feltételeinek fennállása esetén

¹⁴⁰⁵ Az OGH 7.3.1990 SZ 63/37. számú döntésének rendelkező része materializálódott a 2002-től hatályos rendelkezésben, lásd: SÄÄF (2005), 57. p.

¹⁴⁰⁶ Lásd: ABGB § 933a (1): „*Hat der Übergeber den Mangel verschuldet, so kann der Übernehmer auch Schadenersatz fordern.*”. Lásd többek között: PERNER – SPITZER (2007), 174. p.; FERCH-FISCHER (2011), 58. p.; KLETECKA (2001), 63. p. Vö. BGB § 281 (1) [„teljesítés helyetti kártérítés”].

¹⁴⁰⁷ ABGB §§ 1293-1296, lásd: PERNER – SPITZER (2007), 266. p.

¹⁴⁰⁸ Lásd: FERCH-FISCHER (2011), 59. p.

¹⁴⁰⁹ SÄÄF (2005), 57. p.

¹⁴¹⁰ Lásd: ABGB § 933a. (2).

¹⁴¹¹ SÄÄF (2005), 57. p.

¹⁴¹² PERNER – SPITZER (2007), 175. p.

követelheti.¹⁴¹³ A „*Geldersatz*” emellett magában foglalja a „kártérítési elállást” (*schadenersatzliche Wandlung*¹⁴¹⁴) is.

A „kártérítési árleszállítás” abban különbözik az árleszállítás rendes szavatossági igényétől, hogy az utóbbi a szerződéses jogviszonyon belüli alakító jog.¹⁴¹⁵ Ezen kívül, míg a szavatossági árleszállítás számításának módja a joggyakorlatban a vételárat és az értékcsökkenést is figyelembe vevő relatív módszer, addig a kártérítés keretében csak a hibás és hibátlan dolog értékének a különbsége követelhető.¹⁴¹⁶ A szavatossági igények és a hibás teljesítésből eredő kártérítési jog konkurenciáját azért is hangsúlyozzák a jogtudományban, mert az igényérvényesítés nem vezethet az átvevő alaptalan gazdagodására.¹⁴¹⁷ A két igény együttes alkalmazása csak akkor képzelhető el, ha a hiba csak részben javítható ki.¹⁴¹⁸

„Kártérítési árleszállítás” illetve „kártérítési elállás” esetén is a teljesítési érdeksérelem térítendő meg, elsődlegesen tehát az ún. tapadó károk, azaz a dologban a hiba miatt bekövetkező károk megtérítését lehet követelni.¹⁴¹⁹

A következménykárok jogi megítélése azonban eltérő. A jogtudomány ezekre az általános kártérítési szabályokat tartja alkalmazandónak.¹⁴²⁰ Ez mindenekelőtt azt jelenti, hogy a joggyakorlat nem követeli meg a kijavítás és kicserélés elsődlegességét a kártérítés módja vonatkozásában.¹⁴²¹ Az ABGB általános kártérítési szabálya az § 1298-ban található, amely többek között arról rendelkezik, hogy azt terheli a felróhatóság hiányának a bizonyítása, aki arra hivatkozik: az eladó (átadó) felróhatósága tehát vélelmezendő. Ennek megfelelően az eladónak kell kimentenie magát, azaz bizonyítania, hogy neki nem felróható a kár bekövetkezése.

Az osztrák jogtudomány elkülöníti a következménykároktól az ún. kísérő károkat (*Begleitschäden*), amelyek egyáltalán nem a hibás teljesítésből, hanem a teljesítés során tanúsított gondatlanságból és elővigyázatatlanságból fakadnak.¹⁴²² Annyiban hasonlítanak a

---

¹⁴¹³ Vö. ABGB § 932 (2) és (4).

¹⁴¹⁴ Lásd PERNER – SPITZER (2007), 175. p. szóhasználatát.

¹⁴¹⁵ SÄÄF (2005), 56. p.

¹⁴¹⁶ Lásd: FERCH-FISCHER (2011), 59. p.

¹⁴¹⁷ Lásd: SÄÄF (2005), 58. p.

¹⁴¹⁸ Lásd: SÄÄF (2005), 58. p.

¹⁴¹⁹ Lásd: PERNER – SPITZER (2007), 174. p.; SÄÄF (2005), 58. p.

¹⁴²⁰ Speciális rendelkezés hiányában, az ABGB § 933a. figyelembe vételével, lásd: PERNER – SPITZER (2007), 176. p.

¹⁴²¹ Lásd: FERCH-FISCHER (2011), 60-61. p.

¹⁴²² Például a bútor kiszállítása alkalmával kárt okoznak a fogyasztó parkettájában, lásd: FERCH-FISCHER (2011), 58. p.

következménykárokhöz, hogy ezek esetén is a kártérítés általános szabályai alkalmazandóak.¹⁴²³

Probléma a következménykároknál akkor merül fel a gyakorlatban, ha az átvevőnek jelentős a hiba következtében felmerült kára, de nem az eladó kereskedőnek róható fel a hibás teljesítés, hanem a gyártónak. Erre példa, ha gyártási hiba miatt (azaz a gyártónak lehetségesen felróható ok miatt) egy televíziókészülék kigyullad, és a tűz miatt jelentős anyagi kár keletkezik a lakásban. A másik, a hibás teljesítésből eredő kárral kapcsolatos speciális problémát az jelenti az osztrák jogtudomány szerint, ha a hiba már a szerződéskötés idején fennállt, és nem javítható ki.¹⁴²⁴ Ez az eset áll fenn például akkor, ha a használtautó km-óráját az előző tulajdonos visszatekerte. Ez a hiba nyilvánvalóan nem javítható, így ha kiderül a hiba, akkor a vevő nem a teljesítési érdeksérelmet, hanem a vételár visszafizetése („kártérítési elállás”) mellett az ún. biztatási károk (*Vertrauensschäden*) megtérítését jogosult követelni.¹⁴²⁵ Az utóbbihoz tartoznak például a szerződéskötési vagy a szerződéskötés miatti utazási költségek.¹⁴²⁶

7.4.3. Svájci jog

A svájci adásvételi jog általános kártérítési szabálya így rendelkezik:

„Kommt der Verkäufer seiner Vertragspflicht nicht nach, so hat er den Schaden, der dem Käufer hieraus entsteht, zu ersetzen.”¹⁴²⁷

Amennyiben tehát az eladó nem teljesíti szerződéses kötelezettségét, meg kell térítenie a vevő ebből fakadó kárát. A hibás teljesítés miatti speciális kártérítés iránti igény nem elkülönítve, hanem az egyes kellékszavatossági igényekről szóló rendelkezések közé ékelve található meg. Az egyik ilyen rendelkezés szerint fajlagos vételnél az eladó jogosult a kicserélés igényét magától is teljesíteni, ebben az esetben azonban meg kell térítenie a vevő összes kárát is annak érdekében, hogy a továbbiakban a vevő egyéb igényeinek teljesítése alól mentesüljön [OR § 206 (2)].

A jogtudományban a viták általában abból fakadnak, hogy az OR a hibás teljesítés miatti másik, az elállási jog körében szabályozott kártérítési kötelezettség tekintetében

---

¹⁴²³ Ugyanúgy a § 1298-ban szabályozott vélelem is, lásd: PERNER – SPITZER (2007), 176. p.

¹⁴²⁴ Lásd: PERNER – SPITZER (2007), 175. p.

¹⁴²⁵ Lásd: PERNER – SPITZER (2007), 175. p.

¹⁴²⁶ PERNER – SPITZER (2007), 175. p.

¹⁴²⁷ Lásd: OR § 91 (1).

differenciál, és nem is ad kellően világos fogalmat.¹⁴²⁸ Ez a rendelkezés az OR § 208-ban szerepel:

*„Der Verkäufer hat den gezahlten Verkaufspreis samt Zinsen zurückzuerstatten und überdies, entsprechend den Vorschriften über die vollständige Entwehrung, die Prozesskosten, die Verwendungen und den Schaden zu ersetzen, der dem Käufer durch die Lieferung fehlerhafter Ware unmittelbar verursacht worden ist. Der Verkäufer ist verpflichtet, den weitem Schaden zu ersetzen, sofern er nicht beweist, dass ihm keinerlei Verschulden zur Last falle.“*¹⁴²⁹

A rendelkezés alapján az eladónak meg kell térítenie az eljárási költségeket, a ráfordításokat és azokat a károkat, amelyeket a hibás áru szolgáltatása a vevőnek közvetlenül okozott. Ezen felül az eladó köteles a többi kárt is megtéríteni, amennyiben nem tudja kimenteni magát, azaz bizonyítani, hogy semmilyen felróhatóság sem esik a terhére.

Kettős kártérítési rendelkezésről van tehát szó: az OR először a hibás teljesítéssel közvetlenül okozott károkról szól, amelyekért az eladónak objektív jogalapon kell helytállnia; a hibás teljesítéssel „nem közvetlenül okozott” egyéb károkért azonban felróhatósági alapon felel.¹⁴³⁰ A svájci jogtudományban és a joggyakorlatban e két bekezdés elhatárolása és értelmezése heves vita tárgyát képezi. A problémát a negatív és pozitív *interesse*, illetve a közvetlen és közvetett károk közötti különbségtétel, valamint ezekkel összefüggésben a következménykárok rendszerezése jelenti.¹⁴³¹

A joggyakorlat az objektív jogalapú kártérítést csupán az elállás esetén engedi meg.¹⁴³² Honsell szerint ezekhez a közvetlenül a hibás teljesítéssel okozott károkhoz tartoznak a tapadó károk és az ún. „továbbható károk” is.¹⁴³³ A harmadik, ide tartozó kárkategória pedig az árfolyamvesztés, amennyiben a dolog vételára külföldi valutában volt meghatározva.¹⁴³⁴

A következménykárok a svájci jogtudomány szerint eshetnek a negatív és a pozitív *interesse* kategóriájába is.¹⁴³⁵ A probléma a gyakorlatban abból adódik, hogy sokan a negatív *interessét* automatikusan az objektív jogalapú, míg a pozitív *interessét* a szubjektív

---

¹⁴²⁸ HONSELL (2010), 110. p.

¹⁴²⁹ Lásd: OR § 208 (2)-(3).

¹⁴³⁰ Ez a kategorizálás megfelel a BGB hatályos szabályozásának, vö. BGB §§ 280 (1) és 281 (1).

¹⁴³¹ Lásd: HONSELL (2010), 111-112. p.

¹⁴³² Lásd például: BGE 107 II 165. számú ítélet.

¹⁴³³ HONSELL (2010), 111. p.: „*Mangelschaden*” és „*weiterfressende Mangel*”. Az utóbbira Honsell azt a példát hozza, ha egy gép nem működő hőszabályzója miatt károsodik maga a gép.

¹⁴³⁴ HONSELL (2010), 111. p.: BGE 45 II 82. számú ítélet.

¹⁴³⁵ Lásd többek között: HONSELL (2010), 112. p.

jogalapú kártérítési rendelkezéssel kapcsolják össze.¹⁴³⁶ Egységes azonban a tudományos álláspont az elmaradt haszon vonatkozásában, amelynek megtérítését csak szubjektív jogalapon engedi meg.¹⁴³⁷ A többségi tudományos álláspont alapján a következménykárok megtérítésének sem lehet objektív a jogalapja, így azokat az OR § 208 (3) szabálya szerint kell kezelni.¹⁴³⁸

7.5. Jótállás

7.5.1. Német jog

A jótállási nyilatkozatok a gazdasági verseny egyre jelentősebb eszközei, amelyeknek a fogyasztói érdekeket is szolgálniuk kell.¹⁴³⁹ Ahhoz, hogy a versenyben a konkurenciával szemben a vásárlók minél szélesebb körét megnyerje egy vállalkozó, olyan jótállási nyilatkozatra van szüksége, amely nem csak kedvező, hanem a fogyasztó számára világos és egyértelmű is; az ezzel ellentétes jótállás nem csak a fogyasztói érdekeket sérti, hanem a versenyt is gátolja.¹⁴⁴⁰

A német kódex az Irányelv implementációja nyomán a jótállás két fajtáját szabályozza az adásvétel általános rendelkezései között: a dolog minőségéért (*Beschaffheitsgarantie*) és tartós használhatóságáért (*Haltbarkeitsgarantie*) vállalt jótállást [BGB § 443 (1)]. A jótállás mindkét esetében önkéntes, szerződésen (megállapodáson) alapuló, vagy egyoldalúan felvállalt kötelezettségvállalásról van szó, azaz jogszabály nem ír elő jótállási kötelezettséget a német jogban. Az Irányelvnek megfelelően nem csak az eladó, hanem harmadik, azaz az adásvételi szerződésen kívüli személy is vállalhat jótállást [BGB § 443 (1)]. Ez a harmadik személy a gyakorlatban általában a termék gyártója vagy forgalmazója. A jogtudomány ezért a jótállásra kötelezett alapján különbséget tesz az ún. „*Verkäufargarantie*” és a „*Herstellergarantie*” között.¹⁴⁴¹ Az uralkodó ítélkezési gyakorlat szerint, amennyiben a termék gyártója vagy importőre jótállási jegyet mellékel az áruhoz, akkor azzal az eladón, mint „képviselőn” keresztül olyan megállapodás keletkezik, amely megalapozza az eladó helytállását is a gyártói jótállás alapján.¹⁴⁴² A jótállásra vonatkozó rendelkezés a BGB-ben a következő:

---

¹⁴³⁶ KELLER – SIEHR (1995), 60. p.

¹⁴³⁷ Lásd: BUCHER (1988), 105. p.

¹⁴³⁸ Lásd: GIGER (1979), 575-580. p.; KELLER – SIEHR (1995), 90. p.; HONSELL (2010), 113. p.

¹⁴³⁹ PIRKER-HÖRMANN – HAMMERL (2004), 45. p.

¹⁴⁴⁰ Lásd: PIRKER-HÖRMANN – HAMMERL (2004), 45. p.

¹⁴⁴¹ Lásd: PLATE (2011), 754. p.

¹⁴⁴² Lásd: PLATE (2011), 754. p.

„Übernimmt der Verkäufer oder ein Dritter eine Garantie für die Beschaffenheit der Sache oder dafür, dass die Sache für eine bestimmte Dauer eine bestimmte Beschaffenheit behält (Haltbarkeitsgarantie), so stehen dem Käufer im Garantiefall unbeschadet der gesetzlichen Ansprüche die Rechte aus der Garantie zu den in der Garantieerklärung und der einschlägigen Werbung angegebenen Bedingungen gegenüber demjenigen zu, der die Garantie eingeräumt hat.“¹⁴⁴³

A jótállás egy objektív jogalapú, azaz a jótállást vállaló személy felróhatóságától független helytállást keletkeztető jogintézmény, amely a jótállási nyilatkozatban illetve az arra vonatkozó reklámban foglaltaknak megfelelően köti az eladót.¹⁴⁴⁴ Olyan kötelezettségvállalásként definiálja a törvény, ami garantálja az áru minőségét, illetve azt, hogy az eladott áru meghatározott ideig meghatározott minőséggel fog rendelkezni. A tartós használhatóságért vállalt jótállás esetén fennáll a vélelem, hogy az annak időtartama alatt jelentkező kellékhiba megalapozza a jótállásból fakadó igényt. Ez értelemszerűen a bizonyítási teher tekintetében jelent könnyebbséget a vevő számára.¹⁴⁴⁵ Magát a jótállási időt vagy időintervallumban, vagy más mutatókban határozhatják meg,¹⁴⁴⁶ de ezek kombinációja is előfordul.¹⁴⁴⁷

A kódex fogyasztási cikk adásvétele esetén – az Irányelvnek megfelelően – meghatározza a jótállási nyilatkozat formájára és tartalmára vonatkozó követelményeket, ami a fogyasztó transzparenciához fűződő érdekét hivatott szolgálni.¹⁴⁴⁸ A legfontosabb követelmény az, hogy a nyilatkozatnak egyszerű és érthető szövegezésűnek kell lennie, és azt a fogyasztó kérésére írásos formában át kell nyújtani [BGB § 477 (2)]. A tartalmi előírások szerint a nyilatkozatnak különösen a jótállás érvényesítéséhez szükséges adatokat kell magában foglalnia, azaz annak időtartamát, területi hatályát, valamint a jótállás vállalójának nevét és aláírását [§ 477 (1)]. Ezekon kívül arra is feltétlenül utalnia kell a nyilatkozatnak, hogy a fogyasztónak a jótállási igényeken kívül törvényből fakadó jogai is vannak, és azok tartalmát illetve érvényesíthetőségét a jótállás nem sérti.¹⁴⁴⁹

A fent idézett szabály az Irányelvnek megfelelően úgy rendelkezik, hogy a jótállás független a vevő egyéb törvényes jogaitól. Ez azt jelenti, hogy hibás teljesítés esetén a szavatossági jogok sértetlenül maradnak, a vevő bármikor élhet velük a jótállás tartama

---

¹⁴⁴³ Lásd: BGB § 443 (1).

¹⁴⁴⁴ Lásd: STÖBER (2005), 69. p.

¹⁴⁴⁵ BGB § 443. (2): „Soweit eine Haltbarkeitsgarantie übernommen worden ist, wird vermutet, dass ein während ihrer Geltungsdauer auftretender Sachmangel die Rechte aus der Garantie begründet.“

¹⁴⁴⁶ Erre példa gépjármű esetén a kilométer-teljesítmény.

¹⁴⁴⁷ PLATE (2011), 754. p.

¹⁴⁴⁸ Vö. Irányelv, Preambulum (21) bekezdés.

¹⁴⁴⁹ Lásd: BGB § 477 (3): „Die Wirksamkeit der Garantieverpflichtung wird nicht dadurch berührt, dass eine der vorstehenden Anforderungen nicht erfüllt wird.“

alatt is. A „... den Hinweis auf die gesetzlichen Rechte des Verbrauchers sowie darauf, dass sie durch die Garantie nicht eingeschränkt werden...” fordulat megfogalmazása véleményem szerint azonban nem kielégítő, mert nem takarja a rendelkezés valódi célját. A fogyasztó számára nem teszi egyértelművé, hogy jótállás fennállásakor nem csak az abból fakadó jogaival élhet hibás teljesítés esetén, hanem törvényből fakadó kellékszavatossági jogai is vannak, és azokat is érvényesítheti. Ezen kívül úgy gondolom, hogy bár a törvényes jogokról való konkrét tájékoztatás nem a jótállás vállalójának a kötelezettsége, de mivel az Irányelv azt is előírja, hogy a jótállási nyilatkozatnak utalnia kell e jogokra, az utalás konkrétságát is a kötelező közlendők közé vehette volna.¹⁴⁵⁰

A jótállási nyilatkozatnak és a vonatkozó reklámnak (amelyeken a jótállási kötelezettség alapul) tartalmilag rögzítenie kell az érvényesíthető fogyasztói igényeket. A német kereskedelmi gyakorlatban a legjellemzőbb az, hogy csak a kijavításról és/vagy a kicserélésről szól a jótállási jegy, ritkábban az elállásról és a vételárcsökkentésről.¹⁴⁵¹ Általánosságban azonban elmondható, hogy a jótállási igények a szavatossági jogokra „támaszkodnak”.¹⁴⁵² A jótállásból fakadó kártérítési igényt általában akkor támaszthat a fogyasztó, ha a jótállási nyilatkozatban egy különös tulajdonságra vonatkozó ígéret is szerepel.¹⁴⁵³ Amennyiben a nyilatkozat egyáltalán nem ejt szót a vevő jogairól, akkor a jogtudomány szerint az összes, a törvényben szabályozott szavatossági jog a fogyasztó rendelkezésére áll.¹⁴⁵⁴

A fentiekkel összefüggő érdekes elhatárolási kérdés a jogkövetkezmények szempontjából, hogy van-e különbség az olyan jótállási nyilatkozatok között, amelyek a kellékhiba fogalmi meghatározásánál releváns tulajdonságra vonatkoznak, illetve amelyek ezen kívüli körülményeket, tulajdonságokat garantálnak. A jogtudomány úgy kezeli az előbbit, mint a szerződésszerűség követelményébe, azaz a kellékszavatossági szabályok alá eső eladói nyilatkozatot,¹⁴⁵⁵ az utóbbit pedig önálló, a BGB § 443 hatálya alá tartozó jótállási nyilatkozatnak tekinti.¹⁴⁵⁶

---

¹⁴⁵⁰ A német szabályozás egyébként teljesen tükrözi az Irányelv elvárásait, vö. Irányelv, 6. cikk.

¹⁴⁵¹ Lásd: PLATE (2011), 754. p.

¹⁴⁵² PLATE (2011), 754. p.

¹⁴⁵³ Ez a minőségi jótállásnál a gyakoribb, lásd: PLATE (2011), 754. p.

¹⁴⁵⁴ PLATE (2011), 754. p. Ilyen esetben a jótállás egyetlen rációja a határidő, amely alatt az eladó a hibátlan minőségért – a fordított bizonyítás terhével – helytállni köteles, lásd később.

¹⁴⁵⁵ Vö. BGB § 434 (1): „Die Sache ist frei von Sachmängeln, wenn sie bei Gefahrübergang die vereinbarte Beschaffenheit hat...”.

¹⁴⁵⁶ Lásd: STÖBER (2005), 97. p.

7.5.2. Osztrák jog

A jótállás a szolgáltatás, a dolog hibátlanságáért felvállalt helyállást jelenti az osztrák jogban is.¹⁴⁵⁷ Ausztriában sem létezik a törvény alapján kötelező jótállás, hanem az minden esetben megállapodással önkéntesen felvállalt kötelmet jelent. A jogintézményt a KSchG szabályozza az Irányelvnek megfelelően, így a rendelkezés csak fogyasztói jogügyletek esetén alkalmazandó:

*„Verpflichtet sich ein Unternehmer gegenüber einem Verbraucher für den Fall der Mangelhaftigkeit der Sache diese zu verbessern, auszutauschen, den Kaufpreis zu erstatten oder sonst Abhilfe zu schaffen (Garantie), so hat er auch auf die gesetzliche Gewährleistungspflicht des Übergebers und darauf hinzuweisen, dass sie durch die Garantie nicht eingeschränkt wird. Der Unternehmer ist an die Zusagen in der Garantieerklärung und an den in der Werbung bekannt gemachten Inhalt der Garantie gebunden.“*¹⁴⁵⁸

A rendelkezés szerint a vállalkozó a fogyasztóval szemben a dolog hibátlanságáért jótállást vállalhat, és e kötelem keretében a mégis hibás dolog kijavítását, kicserélését, a vételár visszatérítését vagy egyéb igény teljesítését garantálja. Ha a vállalkozó ily módon jótállást vállal, akkor jótállási nyilatkozatában utalnia kell a saját, törvényes kellékszavatossági kötelezettségére, és arra, hogy a jótállási nyilatkozata a kellékszavatosságra vonatkozó törvényi rendelkezéseket nem korlátozza. Ez azt jelenti, hogy a jótállás csak előnyösebb lehet a fogyasztóra nézve.¹⁴⁵⁹ Ha nem derülnek ki belőle különös minőségi kritériumok, akkor a jótállónak a dolog szokásosan feltehető tulajdonságaiért kell helytállnia [KSchG § 9b (2)].¹⁴⁶⁰ Az osztrák jogalkotó szövegezése a némethez képest üdvözlendő, mert világos, és konkrétan utal a kellékszavatossági helytállásra.

A vállalkozó által vállalt jótállás a fenti definíció alapján a jótállási nyilatkozaton illetve a jótállás tartalmára vonatkozó reklámban foglaltakon alapul csakúgy, mint az Irányelv és a BGB szerint. A szerződésszerűség kritériumai a hibás teljesítés körében kerültek szabályozásra, és a KSchG megfogalmazásából arra lehet következtetni, hogy a vállalkozó jótállása nem terjed ki a gyártói/forgalmazói jótállással kapcsolatos nyilvános

---

¹⁴⁵⁷ Helyesnek tűnik a magyar terminológia szerinti jótállás szó alkalmazása, annak ellenére, hogy németül „Garantie” a jogintézmény elnevezése, ugyanis a szerződésben felvállalt jótállás az osztrák jogban megkülönböztetendő a garanciaszerződéstől, amely nem kapcsolódik a hibás teljesítéshez, lásd lent az elhatárolási kérdéseknél.

¹⁴⁵⁸ Lásd: KSchG § 9b (1).

¹⁴⁵⁹ Lásd: SÄAF (2005), 60. p.

¹⁴⁶⁰ Van olyan álláspont, amely szerint ez az előírás felesleges, mert ez magából az ABGB-ből is következik, lásd: KREJCI (2004), 135. p.

kijelentésekre, reklámokra.¹⁴⁶¹ Mivel a jótállás kötelezettje a fogyasztóvédelmi törvény alapján mindig a vállalkozó (a fogyasztó szerződési partnere), nem vonatkoznak a KSchG szabályai a gyártó vagy forgalmazó által nyújtott jótállásra.¹⁴⁶² A gyártói jótállás azonban a gyakorlatban szintén gyakori.¹⁴⁶³ Amikor csak ilyen gyártói jótállási nyilatkozat (jótállási jegy) kíséri a dolgot, akkor a fogyasztó a fentiek szerint – a német jogtudomány álláspontjával ellentétben – a vállalkozással szemben csak a kellékszavatossági jogait érvényesítheti hibás teljesítés esetén, és a jótállásból fakadó jogainak érvényesítését a gyártótól követelheti.¹⁴⁶⁴

A KSchG-be implementálta az osztrák jogalkotó az Irányelvbeli rendelkezéseket, amelyek a vállalkozói jótállás tartalmi követelményeit szabják meg. Ezek szerint a jótállási nyilatkozatnak tartalmaznia kell a jótállás vállalójának a nevét és aláírását, valamint egyszerű és érthető formában a jótállás tartalmát, különösen időbeli és területi hatályát, valamint a jótállási jogok érvényesítéséhez szükséges egyéb adatokat [KSchG § 9b (2)]. A jótállási nyilatkozatot a fogyasztó kérésére írásos formában vagy más tartós adathordozón rendelkezésre kell bocsátani [§ 9b (3)]. Az Irányelvnek megfelelően a fenti formai követelmények nem teljesítése nem érinti a jótállás érvényességét, de az azok megszegéséből eredő fogyasztói károk megtérítéséért a vállalkozó felel [KSchG § 9b (4)]. Ilyen kár lehet például az, ha a nyilatkozaton nem szerepel a jótállásra kötelezett neve, és emiatt a fogyasztónak lényegesen nehezebb kiderítenie, hogy kivel szemben érvényesítheti jogait; az ebből fakadó kárért így helytállással tartozik a kötelezett.¹⁴⁶⁵ Ez a rendelkezés üdvözlendő, mert az Irányelv vonatkozó szabálya *lex imperfecta*, azaz nem tartalmaz szankciót a rendelkezés megsértése esetére.¹⁴⁶⁶

8. Kellékszavatossági jogok az Európai Bíróság gyakorlatában: a kicserélési jog és az arányosság mércéje – a C-65/09. számú egyesített ítélet

Az Európai Bíróság három ügyben foglalkozott az Irányelv anyagi jogi kérdéseivel.¹⁴⁶⁷ Ezek közül a jelen pontban tárgyalandó jogeset kínálkozik részletesebb kifejtésre, ami

---

¹⁴⁶¹ Vö. ABGB § 922 (1)-(2).

¹⁴⁶² Lásd: SÄÄF (2005), 60. p. Vö. Irányelv, 1. cikk (2) bekezdés e. pont.

¹⁴⁶³ FERCH-FISCHER (2011), 15. p.

¹⁴⁶⁴ FERCH-FISCHER (2011), 15. p.

¹⁴⁶⁵ Lásd: KREJCI (2004), 135. p.

¹⁴⁶⁶ Vö. Irányelv, 6. cikk (5) bekezdés. A BGB vonatkozó szabálya is *lex imperfecta*, vö. § 477 (1)-(3).

¹⁴⁶⁷ Az másik a C-404/06. számú *Quelle*-ügyben 2008. április 17-én hozott ítélet [EBHT 2008., I-2685.] 33. és 34. pontja. A továbbiakban: *Quelle*-ügy. Elérhető:

azért indokolt, mert egyrészt a dolgozatban vizsgált német szabályok kapcsán merült fel az ügyben megítélt értelmezési kérdés, másrészt az EuB a főtanácsnoki indítvánnyal és annak meggyőző érvelésével ellentétes precedenst alkotott. Ezen kívül a döntés alapjául szolgáló német tagállami indítványok komplex jogi és jogértelmezési kérdésekre világítanak rá.

8.1. Az alapügyek és az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek

Az Európai Bíróság két, lényegében azonos tárgyú, német bíróságok által előterjesztett előzetes döntés iránti kérelem egyesített ügyében 2011. június 16-án hozta meg a tárgyalta ítéletét, amely az Irányelv anyagi jogi kérdéseivel, közelebbről a kicserélési joggal, annak tartalmával és a vonatkozó arányossági követelmény mibenlétével foglalkozik.

8.1.1. A C-65/09. számú ügy

Az első ügyben Jürgen Wittmer német fogyasztó (Wittmer) a Gebr. Weber GmbH-től (Weber) 2005 januárjában 45,36 m² olasz gyártmányú csiszolt járólapot vásárolt 1382,27 euró vételáron, amelyből 33 m²-t építtetett be a házába. A beépítés után a járólapok felületén szabad szemmel látható foltok jelentek meg, ezért Wittmer független bizonyítási eljárást indított a hiba mibenlétének, okának felderítésére. Ennek során a szakértő arra a következtetésre jutott, hogy a foltok olyan finom mikrosziszolási nyomok, amelyek kijavítása lehetetlen, így a lehetséges orvoslás csak a járólapok teljes cseréje lehet. A szakértő a költségeket 5830,57 euró összegben állapította meg. Miután Wittmer határidő kitűzése mellett eredménytelenül szólította fel a fentieknek megfelelő teljesítésre a Webert, keresetet indított ellene a *Landgericht Kassel* előtt, és hibátlan járólapok átadását, valamint

---

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=71604&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3363774>) (2013. december 11.). Ebben az ügyben a fő jogi probléma az volt, hogy a hibás fogyasztási cikkel okozott érdeksérelmet kicserélés útján orvosló eladó követelheti-e a fogyasztótól az árunak a kicserélésig történő használatának az ellenértékét. Az ügyben egy német bíróság terjesztette elő az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet. Az EuB ebben az ügyben is a fogyasztóvédelem maximális érvényesítése mellett érvelt, és kimondta, hogy az Irányelvvvel ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely lehetővé teszi a használat ellenértékének követelését a fogyasztótól.

A harmadik, az Irányelv anyagi jogi kérdéseivel foglalkozó ügy a C-32/12., amelyben spanyol bíróság terjesztett indítványt a Bíróság elé. Az EuB ebben a 2013. októberi ítéletében kimondta, hogy az irányelvet úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az a tagállami szabályozás, „amely – amennyiben a szerződésben meghatározott fogyasztási cikk vételárának megfelelő leszállítására jogosult fogyasztó a bíróság előtt kizárólag a szerződés felbontása iránti igényt érvényesít annak ellenére, hogy arra e fogyasztási cikk hibájának csekély mértéke miatt nincs lehetőség – még akkor sem teszi lehetővé, hogy az eljáró nemzeti bíróság hivatalból leszállítsa a vételárat, ha az említett fogyasztó nem jogosult sem eredeti kérelmének megváltoztatására, sem arra, hogy erre vonatkozóan új keresetet terjesszen elő”. Az ítélet elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?num=C-32/12> (2013. december 11.).

5830,57 euró és kamatai megfizetését követelte. A bíróság árcsökkentést állapított meg ítéletében, és a Weber 273,10 euró kamatokkal való megfizetésére kötelezte, egyebekben a keresetet elutasította.¹⁴⁶⁸

Wittmer fellebbezése nyomán az *Oberlandesgericht Frankfurt am Main* az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatva a Weber 45,36 m² hibátlan járólapp átadására és – a hibás járólapok eltávolításának költségeként – 2122,37 euró és kamatainak megfizetésére kötelezte.¹⁴⁶⁹

A német legfelsőbb bírósághoz, a *Bundesgerichtshof*hoz az ítélet ellen benyújtott felülvizsgálati kérelemben a Weber tiltakozott a 2122,37 euró és kamatainak megfizetése ellen. A *Bundesgerichtshof* álláspontja szerint a felülvizsgálati kérelemről való döntés attól függ, hogy a másodfokú bíróság jogszerűen állapította-e meg, hogy Wittmer követelheti a Weber-től a járólapok eltávolításával járó költségek megtérítését. A *Bundesgerichtshof* azt hangsúlyozta, hogy – ellentétben az *Oberlandesgericht* álláspontjával – a német BGB § 439 (3) bekezdése alapján a Weber jogosan tagadhatta meg a „pótteljesítésnek” hibátlan járólapok átadása formájában követelt módját, és ezzel a hibás járólapok eltávolítását is az aránytalanságra hivatkozva. Ez ugyanis a *Bundesgerichtshof* véleménye szerint nem csak akkor érvényesül, ha az utólagos teljesítés vevő által választott módja a másik módjához képest aránytalan költségeket okozna neki („relatív aránytalanság”), hanem akkor is, ha az utólagos teljesítés választott – vagy egyedüli lehetséges – módja már önmagában aránytalan költségekkel jár („abszolút aránytalanság”).¹⁴⁷⁰ Mindez pedig a *Bundesgerichtshof* szerint ellentétben állhat az Irányelv 3. cikk (3) bekezdésével, amely a szóhasználat alapján látszólag csak a „relatív aránytalanság” esetét kívánta szabályozni.

A fentiekre tekintettel a *Bundesgerichtshof* 2009. január 14-én úgy határozott, hogy az előtte folyamatban lévő eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából az alábbi kérdéseket terjeszti az EuB elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni a[z ...] irányelv 3. cikke (3) bekezdésének első és második albekezdését, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti törvényi szabályozás, amely szerint ha az átadott fogyasztási cikk nem felel meg a szerződésnek, akkor az eladó akkor is megtagadhatja a fogyasztó által követelt orvoslási módszert, ha az neki a fogyasztási cikk hibátlan állapotbani értékével és a hiba jelentőségével összehasonlítva ésszerűtlen (abszolút aránytalan) költségeket okoz?

2) Az 1) kérdésre adott igenlő válasz esetén: úgy kell-e értelmezni a fenti irányelv 3. cikkének (2) bekezdését és (3) bekezdésének harmadik albekezdését, hogy az eladó a fogyasztási cikk szerződészerű állapotának kicserélés formájában történő

¹⁴⁶⁸ Az elsőfokú ítélet német nyelven elérhető: <http://openjur.de/u/298385.html> (2013. december 14.).

¹⁴⁶⁹ A másodfokú ítélet német nyelven elérhető: <http://openjur.de/u/300016.html> (2013. december 14.).

¹⁴⁷⁰ „*Absolute Unverhältnismäßigkeit*”, lásd: LOOSCHELDERS (2011), 32. p.

helyreállítása során viselni köteles a fogyasztó által a fogyasztási cikk természetének és céljának megfelelően beépített, nem szerződészerű fogyasztási cikknek az eltávolítása során felmerült költségeket?”¹⁴⁷¹

8.1.2. A C-87/09. számú ügy

A másik ügyben Ingrid Putz német fogyasztó (Putz) a Medianess Electronics-szel (Medianess) új mosogatógépre vonatkozóan 9,52 euró összegű szállítási költséggel kiegészülő 367 euró vételáron, interneten keresztül adásvételi szerződést kötött. A mosogatógép házhoz szállítása után Putz beszereltette azt a lakásába, azonban ezután fény derült arra, hogy a készülék – nem a beszerelésével kapcsolatos műveletekre visszavezethető ok miatt – hibás, kijavítása pedig lehetetlen. A felek megállapodtak a mosogatógép kicserélésében. Ez alapján Putz nemcsak új mosogatógép átadását, hanem a hibás készülék eltávolítását, valamint azt is követelte a Medianesstől, hogy szerelje be a csereként átadott készüléket, vagy viselje az eltávolítással és az új, hibátlan gép beszerelésével járó költségeket. Ezt a Medianess megtagadta, és mivel a hozzá intézett felszólító levélre sem válaszolt, Putz elállt az adásvételi szerződéstől, és minderre tekintettel keresetet nyújtott be az *Amtsgericht Schorndorf*hoz a Medianess-szel szemben a hibás mosogatógép átadásáért cserébe a vételár visszatérítését követelve.

A bíróság úgy foglalt állást, hogy a német jog szerint az adásvételi szerződéstől való elállás érvényessége attól függ, hogy Putz eredménytelenül tűzött-e ki a Medianess felé a szerződés pótteljesítésére határidőt, valamint hogy arra szorítkozott-e, hogy azt követelje, amivel az utóbbi tartozott. Véleménye szerint a jogvita eldöntéséhez tudni kell azt, hogy Putz jogosult volt-e azt követelni a Medianesstől, hogy távolítsa el a hibás készüléket, és szerelje be az újat, vagy vállalja az e műveletekkel kapcsolatos költségeket. Rámutatott arra, hogy a német jog még arra az esetre sem írja elő a nem vétkes eladó tekintetében a hibás fogyasztási cikk eltávolításának vagy a csereként átadott fogyasztási cikk beszerelésének kötelezettségét, ha a fogyasztó a hibás fogyasztási cikket a hiba felmerülése előtt – rendeltetésének megfelelően – már beszerelte. Ugyanakkor úgy vélte, hogy az Irányelvből eredhet ilyen jellegű kötelezettség.

E körülményekre tekintettel az *Amtsgericht Schorndorf* 2009. február 25-ei határozatával úgy döntött, hogy felfüggeszti az előtte folyó eljárást, és az alábbi – az első

---

¹⁴⁷¹ Lásd: az EuB C-65/09. és C-87/09. számú egyesített ügyekben hozott ítéletének 23. pontja. Elérhető: http://curia.europa.eu/juris/document/document_print.jsf?doclang=HU&text=&pageIndex=0&part=1&mode=lst&docid=85085&occ=first&dir=&cid=2560395#Footnote* (2013. december 16.).

ügyben feltettekkel majdnem teljes mértékben megegyező – kérdéseket terjeszti az Európai Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni az [...] irányelv 3. cikkének (2) bekezdését és (3) bekezdésének harmadik albekezdését, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti törvényi szabályozás, amely szerint, ha a beszerelés eredetileg nem volt szerződéses kötelezettség, akkor az eladó a fogyasztási cikk szerződésszerű állapotának kicserélés formájában történő helyreállítása során nem köteles viselni az utólagos teljesítés során átadott fogyasztási cikk fogyasztó által a fogyasztási cikk természetének és céljának megfelelően beszerelt nem szerződésszerű fogyasztási cikk helyére történő beszerelésének a költségeit?

2) Úgy kell-e értelmezni az [...] irányelv 3. cikkének (2) bekezdését és (3) bekezdésének harmadik albekezdését, hogy az eladó a fogyasztási cikk szerződésszerű állapotának kicserélés formájában történő helyreállítása során viselni köteles a fogyasztó által a fogyasztási cikk természetének és céljainak megfelelően beszerelt, nem szerződésszerű fogyasztási cikknek az eltávolításával járó költségeket?”¹⁴⁷²

8.2. Az előzetes kérdések jogi kontextusa

Az Irányelv megalkotásának fő célja a korábban említetteknek megfelelően „a fogyasztási cikkek adásvételének egyes vonatkozásait szabályozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítése a fogyasztóvédelem egységes minimális szintjének biztosítása érdekében a belső piac keretében”.¹⁴⁷³ A jogszabály azonban a fogyasztói adásvételnek csupán egyes vonatkozásait tárgyalja, így nem rendezi többek között a jelentős gyakorlati relevanciával bíró konkurencia-kérdést a szavatossági/jótállási objektív helytállás és a hibás teljesítés szubjektív jogalapú jogkövetkezménye, a kártérítés között.

8.2.1. Az 1999/44/EK irányelv és a német BGB

Az EuB előtti két eljárásban felmerülő jogi kérdések gyakorlatilag azonosak, mindkettőben a kicserélés, mint kellékszavatossági jog és az azzal szemben kifogásként felhozható aránytalanság mércéjének értelmezése a probléma. Az Irányelv 3. cikkében szerepelnek a releváns rendelkezések. A szerződésnek való megfelelés hibája esetén a fogyasztó az eladótól először a fogyasztási cikk térítésmentes kijavítását vagy kicserélését követelheti, kivéve, ha ez lehetetlen vagy aránytalan. Az Irányelv magyar nyelvű szövegváltozata szerint az orvoslás akkor aránytalan, ha az eladónak „*más orvoslási módszerrel összehasonlítva ésszerűtlen költséget okoz, figyelembe véve a fogyasztási cikk hibátlan*

¹⁴⁷² Lásd: az EuB ítéletének 32. pontja.

¹⁴⁷³ Irányelv, 1. cikk (1) bekezdés.

állapotbani értékét, a hiba jelentőségét, és azt, hogy az alternatív orvoslási módszer a fogyasztónak okozott jelentős kényelmetlenség nélkül végrehajtható-e”.¹⁴⁷⁴ Ezeket az első lépcsős igényeket ésszerű határidőn belül, a fogyasztót érő jelentős kényelmetlenség nélkül kell elvégezni, figyelembe véve a fogyasztási cikk természetét és a fogyasztó által megkívánt célját [3. cikk (3) bekezdés]. A „térítésmentes” kijavítás illetve kicserélés fogalma magában foglalja a fogyasztási cikk szerződészerű állapota helyreállításának szükséges költségeit, különösen a postaköltséget, a munkadíjat és az anyagköltséget [3. cikk (4) bekezdés].¹⁴⁷⁵ Az Irányelv a fogalmi meghatározások között megadja a kijavítás definícióját,¹⁴⁷⁶ de a kicserélés mibenlétéről nem ejt külön szót.

A kicserélésre vonatkozó német BGB-beli rendelkezés szerint a jogorvoslat aránytalansága esetén a vevő joga a pótteljesítés másik módjára korlátozódik, de ha az is aránytalannak minősül, akkor az eladó azt is megtagadhatja, és ez esetben a második lépcsős jogok alkalmazhatóak.¹⁴⁷⁷ Az értelmezési vita eldöntésében egyedül az irányelv-konform értelmezés alapelve segíthet.¹⁴⁷⁸

8.2.2. Az EuB hatásköre az ügyben

Az EUMSZ 267. cikke alapján az EuB hatáskörrel rendelkezik előzetes döntéshozatalra valamely irányelv értelmezésének kérdésében. Csak akkor utasíthatja el a kérelmet, ha „*az uniós jog kért értelmezése nyilvánvalóan semmilyen összefüggésben nincs az alapügy tényállásával vagy tárgyával, ha a probléma hipotetikus jellegű, vagy ha nem állnak a Bíróság rendelkezésére azok a ténybeli vagy jogi elemek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az elé terjesztett kérdésekre hasznos választ adhasson*”.¹⁴⁷⁹

A C-65/09. számú ügyben a *Bundesgerichtshof* kérdéseivel azonban éppen annak meghatározása céljából kérte az Irányelv értelmezését, hogy azzal összeegyeztethető-e a német nemzeti jog, amennyiben az egyrésztől nem kötelezi az eladót a nem szerződészerű

---

¹⁴⁷⁴ Irányelv, 3. cikk (3) bekezdés.

¹⁴⁷⁵ E szabálynak megfelel a BGB § 439 (2) rendelkezése.

¹⁴⁷⁶ Lásd: 1. cikk (1) bekezdés f. pont: „*kijavítás: a szerződésnek nem megfelelő fogyasztási cikknek a szerződésnek megfelelővé tétele*”.

¹⁴⁷⁷ A *Bundesgerichtshof* álláspontja, joggyakorlata alapján; lásd az ügyben szereplő indítványokat.

¹⁴⁷⁸ Ezt már a kötelmi jog reformjáról szóló törvény 2001-es javaslata is kimondta, lásd: *Entwurf eines Gesetzes zur Modernisierung des Schuldrechts*, BT-Drucksache 14/6857, 58. p. [német nyelven elérhető: <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/14/068/1406857.pdf> (2013. december 15.)], és BT-Drucksache 14/6040, 211. p.

¹⁴⁷⁹ Lásd: EUMSZ 267. cikk. Az EuB ítélete e vonatkozásban a következő ügyekben kimondottakra hivatkozik: a Conseil général de la Vienne ügyben (C-419/04. sz.) hozott ítélet 20. pontja; a Lucchini-ügyben (T-91/10. sz.) hozott ítélet 44. pontja; a TeliaSonera-ügyben (C-52/09. sz.) hozott ítélet 16. pontja.

fogyasztási cikk eltávolításával járó költségeinek vállalására, másrészt pedig felkínálja számára azt a lehetőséget, hogy megtagadja a kicserélést, ha az aránytalan költségekkel járna. Az EuB erre figyelemmel elutasította a Weber által előterjesztett elfogadhatósági kifogást. Az eljárási szabályzata 43. cikkének megfelelően – a közöttük lévő összefüggés miatt – egyesítette ezt az ügyet a fent említett C-87/09. számú ügyel.

8.3. Az EuB előtti eljárás

8.3.1. A beadványok és az előterjesztett álláspontok

Az ügyben a Weber, a német, a belga, a spanyol, az osztrák és a lengyel kormány, valamint az Európai Bizottság terjesztett elő állásfoglalást.¹⁴⁸⁰

A kicserélési jog terjedelme – A Weber, valamint az osztrák, a belga és a német kormány nemleges választ javasolt arra a kérdésre, hogy az Irányelv alapján a fogyasztó követelheti-e a kicserélés révén történő szerződés szerű teljesítés esetén az általa a fogyasztási cikk természetének és céljának megfelelően beépített, nem szerződés szerű fogyasztási cikk eltávolítását és a csereként adott új árucikk beépítését, illetve az ezekkel kapcsolatban felmerült költségeket. A Weber és a német kormány érvei szerint az eladó az Irányelv 3. cikkének (2) és (3) bekezdése alapján arra köteles, hogy egy másik ugyanolyan szerződés szerű árut adjon át, és az eladó kötelezettségeit nem lehet akként kiterjeszteni, hogy azok magukban foglalják a fenti cselekményeket/munkálatokat a fogyasztó által az átadást követően saját belátása szerint felhasznált hibás áru tekintetében. Az átadott árunak a fogyasztó általi felhasználási módja – még ha az meg is felel az áru természetének és céljának – nehezen kalkulálható előre az eladó részéről, így ugyanannak a terméknek az eltávolításával, és az új beszerelésével járó költségek esetről esetre jelentősen eltérhetnek egymástól. Ezen túlmenően véleményük szerint a kérdéses kötelezettség abból sem következik, hogy az Irányelv 3. cikkének (3) és (4) bekezdése értelmében a kicserélést „*tértésmertesen*” és „*a fogyasztót érő jelentős kényelmetlenség nélkül*” kell elvégezni. Ezek a feltételek pusztán az eladó azon kötelezettségére vonatkoznak, hogy új, hibátlan árut adjon át. Végül hangsúlyozták, hogy a szóban forgó hibás áru használata (vagy eltávolítása) folytán bekövetkező károk megalapozhatják a fogyasztó igényét a szerződéses

---

¹⁴⁸⁰ Logikai érvekre hivatkozva Ján Mazák főtanácsnok a C-65/09. számú ügyben feltett két kérdés közül az áru eltávolításának és a csereként adott hibátlan árucikk beépítésének/beszerelésének kötelezettségére és az abból fakadó költségek megtérítésére vonatkozó második kérdéssel kezdte az értékelését, ezért az ügyben észrevételt előterjesztettek érvelései is ebben a sorrendben kerülnek bemutatásra.

vagy szerződésen kívüli károkért való felelősségre vonatkozó nemzeti rendelkezések szerint. Az osztrák és a belga kormány csatlakozott ehhez az érveléshez, de a belga kormány azt a pontosítást tette, hogy az eladó köteles viselni a hibás áru szállításával kapcsolatos költségeket.

A spanyol és a lengyel kormány, valamint a Bizottság az igenlő válasz mellett érveltek. A Bizottság álláspontja szerint a kicserélés a hibás áru akkori állapotára és környezetére vonatkozik, amikor a hiba bekövetkezik, és a fogyasztót a kicseréléssel olyan helyzetbe kell hozni, amelyben akkor lett volna, ha részére hibátlan árut adtak volna át, ami azt jelenti, hogy a hibás árut szükség esetén el kell távolítani, a hibátlan árut pedig be kell építeni. Ezt az értelmezést szerintük maga a „kicserélés” szó is alátámasztja. A Bizottság ugyanakkor elismerte, hogy a kicserélés térítésmentességének és a fogyasztót érő jelentős kényelmetlenség elkerülésének követelménye nem bír jelentőséggel a kicserélés jogával összefüggésben felmerülő kötelezettségek meghatározása szempontjából. Bár a spanyol és a lengyel kormány éppen ez utóbbi rendelkezésekre támaszkodott érvelésében, de összességében mégis osztotta a Bizottság álláspontját.

A jogorvoslati módok arányossága – A Weber, valamint a német és az osztrák kormány álláspontja szerint a hibás áru eladója még akkor is, amikor az alternatív orvoslási módszer lehetetlennek látszik, megtagadhatja a fogyasztó által követelt orvoslási módszert, ha az azáltal aránytalan, hogy a szerződésnek megfelelő áru értékéhez képest ésszerűtlen költségeket okozna az eladónak. Úgy vélték, hogy a fogyasztó és az eladó érdekei közötti egyensúly megteremtésére törekvő Irányelv szövegezése, rendszere és különösen célja ezt az értelmezést támasztja alá. Előadták, hogy az eladót az Irányelv 3. cikke alapján terhelő kötelezettségeknek minden esetben (még akkor is, ha az orvoslási módszerek alkalmazása lehetetlen) meg kell felelniük az arányosság követelményének. Elismerték, hogy az Irányelv 3. cikk (3) bekezdésének második albekezdése és a Preambulum (11) bekezdése látszólag mindössze az azonos igényérvényesítési „lépcsőben” szereplő másik orvoslási módszerhez viszonyítottan aránytalan orvoslási módszerre vonatkozik. Ennek ellenére úgy vélték, hogy az arányosság általános hatállyal bír, és akkor is irányadó, ha az adott esetben csak egyfajta orvoslási módszer lehetséges. Véleményük szerint, amennyiben a kicserélés vagy a kijavítás lehetetlen vagy aránytalan, az Irányelv megfelelő védelmet biztosít a fogyasztónak azáltal, hogy árleszállítást követelhet, vagy elállhat a szerződéstől. Ezen kívül úgy vélték, hogy mivel az Irányelv szerinti jogok és kötelezettségek nem érintik a szerződéses és a szerződésen kívüli felelősségre vonatkozó nemzeti jogszabályi

rendelkezéseket és elveket, így a fogyasztó a német polgári jog szabályai szerint aggálytalanul léphet fel kártérítési igényrel.

A Bizottság, valamint a belga, a lengyel és a spanyol kormány ezzel szemben azt állította, hogy az arányossági vizsgálat mindössze a kicserélés és a kijavítás közötti választásra alkalmazható, tehát nem vezethet az árleszállítás és az elállás alkalmazásához. A Bizottság ezt mindenekelőtt az Irányelv 3. cikke (3) bekezdése második albekezdésének, valamint a Preambulum (11) bekezdésének megszüvegezéséből vezette le.¹⁴⁸¹ Ezen túlmenően az Irányelv 3. cikkének rendszerében a szerződés (utólagos) teljesítése előnyt élvez az árleszállítással vagy az elállással szemben, tehát e cikk arányosságra való hivatkozását szerintük megszorítóan kell értelmezni. A Bizottság ugyanakkor nem cáfolta, hogy szélsőséges esetekben, amikor a fogyasztó által igényelt egyetlen lehetséges orvoslási módszer súlyosan aránytalan lenne a fogyasztó adott orvoslási módszer alkalmazásához fűződő érdekéhez képest, át lehet térni a második lépcsős jogokra. A belga, a lengyel és a spanyol kormány egyetértett, és úgy vélték, hogy ellentétes lenne az Irányelv által biztosított fogyasztói jogokkal és a védelem magas szintjével, ha az eladó megtagadhatná az egyetlen lehetséges orvoslási módszert azon az alapon, hogy túlságosan magas költségei merülnének fel.

8.3.2. A főtanácsnoki indítványok

A kérelmekben feltett kérdésekkel kapcsolatos álláspontját Ján Mazák főtanácsnok a később egyesített két ügyben 2010. május 18-án ismertette, és tekintettel arra, hogy azok értékelő része szinte teljes mértékben azonos, együtt kerülnek bemutatásra.¹⁴⁸²

A kérdések vizsgálata előtt a főtanácsnok megjegyezte, hogy az EU tagállamaiban nem csak az Irányelv megalkotása előtti, a nemzeti jogok sajátosságából fakadó különbözőségeket nehezítették meg a jogalkalmazást, de most, a fogyasztói adásvétel egyes

---

¹⁴⁸¹ Irányelv, Preambulum (11) bekezdés: „mivel a fogyasztó először az áru kijavítását vagy kicserélését követelheti az eladótól, kivéve, ha az ilyen orvoslás nem lehetséges vagy aránytalan; mivel az orvoslás aránytalan voltát objektív alapon kell megállapítani; mivel az orvoslás aránytalannak tekintendő, ha annak alkalmazása más orvoslási módszerrel összehasonlítva ésszerűtlen költségekkel jár; mivel a költségek akkor ésszerűtlenek, ha az egyik orvoslási módszer költségei jelentős mértékben meghaladják a másik orvoslási módszer költségeit...”.

¹⁴⁸² A főtanácsnoki indítványok magyar nyelven elérhetőek: C-65/09. számú ügy: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?sessionId=9ea7d0f130d5866087b17f1848d5a28485ef775d449d.e34KaxiLc3eQc40LaxqMbN4OahmQe0?text=&docid=79075&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2845330> (2013. december 16.);

C-87/09. számú ügy: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=79074&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2845486> (2013. december 16.).

szabályaira vonatkozó jogharmonizáció megvalósulásának idején is bizonytalanságok és eltérések mutatkoznak az adásvétel nem szerződészerű teljesítésével kapcsolatosan, akár egyazon nemzeti jogrendszeren belül is.¹⁴⁸³ A főtanácsnok álláspontja szerint nem lehet pusztán a fogyasztóvédelem magas szintjének elősegítésére irányuló irányelvi törekvésből¹⁴⁸⁴ kiindulni az ügyek tárgyalásakor.

A kicserélési jog tartalma – A főtanácsnok álláspontja szerint az Irányelv 3. cikk (2) és (3) bekezdéseinek szó szerinti értelmezéséből nem lehet megfelelően következtetni arra, hogy a kicserélés joga magában foglalja a fogyasztó jogát arra, hogy az eladótól az áru eltávolítását vagy az ehhez kapcsolódó költségek viselését követelje. Igaz ez különösen azért, mert az Irányelv hivatalos nyelvi változataiban eltérő jelentéstartalmú a kicserélés. Ezen túl a 3. cikk szövegkörnyezete és rendszertani olvasata alapján is nemleges választ kell adni a kérdésre. A 3. cikkben szereplő, a szerződészerűség követelményéből eredeztethető fogyasztói jogokat a főtanácsnok szerint a konkrét szerződésben foglalt jogokra és kötelezettségekre tekintettel kell értelmezni. Ezen kívül a teljesítés időpontjában meglévő hibákért való helytállást meg kell különböztetni az áru átadását, azaz a teljesítést követő és a fogyasztó akaratától függő felhasználásból fakadó felelősségtől. A főtanácsnok szerint az áru „*természetének és céljának megfelelő felhasználása*” kitétel pontatlan meghatározás az Irányelvben,¹⁴⁸⁵ így az erre alapozott eladói helytállás mértéke sem definiálható megfelelően. Az Irányelvben a kicserélés igényéhez kapcsolódóan a „*tértésmentesség*” és a „*jelentős kényelmetlenség nélküli*” teljesítés követelményei sem értelmezhetőek kiterjesztően Mazák szerint: az utóbbi a hiba orvoslásának módját, és nem annak „fizikai terjedelmét” határozza meg.

Minderre figyelemmel a főtanácsnok nemleges választ adott arra a kérdésre (illetve kérdésekre), hogy a fogyasztó kicseréléshez fűződő joga magában foglalja-e azt az igényt, hogy követelje az eladótól a hibás áru eltávolítását és az új árucikk beszerelését, illetve az ezek megvalósításából fakadó költségeket. Nemleges volt a válasza a második ügyben (C-

---

¹⁴⁸³ Érdemes megemlíteni, hogy a főtanácsnok indítványában Ulpianus és Iulianus neves ókori római jogtudósokra hivatkozva a jogi probléma ókori gyökereiről emlékezik meg: „A jelen ügyben a Bíróság által megítélendő jogi probléma klasszikus kötelmi jogi, illetve pontosabban adásvételi jogi kérdés, amióta római jogtudósok, mint például Iulianus vagy Ulpianus, a „hibás” szarvasmarha ókori piacokon történő értékesítésének jogi következményeiről, nevezetesen az eladónak a hibás áru értékesítésével kapcsolatban fennálló felelősségének mértékéről, illetőleg – a vevő rendelme szempontjából – annak kérdéséről értekeztek, hogy milyen orvoslási módszereknek kell a vevő rendelkezésére állnia, ha az eladó olyan árut adott át részére, amelyek nem felelnek meg az adásvételi szerződésnek.” Lásd: főtanácsnoki indítvány a C-65/09. sz. ügyben, 23. pont.

¹⁴⁸⁴ Lásd: Irányelv, Preambulum (1) bekezdés.

¹⁴⁸⁵ Lásd: Irányelv, 3. cikk (3) bekezdés utolsó mondat.

87/09.) is, azzal kiegészítve, hogy nem követelheti a fentieket a fogyasztó, ha a beszerelés (beépítés) nem képezte a szerződéses kötelezettségek részét.

A jogorvoslati módok arányossága – A főtanácsnok szerint az Irányelv 3. cikk (3) bekezdésben szereplő arányosság követelménye – a szövegezésből fakadóan – mind a kicserélésre, mind a kijavításra vonatkozik. Emellett szól szerinte az is, hogy az arányosság követelményére tekintet nélküli vevői választás esetén a másodlagos jogok alkalmazásának lehetősége rendkívüli módon korlátozódna, ez pedig sértené a felek érdekegyenlőségének követelményét.

A fentiekre figyelemmel a főtanácsnok álláspontja szerint nem ellentétes az Irányelvvvel az olyan nemzeti jogszabályi rendelkezés, amely szerint az eladó akkor is megtagadhatja a nem szerződészerű teljesítésnek a vevő választása szerinti kicserélés általi orvoslását, ha a kijavítás lehetetlen, és a kicserélés maga pedig a szerződészerűség hiányának jelentőségére és az ugyanolyan hibátlan áru értékére tekintettel neki ésszerűtlen és aránytalan költségeket okozna.

8.4. Az ítélet érvelése

8.4.1. Az eladó kötelezettségei a kicserélési jog érvényesítése során

Az EuB két részletben válaszolt az egyesített ügyekben feltett négy kérdésre. Érvelése elején utalt korábbi joggyakorlatára, és hangsúlyozta, hogy mind az Irányelv 3. cikkének szövegéből, mind annak előkészítő munkáiból kitűnik, hogy az uniós jogalkotó az Irányelvben biztosított fogyasztóvédelem alapvető összetevőjének szánta a fogyasztási cikk szerződészerű állapota eladó általi helyreállításának térítésmentességét. Ez a kötelezettség az EuB szerint a fogyasztót kijavítás és kicserélés esetén is azon pénzügyi terhek veszélyétől kívánja megvédeni, amely e védelem hiányában visszatartaná őt a jogai érvényesítésétől.¹⁴⁸⁶ Erre figyelemmel, ha a nem szerződészerű fogyasztási cikk kicserélése esetén a fogyasztó nem kérhetné az eladótól, hogy vállalja annak eltávolítását arról a helyről, ahová azt – természetének és céljának megfelelően – beépítették, és hogy ugyanazon a helyen építse be a csereként átadott fogyasztási cikket, úgy a kicserélés olyan pénzügyi többletterheket okozna a fogyasztónak, amelyeket nem kellett volna viselnie, ha az eladó megfelelően teljesített volna.

---

¹⁴⁸⁶ Lásd: a Quelle-ügyben hozott ítélet 33. és 34. pontja.

Az EuB elismerte, hogy a fenti költségek nem szerepelnek az Irányelv 3. cikkének (4) bekezdésében kifejezetten felsoroltak között, amely bekezdés a térítésmentességet „*a fogyasztási cikk szerződés szerű állapota helyreállításának szükséges költségeit, különösen a postaköltséget, a munkadíjat és az anyagköltséget*” tartalmazó elvárásaként határozza meg. Visszautalt azonban korábbi döntésére, amelyben kimondta, hogy a „*különösen*” határozószó az uniós jogalkotásban (is) azt jelzi, hogy e felsorolás csak példalózó, nem kimerítő jellegű.¹⁴⁸⁷

Az EuB a Bizottság álláspontjával egyezően úgy vélte, hogy az Irányelv 3. cikk (2) és (3) bekezdésének rendszeréből kitűnik, hogy a kicserélés és a kijavítás a fogyasztó azonos szintű védelmére irányul. A kijavításra főszabályként a hiba felmerülésekoriban lévő fogyasztási cikket kerül sor, így a fogyasztót ebben az esetben nem terhelheti semmilyen, az eltávolítással és az újabb beépítéssel járó költség. Analógia útján ez alkalmazandó tehát a kicserélésre is. A hatékony védelem biztosításának jogalkotói szándékára tekintettel „*a fogyasztónak okozott jelentős kényelmetlenség nélkül*” kifejezésnek az EuB szerint nem lehet a német, a belga és az osztrák kormány által javasolt megszorító értelmezést adni. Elismerte ugyanakkor, hogy a „kicserélés” kifejezés pontos jelentése eltér a különböző nyelvi változatokban. Számos nyelvi változatban, például a spanyol (*sustitución*), angol (*replacement*), francia (*remplacement*), olasz (*sostituzione*), holland (*vervanging*) és a portugál (*substituição*) nyelvi változatokban ez a kifejezés azon művelet egészére utal, amelynek végén a nem szerződés szerű fogyasztási cikket ténylegesen ki kell cserélni.¹⁴⁸⁸ Más nyelvi változatok – többek között a német is (*Ersatzlieferung*) – szűkebb jelentést sugallhatnak. Azonban az EuB úgy vélte, hogy még az utóbbi nyelvi változatban sem korlátozódik a kicserélés a csereként átadott fogyasztási cikk pusztá átadására.

Ezen túlmenően úgy vélte a Bíróság, hogy az Irányelv céljának, azaz a fogyasztóvédelem magas szintje biztosításának is megfelel ez az értelmezés. Véleménye szerint ez objektív alapon sem méltánytalan, mert a kicserélés folyamata az adásvételi szerződésben foglalt kötelezettségének a megsértése miatt vált szükségessé. A fogyasztónak pedig nem lehet felróni, hogy a hiba megnyilvánulása előtt jóhiszeműen beépítette a hibás fogyasztási cikket természetének és a megkívánt célnak megfelelően. Az EuB szerint tehát az ahhoz hasonló helyzetben, amikor a két szerződő fél közül egyik sem járt el felróhatóan, indokolt az eladóra hárítani a kérdéses költségek viselését, mivel ezeket

---

¹⁴⁸⁷ Lásd: a Quelle-ügyben hozott ítélet 31. pontja.

¹⁴⁸⁸ Lásd: az ítélet 54. pontja.

a többletköltségeket egyrésztől el lehetett volna kerülni, ha az eladó már az elején megfelelően teljesítette volna a szerződést, másrésztől pedig szükségesek a fogyasztási cikk szerződészerű állapotának helyreállításához. A szigorú helytállási kötelezettséget az EuB szerint ellensúlyozza az, hogy az eladó az ugyanazon szerződésláncban korábbi helyet elfoglaló értékesítővel vagy bármely más közvetítővel szemben felléphet.¹⁴⁸⁹

Úgy vélte a Bíróság, hogy az Irányelv fenti értelmezése független attól, hogy az eladó – az adásvételi szerződés alapján – köteles lett volna-e beépíteni az átadott fogyasztási cikket. Annak ellenére ugyanis, hogy az adásvételi szerződés meghatározza a fogyasztási cikk szerződészerűségét, és azt, hogy mi minősül hibának, az eladónak a szerződés hibás teljesítéséből eredő kötelezettségei nem csupán a szerződésből, hanem főként a fogyasztóvédelemmel kapcsolatos szabályokból, és különösen az Irányelv 3. cikkéből következnek. Ez utóbbiak olyan kötelezettségeket írnak elő, amelyek hatálya független az említett szerződéstől, és amelyek adott esetben meg is haladhatják az abban előírtakat.

8.4.2. Az eladó számára aránytalan költségvonzatú jogorvoslati mód

Az EuB szerint az Irányelv az aránytalan kifejezést kizárólag a másik orvoslási módszerrel összefüggésben határozza meg, ekként a relatív aránytalanság esetére korlátozza azt. A 3. cikk szövegezéséből és rendszeréből, valamint a Preambulum (11) bekezdéséből az EuB szerint egyébként is ez következik. Az utóbbi bekezdés bizonyos nyelvi változatai – így a német is – többes számban „*más orvoslási módszerekre*” hivatkoznak. Számos nyelvi változatban (angol, francia, olasz, holland és portugál) viszont az arányosság kétségtelenül kizárólag a másik első lépcsős orvoslási módszerre – a kijavításra vagy a kicserélésre – vonatkozik. Ezzel szemben az Irányelv 3. cikkének (3) bekezdését minden nyelvi változatban – így a németben is – egyes számban fogalmazták meg.¹⁴⁹⁰ Következésképpen, ha e két orvoslási módszer közül csupán az egyik bizonyul lehetségesnek, az eladó nem tagadhatja azt meg, mert a két másodlagos jogorvoslati mód (árleszállítás, elállás) nem teszi lehetővé ugyanazon fogyasztóvédelmi szint biztosítását, mint a fogyasztási cikk szerződészerű állapotának helyreállítása, azaz az első lépcsős jogok.

---

¹⁴⁸⁹ Vö. Irányelv, 4. cikk az eladó visszkereseti igényéről.

¹⁴⁹⁰ „*Eine Abhilfe gilt als unverhältnismäßig, wenn sie dem Verkäufer Kosten verursachen würde, die... verglichen mit der alternativen Abhilfemöglichkeiten unzumutbar wären.*”.

Vö. a magyar szövegváltozattal: „*Az orvoslást aránytalanak kell tekinteni, ha az az eladónak más orvoslási módszerrel összehasonlítva...*”, ahol a fogalmazásmód minden igényre utalni látszik.

8.5. Az ítélet *ratio decidendi*

Az EuB 2011. június 16-án meghozott ítéletének rendelkező része két elemből áll.¹⁴⁹¹ A *ratio decidendi* a rendelkező rész fényében az alábbiakban ragadható meg: a fogyasztói adásvétel hibás vagy hiányos teljesítéséből fakadó fogyasztói kicserélési jog terjedelme felöleli a kicserélési procedúra teljes folyamatát, a jóhiszeműen és rendeltetésszerűen beépített illetve beszerelt hibás áru kiszerezésétől egészen az új, csereként adott hibátlan fogyasztási cikk beépítéséig, beszereléséig. Az e folyamatból adódó minden költség – a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosítására vonatkozó EU-s elvárásból eredően – az eladót terheli. Az arányosság követelménye, mint a kicserélés illetve kijavítás eladói megtagadásának oka csak e két fogyasztói jog viszonylatában, és a lehetetlenség körülményével együtt értelmezendő. Ez azt jelenti, hogy ha a kettő közül az egyik jog teljesítése lehetetlen vagy aránytalan, akkor az eladó köteles a fogyasztó másik jogát kielégíteni, függetlenül attól, hogy annak teljesítése a költségvonzat tekintetében rá nézve aránytalan-e. Az arányosság azonban mégis érvényesülhet annyiban, hogy a fenti költségek adott esetben az eladó által vállalt arányos összegre korlátozhatóak, ilyenkor viszont a vevő jogát meg kell hagyni arra, hogy a második lépcsős jogokra térjen át.

8.6. Az EuB érvelésének kritikája

Kuriózuma az eljárásnak, hogy abban a főtanácsnok javaslatától eltérően érvelt, és eltérő döntést hozott az EuB. Azonban – bár a fogyasztóvédelem nagyon magas szintjét irányozza elő az ítélet – annak érvelése dogmatikailag szerintem mégsem állja meg teljesen a helyét. Ján Mazák főtanácsnok több megállapítása is felhozható a Bíróság érvelésének kritikájaként. Ő már az értékelése elején leszögezte többek között azt, hogy nem lehet egyszerűen a fogyasztóvédelem magas szintjének elősegítését célzó irányelvi törekvésből kiindulni az eset tárgyalásakor, és hangsúlyozta, hogy a jogharmonizáció majdnem tíz évre visszatekintő folyamata ellenére még mindig jelentős bizonytalanságok és eltérések mutatkoznak a fogyasztói adásvétel nem szerződészerű teljesítésével kapcsolatosan,

---

¹⁴⁹¹ A rövidített ítélet elérhető:

http://curia.europa.eu/juris/document/document_print.jsf?doclang=HU&text=&pageIndex=1&part=1&mode=req&docid=112615&occ=first&dir=&cid=24451777 (2013. december 17.).

különösen a jogtudományi álláspontok között, akár egyazon nemzeti jogrendszeren belül is.¹⁴⁹²

Az ítélet érvelésének kritikájánál a kiindulópont véleményem szerint a fogyasztóvédelem eredendő célja, azaz a felek érdekei közötti egyensúly helyreállításának elve,¹⁴⁹³ valamint az, hogy mivel a nem szerződésszerű teljesítés jogi kérdés, így mindig esetenként, a konkrét szerződés fényében kell megítélni a vonatkozó jogszabály rendelkezéseit.¹⁴⁹⁴ Emellett – ahogyan azt a főtanácsnok is kiemelte –, az ügyben felmerült költségek a nemzeti jogrendszerek nagy hányadában inkább a következménykárokkal kapcsolatos kérdésnek minősülnek.¹⁴⁹⁵

8.6.1. A kicserélési jog tartalma

Aggályos a Bíróság nyelvi módszerrel való érvelése a kicserélés tartalmára vonatkozóan,¹⁴⁹⁶ mivel a különböző hivatalos szövegváltozatok közötti különbségek sokszor kiküszöbölhetetlenek, és az anyagi jogi kérdések megítélése ezektől nem függhet.

Ellentmondásos az érvelés azon pontja is, amely először az Irányelv minimumharmonizációs törekvését emeli ki, majd arra hivatkozik, hogy annak rendelkezései a fogyasztóvédelem magas szintjének követelményeit szem előtt tartva felülmúlhatják a konkrét szerződés tartalmát is.¹⁴⁹⁷ A 3. cikk fogyasztói jogai a szerződésszerű teljesítés fogalmában gyökereznek, és ennek megfelelően azokat az eredeti adásvételi szerződésben megállapított jogokra és kötelezettségekre figyelemmel kell értelmezni.¹⁴⁹⁸ A szavatossági jogok célja ugyanis az, hogy a fogyasztó eredeti jogosultságának, a hibátlan áru birtokbavételének a hiányát orvosolják. Ettől viszont elkülönítendő az olyan további munkákért vagy költségekért való helytállás, amely a fogyasztási cikk átadását, valamint a fogyasztó általi felhasználást követően merül fel.¹⁴⁹⁹ Itt a fogyasztó felelősségi körébe eső cselekvésből is fakadóan lépnek fel extraköltségek,

---

¹⁴⁹² Lásd fent: főtanácsnoki indítvány a C-65/09. sz. ügyben, 24. pont.

¹⁴⁹³ Lásd már az Irányelv javaslatát is: COM(95) 520, 7. p. Ezt egyébként az EuB maga is hangsúlyozta az ítélete rendelkező részében, lásd: 75. pont.

¹⁴⁹⁴ Az ún. szubjektív hibafogalom, lásd többek között: KÄMPF M. (2007), 60-61. p.; LOOSCHELDERS (2011), 11. p.; EMMERICH (2012), 21. p.

¹⁴⁹⁵ Lásd: főtanácsnoki indítvány a C-65/09. sz. ügyben, 29. pont.

¹⁴⁹⁶ Lásd: az ítélet 54. pontja.

¹⁴⁹⁷ Vö. az ítélet 59. és 60. pontját.

¹⁴⁹⁸ Erre utal az is, hogy a német jogalkotó a szubjektív hibafogalmat alkalmazta az Irányelv átültetésekor, azaz a hiba elsősorban a szerződésben kialakultak szerint ítélandó meg, lásd: BT-Drucksache 14/6040, 212.

¹⁴⁹⁹ Lásd: főtanácsnoki indítvány a C-65/09. sz. ügyben, 60. pont.

így az eladó ezekért fennálló felelősségénél már a szubjektív elemek is relevánsak.¹⁵⁰⁰ Ezek azonban már (szándékoltan) nem tartoznak az Irányelv hatálya alá.¹⁵⁰¹ Emellett pedig figyelemmel kell lenni a szerződés tartalmára a vonatkozásban is, hogy abban benne volt-e a beépítési/beszerelési kötelezettség az eladó oldalán.

Amint arra a főtanácsnok is rávilágított, az áru „természete és célja szerinti felhasználása” a gyakorlati esetek fényében pontatlan megfogalmazás, hiszen az nagyon gyakran nem határozható meg egyértelműen.¹⁵⁰² Ezen kívül a már felhasznált, azaz jelen esetben a beépített illetve beszerelt áru hibáinak a jellege is különbözhet a beépítéstől függetlenül. A hiba jelentősége és jellege pedig az Irányelv szerint mértékadó az arányosság megítélésénél. Erre figyelemmel úgy vélem, hogy a kérdések azonossága ellenére nem ítéltető meg egyformán a két jogeset. A járólapok esetében a hiba nem hat ki a rendeltetészerű használatra, a mosogatógépnél viszont igen, hiszen ott működési hiba lépett fel. Természetesen az előbbi esztétikai hiba is okozhat érdeksérelmet. Azonban a járólapok esetében az is kérdésként merül fel, hogy a vevő mikor, a beépítés melyik fázisában észlelhette volna a hibát, azaz megelőzhető lett volna-e a többletköltsége (kára), ha körültekintően jár el.¹⁵⁰³

8.6.2. Az arányosság kérdése

Amennyiben az EuB ítélete alapján csak az első lépcső két jogorvoslatának vonatkozásában érvényesülne az arányosság követelménye, és az egyik lehetetlensége esetén a másikat már ily módon nem lehetne megtagadni, akkor jelentősen leszűkülne a második lépcsős jogok alkalmazásának köre, és maga az érdekegyensúly billenne el aránytalanul a fogyasztó javára.¹⁵⁰⁴ Itt is hangsúlyozni kell ezért, hogy a hiba illetve a szerződésszegés jellege a legfontosabb mérce.

Az Irányelv nem fogalmaz konkrétan, amikor arról rendelkezik, hogy „*a fogyasztó a vételár megfelelő csökkentését kérheti vagy elállhat a szerződéstől, ha nem jogosult sem*

---

¹⁵⁰⁰ Lásd: főtanácsnoki indítvány a C-65/09. sz. ügyben, 55. pont.

¹⁵⁰¹ Már az Irányelv javaslata is kimondta, hogy az Irányelv semmiképp sem szándékozik szabályozni a felelősséget a lehetséges közvetett és közvetlen károkért, lásd: COM(95) 520, 6. p. Vö. BGB § 437 (3); lásd: SCHULZE (2012), 546. p.

¹⁵⁰² Minél egyszerűbb az áru, illetve minél közelebb áll valamely alkotórészhez vagy nyersanyaghoz, annál több felhasználási módja lehetséges. Ennek fényében az egyes esetekben meglehetősen eltérő lehet az eltávolítási költség hibás termék esetén; lásd: főtanácsnoki indítvány a C-65/09. sz. ügyben, 63. pont.

¹⁵⁰³ Vö. az EuB által kreált minta-fogyasztó kategóriája, lásd: C-210/96. számú ítélet. Lásd: II. rész 1. fejezet 3. pont.

¹⁵⁰⁴ Lásd: főtanácsnoki indítvány a C-65/09. sz. ügyben, 85. pont.

a fogyasztási cikk kijavítására, sem a kicserélésére...".¹⁵⁰⁵ Egyértelmű azonban, hogy ehelyütt az első lépcsős jogok korlátjaiként felsorolt lehetetlenségre és aránytalanságra kell gondolni. Ez pedig arra az értelmezésre vezet, hogy az arányosság kérdése nem csupán az első lépcsős jogok közötti választás esetén, hanem az összes szavatossági jog viszonylatában releváns.¹⁵⁰⁶ A BGB kötelmi általános részének szabálya egyébként kimondja, hogy a kötelezett megtagadhatja a teljesítést, amennyiben az olyan költségekkel jár, amely a kötelelem tartalmára és a jóhiszeműség és tisztesség elvére tekintettel a jogosult teljesítéshez való érdekével súlyos aránytalanságban áll.¹⁵⁰⁷ Az arányosság kérdésével kapcsolatban sem lehetett volna egyébként csupán az Irányelv megszövegezésére hagyatkozni a nyelvi változatok eltérősége miatt.¹⁵⁰⁸

Ítélete indokolásában hangsúlyozta az EuB, hogy a 3. cikk célját, azaz a fogyasztó és az eladó érdekei közötti megfelelő egyensúly megteremtését úgy kell elérni, hogy figyelembe vegyék az eladó által felhozott gazdasági jellegű megfontolásokat is.¹⁵⁰⁹ Kimondta ezért, hogy az Irányelvvvel nem ellentétes az, hogy a fogyasztónak a fenti költségek megtérítéséhez való jogát – szükség esetén – a fogyasztási cikk hibátlan állapotbani értékével és a hiba jelentőségével arányos összegre korlátozzák, és egyúttal a fogyasztó számára biztosítják a lehetőséget arra, hogy kicserélés helyett a vételár megfelelő csökkentését követelje vagy elálljon a szerződéstől.¹⁵¹⁰ Az EuB ezen ésszerű, de a többi érveléssel ellentmondásba keveredő megállapítása lényegében a főtanácsnok és a fent feltárt kritikai álláspontot igazolják: az arányosság kérdését mindig a konkrét eset körülményeinek megfelelően, a hibátlan fogyasztási cikk értékének és a hiba jelentőségének a figyelembevételével kell megítélni, és az nem korlátozható csupán az első lépcsős igényekre.

---

¹⁵⁰⁵ Lásd: Irányelv, 3. cikk (5) bekezdés.

¹⁵⁰⁶ Az osztrák polgári törvénykönyv jó példát szolgáltat az Irányelv rendelkezésének konkrétabb és tisztább átültetésére, vö. ABGB § 932 (4).

¹⁵⁰⁷ Lásd: BGB § 275 (2): „*Der Schuldner kann die Leistung verweigern, soweit diese einen Aufwand erfordert, der unter Beachtung des Inhalts des Schuldverhältnisses und der Gebote von Treu und Glauben in einem groben Missverhältnis zu dem Leistungsinteresse des Gläubigers steht...*”.

¹⁵⁰⁸ Az egyik németnyelvű Irányelv-kommentár például többes számban „más jogokhoz” való viszonyítást jelez, nem pedig csupán a másik első lépcsős jogra vonatkozóan tartja az arányosságot irányadónak. Lásd: GRUNDMANN – BIANCA (2002), 180. p.: „... die für die Gewährleistung aufzuwendenden Kosten, verglichen mit denjenigen der anderen Gewährleistungsarten, nicht vertretbar erscheinen.”; uo. 187. p.: „... Er kann keine Form der Gewährleistung wählen, die im Vergleich zu einer anderen mit unangemessenen Kosten verbunden ist...”.

¹⁵⁰⁹ Lásd: az EuB ítéletének 75. pontja.

¹⁵¹⁰ Lásd fent az ítélet rendelkező részét.

8.7. Az ítélet jelentősége

Az ítélet jelentősége abban rejlik, hogy egyike annak a három, közelmúltban hozott luxemburgi döntésnek, amelyek a fogyasztói adásvételhez kötődő kellékszavatossággal kapcsolatos anyagi jogi kérdéseket tárgyalják. A német joggyakorlatban már hivatkozott is az ítéletre egy legfelsőbb bírósági határozat.¹⁵¹¹ Az alapügyekben felmerült fogyasztói jogérvényesítési problémákon keresztül az Európai Bíróság a fogyasztóvédelem nagyon magas szintjének követelményét írja elő benne a tagállami jogalkalmazás és irányelv-értelmezés területén. Bár az EuB érvelése dogmatikailag több ponton nem állja meg a helyét, a végeredmény, mint precedens a fogyasztók részére az eddiginél is erőteljesebb védelmet irányoz elő az EU tagállamaiban. A kérdés az, hogy a tagállami bíróságok joggyakorlatában ez mennyire fog megjelenni.

9. Igényérvényesítési határidők – bizonyítási teher

9.1. Németország

A pandektajogban gyökerező 30 éves általános elévülési határidő 3 évre rövidült a 2002-es kötelmi jogi reform következtében (BGB § 195). Emellett az adásvételi szerződés hibás teljesítése esetén is változtak a speciális igényérvényesítési határidők.

Fontos kérdés, hogy melyik a meghatározó időpont a kellékhiba keletkezése szempontjából. A BGB § 434 (1) bekezdése alapján ez a veszély átszállása, amely akkor következik be, amikor a dolgot átadják a vevőnek:¹⁵¹²

„Die Sache ist frei von Sachmängeln, wenn sie bei Gefahrübergang die vereinbarte Beschaffenheit hat...”

„Mit der Übergabe der verkauften Sache geht die Gefahr des zufälligen Untergangs und der zufälligen Verschlechterung auf den Käufer über. Von der Übergabe an Gebühren dem Käufer die Nutzungen und trägt er die Lasten der Sache. Der Übergabe steht es gleich, wenn der Käufer im Verzug der Annahme ist.”

Az adásvétel általános szabályai eltérően rendelkeznek ugyan a „helykülönbségi vétel” (*Versendungskauf*) esetén,¹⁵¹³ fogyasztási cikk vételénél azonban – a főszabálytól eltérően

¹⁵¹¹ Lásd: BGH 17.10.2012 VIII ZR 226/11. számú ítélet.

¹⁵¹² Ezen kívül, ha az átadás-átvétel időpontja pontosan meghatározott, viszont a vevő az átvételt elmulasztja, azaz az átvétellel késedelembe esik, akkor is beállnak a jogkövetkezmények, lásd: BGB § 446.

¹⁵¹³ Vö. BGB § 447 (1).

– minden esetben az árunak a fogyasztó általi átvételekor száll át a veszély, így ez az irányadó időpont a kellékhiany fennállására nézve is [§ 474 (2)].

A kötelmi általános szabályok alapján, amennyiben a vevő késedelembe esik az áru átvételével, akkor – hacsak az eladót nem terheli szándékosság vagy súlyos gondatlanság – a vevőre az áru átadására megállapított időben átszáll a veszély.¹⁵¹⁴

9.1.1. Kellékszavatossági határidők

A kellékszavatossági igények érvényesítésének általános elévülési ideje a BGB-ben 2 év lett a reform után [§ 438 (1)]. Fogyasztási cikkek adásvétele esetén az eladó hibáról való tájékoztatása előtt csak a fogyasztó előnyére állapodhatnak meg eltérő határidőben, azaz ilyenkor az eltérő kikötés a 2 évnél csak hosszabb lehet [§ 475 (2)]. Használt dolgok esetén – az Irányelv opcionális rendelkezését átvéve – legfeljebb egy évre redukálható a határidő, de ha nem állapodnak meg másban a felek, akkor azokra is a két év lesz az irányadó.¹⁵¹⁵ Az igények elévülése ingók esetén a dolog „leszállításával” (*Ablieferung*) veszi kezdetét.¹⁵¹⁶

A bizonyítás általános szabálya értelmében a vevőnek kellene bizonyítania, hogy a hiba már a dolog átadásakor fennállt, de a BGB az Irányelvnek megfelelően megkönnyíti a fogyasztó helyzetét a hibásság vélelmének előírásával:

„Zeigt sich innerhalb von sechs Monaten seit Gefahrübergang ein Sachmangel, so wird vermutet, dass die Sache bereits bei Gefahrübergang mangelhaft war, es sei denn, diese Vermutung ist mit der Art der Sache oder des Mangels unvereinbar.”¹⁵¹⁷

A rendelkezés alapján, ha a veszély átszállásától számított hat hónapon belül merül fel kellékhiba, akkor úgy kell tekinteni, mintha a dolog már a veszély átszállásakor hibás lett volna. A vélelem joghatása az, hogy megfordul a bizonyítási teher, azaz a hat hónap alatt az eladónak kell az áru hibátlanságát bizonyítania.¹⁵¹⁸ A vélelem nem áll fenn azonban akkor, ha az a dolog vagy a hiba jellegével összeegyeztethetetlen.¹⁵¹⁹ A bíróság egy ezzel

---

¹⁵¹⁴ BGB § 300 (1): „*Der Schuldner hat während des Verzugs des Gläubigers nur Vorsatz und grobe Fahrlässigkeit zu vertreten.*”. Fajlagos vételnél a vevő késedelme akkor áll be (így a veszély is akkor száll át rá), amikor a felajánlott (kiválasztott) árut nem veszi át, ezért a kellékhibákra is ez az időpont lesz releváns, lásd: BGB § 300 (2).

¹⁵¹⁵ Lásd: BGB § 475 (2), vö. Irányelv, 7. cikk (1) bekezdés.

¹⁵¹⁶ Lásd: 438 § (2): „*Die Verjährung beginnt bei Grundstücken mit der Übergabe, im Übrigen mit der Ablieferung der Sache.*”.

¹⁵¹⁷ Lásd: BGB § 476.

¹⁵¹⁸ CSIZMAZIA (2002), 434. p.

¹⁵¹⁹ Vö. Irányelv, 5. cikk (3).

kapcsolatos jogesetben kimondta, hogy a hibásság vélelme az állatok fogyasztói adásvétele esetén ugyan általában alkalmazható, de bizonyos hibák esetén nem.¹⁵²⁰ A jogeset tényállása szerint egy lótenyésztő eladott egy öt éves lovat 7100 euróért, amely 4 hónap múlva „nyári ekcéma” nevű allergiában szenvedett, ezért a vevő úgy döntött, hogy eláll a szerződéstől; igénye teljesítését azonban az eladó megtagadta. A német *Bundesgerichtshof* úgy ítélte meg, hogy ez esetben a hiba jellegével nem összeegyeztethetetlen a hat hónapos vélelem, és az az indok, hogy az tipikusan bármikor előfordulhat, nem állja meg a helyét. Az esetben szereplő betegség kialakulásának időpontját nehéz megállapítani, így a bíróság szerint méltánytalan lett volna kizárni a vélelem alkalmazhatóságát.¹⁵²¹

Szintén a fordított bizonyítási teherrel függ össze az a jogeset, amelyben a fogyasztó által megvásárolt autó motorjában elszakadt az ékszíj.¹⁵²² A kereskedő arra hivatkozott, hogy a hibát az okozta, hogy a fogyasztó nagy sebességnél nem a megfelelő sebességi fokozatba kapcsolta, azaz szerinte a hiba a kárveszély átszállásakor még nem volt meg az autóban. Az ügyben jogerős ítéletet hozó legfelsőbb bíróság az elsőfokú eljárásban alkalmazott szakértői véleményre hivatkozott. A szakértő, bár megállapította, hogy az ékszíj lazulása az anyagban lévő hibára és a rendkívül nagy súrlódási kopásra visszavezethető, de azt is előadta, hogy nem zárható ki az sem, hogy a tényleges szakadás a rossz sebességbe kapcsolás miatt következett be: éppen ezért minden kétséget kizáróan nem állapítható meg a hiba eredője. A bíróság végül úgy döntött, hogy a fordított bizonyítási teherre vonatkozó fogyasztóvédelmi előírást nem lehet kiterjesztően értelmezni, és a fogyasztóra hárul a hiba oka bizonyításának a terhe. Az indoklás szerint a hat hónapos vélelem csapán arra az időszakra vonatkozik, amelyben a hiba fennállhatott, és nem magának a hibának a létezésére. Úgy vélem, hogy ez a jogértelmezés meglehetősen megszorító, nem tükrözi a vélelem jogpolitikai célját, ráadásul nem is egyértelmű az indoklás fogalmazásmódja.¹⁵²³

---

¹⁵²⁰ Lásd: BGH VIII ZR 173/05 (2006) NJW 2250. számú döntés.

¹⁵²¹ Lásd: MICKLITZ – STUYCK – TERRY (2010), 337. p.

¹⁵²² Lásd: BGH VIII ZR 329/03 (2004) ZIP 1368. számú ítélet.

¹⁵²³ Vö. a BGH VIII ZR 329/03 (2004) számú ítélet rendelkező része: „Macht der Käufer Rechte gemäß § 437 BGB geltend, nachdem er die Kaufsache entgegengenommen hat, trifft ihn die Darlegungs- und Beweislast für die einen Sachmangel begründenden Tatsachen. § 476 BGB enthält insoweit für den Verbrauchsgüterkauf keine Beweislastumkehr. Die Bestimmung setzt einen binnen sechs Monaten seit Gefahrübergang auftretenden Sachmangel voraus und begründet eine lediglich in zeitlicher Hinsicht wirkende Vermutung, daß dieser Mangel bereits im Zeitpunkt des Gefahrübergangs vorlag.”.

Az ítélet német nyelven elérhető: <http://autokaufrecht.info/2004/06/darlegungs-und-beweislast-fuer-die-einen-sachmangel-begruehenden-tatsachen/> (2013. november 18.).

A német legfelsőbb bíróság egy másik ítéletében viszont kiterjesztő értelmezéssel úgy döntött, hogy a vélelem akkor is fennáll, ha az árut egy harmadik, a fogyasztóval szerződéses viszonyban álló fél üzemeli be.¹⁵²⁴

A német kötelmi általános szabályok szerint, ha a jogosult a nem szerződészerű teljesítést elfogadta teljesítésként, akkor az a teljesítéssel azonos hatályú, azaz megszünteti a kötelmet.¹⁵²⁵ Ezért a fenti hat hónap eltelte után a fogyasztói adásvétel esetén is a bizonyítás általános szabálya érvényesül: a fogyasztó köteles bizonyítani, hogy mégsem minősül hibátlan teljesítésnek a szolgáltatás, mert az nem szerződészerű vagy hiányos.¹⁵²⁶

A kicserélésről a BGB itt explicite nem rendelkezik, de a jogtudomány álláspontja az, hogy a dolognak vagy egy részének a kicserélése megszakítja az elévülést, így az újratekődik.¹⁵²⁷ Ez azonban a sorozatos javítások esetén a legfelsőbb bíróság szerint méltánytalan bizonyítási terhet róna az eladókra, így egyik döntésében úgy rendelkezett, hogy az első átadás (teljesítés) időpontja az irányadó minden kicserélési szavatossági igény elévülése és a hibásság vélelme szempontjából.¹⁵²⁸ Ez az indoklás szerint nem jelent hátrányt a fogyasztóra nézve, mert az új dolog teljesítése a BGB § 212 (1) értelmében mindenképp megszakítja az elévülést. Kijavítás esetén az elévülés a legfelsőbb bíróság szerint csak a javítással érintett dologrészre vonatkozóan kezdődik újra.

Az elállási és vételárcsökkentési igények elévülésére a BGB utaló szabálya a § 218 alkalmazását írja elő.¹⁵²⁹ Eszerint e jogok nem gyakorolhatóak, ha a teljesítésre vagy a pótteljesítésre irányuló igény elévült, és a kötelezett erre hivatkozik, valamint akkor sem, ha a kötelezett a teljesítés lehetetlenülése, vagy a pótteljesítés vevő által választott módjának aránytalan költségek miatti megtagadása okán nem teljesít, de egyébként a teljesítésre vagy a pótteljesítésre vonatkozó igény elévült.¹⁵³⁰

---

¹⁵²⁴ Lásd: BGH 22.11.2004, VIII ZR 21/04.

¹⁵²⁵ BGB § 364 (1): „*Das Schuldverhältnis erlischt, wenn der Gläubiger eine andere als die geschuldete Leistung an Erfüllung statt annimmt.*”

¹⁵²⁶ Lásd: BGB § 363: „*Hat der Gläubiger eine ihm als Erfüllung angebotene Leistung als Erfüllung angenommen, so trifft ihn die Beweislast, wenn er die Leistung deshalb nicht als Erfüllung gelten lassen will, weil sie eine andere als die geschuldete Leistung oder weil sie unvollständig gewesen sei.*”. Vö. BGB § 364 (1).

¹⁵²⁷ LOOSCHELDERS (2011), 53. p.

¹⁵²⁸ Lásd: BGH NJW 2006, 47. számú ítélet.

¹⁵²⁹ Vö. BGB § 438 (4)-(5).

¹⁵³⁰ Vö.: BGB §§ 218 (1), 275 (1)-(3) és 439 (3).

9.1.2. A hibás teljesítésből eredő kártérítési igény érvényesítésének határideje

A „teljesítés helyetti kártérítésre” – jellegéből fakadóan – csak a kellékszavatossági igények érvényesítésére nyitva álló, az általánosnál rövidebb határidők alkalmazandóak a német jogban.¹⁵³¹ Ez azonban arra vezet, hogy gyakran már akkor letelik a határidő, amikor a kár még fel sem merült.¹⁵³²

A „teljesítés melletti kártérítési igény” a kötelmi általános szabályok szerint az általános 3 éves határidő alatt évül el, és ugyanez érvényes a hiábavaló ráfordítások megtérítésére is.¹⁵³³ A fogyasztó számára (is) előnyös, hogy a határidő annak az évnek a végétől indul, amelyben az igény (követelés) létrejött, és amelyben a kártérítési igényt megalapozó körülményekről és a kötelezett személyéről a jogosult, azaz a vevő tudomást szerzett vagy – a súlyos gondatlanság esetén kívül – tudomást kellett volna szereznie.¹⁵³⁴

Ha az eladó a hibás teljesítés tekintetében csalárdul jár el, akkor a BGB § 438 (3) értelmében a szavatossági igények érvényesítésére ugyancsak az általános három éves elévülési határidő alkalmazandó.¹⁵³⁵ E két utóbbi kategória tehát a hibás teljesítés felróhatóságon alapuló szubjektív jogkövetkezménye, amire az igényérvényesítési határidők is utalnak.

9.2. Ausztria

Az ABGB is a dolog átadásának idején már fennálló hiba esetén teszi lehetővé a szavatossági igényérvényesítést (§ 924). Az átadáskor meglévő hiba nyilvánvalóan nem jelenti azt, hogy annak már abban az időpontban felismerhetőnek is kell lennie. Ha ugyanis a hiba felismerhető, szemmel látható, és a jogosult mégis elfogadja és átveszi a dolgot, akkor a korábban említettek szerint – a BGB szabályával egyezően – nincs szó hibás teljesítésről.¹⁵³⁶

---

¹⁵³¹ LOOSCHELDERS (2011), 54. p.

¹⁵³² A jogtudomány többségi álláspontja e károk esetén az általános elévülési határidő alkalmazását támogatta a reform során, de a jogalkotó mégis a fenti módon rendelkezett, lásd: LOOSCHELDERS (2011), 54-55. p.

¹⁵³³ Lásd: BGB § 195. STÖBER (2005), 40. és 42. p.

¹⁵³⁴ Lásd: BGB § 199 (1): „Die regelmäßige Verjährungsfrist beginnt, soweit nicht ein anderer Verjährungsbeginn bestimmt ist, mit dem Schluss des Jahres, in dem der Anspruch entstanden ist und der Gläubiger von den den Anspruch begründenden Umständen und der Person des Schuldners Kenntnis erlangt oder ohne grobe Fahrlässigkeit erlangen müsste.”.

¹⁵³⁵ LOOSCHELDERS (2011), 53. p.

¹⁵³⁶ Lásd fent: ABGB § 928; PERNER – SPITZER (2007), 167. p.

A hiba kialakulásának időpontját igen nehéz megállapítani a gyakorlatban, így ahhoz gyakran szakértőt kell igénybe venni az igényérvényesítés során.¹⁵³⁷ A hibásság időpontjával kapcsolatban ezért nem csak a fogyasztói vétel, hanem minden visszterhes jogügylet esetén felállítja az ABGB is az Irányelv hat hónapos megdönthető vélelmét.¹⁵³⁸ Itt sem alkalmazható azonban a vélelem, ha az a dolog illetve a hiba jellegével összeegyeztethetetlen.¹⁵³⁹ A vélelem alkalmazása a már említettek szerint a bizonyítási teher megfordulását eredményezi, azaz minden visszterhes szerződés hibás teljesítésével kapcsolatos esetleges jogvitában az átadást követő hat hónap alatt kiütköző hiba esetén a kötelezettnek kell bizonyítania, hogy a hiba a dolog átadásakor még nem állt fenn.¹⁵⁴⁰ A jogtudomány és joggyakorlat a fogyasztási cikkek közül különösen műszaki cikkek esetén ítéli nehézkesnek a hiba fennállásának bizonyítását, így azok esetén különösen meghatározó a fenti vélelem jelentősége.¹⁵⁴¹

9.2.1. Kellékszavatossági határidők

A kellékszavatossági jogait az ABGB szerint a következő határidőkön belül foganatosíthatja a vevő:

„Das Recht auf Gewährleistung muss, wenn es unbewegliche Sachen betrifft, binnen drei Jahren, wenn es bewegliche Sachen betrifft, binnen zwei Jahren gerichtlich geltend gemacht werden. Die Frist beginnt mit dem Tag der Ablieferung der Sache...”¹⁵⁴²

Az ingó dolgok esetén két éves az általános elévülési határidő, amely a dolog átadásától, „leszállításától” (*Ablieferung*) számítandó.¹⁵⁴³ Az ABGB tehát az Irányelv fogyasztói adásvételekre irányadó, a megelőző hat hónaposnál jóval hosszabb, 2 évet vezette be általános határidőként a BGB-hez hasonlóan. A határidők (a korábbi jogvesztő határidőktől

---

¹⁵³⁷ Lásd: PIRKER-HÖRMANN – HAMMERL (2004), 22. p.

¹⁵³⁸ Lásd: ABGB § 924: „Der Übergeber leistet Gewähr für Mängel, die bei der Übergabe vorhanden sind. Dies wird bis zum Beweis des Gegenteils vermutet, wenn der Mangel innerhalb von sechs Monaten nach der Übergabe hervorkommt. Die Vermutung tritt nicht ein, wenn sie mit der Art der Sache oder des Mangels unvereinbar ist.”. PIRKER-HÖRMANN – HAMMERL (2004), 23. p.

¹⁵³⁹ Így például a gyorsan romló termékek, élelmiszerek esetén. Lásd: EB 422 BlgNR 21. GP 15. számú döntés; KLETECKA (2001), 36. p.

¹⁵⁴⁰ FERCH-FISCHER (2011), 27. p.

¹⁵⁴¹ PERNER – SPITZER (2007), 167. p.

¹⁵⁴² Lásd: ABGB § 933 (1).

¹⁵⁴³ Ez a megelőző joggyakorlatot is tükrözi, lásd: Gewährleistungsreform (2001), 4. p.

eltérően) elévülési jellegűek, ami különösen a fogyasztói szerződések esetén történő határidő-hosszabbítás szempontjából releváns.¹⁵⁴⁴

A KSchG alapján ennél a kétéves határidőnél rövidebb határidőre vonatkozó kikötés fogyasztói szerződés esetén hatálytalan:

*„Die Vereinbarung einer kürzeren als der gesetzlichen Gewährleistungsfrist ist unwirksam, doch kann bei Veräußerung gebrauchter beweglicher Sachen die Gewährleistungsfrist auf ein Jahr verkürzt werden, sofern dies im Einzelnen ausgehandelt wird.“*¹⁵⁴⁵

A törvény pusztán használt dolgok elidegenítése esetén teszi lehetővé (az Irányelv opcionális szabályával élve), hogy kifejezett megállapodásban legfeljebb egy évre csökkentsék az időtartamot a felek. Egyes jogtudományi álláspontok szerint a használt dolgok esetén lehetővé tett határidő-rövidítés azért felesleges, mert a használt áruk hibás teljesítéséből fakadó problémák nem az igényérvényesítési határidők hosszából, hanem abból fakadnak, hogy azoknál az új, használatlan állapothoz képest milyen tulajdonságok hiányoznak; ez a kérdés pedig nem szabályozható absztraktnan törvényi szinten.¹⁵⁴⁶

Egyedi a fogyasztóvédelmi törvény szabályozása, mert speciálisan a használt gépkocsikra vonatkozó fogyasztói ügyleteket illetően úgy rendelkezik, hogy az egy évre rövidített határidő kikötése csak akkor érvényes, ha az első forgalmi engedély napjától számítva már eltelt több mint egy év [KSchG § 9 (1)]. Ez azt jelenti, hogy ha például az első forgalmi engedély kibocsátását követő fél év után adásvétel keretében máris gazdát cserél egy autó, akkor az új tulajdonos szavatossági joga ugyanúgy minimum két éves lesz, mint az új (használatlan) ingó dolog vétele esetén lenne. Tekintve, hogy a gépjárművek a fogyasztási cikkek piacán jelentős értéket képviselnek, és ezért a hibás voltukból fakadó jogviták is fokozott jelentőségűek, dicséretes ez a speciális rendelkezés.¹⁵⁴⁷

A kicserélés mindig a határidő félbeszakadását eredményezi, így az újra kezdődik. Kijavítás esetén pedig a kijavított vagy pótoltt dologrész tekintetében indul újra az elévülés.¹⁵⁴⁸

---

¹⁵⁴⁴ Gewährleistungsreform (2001), 5. p.

¹⁵⁴⁵ Lásd: KSchG § 9 (1). Vö. Irányelv, 7. cikk (1) bekezdés.

¹⁵⁴⁶ Lásd: KREJCI (2004), 131. p.

¹⁵⁴⁷ Természetesen ez sem állja meg mindig a helyét, hiszen a gépjárművek állapotára a koron kívül meghatározóan hat például az is, hogy hány kilométert tettek már meg.

¹⁵⁴⁸ FERCH-FISCHER (2011), 35. p. Ez megegyezik a német megközelítéssel.

9.2.2. A hibás teljesítés miatti kártérítés érvényesítésének határideje

A szavatosság és a teljesítés helyetti kártérítés közötti konkurencia az igényérvényesítési határidőkben nyilvánul meg leginkább az ABGB-ben.¹⁵⁴⁹

*„Jede Entschädigungsklage ist in drei Jahren von der Zeit an verjährt, zu welcher der Schade und die Person des Beschädigers dem Beschädigten bekannt wurde, der Sache mag durch Übertretung einer Vertragspflicht [...] verursacht worden sein...”*¹⁵⁵⁰

A kártérítési igényérvényesítés elévülésének általános szabálya alapján a szerződésszegéssel okozott károk a kár és a károkozó felismerésétől számított három éven belül évülnek el, csakúgy, mint a német jogban. A felróhatóságot a dolog átadásától számított 10 éven belül vélelmezi a törvény a hibás teljesítésből eredő károknál is, azután azonban már az átvevőt terheli annak bizonyítása [ABGB § 933a (3)]. Ez a meglehetősen hosszú vélelmi időszak egyes vélemények szerint problematikus, mert rendkívül megnehezíti az átadó pozícióját.¹⁵⁵¹ A fenti rendelkezés megfelelően alkalmazandó a következménykárok vonatkozásában is.¹⁵⁵²

9.3. Svájc

Az igényérvényesítési határidők tekintetében a százéves OR elfogadása óta csupán az elmúlt évtizedben történt változás. A kellékhiba keletkezése szempontjából meghatározó időpont az OR § 185 alapján a veszély átszállása a vevőre, akárcsak a BGB szerint.

E vonatkozásban is külön kell azonban választani az egyedi és fajlagos vételt. Egyedi adásvétel esetén a veszély – ellenkező megállapodás hiányában – a szerződés megkötésekor száll át.¹⁵⁵³ Fajlagos vétel esetén a kiválasztás illetve az elküldés időpontja az irányadó.¹⁵⁵⁴ Mindkét esetben a releváns időpontban már fennálló hiba alapozza meg a kellékszavatossági helytállást, mint a német és az osztrák jogban.¹⁵⁵⁵

¹⁵⁴⁹ Lásd: PERNER – SPITZER (2007), 174. p.

¹⁵⁵⁰ Vö. ABGB § 1489.

¹⁵⁵¹ Lásd: Gewährleistungsreform (2001), 6. p.

¹⁵⁵² Lásd: FERCH-FISCHER (2011), 60-61. p.

¹⁵⁵³ Lásd: OR § 185 (1): „Sofern nicht besondere Verhältnisse oder Verabredungen eine Ausnahme begründen, gehen Nutzen und Gefahr der Sache mit dem Abschlusse des Vertrages auf den Erwerber über.”.

¹⁵⁵⁴ Lásd: OR § 185 (2): „Ist die veräußerte Sache nur der Gattung nach bestimmt, so muss sie überdies ausgeschieden und, wenn sie versendet werden soll, zur Versendung abgegeben sein.”.

¹⁵⁵⁵ HONSELL (2010), 85. p.

A bizonyítási teher vonatkozásában – az EU-s szabályozással ellentétben – a hibátlanág vélemezendő,¹⁵⁵⁶ ami az átlagfogyasztóra nézve hátrányt jelent az igényérvényesítés során. Ha a vevő az árut átvette, akkor neki kell bizonyítania, hogy a hiba fennállt már a veszély átszállásakor,¹⁵⁵⁷ valamint azt is, hogy a kifogásközlés a megfelelő időben megtörtént.¹⁵⁵⁸

Az OR kellékszavatossági igényérvényesítési határidőre vonatkozó, 2013. január 1-jétől hatályos rendelkezése szerint.¹⁵⁵⁹

„Die Klagen auf Gewährleistung wegen Mängel der Sache verjähren mit Ablauf von zwei Jahren nach deren Ablieferung an den Käufer, selbst wenn dieser die Mängel erst später entdeckt, es sei denn, dass der Verkäufer eine Haftung auf längere Zeit übernommen hat.“¹⁵⁶⁰

Ingók adásvétele esetén általános igényérvényesítési határidőként – a korábbi egy év helyett – két évet szab meg tehát az OR, amely – az ABGB és a BGB szabályaival egyezően – a dolog leszállításától számítandó, akkor is, ha a hiba később jelentkezik. A korábbi egy éves, a római jogban gyökerező határidőt¹⁵⁶¹ épp a kezdő időpont miatt kritizálta a jogtudomány.¹⁵⁶²

Az új kétéves határidő ráadásul kógens a „fogyasztó” és „vállalkozás” közötti új ingó árura vonatkozó adásvételnél, használt dolog esetén pedig egy évnél rövidebb határidő nem köthető ki az ilyen szerződésben:

„Eine Vereinbarung über die Verkürzung der Verjährungsfrist ist ungültig, wenn:
a. sie die Verjährungsfrist auf weniger als zwei Jahre, bei gebrauchten Sachen auf weniger als ein Jahr verkürzt;
b. die Sache für den persönlichen oder familiären Gebrauch des Käufers bestimmt ist; und
c. der Verkäufer im Rahmen seiner beruflichen oder gewerblichen Tätigkeit handelt.“¹⁵⁶³

¹⁵⁵⁶ HONSELL (2010), 85. p.; BUCHER (1988), 93. p.

¹⁵⁵⁷ Ez alól nyilvánvaló kivételt képez a német és osztrák joggal egyezően az az eset, amikor a vevő már az átadás alkalmával megtagadja a dolog átvételét annak hibás voltára hivatkozva, vagy a hibásságra vonatkozó fenntartással veszi azt át; ekkor az eladó köteles bizonyítani azt, hogy a veszély átszállásakor a dolog hibátlan volt. Ez már több korai Szövetségi Bírósági döntésből is egyértelműen kiderül, lásd: HONSELL (2010), 85. p. hivatkozása a BGE 26 II 798. számú döntésre. Az indoklás szerint azért a vevőt terheli a bizonyítási kötelezettség, mert az ő érdekében áll, hogy az áru hibáját a „lehető leghamarabbi kifogásközlés” nyomán orvosolják, lásd: BUCHER (1971), 3. p.

¹⁵⁵⁸ ZEHNDER (2000), 548. p. A bírósági gyakorlat alapján ez a ZGB § 8 szabályából következik (a bizonyítási teher általános szabálya), lásd: BGer. 4D. 4/2011. számú döntés.

¹⁵⁵⁹ Lásd: <http://www.admin.ch/aktuell/00089/index.html?lang=de&msg-id=46136> (2014. február 22.).

¹⁵⁶⁰ OR § 210 (1).

¹⁵⁶¹ A határidők ókori gyökereit sok szerző megemlíti, lásd többek között: GIGER (1979), 588-589. p.

¹⁵⁶² Nagyon gyakran ellehetlenítette az igényérvényesítést a csak egy év elteltével jelentkező, de már a veszély átszállásakor „lappangó” hiba. A korábbi szabályozás kritikájához lásd többek között: PICHONNAZ (2003), 296-297. p.

¹⁵⁶³ OR § 210 (4).

A rendelkezés feltételei konjunktívák. A törvény nem alkalmazza a fogyasztó kifejezést, de a fogyasztó általános meghatározásának megfelelő fogalmat ad, és ugyanígy a rendelkezésbe építi be a vállalkozó fogalmi meghatározását is. Ez a szabály teljes egészében az Irányelv vonatkozó rendelkezéseit tükrözi.¹⁵⁶⁴

A határidő elévülési jellegű, amit elsősorban az igazol, hogy a szavatossági igények kifogásként érvényesítése annak letelte után is lehetséges, feltéve, hogy a vevő a kifogásközlési kötelezettségének e határidőn belül eleget tett.¹⁵⁶⁵ E jellegből fakadóan a határidő nyugodhat és megszakadhat,¹⁵⁶⁶ a nyugvás azonban nem áll be amiatt, hogy a hiba bizonyos ideig nem felismerhető.¹⁵⁶⁷

A határidő a kellékhiba miatti minden igény érvényesítésére kiterjed, az eladó által ígért tulajdonságokra, valamint egyéb, a szerződésben esetlegesen megállapított igényekre is vonatkozik. Ezen kívül pedig mind a közvetlen károk objektív jogalapú megtérítése, mind pedig az egyéb károk szubjektív jogalapú megtérítése esetén alkalmazandó.¹⁵⁶⁸

A jogalkotó a kultúrkinccsek védelmében hozott 2003-as törvény nyomán is beépített egy külön rendelkezést a kultúrkinccsnek minősülő árucikkekkel kapcsolatban fellépő igények érvényesítési határidejére vonatkozóan az OR-be, amely 2005. június 1-jén lépett hatályba. Bár a kultúrkinccsek (régiségek)¹⁵⁶⁹ adásvételénél a vételár gyakran nagy értéket képvisel, jellemzően ezek az ügyletek is fogyasztók (műkedvelők) és vállalkozások között bonyolódnak le. A kellékszavatossági határidőt illetően a törvény az adásvétel e speciális tárgyára figyelemmel elévülési és jogvesztő határidőket határoz meg: az elévülési határidő egy év, amely nem a leszállítástól, hanem a hiba felismerésétől számítandó. Az abszolút, jogvesztő határidő kifejezetten hosszú, a törvény ezt a szerződéskötéstől számított 30 évben állapítja meg.¹⁵⁷⁰

A határidők a többi kellékszavatossági szabályhoz hasonlóan – a fent említett, a „fogyasztó” javára fennálló klauzula kógens rendelkezés kivételével – diszpozitívek.

---

¹⁵⁶⁴ Vö. Irányelv, 5. cikk (1) bekezdés és 7. cikk (1) bekezdés. Az OR-t módosító javaslatban többek között az Irányelv elvárásaira, így az európai országok szabályozására, valamint a Bécsi Vételi Egyezményre hivatkoztak a két évre emelendő határidő megalapozottságát illetően, lásd: http://www.parlament.ch/d/suche/seiten/geschaeft.aspx?gesch_id=20060490 (2014. február 11.).

¹⁵⁶⁵ OR § 210 (5); lásd: HONSELL (2010), 98. p.

¹⁵⁶⁶ Az OR ezekre vonatkozó, §§ 134 és azt követő rendelkezései alkalmazandóak, HONSELL (2010), 95. p.

¹⁵⁶⁷ Az elévülési jelleg tehát e vonatkozásban relatív. Giger úgy fogalmaz, hogy „atipikus elévülés” áll fenn, a jogvesztő funkció nem zárható ki teljesen, lásd: GIGER (1979), 592. p.

¹⁵⁶⁸ Lásd a BGE 90 II 88. számú döntés hivatkozását a Szövetségi Bíróság vonatkozó következetes gyakorlatára. Nem vonatkozik azonban a határidő a kellékszavatossági igényekkel konkuráló jogok, az „önálló garanciából” fakadó jogok, az *aliud* és *peius* szolgáltatás miatti igények érvényesítésére, valamint a megtévesztés esetére, lásd: HONSELL (2010), 96. p.

¹⁵⁶⁹ A *Kulturgütertransfergesetz* § 2 adja meg a kultúrkinccs fogalmát.

¹⁵⁷⁰ OR § 210 (3). Egy festmény, dombormű, stb. nem eredeti jellege például gyakran csak évek múltán derül ki, így ez a 2003-as módosítás nagy előnyt jelent az igényérvényesítésnél.

Ez azt jelenti, hogy a nem „fogyasztói vétel” esetén rövidebb vagy hosszabb, „fogyasztói vétel” esetén pedig hosszabb határidő is kiköthető a szerződésben az igények érvényesítésére. A korábbi többségi tudományos álláspont alapján azonban a hosszabb határidő nem haladhatja meg az OR általános elévülési határidejét, a 10 évet.¹⁵⁷¹

10. Kellékszavatosság állatok adásvétele esetén

10.1. Ausztria

Az ABGB állatok (jószágok) adásvétele esetén irányadó eredeti szavatossági szabályai több mint kétszáz éve hatályban vannak a szavatosság általános szabályai között. Ezek a speciális rendelkezések a hibásság vélelmére, a hibával kapcsolatos kifogásközlésre, a bizonyítási teherre, és a szavatossági határidőkre vonatkoznak.¹⁵⁷² A fogyasztóvédelmi törvény konkrétan úgy rendelkezik azonban, hogy ha a jószág megszerzője fogyasztó, akkor nem alkalmazhatók az ABGB speciális szabályai [KSchG § 9 (2)]. Amennyiben tehát a jószág vétele fogyasztói adásvételnek minősül, akkor a fogyasztói jogügyletekre irányadó általános szabályok alkalmazandóak a határidők esetén, és más tekintetben is.

10.2. Svájc

Az OR is külön szabályozza a kellékszavatosságot az állatok (jószágok) adásvételére vonatkozóan (*Viehkauf*).¹⁵⁷³ A jószág eladója csak akkor tartozik kellékszavatossággal, ha azt a vevővel szemben írásban vállalta fel, vagy ha a vevőt szándékosan megtévesztette (OR § 198). A kódex az állatszavatossági határidők vonatkozásában diszpozitív szabályt ír elő (§ 202), a fenti új fogyasztóvédelmi kógens határidő fényében azonban értelmezésem szerint a diszpozitivitás nem alkalmazható a fogyasztó és vállalkozás közötti jószágra vonatkozó adásvétel esetén. A probléma azonban az, hogy az OR § 198 szabálya diszpozitív, azaz ha az eladó nem csalárdul jár el, illetve nem vállalja a szavatossági helytállást, akkor nincs ugyan szavatossági kötelezettsége, de a határidőre vonatkozó kógens rendelkezés elviekben fennáll. Remélhetőleg a svájci jogalkotó felfedezi a következetlenséget, és rendezi ezt a kérdést is.

---

¹⁵⁷¹ GIGER (1979), 592. p.; lásd: BGE 99 II 189. és BGE 56 II 430. számú döntések.

¹⁵⁷² Lásd: ABGB §§ 925-927 és 933 (2). Vö. I. rész 2. fejezet 1.5. pont.

¹⁵⁷³ A rendelkezés értelmében a ló, a szamár, az öszvér, a szarvasmarha, a bárány, a kecske és a sertés tartozik a speciális rendelkezések hatálya alá (*Vieh* = négylábú haszonállat).

11. Elhatárolási kérdések

11.1. Németország

Az elhatárolási kérdések a jogirodalomban és a bírói gyakorlatban általában olyan esetek kapcsán merülnek fel, amikor a kellékszavatosság különös részi tényállása konkurenciába kerül valamilyen kötelmi általános részi tényállással.

A német magánjogban tényleges elhatárolást nem, csupán pontosítást igényel a BGB azon szabálya, amely szerint kellékhibának minősül az is, ha az eladó más vagy túl csekély mennyiségű árut szolgáltat: „*Einem Sachmangel steht es gleich, wenn der Verkäufer eine andere Sache oder eine zu geringe Menge liefert.*”¹⁵⁷⁴ Ezek szerint a mennyiségi hiány, valamint az *aliud* szolgáltatás a német jogban *ex lege* a hibás teljesítés kategóriájába tartozik, bár a jogtudomány ehhez kiegészítést fűz. A többségi irodalmi álláspont szerint csak kifejezett kikötés mellett válik egyenértékűvé a kellékhibával az *aliud* szolgáltatás, a túl nagy mennyiség szolgáltatása pedig a kötelmi általános szabályok hatálya alá tartozik, ami fogyasztói adásvétel esetén nem eredményez jogorvoslatot.¹⁵⁷⁵

Nem kellékhibás azonban a teljesítés a korábban említettek szerint, ha a dolgot még nem adták át a vevőnek, mert ő az általa ismert kellékhiba miatt az átvételt visszautasította. Ha a hiba ilyen esetben nem javítható ki, akkor a szolgáltatás lehetetlenültnek minősül.¹⁵⁷⁶ Ha a hiba a szerződés megkötése után, de még a veszély átszállása előtt jelentkezik, akkor az eladó szabadul a kötelemből, de felel a kötelmi általános szabályok alapján a szerződésszegésből eredő kárért, és a lehetetlenült szolgáltatás helyett is keletkezik kártérítési kötelezettsége.¹⁵⁷⁷ Ha a hiba a veszély átszállása után ütközik ki, akkor azonban már egyértelműen fennáll a kellékszavatossági helytállás.¹⁵⁷⁸

A szerződéskötéskori gondosság követelményével, annak elmulasztásával (*culpa in contrahendo*)¹⁵⁷⁹ és a kapcsolódó BGB-beli rendelkezésekkel is konkurenciába léphetnek a kellékszavatossági szabályok. Ez azért jelentős kérdés, mert a *culpa in contrahendo* szabályaira az általános elévülési határidők irányadóak.¹⁵⁸⁰ A kellékszavatossági rendelkezések főszabály szerint prioritást élveznek a *culpa in contrahendora*

---

¹⁵⁷⁴ Lásd: BGB § 434 (3).

¹⁵⁷⁵ Lásd: KÄMPF M. (2007), 131. p.; LOOSCHELDERS (2011), 23. p. Vö. BGB § 241a.

¹⁵⁷⁶ Lásd: FEZER (2009), 27. p.

¹⁵⁷⁷ Lásd: BGB §§ 275 (1), 280 (1) és (3), 283.

¹⁵⁷⁸ Lásd: FEZER (2009), 27-28. p.

¹⁵⁷⁹ Lásd: BGB §§ 280 (1), 311 (2), 241 (2).

¹⁵⁸⁰ A BGB § 195 alapján a 3 éves általános elévülési határidő; lásd: FEZER (2009), 28. p.

vonatkozóakkal szemben.¹⁵⁸¹ Ha mégis konkurálnak a szabályok, és vitatott, hogy a kellékhiba a *culpa in contrahendo*-ból fakad-e, akkor az elhatárolásnál arra kell figyelni, hogy a szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettség felróható megszegése olyan körülményre vonatkozik-e, amely a kellékhiba fogalmába tartozó, a minőségre vonatkozó megállapodásnak minősül.¹⁵⁸²

Az előbbi esettől eltérően, amennyiben az eladó felróhatóan megszegi valamely szerződéses mellékkötelezettségét, az adásvétel tárgya azonban nem kellékhibás, akkor egyértelműen nincs konkurencia.¹⁵⁸³ Más azonban a helyzet, ha károk keletkeznek, amelyek a szerződéses mellékkötelezettség megszegéséből és az eladott áru hibájából fakadnak, mert azok esetén a BGB utaló szabálya az általános szerződészegésből eredő, „teljesítés helyetti” kártérítési szabályokat rendeli alkalmazni.¹⁵⁸⁴

11.2. Ausztria

Az alábbi esetek konkurálnak az osztrák kellékszavatossági igényekkel, és az igényérvényesítés szempontjából gyakran kedvezőbbek a szavatossági jogoknál a jogosult számára.

A tévedés (*Irrtum*) az osztrák magánjogban (is) akarati hiba az ügyletkötésnél, és így azon érvénytelenségi okok egyike, amelyek alapján a szerződés megtámadható (ABGB § 871). Az olyan hibás teljesítés esetén, amikor a hiba már a szerződéskötéskor fennáll, az átvevő hivatkozhat arra, hogy tévedett az ügylet tárgyát illetően.¹⁵⁸⁵ A tévedés miatti megtámadási jog a § 1487-nek megfelelően a szerződéskötéstől számított 3 éven belül évül el, így előnyös lehet az igényérvényesítésnél előtérbe helyezni a tévedés miatti érvénytelenségre vonatkozó kereseti kérelmet.¹⁵⁸⁶

Nemteljesítésről abban a fent már említett esetben lehet szó, amikor a vevő a hibát felismerve még a dolog átvétele előtt visszautasítja azt. Ilyenkor nem történik teljesítés, ezért amennyiben az eladó egy a vevő által esetlegesen adott póthatáridő alatt sem teljesít szerződés szerűen, a késedelem szabályait kell alkalmazni.¹⁵⁸⁷

---

¹⁵⁸¹ FEZER (2009), 28. p.

¹⁵⁸² A BGB § 434 (1) alapján, lásd: FEZER (2009), 28. p.

¹⁵⁸³ Lásd: FEZER (2009), 29. p.

¹⁵⁸⁴ Vö. BGB § 437 (3) és § 280 (1); lásd: FEZER (2009), 29. p.

¹⁵⁸⁵ Ez a „tulajdonságban való tévedés” (*Eigenschaftsirrtum*) esete, lásd: PERNER – SPITZER (2007), 83. és 177. p.

¹⁵⁸⁶ PERNER – SPITZER (2007), 87. és 177. p.

¹⁵⁸⁷ Lásd: FERCH-FISCHER (2011), 84. p. Vö. ABGB § 918.

Amennyiben az eladó teljesen mással teljesít, mint amivel a szerződés alapján teljesítenie kellett volna (*aliud*), az – a német szabályokkal ellentétben – ugyanúgy nemteljesítésnek minősül, mint a fenti eset.¹⁵⁸⁸ Ennek fényében ekkor is a késedelemre vonatkozó rendelkezések nyernek alkalmazást. Az *aliud* megállapítása az egyedi dolog vételével szemben nehezebb fajlagos vétel esetén: ilyenkor abból kell kiindulni, hogy a szolgáltatott egyedek egyáltalán az adott fajta tartoznak-e.¹⁵⁸⁹

Meg kell különböztetni a jótállást az ABGB-ben szabályozott „garanciaszerződéstől”.¹⁵⁹⁰ Ebben a szerződésben a „garantáló” felelősséget vállal a kedvezményezett szemben egy vállalkozás még bizonytalan sikeréért, illetve egy vállalkozás által okozott károkért. A szerződés a kezességhez nagyon közel álló jogügyletet jelent azzal a jelentős különbséggel, hogy a garanciaszerződés nem járulékos kötelem, mert a garantáló akkor is felel, ha a harmadik személyt felróhatóság nem terheli.¹⁵⁹¹ Ez a szerződés tehát semmilyen kapcsolatban nem áll a hibás teljesítéssel és a kellékszavatossági szabályokkal.

11.3. Svájc

A nem egységes szerződésszegési rendszerből fakadóan az elhatárolási kérdések a kellékszavatosság különös részi szabályai és a kötelmi általános részben található szerződésszegési esetekre vonatkozó rendelkezések között merülnek fel a leggyakrabban a svájci magánjogban is. A viszonyukat illetően elméletben három variáció lehetséges a jogtudományi álláspontok szerint: a viszony lehet speciális, alternatív, vagy kumulatív.¹⁵⁹² Sok esetben a kellékszavatosság, mint kötelmi különös részi jogintézmény „lerontja” a kötelmi általános rész szabályait, más esetekben pedig az igények alternatív érvényesítésére van lehetőség. A harmadik, kumulatív viszony lehetőségét a Szövetségi Bíróság gyakorlata következetesen elveti.¹⁵⁹³

Az elhatárolási kérdések gyakorlati jelentősége elsősorban abban rejlik, ami a fogyasztóvédelmi deficitként kezelt kérdések során már említésre került: kellékszavatosság

---

¹⁵⁸⁸ PERNER – SPITZER (2007), 178. p.

¹⁵⁸⁹ PERNER – SPITZER (2007), 178. p.

¹⁵⁹⁰ Lásd: ABGB § 880a. (*Garantievertrag*). Ehhez a törvényi garanciaszerződéshez képest a jótállást, mint ún. garanciaígéretet (*Garantiezusagen*) gyakran „nem valódi garanciának” nevezik, lásd: SAAF (2005), 60. p.

¹⁵⁹¹ Lásd: SAAF (2005), 60. p.

¹⁵⁹² Lásd: GINTER (2005), 2. p.

¹⁵⁹³ Lásd: GINTER (2005), 2. p. 4. lj.

esetén a vevőt sújtja a szigorú megvizsgálási és kifogásközlési kötelezettség, valamint az általános 10 évesnél rövidebb igényérvényesítési határidő.¹⁵⁹⁴

Az OR § 97 (1) bekezdés értelmében, amennyiben a kötelezettség nem vagy nem megfelelően teljesíthető, a kötelezettnek az ebből fakadó károkat meg kell térítenie, kivéve, ha bizonyítja, hogy felróhatóság nem terheli:

„Kann die Erfüllung der Verbindlichkeit überhaupt nicht oder nicht gehörig bewirkt werden, so hat der Schuldner für den daraus entstehenden Schaden Ersatz zu leisten, sofern er nicht beweist, dass ihm keinerlei Verschulden zur Last falle.“

E rendelkezés a gyakorlatban úgy értelmezendő, hogy a kötelezett teljesít ugyan, de a kötelezettségének bizonyos eleme(i) sérelmet szenved(nek), viszont a jogosult ennek ellenére elfogadja a teljesítést.¹⁵⁹⁵ Hibás áru szolgáltatása esetén az eladó felróhatósága abban áll, hogy a hiba létezéséről tud, vagy gondatlansága miatt nem tud arról.¹⁵⁹⁶ A többségi tudományos álláspont és a Szövetségi Bíróság következetes gyakorlata alapján a kellékszavatosságból és a fenti nem- vagy nem megfelelő teljesítésből fakadó igények konkurálnak egymással, így a joggyakorlatban alternatívan alkalmazhatóak.¹⁵⁹⁷ Az, hogy adott esetben a két igény (OR §§ 97 és 197) mögötti tényállás megegyezik-e, elsősorban attól függ, hogy az áru minősége szerződési tartalomként kezelendő-e. Itt tehát ismét relevanciát nyer az, hogy a vétel fajlagos vagy egyedi-e, és ezzel összefüggésben eltérő álláspontok ütköznek a jogtudományban.¹⁵⁹⁸ A bírói gyakorlat alapján a § 97 alkalmazása esetén alkalmazandóak a kellékszavatosságnál irányadó megvizsgálási- és kifogásközlési, valamint a rövidebb igényérvényesítési határidőre vonatkozó szabályok is.¹⁵⁹⁹

A joggyakorlat alapján a tévedés, mint akarathiba esetén fennálló jogosulti igények is alternatívan alkalmazhatóak a kellékszavatossági igények helyett (OR § 24).¹⁶⁰⁰ Erre az esetre azonban nem vonatkoznak a megvizsgálási- és kifogásközlési, valamint a rövidebb igényérvényesítési határidő szabályai, ezért előnyösebb lehet a fogyasztó számára.¹⁶⁰¹

Fajlagos vétel esetén merül fel az az elhatárolási kérdés, hogy mikor minősül a teljesítés *aliudnak (Falschlieferung)*, és mikor *peiusnak (Schlechtlieferung)*. A német

---

¹⁵⁹⁴ Lásd: GINTER (2005), 5. p.

¹⁵⁹⁵ NEUENSCHWANDER (1971), 45. p. A tudomány álláspontja azonban egyáltalán nem egységes a nem megfelelő teljesítés megítélését illetően, lásd: GINTER (2005), 19. p.

¹⁵⁹⁶ Lásd: BGE 107 II 166; HONSELL (2010), 117. p.

¹⁵⁹⁷ Lásd HONSELL (2010), 116. p. hivatkozását a számos Szövetségi Bírósági döntésre a kérdésben, többek között: BGE 133 III 335 és BGE 58 II 211. számú döntések.

¹⁵⁹⁸ „Erfüllungs-” és „Gewährleistungstheorie” ellentéte, lásd: GINTER (2005), 69. p.

¹⁵⁹⁹ Lásd: OR §§ 201 (1) és 210. Lásd: BGE 133 III 335. számú ítélet; MÜLLER-CHEN – HUGUENIN – GIRSBERGER (2012), 171. p.

¹⁶⁰⁰ Lásd: BGE 114 II 134. számú ítélet; KÄSER (2000), 42-43. p.

¹⁶⁰¹ MÜLLER-CHEN – HUGUENIN – GIRSBERGER (2012), 172. p.; FURRER – SCHNYDER (2012), 139. p.

elnevezések is mutatják, hogy amennyiben teljesen más a szolgáltatott dolog, azaz a fajta sem egyezik a kialakítottal, akkor az – az osztrák joggal egyezően – nemteljesítésnek minősül a svájci jogban.¹⁶⁰² Amennyiben a fajta egyezik, de kellékhiba áll fenn, akkor *peius*nak minősül a szolgáltatás, ami a hibás teljesítés jogkövetkezményeit vonja maga után.¹⁶⁰³ Azért nehéz a gyakorlatban a kettőt elhatárolni, mert a fajta szűken és tágan is értelmezhető, tetszés szerint megállapítható, ezért attól nem függhet a jogkövetkezmények megállapítása, hanem mindig egyedileg és objektív kritériumok alapján kell mérlegelni a kérdést.¹⁶⁰⁴

Elhatárolandó a kellékszavatosság fogalmi körébe tartozó eladói ígértől az ún. „önálló garancia” (*selbständige Garantie*). Ez az eladói ígérttel ellentétben – az osztrák jogintézményhez hasonlóan – jövőbeli tulajdonságokra vagy sikerekre vonatkozó ígért jogintézménye a svájci magánjogban, amelyre ezért nem alkalmazhatóak a kellékszavatosság speciális szabályai.¹⁶⁰⁵ A kötelezett ennek keretében olyan tulajdonságokért illetve körülményekért vállal helytállást, amelyek bekövetkezése bizonytalan.¹⁶⁰⁶

Összefoglalás

A fejezet igyekezett bemutatni, hogy a német, az osztrák és a svájci magánjog hogyan közelíti meg a fogyasztói adásvétel hibás teljesítésének kérdését. A **német jogalkotó** az Irányelv implementálásával egybekötötte a polgári jogi kódex teljes kötelmi jogának reformját. A történeti hagyományokhoz igazodva a BGB adásvételi jogába, – annak speciális fajtájaként – a fogyasztói adásvétel szabályai közé illesztette be a legtöbb implementáló rendelkezést, főként utaló szabályok formájában. Az átfogó kötelmi jogi reform koncepciójának megfelelően azonban például az elállás jogáról, valamint a „pótteljesítésről” (azaz a kijavításról és kicserélésről) is a szerződésszegés általános szabályai között rendelkezik. Ezen kívül minden adásvételi szerződésre kiterjedő hatállyal általánossá tette a két éves elévülési határidőt a hibás teljesítés miatti igényérvényesítésre nézve.

---

¹⁶⁰² HONSELL (2010), 129. p.

¹⁶⁰³ HONSELL (2010), 129. p.

¹⁶⁰⁴ Lásd: HONSELL (2010), 129-130. p.

¹⁶⁰⁵ HONSELL (2010), 87. p. Ehhez hasonló jogintézmény az osztrák magánjogban a „*Garantievertrag*”, lásd fent: jelen fejezet 11.2. pontja.

¹⁶⁰⁶ HONSELL (2010), 87. p.

A német megoldás a gyakorlatban véleményem szerint azt eredményezte, hogy a számtalan utaló szabály miatt nagyon gyakran nehezen követhető, különösen a fogyasztói adásvétel hibás teljesítése esetén, hogy mely szabályok pontosan hogyan alkalmazandóak. Megmutatkozik ez a hibás teljesítés miatti kártérítés esetén is. A jogalkotó a hiba miatt a dologban beálló ún. tapadó károk megtérítését a kellékszavatossághoz hasonló objektív helytállásként, míg az ún. következménykárok megtérítését a hibás teljesítés miatti felróhatósági alapú, szubjektív jogkövetkezményként szabályozza. A koncepció célja egyértelmű, a szabályok azonban gyakran csak nehézkesen követhetőek a BGB-ben az utaló normák sokasága miatt.

Az implementáció megvalósítása után több jogértelmezési és konformitási kérdés is felmerült a német jogalkalmazásban. Ezek többek között a hibáság vélelmével, a használt dolog fogalmával, az egyedi dolog kicserélhetőségével, a jótállási ígélet tartalmával, az eladó kicserélési kötelezettségének terjedelmével és az aránytalan jogorvoslat mércéjével kapcsolatos kérdések. Az utóbbi kettővel kapcsolatban merült fel olyan konformitási kérdés, amely a bíróságot két jogesetben is arra ösztönözte, hogy kérdést terjesszen az EuB elé előzetes döntéshozatal céljából. Az EuB az egyesített ügyekben úgy döntött, hogy a kicserélés igénye az új, hibátlan áru szolgáltatásának teljes folyamatát felöleli, beleértve a hibás áru eltávolításának és az új dolog beépítésének/beszerelésének a költségeit is. Az arányosság követelményét pedig szűken, csak az első lépcsős kicserélés és kijavítás relációjában ítélte irányadónak. A Bíróság érvelése azonban dogmatikailag nem állja meg a helyét a fejezetben kifejtett véleményem szerint, ezért is kérdéses, hogy a precedens miként fog majd hatni a tagállamok bírósági joggyakorlatára.

Az **osztrák jogalkotó** az Irányelv implementációjának keretei között a teljes hibás teljesítésre vonatkozó szabályozást megreformálta. A reform célja azonban az volt, hogy a joggyakorlat és a kereskedelmi praxis által kimunkált tradicionális kellékszavatossági szabályok ne menjenek át rendszeridegen változtatáson. Megkönnyítette az Irányelv fogyasztóvédelmi rendelkezéseinek meghonosítását az, hogy az osztrák fogyasztóvédelmi törvény a magánjogi fogyasztóvédelmi célú jogalkotás termékeinek nagy részét már kezdettől fogva magában foglalja. Ennek köszönhető az, hogy az Irányelv szerinti fogyasztói adásvételi ügyletek kellékhibás teljesítése esetén egyrészt a (kereskedelminek nem minősülő) adásvétel ABGB-beli szabályai, a továbbra is a szerződészegés közös szabályai között szereplő kellékszavatossági szabályok és az – egyébként minden visszerhes fogyasztói jogügyletre irányadó – fogyasztóvédelmi törvénybeli rendelkezések

alkalmazandóak. Az osztrák szabályozás véleményem szerint azonban csak látszólag széttagolt, valójában megkönnyíti a jogkeresők és a jogalkalmazók dolgát.

Az osztrák jogalkotó a hibás teljesítésre vonatkozóan több példaértékű szabályt is alkotott. Szankciót fűz például a jótállási nyilatkozat kötelező tartalmi elemeinek hiányához, és kellően konkrétan fogalmaz a tekintetben, hogy a jótállási nyilatkozatban miként kell utalni a fogyasztónak a jótállás mellett fennálló, törvényen alapuló kellékszavatossági jogaira. Ezen kívül speciális szabályt ír elő a használt gépjárművekkel kapcsolatos kellékszavatossági határidő tekintetében, felismerve, hogy e fogyasztási cikkek az átlagfogyasztók körében és a piacon milyen jelentős gazdasági értéket képviselnek.

A **svájci magánjogban** a fogyasztóvédelmi jogalkotás az elmúlt egy-két évtized folyamán kezdett el kibontakozni a magánjogban, és ez megmutatkozik ez az adásvétel hibás teljesítése szabályozásának körében is. Bár többnyire még a pandekta-hagyományokat tükröző eredeti (több mint száz évvel ezelőtt megalkotott), egységes, azaz a szerződő felek jogalanyiságától független szabályok vannak hatályban. Ennek köszönhetően számos, a jogtudomány által régóta kritizált fogyasztóvédelmi deficitben szenved az OR szabályozása. Ez megmutatkozik többek között a rendelkezések diszpozitív jellegében, a szigorú megvizsgálási és kifogásközlési kötelezettség előírásában és a kellékszavatossági kijavítási igény szabályozásának hiányában is. Üdvözlendő azonban, hogy a közelmúlt jogalkotása az igényérvényesítési határidők tekintetében az EU-s Irányelvvel csaknem teljesen megegyező előírást épített az OR-be ingók „fogyasztói” adásvételének hibás teljesítése esetén. Az új rendelkezés klauzikálisan kógens szabályozása azt mutatja, hogy a svájci jogalkotó is elindult azon az úton, hogy a korunk gazdasági és kereskedelmi folyamatainak nyomán kibontakozó fogyasztóvédelem céljait is érvényesítse a polgári jogi normaalkotásban.

III. A FOGYASZTÓ TRADICIONÁLIS JOGAI INGÓ ADÁSVÉTEL HIBÁS TELJESÍTÉSE ESETÉN A MAGYAR JOGBAN – AZ IRÁNYELV IMPLEMENTÁCIÓJA 2002-BEN

1. Bevezetés – fogyasztóvédelmi szerződési jog a hazai polgári jogban

Hazánkban a rendszerváltozás előtt egyedül a belkereskedelemtől szóló törvény rendelkezett a fogyasztói érdekvédelemről, azonban ez a jogalkotói és jogpolitikai törekvés a piacgazdasági környezet és a fokozott követelmények következtében gyökeresen megváltozott. Magánjogunkban a rendszerváltozás után, a piacgazdaság kiépülésével összefonódva erősödött a fogyasztók érdekeinek a védelme, a fogyasztóvédelmi politika fontossága és a fogyasztóvédelmi intézményrendszer kiépítésének az igénye.¹⁶⁰⁷ A szocialista állami és gazdasági berendezkedésnek köszönhetően kialakult ún. hiánygazdaságban a fogyasztók informáltsága alacsony fokon állt, hiányzott a „fogyasztói öntudat”, a vállalkozói oldalon pedig még nem alakult ki az üzleti etika, amely a megtévesztés és agresszív kereskedői módszerek kizárására törekedett volna.¹⁶⁰⁸ Így a fogyasztóvédelemnek a magánjog területén különösen ezen „maradványok” kiküszöbölésére kellett törekednie.¹⁶⁰⁹

Az EU-s csatlakozásunkat előkészítő tárgyalásokhoz kapcsolódó jogközelítési és harmonizációs kötelezettségeinknek¹⁶¹⁰ eleget téve 1997-ben megszületett a Fogyasztóvédelmi törvény, amely azonban csak csekély számban tartalmaz speciális polgári anyagi jogi rendelkezéseket.¹⁶¹¹ A fogyasztóvédelemre vonatkozó jogharmonizációt az EU ún. Fehér Könyve segítette,¹⁶¹² amelynek 23. fejezete az implementálandó irányelveket két csoportba osztva tartalmazta a jogharmonizációra vonatkozó követelményeket: az egyik a termékek minőségi és biztonsági követelményeivel, a másik a fogyasztók gazdasági érdekeinek védelmével kapcsolatos normák köre.¹⁶¹³

¹⁶⁰⁷ Lásd: SÁRINÉ DR. SIMKÓ (2000), 25. p.

¹⁶⁰⁸ SÁRINÉ DR. SIMKÓ (2000), 25. p.

¹⁶⁰⁹ SÁRINÉ DR. SIMKÓ (2000), 25. p.

¹⁶¹⁰ 1994. évi I. törvény a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodás kihirdetéséről, a továbbiakban: Európai Megállapodás, 67. cikk. Az EU-s elvárások folyamánként a fogyasztóvédelemmel összefüggő jogszabály-közelítés és jogszabályalkotás tárgykörében több kormányhatározat is született: 2145/1996. (VI. 13.) és 2298/1997. (IX. 30.) Korm. hat.

¹⁶¹¹ 1997. évi CLV. törvény a fogyasztóvédelemről, a továbbiakban: Fgytv.

¹⁶¹² Council Cannes White Paper COM(95) 163 final/2.

¹⁶¹³ A fogyasztóvédelem rendszerváltozást követő fejlődéséhez és a kapcsolódó jogharmonizációs követelményekhez lásd részletesebben: FAZEKAS (2007), 39-44. p. valamint FAZEKAS (2004), 18-29. p.

Az utóbbi kategóriába tartozik az Európai Megállapodást követően, de még hazánk EU-s csatlakozása előtt megalkotott 1999/44/EK Irányelv a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól, amelynek a harmonizációját ugyancsak meg kellett valósítania hazánknak. Az implementációt az egyes fogyasztóvédelmi tárgyú törvények módosításáról szóló 2002. évi XXXVI. törvény vitte véghez, amely a jogalkotói szándéknak megfelelően nagyrészt a Ptk. rendelkezései közé építette be az Irányelv minimumharmonizációs elvárásait,¹⁶¹⁴ ugyanakkor módosította a termékfelelősségről szóló törvény és az Fgytv. egyes rendelkezéseit is.¹⁶¹⁵

1.1. A fogyasztó fogalma

A Ptk.-ban az 1997. évi CXLIX. törvény honosította meg a fogyasztó fogalmát, és ugyanebben az évben az Fgytv.-ben is megjelent annak meghatározása.¹⁶¹⁶ A 2002. XXXVI. törvény nyomán fogyasztó „*a gazdasági vagy szakmai tevékenység körén kívül eső célból szerződést kötő személy*” (Ptk. 685. § d.). Ez a definíció 2003. július 1-jei hatályba lépésekor még hasonlított az Fgytv. meghatározásához, ez utóbbi 2008-as módosítása azonban a természetes személyekre korlátozta a fogyasztókat:

*„fogyasztó: az önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységi körén kívül eső célok érdekében eljáró természetes személy, aki árut vesz, rendel, kap, használ, igénybe vesz, vagy az áruval kapcsolatos kereskedelmi kommunikáció, ajánlat címzettje”.*¹⁶¹⁷

Az Fgytv. fogalmának módosítása a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló EU-s irányelv nyomán vált szükségessé.¹⁶¹⁸

A fogyasztói szerződések és azok hibás teljesítése esetén a Ptk. fogyasztó-fogalma alkalmazandó.¹⁶¹⁹ Az e definícióban szereplő „*gazdasági, szakmai, illetve önálló*

---

¹⁶¹⁴ Ez megfelelt Vékás Lajos kodifikációs javaslatának, amely a szabályozási tradíciók megtartásával képzelte el az implementációt, lásd: VÉKÁS (2000), 646-659. p. Vékásnak az 1999/44/EK Irányelv implementációjával kapcsolatos további tanulmányai meghatározóan hatottak a szabályozás kialakítására, lásd: VÉKÁS (2000), 646-660. p., VÉKÁS (2001a), 104-035. p., VÉKÁS (2001b), 58-84. p., Vékás (2002), 3-13. p.

¹⁶¹⁵ A jelen fejezetben bemutatott Ptk.-beli rendelkezések a 2013. évi V. törvény (új Ptk.) 2014. március 15-i hatályba lépése előtt kötött szerződések esetén alkalmazandóak, vö. II. rész 4. fejezet.

¹⁶¹⁶ A Ptk. eredeti, 1997-es meghatározása szerint: „*fogyasztó: a 387-388. §-ok alkalmazása kivételével a gazdasági vagy szakmai tevékenység körén kívül szerződést kötő személy.*”. Ugyancsak 1997-ben a gazdasági reklámtevékenységről szóló 1997. évi LVIII. törvény is meghatározta a fogyasztó fogalmát: 2. § f) pont: „*Fogyasztó: minden olyan természetes és jogi személy, valamint jogi személyiség nélküli gazdasági társaság, aki felé a reklám irányul.*”.

¹⁶¹⁷ Fgytv. 2. § a) pont.

¹⁶¹⁸ 2005/29/EK irányelv a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól. Lásd: HÁMORI (2009), 88. p.

foglalkozáson kívüli tevékenységi kör” a legtöbb speciális jogszabály fogyasztó-fogalmában is megtalálható.¹⁶²⁰ Ez a fogalmi elem a fogyasztóvédelmi magánjogi szabályozás ún. relációs jellegére utal: mindig az adott jogviszony relációjában vizsgálendő a jogalanyok szerződéskötési célja.¹⁶²¹

Az egymás mellett létező jogszabályi fogyasztó-fogalmak mellett a legnagyobb ellentmondást a Ptk. generálja azzal, hogy csupán „személyt” említ, azaz a fogalmába nem csak természetes személyek tartozhatnak bele. A Ptk. definícióját annak ellenére fogalmazta meg így a jogalkotó, hogy az 1999/44/EK Irányelv csak a természetes személyeket tekinti fogyasztónak.¹⁶²² A fogyasztó-fogalom természetes személyekre korlátozása Hámori Antal szerint a „fogyasztóvédelmi jogalkotás régi dilemmája” és a „fogyasztóvédelmi hatósági gyakorlat kitartó vágya”.¹⁶²³ Hámori utal a fogyasztóvédelmi szabályozás korszerűsítésének koncepciójáról, valamint az azzal kapcsolatos további feladatokról szóló 2145/1996. (VI. 13.) Kormányhatározatra, amely szintén a természetes személy fogyasztókra utalt, bár rámutatott arra, hogy mindig az adott fogyasztóvédelmi rendelkezés fényében kell vizsgálni, hogy mennyiben terjeszthető az ki a nem természetes személyekre.¹⁶²⁴ Az új Polgári Törvénykönyv T/5949. számú, 2006. évi törvényjavaslatának indokolása úgy fogalmaz, hogy a „fogyasztóvédelmi magánjog szabályai – már csak kógens jellegükénél fogva is – a magánjogtól idegen szabályozási módszert alkalmaznak, és ezért ezt a különös védelmet csak kivételesen [...] szabad megadni.”¹⁶²⁵

A Kúria szerint a legfontosabb követelmény a fogyasztói minőség megállapításánál az, hogy a dolog megszerzése, használata és így a szerződés célja a dolog végső felhasználása legyen.¹⁶²⁶ Így a nem természetes személy is lehet fogyasztó, ha az áru végső felhasználója.¹⁶²⁷ A kapcsolódó jogesetben egy kft. vásárolt telefonkészüléket, majd az

---

¹⁶¹⁹ A Fővárosi Ítéltábla egy ítéletében kifejezetten kimondta, hogy a Ptk. alkalmazási körében nem az Fgytv., hanem a Ptk. fogyasztó-fogalmából kell kiindulni, lásd: Fővárosi ÍT 6.Pf.20.911/2008/7. számú ítélet.

¹⁶²⁰ Vö. például: a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLII. törvény, 2. § a) pont.

¹⁶²¹ HÁMORI (2009), 88. p.

¹⁶²² Vö.: Irányelv 1. cikk (2) bekezdés a): „fogyasztó: minden olyan természetes személy, aki az ezen irányelv hatálya alá tartozó szerződések tekintetében gazdasági vagy szakmai tevékenysége körén kívül eső célból jár el”.

¹⁶²³ HÁMORI (2009), 89. p.

¹⁶²⁴ Lásd: HÁMORI (2009), 89. p. utalása a 2145/1996. (VI. 13.) kormányhatározat 1.1. a) pontjára.

¹⁶²⁵ Lásd: HÁMORI (2009), 93. p.

¹⁶²⁶ BH 2006. 343.

¹⁶²⁷ EBH 2004. 1093. A döntések rövid elemzését lásd: HAJNAL (2010), 41-43. p., valamint OSZTOVITS (2013b), 65-66. p.

eredménytelen fogyasztóvédelmi hatósági eljárás¹⁶²⁸ után a bírósághoz fordult a közigazgatási szerv ellen, és az elsőfokú bíróság az utóbbival szemben a kft. kereseti kérelmének adott helyt, a felperest fogyasztónak minősítve. A felülvizsgálati kérelem folytán a Kúria az elé került ügyben úgy döntött, hogy mivel a felperes kft. nem a továbbértékesítése céljából, hanem annak végső felhasználása végett vásárolta meg a telefont, fogyasztónak minősül. Véleményem szerint a fogyasztói minőség meghatározásához mind a végső felhasználás (mint szerződési cél), mind a gazdasági, szakmai illetve foglalkozási célú tevékenységi körön kívüli használat szükséges kritérium. E két feltétel együttesen az esetek nagyon nagy hányadában – a gyakorlatban – a természetes személy szerződéskötő felek esetén áll csupán fenn, ezért ennek és a fogyasztóvédelem jogpolitikai céljának fényében magam is a fogalom természetes személyekre szűkítését tartom kívánatosnak.¹⁶²⁹

1.2. A fogyasztói szerződés fogalma

A 2002-es módosítások értelmében 2003. július 1-jétől fogyasztói szerződésnek minősül a Ptk. szerint „*az a szerződés, amely fogyasztó és olyan személy között jön létre, aki (amely) a szerződést gazdasági vagy szakmai tevékenysége körében köti*” (685. § e) pont). A Ptk. tehát nem adja meg külön a fogyasztóval szerződést kötő fél fogalmát, hanem azt a fogyasztói szerződés fogalmába integrálja. A fogyasztói szerződés fogalmába olyan szerződéstípusok tartoznak, amelyek dogmatikailag besorolhatók valamelyik általános szerződési típusba.¹⁶³⁰

A Ptk. speciális rendelkezése szerint a jótállásra és kellékszavatosságra vonatkozó szabályok alkalmazásában az a szerződés minősül fogyasztói szerződésnek, amelynek tárgya ingó dolog. Kivételt képez a villamos energia, a – tartályban, palackban vagy egyéb módon korlátozott mennyiségben vagy meghatározott űrtartalommal ki nem szerelt – víz és gáz, továbbá a végrehajtási eljárás vagy más hatósági intézkedés folytán eladott dolog, valamint az olyan árverésen eladott használt dolog, amelyen a fogyasztó személyesen részt vehet.¹⁶³¹ A kivételek között nem szereplő ingó dolgok minősülnek tehát fogyasztási cikknek. E meghatározás teljes mértékben megfelel az Irányelv előírásának, azzal a

---

¹⁶²⁸ Az eljáró közigazgatási szerv a Fgytv. akkor még csupán „személyt” említő fogyasztó-fogalmát szűken, csak a természetes személyekre szorítva értelmezte.

¹⁶²⁹ Ezt meg is valósította az új Ptk., lásd: II. rész 4. fejezet 2. pont.

¹⁶³⁰ Lásd: FAZEKAS (2007), 137. p.

¹⁶³¹ Vö. Irányelv, 1. cikk (2) bekezdés b. pont és (3) bekezdés.

kivétellel, hogy a magyar jogalkotó a szabályozási koncepciónak és a hibás teljesítés illetve kellékszavatosság rendszerbeli elhelyezésének megfelelően – az osztrákhhoz hasonlóan¹⁶³² – kiterjeszti a „fogyasztói” visszterhes szerződésekre a speciális fogyasztói szabályok hatályát.

2. A hibás teljesítés rendszere és a „fogyasztói adásvétel” a Ptk.-ban

A 2003. július 1-jén hatályba lépett Ptk.-beli módosítások a koncepciónak megfelelően a hibás teljesítés dogmatikai rendszerének koherenciáját és tradícióit sértetlenül hagyva¹⁶³³ a kódex kötelmi általános részébe épültek be, amelyeket kiegészíti a fogyasztó és a fogyasztói szerződés fent ismertetett fogalma az értelmező rendelkezések között.¹⁶³⁴ A rendszerbeli elhelyezésnek megfelelően a módosult szabályok a legtöbb esetben nem csak a „fogyasztói adásvételi szerződések”, hanem továbbra is minden visszterhes szerződés hibás teljesítése esetén alkalmazandóak.¹⁶³⁵

2.1. Az adásvételi szerződés tartalma és teljesítése

A Ptk. 365. § (1) bekezdése az árucseré alapjogviszonya, az adásvétel fogalmának meghatározásánál dolog tulajdonának és birtokának vételár ellenében történő átruházásáról rendelkezik. A felek a jogszabályok biztosította korlátokon belül bármilyen forgalomképes dolgot kiköthetnek az adásvétel tárgyaként, és a szerződés tárgyát meghatározhatják egyedileg és fajlagosan is. A fajlagos vétel tárgya általában, de nem szükségszerűen helyettesíthető dolog.¹⁶³⁶ Az is a felek szerződési szabadságához tartozik, hogy szerződéses érdekeiknek megfelelően meghatározhatják a dolog tulajdonságait.¹⁶³⁷ A jogtudomány szerint az eladó főkötelezettségei közé tartozik a szerződés tárgyának megfelelőségéért fennálló „feltétlen helytállási kötelezettség”.¹⁶³⁸ A teljesítéssel összefüggő mellékkötelezettsége az eladónak, hogy tájékoztassa a vevőt a szerződés minden lényeges eleméről, a dolog tulajdonságairól és az azzal kapcsolatos egyéb körülményekről is. A tájékoztatás az együttműködési kötelezettség konkrét megnyilvánulása, amely kötelezi az

¹⁶³² Lásd: II. rész 2. fejezet 3.2. pont.

¹⁶³³ Lásd: FAZEKAS (2007), 47. p.

¹⁶³⁴ A 2003-tól hatályos rendelkezésekhez részletesen lásd: CSÉCSY (2008), 131-158. p.

¹⁶³⁵ A szabályozás kritikáját lásd többek között: KOVÁCS (2005), 433. p., FAZEKAS (2007), 48. p.

¹⁶³⁶ KISFALUDI (2003), 66. p. Az egyedi és fajlagos vételre vonatkozó korábban említett megfontolások a hatályos jogban is megfelelően irányadóak.

¹⁶³⁷ KISFALUDI (2003), 61. p.

¹⁶³⁸ Lásd: BÍRÓ (2011), 45. p. Ugyanúgy, mint a német és svájci felfogás szerint.

eladót a szerződés megkötésétől a teljesítésig, és olyan részletességgel várható el tőle az információnyújtás, „ahogy az az adott helyzetben általában elvárható”.¹⁶³⁹

A teljesítést megelőző eladói kötelezettségek tehát a szerződés szerű teljesítés kikényszerítésére, az azok ellenére hibás, nem szerződés szerű teljesítéshez fűződő jogkövetkezmények pedig a szerződés szegésből eredő érdeksérelem kiküszöbölésére hivatottak a mindenkori magánjogban.¹⁶⁴⁰

A piacgazdaságra jellemző tömegtermelés és rohamosan gyarapodó kínálat hívta életre a standardizált ún. blankettaszerződéseket, amelyek révén a gyakorlatban a szerződéskötés nem csak egyedileg meghatározott, hanem általános szerződési feltételekkel is történhet.¹⁶⁴¹ Az ilyen, a feltételek alkalmazója által egyoldalúan, előre, több szerződés megkötése céljából, a másik fél közreműködése nélkül meghatározott, és egyedileg meg nem tárgyalt szerződési tartalom¹⁶⁴² esetén akarategység helyett inkább „fiktív konszenzusról” beszélhetünk.¹⁶⁴³ Ez a fogyasztókra nézve fokozott veszélyt jelent korunkban, mert tipikusan a fogyasztókkal kötött szerződések esetén alkalmazzák őket a piacon nagyobb gazdasági erővel bíró jogalanyok.¹⁶⁴⁴ A fokozott hátrányt többek között az jelenti, hogy gyakran fel sem hívják a figyelmet a vállalkozások az ÁSZF létezésére, vagy azt a szerződéskötés alkalmával – annak nagy terjedelme miatt – el sem tudja olvasni a fogyasztó, vagy ha el is tudja, értelmezése a bonyolult terminológia miatt nehézkes számára; mindez a fogyasztó szerződési szabadságát a szerződés meg vagy meg nem kötésére redukálja.¹⁶⁴⁵ Erre figyelemmel a Ptk. így rendelkezik:

„Tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel, ha a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel támasztójával szerződést kötő fél hátrányára állapítja meg.”¹⁶⁴⁶

Az ÁSZF-jelleget nélkülöző szerződési feltétel tisztességtelen volta is tiltott tehát a fogyasztói szerződésekben. A Ptk. 209. § (3) bekezdése által adott felhatalmazás alapján a 2/2006. (I. 4.) Korm. rendelettel módosított 18/1999. (II. 5.) Kormányrendelet

¹⁶³⁹ Lásd: BÍRÓ (2011), 46. p. Vö. Ptk. 277. § (4) bekezdés.

¹⁶⁴⁰ BÍRÓ (2010), 410. p.

¹⁶⁴¹ Lásd például: NAGY – PECZE (2007), 267. p.

¹⁶⁴² Az ÁSZF hatályos fogalmát az 1993/13/EGK irányelvnek megfelelően megalkotott 2006. évi III. törvény 3. § (2) bekezdése nyomán a Ptk. 2006. március 1-jétől hatályos 205/A. § (1) bekezdése adja meg, további szabályait pedig a 205/B-C. §§-ban találjuk.

¹⁶⁴³ NAGY – PECZE (2007), 267. p. Lásd még: BÍRÓ (2010), 279. p.

¹⁶⁴⁴ Lásd ehhez Fazekas Juditnak a már 1995-ben a témát tárgyaló tanulmányát: FAZEKAS (1995a), 660. p.

¹⁶⁴⁵ Lásd: NAGY – PECZE (2007), 267. p.

¹⁶⁴⁶ Ptk. 209. § (1) bekezdés.

határozza meg a fogyasztóval kötött szerződések tekintetében azt, hogy mely szerződési feltételek minősülnek tisztességtelennek.¹⁶⁴⁷ A jogszabály először egy példálózó felsorolást ad, majd katalógust állít az olyan szerződési feltételekről, amelyek vélelmezhetően tisztességtelenek.¹⁶⁴⁸ A hibás teljesítéssel összefüggésben kiemelendő, hogy tipikusan tisztességtelen az a kikötés, mely „a kizárólagosan a fogyasztóval szerződő felet jogosítja fel annak megállapítására, hogy teljesítése szerződésszerű-e”;¹⁶⁴⁹ amely „kizárja vagy korlátozza a fogyasztó jogszabályon vagy a felek közötti megállapodáson alapuló igényérvényesítési lehetőségeit”;¹⁶⁵⁰ valamint amely a bizonyítási terhet a fogyasztó hátrányára változtatja meg.¹⁶⁵¹ Az Európai Bíróság következetes gyakorlata alapján a nemzeti bíróságok hivatalból is kötelesek vizsgálni a fogyasztó és az eladó vagy a szolgáltató között megkötött szerződésben alkalmazott valamely feltétel tisztességtelen jellegét.¹⁶⁵²

Az adásvételi szerződés teljesítésére speciális rendelkezések hiányában a szerződések teljesítésének általános szabálya alkalmazandó, amely a 2003 előttihez képest nem változott.¹⁶⁵³ Az Irányelv elvárásainak megfelelően kiegészült azonban a fenti szabály a szolgáltatás minőségi kritériumait, szerződésszerűségét illetően:

„A szolgáltatásnak a teljesítés időpontjában

- a) alkalmasnak kell lennie azokra a célokra, amelyekre más, azonos fajtájú szolgáltatásokat rendszerint használnak, és
- b) rendelkeznie kell azzal a minőséggel, illetve nyújtania kell azt a teljesítményt, amely azonos fajtájú szolgáltatásoknál szokásos, és amelyet a jogosult elvárhat, figyelembe véve a szolgáltatás természetét, valamint a kötelezettnek, a gyártónak, az importálónak vagy ezek képviselőjének a szolgáltatás konkrét tulajdonságaira vonatkozó – különösen reklámban vagy az áru címkéjén megjelenő – nyilvános kijelentését, és
- c) alkalmasnak kell lennie a jogosult által meghatározott célra, ha azt a jogosult a szerződéskötés időpontjában a kötelezett tudomására hozta, és abba a kötelezett beleegyezett, valamint
- d) rendelkeznie kell a kötelezett által adott leírásban szereplő, és az általa a jogosultnak mintaként bemutatott szolgáltatásban lévő tulajdonságokkal.”¹⁶⁵⁴

¹⁶⁴⁷ 18/1999. (II. 5.) Korm. rendelet a fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről, a továbbiakban: 18/1999. Kormányrendelet

¹⁶⁴⁸ Lásd: 18/1999. Kormányrendelet, 1-2. §§.

¹⁶⁴⁹ 18/1999. Kormányrendelet, 1. § (1) bekezdés b) pont.

¹⁶⁵⁰ Kivéve, ha azt egyben más, jogszabályban meghatározott vitarendezési móddal helyettesíti, lásd: 18/1999. Kormányrendelet, 1. § (1) bekezdés i) pont.

¹⁶⁵¹ Lásd: 18/1999. Kormányrendelet, 1. § (1) bekezdés j) pont.

¹⁶⁵² Lásd: a C-243/08. számú „Pannon” és a C-137/08. számú „VB Pénzügyi Lízing” ügyekben hozott EuB-ítéletek.

¹⁶⁵³ Lásd: Ptk. 277. § (1) bekezdés: „A szerződéseket tartalmuknak megfelelően, a megszabott helyen és időben, a megállapított mennyiség, minőség és választék szerint kell teljesíteni.”.

¹⁶⁵⁴ Ptk. 277. § (1) bekezdés.

A részletes definíció teljes mértékben az Irányelv előírásait tükrözi. Ezt egészíti ki az a szabály, hogy ha a felek fajta és mennyiség szerint, de a minőség meghatározása nélkül jelölik meg a szerződés tárgyát, akkor a „*forgalomban szokásos jó minőségű dolgokkal kell teljesíteni*”.¹⁶⁵⁵

E követelmények egy része immanens része a szerződésnek (hallgatólagos megállapodás), azaz a felek nyilvánvalóan azonos módon értelmezik az adott szerződéses kötelezettség tartalmát – egy bicikli két kereke, az ebédlőasztal legalább négy lába például evidens minőségi paraméterek.¹⁶⁵⁶ A követelmények másik része bizonyos nyilatkozatokat tételez fel a minőségre vonatkozó szerződéses kötelezettség keletkeztetéséhez.¹⁶⁵⁷ Amennyiben a szerződés tárgya használt dolog, akkor a korábbi joggyakorlat szerint is árnyaltabb minőség-meghatározás szükséges. Irányadó az a követelmény, hogy a használt dolgokra irányuló szerződéseknél a dolog minőségi megfelelőségénél mindig a szerződéssel elérni kívánt cél mérvadó, és a használt állapot nem jelent egyben automatikusan használhatatlanságot.¹⁶⁵⁸

A kötelezett, illetve a gyártó és forgalmazó által tett nyilvános kijelentések szintén tartalmazhatnak a dolog minőségére vonatkozó paramétereket, amelyek az Irányelvnek megfelelően a szerződéses kötelezettet kötik. A szabály jogpolitikai indoka az, hogy a gyártók és kereskedők reklám- és marketing-tevékenysége a szerződéskötési szándék befolyásolásának jellemző eszköze korunkban.¹⁶⁵⁹ A kötelezett csak a konkrét, tényszerű kijelentésért áll helyt, ami egyértelmű a jogszabály által meghatározott minőségi paraméterek esetén.¹⁶⁶⁰ Egyéb kijelentéseknél pedig mindig a dolog jellegét és az eset összes körülményét kell figyelembe venni.¹⁶⁶¹ Az eladó a nem általa, hanem a gyártó illetve forgalmazó által tett nyilvános kijelentésekért való helytállás alól bizonyos körülmények bizonyításával kimentheti magát.¹⁶⁶²

---

¹⁶⁵⁵ Lásd: Ptk. 288. §.

¹⁶⁵⁶ BÁRTFAI (2004), 14. p.

¹⁶⁵⁷ BÁRTFAI (2004), 14. p.

¹⁶⁵⁸ Lásd többek között: BH 1984/12. 490., BH 1995/2. 92., BDT 2001/12. 192. számú döntések.

¹⁶⁵⁹ BÁRTFAI (2004), 15. p.

¹⁶⁶⁰ BÁRTFAI (2004), 15. p.; BACHER (2005), 652. p. Ilyen például a lábbelik címkézéséről szóló 4/1998 (I. 6.) IKIM rendelet 3. § (3) bekezdése, vagy a 12/2002. (III. 14.) GM-KöViM-KöM együttes rendelet az új személygépkocsik üzemanyag-gazdaságossági és szén-dioxid-kibocsátási adatainak közzétételéről (4-5. §§).

¹⁶⁶¹ BACHER (2005), 653. p.

¹⁶⁶² Lásd: Ptk. 277. § (2) bekezdés: „*A szolgáltatásnak nem kell megfelelnie az (1) bekezdés b) pontjában említett nyilvános kijelentésnek, ha a kötelezett bizonyítja, hogy a nyilvános kijelentést nem ismerte, és azt nem is kellett ismernie, vagy a nyilvános kijelentést a szerződéskötés időpontjáig már megfelelő módon helyesbítették, vagy a nyilvános kijelentés a jogosult szerződéskötési elhatározását nem befolyásolhatta.*”.

Harmathy Attila szerint a bíróságnak a szerződéses szolgáltatás minőségével kapcsolatos jogvitában „mindig az adott szolgáltatás minőségi viszonyait kell alapul venni, s úgy mérlegelni, hogy a döntés ösztönözzön a minőséget javító, de az önköltséget csökkentő intézkedésekre, magasfokú és reális igényeket támasztani”.¹⁶⁶³

A továbbiakban a hibás teljesítésre vonatkozó Ptk.-beli szabályok a „fogyasztói adásvételi szerződés” tekintetében kerülnek bemutatásra. Kétségtelen, hogy a „fogyasztói adásvételi szerződés” fogalmát a Ptk. nem alkalmazza. A dolgozatban a tárgyi kör szűkítése érdekében használok azt, figyelemmel a fent tárgyalt Ptk.-beli fogyasztói szerződés speciális – kellékszavatosság és jótállás esetén alkalmazandó – fogalmára.

2.2. Kellékszavatosság és hibafogalom

Az eladó főkötelezettségei közé tartozik a fent említetteknek megfelelően a megfelelésért fennálló „feltétlen helytállási kötelezettség”, amely többek között a kellékszavatosságban testesül meg, de „az eladó jogszabályi előírason túl is vállalhat garanciát (jótállást) a szolgáltatott dolog rendeltetészerű használatra alkalmasságáért”.¹⁶⁶⁴ „A szavatosság a hibás teljesítés objektív, kimentést nem tűrő jogkövetkezménye.”¹⁶⁶⁵ A Ptk. rendelkezése szerint: „A kötelezett a hibás teljesítésért felelősséggel tartozik (kellékszavatosság).”¹⁶⁶⁶ A Ptk. 2003. előtti rendelkezéseiből megmaradt hibás teljesítésért való „felelősség” kifejezést továbbra sem tartom adekvátnak: a „helytállás” szó alkalmazása dogmatikailag helytállóbb lenne. A Ptk. 2003-ban módosult szabálya részletes hibafogalmat határoz meg:

„Olyan szerződés alapján, amelyben a felek kölcsönös szolgáltatásokkal tartoznak, a kötelezett hibásan teljesít, ha a szolgáltatott dolog a teljesítés időpontjában nem felel meg a jogszabályban vagy a szerződésben meghatározott tulajdonságoknak.”¹⁶⁶⁷

A meghatározás a módosítás előtti szöveget csupán annyiban változtatta meg, hogy törvényes tulajdonság helyett a jogszabály *terminus technikum* használja.

A hibás teljesítés a bírói gyakorlat szerint is „jogi kategória: lehetséges, hogy a dolog köznapri értelemben hibás, a szerződés keretei között még sincs hibás teljesítésről

¹⁶⁶³ Lásd: TÖRÖK (2006), 564. p. hivatkozása Harmathy Attila professzor úrra.

¹⁶⁶⁴ Lásd: BÍRÓ (2011), 45. p.

¹⁶⁶⁵ Lásd: BÍRÓ (2010), 426-427. p. Vö. FAZEKAS (1995b), 150. p. egyes szerzők álláspontjainak összevetése.

¹⁶⁶⁶ Ptk. 305. § (3) bekezdés

¹⁶⁶⁷ Ptk. 305. § (1) bekezdés.

szó”.¹⁶⁶⁸ Lehetséges, hogy a felek hibás dolog vételében állapodtak meg, illetve előfordulhat az is, hogy a kifogástalan minőségű dolog a szerződésben külön kikötött tulajdonságoknak, jogosulti igényeknek nem felel meg, ezért jogi értelemben a teljesítés hibás.¹⁶⁶⁹ A Ptk. szabálya szerint a szerződésszerűség továbbra is kettős aspektusú: a szolgáltatás akkor nem hibás, ha megfelel (1) a jogszabályban és (2) a szerződésben meghatározott tulajdonságoknak.

A jogszabályi kellékek a joggyakorlat szerint három szinten jelennek meg.¹⁶⁷⁰ Az első a Ptk. kötelmi általános részi szabálya a teljesítés módjáról, a szolgáltatás rendeltetésszerűségéről.¹⁶⁷¹ Különösen releváns a fogyasztói adásvételi szerződés esetén a Ptk. alábbi rendelkezése:

„A kötelezett, dolog szolgáltatására irányuló szerződés esetén, köteles a dolgot - a jogszabályok rendelkezéseinek és a szakmai szokásoknak megfelelően - azonosításra alkalmas jelzéssel ellátni és a dologról a rendeltetésszerű használathoz, a felhasználáshoz szükséges tájékoztatást megadni. Ha a kötelezett gazdálkodó szervezet, a dolog minőségének tanúsítására is köteles.”¹⁶⁷²

Külön jogszabályok is előírhatnak minőségi követelményeket.¹⁶⁷³ A Szegedi Ítéltábla szerint „a hibás teljesítés szempontjából a termékek törvényes tulajdonsága egyfelől azt jelenti, hogy ha a termék műszaki paramétereit szabványok vagy más műszaki előírások kötelezően határozzák meg, és a termék ezeknek nem felel meg, akkor hibás teljesítés

---

¹⁶⁶⁸ Lásd: Szegedi Ítéltábla Polgári Kollégiumának 1/2004. évi (VI. 17.) számú kollégiumi ajánlása a hibás teljesítés egyes jogértelmezési kérdéseiről (megjelent: Bírósági Döntések Tára 2004. évi 9. szám), a továbbiakban: Szegedi ÍT 1/2004. Elérhető:

http://szegediitotabla.birosag.hu/sites/szegediitotabla.birosag.hu/files/field_attachment/ajanlas_2004-1.pdf (2013. október 16.).

A téma jogalkalmazás-központú fejtegetéseirez rendkívül hasznos anyagot nyújt ezen kívül a Szegedi Ítéltábla 2/2004. (VI. 17.) számú kollégiumi ajánlása, a továbbiakban: Szegedi ÍT 2/2004. Elérhető: http://szegediitotabla.birosag.hu/sites/szegediitotabla.birosag.hu/files/field_attachment/ajanlas_2004-2.pdf (2013. 12. 07.);

a Pécsi Ítéltábla 2011.EL.II.C.25. számú összefoglaló kollégiumi anyaga, a továbbiakban: Pécsi ÍT 2011.EL.II.C.25. Elérhető:

http://www.pecsiitotabla.hu/docs/szakmai/polgari/Hibas_teljesites2011015.pdf (2013. 12. 06.);

a Debreceni Ítéltábla 2010.EL.II.C.54/5. számú polgári kollégiumi anyaga [a továbbiakban Debreceni ÍT 2010.EL.II.C.54/5. Elérhető: <http://www.debreceniitotabla.hu/doc/polgari/HibasTeljesites.pdf> (2013. 12. 06.); és

a Kúria 1/2004. (XII. 2.) számú Polgári Kollégiumi véleménye (a továbbiakban: 1/2004. PK), valamint a legfrissebb 1/2012. (VI. 21.) számú Polgári Kollégiumi véleménye a hibás teljesítés jogalkalmazási kérdéseiről, a továbbiakban: 1/2012. PK. Elérhető: <http://www.lb.hu/hu/kollvel/12012-vi-21-pk-velemen-y-hibas-teljesites-sel-kapcsolatos-egyes-jogalkalmazasi-kerdesekrol> (2013. 12. 06.).

¹⁶⁶⁹ Lásd: 1/2004. PK 1. pont indokolás, Pécsi ÍT 2011.EL.II.C.25. 15. p., Szegedi ÍT 1/2004. 1. pont indokolás. Ez megfelel a német, osztrák és svájci magánjogi dogmatika felfogásának, az ún. szubjektív hibafogalomnak.

¹⁶⁷⁰ Lásd: Szegedi ÍT 2/2004. 3. p.; Pécsi ÍT 2011.EL.II.C.25. 12. p.; 1/2012. PK vélemény 1. pont indokolása.

¹⁶⁷¹ A fent részletezett Ptk. 277. § (1)-(2) bekezdések. Lásd: 1/2012. PK.

¹⁶⁷² Ptk. 277. § (6) bekezdés.

¹⁶⁷³ Szegedi ÍT 2/2004. 3. p.; 1/2012. PK 1. pont indokolása.

történt. Kötelező szabvány hiányában is hibás azonban a termék, ha a szerződéssel elérni kívánt célnak megfelelő felhasználásra bármely okból nem alkalmas. A nem kötelező szabványban előírt követelmények abból a szempontból jelentősek a hibás teljesítés megítélése során, hogy az adott termék alkalmas-e a rendeltetésszerű használatra.”¹⁶⁷⁴ A szabványok is a jogszabály által előírt tulajdonságok köréhez tartoznak tehát, de amint azt a Pécsi Törvényszék napkollektorok hibás teljesítése ügyében hozott ítéletében kimondta, ilyen esetben sem „a szabványhoz viszonyított megfelelés, hanem az általában elvárható szintű, jó minőségű, a cél elérésére alkalmas szolgáltatás mércéje alapján kell elbírálni” az ügyet.¹⁶⁷⁵

A jogszabály által meghatározott tulajdonságok harmadik körét a használati, kezelési útmutatók, árujelzők, megfelelést tanúsító dokumentumok alkotják.¹⁶⁷⁶ Ezek alkalmazása egyes termékek esetén jogszabály által kötelezővé tehető a Fgytv. alapján [12. § (1) bekezdés]. A még mindig hatályos 2/1984. (III. 10.) BkM-IpM együttes rendelet szerint a használati-kezelési útmutató a termék rendeltetésszerű használatához, működtetéséhez, kezeléséhez, eltarthatóságához, felhasználhatóságához szükséges feltételeket és ismereteket foglalja magában, a minőségtanúsítás pedig a terméknek a vásárló számára lényeges tulajdonságait, főbb minőségi, műszaki és egyéb jellemzőit, minőségi osztályát tartalmazza [2. § (2)-(3) bekezdések].

A szerződéses tulajdonságok alkotják a hibás teljesítés másik aspektusát a Ptk. szabályozása szerint, amelyek a szerződés konkrét tartalmától függően adott esetben meg is előzhetik a jogszabályban meghatározott tulajdonságokat és minőségi követelményeket. Ezért állapítja meg a Pécsi Ítéltábla, hogy nagyon fontos jogalkalmazási feladat, hogy a bíróság mindig részletesen feltárja a konkrét szerződés tartalmát és a felek szerződéssel elérni kívánt célját.¹⁶⁷⁷ A Veszprémi Törvényszék egy ítéletében megállapította, hogy ha a szerződő fél olyan célt kívánt elérni, ami az adott szerződés természetéből automatikusan nem következik, azt már a szerződés megkötésekor közölnie kell, mert az e tájékoztatás elmaradása miatti szubjektív hiba miatt nem tekinthető jogi értelemben hibásnak a teljesítés.¹⁶⁷⁸ Az Irányelv nyomán a hibás teljesítés fogalma a Ptk.-ban az alábbi esettel egészült ki:

---

¹⁶⁷⁴ Lásd: BDT2004. 1072.

¹⁶⁷⁵ Lásd: Pécsi Törvényszék, 2. Pf. 20.194/2010. Az 1995. évi XXVIII. törvény 2002. január 1-jétől hatályos 6. § (1) bekezdése értelmében már nem létezik kötelező szabvány, lásd: Pécsi ÍT 2011.EL.II.C.25., 13. p.

¹⁶⁷⁶ Pécsi ÍT 2011.EL.II.C.25., 13. p.; 1/2012. PK 1. pont.

¹⁶⁷⁷ Pécsi ÍT 2011.EL.II.C.25., 14. p.

¹⁶⁷⁸ A jogesetben a csomagolóanyag csúszós felülete jelentette a hibát a kereseti kérelem szerint. A Veszprémi Törvényszék nem publikált határozatára való utalást lásd: Pécsi ÍT 2011.EL.II.C.25., 15. p.

„Hibás teljesítésnek minősül a szolgáltatott dolog szakszerűtlen összeszerelése is, ha a szerelés szerződéses kötelezettség, és azt a kötelezett vagy olyan személy végezte el, akinek magatartásáért a kötelezett felelős. A kötelezett felel akkor is, ha a szolgáltatott dolog összeszerelését a szerződésnek megfelelően a jogosult végezte el, és a szakszerűtlen összeszerelés a használati útmutató hibájára vezethető vissza.”¹⁶⁷⁹

A külföldi jogirodalomban IKEA-klauzulának nevezett rendelkezés¹⁶⁸⁰ relevanciája valószínűleg valóban a darabokban megvásárolható, és otthon összeszerelhető bútorok adásvétele esetén a legnagyobb. Ha az összeszerelést a vevő-fogyasztó végzi el, akkor a használati útmutató leírása szolgál segítségül, és méltányos, hogy ha annak hibája okozza az összeszerelt dolog hibáját, akkor az eladónak ezért helyt kell állnia. Ennek fényében a jogalkotó fogyasztói szerződés esetén az e szabállyal ellentétes kikötéshez a semmiség joghatását fűzi [Ptk. 305. (2) bekezdés]. A használati útmutatóra visszavezethető hiba miatti helytállást egyébként már a korábbi bírói gyakorlatunk is megállapította.¹⁶⁸¹

2.3. A szabályozás kógens jellege

Az Irányelv úgy rendelkezik, hogy *„az eladóval a megfelelés hibájáról való értesítését megelőzően kötött olyan szerződési kikötés vagy megállapodás, amely az ezen irányelvben biztosított jogokat közvetve vagy közvetlenül elvonja vagy korlátozza, a fogyasztót a nemzeti jogban szabályozottak szerint nem köti”*.¹⁶⁸² A hibás teljesítés klaudikálón kógens szabályait azok jogpolitikai céljának megfelelően a magyar jogalkotó nyilvánvalóan a fogyasztói szerződésekre kívánta ilyen kötőerővel kiterjeszteni, ezért mindig az egyes rendelkezések utáni külön szabállyal rendeli el azt.¹⁶⁸³ Az Irányelvnél szigorúbb azonban a magyar szabályozás annyiban, hogy nem csupán a kötelezettnek a hibáról történő értesítése előtti, hanem valamennyi megállapodás esetén tilos eltérni a rendelkezésektől a fogyasztó hátrányára.¹⁶⁸⁴ Figyelemre méltó, hogy Fazekas Judit az 1994-es kandidátusi értekezésének téziseiben – már az Irányelv megszületése és a magyar fogyasztóvédelmi magánjog intézményesülésének hajnalán – ugyanezt a szabályozási megoldást javasolta.¹⁶⁸⁵ Korábbi

¹⁶⁷⁹ Ptk. 305. § (2) bekezdés.

¹⁶⁸⁰ Lásd többek között: KLETECKA (2001), 97. p.

¹⁶⁸¹ Lásd: BH 1981. 466.

¹⁶⁸² Lásd: Irányelv, 7. cikk (1) bekezdés.

¹⁶⁸³ Lásd: Ptk. 305. (2) bekezdés, 305/A. § (2) bekezdés, 306. § (5) bekezdés, 307. § (2) bekezdés, 308. § (4) bekezdés, 308/A. § (2) bekezdés, 309. § (1) bekezdés.

¹⁶⁸⁴ A fogyasztói szerződésnek nem minősülő jogügyleteknél továbbra is a polgári jogra jellemző diszpozitív szabályozás érvényesül.

¹⁶⁸⁵ Lásd: FAZEKAS (1994), 19. p.

magánjogunk tapasztalatai alapján többek között Zoltán Ödön is megfogalmazta már a kógens szabályozás iránti igényt.¹⁶⁸⁶

2.4. A hiba vevő általi ismerete – az eladó „mentesülése”

A korábbi szabályozást fenntartva a kódex úgy rendelkezik, hogy „a kötelezett mentesül a szavatossági felelősség alól”, ha a jogosult „a hibát a szerződéskötés időpontjában ismerte, vagy azt ismernie kellett”.¹⁶⁸⁷ A hiba ismerete a Ptk.-ban kezdettől fogva mentesülési okként van feltüntetve, pedig fel sem merülhet a szerződésszegés, ha a jogosult a hiba ismeretében veszi át a dolgot.¹⁶⁸⁸ Ha a hibát/hibás állapotot a teljesítés alkalmával mégis kifogásolja, és azt nem akarja elfogadni teljesítésként, akkor a jóhiszeműség és tisztesség általános követelményének megfelelően azt nyomban vissza kell utasítania. Ezt támasztja alá a 316. § (1) bekezdés is:

„Ha a jogosult a teljesítést a szerződésszegésről tudva elfogadja, a szerződésszegésből igényt utóbb csak akkor támaszthat, ha erre irányuló jogait fenntartotta.”

A szerencsésebb megfogalmazás véleményem szerint az lenne, hogy „nem minősül hibásnak a teljesítés, ha a jogosult a hibát a szerződéskötés időpontjában ismerte, vagy azt ismernie kellett”.¹⁶⁸⁹ A Kúria szerint, ha a jogosult a hiba ismeretében köt szerződést, az azt jelenti, hogy „a felek szerződési akarata ténylegesen az adott fogyatékossgal rendelkező szolgáltatás nyújtására irányult”,¹⁶⁹⁰ és ilyen esetben a hibás teljesítés nem következik be.¹⁶⁹¹ A Szegedi ÍT és a Kúria is úgy vélekedik, hogy a hiba ismerete nem csak a szavatossági, hanem a hibátlan teljesítésért fennálló jótállási és a hibás teljesítésből eredő kártérítési igények érvényesítését is kizárja.¹⁶⁹² Az Irányelv szerint a szerződéskötés időpontja a meghatározó a hiba ismeretére vonatkozóan, és így rendelkezik a Ptk. is. A Pécsi Ítéltábla hangsúlyozza, hogy a szerződéskori és a teljesítéskori ismeret a hibára vonatkozóan nem azonos, és a kettőt szigorúan el kell különíteni, mert a jogosultnak nem

¹⁶⁸⁶ Lásd: ZOLTÁN (1970b), 345. p.

¹⁶⁸⁷ Lásd: Ptk. 305/A. § (1) bekezdés.

¹⁶⁸⁸ Lásd: Szegedi ÍT 1/2004. 5. p.; 1/2012. PK 2. pont indokolása; TÖRÖK (2006), 631. p.

¹⁶⁸⁹ Így rendelkezik egyébként az Irányelv, 2. cikk (3) bekezdése is: „E cikk alapján nem minősül a megfelelés hibájának, ha a szerződés megkötésének időpontjában a fogyasztó a hibáról tudott vagy arról ésszerűen eljárva tudnia kellett...”. Az új Ptk. is hasonlóan fogalmaz, lásd később: II. rész 4. fejezet 4. pont.

¹⁶⁹⁰ 1/2012. PK 1. pont indokolása.

¹⁶⁹¹ 1/2012. PK 2. pont indokolása; Pécsi ÍT 2011.EL.II.C.25., 23. p.

¹⁶⁹² Lásd: Szegedi ÍT 1/2004. I. pont.; 1/2004. PK 1. pont indokolása.

kötelezettsége az, hogy a dolgot már a szerződéskötéskor körültekintően megvizsgálja (sokszor nincs is rá alkalma – az mindig a körülményektől függ).¹⁶⁹³

A hibát „*ismernie kellett*” fordulatot a 2002. évi XXXVI. tv. építette be a Ptk.-ba, de annak értelmezése a jogalkalmazásra és a jogtudományra maradt. A Szegedi ÍT, a Pécsi ÍT és a Kúria is egyértelműen úgy ítéli meg, hogy ebből a fordulatból és az Irányelvből sem vonható le olyan következtetés, hogy a jogosultnak bármilyen megvizsgálási kötelezettsége lenne.¹⁶⁹⁴ A Kúria szerint a Ptk. 305/A. § (1) bekezdésének alkalmazását az alapozza meg, ha a jogosultnak a hibát „a szolgáltatás jellege, természete (pl. használt dolgok) vagy a szerződéskötés körülményei alapján számításba kellett vennie, fel kellett ismernie”,¹⁶⁹⁵ a Szegedi ÍT pedig úgy fogalmaz, hogy a fordulat azt jelenti, hogy a jogosultnak „a teljesítéskori hibára ésszerűen számítania kellett”.¹⁶⁹⁶ A Pécsi ÍT a fordulatot úgy értelmezi, hogy a szolgáltatásnak azon hibája, „amelyek észlelése a jogosulttól ésszerű eljárás mellett elvárható lett volna, hibás teljesítés hiányában nem alapozhat meg szavatossági igényt”.¹⁶⁹⁷ A kérdés az, hogy a fenti meghatározások alapján a mérce objektív (azaz mindenkinek fel kellene ismernie a hibát) vagy szubjektív (azaz a jogosulttól lett volna elvárható, hogy ő felismerje).

Czuczai Jenő, a Pécsi ÍT és a Kúria megállapításai alapján két irányban releváns az „*ismernie kellett*” fordulat.¹⁶⁹⁸ „Ésszerű eljárás mellett” elvárható a hiba ismerete a vevő részéről azon adásvételek körében, amelyek esetén a szerződés megkötése és teljesítése időben egybeesik, valamint a használt dolgok adásvételénél is.¹⁶⁹⁹ Ezt az álláspontot az alábbi két rövid példa szemlélteti. A szerződéskötéskor azonnal teljesedésbe megy az ügylet, ha például valaki szőnyeget vásárol és azt azonnal haza is viszi az üzletből az adásvétel megkötése után. A körültekintő és ésszerűen eljáró vevőtől elvárható, hogy szemügyre vegye a megvásárolni kívánt szőnyeget, így rögtön láthatja, ha a vadonatúj (de leértékelt vételárú) szőnyeg egyik sarkánál (szövési hiba miatt) jóval világosabb a minta, mint a többi helyen. E hiba miatt a vétel lebonyolítása és a szőnyeg elszállítása után a fentiek értelmében szavatossági igényt később nem támaszthat. A másik esethez kapcsolódóan, ha például a vevő egy használtruha-üzletben egy használt kosztümöt kíván megvenni, körültekintő eljárásához hozzátartozik, hogy megnézzze, hogy van-e rajta

¹⁶⁹³ Pécsi ÍT 2011.EL.II.C.25., 23. p. Ellentétben például a svájci joggal.

¹⁶⁹⁴ Pécsi ÍT 2011.EL.II.C.25., 23. p.; Szegedi ÍT 1/2004. 4. p.; 1/2012. PK vélemény 2. pont indokolása.

¹⁶⁹⁵ 1/2012. PK vélemény 2. pont.

¹⁶⁹⁶ Szegedi ÍT 1/2004. 1-2. pontok.

¹⁶⁹⁷ Pécsi ÍT 2011.EL.II.C.25., 25. p.

¹⁶⁹⁸ E fordulat az ún. nyílt, azaz azonnal felfedezhető hibákhoz kapcsolódhat, lásd: TÖRÖK (2006), 632. p., Pécsi ÍT 2011.EL.II.C.25., 23. p.; 1/2012. PK 2. pont indokolása.

¹⁶⁹⁹ Lásd: TÖRÖK (2006), 632. p., Pécsi ÍT 2011.EL.II.C.25., 23. p.

valamilyen folt vagy szakadás, hiszen ezek a ruhasználattal velejáró körülmények. Amennyiben felfedez bármilyen „szépséghibát”, akkor rajta múlik, hogy annak tudatában is megveszi-e a használt kosztümöt. E hiba miatt később, a vétel lebonyolítása és a ruha elvitele után szavatossági igényt az előbbi példához hasonlóan nem támaszthat. Erre vonatkozóan a használtruha-üzletek gyakorlata általában az, hogy jól látható helyre kifüggesztik, hogy az ilyen jellegű, a használt állapotból eredő hibákért kizárják a helytállást.

A bírósági joggyakorlatban gyakori a használat gépkocsi adásvételének hibás teljesítésével kapcsolatos jogvita. A Pécsi Törvényszék egyik ítéletében elutasította a hibás teljesítésre alapított keresetet abban a jogesetben, amelyben az eladó felajánlotta a felperesnek, hogy az adásvétel tárgyát képező használt gépkocsit egy szerelőműhelyben megvizsgálhatja, de ő ezzel a lehetőséggel nem élt.¹⁷⁰⁰ A törvényszék érvelése szerint, ha élt volna e lehetőséggel a vevő, akkor a keresetben felhívott összes hibát felismerhette volna. Ez az indoklás azonban véleményem szerint túl általános, és az ilyen eset megítélése attól függ, hogy milyen komoly a felmerülő hiba.

Nehezebb volt a döntés abban az ügyben, amelyben egy totálkáros gépkocsit értékesítettek, és az a jogi probléma merült fel, hogy a totálkárosság jelenti-e egyben a teljes üzemképtelenséget is.¹⁷⁰¹ A bíróság nemleges válaszában azt állapította meg, hogy mivel a motor rejtett hibája okozta az üzemképtelenséget, így ez esetben is felléphet a vevő a kellékszavatossági igényekkel annak ellenére, hogy tudott a gépkocsi totálkáros voltáról.

A kérdéskörhöz kapcsolódik az a bírósági döntés is, amelynek rendelkező része szerint „a vevőt a megvizsgálási kötelezettség nem a szerződés megkötése előtt terheli, hanem a vevőnek a teljesítéskor (azt követően) kell a legrövidebb időn belül a szerződésszerű teljesítésről megbizonyosodnia. Amennyiben azonban a szerződéskötés és a teljesítés időben lényegében egybeesik, a vevő a szerződéskötés előtt a megvásárolni kívánt gépkocsit ténylegesen megtekinti, és ehhez képest nyilatkozik vételi szándékáról, vélelmezni lehet, hogy azokat a hibákat, amelyeket a kellően gondos, ésszerű eljárás mellett felismerhetett, „ismernie kellett”, ennél fogva a (nyílt) hiba (vélelmezett) ismeretében vette meg a gépkocsit.”¹⁷⁰² Figyelemre méltó, hogy a Ptk. eredeti szabályai között még szereplő „nyílt hiba” kérdésköre – közvetett módon bár, de – visszaköszön a 2003 utáni szabályozásban.

---

¹⁷⁰⁰ Lásd: Pécsi Törvényszék 2. Pf. 20.032/2009.

¹⁷⁰¹ Zalaegerszegi Törvényszék 3. Pf. 20.116/2009/3.

¹⁷⁰² BDT2006. 1510.

2.5. A hibás teljesítésből fakadó jogkövetkezmények

A Ptk. alapján hibás a teljesítés jogkövetkezményei elsősorban az objektív jogalapú kellékszavatossági igények, amelyek függetlenek a kötelezett, az eladó felróhatóságától és tudattartalmától is.¹⁷⁰³ Ezen kívül azonban a jogosult a hibás teljesítésből eredő kárának megtérítését is követelheti, és jótállás esetén az abból fakadó jogok is megilletik.¹⁷⁰⁴

A 2002-es módosítások a többi EU-s tagállamhoz hasonlóan hazánkban is a kellékszavatossági igények ún. lépcsős érvényesítésének rendszerét vezették be: a jogosult elsősorban a szerződésnek megfelelő állapot térítésmentes helyreállítását követelheti a kijavítás és kicserélés igényének érvényesítésével, másodsorban pedig árleszállítást kérhet, vagy a szerződéstől elállva az eredeti állapot helyreállítását követelheti (Ptk. 306. §). A Kúria ötödik szavatossági igényként nevezi meg a kijavítási költségek követelését a második lépcsős jogok között.¹⁷⁰⁵

A jogorvoslatok lépcsős rendszere a megelőző szabályozáshoz és joggyakorlathoz annyiban hasonló, hogy a reális teljesítés elvének megfelelően korábban szintén előtérbe kerültek a reparatív jellegű jogosulti igények. Fogyasztói szerződések, így fogyasztói adásvétel esetén is a fogyasztó javára eltérhetnek tőle a felek, a fogyasztó hátrányára eltérő rendelkezés azonban semmis (klauzikáló kógencia, Ptk. 306. § (5) bekezdés).

2.5.1. Első lépcsőben érvényesíthető igények – kijavítás, kicserélés

*„Hibás teljesítés esetén a jogosult elsősorban – választása szerint – kijavítást vagy kicserélést követelhet, kivéve, ha a választott szavatossági igény teljesítése lehetetlen, vagy ha az a kötelezettnek a másik szavatossági igény teljesítésével összehasonlítva aránytalan többletköltséget eredményezne, figyelembe véve a szolgáltatott dolog hibátlan állapotban képviselt értékét, a szerződésszegés súlyát, és a szavatossági jog teljesítésével a jogosultnak okozott kényelmetlenséget.”
A kijavítást vagy kicserélést – a dolog tulajdonságaira és a jogosult által elvárható rendeltetésére figyelemmel – megfelelő határidőn belül, a jogosultnak okozott jelentős kényelmetlenség nélkül kell elvégezni.”¹⁷⁰⁶*

¹⁷⁰³ TÖRÖK (2006), 636. p.; BESENYEI (2012), 163. p. Vö. 305. § (3) bekezdés, lásd fent.

¹⁷⁰⁴ Lásd: BÍRÓ (2010), 410-413. p.; TÖRÖK (2006), 591. p.; Szegedi ÍT 2/2004. 4. p. Vö. Ptk. 248. § és 310.

§.
¹⁷⁰⁵ Lásd: 1/2012. PK 3. és 8. pont.

¹⁷⁰⁶ Lásd: Ptk. 306. § (1) bekezdés a) pont és (2) bekezdés.

Az elsődlegesen alkalmazandó szavatossági igények közé a kijavítás és a kicserélés tartozik: e jogok tehát a hiba természetbeni orvoslására hivatottak.¹⁷⁰⁷ A két igény közötti választás elvben megengedett, gyakorlatilag azonban két korlátot is felállít a törvény: ha a választott igény teljesítése lehetetlen (például egy meghatározott festmény, antik bútordarab, vagy más egyedi dolog kicserélése), vagy ha a kötelezettnek – meghatározott körülmények figyelembevételével – aránytalan költségeket okozna, akkor nem illeti meg a választás joga a jogosultat. Az arányosság feltétele a felek érdekeinek egyensúlyát hivatott biztosítani,¹⁷⁰⁸ ami megfelel a magánjogi fogyasztóvédelmi szabályozás céljainak. Egyetértek Czuczai Jenő azon megállapításával, hogy az aránytalansággal kapcsolatos szabályozás azt célozza, hogy a kijavításra nagy értékű, a kicserélésre pedig kisebb értékű dolog esetén kerüljön sor.¹⁷⁰⁹

Az arányosság értékelésénél irányadó szempontokat is meghatározza a Ptk. az Irányelvnek megfelelően: figyelembe kell venni a szolgáltatott dolog hibátlan állapotban képviselt értékét, a szerződésszegés súlyát, és a szavatossági jog teljesítésével a jogosultnak okozott kényelmetlenséget. Amennyiben a választott első lépcsős igény ezek fényében aránytalan költséget okozna az eladónak, akkor csak a másik elsőlépcsős igény áll a jogosult rendelkezésére. Értelmezésem szerint, ha az sem tesz eleget a fenti kívánalmaknak, azaz teljesítése lehetetlen vagy aránytalan költségekkel jár a kötelezett oldalán, akkor az igények a második lépcsős jogokra korlátozódnak. Úgy ítélte meg a Kúria is, hogy az arányosság követelményét „az eltérő lépcsőkbe tartozó jogok közötti választás során is vizsgálni kell”.¹⁷¹⁰

Előfordulhat, hogy a kijavítás igényének érvényesítése után a dologban mégis fennmarad olyan hiba, amely vagy a rendeltetészerű használatra való alkalmasságát befolyásolja hátrányosan, vagy az értékét csökkenti, vagy az esztétikai jellemzőire hat negatívan. A Kúria szerint, ha ennek ellenére a jogosult továbbra is ragaszkodik a dologhoz, akkor megengedett az, hogy árleszállításra is igényt tartson a kijavítás mellett.¹⁷¹¹

Különösen a részletvétele esetén releváns a Ptk.-nak az a szabálya, amely szerint „*a jogosult a kijavításig vagy kicserélésig az ellenszolgáltatás arányos részét*

---

¹⁷⁰⁷ Pécsi ÍT 2011.EL.II.C.25., 27. p.; 1/2012. PK 3. pont indokolása.

¹⁷⁰⁸ TÖRÖK (2006), 643. p.

¹⁷⁰⁹ TÖRÖK (2006), 643. p.

¹⁷¹⁰ Lásd: 1/2012. PK vélemény 4. pont. Ezzel ellentétesen döntött azonban az EuB a dolgozat II. rész 2. fejezet 8. pontjában tárgyalt ítéletében (C-65/09.).

¹⁷¹¹ Lásd: 1/2012. PK 7. pont indokolása.

visszatarthatja.”.¹⁷¹² Ez a *ius retentionis* csak a természetbeni reparációt biztosító első lépcsős jogok esetén alkalmazható. A Kúria szerint kicserélés esetén akár a teljes vételár is, kijavítás esetén pedig a javítás előrelátható költségeihez viszonyított arányos összeg tartható vissza.¹⁷¹³

A megfelelő határidőn belüli és a jogosultnak a lehető legkevesebb érdeksérelmet okozó kicserélés szabálya a kellékszavatosság rendeltetéséből fakadó követelmény. Kicserélés (és elállás) esetén a fogyasztó nem köteles a dolognak azt az értékcsökkenését megtéríteni, amely a rendeltetésszerű használat következménye [Ptk. 309. § (2) bekezdés]. E rendelkezés arra szolgál, hogy az eladót a követelt igény minél hamarabbi teljesítésére sarkallja.¹⁷¹⁴ Ebből egyértelműen következik, hogy kicserélés esetén az igény foganatosításáig történő rendeltetésszerű használatért sem köteles ellenértéket fizetni a fogyasztó.¹⁷¹⁵

2.5.2. Második lépcsőben érvényesíthető igények – árleszállítás és elállás

„Hibás teljesítés esetén a jogosult [...] ha sem kijavításra, sem kicserélésre nincs joga, vagy ha a kötelezett a kijavítást, illetve a kicserélést nem vállalta, vagy e kötelezettségének a (2) bekezdésben írt feltételekkel nem tud eleget tenni - választása szerint - megfelelő árleszállítást igényelhet vagy elállhat a szerződéstől. Jelentéktelen hiba miatt elállásnak nincs helye.”
Ha a kötelezett a dolog kijavítását megfelelő határidőre nem vállalja, vagy nem végzi el, a jogosult a hibát a kötelezett költségére maga kijavíthatja vagy mással kijavíttathatja.”¹⁷¹⁶

Az árleszállítás és az elállás¹⁷¹⁷ feltételei a rendelkezés alapján a következők: (1) a kijavítás/kicserélés lehetetlen, (2) aránytalan, (3) a kötelezett ezen igények teljesítését nem vállalja, illetve (4) nem tudja ezeket megfelelő időn belül teljesíteni. Az utóbbi két feltétel érvényesül a kijavítás költségeinek megtérítésére vonatkozó követelés esetén is. Ezen felül az elállás joga nem gyakorolható jelentéktelen hiba esetén, amely a rendeltetésszerű

---

¹⁷¹² Ptk. 306. § (4) bekezdés.

¹⁷¹³ Lásd: 1/2012. PK 10. pont indokolása.

¹⁷¹⁴ Ez a Ptk. 4. § (4) bekezdéséből is levezethető, lásd: GELLÉRT (2007), 1117-1118. p.

¹⁷¹⁵ Ezt mondta ki az EuB is a Quelle-ügyben, illetve a jóval korábbi hazai bírói gyakorlat is ezt az álláspontot képviselte, lásd például: P. törv. IV. 20211/1972. és 1971. El. II. D. 22. számú tanácselnöki értekezleti vélemény; GELLÉRT (2007), 1119. p.

¹⁷¹⁶ Ptk. 306. § (1) bekezdés b) pont és (3) bekezdés.

¹⁷¹⁷ Érdekes, hogy Besenyei Lajos tankönyvében ezen igények neve mellé a római jogból ismert latin elnevezéseket is hozzátoldotta, lásd: BESENYEI (2012), 164. p.

joggyakorlás elvéből, a joggal való visszaélés tilalmából, és az első lépcsős szavatossági jogok esetén alkalmazandó arányosság elvéből is levezethető rendelkezés.¹⁷¹⁸

A Kúria úgy ítélte meg, hogy a sorrendiség nem feltétlenül jelenti azt, hogy a második lépcsős jogok érvényesítése előtt a jogosultnak eredménytelenül fel kell hívnia a kötelezettet a dolog kijavítására vagy kicserélésére,¹⁷¹⁹ mert e nélkül is sikeresen bizonyíthatja, hogy a dolog tulajdonságaira és az elvárható rendeltetésére figyelemmel megfelelő határidőn belül, vagy a neki okozott jelentős kényelmetlenség nélkül a kötelezett nem fogja tudni teljesíteni az igényt. Ez a helyzet többek között akkor is, ha a kötelezett magát a hibás teljesítés tényét is vitatja.¹⁷²⁰ A bizonyítás azonban a gyakorlatban nehézségeket okozhat a fogyasztónak.

A korábbi joggyakorlatnak megfelelően az árleszállítás mértékénél az arányos számítási módszert alkalmazzák a hazai joggyakorlatban.¹⁷²¹ Ez azt jelenti, hogy azt vizsgálják, hogy a dolog hibás állapotban milyen értéket képvisel, és az arányos leszállításnál a vételár összege is viszonyítási pont. E számítási módszer indoka az, hogy hibás teljesítés esetén a szolgáltatás-ellenszolgáltatás viszonyában „értékeltolódás” lép fel, és az árleszállításnak ezt az értékaránytalanságot kell kiküszöbölnie.¹⁷²²

A szerződés megszűnésének egyes esetei című fejezetben a Ptk. úgy rendelkezik, hogy aki „*jogszabálynál fogva elállásra jogosult, e jogát a másik félhez intézett nyilatkozattal gyakorolja. Az elállás a szerződést felbontja*”.¹⁷²³ Ez a szabály tehát a kellékszavatosságból fakadó törvényi elállási jog esetén is irányadó. A felbontás jogkövetkezménye az, hogy a szerződés a keletkezésére visszamenő hatállyal szűnik meg (*ex tunc*),¹⁷²⁴ azaz ez esetben helyre kell állítani az akkori állapotot. Ez azt jelenti, hogy a feleknek a már nyújtott szolgáltatásokat kölcsönösen vissza kell téríteniük.¹⁷²⁵ A Kúria álláspontja szerint a *mortuus redhibetur* esetén, azaz amikor a jogosult a dolgot – „a hibás teljesítés miatt vagy a kötelezett érdekkörébe tartozó bármely más okból” – csak értékcsökkent állapotban, vagy a megsemmisülés miatt egyáltalán nem tudja visszaadni,

---

¹⁷¹⁸ Vö. Ptk. 2. § (2) bekezdés és 4. § (1) bekezdés és 5. § (1) bekezdés; lásd: BARTFAI (2004), 22. p.; 1/2012. PK 4. pont indokolása.

¹⁷¹⁹ Ez sok esetben előírás a német jogban.

¹⁷²⁰ 1/2012. PK 3. pont indokolása.

¹⁷²¹ Lásd: GELLÉRT (2007), 1098. p.; BESENYEI (2012), 167. p.

¹⁷²² Lásd: BESENYEI (2012), 167. p. Irányadóak tehát a korábbi kapcsolódó bírósági döntések, lásd: I. rész 4. fejezet 6.2.1. pont. Nem olyan egzakt azonban az árleszállítás mértékének számítása, mint ahogyan az a BGB nyomán a vizsgált külföldi magánjogi dogmatikában és bírói gyakorlatban jellemző.

¹⁷²³ Ptk. 320. § (1) bekezdés.

¹⁷²⁴ Vö. Ptk. 319. § (3) bekezdés.

¹⁷²⁵ Lásd: 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 4. pont.

gyakorolható az elállási jog.¹⁷²⁶ Ilyenkor azonban annak jogkövetkezménye az eredeti állapot helyreállítása helyett a jogalap nélküli gazdagodás elve alapján az ellenszolgáltatás nélkül maradt szolgáltatás ellenértékének pénzbeli megtérítése.¹⁷²⁷

A Kúria a második lépcsős jogok közé illeszti be a kijavítási költségek követelésének jogát.¹⁷²⁸ Abból indul ki e kategorizálásnál, hogy ezt az igényt a Ptk. külön nevesíti, és nem az elsőlépcsős jogok feltétel nélküli alkalmazásához hasonlít az érvényesítése, hanem a második lépcsőben szereplő jogokkal egyezően, csak bizonyos feltételek teljesülése mellett élhet ezzel a jogosult. Ezt kiegészítve a Kúria álláspontja szerint nem csak akkor követelheti a kijavítási költségek megtérítését a vevő, ha a dolog kijavítását megfelelő határidőre nem vállalja, vagy nem végzi el az eladó, hanem akkor is, ha „a hibás teljesítés körülményei, illetve a kötelezett magatartása miatt a jogosultnak megalapozottan megrendül a bizalma abban, hogy a kötelezett a javítást az ő méltányos érdekeinek sérelme nélkül el tudja végezni”.¹⁷²⁹ Azért is helyes a Kúria tipizálása, mert a kijavítási költségek megtérítésének igénye nem azonosítható az árleszállítás igényének gyakorlati jogkövetkezményéhez sem, hiszen ott arányosan, több tényezőre tekintettel történik az árcsökkentés összegének megállapítása.

Minden szavatossági igény teljesítésénél irányadó szabálya a Ptk.-nak, hogy a kapcsolódó költségek, különösen az anyag-, munka- és továbbítási költségek a kötelezettet terhelik. Fogyasztói szerződés esetén a felek ettől eltérő megállapodása semmisnek minősül [309. (1) bekezdés]. A fenti felsorolás csupán példálózó, a kapcsolódó költségeket mindig az adott eset függvényében kell vizsgálni.¹⁷³⁰

2.5.3. Kártérítés

A kártérítés a hibás teljesítés szubjektív jogalapú jogkövetkezménye. Míg az objektív jogalapú kellékszavatossági jogok a szolgáltatás hibájában beálló érdeksérelem, azaz maga a hiba természetbeni orvoslására irányulnak elsődlegesen, addig a kártérítés a hibás teljesítéssel okozott vagyoni érdeksérelem pénzbeli reparációjára hivatott elsősorban.¹⁷³¹ Ezen igény korábbi magánjogunkban gyakran vitatott jogalapját és a kellékszavatossági igényekhez való viszonyát a Ptk. egyértelműen szabályozza:

---

¹⁷²⁶ Lásd: 1/2012. PK 9. pont.

¹⁷²⁷ Lásd: 1/2012. PK 9. pont indokolása.

¹⁷²⁸ 1/2012. PK 8. pont.

¹⁷²⁹ 1/2012. PK 8. pont. indokolás.

¹⁷³⁰ Erre a kérdésre is irányadó az EuB C-65/09. számú döntése.

¹⁷³¹ Lásd: Szegedi ÍT 2/2004. 6-7. p.

„Szavatossági jogainak érvényesítésén kívül a jogosult a hibás teljesítésből eredő kárának megtérítését is követelheti a kártérítés szabályai szerint.”¹⁷³²

A kártérítés szabályainak alkalmazása azt jelenti, hogy a kötelezett hibás teljesítés esetén ez alól az igény alól mentesülhet, ha bizonyítja, hogy a hibátlan teljesítést illetően „*úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható*”.¹⁷³³ Másrészt a jogosult, azaz a fogyasztó hibás teljesítés esetén „*a kár elhárítása, illetőleg csökkentése érdekében úgy köteles eljárni, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható*” (kárenyhítési kötelezettsége van).¹⁷³⁴ A polgári jogi dogmatika szerint a kártérítés általános feltételei a következők: a hibás teljesítésből fakadó kár a jogosult oldalán (ami a hibás teljesítéssel bizonyított okozati összefüggésben van) és a kár felróhatósága a kötelezettnek.¹⁷³⁵

A hazai joggyakorlatban és jogtudományban a hibás teljesítés miatt felmerülő károk két fajtáját különítik el:¹⁷³⁶ a jogosultnak a dolog hibájában megvalósuló, értékcsökkenést eredményező teljesítési érdeksérelme jelenti az ún. tapadó károkat, és a dolog hibájával okozati összefüggésben, de azon kívül keletkező vagyoni hátrány alkotja az ún. következménykárok körét.¹⁷³⁷ A Szegedi Ítélőtábla a megtérítendő károk és a kártérítés módja tekintetében e két kárfajtának megfelelően differenciál vonatkozó állásfoglalásában. Úgy ítéli meg, hogy a kártérítéssel a szavatosság intézménye az általános-különös viszonyában van: a szavatosság céljának és jogalapjának a természetbeni orvoslási módok felelnek meg, amelyek a tapadó károk megtérítését szolgálják, míg a szubjektív jogalapú kártérítés esetén tipikusan a következménykárok pénzbeli megtérítésére van lehetőség.¹⁷³⁸ E megfontolások alapján kerülhető el az, hogy a jogosult adott esetben a már elévült kellékszavatossági igény helyett, azzal gyakorlatilag azonos tartalmú kártérítési igényt érvényesítsen.¹⁷³⁹ A Szegedi ÍT szerint a tapadó károk esetén kártérítés csak akkor érvényesíthető, ha a jogosult a hiba miatti értékcsökkenés megtérítését pénzben követeli, vagy ha a hiba javításának költségeire tart igényt.¹⁷⁴⁰ Az utóbbi esetben a kártérítés általános szabályának fényében a fogyasztó a hiba ésszerű kijavíttatásával összefüggésben

---

¹⁷³² Ptk. 310. §.

¹⁷³³ Vö. Ptk. 339. § (1) bekezdés. A szubjektív jogalap másik következménye az igényérvényesítési határidőkhöz kapcsolódik, lásd később.

¹⁷³⁴ Ptk. 340. § (1) bekezdés.

¹⁷³⁵ Lásd: TÖRÖK (2006), 666. p. Vö. Ptk. 339. §; lásd: uo. 779-781. p.

¹⁷³⁶ A német, osztrák és svájci magánjogi dogmatikával megegyezően.

¹⁷³⁷ Lásd: Szegedi ÍT 2/2004. 6-7. p.; 1/2012. PK 14. pont indokolása.

¹⁷³⁸ Lásd: Szegedi ÍT 2/2004. 6-7. p. Erre utal az 1/2012. PK 14. pont indokolása is, a Ptk. 355. § (2) bekezdésre hivatkozva („*A kárt pénzben kell megtéríteni, kivéve, ha a körülmények a kár természetben való megtérítését indokolják...*”).

¹⁷³⁹ Szegedi ÍT 2/2004. 6. p.

¹⁷⁴⁰ Szegedi ÍT 2/2004. 7. p.

indokoltan felmerült költségei megtérítésére tarthat csak igényt, azaz releváns, hogy ő a kijavíttatás költségeinek csökkentése érdekében úgy járt-e el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható volt.¹⁷⁴¹ Egyetérttek a Szegedi ÍT fenti megfontolásaival, mert ily módon a szavatossági igények által és a kártérítés keretei között érvényesíthető károk köre világosan elkülöníthető.

A két jogintézmény közötti átfedés a dolog hibájának pénzbeli megtérítése körében fordulhat elő, mert a vételár arányos leszállítása szavatossági igény is lehet, és ahhoz tartalmilag nagyon hasonló az értékcsökkenés címén érvényesíthető kártérítés.¹⁷⁴² A Debreceni Ítéltábla azonban rámutat, hogy míg az árleszállítás szavatossági igényének mértéke a vételárhoz is arányosan igazodik, addig az értékcsökkenés kártérítési igényénél a dolog forgalmi értékéből kell kiindulni (azaz a felek közötti alkutól független lesz a marasztalás).¹⁷⁴³

A Szegedi ÍT álláspontjától a Kúria véleménye annyiban tér el, hogy mivel a kártérítés módjának meghatározása során a bíróság a felek kérelméhez kötve nincs, ezért a Kúria úgy véli, hogy a bíróságnak azt a módot kell mindig meghatároznia ítéletében, amellyel „a teljes jóvátétel elvének gyakorlati érvényesülését a legcsekélyebb sérelemmel és a legeredményesebben biztosítja”.¹⁷⁴⁴

2.6. Jótállás

A Ptk. a 2002-es módosítások után is a szerződésre vonatkozó általános szabályok között, a szerződést biztosító mellékkikötések című fejezetben szabályozza a jótállást, amely így bármilyen szerződésszegés esetén alkalmazható. Tipikus esete azonban továbbra is a hibátlan teljesítésért fennálló jótállás,¹⁷⁴⁵ amit jelez többek között a Pécsi Ítéltábla megállapítása is, miszerint „a jótállás a szavatosság és kártérítés mellett a hibás teljesítés harmadik jogkövetkezménye”.¹⁷⁴⁶ A Ptk. szerint:

„aki a szerződés hibátlan teljesítéséért szerződés vagy jogszabály alapján jótállásra köteles, ennek időtartama alatt a felelősség alól csak akkor mentesül, ha bizonyítja, hogy a hiba oka a teljesítés után keletkezett.”¹⁷⁴⁷

¹⁷⁴¹ Szegedi ÍT 2/2004. 8. p. Vö. Ptk. 340. § (1) bekezdés.

¹⁷⁴² Szegedi ÍT 2/2004. 8. p.

¹⁷⁴³ Lásd: Debreceni ÍT 2010.El.II.C.54/5., 20. p.

¹⁷⁴⁴ Lásd: 1/2012. PK 14. pont indokolása. Vö. 44. számú PK.

¹⁷⁴⁵ GELLÉRT (2007), 933. p.

¹⁷⁴⁶ Lásd: Pécsi ÍT 2011.El.II.C.25., 45. p.

¹⁷⁴⁷ Ptk. 248. § (1) bekezdés.

A jótállási kötelezettség¹⁷⁴⁸ alapja a korábbi szabályozással egyezően továbbra is lehet szerződés (önkéntesen vállalt jótállás), és – a magyar jogrendszer kuriózumaként – hazánkban jogszabály kötelezővé is teheti a jótállás vállalását. Ezen kívül új rendelkezés, hogy a dologra vonatkozó reklám is megalapozhatja a jótállást [Ptk. 248. § (2) bekezdés].

Az Irányelv csak az önkéntesen felvállalt jótállás szabályairól rendelkezik, és célja, hogy a fogyasztót korrekt módon tájékoztassa a szerződési partnere.¹⁷⁴⁹ Az implementáció során vita tárgyát képezte, hogy kikerüljön-e a magyar magánjogi szabályozásból a kötelező jótállás. A jogintézmény azonban 1968 óta annyira beleivódott a hazai kereskedelmi kultúrába, hogy végül a jogalkotó érintetlenül hagyta az erre vonatkozó rendelkezést.¹⁷⁵⁰

A megelőző szabályozással megegyezően a jótállás a kellékszavatossággal azonos jogalapú, de annál szigorúbb helytállást keletkeztet: a jogalkotó a „kimentést” továbbra is csak akkor teszi lehetővé, ha a jótállásra kötelezett bizonyítja, hogy a hiba oka a teljesítés után keletkezett. A „felelősség alóli mentesülés” kifejezés alkalmazása véleményem szerint továbbra sem helytálló, mert a hiba okának keletkezése egy teljesen objektív körülmény.

Újdonság a szabályozásban 2003. július 1. óta, hogy a Ptk. elrendeli: „*A jótállás a jogosultnak a törvényből eredő jogait nem érinti*”.¹⁷⁵¹ Ez mindenekelőtt a törvényen alapuló kellékszavatossági igényekre való utalásként értelmezendő, illetve az egyéb szerződésszegésből eredő jogkövetkezmények érvényesítési lehetőségének a sértetlenségét jelzi.

Az Irányelv előírásait valósítja meg az a speciálisan a fogyasztói szerződésekre vonatkozó rendelkezés, amely a jótállási nyilatkozat kötelező tartalmi elemeit sorolja fel. A nyilatkozatnak eszerint magába kell foglalnia a jótállás kötelezettjének nevét és címét, a jótállás tartalmát, időtartamát, területi hatályát, a jótállásból fakadó jogok érvényesítésének módját, és utalnia kell arra a fenti rendelkezésre, hogy a jótállás a fogyasztó törvényből eredő jogait nem érinti [Ptk. 248. § (3) bekezdés]. Az Irányelv által támasztott követelményeknek megfelel a rendelkezés,¹⁷⁵² annak hű átvétele a jótállási nyilatkozatban azonban az átlagemberek számára nem mindig világít rá a helyes tartalom tényleges jelentésére. A jótállás „*tartalma*” helyett egyértelműbb lenne a jótállás alapján érvényesíthető jogok meghatározásának követelménye. A „*fogyasztó törvényből eredő*

---

¹⁷⁴⁸ A köznyelvben és a kereskedelmi kommunikációs zsargonban a garancia szó a jótállás szinonimájaként használatos.

¹⁷⁴⁹ BÁRTFAI (2004), 46. p.

¹⁷⁵⁰ Lásd: BÁRTFAI (2004), 46. p.; Pécsi ÍT 2011.EL.II.C.25., 46. p.

¹⁷⁵¹ Ptk. 248. § (1) bekezdés 2. mondat.

¹⁷⁵² Vö. Irányelv, 6. cikk (2) bekezdés.

jogait nem érinti” fordulattal kapcsolatban a személyes tapasztalatom az, hogy a kereskedők gyakran állítanak ki olyan jótállási jegyet, amely konkrétan a törvényszöveget ismétli meg, mert a jótállásra kötelezett elsődleges célja nyilvánvalóan a jogszabályok követelményeinek kielégítése; a Ptk. szövegének hű megisméltése ennek az elvárásnak maradéktalanul eleget tesz. Ez azonban aligha közvetíti azt a fogyasztó felé, hogy neki a jótállás mellett törvényen alapuló kellékszavatossági jogai is vannak, és azokat nem érinti a jótállás. A „*nem érinti*” szókapcsolat sem adekvát, mert nem érzékelteti kellően, hogy az azt jelenti, hogy a fogyasztót illeti meg a választási jog, hogy a törvényen alapuló kellékszavatossági igényeit vagy a jótállási jogait érvényesíti-e, illetve hogy az egyik határidejének lejártával a másik adott esetben még érvényesíthető lehet. Így a fenti helyett véleményem szerint helyesebb lett volna, ha a Ptk. azt írja elő, hogy a fogyasztó az őt a törvény alapján megillető kellékszavatossági és egyéb jogokat a jótállástól függetlenül érvényesítheti.¹⁷⁵³

A 2002. évi XXXVI. törvény nyomán született meg a 151/2003. (IX. 22.) Kormányrendelet az egyes tartós használatra rendelt termékek jótállási kötelezettségeiről,¹⁷⁵⁴ amely a Ptk. értelmében fogyasztói szerződésnek minősülő egyes termékek adásvétele esetén kötelező jótállást ír elő.¹⁷⁵⁵ A rendelet melléklete tartalmazza a hatálya alá tartozó dolgokat, így ilyen tartós fogyasztási cikknek minősül például az új (használatlan) hűtőgép, a mosógép, a személygépkocsi, a motorkerékpár, a 10000 Ft bruttó vételár feletti személyi számítógép, mp3-lejátszó, óra és bútor is, stb.

A rendelet célja a mellékletében található új termékekre vonatkozó kötelező legkisebb jótállási idő meghatározása: erre egy évet határoz meg a jogalkotó, amely az átadástól, illetve az üzembe helyezéstől számítandó [2. § (1)-(2) bekezdések]. A fogyasztó hátrányára eltérő kikötések semmisek, és helyükbe a rendelet szabályai lépnek [1. § (2) bekezdés]. A jogszabály rendelkezései szinte teljes egészében a megelőző 117/1991. Kormányrendelet szabályozását tükrözik.¹⁷⁵⁶

---

¹⁷⁵³ Ez fogyasztói adásvétel esetén természetesen tovább konkretizálható a fogyasztó törvényen alapuló kellékszavatossági igényeire utalással. Az Irányelv egyébként úgy fogalmaz, hogy „*a jótállásnak utalnia kell arra, hogy a fogyasztót a fogyasztási cikkek adásvételét szabályozó hatályos nemzeti jog szerint törvényen alapuló jogok illetik meg, és nyilvánvalóvá kell tennie, hogy ezeket a jogokat a jótállás nem érinti*”, lásd: 6. cikk (2) bekezdés.

Jó minta lenne a szabályozás módosítására az osztrák fogyasztóvédelmi törvény rendelkezése e körben, lásd: KSchG § 9b (1); II. rész 2. fejezet 7.5.2. pont.

¹⁷⁵⁴ A továbbiakban: 151/2003. Korm. rend.

¹⁷⁵⁵ A kormányrendelet melléklete 2005. június 1-jei hatállyal tartalmazza azt a 25 termékkategóriát, amelyekre kiterjed a hatálya.

¹⁷⁵⁶ Lásd ezen kívül az egyes javító-karbantartó szolgáltatásokra vonatkozó kötelező jótállásról szóló 249/2004. (VIII. 27.) Kormányrendelet szabályait.

A Ptk. szerinti fogyasztói szerződés hatálya alá eső, de a 151/2003. Korm. rend. szerinti tartós fogyasztási cikknek nem minősülő szerződés esetén tehát a fogyasztóval szerződő félén múlik, hogy vállal-e jótállást, a kormányrendelet alá tartozó adásvételi szerződések¹⁷⁵⁷ esetén viszont kötelező jótállást vállalnia. Az előbbi esetben a fogyasztó kérésére, kötelező jótállás esetében pedig külön kérés nélkül is át kell adnia írásbeli vagy más maradandó formában a jótállási nyilatkozatát.¹⁷⁵⁸ A nyilatkozatnak azonban mindkét esetben meg kell felelnie a jogszabályi tartalmi követelményeknek. Ehhez nyújt segítséget az a minta, amit a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság 2012-ben készített el.¹⁷⁵⁹ A minta megalkotásának a célja az volt, hogy a forgalmazók (akik a terméket a fogyasztó részére közvetlenül értékesítik)¹⁷⁶⁰ rendelkezésére álljon egy olyan dokumentum, amelyet valamennyi, a Kormányrendelet alapján kötelező jótállás alá eső termék értékesítése esetében használhatnak, alkalmazása azonban nem kötelező, csupán útmutatóul szolgál.¹⁷⁶¹

2.7. Igényérvényesítési határidők – bizonyítási teher

A hibás teljesítésből eredő igények érvényesítésével kapcsolatos első releváns kérdés az, hogy melyik az az időpont, amikor a teljesítés már hibásnak minősül. A Ptk. 305. § (1) bekezdése alapján a dolognak a teljesítés időpontjában kell megfelelnie a szerződésnek és a jogszabályi előírásoknak. A teljesítés időpontja a „bolti vétel” esetén általában egybeesik a szerződéskötés időpontjával: a teljesítés az átadással és a vételár egyidejű kifizetésével azonnal végbemegy (készvétel). A Ptk. kötelmi általános szabályai szerint, ha a dolgot a kötelezett lakóhelyétől/székhelyétől különböző helyre kell küldeni (ún. helyközi teljesítés¹⁷⁶²), akkor fogyasztói szerződés esetén az előbbivel egyezően szintén mindig az átadással valósul meg a teljesítés [278. § (2) bekezdés]. E szabály a kárveszélyviselés és a hibás teljesítés tekintetében is előnyt jelent a fogyasztónak.¹⁷⁶³

---

¹⁷⁵⁷ A 151/2003. Korm. rend. csupán utaló szabályt tartalmaz a Ptk. fogyasztói szerződésre vonatkozó rendelkezésre, azonban hatályát illetően az „étékesítés” szóból véleményem szerint a fogyasztói adásvételi szerződésre kell következtetni.

¹⁷⁵⁸ Vö.: Ptk. 248. § (3) bekezdés és 151/2003. Korm. rend. 3. § (1) bekezdés. Az utóbbi az alakiságok tekintetében nem tartalmaz előírást.

¹⁷⁵⁹ A jótállási minta elérhető:

http://www.nfh.hu/magyar/hasznos/szavatosság/szav_letoltheto/letolt_jotallasi_jegy.html (2013. december 8.).

¹⁷⁶⁰ Lásd: 151/2003. Korm. rend. 1. § (3) bekezdés.

¹⁷⁶¹ Lásd: Általános információk a jótállási jegy minta alkalmazásával kapcsolatban: http://www.nfh.hu/data/cms74914/minta_jotallasi_jegy.pdf (2013. október 16.).

¹⁷⁶² Lásd: TÖRÖK (2006), 530. p.

¹⁷⁶³ Vö. Ptk. 279. § (2) bekezdés: „A teljesítéssel a kárveszély - ha a törvény kivételt nem tesz - a másik szerződő félre száll át.”.

A hibával kapcsolatos kifogását a jogosultnak általában „a hiba felfedezése után a körülmények által lehetővé tett legrövidebb időn belül” kell bejelentenie [Ptk. 307. § (1) bekezdés]. A fogyasztó számára azonban könnyítést jelent a törvény kógens rendelkezése, miszerint ő „a hiba felfedezésétől számított két hónapon belül” bármikor megteheti a bejelentést [307. § (2) bekezdés]. A kifogás közlésére nem ír elő speciális formai követelményeket a törvény, ezért az szóban és írásban is megtehető, de nyilvánvalóan megkönnyíti a bizonyítást az írásbeli forma.¹⁷⁶⁴ A Ptk. előírása nem jelenti azonban a hibás teljesítés miatti esetleges perindítás előfeltételét: a joggyakorlat szerint a kifogásközléssel egyenértékű az, ha a benyújtott keresetlevelet a kötelezettnek kézbesítik.¹⁷⁶⁵ Ezen kívül a késedelmes közlésnek sincs jogvesztő hatálya, csupán azt eredményezi, hogy a jogosult köteles a kötelezettnek ebből a késedeleből eredő kárát megtéríteni [Ptk. 307. § (3) bekezdés].

A hiba leggyakrabban csak a teljesítést követően ütközik ki, de ha az már a teljesítéskor „lappangott”, akkor is helytállással tartozik az eladó.¹⁷⁶⁶ Ilyen esetben a hibás megdönthető vélelmének kógens szabálya érvényesül a fogyasztói szerződés esetén:

„... az ellenkező bizonyításáig vélelmezni kell, hogy a teljesítést követő hat hónapon belül felismert hiba már a teljesítés időpontjában megvolt, kivéve, ha e vélelem a dolog természetével vagy a hiba jellegével összeegyeztethetetlen. A felek ettől eltérő megállapodása semmis.”¹⁷⁶⁷

Ennek a szabálynak a legfontosabb következménye a bizonyítási tehernek a fogyasztó számára kedvező megfordulása, amely őt a jótállás jogosultjával azonos helyzetbe hozza.¹⁷⁶⁸ A Szegedi ÍT álláspontja szerint – e hasonlóság miatt is – a jogosultnak a bizonyítási teher alóli mentesüléshez a hat hónapon belül közölnie kell a felismert hibát és a szavatossági kifogását.¹⁷⁶⁹ Eltérő álláspontot képvisel ebben a kérdésben Wellmann György, aki szerint a hat hónapos határidő csupán a hiba felismerésére vonatkozik, és a vélelem nem követeli meg, hogy a kifogásközlés is megtörténjen a határidőn belül.¹⁷⁷⁰ Az utóbbi álláspont a törvény szövegezéséből kiindulva helytállónak tűnhet, én mégis a Szegedi ÍT álláspontját osztom, ugyanis ha a jogosult nem jelentené be kifogását a hat

¹⁷⁶⁴ A Ptk. 199. § és 216. § (1) bekezdése alkalmazandóak, lásd: TÖRÖK (2006), 646. p.

¹⁷⁶⁵ Lásd: TÖRÖK (2006), 646. p.

¹⁷⁶⁶ BÍRÓ (2010), 429. p.

¹⁷⁶⁷ Lásd: Ptk. 305/A. § (2) bekezdés.

¹⁷⁶⁸ TÖRÖK (2006), 633. p.; Szegedi ÍT 1/2004. 6. p.

¹⁷⁶⁹ Szegedi ÍT 1/2004. 7. p.

¹⁷⁷⁰ Lásd: WELLMANN (2004), 12. p.

hónapon belül, akkor méltánytalan bizonyítási teher hárulna a kötelezettre. A Szegedi ÍT értelmezését követve így a vélelem maximum a teljesítést követő nyolc hónapban „védi” a fogyasztót: a hibának a teljesítést követő hat hónapon belül kell jelentkeznie, és a fogyasztónak ettől számított két hónapon belül kell megtennie az azzal kapcsolatos kifogását.¹⁷⁷¹

2.7.1. Szavatossági határidők

Az igényérvényesítési határidők speciális, komplex rendszere, elévülési és jogvesztő határidők találhatóak a Ptk.-ban, amelyek gyakran nem csak a jogkereső magánszemélyek, de a jogalkalmazók dolgát is megnehezítik. Ezen nem segít az a gyakorlat sem, amely különösen a ruházati üzletekben jellemző, hogy az eladó a fizetéskor azt a tájékoztatást adja, hogy hat hónapos szavatosság áll fenn az áru esetleges hibáiért. A kellékszavatossági határidőkről így rendelkezik a Ptk.:

„Fogyasztói szerződés esetében a fogyasztó [...] a teljesítés időpontjától számított kétéves elévülési határidő alatt érvényesítheti szavatossági igényét. Az ennél rövidebb elévülési határidőt megállapító kikötés semmis. Ha a fogyasztói szerződés tárgya használt dolog, a felek rövidebb határidőben is megállapodhatnak, egy évnél rövidebb elévülési határidő azonban ebben az esetben sem köthető ki.”¹⁷⁷²

A teljesítés időpontjától számítandó két éves határidő tehát elévülési jellegű, ami azt jelenti, hogy vonatkoznak rá az elévülés nyugvásának és félbeszakadásának általános szabályai.¹⁷⁷³ Ezek szerint a teljesítésére irányuló írásbeli felszólítás, a követelés bírósági úton való érvényesítése vagy megegyezéssel való módosítása, és a tartozásnak a kötelezett részéről való elismerése esetén a határidő félbeszakad, és újra kezdődik [Ptk. 327. (1) bekezdés]. Ezen kívül „a szavatossági jog érvényesíthetőségének határideje a dolognak vagy jelentősebb részének kicserélése (kijavítása) esetén a kicserélt (kijavított) dologra (dologrészre), valamint a kijavítás következményeként jelentkező hiba tekintetében újból kezdődik”.¹⁷⁷⁴

Az elévülés nyugvására az alábbi általános szabály irányadó:

„Ha a követelést a jogosult menthető okból nem tudja érvényesíteni, az akadály megszűnésétől számított egy éven belül [...] a követelés akkor is érvényesíthető, ha

---

¹⁷⁷¹ Vö.: Ptk. 305/A. § (2) bekezdés és 307. § (2) bekezdés. Ezt az álláspontot képviseli a Pécsi ÍT 2011.EL.II.C.25., 26. p. is.

¹⁷⁷² Lásd: Ptk. 308. § (4) bekezdés.

¹⁷⁷³ Lásd: Ptk. 326-327. §§.

¹⁷⁷⁴ Lásd: Ptk. 308. § (3) bekezdés.

*az elévülési idő már eltelt, vagy abból egy évnél, illetőleg három hónapnál kevesebb van hátra...*¹⁷⁷⁵

Ez tehát azt jelenti, hogy ha a fogyasztó a szavatossági jogait azért nem tudja korábban érvényesíteni, mert például a hiba a teljesítéstől számított két év után ütökzik csak ki, akkor az igényeit a hiba felmerülésétől számított egy éven belül még minden esetben érvényesítheti.¹⁷⁷⁶ Természetesen ilyenkor már őt terheli a bizonyítás kötelezettsége, hogy a hiba már a teljesítéskor megvolt a dologban, mert a hibáság vélelme csak a teljesítés utáni hat hónapon belül áll fenn.

A kijavítás szavatossági jogának elévülési határidejébe a korábbi szabállyal egyezően továbbra sem számít bele „a kijavítási időnek az a része, amely alatt a jogosult a dolgot nem tudja rendeltetésszerűen használni”,¹⁷⁷⁷ azaz az elévülés nyugszik.

A fogyasztók javára érvényesülő klauzikálisan kógens szabály értelmében, ha a fogyasztói adásvétel tárgya állat, akkor nem érvényesül az a speciális szabály sem, miszerint az állatszavatossági igények érvényesítési határideje 60 nap [Ptk. 308. § (2) bekezdés]. Azaz ha például egy fogyasztó saját használatra lovat vásárol egy állattenyésztéssel és értékesítéssel üzletszerűen foglalkozó személytől, akkor ő mindenféle állat-, illetve ló-specifikus hiba (betegség) esetén is a teljesítéstől számított két éven belül érvényesítheti a szavatossági igényeit. Kérdésként merül fel, hogy egy állat mikor minősül használt dolognak, azaz mikor köthető ki a rövidebb, de minimum egy éves határidő. Iránymutatásul szolgálhat a német bírói gyakorlat, amely szerint nem tekinthető használatnak egy állat nyomban a születése után, és mindig egyedileg vizsgálandó ez a kérdés.¹⁷⁷⁸

A jogvesztő határidőkről a Ptk. az alábbi módon rendelkezik:

„Ha a jogosult igényét menthető okból nem tudja érvényesíteni, így különösen, ha a hiba a jellegénél vagy a dolog természeténél fogva a 308. §-ban meghatározott határidőn belül nem volt felismerhető, a szavatossági jogok érvényesítésének határideje a teljesítés időpontjától számított egy év, tartós használatra rendelt dolog esetében három év. Ha a kötelező alkalmassági idő három évnél hosszabb, az igény érvényesítésére ez a határidő az irányadó. E határidők elmulasztása jogvesztéssel jár.

*Fogyasztói szerződésben az (1) bekezdésben megállapított hároméves határidőnél rövidebb határidő kikötése semmis.*¹⁷⁷⁹

¹⁷⁷⁵ Ptk. 326. § (2) bekezdés.

¹⁷⁷⁶ BÁRTFAI (2004), 30. p.

¹⁷⁷⁷ Lásd: Ptk. 308. § (3) bekezdés.

¹⁷⁷⁸ Lásd: a lovak adásvételével kapcsolatos OLG Braunschweig 20.02.2006, 3U 42/05. és OLG Oldenburg 9 O 2979/05, 2006. számú ítéletek; II. rész 2. fejezet 3.1. pont.

¹⁷⁷⁹ Lásd: Ptk. 308/A. § (1)-(2) bekezdés.

Ez a rendelkezés a korábbi szabályozásban is szerepelt. Új az a fogyasztói adásvétel esetén közens rendelkezés, amely alapján a teljesítéstől számított egy éves, míg tartós használatra rendelt dolgok adásvétele esetén 3 éves jogvesztő határidő érvényesül, ha pedig a kötelező alkalmassági idő 3 évnél is hosszabb, akkor ez a határidő minősül jogvesztő határidőnek az igényérvényesítés tekintetében.

A Ptk. megfogalmazása a fogyasztói szerződések esetén nem egyértelmű: a nem tartós használatra rendelt dolgok esetén irányadó egy éves jogvesztő határidő irrelevánsnak tűnik fogyasztói szerződés esetén, hiszen azoknál az elévülési idő eleve két év. Bártfai Judit két lehetséges jogértelmezést vázol fel e tekintetben: az egyik szerint fogyasztói szerződések esetén a két éves elévülési határidő egyben jogvesztő határidőnek is tekintendő.¹⁷⁸⁰ Ha nem így lenne, akkor előfordulhatna, hogy a nem tartós használatra rendelt dolgok vevője a tartós használatra rendelt dolgokkal kapcsolatos szavatossági igények érvényesítési határidejénél hosszabb ideig érvényesíthetné kellékszavatossági jogait.¹⁷⁸¹ A másik lehetséges értelmezés szerint a fogyasztói ügyletek esetén az egy éves jogvesztő határidő kizárja az elévülés nyugvásának általános szabályát kellékszavatossági igényérvényesítés esetén.¹⁷⁸² A Szegedi Ítéltábla egy harmadik – általam is képviselt – álláspontot vázolt fel.¹⁷⁸³ Úgy véli, hogy mivel a jogvesztő határidő általános célja az, hogy megadja az elévülés nyugvásának illetve félbeszakadásának a végső határidejét, ezért fogalmilag kizárt az elévülési idővel azonos tartamú jogvesztő határidő. Álláspontja szerint a jogalkotó feltehető akarata az volt, hogy az egyébként csak tartós használatra rendelt dolgok esetén érvényesülő három éves jogvesztő határidő fogyasztói szerződéseknel általános jogvesztő határidő legyen.¹⁷⁸⁴

Tartós használatra rendelt dolgok esetén a jogvesztő igényérvényesítési határidő fogyasztói adásvétel esetén egyértelműen a teljesítéstől számított 3 év, ennél rövidebb nem köthető ki a szerződésben. Következetelen azonban a fenti rendelkezés, mert nem adja meg a „tartós használat” fogalmát, így problémát jelent a gyakorlatban, hogy melyek tartoznak a tartós használatra rendelt dolgok közé. Emiatt az nyilvánvalóan mindig egyedi elbírálás tárgya, és megítélésénél az áru értékének figyelembe vétele mellett az általános

---

¹⁷⁸⁰ BÁRTFAI (2004), 30. p.

¹⁷⁸¹ BÁRTFAI (2004), 30. p.

¹⁷⁸² BÁRTFAI (2004), 30. p.

¹⁷⁸³ Lásd: Szegedi ÍT 1/2004. 3. pont indokolása.

¹⁷⁸⁴ Lásd: Szegedi ÍT 1/2004. 3. pont indokolása. Ugyanígy: FAZEKAS (2007), 126. p.

fogyasztási, használati szokások lehetnek mérvadóak.¹⁷⁸⁵ A fogyasztási cikkek tekintetében irányadó az 151/2003. Kormányrendelet, mivel azonban ez a jogszabály sem adja meg a tartós használatra rendeltség kritériumát illetve fogalmát, a mellékletében szereplő egyes konkrét új fogyasztási cikkek tekinthetők csak jogszabályi alapon tartós használatra rendelt dolgoknak. A másik irányadó jogszabály, az egyes épületszerkezetek és azok létrehozásánál felhasználásra kerülő termékek kötelező alkalmassági idejéről szóló rendelet¹⁷⁸⁶ a „fogyasztói adásvételek” esetén nem annyira releváns, konkrétan úgy rendelkezik azonban, hogy a hatálya alá tartozó dolgok tartós használatra rendelték (2. §). A mellékletében szereplő dolgok esetén 5 illetve 10 éves kötelező alkalmassági időt ír elő.¹⁷⁸⁷

A Ptk. lehetővé teszi a jogosultnak az egyik választott szavatossági jogról a másikra való áttérést (306/A. §). Ennek eljárásjogi kérdéseit is tárgyalta a Kúria, és megállapította, hogy a jogosult a bírósági perben azokban a határidőkben és feltételek mellett térhet át egyik választott szavatossági jogról a másikra, amelyeket a Polgári Perrendtartás a keresetváltogatás esetén előír.¹⁷⁸⁸ Ha azonban az áttérést az időközben bekövetkezett objektív körülmények vagy a kötelezett magatartása tette indokolttá, akkor az nem minősül keresetváltogatásnak, azaz a jogosult szabadon áttérhet egy másik szavatossági jogra.¹⁷⁸⁹

2.7.2. A hibás teljesítés miatti kártérítés érvényesítésének határideje

A Ptk. 310. § alapján a hibás teljesítés miatti szubjektív jogalapú kártérítés a szavatossági jogokkal ellentétben az általános elévülési időn, azaz a kár bekövetkezésétől számított öt éven belül érvényesíthető.¹⁷⁹⁰ Erre is irányadóak ennek megfelelően az elévülés nyugvásának és félbeszakadásának általános szabályai.

Az igényérvényesítés kapcsán az a jogértelmezési kérdés merült fel a gyakorlatban, ha a határidők nem egyeznek, a hibáság hat hónapos védelme akkor is alkalmazható-e; és ezáltal a fordított bizonyítási teher érvényesül-e a teljesítéstől számított hat hónapon belül felmerülő hibás teljesítés miatti kártérítési igény esetén. A Szegedi Ítéltábla a kérdésre

---

¹⁷⁸⁵ CsÉCSY (2010), 83. p.

¹⁷⁸⁶ Az egyes épületszerkezetek és azok létrehozásánál felhasználásra kerülő termékek kötelező alkalmassági idejéről szóló 11/1985. (VI. 22.) ÉVM-IpM-KM-MÉM-BkM együttes rendelet.

¹⁷⁸⁷ Hatálya kiterjed például a nyílászárókra, a csapadékvíz-elvezető szerkezetekre, stb.

¹⁷⁸⁸ 1/2012. PK 5. pont indokolása. Vö. Polgári Perrendtartás (a továbbiakban: Pp.) 146. § (1) bekezdés és 146/A. § (1), (3)-(4) bekezdések.

¹⁷⁸⁹ Vö. Pp. 146. § (5) bekezdés b. pont; 1/2012. PK 5. pont indokolása.

¹⁷⁹⁰ Lásd: Ptk. 324. § (1) bekezdés és 326. § (1) bekezdés. TÖRÖK (2006), 669. p.; GELLÉRT (2007), 1121. p.

igennő választ adott.¹⁷⁹¹ Ezen álláspontját azzal indokolta, hogy ellentmondás állna fenn, ha ugyanazon hibás dolog tekintetében a szavatossági jogok esetén a teljesítéstől számított hat hónapon belül a kötelezettre hárulna a bizonyítás, kártérítés esetén viszont a jogosult viselné a bizonyítás terhét a hiba fennállására vonatkozóan.¹⁷⁹² Ez azt eredményezné, hogy a teljesítést követő hat hónapon belül ugyanazon dologra vonatkozóan egyszerre kellene megállapítani a hibás teljesítés tényét a szavatossági jogok tekintetében, és annak hiányát a kártérítés vonatkozásában.¹⁷⁹³ A Debreceni Ítélőtábla kollégiumi anyaga arról nyújt tájékoztatást, hogy a hibáság vélelmének hibás teljesítés miatti kártérítés esetén való alkalmazása tekintetében a bírói gyakorlat nem mutat egységes képet.¹⁷⁹⁴ Én egyetértek a Szegedi Ítélőtábla meglátásaival, és úgy vélem, hogy ez a jogértelmezés a Ptk. szövegezéséből is levezethető, hiszen a kódex nem az egyes hibás teljesítésből fakadó igényekkel és azok érvényesítésével, hanem magával a hibás teljesítéssel összefüggésben szól a vélelemről. Ily módon az bármely, a hibás teljesítésből fakadó jogorvoslat esetén alkalmazandó.

2.7.3. Jótállási határidő

A jótállás határidejének magában a jótállást keletkeztető nyilatkozatban illetve szerződésben kell szerepelnie, a jótállási igények érvényesítésére tehát az a határidő lesz irányadó. A jótállási határidő a jogtudomány álláspontja szerint azonban voltaképpen nem igényérvényesítési határidőt jelent, hanem a jogintézmény céljának megfelelően azt jelzi, hogy a kötelezettet mely határidő alatt felmerülő hibákra nézve terheli a helytállási kötelezettség.¹⁷⁹⁵ Ebből mindenekelőtt az a következtetés vonható le, hogy nem alkalmazhatóak rá az elévülés nyugvásának és félbeszakadásának szabályai, így inkább jogvesztő jellegűnek tekinthető.¹⁷⁹⁶ Speciális jellegét mutatja azonban az a jogalkotói szándék, ami a jótállási igények gyakorlására a szavatossági jogok gyakorlásának szabályait rendelte megfelelően alkalmazni [Ptk. 248. § (5) bekezdés]. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a határidő a kvázi jogvesztő jellege ellenére is meghosszabbodik a jótállás alapján érvényesített kijavítás idejének azon részével, amely alatt a fogyasztó a dolgot nem

---

¹⁷⁹¹ Lásd: Szegedi ÍT 1/2004. 2. pont indokolása.

¹⁷⁹² Lásd: Szegedi ÍT 1/2004. 2. pont indokolása.

¹⁷⁹³ Lásd: Szegedi ÍT 1/2004. 2. pont indokolása.

¹⁷⁹⁴ Lásd: Debreceni ÍT 2010.El.II.C.54/5., 24. p.

¹⁷⁹⁵ Lásd: Pécsi ÍT 2011.EL.II.C.25., 50. p.

¹⁷⁹⁶ Pécsi ÍT 2011.EL.II.C.25., 50. p.; VÉKÁS (2000), 656. p.

tudta rendeltetésszerűen használni; illetve kicserélés esetén a határidő félbe is szakad; valamint a jogosult kifogásként is érvényesítheti jótállási igényeit.¹⁷⁹⁷

A jótállás kellékszavatosságnál szigorúbb jellege megmutatkozik a joggyakorlatnak abban az álláspontjában, hogy a kötelezett „kimentésére” vonatkozó szabályból fakadóan a határidő teljes tartama alatt az általánossal ellentétes bizonyítási teher, vagyis a hibásság vélelme érvényesül.¹⁷⁹⁸

A fentiek alapján el kell különíteni a jótállási igények bírósági érvényesíthetőségének a határidejét. A 2002-es módosítás miniszteri indokolása szerint a kifogás közlésének eredménytelensége esetén az általános elévülési időn belül fordulhat bírósághoz a jogosult.¹⁷⁹⁹ A bírósági igényérvényesítés azonban más esetben is felmerülhet: vizsgálandó az eredményes kifogásközlés (esetleges egyezség), az eredménytelen kifogásközlés és a kifogásközlés nélküli bírósági igényérvényesítés esetei is.

Az utolsó eset ellenkező rendelkezés hiányában lehetséges, hiszen a Ptk. csak annyit rendel el, hogy „*a jogosult a jótállási határidő alatt bármikor közölheti kifogását a kötelezettel*”.¹⁸⁰⁰ Ha a jogosult közvetlenül a bírósági igényérvényesítés mellett dönt, akkor a jótállási határidőn belül bármikor bírósághoz fordulhat.¹⁸⁰¹ A jogirodalom szerint a határidőn belül benyújtott illetve az azon belül a kötelezettnek kézbesített keresetlevél kellő időben érvényesített jótállási igénynek tekintendő.¹⁸⁰²

Azzal az esettel kapcsolatban, ha a jogosult a kifogását eredménytelenül közli a kötelezettel, azaz a kötelezett nem reagál arra, a Kúria egyik régebbi, precedensértékű határozatát hívja fel a jogtudomány.¹⁸⁰³ Ebben az ügyben a Kúria úgy döntött, hogy a szavatosság és a jótállás jogintézményi hasonlóságaiból fakadóan a jótállási határidő alatt megtett kifogás esetén a jótállási jogok a határidő alatt bármikor érvényesíthetőek, annak letelte után azonban legkésőbb három hónapon belül érvényesíteni kell a követelést bírói úton, az azon túl beérkező kereset elkésettnek tekintendő.

Amennyiben a jogosult kifogását a jótállási időn belül eredményesen közölte a jótállás kötelezettjével, azaz a kötelezett vállalta az igény érvényesítését, de az mégis

---

¹⁷⁹⁷ Erre utalt a 2002. évi XXXVI. törvény 2. § miniszteri indokolása is.

¹⁷⁹⁸ Lásd: Szegedi ÍT 1/2004. 2. pont és indokolása.

¹⁷⁹⁹ Lásd: Pécsi ÍT 2011.EL.II.C.25., 50. p.

¹⁸⁰⁰ Ptk. 248. § (4) bekezdés.

¹⁸⁰¹ Lásd: GELLÉRT (2007), 937. p.

¹⁸⁰² Lásd: GELLÉRT (2007), 937. p.

¹⁸⁰³ Lásd: P. törv. III. 20 277/1989., BH 1989.6. 228.; GELLÉRT (2007), 938. p.

eredménytelen maradt, a jogosult az általános elévülési időn belül élhet a bírósági igényérvényesítés lehetőségével.¹⁸⁰⁴

Üdvözlendő, hogy kikerült a Ptk. szabályozásából az a rendelkezés, amely a kötelező jótállás tartama alatt felmerülő kellékszavatossági igények rendezését a jótállásra vonatkozó szabályok szerint rendelte intézni.¹⁸⁰⁵ A szabályozás és a joggyakorlat szerint így nincs akadálya annak, hogy a jótállási határidő alatt felmerülő hibával kapcsolatos igényeit a fogyasztó nem jótállási, hanem kellékszavatossági vagy kártérítési alapon érvényesítse.¹⁸⁰⁶

A fogyasztói szerződés keretében érvényesített szavatossági és jótállási igények speciális szabályait rendezi 4/1978. BkM rendeletet felváltó 49/2003. (VII. 30.) GKM rendelet.¹⁸⁰⁷ A jogszabály klauzikálisan kógens rendelkezései a szavatossági vagy jótállási igényként közvetlenül a fogyasztási cikk eladójával (forgalmazójával) szemben érvényesített kicserélés és kijavítás intézéséről szólnak. A fogyasztó e jogait a vásárlás tényéről szóló bizonylat felmutatásával tudja érvényesíteni.¹⁸⁰⁸ A rendelet szabályozza a fogyasztói kifogásról minden esetben kötelezően felveendő jegyzőkönyv tartalmi elemeit [3. § (1) bekezdés]. Az igényérvényesítés módját rendező (a korábbi rendeletnél véleményem szerint enyhébb) szabálya szerint a „*forgalmazónak törekednie kell arra, hogy a kijavítást vagy kicserélést legfeljebb tizenöt napon belül elvégezze*”.¹⁸⁰⁹ A forgalmazónak emellett, hogy a fogyasztó kifogásáról felvett jegyzőkönyv egy másolatát a fogyasztónak át kell adnia, tájékoztatnia kell őt arról is, hogy a kijavítást vagy kicserélést a termék tulajdonságaira és a fogyasztó által elvárható rendeltetésére figyelemmel megfelelő határidőn belül, és a neki okozott jelentős kényelmetlenség nélkül kell elvégeznie.¹⁸¹⁰ Úgy vélem, hogy mivel e tájékoztatásra vonatkozóan semmilyen alakiséget nem ír elő a jogszabály, így annak kikényszeríthetősége lehetetlen. A fogyasztó viszont a hosszadalmas igényérvényesítés miatt érdeksérelmet szenvedhet. Ezt valamelyest kompenzálhatja az a rendelkezés, amely szerint a javításra átvett dologról elismervényt kell

---

¹⁸⁰⁴ Lásd: GELLÉRT (2007), 938. p.; Pécsi Ítéltábla BDT 2006.1302. számú, és a Szegedi Ítéltábla BDT 2009.2088. számú döntései.

¹⁸⁰⁵ A korábbi szabályozás elvetését javasolta e vonatkozásban Vékás az implementáció során, lásd: VÉKÁS (2000), 655. p.

¹⁸⁰⁶ Lásd: 1/2012. PK 15. pont indokolása.

¹⁸⁰⁷ A továbbiakban: 49/2003. GKM rend.

¹⁸⁰⁸ 49/2003. GKM rend. 2. §.

¹⁸⁰⁹ 49/2003. GKM rend. 4. § (2) bekezdés. Vö. 4/1978. BkM rend. 5. § (1) bekezdés: „*A hibás áru kijavítását legkésőbb a hiba bejelentésétől számított 8 napon belül el kell végezni*”. Erre BARTFAI (2004), 39. p. is utal.

¹⁸¹⁰ Lásd: 49/2003. GKM rend. 3. § (3) bekezdés és 4. § (1) bekezdés. Vö. Ptk. 306. § (2) bekezdés.

adni, amelynek többek között tartalmaznia kell azt az időpontot, amikor a fogyasztó a kijavított terméket átveheti (5. §).

Nem rendezzi a rendelet az üzleti gyakorlatban gyakran előforduló cserekészülék kérdéseit sem,¹⁸¹¹ amely gyakori például a mobiltelefon-adásvétel hibás teljesítésének orvoslása esetén. Személyes tapasztalataim szerint a mobilszolgáltatóknál kötött adásvételi szerződések kellékhibás teljesítésére (például a megvásárolt telefon szoftverhibájára) vonatkozó kifogás esetén a vevőnek automatikusan a telefon kijavítását ajánlják fel. Ezt az igényt azonban gyakran nem is a mintaboltban, hanem az adott telefon márkaszervizében foganatosítják. Ez máris kellemetlenséget okozhat a vevőnek, hiszen egyik helyről a másikra kell járnia, ami időt vesz igénybe. A másik probléma az, hogy a kijavítás ideje alatt nem tudja használni a telefont, ami adott esetben a vevő fontos munkaeszköze is lehet. Ezt orvosolandó teszi lehetővé gyakran a szolgáltató, hogy a kijavítás idejére a vevő cserekészüléket kapjon. Az ilyen szerződés gyakorlatilag haszonkölcsön, mert a szolgáltató ingyenesen biztosítja a cserekészülék használatát, ilyenkor is felelős azonban a rendeltetésselens vagy szerződésellenes használatból eredő kárért a vevő. A cserekészülékkel kapcsolatos másik kellemetlenség, hogy bár az a telefonálás céljaira alkalmas, de gyakran a kijavítandónál régebbi típusú, így nem alkalmas azon többletfunkciók ellátására, amelyek miatt az adásvétel tárgyát képező (hibás) telefont a vevő megvette.¹⁸¹²

A 49/2003. GKM rendelet szerint, ha a forgalmazó a kifogás bejelentésekor nem tud nyilatkozni a kért igény teljesítéséről, akkor azt legkésőbb 3 munkanapon belül meg kell tennie [3. § (3) bekezdés]. Lehetősége van azonban arra, hogy a kívánt igénytől eltérjen, de az eltérést meg kell indokolnia [3. § (4) bekezdés].

Az Országos Fogyasztóvédelmi Egyesület készített egy, a fogyasztói minőségi kifogásról szóló jegyzőkönyv-mintát, amely a rendelet elvárásait maradéktalanul tükrözi, és a kereskedőknek segítségül szolgálhat.¹⁸¹³

---

¹⁸¹¹ A 117/1991. Korm. rend. 3. § rendezte a kérdést, lásd: I. rész 4. fejezet 6.4. pont.

¹⁸¹² Összehasonlításképp vö. a Telenor, a T-mobil és a Vodafone interneten elérhető tájékoztatását a szavatosságot, különösen a kijavítást, valamint a jótállást illetően: <http://www.telenor.hu/ugyfelszolgalat/technikai/keszulekek>, http://www.t-mobile.hu/lakossagi/ugyintezes/vasarlas_i_utmutato/hasznos_tudnivalok/garancia, https://segithetunk.vodafone.hu/system/selfservice.controller?CONFIGURATION=1000&PARTITION_ID=1&USERTYPE=1&LANGUAGE=hu&COUNTRY=hu&CMD=BROWSE_TOPIC&requestedPage=SERVICE&TOPIC_ID=58854&LEFT_NAV_ID=0&MODE=NONJS (2013. október 21.).

¹⁸¹³ Lásd: <http://www.ofe.hu/inet/ofe/hu/menu/ujjogi/mintalev/mint07/object/jegyzokonyv.pdf> (2013. december 9.).

2.8. Elhatárolási kérdések

A joggyakorlatban a mennyiségi hiba és a más dolog, azaz *aliud* szolgáltatásának kérdése vitára adott okot. Abban az esetben, ha az eladó mást szolgáltat, mint amit a szerződés alapján szolgáltatnia kellett volna, akkor *aliud* szolgáltatásról van szó. Egyedi szolgáltatás esetén az *aliud* nyilvánvalóan fennáll, ha más dolgot szolgáltat az eladó, ezért az ilyen esetben jogi értelemben nem is történik teljesítés. A kérdés megítélése a helyettesíthető dolgoknál illetve fajlagos vétel esetén problematikusabb. Az *aliud* szolgáltatás problémája így mindig esetenként megítélendő kérdés, és azt kell mérlegelni, hogy mennyiségben, minőségben és fajtában nyilvánul-e meg a teljesítés hibája, és hogy mennyiben elégíti ki a dolog a szerződés eredeti célját, azaz rendeltetésszerűen használható-e.¹⁸¹⁴ Ha még a fajta sem egyezik, akkor az az esetek többségében nemteljesítést jelent.¹⁸¹⁵

A mennyiségi hiba esetén releváns kérdés az, hogy a dolog osztható szolgáltatásnak minősül-e. Ha igen, akkor a mennyiségi hiba (a kevesebb mennyiség) a Ptk. 317. § értelmében részteljesítésnek minősül.¹⁸¹⁶

„(1) Osztható szolgáltatás egy részére vonatkozó szerződésszegés esetében a szerződésszegés következményei csak erre a részre következnek be. A jogosult azonban a szerződésszegésből eredő jogait az egész szerződésre nézve gyakorolhatja, ha bizonyítja, hogy a további teljesítés a szerződésszegés következtében már nem áll érdekében.

(2) Ha a szerződésszegés oszthatatlan szolgáltatás egy részére vonatkozik, következményei az egész szerződésre beállnak.”.

Ha tehát a szolgáltatás osztható, például a vevő egy asztalt rendelt hat székkal, de egy szék a kiszállításkor hiányzik, akkor a nemteljesítés következményei állnak be, de nyilvánvalóan csak a hiányzó székre vonatkozóan. Ha nem osztható a szolgáltatás, akkor beállnak az egészre nézve a hibás teljesítés jogkövetkezményei.¹⁸¹⁷ Figyelemmel arra, hogy az alkatrész a fődolog részét képezi és osztja annak sorsát, a hibás alkatrész okozta kellékhiba is kihat az egész szolgáltatásra.¹⁸¹⁸

---

¹⁸¹⁴ BÍRÓ (2010),

¹⁸¹⁵ BESENYEI (2012), 161. p. Ez az elhatárolási kérdés a svájci magánjogtudományban is vitatott, lásd: II. rész 2. fejezet 11.3. pont.

¹⁸¹⁶ GELLÉRT (2007), 1090. p.

¹⁸¹⁷ GELLÉRT (2007), 1090. p.

¹⁸¹⁸ GELLÉRT (2007), 1090. p.

Összefoglalás

A magyar jogalkotó az osztrák megoldáshoz hasonlóan úgy valósította meg az Irányelv implementációját a Ptk.-ban, hogy a reform a hibás teljesítés átfogó módosításához vezetett. Így számos rendelkezés minden visszterhes szerződésre nézve alkalmazandó, a fogyasztói adásvételre vonatkozó EU-s szabályok pedig – bizonyos kivételekkel – minden ingó dologra vonatkozó fogyasztói szerződésre nézve hatályosak. Míg a szabályozás számos ponton szó szerint tükrözi az Irányelv megoldásait, addig több olyan rendelkezés is szerepel a kódexben, amely a jogtudomány és a bírói gyakorlat értelmezésére szorult. A kutató számára (is) nagy segítséget nyújtanak ezért a téma vizsgálatához a vonatkozó hazai bírói gyakorlatról szóló, a közelmúltban született állásfoglalások és kollégiumi anyagok.

Értelmezési kérdések merültek fel – többek között – azzal kapcsolatban, hogy a jogosultnak a hibát mikor „kell ismernie”; hogyan ítélandó meg a kijavítási költségek követelésének az igénye; az arányosság mércéjét miként kell alkalmazni az igényérvényesítés során; hogyan ítélandó meg a hibás teljesítés miatti kártérítési igény kérdése; milyen tágan értelmezhető a hibáság vélelme; valamint, hogy milyen határidőn belül léphet fel igényével a jótállás jogosultja a bíróság előtt. A fentiek mellett kritika érte a szabályozást az igényérvényesítési határidők bonyolult rendszere miatt, ezen kívül a jótállás rendszerbeli elhelyezése továbbra is vita tárgyát képezte.

Az utolsó fejezet arra hivatott, hogy bemutassa, miként igyekezett a felmerülő jogértelmezési kérdéseket orvosolni a magyar jogalkotó az új Polgári Törvénykönyv megalkotása során.

IV. AZ ÚJ PTK. RENDELKEZÉSEI A HIBÁS TELJESÍTÉSRŐL – KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A FOGYASZTÓ ÉS VÁLLALKOZÁS KÖZÖTTI ADÁSVÉTELRE

1. A kodifikációs folyamat

Az új magyar magánjogi kódex iránti jogalkotási igény már 1989-ben felmerült, de az akkori kezdeményezés és a Harmathy Attila, Vékás Lajos és Sárközy Tamás elnöklétével alakult kodifikációs bizottság hamar beszüntette tevékenységét. Az első releváns kormányzati döntés, az 1050/1998. (IV. 24.) Kormányhatározat alapján kezdődött meg ténylegesen a kodifikációs folyamat.¹⁸¹⁹ A koncepció és tematika publikálása után a Szerkesztőbizottság 2006 végén tette hozzáférhetővé az első tervezet és indokolás teljes szövegét. Az ahhoz fűződő számos tartalmi véleménykülönbség következtében a kormány döntése alapján a Tervezet elkészítése az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium (IRM) hatáskörébe került. Az IRM munkája mellett azonban a Vékás Lajos professzor által vezetett szerkesztőbizottság nem hivatalos, átdolgozott tervezete is elkészült 2008-ra. Az IRM második normaszöveg-tervezetét a kormány 2008. május 28-án fogadta el, amely alapján az Országgyűlés 2009. szeptember 21-én szavazta meg a Polgári Törvénykönyvről szóló 2009. CXX. törvényt, amely végül mégsem lépett hatályba.¹⁸²⁰

A 1129/2010. (VI. 10.) Kormányhatározat újfent Vékást bízta meg a kodifikációs bizottság elnöklétével. Az új Ptk. újabb javaslatát a Polgári Jogi Kodifikációs Főbizottság 2011. december 16-án fogadta el, a végleges törvényszöveget pedig 2013. február 11-én fogadta el az Országgyűlés. Az így megszületett 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről 2014. március 15-én lépett hatályba.¹⁸²¹ A hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény¹⁸²² szerint az új Ptk. hatálybalépésekor már fennálló kötelmekkel kapcsolatos, de az új Ptk. hatálybalépését követően keletkezett tényekre és megtett jognyilatkozatok esetén – az e tények, illetve jognyilatkozatok által keletkeztetett újabb kötelmeket is beleértve – az új

¹⁸¹⁹ A kodifikáció folyamatának ismertetését lásd: SZIKORA (2013), 133-142. p.

¹⁸²⁰ Lásd: SZIKORA (2013), 135-138. p. Az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek találta, és megsemmisítette a hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló törvény 1. § (1) bekezdését és 208. §-át, lásd: 436/B/2010. AB határozat. A 2009. évi CXX. törvény tervezetének hibás teljesítést érintő szabályaihoz lásd: CSÉCSY (2008), 264-278. p.

¹⁸²¹ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről, a továbbiakban: új Ptk. Ennek megfelelően e fejezetben az 1959. évi IV. törvényre „régii Ptk.”-ként hivatkozom. Az új kódexet a Magyar Közlöny 2013. évi 31. számában hirdették ki. Szövege elérhető:

<http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK13031.pdf> (2014. április 23.).

¹⁸²² 2013. évi CLXXVII. törvény a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről, a továbbiakban: új Ptké. Elérhető: <http://www.complex.hu/kzldat/t1300177.htm/t1300177.htm> (2014. március 13.).

Ptk. hatálybalépése előtt hatályos jogszabályok rendelkezéseit kell alkalmazni [új Ptké. 50. § (1) bekezdés]. A felek természetesen megállapodhatnak abban is, hogy az új Ptk. hatálybalépése előtt kötött szerződésüket teljes egészében az új kódex hatálya alá helyezik [új Ptké. 50. § (2) bekezdés].

2. Fogyasztóvédelmi magánjog és fogyasztófogalom az új Ptk.-ban

Már az új Ptk. 2002-es koncepciója is a fogyasztóvédelmi magánjog integrációjára törekedett.¹⁸²³ Ennek megvalósításánál mégis a minimalizmus és szelektivitás érvényesül az új Ptk.-ban, és az Európai Unió fogyasztóvédelmi magánjogának csak a „magja” került integrálásra.¹⁸²⁴ Az új Ptk. javaslatának „általános indokolása” a kódex fogyasztóvédelmi magánjogi célkitűzéseivel kapcsolatban így fogalmaz:

„A fogyasztókat a magánjogi szerződésekben védő jogalkotás az elmúlt negyedszázadban fokozatosan az európai uniós szervek hatáskörébe került. Az egyre intenzívebb fogyasztóvédelmi irányelvalkotás a tagállamok számára csak az irányelvek átültetése keretében biztosít némi önállóságot. Ebben az egyre szűkülő tagállami hatáskörben a Javaslat azt a kiindulópontot választotta, hogy a fogyasztóvédelmi szerződési jogból csak az irányelvek maradandó magját építi be tematikusan a kódexbe...”¹⁸²⁵

A fogyasztóvédelmi irányelvek e magját a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló 1993/13/EGK irányelv és a fogyasztói adásvételről szóló 1999/44/EK Irányelv jelenti.¹⁸²⁶ Az integráció ennek megfelelően háromféle módon valósul meg: az új Ptk. egyrészt átvesz a Ptk.-ban már szereplő intézményeket (többek között a kellékszavatosságot és a jótállást is); másrészt integrálja a Ptk.-ban eddig nem szereplő, de a magyar jogrendszerben már meglévő intézményeket (például a termékfelelősséget és a tisztességtelen szerződési feltételeket); harmadrészt pedig új jogintézményeket épít be a szabályozásba (például a hibás teljesítéshez kapcsolódó termékszavatosságot).¹⁸²⁷

A régi Ptk. fogyasztó-fogalmával kapcsolatban a legtöbb aggályt az váltotta ki a jogirodalomban és a joggyakorlatban is, hogy amikor nem természetes személyek kötnek

¹⁸²³ Az 1009/2002. (I. 31.) Kormányhatározat fogadta el. Megjelent: Magyar Közlöny 2002. 15. szám, 2. kötet. 4. p.

¹⁸²⁴ Lásd: Prof. Dr. Fazekas Judit: Az új Ptk. fogyasztóvédelmi aspektusai című előadása (a továbbiakban: Fazekas Judit előadás). Elhangzott: „A magánjog oktatása – tekintettel az Alaptörvényre és az új Ptk-ra” című konferencián, 2013. június 14-én Győrött. Lásd továbbá: FAZEKAS (2013), 46-47. p.

¹⁸²⁵ Lásd: T/7971. számú törvényjavaslat a Polgári Törvénykönyvről (2012. július) és annak általános indokolása, 563. p. A továbbiakban: új Ptk. javaslat. Elérhető: <http://www.parlament.hu/irom39/07971/07971.pdf> (2013. december 10.).

¹⁸²⁶ Új Ptk. javaslat, 563. p.

¹⁸²⁷ Lásd: Fazekas Judit előadás, valamint FAZEKAS (2013), 47. p.

szerződést, akkor nehéz megítélni, hogy az ügylet gazdasági, szakmai illetve önálló foglalkozásukon kívüli tevékenységhez kapcsolódó, vagy azon kívüli célból jön-e létre.¹⁸²⁸ Vékás több tanulmányában kifejezésre juttatta, hogy a fogyasztóvédelem szerződési szabadságot korlátozó speciális magánjogi szabályozási módszere, a kógenia miatt csak különösen indokolt esetben szabad megadni a többletvédelmet meghatározott jogalanyoknak.¹⁸²⁹

Az új Ptk. a fogyasztó definícióját a megelőző jogtudományi kritikának és dogmatikai megfontolásoknak megfelelően részben megújította:

*„fogyasztó a szakmája, önálló foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körén kívül eljáró természetes személy”.*¹⁸³⁰

Ez a megoldás egyébként összhangban áll az EU-s fogyasztóvédelmi irányelvekben használt fogalmi meghatározásokkal is.¹⁸³¹ A fent említett aggályok tehát az új fogalomnak köszönhetően megszűnnek látszanak.

Osztovits András megfogalmazza azt a kívánalmat, hogy az új Ptké. egyértelműen rendelkezzen arról, hogy hogyan minősülnek a még a régi Ptk. alapján megkötött, de már az új Ptk. hatályba lépése után teljesebbé ment, nem természetes személyek által kötött fogyasztói szerződések.¹⁸³² Az új Ptké. azonban csupán felhatalmazza a jogalkotót, hogy rendeletben rendelkezzen a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződések szabályairól [új Ptké. 66. § (1) bekezdés d. pont]. A felhatalmazáson alapuló új jogszabály a 45/2014. Kormányrendelet, amely 2014. június 13-án lép hatályba.¹⁸³³ A rendelet sem rendezi a fenti kérdést, csupán azt mondja ki, hogy a hatálybalépése után kötött szerződésekre terjed ki a szabályainak hatálya (32. §).

Az új Ptk. már nem alkalmazza a korábbi fogyasztói szerződés kategóriáját, hanem következetesen fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésről rendelkezik.¹⁸³⁴ Ennek

---

¹⁸²⁸ Lásd: OSZTOVITS (2013a), 2. p., valamint OSZTOVITS (2013b), 64. p.

¹⁸²⁹ Lásd többek között: VÉKÁS (2008), 757. p. Vékás a Szakértői Javaslatban kifejtette, hogy a természetes személyeknek is csak meghatározott élethelyzetekben, az adott magánjogi ügylet személyes szükségletek kielégítésére irányuló célja esetén jár a többletvédelem.

¹⁸³⁰ Lásd: új Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 3. pont.

¹⁸³¹ Ezt maga az új Ptk. javaslata is kimondja, 696. p. Az egyetlen kivétel, amely a természetes személyeken kívüli jogalanyokra is kiterjeszti hatályát, az a szervezett utazási formákról szóló 1990/314/EGK tanácsi irányelv. A kollíziót az új Ptk. úgy kerüli el, hogy az utazási szerződés szabályai a fogyasztó fogalma helyett a megrendelő kifejezés alkalmazása által nem redukálják csupán a fogyasztói szerződésekre az utazási szerződés hatályát, lásd: új Ptk. 6:254. §.

¹⁸³² OSZTOVITS (2013a), 3. p., valamint OSZTOVITS (2013b), 67. p.

¹⁸³³ Lásd: 45/2014. (II. 26.) Kormányrendelet a fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződések részletes szabályairól. A Magyar Közlöny 2014. évi 30. számában (2014. február 26.) került kihirdetésre. Elérhető: <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK14030.pdf> (2014. március 13.). A jogszabály elsősorban a 2011/83/EU irányelv implementációját valósítja meg (lásd: 33. §).

¹⁸³⁴ FAZEKAS (2013), 45. p. 4. lj.

megfelelően a vállalkozás fogalmát a fogyasztó ellentettjeként határozza meg: „*vállalkozás a szakmája, önálló foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körében eljáró személy*”.¹⁸³⁵

Ez a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésre vonatkozó jogalkotói megoldás a szerződési jogon belüli fogyasztói és nem fogyasztói szerződésekre tagolást előzi meg, és kifejezi a fogyasztóvédelmi magánjog már említett ún. relációs jellegét.¹⁸³⁶ Wellmann György úgy véli, hogy a Kúriának a Ptk. szerinti fogyasztói szerződés érvénytelenségéről szóló 2/2011. (XII. 12.) Polgári Kollégiumi véleménye¹⁸³⁷ az új. Ptk. fogyasztó és vállalkozás közötti szerződéseire megfelelően felhívható.¹⁸³⁸ Ennek megfelelően a bíróságnak hivatalból kell észlelnie, hogy az előtte folyó ügyben fogyasztó és vállalkozás közötti szerződéses jogviszony áll fenn a felek között, de kétség esetén a fogyasztónak kell ezt bizonyítania.¹⁸³⁹ Ezzel összefüggésben – Osztovits véleményét osztva – szükségesnek találok annak a kérdésnek az egyértelmű rendezését, hogy a gazdasági, szakmai tevékenység körét hogyan kell értelmezni.¹⁸⁴⁰

3. A hibás teljesítés rendszere – a fogyasztó és vállalkozás között kötött ingó adásvétel hibás teljesítése

Az új Ptk. a régi Ptk.-val egyezően a kötelmi általános részben helyezte el a hibás teljesítésre vonatkozó rendelkezéseket, köztük az Irányelv előírásait is. Bár az adásvételről szóló szakaszok tartalmazzak néhány speciális, a fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződést érintő szabályt, azok nem az Irányelvből fakadnak.¹⁸⁴¹

Az új kódex a szerződésszegés szabályain belül – a régi Ptk.-val ellentétben – elsőként a szerződésszegés általános szabályait, majd annak egyes eseteit tárgyalja.¹⁸⁴² Előírja, hogy „*a szolgáltatást a kötelelem tartalmának megfelelően kell teljesíteni*”, és ennek megfelelően szerződésszegésnek minősíti „*bármely kötelezettség szerződésszerű teljesítésének elmaradását*”.¹⁸⁴³ Az egyik legfontosabb újítás a szerződésszegés szabályozásában, hogy az új Ptk. alkotói kidolgozták a szerződésszegéssel okozott károk

---

¹⁸³⁵ Lásd: új Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 4. pont. OSZTOVITS (2013a), 2. p.; Javaslat, 696. p.

¹⁸³⁶ WELLMANN (2013), 155. p.

¹⁸³⁷ A továbbiakban: 2/2011. PK.

¹⁸³⁸ WELLMANN (2013), 155. p.

¹⁸³⁹ Lásd: 2/2011. PK 1. pont.

¹⁸⁴⁰ OSZTOVITS (2013b), 67. p.

¹⁸⁴¹ Lásd: a kárvesztély átszállása (6:220. §), valamint az eladó késedelmének jogkövetkezményei fogyasztói adásvétel esetén (6:221. §).

¹⁸⁴² Lásd: 6:138-153. §§.

¹⁸⁴³ Lásd: új Ptk. 6:34. § és 6:137. §.

kategóriáját,¹⁸⁴⁴ elkülönítve azt a szerződésen kívüli, deliktuális károkozás szabályaitól. E rendelkezések relevánsak hibás teljesítés esetén is.

Az új kódex hibás teljesítésre vonatkozó rendelkezései strukturális újítást tükröznek. Az új Ptk. elkülöníti a hibás teljesítés fogalmát és annak jogkövetkezményeit a szabályozásban, és a fogalmat kiterjeszti a visszerthes szerződéseken kívül az ingyenesekre is:¹⁸⁴⁵

„A kötelezett hibásan teljesít, ha a szolgáltatás a teljesítés időpontjában nem felel meg a szerződésben vagy jogszabályban megállapított minőségi követelményeknek.”¹⁸⁴⁶

Jogkövetkezményeket azonban csak a visszerthes szerződés hibás teljesítéséhez fűz a kódex, amelyek között már nem csupán a kellékszavatosságról rendelkezik, hanem a jogalkotó a több mint ötven éve vitatott elhelyezését megszüntetve ide helyezi a jótállás szabályait is, megteremti a speciális hatályú termékszavatosság jogintézményét, valamint a hibás teljesítés jogkövetkezményeként rendelkezik a jogszatosságról is. Az új szabályozási struktúra véleményem szerint áttekinthetőbbé teszi a hibás teljesítésből eredő jogkövetkezményeket, és ezzel növeli a fogyasztó érdekérvényesítési esélyeit.¹⁸⁴⁷

A szerződések érvénytelenségének szabályairól szóló fejezetben található általános rendelkezés alapján a fogyasztó és vállalkozás közötti ingó adásvétel esetén is semmis az olyan kikötés, amely az új Ptk.-nak a fogyasztó jogait megállapító rendelkezéseitől a fogyasztó hátrányára eltér (6:100. §). A következőkben az új Ptk.-nak a korábbi szabályozástól eltérő, valamint a teljesen új, a fogyasztó és vállalkozás közötti ingó adásvételi szerződések esetén releváns rendelkezéseit ismertetem.

4. Hibafogalom

Az új Ptk.-ban a jogalkotó a fent említettek szerint külön pontokban határozza meg a hibás teljesítés általános szabályait és annak jogkövetkezményeit. A hibás teljesítésre vonatkozó fogalmi meghatározás tágabb a régi Ptk.-énál:

„A kötelezett hibásan teljesít, ha a szolgáltatás a teljesítés időpontjában nem felel meg a szerződésben vagy jogszabályban megállapított minőségi követelményeknek. Nem teljesít hibásan a kötelezett, ha a jogosult a hibát a szerződéskötés időpontjában ismerte, vagy a hibát a szerződéskötés időpontjában ismernie kellett.”

---

¹⁸⁴⁴ Lásd: 6:143. §.

¹⁸⁴⁵ VÉKÁS (2013), 620. p.; FAZEKAS (2013), 47. p.

¹⁸⁴⁶ Lásd: új Ptk. 6:157. § (1) bekezdés.

¹⁸⁴⁷ Ugyanígy véli FAZEKAS (2013), 58. p. is.

*Fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésben semmis az a kikötés, amely e fejezetnek a kellékszavatosságra és a jótállásra vonatkozó rendelkezéseitől a fogyasztó hátrányára tér el.*¹⁸⁴⁸

Az egyik eltérés a régi Ptk. szabályozásától a minőségi követelményekre utalás a tulajdonságok helyett, amely azonban dogmatikailag nem hoz változást. Továbbra is a konkrét szerződés kikötéseinek és a jogszabályi előírásoknak a hiánya jelenti a hibátlan teljesítés alapját. A jogszabályi előírások tekintetében továbbra is elsősorban a szolgáltatás minőségére vonatkozó új Ptk.-beli előírások irányadóak, amelyek nagyrészt megfelelnek a régi Ptk. rendelkezéseinek.¹⁸⁴⁹ A szerződéses kikötések tekintetében a bírói gyakorlat által kialakított elvek továbbra is irányadónak tekinthetők.¹⁸⁵⁰ Az új Ptk. a hibás teljesítés kapcsán megismétli a szerződések fent említett általános szabályát a fogyasztókra irányadó klauzikáló kógcenciával kapcsolatban.¹⁸⁵¹

Üdvözlendő, hogy az új kódex – dogmatikailag helyesen – többé nem kimentési oknak tekinti, hanem nem értékeli hibás teljesítésként azt az esetet, amikor a jogosult a hibát a szerződéskötés időpontjában ismerte vagy azt ismernie kellett. A kötelezett ilyen esetben tehát nem csak a szavatossági helytállás, de a hibás teljesítés többi jogkövetkezménye alól is mentesül.¹⁸⁵²

Hiányzik az új Ptk.-ból a régi Ptk.-ban szereplő szabály, miszerint a szakszerűtlen kötelezetti, illetve a hibás útmutató szerinti jogosulti összeszerelésből eredő hiba keletkezése is hibás teljesítésnek számít, így közvetlenül nem érvényesül az Irányelv előírása.¹⁸⁵³ A jogalkotó az ún. IKEA-klauzula kihagyását azzal indokolja, hogy az összeszerelés is a szerződésnek és a jogszabályoknak megfelelő teljesítés körében értékelendő, mert ha a kötelezetti összeszerelés szerződéses kötelezettség, akkor annak hibája magától értetődően hibás teljesítést jelent jogilag, ha pedig a jogosult maga végzi azt el, és a hiba a helytelen szerelési útmutató miatt következik be, az is a hibás teljesítés általános szabálya alá tartozik.¹⁸⁵⁴ Az új szöveg tehát ez esetben kerüli a kazuisztikát, és absztraktabban rendelkezik.

¹⁸⁴⁸ Új Ptk. 6:137. § (1)-(2) bekezdések.

¹⁸⁴⁹ Vö.: régi Ptk. 277. § (1)-(6) bekezdések és 288. §, valamint új Ptk. 6:123. § (1)-(5) bekezdések. A régi és az új Ptk. szabályainak összevetéséhez rendkívül hasznos a „Ptk. Fordítókulcs. Oda-vissza” című mű, lásd: GADÓ – NÉMETH – SÁRINÉ SIMKÓ (2013).

¹⁸⁵⁰ Vö.: Szegedi ÍT 1/2004; Pécsi ÍT 2011.EL.II.C.25.; 1/2012. PK.; Debreceni ÍT 2010.EL.II.C.54/5.; lásd: II. rész 3. fejezet 2.2. pont.

¹⁸⁵¹ Vö. új Ptk. 6:100. §.

¹⁸⁵² GADÓ – NÉMETH – SÁRINÉ SIMKÓ (2013), 314. p.

¹⁸⁵³ Lásd: Irányelv, 2. cikk (5) bekezdés. A szabályozási hiány problematikájára utal FAZEKAS (2013), 48. p. is.

¹⁸⁵⁴ Lásd: GADÓ – NÉMETH – SÁRINÉ SIMKÓ (2013), 314. p.; VÉKÁS (2013), 625. p.

5. A hibás teljesítésből fakadó jogkövetkezmények

5.1. Kellékszavatosság

A kellékszavatosság a hibás teljesítésnek továbbra is a centrális jogkövetkezménye, és az új kódex nem változtat sokat a jogosult kellékszavatossági jogainak korábbi szabályozásán. A kellékszavatossági jogok egyetlen szisztematikus változása az, hogy a bírói gyakorlatnak és a Kúria kifejezett álláspontjának megfelelően az új Ptk. a második lépcsős igények között rendelkezik a dolog kijavításával illetve kijavíttatásával felmerülő költségek követeléséről [6:159. § (2) bekezdés b. pont]. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a fogyasztó e költségeket csak akkor követelheti, ha a kijavítás első lépcsős igényének teljesítését a vállalkozás nem vállalta, vagy nem tud annak eleget tenni a fogyasztó érdekeinek kíméletével, illetve megfelelő határidőn belül.¹⁸⁵⁵ Minden esetben a javítás/javíttatás során felmerült indokolt költségeket követelheti a jogosult.¹⁸⁵⁶ Ha a javítást maga végzi el, akkor Farkas Attila szerint követelheti a készkiadások mellett azt a munkadíjat is, amit a javításért a piaci árakon a szakembernek fizetett volna.¹⁸⁵⁷ Ha mással végezteti a javítást, akkor a javítást végző szakembernek fizetett ellenértéket követelheti, de a bíróságnak mindkét esetben vizsgálnia kell az összeg szükségességét és reális voltát.¹⁸⁵⁸

A második lépcsőbe tartozó elállási jog gyakorlására a szerződészegés általános szabályai között szereplő elállásra illetve felmondásra vonatkozó rendelkezéseket megfelelően alkalmazni kell (6:140. §). Ez azt is jelenti, hogy ha a szerződéskötést megelőző eredeti állapot természetben nem állítható helyre, akkor a fogyasztó felmondhatja az adásvételt. Ez a szabály tipikusan akkor kerülhet alkalmazásra, amikor a hibás dolog megsemmisül, azaz a fogyasztó a kifizetett vételárért cserébe nem tudja azt visszaszolgáltatni az eladónak. Ilyen esetben az új kódex alábbi szabálya irányadó:

„A kötelezett nem követelheti az ellenszolgáltatás nélkül maradt szolgáltatás ellenértékének pénzbeni megtérítését, ha a jogosult bizonyítja, hogy a számára teljesített szolgáltatást visszatéríteni olyan okból nem tudja, amelyért a kötelezett felelős. Ha a jogosult a szolgáltatás ellenértékét megfizette, kérheti annak visszatérítését akkor is, ha ő a számára teljesített szolgáltatást visszatéríteni nem

---

¹⁸⁵⁵ Vö.: új. Ptk. 6:159. § (2) bekezdés b) pont és (4) bekezdés.

¹⁸⁵⁶ VÉKÁS (2013), 629. p.

¹⁸⁵⁷ WELLMANN (2013), 297. p.

¹⁸⁵⁸ WELLMANN (2013), 298. p.

*tudja, és bizonyítja, hogy ennek oka olyan körülményre vezethető vissza, amelyért a kötelezett felelős.*¹⁸⁵⁹

A kódex a megsemmisült áru visszaszolgáltatásának kérdését a fentiek szerint felróhatósági alapon, az elvárható magatartás alapelve szerint rendezzi.¹⁸⁶⁰ Fogyasztói adásvétel esetén tehát, ha az eladó a hibátlan teljesítést illetően nem úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható, és ezért semmisül meg a vétel tárgya, akkor a már kifizetett vételár visszajár a fogyasztónak, a ki nem fizetett vételár pedig nem lehet tőle követelni. A felróhatóság bizonyításának kötelezettsége azonban a fogyasztót terheli.

A kellékszavatossági igények érvényesítését érintő új rendelkezés a bírói gyakorlatot tette jogszabállyá:

*„A bíróság a jogosult kérelméhez nincs kötve, de nem kötelezhet olyan kellékszavatossági jog teljesítésére, amely ellen mindegyik fél tiltakozik.*¹⁸⁶¹

Eljárásjogi szempontból ez a rendelkezés kivételt enged a kereseti kérelemhez kötöttség elve alól.¹⁸⁶² Akkor releváns, amikor a jogosult illetve jogi képviselője olyan szavatossági jogot jelöl meg a keresetben, amelyről utóbb kiderül, hogy nem teljesíthető vagy aránytalan, esetleg ellentétben áll a jóhiszeműség és tisztesség követelményével.¹⁸⁶³ Ilyenkor, ha van másik olyan kellékszavatossági jog, amelynek érvényesítési feltételei fennállnak, és alkalmas is az érdeksérelem orvoslására, akkor a bíróság azt elrendelheti, és ezzel véglegesen lezárhatja a jogvitát – kivéve természetesen, ha mindkét fél tiltakozik az alternatív megoldás ellen.¹⁸⁶⁴

Az új Ptk. teljesen új szabálya így rendelkezik:

*„ha a dolog meghibásodásában a jogosultat terhelő karbantartási kötelezettség elmulasztása is közrehatott, a szavatossági kötelezettség teljesítésével felmerült költségeket közrehatása arányában a jogosult köteles viselni, ha a dolog karbantartására vonatkozó ismeretekkel rendelkezett, vagy ha a kötelezett e tekintetben tájékoztatási kötelezettségének eleget tett.*¹⁸⁶⁵

A rendelkezés jogpolitikai indoka az, hogy korunkban különösen a tartós használatra rendelt dolgok (például gépkocsik, motorkerékpárok, háztartási gépek, stb.) rendeltetésszerű használatához szükséges a megfelelő karbantartás (szervizelés), és ha ez a

¹⁸⁵⁹ Új Ptk. 6:140. § (3) bekezdés.

¹⁸⁶⁰ Vö. új Ptk. 1:4. § (1) bekezdés: „Ha e törvény eltérő követelményt nem támaszt, a polgári jogi viszonyokban úgy kell eljárni, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.”.

¹⁸⁶¹ Lásd: új Ptk. 6:161. §. Vö. BDT2007. 1543.

¹⁸⁶² WELLMANN (2013), 302. p. Ilyen lehetőséget biztosít a svájci kódex is, vö. OR § 215 (2); lásd: II. rész 2. fejezet 7.3.3. pont.

¹⁸⁶³ WELLMANN (2013), 302. p.; VÉKÁS (2013), 630. p.

¹⁸⁶⁴ WELLMANN (2013), 302. p.; VÉKÁS (2013), 630. p.; FAZEKAS (2013), 51. p.

¹⁸⁶⁵ Lásd: új Ptk. 6:166. § (2) bekezdés.

jogosult részéről nem valósul meg, az a dolog élettartamát jelentősen rövidítheti, illetve a kellékhibák felmerülését hamarabb előidézheti.¹⁸⁶⁶ Ezért méltányos, hogy az ebből eredő hibák a jogosult terhére essenek, amennyiben ő megfelelő tájékoztatást kapott a karbantartás módjáról. Kemenes István véleményével egyetértve ezért tartom fontosnak, hogy a gyártók/forgalmazók olyan részletes használati-kezelési útmutatót mellékeljenek a termékhez, amely a karbantartási kötelezettség tartalmáról, a javítás és az esetleges csere várható idejéről, valamint a dolog előrelátható élettartamáról is tájékoztatást nyújt.¹⁸⁶⁷

5.2. Termékszavatosság

Kifejezetten a fogyasztó és a vállalkozás között kötött ingó dolgok adásvételének hibás teljesítése esetére konstruál új jogintézményt az új Ptk.:

„Vállalkozás által fogyasztónak eladott ingó dolog (ezen alcím alkalmazásában: termék) hibája esetén a fogyasztó követelheti a gyártótól, hogy a termék hibáját javítsa ki, vagy - ha a kijavítás megfelelő határidőn belül, a fogyasztó érdekeinek sérelme nélkül nem lehetséges - a terméket cserélje ki. A termék akkor hibás, ha nem felel meg a terméknek a gyártó által történt forgalomba hozatalakor hatályos minőségi követelményeknek, vagy nem rendelkezik a gyártó által adott leírásban szereplő tulajdonságokkal.”¹⁸⁶⁸

A termékszavatosság jogintézményének rendeltetése az, hogy biztosítsa a fogyasztó számára a termék hibájában megtestesülő vagyoni érdeksérelem orvoslását közvetlenül a gyártóval/forgalmazóval szemben, lehetővé téve ezzel a hiba szakszerűbb és gyorsabb kiküszöbölését.¹⁸⁶⁹ Érdemes megemlíteni, hogy az Irányelv előmunkálatai során elkészített Zöld Könyv is felvetette és támogatta a termékszavatosság bevezetését.¹⁸⁷⁰ Az Európai Bizottság azzal indokolta a jogintézmény létjogosultságát, hogy a fogyasztói társadalmakra jellemző tömegtermelés körülményei között a fogyasztóknak gyakran nagyobb bizalma van a gyártóban, mint a szerződési partner kereskedőben, emellett a gyártóval szembeni közvetlen igényérvényesítés lehetősége az uniós belső piacon belüli ún. *cross-border* vásárlásra is jobban ösztönözne.¹⁸⁷¹

---

¹⁸⁶⁶ VÉKÁS (2013), 633. p.

¹⁸⁶⁷ Lásd: VÉKÁS (2013), 633. p.

¹⁸⁶⁸ 6:168. § (1) bekezdés.

¹⁸⁶⁹ VÉKÁS (2013), 634. p.; WELLMANN (2013), 312. p. Gyártónak a termék előállítója és forgalmazója minősül, lásd: 6:168. § (2) bekezdés.

¹⁸⁷⁰ Lásd: Zöld Könyv [COM(93) 509], 86-88. p.; FAZEKAS (2013), 54. p.

¹⁸⁷¹ Zöld Könyv, 86. p. Az EU tagállamai közül például Portugália és Spanyolország végül be is vezette a termékszavatosság intézményét, lásd: FAZEKAS (2013), 54. p.

Az új jogintézmény rendszerbeli elhelyezése vitatható a speciális hatály miatt. Az új Ptk. kötelmi különös része a speciális adásvételi fajták között nem tárgyalja a fogyasztó és vállalkozás között kötött adásvételt, de az adásvétel általános szabályaiban rendelkezik például a fogyasztói adásvétel esetén irányadó kárveszély-átszállási szabályokról és az ilyen szerződés esetén felmerülő eladói késedelemről is, ezért véleményem szerint a termékszavatossági rendelkezések is jobban illelénének dogmatikailag az adásvételi szabályai közé.

Termékhiba akkor áll fenn, ha a fogyasztónak eladott ingó dolog nem felel meg a forgalomba hozatal időpontjában irányadó minőségi követelményeknek, vagy a gyártói leírásban szereplő tulajdonságoknak. Mivel a termékszavatosság a „szerződésen átívelő” jogintézmény, és a fogyasztóval kötelmi viszonyban nem álló gyártó oldalán keletkezett helytállást, így a szerződéses tulajdonságok hiánya értelemszerűen nem tartozik a hibafogalomba.¹⁸⁷² A hiba szempontjából releváns időpont a forgalomba hozatal, hiszen akkor még a gyártó ellenőrzése alatt áll a termék;¹⁸⁷³ a később keletkezett hibákért való felelősségre vonás értelemszerűen méltánytalan lenne.

A hiba természetbeni orvoslásának célját¹⁸⁷⁴ tükrözi az, hogy a fogyasztó a gyártótól termékszavatossági igényként elsődlegesen a termék kijavítását kérheti, és csak akkor, ha az nem lehetséges megfelelő határidőn belül illetve fogyasztói érdeksérelem nélkül, akkor követelheti a dolog kicserélését. Nem csak a jogorvoslatok tekintetében jelent kevésbé szigorú helytállást a termékszavatosság a kellékszavatosságnál. A jogintézmény objektív jogalapú ugyan, de nem feltétlen,¹⁸⁷⁵ a gyártó ugyanis három esetben mentesülhet e törvényi kötelezettsége alól:

„A gyártó mentesül a termékszavatossági kötelezettség alól, ha bizonyítja, hogy
a) a terméket nem üzleti tevékenysége vagy önálló foglalkozása körében gyártotta vagy forgalmazta;
b) a termék forgalomba hozatalának időpontjában a hiba a tudomány és a technika állása szerint nem volt felismerhető; vagy
c) a termék hibáját jogszabály vagy kötelező hatósági előírás alkalmazása okozta.”¹⁸⁷⁶

Ha tehát a terméket például szívességből állították elő, akkor a gyártó nyilvánvalóan nem köteles helytállni. A második kimentési okot illetően pedig nem a gyártó tényleges ismeretei relevánsak, hanem általában a tudomány és technika adott állása.¹⁸⁷⁷

¹⁸⁷² VÉKÁS (2013), 634. p.; WELLMANN (2013), 312. p.

¹⁸⁷³ WELLMANN (2013), 312. p.

¹⁸⁷⁴ Lásd: új Ptk. javaslat, 595. p.; VÉKÁS (2013), 635. p.

¹⁸⁷⁵ FAZEKAS (2013), 54. p.

¹⁸⁷⁶ 6:168. § (3) bekezdés.

A termékszavatosság egyik fontos rációja abban rejlik, hogy tulajdonváltást tűrő jogintézmény, azaz ha a termék első vevője átruhazza a dolog tulajdonjogát, akkor az új tulajdonos is érvényesítheti a termékszavatossági jogokat a gyártóval szemben (új Ptk. 6:170. §). Arról nem rendelkezik kifejezetten a törvény, hogy az új tulajdonosnak is fogyasztónak kell-e minősülnie, de a jogintézmény jogpolitikai céljából véleményem szerint ez következik.¹⁸⁷⁸

A termékszavatosság jogintézményének másik rációja az, hogy lehetővé teszi a fogyasztó számára a választást a kellék- és termékszavatosság, azaz a kereskedővel vagy közvetlenül a gyártóval szembeni igényérvényesítés között.¹⁸⁷⁹ Hátránya az előbbivel szemben, hogy ez esetben nem érvényesül a hibásság hat hónapos vélelme, amelyet a kellékszavatosság esetén az új Ptk. szabályozása továbbra is fenntart (6:158. §), illetve csak a kijavítás és – feltételhez kötötten – a kicserélés jogait foglalja magában. A két jogintézmény közti viszonyról kifejezetten is rendelkezik a törvény:

„Csere esetén a kicserélt termékre, kijavítás esetén a termék kijavítással érintett részére vonatkozó kellékszavatossági kötelezettség a gyártót terheli.”¹⁸⁸⁰

Ez a szabály megkötött szerződés nélkül kötelmi helytállással terheli a gyártót, azaz úgy tekinti, mintha a kijavítás és kicserélés – az eladót kiiktatva – új szerződést keletkeztetne közte és a fogyasztó között.¹⁸⁸¹

Kérdésként merül fel a termékszavatossági szabályok tényleges alkalmazhatóságának kezdete. A fogyasztóra nézve valószínűleg az a megoldás lenne kedvezőbb, ha a jogalkotó a termékszavatossági rendelkezések hatályát az új. Ptk. hatályba lépése után megvásárolt minden termékre kiterjesztené, a gyártóknak azonban vélhetően az kedvezne, ha csak az új kódex hatályba lépése után gyártott, illetve Magyarországon forgalomba hozott termékekre nézve állna fenn a termékszavatossági kötelezettségük.¹⁸⁸²

5.3. Jótállás

A jótállásra vonatkozó szabályozás legfontosabb újítása, hogy az 1959-es Ptk. hatályba lépésétől kezdve vitatott rendszerbeli elhelyezést megreformálva a jogalkotó a hibás

---

¹⁸⁷⁷ Lásd: WELLMANN (2013), 312-313. p.

¹⁸⁷⁸ Így vélekedik MOLNÁR SZ. (2013), 1. p. is. A cikk elérhető: <http://www.vg.hu/kozelet/jog/termek-szavatossag-az-uj-ptk-ban-412758> (2014. január 7.).

¹⁸⁷⁹ GADÓ – NÉMETH – SÁRINÉ SIMKÓ (2013), 317. p.; új Ptk. javaslat, 595. p.; FAZEKAS (2013), 55. p.

¹⁸⁸⁰ 6:168. § (4) bekezdés.

¹⁸⁸¹ VÉKÁS (2013), 635. p.

¹⁸⁸² MOLNÁR SZ. (2013), 1. p. A kérdéstről az új Ptké. nem rendelkezik.

teljesítés jogkövetkezményei közé helyezte azt át, így – az indokolás fogalmazásával élve – „a kellékszavatosság és a jótállás rendszertani kapcsolata és közös elvi alapja egyértelművé válik”.¹⁸⁸³ Az új kódex az alábbiak szerint rendelkezik:

*„Aki a szerződés teljesítéséért jótállást vállal vagy jogszabály alapján jótállásra köteles, a jótállás időtartama alatt a jótállást keletkeztető jognyilatkozatban vagy jogszabályban foglalt feltételek szerint köteles helytállni a hibás teljesítésért. Mentesül a jótállási kötelezettség alól, ha bizonyítja, hogy a hiba oka a teljesítés után keletkezett.”*¹⁸⁸⁴

A rendelkezés lényegi változtatást annyiban tartalmaz, hogy mellőzi a reklámra, mint jótállási kötelezettséget keletkeztető nyilatkozatra utalást, mivel a jogalkotó azt is jognyilatkozatnak minősíti.¹⁸⁸⁵ Nem tartalmazza ezen kívül az Irányelv által a fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződés esetére előírt kötelező tartalmi elemeket sem.¹⁸⁸⁶ Az utóbbi hiányosságnak az oka egyrészt az lehet, hogy már a régi Ptk. (és az Irányelv) is kimondta, hogy a kötelező tartalmi elemek elmaradása a jótállási nyilatkozatban nem érinti a jótállás érvényességét. Másrészt az egyes tartós használatra rendelt fogyasztási cikkekre vonatkozó kötelező jótállás vonatkozásában a jogalkotó külön rendelkezik a jótállási nyilatkozat kötelező tartalmi kellékeiről.¹⁸⁸⁷ Kemenes megállapítja, hogy az Irányelv nyomán implementálandó rendelkezés tulajdonképpen *lex imperfecta*, azaz be nem tartása nem eredményez semmilyen szankciót, ezért került ki az új Ptk.-ból.¹⁸⁸⁸ Véleményem szerint ennek ellenére is kívánatos lenne az Irányelvi rendelkezést továbbra is beépíteni a kódexbe, hiszen az az önkéntesen, szerződésben vállalt jótállást szabályozza, és célja, hogy az ilyen kötelezettségvállalást a transzparencia elve vezérelje, és az esetleges igényérvényesítést minden szempontból megkönnyítse. Megfontolandó lenne az osztrák fogyasztóvédelmi törvényhez hasonlóan szankciót is fűzni a kötelező tartalmi elemek elmaradása esetére.¹⁸⁸⁹ Emellett kívánatos lenne beépíteni a szabályozásba egy ugyancsak az osztrák megoldáshoz hasonló egyértelmű rendelkezést is arra nézve, hogy a jótállási nyilatkozatban utalni kell arra, hogy a fogyasztónak a törvényen alapuló kellékszavatossági jogai is vannak, amelyekkel a jótállás fennállása esetén is szabadon élhet.¹⁸⁹⁰ A magyar előírás tartalmazhatná a kellékszavatosságra és termékszavatosságra való kifejezett utalást

¹⁸⁸³ Lásd: új Ptk. javaslat, 596. p.

¹⁸⁸⁴ 6:171. § (1) bekezdés.

¹⁸⁸⁵ GADÓ – NÉMETH – SÁRINÉ SIMKÓ (2013), 317. p.; VÉKÁS (2013), 637. p.

¹⁸⁸⁶ Vö. Irányelv, 6. cikk (2) bekezdés és Ptk. 248. § (3) bekezdés.

¹⁸⁸⁷ Lásd: 151/2003. Kormányrendelet, 3. §.

¹⁸⁸⁸ Lásd: VÉKÁS (2013), 637. p.; FAZEKAS (2013), 52. p.

¹⁸⁸⁹ Vö. KSchG § 9b (4); lásd: II. rész 2. fejezet 7.5.2. pont.

¹⁸⁹⁰ Vö. KSchG § 9b (1)-(2); lásd: II. rész 2. fejezet 7.5.2. pont.

a törvényhelyek megjelölésével együtt, hogy minél konkrétabb tájékoztatást nyújtson a fogyasztók választható jogairól.

A jótállási nyilatkozat esetleges hiányai (tipikusan a jótállási igények megnevezésének hiánya) esetén a kommentár szerint úgy kell tekinteni, hogy a jogosult a kellékszavatosságból fakadó jogokkal azonos tartalmú igényeket érvényesíthet, mivel azok a jótállással egyezően a teljesítési érdek védelmét szolgálják.¹⁸⁹¹

A kellékszavatossággal szemben továbbra is előnyt jelent a fogyasztó számára az, hogy jótállás esetén annak teljes tartama alatt a hibás teljesítés vélelme áll fenn, azaz a fordított bizonyítási teher érvényesül: a jogosultnak csak azt kell bizonyítania, hogy a jótállás és a kellékhiba fennáll.¹⁸⁹² A jótállási helytállás alóli mentesüléshez a kötelezettnek kell ellenben bizonyítania azt, hogy a hiba oka a teljesítés után keletkezett.¹⁸⁹³ Ezen bizonyítási könnyebbség ellenére is választhatja a fogyasztó a kellékszavatossági igények érvényesítését a jótállási jogok helyett. Ez általában akkor kedvezőbb, ha a jótállási jogok körét a jótállási nyilatkozat vagy jogszabály a kellékszavatosságnál szűkebben határozza meg, vagy ha az csak a dolog egyes konkrét kellékhibáira terjed ki, a fogyasztónál azonban attól eltérő hiba jelentkezik.¹⁸⁹⁴

Vitás lehet annak megítélése, hogy miként érvényesül a fordított bizonyítási teher akkor, ha a jótállási nyilatkozat illetve az azt keletkeztető jogszabály a jótállás tartalmát nem határolja be. Az 1/2012. PK szerint „a jótállás szigorúbb felelősséget eredményező szabályai csak a jótállás alapján érvényesített igények elbírálása során alkalmazhatóak”.¹⁸⁹⁵ Kemenes szerint ezzel a megállapítással ellentétes az új Ptk. szabályozása, mert a hibás teljesítésnek a jogkövetkezményektől elkülönült fogalma miatt a bizonyítási teher megfordítása a hibás teljesítés, mint szerződészegés tényére és így annak összes jogkövetkezményére vonatkozik.¹⁸⁹⁶ Kemenes egy bírósági döntésre hivatkozik, amely szerint nem állhat elő olyan helyzet, amelyben a hibás teljesítés hiányát a jótállásra kötelezettnek, a hibás teljesítés tényét viszont jótállási alapon kártérítést követelve a jogosultnak kelljen bizonyítani.¹⁸⁹⁷ Én ez utóbbi állásponttal értek egyet azon esetben tehát, amikor a jótállás tartalma, azaz az abból fakadó igények nincsenek konkretizálva a jótállási nyilatkozatban.

---

¹⁸⁹¹ WELLMANN (2013), 315. p.

¹⁸⁹² VÉKÁS (2013), 636. p.; WELLMANN (2013), 316. p.

¹⁸⁹³ WELLMANN (2013), 316. p.

¹⁸⁹⁴ WELLMANN (2013), 316. p.

¹⁸⁹⁵ Lásd: 1/2012. PK 15. pont.

¹⁸⁹⁶ Lásd: VÉKÁS (2013), 637. p.

¹⁸⁹⁷ Lásd: VÉKÁS (2013), 637. p.; vö. BH2012. 99.

A termékzavatossághoz hasonlóan a jótállást is tulajdonváltozást tőrő jogintézménnyé tette a jogalkotó az új Ptk.-ban (6:172. §), ami azt jelenti, hogy a jótállás a szerződéstől függetlenedhet, és a „szerződésen átívelő” viszonyt hoz létre a jótállásra kötelezett és a dolog mindenkori tulajdonosa között.¹⁸⁹⁸

5.4. Kártérítési igény

Fontos változást hozott a hibás teljesítés jogkövetkezményeinek szabályozásában is az a jogalkotói lépés, amely a német BGB-vel egyezően, a bécsi vételi egyezmény mintájára elkülöníti az új Ptk.-ban a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősséget a szerződésen kívüli kártérítési felelősségtől.¹⁸⁹⁹ Az új Ptk. reformját a jogalkotó így indokolja:

„A kártérítési felelősségnek eltérőek a gyökerei szerződésen kívüli jogellenes károkozó magatartás és szerződésszegésnél esetében... Kontraktuális felelősség esetében [...] a károkozást megelőzően is fennáll egy relatív szerkezetű jogviszony a felek között: a szerződés, amely meghatározza a felek egymással szembeni jogait és kötelezettségeit...

Kontraktuális felelősségnél [...] a károkozó magatartás egy szerződésben önként vállalt kötelezettség megszegését jelenti... A döntő különbség [...] az, hogy a kontraktuális felelősséget egy önként, tudatosan, átgondoltan vállalt szerződéses kötelezettségvállalás megszegése alapozza meg...”¹⁹⁰⁰

A felróhatóság középpontba állítása „individuális magatartási rendellenességet” feltételez a polgári jogi felelősségre vonásnál, azonban a jogalkotó szerint szerződésszegés esetén inkább abból kell kiindulni, hogy „valamely tevékenység üzletszerű folytatása szükségszerű kockázatvállalást jelent, és az esetleges konfliktus feloldása nem a magatartás utólagos értékelésével, hanem a tevékenységgel együtt járó kockázat telepítése útján célszerű”¹⁹⁰¹

Mindezekre figyelemmel az új Ptk. úgy rendelkezik, hogy a szerződésszegéssel okozott károk megtérítése alóli mentesüléshez három konjunktív körülményt kell a kötelezettnek bizonyítania:

„Aki a szerződés megszegésével a másik félnek kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést ellenőrzési körén

¹⁸⁹⁸ Lásd: VÉKÁS (2013), 637. p.

¹⁸⁹⁹ A régi Ptk. egységes kártérítési rendszert alkalmazó szabályozása a hibás teljesítésből eredő károk megtérítésére még a deliktuális kártérítés szabályait rendelte alkalmazni, lásd: II. rész 3. fejezet 2.5.3. pont.

¹⁹⁰⁰ Lásd: új Ptk. javaslat, 585-586. p.

¹⁹⁰¹ Lásd: új Ptk. javaslat, 586. p.

*kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa.*¹⁹⁰²

A rendelkezés természetesen alkalmazandó hibás teljesítés esetén is, ahol a jogalkotó úgy rendelkezik, hogy „a kötelezett köteles megtéríteni a jogosultnak a hibás teljesítésből eredő kárát”.¹⁹⁰³ A vállalkozásnak ez alapján a felelősség alóli mentesüléshez a fogyasztóval szembeni, ingó adásvétel hibás teljesítéséből eredő jogvitában azt kell bizonyítania, hogy (1) a szerződésszegést az ellenőrzési körén kívül eső olyan körülmény (például *vis maior*, behozatali-kiviteli tilalmak, súlyos üzemzavarok) okozta, amely (2) a szerződéskötés időpontjában nem volt előre látható, amely előre láthatóságnak objektíve a szerződésszerű teljesítést akadályozó körülményre kell vonatkoznia, és (3) nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa.¹⁹⁰⁴ Az utolsó feltételnek az indokolás szerint nem a szerződéskötés, hanem a szerződésszegés időpontjában kell fennállnia.¹⁹⁰⁵ A jelenlegi jogalkalmazási álláspontoknak és az új Ptk. nyelvtani illetve logikai értelmezésének megfelelően a hibás teljesítés hat hónapos védelme¹⁹⁰⁶ a hibás teljesítésből eredő kártérítés esetén is fennáll, azaz a teljesítést követő 6 hónap alatt a kötelezettet a fentiekén kívül annak bizonyítási kötelezettsége is terheli, hogy a dolog a teljesítés időpontjában nem volt hibás.¹⁹⁰⁷ Csak mindezen fenti bizonyítási kötelezettségének eleget téve mentesülhet a kártérítési kötelezettség alól.

Már a szerződésszegéssel okozott károk általános szabálya is elkülöníti a hibás teljesítésből eredő kártérítés kapcsán a jogalkalmazás és jogtudomány által régóta megkülönböztetett tapadó károk és következménykárok kategóriáját (új Ptk. 6:143. §). A hibás teljesítésről szóló speciális rendelkezések kifejezetten csak a tapadó károkról ejtenek szót:

*„A hibás teljesítéssel a szolgáltatás tárgyában bekövetkezett károk megtérítését a jogosult akkor követelheti, ha kijavításnak vagy kicserélésnek nincs helye, vagy ha a kötelezett a kijavítást vagy a kicserélést nem vállalta, e kötelezettségének nem tud eleget tenni, vagy ha a jogosultnak a kijavításhoz vagy kicseréléshez fűződő érdeke megszűnt...”*¹⁹⁰⁸

---

¹⁹⁰² Lásd: új Ptk. 6:142. §.

¹⁹⁰³ Lásd: új Ptk. 6:174. § (1) bekezdés.

¹⁹⁰⁴ Lásd: új Ptk. javaslat, 587-588. p.; WELLMANN (2013), 232-235. p.

¹⁹⁰⁵ Lásd: új Ptk. javaslat, 588. p.

¹⁹⁰⁶ Az új Ptk. e szabálya tartalmilag azonos a régi Ptk.-val, vö.: új Ptk. 6:158. § és Ptk. 305/A. § (2) bekezdés; GADÓ – NÉMETH – SÁRINÉ SIMKÓ (2013), 314. p.

¹⁹⁰⁷ Vö. Szegedi ÍT 2004/1.; WELLMANN (2013), 229. p.; VÉKÁS (2013), 639. p.

¹⁹⁰⁸ Lásd: új Ptk. 6:174. § (2) bekezdés.

A rendelkezésben felsorolt három vagylagos feltétel esetén követelheti tehát a jogosult a tapadó, azaz a hibás teljesítés miatt magában a dologban beálló károkat. E feltételek gyakorlatilag teljesen azonosak a második lépcsős kellékszavatossági igények alkalmazhatóságára vonatkozó feltételekkel. Az új Ptk. tehát rendezi a kellékszavatosság és a tapadó károk megtérítésének viszonyát. Ennek lényege, hogy a tapadó károk megtérítésének igénye az első lépcsős szavatossági igényekhez képest ugyancsak másodlagos igénynek, a másodlagos kellékszavatossági igények mellett pedig alternatív jogorvoslati módnak tekinthető.¹⁹⁰⁹ A tapadó kár megtérítéseként a dolognak a hiba miatti értékcsökkenésére, vagy a dolog kijavításának költségére tarthat igényt a jogosult.¹⁹¹⁰ Farkas a fentiek alapján úgy véli, hogy a gyakorlatban ilyen igényt ténylegesen nem fognak érvényesíteni, mert az objektív jogalapú öt kellékszavatossági igény megfelelően képes orvosolni a teljesítési érdeksérelmet.¹⁹¹¹

Mivel a következménykárokról a hibás teljesítés vonatkozásában külön nem rendelkezik az új Ptk., azok megtérítésére a szerződésszegéssel okozott károk általános szabálya alkalmazandó:

„A szerződésszegés következményeként a jogosult vagyonaiban keletkezett egyéb károkat és az elmaradt vagyoni előnyt olyan mértékben kell megtéríteni, amilyen mértékben a jogosult bizonyítja, hogy a kár mint a szerződésszegés lehetséges következménye a szerződés megkötésének időpontjában előre látható volt.”¹⁹¹²

A szabályban megjelenő ún. előreláthatósági korlát célja „a szolgáltatás, ellenszolgáltatás és a kötelezett által vállalt kockázatok egyensúlyának megteremtése”.¹⁹¹³ Az új Ptk. indokolása szerint az előreláthatóság akkor is fennáll, ha a szerződésszegés lehetséges következménye a szerződésszegő fél által látható ténylegesen előre (például a fogyasztó közölte az eladóval a megvásárolni kívánt dolog konkrét használati célját); valamint akkor is, ha egy hasonló helyzetben lévő, „ésszerűen gondolkodó és cselekvő személy” számára lett volna előrelátható (ún. elvárható előreláthatóság).¹⁹¹⁴ Az indokolás azt is kiemeli, hogy a fenti előreláthatósági korlát nem azonos a szerződésszegéssel okozott károk alóli kimentés szabályában szereplő előreláthatósággal: az előbbi, következménykárok esetén alkalmazandó előreláthatóság nem terjed ki a szerződésszegés lehetőségére és annak

¹⁹⁰⁹ Lásd: WELLMANN (2013), 320. p.; VÉKÁS (2013), 639. p.

¹⁹¹⁰ WELLMANN (2013), 320. p.

¹⁹¹¹ Lásd: WELLMANN (2013), 320. p.

¹⁹¹² Lásd: új Ptk. 6:143. § (2) bekezdés.

¹⁹¹³ WELLMANN (2013), 241. p.

¹⁹¹⁴ Lásd: WELLMANN (2013), 241. és 243. p., valamint új Ptk. javaslat, 589. p.

előfeltételeire, hanem csupán a jogosultnál esetlegesen bekövetkező kárra és annak nagyságrendjére vonatkozik.¹⁹¹⁵

Üdvözlendő, hogy az új Ptk. külön rendelkezik a teljesítés során, de a szerződésen kívül okozott károk megtérítéséről. Ez a kérdés az osztrák magánjogban például nem törvényi szinten került rendezésre, hanem a jogtudomány és joggyakorlat állásfoglalása révén.¹⁹¹⁶ Az új Ptk. a következő szabályt írja elő:

„A jogosult a vagyonában a szerződés teljesítése során a kötelezett által okozott kár megtérítését a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint követelheti.”¹⁹¹⁷

A deliktuális és kontraktuális kártérítési felelősségi tényállások metszeteként jelentkező esetben a jogalkotó tehát csakis a szerződésszegéssel okozott károk megtérítésére irányadó szabályok alkalmazását rendeli el olyan esetekben, amikor például a megvett bútor leszállításakor a kötelezett vagy alkalmazottai kárt tesznek valamelyik, a jogosult lakásában lévő bútordarabban vagy a parkettában. Ezzel a szabállyal elkerülhető az, hogy különböző felelősségi rendszerben kelljen értékelni ugyanannak a káreseménynek a következményeit, attól függően, hogy a jogosult szerződéses vagy egyéb érdeke szenvedett-e sérelmet.¹⁹¹⁸

6. Igényérvényesítési határidők

6.1. Kellékszavatosság

A kellékszavatossági igényérvényesítési határidők egyszerűsödnek az új Ptk.-ban, mert a jogalkotó megszünteti az elévülési és jogvesztő határidők kettősségét. A jogvesztő határidők előírása a régi Ptk.-ban jogalkalmazási bizonytalanságot okozott, ezért vette ki a jogalkotó azokat a szabályozásból.¹⁹¹⁹ Nem tartotta fenn a speciális állatszavatossági 60 napos elévülési és egy éves jogvesztő határidőt sem a jogalkotó, mert azt szükségtelennek vélte.¹⁹²⁰

---

¹⁹¹⁵ Lásd: új Ptk. javaslat, 589. p. A fogyasztó és vállalkozás között kötött ingó adásvételi szerződések körében tipikus példa lehet a következménykárra a felrobbant televíziókészülék által a lakásban lévő bútorokban okozott kár, vagy a gépjárműben lévő hibás alkatrész miatti üzemképtelenségből eredő jogosulti kár, lásd: WELLMANN (2013), 240-241. p.

¹⁹¹⁶ Lásd: II. rész 2. fejezet 7.4.2. pont (*Begleitschaden*).

¹⁹¹⁷ Lásd: új Ptk. 6:146. §.

¹⁹¹⁸ Lásd: VÉKÁS (2013), 610. p.

¹⁹¹⁹ FAZEKAS (2013), 50. p.

¹⁹²⁰ FAZEKAS (2013), 50. p.

A fogyasztó és vállalkozás közötti szerződések esetén továbbra is fenntartja az új kódex azt a szabályt, hogy a hiba felfedezésétől számított két hónapon belüli hibaközlés illetve kifogás kellő időben megtettnek minősül ilyen ügyletek esetén.¹⁹²¹ Az a szabály sem változik, miszerint a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződések esetén a fogyasztónak a teljesítéstől számított két év áll rendelkezésre az igényérvényesítésre, és annak elmulasztása esetén kifogásként továbbra is érvényesítheti kellékszavatossági jogait az ugyanazon szerződésből eredő követeléssel szemben.¹⁹²² Használt dolgok esetén a felek kiköthetnek két évnél rövidebb határidőt is, de annak tartama ez esetben az Irányelvnek megfelelően továbbra sem lehet egy évnél kevesebb [6:163. § (2) bekezdés]. Mindezek mellett a teljesítéstől számított hat hónapon belül a hibásság vélelme ugyancsak fennáll továbbra is (6:158. §).

A határidők elévülési jellegéből adódóan azokat a bíróság hivatalból nem észlelheti [6:23. § (4) bekezdés], és azokra a régi Ptk.-val egyező szabályozás szerint alkalmazandóak az elévülés nyugvásának és félbeszakadásának szabályai is.¹⁹²³ A félbeszakadást előidéző körülmények tekintetében kiemelés érdemel, hogy az új Ptk. már nem tartalmazza a követelés teljesítésére irányuló írásbeli felszólítást, új félbeszakító ok azonban a követelés csődeljárásban történő bejelentése és a kötelelem megegyezéssel történő módosítása.¹⁹²⁴

Az elévülés nyugvására vonatkozó új rendelkezések szerint a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésnél irányadó két éves elévülési határidő menthető okból való nyugvása esetén az objektív akadály megszűnésétől számított egy évig a kellékszavatossági igényeket még akkor is érvényesítheti a fogyasztó, ha az elévülési határidőből egyébként egy évnél kevesebb van hátra [6:24. § (2) bekezdés]. A korábbi jogbizonytalanságot megszüntetendő, az új Ptk. úgy rendelkezik, hogy a fenti egy éves időtartam alatt újból nem nyugszik az elévülés; az elévülés megszakítására irányadó szabály pedig csak erre a nyugvás következtében beálló egy éves határidőre alkalmazható.¹⁹²⁵

---

¹⁹²¹ Vö.: új Ptk. 6:162. § (2) bekezdés és régi Ptk. 307. § (2) bekezdés; GADÓ – NÉMETH – SÁRINÉ SIMKÓ (2013), 315. p.

¹⁹²² Vö.: új Ptk. 6:163. § (2) bekezdés és régi Ptk. 308. § (4) bekezdés, valamint 6:164. § és 308/C. §; GADÓ – NÉMETH – SÁRINÉ SIMKÓ (2013), 315-316. p.

¹⁹²³ Lásd: új Ptk. 6:24. és 6:25. §§.

¹⁹²⁴ Vö.: új Ptk. 6:25. § (1) bekezdés és régi Ptk. 327. § (1) bekezdés.

¹⁹²⁵ Lásd: új Ptk. 6:24. § (2) bekezdés; GADÓ – NÉMETH – SÁRINÉ SIMKÓ (2013), 280. p.

6.2. Termékszavatosság

A termékszavatosság speciális jogintézménye speciális igényérvényesítési határidőt kíván meg:

„A gyártót a termékszavatosság az adott termék általa történő forgalomba hozatalától számított két évig terheli. E határidő eltelte jogvesztéssel jár.”¹⁹²⁶

A termékszavatossági igény érvényesítésére nyitva álló két éves jogvesztő határidő letelte szempontjából az igényérvényesítésre irányuló bírósági eljárás megindításának kezdete az irányadó, más jogvesztő határidőkkel egyezően.¹⁹²⁷ Nem alkalmazandó a termékszavatosságra a hibás teljesítés többi jogkövetkezménye esetén irányadó hibáság vélelme, mert az csak a fogyasztó és vállalkozás közötti kötelmi jogviszonyban érvényesül a kódex megfogalmazása alapján.¹⁹²⁸ Ennek értelmében a fogyasztónak kell bizonyítania a termékhibát, azaz azt, hogy a dolog nem felel meg a forgalomba hozatalkor hatályos minőségi követelményeknek illetve a gyártó leírásának. A termékszavatossági igényérvényesítés vonatkozásában is érvényesül azonban az a szabály, hogy a hiba felfedezésétől számított két hónapon belüli kifogásközlés (illetve kifogásközlés nélküli keresetindítás) kellő időben megtettként értékelendő.¹⁹²⁹

6.3. Jótállás

Jótállás esetén a jótállási nyilatkozatban illetve a jótállási helytállást keletkeztető jogszabályban előírt határidőn belül érvényesítheti igényeit a fogyasztó a jótállás kötelezettjével szemben [6:173. § (1) bekezdés]. Ez a határidő jogvesztő jellegű.¹⁹³⁰ A jótállási igény bírósági érvényesítését illetően a Kúria korábbi precedensértékű döntését¹⁹³¹ emelte törvényi erőre a jogalkotó minden olyan esetben, amikor a jogosult közli a hibát és felhívja a kötelezettet a jótállási igénye teljesítésére, aminek a kötelezett mégsem tesz eleget:

¹⁹²⁶ Lásd: új Ptk. 6:169. § (2) bekezdés.

¹⁹²⁷ Lásd: VÉKÁS (2013), 636. p.

¹⁹²⁸ Lásd: új Ptk. 6:158. §: „Fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés esetén az ellenkező bizonyításáig vélelmezni kell, hogy a teljesítést követő hat hónapon belül a fogyasztó által felismert hiba már a teljesítés időpontjában megvolt, kivéve, ha e vélelem a dolog természetével vagy a hiba jellegével összeegyeztethetetlen.”

¹⁹²⁹ Lásd: új Ptk. 6:169. § (1) bekezdés; WELLMANN (2013), 313-314. p.

¹⁹³⁰ FAZEKAS (2013), 53. p.

¹⁹³¹ Vö. BH 1989.6., P. törv. III. 20 277/1989.; lásd: II. rész 3. fejezet 2.7.3. pont.

„...Ha a jótállásra kötelezett kötelezettségének a jogosult felhívására - megfelelő határidőben - nem tesz eleget, a jótállási igény a felhívásban tűzött határidő elteltétől számított három hónapon belül akkor is érvényesíthető bíróság előtt, ha a jótállási idő már eltelt. E határidő elmulasztása jogvesztéssel jár.”¹⁹³²

A kisegítő szabály alkalmazására a fentiek értelmében csak akkor van lehetőség, ha a jogosult megfelelő – azaz a dolog és a hiba jellegére figyelemmel elegendő – határidőt tűz az igénye teljesítésére, de az eredménytelenül telik el.¹⁹³³

A jótállás továbbra is a kellékszavatosságnál szigorúbb szankciója a hibás teljesítésnek, ami főként abban nyilvánul meg, hogy a jótállási alapú követelés esetén a jótállási határidő teljes tartama alatt a fordított bizonyítási teher elve érvényesül a bírósági eljárásban [6:171. § (1) bekezdés].

Az új Ptk. a korábbi szabályozással egyezően továbbra is elrendeli, hogy a jótállási igény érvényesítésére megfelelően alkalmazandóak a kellékszavatossági jogok gyakorlására vonatkozó rendelkezések [6:173. § (2) bekezdés]. Ez azt jelenti, hogy a jogosult a választott jótállási igényről áttérhet egy másik jótállási igényre (6:160. §). Továbbá a bíróság eltérhet a kereseti kérelemben megjelölt jótállási igénytől, és egy másik jótállási igényt ítélhet meg, ha az indokolt, fennállnak annak alkalmazási feltételei és nem tiltakoznak ellene a felek (6:161. §). További követelmény, hogy a dolognak a kicseréléssel/kijavítással érintett részét illetően a jótállási határidő újraindul [6:163. § (5) bekezdés]; a jótállási igény teljesítésével kapcsolatos költségek a kötelezettet terhelik (6:166. §); a kötelezett a részére a kicserélés/kijavítás következtében visszaadott dolog rendeltetésszerű használatáért használati díjat nem követelhet, és az ilyen használatból eredő értékcsökkenés megtérítését sem követelheti (6:167. §).¹⁹³⁴

6.4. Kártérítés

A hibás teljesítésből eredő kártérítési követelés érvényesítési határideje vonatkozásában – a kártérítés mértékének megállapításához hasonlóan – különbséget kell tenni a tapadó károk és a következménykárok kategóriája között. A tapadó károk esetén az új Ptk. a kellékszavatossági igények érvényesítésére irányadó elévülési határidő alkalmazását rendeli el [6:174. § (2) bekezdés]. Eszerint a fogyasztó és a vállalkozó közötti ingó adásvétel esetén a már említett feltételek mellett, a dologban a hibás teljesítés miatt beálló

¹⁹³² Lásd: új Ptk. 6:173. § (1) bekezdés.

¹⁹³³ WELLMANN (2013), 318. p.

¹⁹³⁴ Lásd: WELLMANN (2013), 316. p.; VÉKÁS (2013), 639. p.

károkat illetően az igényérvényesítés a teljesítéstől számított két évre, illetve használt dolgok esetén az opcionálisan kikötött minimum egy évre korlátozódik. Ezt az indokolja, hogy ez esetben a vagyoni hátrány a dolog teljesítés idején fennálló minőségi fogyatékoságában áll, csakúgy, mint kellékszavatosság esetén.¹⁹³⁵

A következménykárok szavatossági igények keretében nem lennének érvényesíthetőek, ezért ezek megtérítésének követelése – speciális rendelkezés hiányában – a rendes öt éves elévülési időn belül lehetséges, amely a kár bekövetkezésétől számítandó [6:22. § (1)-(2) bekezdések]. A Szegedi Ítéltábla korábbi álláspontjának megfelelően úgy vélem, hogy továbbra is alkalmazandó a hibáság hat hónapos vétele a hibás teljesítésből eredő kártérítési követelésre irányuló bírósági eljárásokban is.¹⁹³⁶

---

¹⁹³⁵ VÉKÁS (2013), 641. p.

¹⁹³⁶ Vö. Szegedi ÍT 1/2004. 2. pont.

Befejező gondolatok

A dolgozat első, jogtörténeti részének első fejezete igyekezett bemutatni, hogy az ókori Rómában a spontán kialakult piaci szokások nyomán az áru minőségéhez fűződő vevői érdek védelme miként materializálódott a piaci adásvételről szóló aediliszi *edictum*ban. A kérdéskör szabályozásának alábbi jellemzői már az ókori megoldásokban megjelentek:

1. a *caveat emptor* elve, azaz a készvétel esetén a vevő körültekintő eljárásának követelménye;
2. ezzel összefüggésben az áru minőségi hibájára utaló külső jelek és a rejtett minőségi hibák relevanciája, azaz a kockázattelepítés a szerződő felek között;
3. a minőséget már az adásvétel megkötése előtt demonstráló, tisztességes eladói gyakorlat kívánalma;
4. az áru rendeltetésszerű használatát befolyásoló és piaci értékére is kiható kellékhibák relevanciája;
5. a gyakran tájékozatlan vevőnek a hivatásos (furfangos) kereskedőkkel szembeni védelme;
6. az újkorban jótállásnak nevezett jogintézmény előképe az áru tulajdonságaiért önkéntesen felvállalt eladói ígéret formájában;
7. az objektív kellékszavatossági és a hibás teljesítés miatti szubjektív kártérítési igények párhuzamossága és a vevő igények közötti választási joga.

A dolgozat a továbbiakban igyekezett rávilágítani arra, hogy a fenti jellemzők az ingó adásvétel hibás teljesítéséért fennálló eladói helytállási kötelezettségnek korokon átívelő szabályozásában minduntalan fellelhetők.

A római jog recepciója a hazánk magánjogi fejlődésére meghatározóan ható német és osztrák polgári jogi kódexek hibás teljesítésre vonatkozó szabályozásában is nyomon követhető. A dolgozat első részének második fejezete e két kodifikációt vizsgálta. Az ABGB és a BGB eredeti szabályozási koncepciói eltérően közelítették meg a kellékhibás teljesítést: az előbbi minden visszterhes szerződésre kiterjedő hatállyal, az utóbbi azonban csak az adásvételi szerződésre vonatkozóan alakította ki a rendelkezéseket. Míg az osztrák törvény meglehetősen absztraktnan fogalmazott, a BGB alkotói igyekeztek minden, az adásvétel kellékhibás teljesítése kapcsán potenciálisan felmerülő részletkérdést a pandekta-hagyományoknak megfelelően rendezni.

Az ABGB szűkszavú szabályozása miatt vitatott volt a korabeli jogtudományban és a joggyakorlatban is a hibás teljesítés miatti kártérítés jogalapja. A vevő nem rendelkezett a római jogból ismert árleszállítási igénnyel, valamint az igények közötti választási joga sem volt. Ezen kívül vitatott volt az igényérvényesítési határidők jogi jellege is.

A BGB nagyrészt a pandektisták munkája nyomán letisztult római jogi megoldásokat vezetett be az adásvétel kellékhibás teljesítésének részletes szabályozásában. Az aediliszi kellékszavatossági igényeken kívül fajlagos vétel esetén szabályozta a kicserélés jogát, és egyértelműen meghatározta a hibás teljesítés miatti kártérítés jogalapját is. A két kódex a különbségek mellett azonban hasonlóan szabályozta a nagy gazdasági jelentőséggel bíró állatok adásvétele esetén fennálló kellékszavatosság kérdését.

A fenti két magánjogi kódex kellékhibás teljesítésre vonatkozó rendelkezései – elsősorban a tanult hazai jogtudósok közvetítő munkájának eredményeképp – tükröződtek a XIX-XX. századi magyar jogéletben. A kellékszavatosság az ún. köztörvényi vételek esetén nem nyert hatályos szabályozást a dolgozat első rész harmadik fejezetében vizsgált időszakban (1853-1959.), ezért gyakran nagy zavart okozott a kodifikáció hiánya a hibás teljesítés illetve annak centrális jogintézménye, a kellékszavatosság megítélésében. A helyzetet segítette az 1875. évi Kereskedelmi törvény megalkotása, amelynek a kellékhibás teljesítésre vonatkozó rendelkezéseit azonban csak analógia útján lehetett a kereskedelmi vételnek nem minősülő ingó adásvételi ügyletekben alkalmazni.

Változást az 1928-ra megalkotott Magánjogi Törvényjavaslat hozott, amely nagyban tükrözte a kellékhibás teljesítésre vonatkozó korábbi magyar bírói gyakorlatot. Annak ellenére, hogy nem lépett hatályba, szabályai a megalkotása utáni időszakban nagy hatást gyakoroltak a bírói jogalkalmazásra. A kellékhibás teljesítésre vonatkozó rendelkezések az adásvétel jogában kaptak helyet az Mtj.-ben, és e rendszerbeli elhelyezés mellett a kérdéskör szabályozási koncepciója és részletes tárgyalása is a pandektajog és a BGB hatását mutatja.

A kellékhibás teljesítés szabályai az 1959-ben elfogadott magyar Polgári Törvénykönyvben váltak egységes, hatályos törvényi rendelkezésekké. Az első rész negyedik fejezete a kellékhibás teljesítés magyar fejlődésének bemutatását folytatta az ezt követő időszakban. A Ptk. – az ABGB mintáját követve – a visszterhes szerződések hibás teljesítéséről rendelkezett a szerződésszegés egyes esetei körében. Bár annak centrális jogkövetkezményeként a kellékszavatosságot jelölte meg, a szerződésen kívüli károkozás szabályainak alkalmazásával lehetővé tette a hibás teljesítés miatti kártérítés követelését is a jogosult számára. Ezen igény jogalapja azonban – a szűkszavú rendelkezésnek is

köszönhetően – vita tárgyát képezte a jogtudományban. A jótállásról rendszertanilag – ugyancsak vitatott módon – a szerződést biztosító mellékkikötések körében rendelkezett a kódex, de annak a legnagyobb relevanciája kezdettől fogva a hibás teljesítés esetén volt a gyakorlatban. A Ptk. nyomán alkotott speciális jogszabályok meghonosították jogrendszerünkben a kötelező, jogszabályon alapuló jótállást, amely a minőségvédelem fontos eszközeként funkcionált a kereskedelmi forgalomban eladott ingó dolgok esetén. A szabályozás azonban dogmatikai zavart okozott a kellékszavatosság és a jótállás elhatárolásánál.

A XX. század második felében felmerülő gazdasági, társadalmi és jogpolitikai elvárásoknak az 1959-es szabályok több ponton nem tettek eleget, ezért került sor a hibás teljesítés és a jótállás szabályainak megreformálására is az 1977-es Ptk.-novella keretei között. A belkereskedelemtől szóló 1978. évi I. törvény már külön fejezetben foglalkozott a „fogyasztói érdekvédelem” és a kereskedelmi forgalomban árusított ingó dolgok minőségvédelmének kérdésével. A vásárlói („fogyasztói”) érdekvédelem jegyében a Ptk. felhatalmazása alapján megalkotott egyes speciális jogszabályok a vásárló javára már a magánjogi diszpozitivitástól eltérően klauzikálisan közens rendelkezéseket tartalmaztak.

Ez a hazai szabályozási megoldás mintegy átvezet a dolgozat második, az ingó adásvétel hibás teljesítésének hatályos szabályait tárgyaló részébe. Az 1957-ben létrehozott Európai Gazdasági Közösségben a szabad piac kiépítésének igényei nyomán kibontakozó gazdasági és társadalmi célkitűzések az 1970-es évek közepére a szupranacionális jogalkotó fogyasztóvédelmi célú normaalkotásához vezettek.

Az 1990-es években az Európai Unió fogyasztóvédelmi szerződési jogot érintő jogalkotásának keretei között a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól szóló **1999/44/EK Irányelv** is megszületett. A jogszabály célja az volt, hogy a tagállami jogszabályi és közigazgatási rendelkezések közeledjenek egymáshoz a fogyasztóvédelem egységes minimális szintjének biztosítása érdekében.

A dolgozat első részének első fejezetében vázoltak közül az alábbi történeti jellemzők tükröződése figyelhető meg az Irányelvben:

1. a gyengébb gazdasági pozícióban lévő fél védelmének jogpolitikai célja [Preambulum (21)-(24) bekezdések; 1. cikk (1) bekezdés],
2. emellett az előírásokban fellelhető a fogyasztó eljárását illetően a *caveat emptor* elve [2. cikk (3) bekezdés],
3. a vevő által nem ismert, rejtett kellékhibák relevanciája [2. cikk (3) bekezdés],

4. a dolog szerződésszerű használhatóságának kritériuma [2. cikk (1)-(2) bekezdések],

5. az objektív jogalapú helytállás [Preambulum (9) bekezdés; 3. cikk (1) bekezdés], valamint

6. a tisztességes eladói eljárás, a transzparencia követelménye [Preambulum (21) bekezdés; 6. cikk (1)-(4) bekezdések].

A hibás teljesítés miatti kártérítés szabályozását tagállami hatáskörben hagyta az EU-s jogalkotó. A tagállami implementációk mellett a dolgozat célul tűzte ki az e kártérítési igény szabályozási megoldásainak összehasonlító vizsgálatát is, hiszen az jól szemlélteti, hogy az egyes államok egyéni magánjogi hagyományokra is támaszkodó jogalkotása milyen eltérően valósulhat meg.

Az Irányelv által meghatározott, a fogyasztóvédelem gazdasági, társadalmi és jogi koncepciójának megfelelő klauzikáló kógencia előírása jelentette a legnagyobb változást a korábbi tagállami magánjogi szabályozáshoz képest. A második rész második fejezetének tanúsága szerint a **német jogalkotó** az Irányelv implementálásával egybekötötte a polgári jogi kódex teljes kötelmi jogának reformját. A történeti hagyományokhoz igazodva a BGB adásvételi jogába, annak speciális fajtája, a fogyasztói adásvétel szabályai közé illesztette be a legtöbb implementáló rendelkezést, főként utaló szabályok formájában. Az átfogó kötelmi jogi reform koncepciójának megfelelően azonban például az elállás jogáról, valamint a kijavításról és a kicserélésről is a szerződésszegés általános szabályai között rendelkezett. Minden adásvételi szerződésre kiterjedő hatállyal általánossá tette a két éves elévülési határidőt a hibás teljesítés miatti igényérvényesítésre nézve.

A német megoldás számtalan utaló szabályt tartalmaz, ami a gyakorlatban véleményem szerint azt eredményezte, hogy nagyon gyakran nehezen követhető – különösen a fogyasztói adásvétel hibás teljesítése esetén –, hogy mely szabályok hogyan és mely esetben alkalmazandóak. A jogalkotó a hiba miatt a dologban beálló ún. tapadó károk megtérítését a kellékszavatossághoz hasonló objektív helytállásként, míg az ún. következménykárok megtérítését a hibás teljesítés miatti felróhatósági alapú, szubjektív jogkövetkezményként szabályozza. A koncepció célja egyértelmű, a szabályok azonban gyakran ez esetben is csak nehézkesen követhetőek az utaló normák sokasága miatt.

Az implementáció megvalósítása után több jogértelmezési és konformitási kérdés is felmerült a német jogalkalmazásban és jogtudományban a hibáság vélelmével, a használt dolog fogalmával, az egyedi dolog kicserélhetőségével, a jótállási ígélet tartalmával, az eladó kicserélési kötelezettségének terjedelmével és az aránytalan jogorvoslat mércéjével

kapcsolatosan. Az utóbbi két kérdéshez kapcsolódik az Európai Bíróságnak a fejezetben tárgyalt precedens értékű döntése, amely szerint a kicserélés igénye az új, hibátlan áru szolgáltatásának teljes folyamatát felöleli, beleértve a hibás áru eltávolításának és az új dolog beépítésének/beszerelésének a költségeit is. Az arányosság követelményét pedig szűken, csak az első lépcsős kicserélés és kijavítás relációjában ítélte irányadónak az EuB. Bár az ítélet érvelése véleményem szerint dogmatikailag több ponton nem állja meg a helyét, a végeredmény mintegy precedensként a fogyasztók részére az eddiginél is erőteljesebb védelmet irányoz elő a tagállamokban.

Az **osztrák jogalkotó** az Irányelv implementációjának keretei között a teljes hibás teljesítésre vonatkozó szabályozást úgy reformálta meg, hogy a joggyakorlat és a kereskedelmi praxis által kimunkált tradicionális kellékszavatossági szabályok ne menjenek át rendszeridegen változtatáson. Megkönnyítette a fogyasztóvédelmi rendelkezések meghonosítását az, hogy az osztrák fogyasztóvédelmi törvény a magánjogi fogyasztóvédelmi célú jogalkotás termékeit már a módosítás előtt is magában foglalta. Az Irányelv szerinti fogyasztói adásvételi ügyletek kellékhibás teljesítése tekintetében egyrészt az adásvétel ABGB-beli szabályai, a továbbra is a szerződésszegés közös szabályai között szereplő kellékszavatossági szabályok és a (minden visszterhes fogyasztói jogügyletre irányadó) fogyasztóvédelmi törvénybeli rendelkezések alkalmazandóak. A szabályozás azonban csak látszólag széttagolt; véleményem szerint valójában megkönnyíti a jogkeresők és a jogalkalmazók dolgát is. Az osztrák jogalkotó a hibás teljesítést illetően több ponton is példaértékű szabályokat alkotott. Szankciót fűz például a jótállási nyilatkozat kötelező tartalmi elemeinek hiányához, és kellően konkrétan fogalmaz a tekintetben, hogy a jótállási nyilatkozatban miként kell utalni a fogyasztónak a jótállás mellett fennálló, törvényen alapuló kellékszavatossági jogaira.

A **svájci magánjogban** a fogyasztóvédelmi jogalkotás az utóbbi bő egy évtized eredményeként kezdett el kibontakozni. Megmutatkozik ez az ingó adásvétel hibás teljesítésére vonatkozó szabályok körében is. Ennek ellenére többnyire még mindig a pandekta-hagyományokat tükröző eredeti, száz évvel ezelőtt megalkotott, egységes – a szerződő felek jogalanyiségától független – szabályok vannak hatályban. Ennek köszönhetően számos, a jogtudomány által régóta kritizált fogyasztóvédelmi deficitben szenved az OR szabályozása. Ez megmutatkozik többek között a rendelkezések diszpozitív jellegében, a szigorú megvizsgálási és kifogásközlési kötelezettség előírásában és a kellékszavatossági kijavítási igény szabályozásának hiányában is. Üdvözlendő azonban, hogy a közelmúlt jogalkotása az igényérvényesítési határidők tekintetében az EU-s

Irányelvvel csaknem teljesen megegyező, klaudikálóan kógens előírásokat épített az OR-be ingók „fogyasztói” adásvételének hibás teljesítése esetére.

A jogösszehasonlítás során nyilvánvalóvá vált számomra, hogy a modern német és osztrák dogmatika az eltérő implementálási koncepciók ellenére is milyen sok ponton egyezik a vizsgált területen. A svájci kódex jórészt a történeti hagyományokat tükrözi, így fogyasztóvédelmi szempontból lemarad a fenti két szabályozás mögött.

A fogyasztó és a vállalkozás egységes magánjogi fogalmát a német jogban a BGB, az osztrákoknál a fogyasztóvédelmi törvény tartalmazza, a svájci jogban viszont nincs egységes fogalmi meghatározás. Az osztrák jog tágan értelmezi a fogyasztót, szemben a BGB-vel, amely a természetes személyekre szűkíti a fogalmat.

A német és az osztrák jogrendszer elkülönülten szabályozza a kereskedelmi, illetve az annak nem minősülő („egyszerű”) adásvétel rendelkezéseit. A fogyasztói adásvétel kategóriája az adásvétel egyik speciális fajtája a BGB-ben, az osztrák jogalkotó viszont a legtöbb implementáló rendelkezés hatályát kiterjesztette a fogyasztó és a vállalkozás között kötött minden jogügyletre. A svájci jogban bármely jogalanyok közötti adásvételre egységes szabályok alkalmazandóak, a fogyasztói adásvétel így csupán elméleti kategória, amelyre egyedül a 2013-tól hatályos szavatossági határidő utal jogszabályi szinten.

A szubjektív kellékhiba-fogalom relevanciája érvényesül mindhárom vizsgált jogrendszerben, azaz a szerződő felek alkuja és megállapodása az elsődleges a kellékhiba fennállásának megállapításánál. A hibás teljesítés központi jogkövetkezménye, a kellékszavatosság mindhárom jogrendszerben objektív jogalapú, az osztrák és a svájci jogban azonban az egyes tulajdonságokra vonatkozó eladói ígéret, valamint az eladó csalárd magatartása szubjektív jogalapon is megtorlást nyer a szabályozásban, ami a történeti hagyományokat tükrözi. A svájci jog differenciál az egyedi és a fajlagos vétel, illetve a nyílt és rejtett kellékhibák között, a német és az osztrák magánjogban ilyen különbségtételek nincsenek.

A fogyasztóknak kedvez a klaudikálóan kógens szabályozás a német és az osztrák jogban. A svájci OR rendelkezései ellenben diszpozitívak, és emellett a kódex a szigorú megvizsgálási és haladéktalan kifogásközlési kötelezettség előírása is megnehezíti a fogyasztók igényérvényesítését. Következtes mindhárom szabályozás abban, hogy nem értékeli hibás teljesítésként azt, ha a kellékhibáról a jogosult tudott a szerződéskötéskor.

A kellékszavatossági igények lépcsős rendszerét szabályozza a német és az osztrák jog az Irányelvnek megfelelően: elsősorban a hibás teljesítést természetben orvosló kijavítás és kicserélés igényét érvényesítheti a fogyasztó, második lépcsőben – bizonyos

feltételekkel – pedig árleszállítást kérhet vagy elállhat a szerződéstől. A svájci jogban az általános az utóbbi két szavatossági igény, a kicserélés csak fajlagos vétel esetén lehetséges, a kijavításról pedig egyáltalán nem rendelkezik az OR. A vételárcsökkentés számításának részletes BGB-beli szabályát a német mellett az osztrák és a svájci joggyakorlat is alkalmazza. A kellékszavatossági igényérvényesítés elévülési határideje mind a német, mind az osztrák jogban két év, amely ingók esetén a dolog leszállításától indul, és használt dolgok adásvétele esetén legkevesebb egy évre csökkenthető. A bizonyítás terhének könnyítésére mindkét jogban fennáll a hibáság hat hónapos – az ABGB-ben minden visszterhes szerződésre is alkalmazandó – vélelme. Svájcban a határidő 2013-tól „fogyasztói adásvétel” esetén szintén két év, de az OR nem állítja fel a hibáság vélelmét.

A hibás teljesítés miatt kártérítést is érvényesíthet a fogyasztó mindhárom nemzeti magánjog szerint, de a szabályozási megoldások eltérnek egymástól e kérdésben. Annyiban egyezik a három megközelítés, hogy mind megkülönbözteti a hibás teljesítéssel közvetlenül okozott (tapadó) károkat a közvetett (következmény-) károktól. Az előbbit a német jog objektív jogalapon a kellékszavatossági határidőkön belül, az utóbbit felróhatósági alapon, az általános három éves határidőn belül teszi lehetővé, de mindkettő a kellékszavatosság melletti alternatív jogorvoslat.

Az osztrák szabályozás is objektív jogalapon biztosítja a tapadó károk követelését, amely csak a kellékszavatossági igények helyett lehetséges, és a kódex meghatározza a kártérítés feltételesen választható módjait is. A következménykárok megtérítésének szubjektív a jogalapja az osztrák jogban is, segíti azonban az igényérvényesítést, hogy ilyen károk keletkezésénél az eladó felróhatósága vélelmezendő. További különbség a némethez képest, hogy mindkét kárfajta megtérítését a kötelmi általános három éves elévülési időn belül lehet követelni.

A svájci jogban ugyancsak objektív a tapadó károk, és szubjektív a következménykárok megtérítésének jogalapja, az utóbbi a jogirodalomban azonban nem egyértelmű, mert vitatott a pozitív és negatív *interesse* megítélése. A kétéves határidő „fogyasztói adásvétel” esetén a hibás teljesítés miatti kár bármely fajtájának megtérítése esetén is irányadó, amely jelentősen nehezíti a fogyasztó igényérvényesítését.

Mindent összevetve az osztrák magánjog szabályozási koncepcióját és megoldásait tartom a legvilágosabbnak, és e szabályok között találtam a legtöbb példaértékűt, amelyek a magyar jogalkotásban *de lege ferenda* megfontolandóak lehetnek.

A dolgozat második részének harmadik fejezete a **magyar implementáció kérdéseit** tárgyalja az 1959. évi IV. törvény (régii Ptk.) 2003-ban módosult szabályait vizsgálva. Az osztrák megoldáshoz hasonlóan számos rendelkezés minden visszerhes szerződésre nézve alkalmazandó, a fogyasztói adásvételre vonatkozó EU-s szabályok pedig – bizonyos kivételekkel – minden ingó dologra vonatkozó fogyasztói szerződésre alkalmazandóak. Míg a régi Ptk. szabályozása számos ponton szó szerint tükrözi az Irányelv megoldásait, addig több olyan rendelkezés is szerepelt a kódexben, amely a jogtudomány és a bírói gyakorlat értelmezésére szorult. Ilyen értelmezési kérdések merültek fel többek között azzal kapcsolatban, hogy a jogosultnak a hibát mikor „kell ismernie”; hogyan ítélandó meg a kijavítási költségek követelésének az igénye; az arányosság mércéjét miként kell alkalmazni az igényérvényesítés során; hogyan ítélandó meg a hibás teljesítés miatti kártérítési igény kérdése; milyen részletszabályai lehetnek a hibás teljesítés vélelmének. Kritika érte a szabályozást az igényérvényesítési határidők bonyolult rendszere miatt is, ezen kívül a jótállás rendszerbeli elhelyezése is további vita tárgyát képezte.

A második rész utolsó, negyedik fejezete azt mutatja be, hogy a magyar jogban felmerülő jogalkalmazási és jogértelmezési kérdéseket miként orvosolta a jogalkotó az **új Polgári Törvénykönyv** idén hatályba lépett szabályozásában. Az új kódex nagy eredménye többek között, hogy a kellékhibás teljesítés három (tradicionális) jogkövetkezménye – törvényileg is nevesítve – a kellékszavatosság, a jótállás és a kártérítés lett. A külön jogszabályok és a Fgytv. meghatározásával harmóniába került az új Ptk. csak természetes személyekre kiterjedő fogyasztó-fogalma. Dogmatikailag letisztult a jogkövetkezmények elkülönítése a jogalap és az igényérvényesítési határidők tekintetében is. Különösen üdvözlendő a szerződésszegéssel és a szerződésen kívül okozott károk – német mintát is követő – elkülönített szabályozása. A hibás teljesítés miatti kártérítési rendelkezések is új alapokra helyeződtek a tapadó károk és a következménykárok eltérő jogi értékelése nyomán.

Az új Ptk. kétségtelenül számos ponton letisztult szabályokat tartalmaz a fogyasztó és a vállalkozás között kötött adásvételi szerződés hibás teljesítése tekintetében is. A dolgozat hatályos nemzetközi jogösszehasonlító fejezetének megállapításait és tanulságait szem előtt tartva mégis a következő, kiegészítő *de lege ferenda javaslatokkal* élek.

1. A kellékszavatosság kapcsán megfontolandónak tartom az árleszállítás számítási módszerének törvényi meghatározását. Ennek két módját tartom lehetségesnek: a magyar jogalkotó átveheti a több becselőeljárást feltételező, a német dogmatikában kidolgozott

relatív számítási módszer szabályát;¹⁹³⁷ vagy a magyar bírói joggyakorlat által kidolgozott elveket felsorolva is meghatározhatja az árleszállítás kiszámításakor irányadó szempontokat. Ilyen lehet a kijavítás költségének, a hiba rendeltetésszerű használatot befolyásoló jellegének, a dolog elhasználódását felgyorsító mivoltának az együttes mérlegelése, valamint annak figyelembe vétele, hogy a hiba miatt mekkora a dolog természetes elhasználódáshoz viszonyított értékcsökkenése.¹⁹³⁸

2. Megfontolandó lenne az osztrák fogyasztóvédelmi törvényhez hasonló módon rendezni a Ptk.-ban – vagy a fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződések részletes szabályairól szóló 45/2014. (II. 26.) Kormányrendeletben – a kicserélés és a kijavítás fogantatásának részletszabályait (helyszínét, tételes költségviselését, stb.) az igényérvényesítés megkönnyítése érdekében.¹⁹³⁹

3. Megfontolandónak tartom annak a német szabálynak az átvételét, amely szerint megdönthető vélelem áll fenn amellet, hogy a kijavítási igény teljesítése a második sikertelen kísérlet után megghiúsult.¹⁹⁴⁰ Ez véleményem szerint megelőzné a sokszoros kijavításból eredő jogosulti kellemetlenséget és közvetett károkat.

4. Megfontolandónak tartom a termékszavatosság rendszerbeli elhelyezésének módosítását. Az új Ptk. kötelmi általános része a szerződésszegésekről rendelkezik, a termékszavatosság azonban egy kötelmi jogviszonyon kívüli, de a fogyasztási célra vásárolt ingó dolgok adásvételéhez közvetetten mégis kapcsolódó helytállási kötelezettség. Az adásvétel általános szabályaiban rendelkezik a kódex többek között a fogyasztó és a vállalkozás közötti adásvétel esetén irányadó kárveszély-átszállási szabályokról és az e szerződés esetén felmerülő eladói késedelemről is, ezért véleményem szerint a

---

¹⁹³⁷ BGB § 441 (3)-(4): „Vételárcsökkenés esetén a vételárat olyan arányban kell leszállítani, amilyen arányban a hibátlan áru szerződéskötéskori értéke az áru tényleges értékéhez viszonyulna... Amennyiben a vevő a csökkentett vételárnál többet fizetett, az eladó köteles a különbözetet a vevő részére visszatéríteni...” (saját fordítás).

¹⁹³⁸ Vö.: BH 1985. 320., BH 1985. 394., BH 1988.182., BH 1995. 92., BH 1995. 212. Lásd: I. rész 4. fejezet 6.2.1. pont.

¹⁹³⁹ Vö. KSchG § 8 (1)-(2): „Ha a vállalkozó kicserélésre vagy kijavításra kötelezett, akkor azt 1. az átadás helyén kell fogantatosítani; ha a dolgot a vállalkozó a szerződésnek megfelelően valamely belföldi helyre küldte vagy szállította, akkor ez minősül az átadás helyének; vagy ha a fogyasztó azt kéri, akkor

2. azon a helyen kell fogantatosítani, ahol a dolog szokásosan található, amennyiben az belföldön van, az a vállalkozónak nem „meglepő”, és amennyiben a dolognak a vállalkozóhoz szállítása a fogyasztó által a dolog jellege miatt lehetetlen, különösen, ha a dolog hatalmas, nehéz, vagy beépítés folytán ingatlaná vált. Amennyiben azonban a dolog elküldése a fogyasztó által megvalósítható, akkor a vállalkozó kérheti ezt. Az elküldéssel járó veszélyt azonban a vállalkozó viseli.” (saját fordítás).

¹⁹⁴⁰ BGB § 440. 2. mondat: „A kijavítás a második sikertelen kísérlet után megghiúsultnak tekintendő, hacsak különösen a dolog vagy a hiba jellegéből, illetve az egyéb körülményekből más nem következik.” (saját fordítás).

termékszavatossági rendelkezések is jobban illelőnek dogmatikailag az adásvétel szabályai közé.

5. A jótállással kapcsolatban is példaértékűnek tartom az osztrák fogyasztóvédelmi törvény rendelkezéseit.¹⁹⁴¹ Bár a magyar jogalkotó nem építette be az új kódexbe, én mégis szükségesnek tartom a jótállás kötelező tartalmi elemeinek rendezését az Irányelv előírásának és a régi Ptk.-nak megfelelően, szankciót is fűzve a rendelkezések be nem tartásához. Ennek fényében a következő kiegészítő szövegjavaslattal élek:

új Ptk. 6:171. § (3) bekezdés: *„A fogyasztó és a vállalkozás között kötött szerződés esetén a jótállásnak tartalmaznia kell azt, hogy a fogyasztót a Polgári Törvénykönyv 6:159-6:170. §-ai szerint kellékszavatossági és termékszavatossági jogok illetik meg, és nyilvánvalóvá kell tennie azt, hogy ezek a jogok a jótállás fennállása esetén attól függetlenül is érvényesíthetőek. A jótállásnak világosan és közérthetően meg kell határoznia a jótállás tartalmát és igénybevételének feltételeit, különösen a jótállás időtartamát és területi hatályát, valamint a jótállásra kötelezett nevét és címét.”*

(4) bekezdés: *„A (3) bekezdésben foglalt követelmények megsértése a jótállás érvényességét nem érinti, a kötelezett azonban az ebből eredő, a jogosultat ért károk megtérítésére köteles.”*

6. Megfontolandónak tartom a jótállás vonatkozásában annak a német jogtudományi álláspontnak és bírói gyakorlatnak a 45/2014. Kormányrendeletbe integrálását, amely szerint a fogyasztási cikkhez nyújtott gyártói jótállás a fogyasztó és a vállalkozás közötti adásvételi szerződés megkötése után a kereskedőt is automatikusan, ugyanolyan tartalommal köti.¹⁹⁴² Ez véleményem szerint egyszerűbbé tenné az igényérvényesítést.

7. Megfontolandónak tartom a használt tartós fogyasztási cikkek hibás teljesítése miatti kellékszavatosság érvényesítésének határidejére vonatkozó speciális rendelkezés megfogalmazását ugyancsak az osztrák magánjogi példa alapján.¹⁹⁴³ Ez a kérdés komplex, ezért megvalósításához azt is szükségesnek tartom, hogy a jogalkotó rendezze azt a kérdést, hogy mely ingók minősülnek tartós fogyasztási cikkeknek. Erre a legjobb megoldást az új Ptk. értelmező rendelkezései közé ékelte szabály jelentené. Kielégítő lehet azonban az a megoldás is, ha az egyes tartós fogyasztási cikkekre vonatkozó kötelező jótállásról szóló 151/2003. Kormányrendeletben rendelkezik konkrétan a tartós fogyasztási cikkek fogalmi köréről a jogalkotó.

---

¹⁹⁴¹ Lásd: KSchG § 9b. (1)-(4).

¹⁹⁴² Lásd: II. rész 2. fejezet 7.5.1. pont.

¹⁹⁴³ KSchG § 9 (1): „... A törvényesnél rövidebb kellékszavatossági határidő kikötése hatálytalan, de használt ingó dolgok értékesítése esetén egy évre csökkenthető a határidő, amennyiben azt a felek egyedileg megtárgyalják. Gépjárművek esetén egy ilyen rövidítés csak akkor hatályos, ha az első forgalmi engedély kibocsátása óta több mint egy év eltelt.” (saját fordítás).

A dolgozat a vizsgált tág időintervallum keretei között igyekezett bemutatni azt, hogy az ingó adásvétel hibás teljesítésének szabályozása és a szerződésszerű teljesítéshez fűződő érdek védelme mindig az adott kor gazdasági, társadalmi körülményei és jogpolitikai célkitűzései szerint alakul a jogi szabályozásban. A jogtörténeti és jogösszehasonlító következtetésekkel remélhetőleg sikerült azonban rámutatni arra, hogy az ókortól egészen napjainkig a jogalkotási elvek, a dogmatikai jellemzők és a mindenkor vitatott kérdések milyen sok ponton mutatnak szembetűnő funkcionális hasonlóságot.

Hivatkozott Digesta-helyek

D. 2,14,31
D. 4,3,1,1
D. 4,3,37
D. 18,1,43 pr.
D. 18,5,6
D. 19,1,11 pr.
D. 19,1,11,1
D. 19,1,11,8
D. 19,1,13 pr.
D. 19,1,13,1
D. 19,1,13,2
D. 19,1,13,3
D. 19,1,4 pr.
D. 19,1,4,1
D. 19,1,6 pr.
D. 19,1,6,8
D. 21,1,1,1
D. 21,1,1,2
D. 21,1,1,3
D. 21,1,1,7
D. 21,1,1,8
D. 21,1,1,9
D. 21,1,1,10
D. 21,1,1,11
D. 21,1,4,1
D. 21,1,4,3
D. 21,1,5
D. 21,1,6 pr.
D. 21,1,10 pr.
D. 21,1,12,1
D. 21,1,14,10
D. 21,1,17 pr.
D. 21,1,17,1
D. 21,1,17,14
D. 21,1,17,17
D. 21,1,17,20
D. 21,1,18 pr.
D. 21,1,18,1-2
D. 21,1,19 pr.
D. 21,1,19,1
D. 21,1,19,2
D. 21,1,19,3

D. 21,1,19,6
D. 21,1,21 pr.
D. 21,1,23,2
D. 21,1,23,3
D. 21,1,23,4
D. 21,1,23,5
D. 21,1,23,7
D. 21,1,23,8
D. 21,1,23,9
D. 21,1,25 pr.
D. 21,1,25,1-4
D. 21,1,25,9
D. 21,1,25,10
D. 21,1,31,11
D. 21,1,31,16
D. 21,1,31,21
D. 21,1,31,22
D. 21,1,32 pr.
D. 21,1,33 pr.
D. 21,1,37
D. 21,1,38 pr.
D. 21,1,38,7
D. 21,1,48,2
D. 21,1,48,5
D. 21,1,48,8
D. 21,1,52
D. 21,1,53
D. 21,2,31
D. 21,2,32,1
D. 21,31,16 pr.

Hivatkozott bírósági határozatok, állásfoglalások

Magyarország

- ◆ 621/1882. sz. hat.
- ◆ 1886. 01. 26. 6222. sz. curiai hat.
- ◆ 193/1897. sz. döntés
- ◆ 1887. 12. 7., 917. sz. a. curiai hat.
- ◆ 866/1889. sz. curiai hat.
- ◆ 1295/1889. sz. curiai hat.
- ◆ 7157/1890. sz. curiai hat.
- ◆ 3672/1891. sz. curiai hat.
- ◆ 1893. 04. 17. 3604. sz. a. curiai hat.
- ◆ 1895. 12. 18. 1367/94. sz. a. curiai hat.
- ◆ 1897. 06. 24. 5178. sz. curiai hat.
- ◆ 51/78/1897. sz. hat.
- ◆ 1897. 10. 29. 463. sz. a. curiai hat.
- ◆ D3f. 5/339.
- ◆ D3f. 6/34.
- ◆ D3f. 8/34.
- ◆ D3f. 9/44.
- ◆ D3f. 10/155.
- ◆ D3f. 10/349.
- ◆ D3f. 17/100.
- ◆ D3f. 17/245.
- ◆ D3f. 18/32.
- ◆ D3f. 18/50.
- ◆ D3f. 19/61.
- ◆ D3f. 22/80.
- ◆ D3f. 24/43.
- ◆ D3f. 25/140.
- ◆ D3f. 26/79.
- ◆ D4f. 1/125.
- ◆ D4f. 1/88.
- ◆ D4f. 2/131.
- ◆ D4f. 2/32.
- ◆ D4f. 3/47.
- ◆ D4f. 4/133.
- ◆ D4f. 4/140.
- ◆ Drf. 21/60.
- ◆ Drf. 23/59.
- ◆ Drf. 27/43.
- ◆ Duf. 4/159.
- ◆ Duf. 5/81.
- ◆ Duf. 9/19.
- ◆ Duf. 20/28.
- ◆ Duf. 25/102.
- ◆ Duf. 30/56.
- ◆ Duf. 30/69.
- ◆ Duf. 31/46.

- ◆ Duf. 35/76.
- ◆ Duf. 37/38.
- ◆ Duf. 39/37.
- ◆ Duf. 40/48.
- ◆ D. új f.40/171.
- ◆ 187/1901.
- ◆ 5949/1901. (Dt. 3. f. XXII. 40.)
- ◆ I. G. 651/1901. (Dt. 3. f. XXII. 178.)
- ◆ 80/1902. (Dt. 3. f. XXII. 194.)
- ◆ 173/1902.
- ◆ G. 87/1904. (Dt. 3. f. XXVII. 128.)
- ◆ 4706/1904. (Dt. 4. f. IV. 140.)
- ◆ 4502/1905. (MD. I. 16.)
- ◆ 5437/1908. (PHT. 116., MD. III. 178.)
- ◆ 308/1909. (MD. III. 163.)
- ◆ 2456/1913. (Gr. XV. 497.)
- ◆ 3849/1916. (MD. XI. 11.)
- ◆ 6673/1917. (PHT. 661.)
- ◆ P. II. 2348/1917. (MD. XI. 227.)
- ◆ 55/1917. (MD. XI. 226.)
- ◆ P. VII. 3483/1917. (MD. XII. 16.)
- ◆ 1891/1917. (MD. XI. 159.)
- ◆ 7091/1917. (MD. XII. 115.)
- ◆ 1071/1918. (MD. XII. 177.)
- ◆ 469/1919.
- ◆ P. II. 5445/1921. (MD. XVI. 11.)
- ◆ P. IV. 6063/1922. (MD. XVI. 98.)
- ◆ P. II. 2103/1922. (MD. XVI. 87.)
- ◆ 5840/1924. (Gr. XIX. 579.)
- ◆ 1690/1925.
- ◆ P. II. 513/1927. (Grill XXI. 746.)
- ◆ P. V. 5828/1928. (MD. XXIII. 118.)
- ◆ P. IV. 698/1928. (PHT. 848.)
- ◆ P. V. 3778/1929. (MD. XXIII. 73.)
- ◆ P. II. 7999/1929. (Grill XXIV. 582.)
- ◆ P. VI. 226/1931. (MD. XXIV. 122)
- ◆ P. VI. 1776/1931. (MD. XXVI. 121.)
- ◆ PJD. IV. 116.
- ◆ LB. P. törv. I. 22.044/1960.
- ◆ 55. Pf. 30.857/1960.
- ◆ P. II. 25.817/1961.
- ◆ 16. P. 29.855/1961.
- ◆ 16. P. 86.721/1961.
- ◆ Pf. IV. 22.202/1961.
- ◆ 43. Pf. 27.657/1961.
- ◆ Fővárosi Bíróság Táj. 29/848. 1963.
- ◆ Kecskeméti Járásbíróság P. 22.919/1963.
- ◆ BH. 1964. 4. 3948.
- ◆ P. törv. IV. 20211/1972.
- ◆ BH 1980/1/26.
- ◆ BH 1981. 466.
- ◆ BH 1982. 522.

- ◆ BH 1984.12. 490.
- ◆ BH 1985. 320.
- ◆ P. törv. III. 21 143/1985.
- ◆ P. törv. III. 20 112/1985.
- ◆ BH 1985. 394.
- ◆ BH 1986. 10.
- ◆ BH 1986.2. 60., PJD XI. 130.
- ◆ BH 1986. 430.
- ◆ BH 1987.1., LB Gf. I. 30 274/1986.
- ◆ BH 1988. 41.
- ◆ BH 1988. 182.
- ◆ BH 1989. 6. 228., P. törv. III. 20 622/1988.
- ◆ BH 1990. 387.
- ◆ BH 1990. 4. 138., P. törv. III. 20 277/1989.
- ◆ BH 1990. 9. 346., LB Gf. V. 31 815/1989.
- ◆ BH 1991. 10. 404., LB Gf. I. 31 970/1990.
- ◆ BH 1992. 263.
- ◆ BH 1992. 10. 654., LB Gf. V. 32 327/1991.
- ◆ LB Gf. III. 31 401/1992.
- ◆ BH 1994. 608.
- ◆ BH 1995.2. 92.
- ◆ BH 1995. 92.
- ◆ BH 1995. 154.
- ◆ BH 1995. 212.
- ◆ BH 1995. 638.
- ◆ BH 1995. 706.
- ◆ BH 1995. 724.
- ◆ BDT 2001.12. 192.
- ◆ EBH 2004. 1093.
- ◆ BDT 2004. 1072.
- ◆ BH 2006. 343.
- ◆ BDT 2006. 1510.
- ◆ BDT 2006. 1302.
- ◆ Fővárosi Ítéltábla 6. Pf. 20.911/2008/7.
- ◆ Pécsi Törvényszék 2. Pf. 20.032/2009.
- ◆ BDT 2009. 2088.
- ◆ Zalaegerszegi Törvényszék 3. Pf. 20.116/2009/3.
- ◆ Pécsi Törvényszék 2. Pf. 20.194/2010.

- ◆ 1971. El. II. D. 22. számú tanácselnöki értekezleti vélemény
- ◆ GKT 31/1973. sz. állásfoglalás
- ◆ GKT 63/1973. sz. állásfoglalás
- ◆ GKT 75/1973. sz. döntés
- ◆ XXX. Polgári Elvi Döntés
- ◆ XXXI. Polgári Elvi Döntés
- ◆ 35. számú PK állásfoglalás
- ◆ 44. számú PK. állásfoglalás
- ◆ 56. számú PK állásfoglalás
- ◆ 12. számú GKT állásfoglalás
- ◆ 72. számú GKT állásfoglalás
- ◆ 31/1973. számú GKT állásfoglalás
- ◆ 63/1973. számú GKT állásfoglalás

- ◆ 1. számú PED-GED
- ◆ Kúria 1/2004. (XII. 2.) számú Polgári Kollégiumi véleménye
- ◆ Szegedi Ítéltábla Polgári Kollégiumának 1/2004. évi (VI. 17.) számú kollégiumi ajánlása a hibás teljesítés egyes jogértelmezési kérdéseiről
- ◆ Szegedi Ítéltábla 2/2004. (VI. 17.) számú kollégiumi ajánlása
- ◆ Debreceni Ítéltábla 2010.El.II.C.54/5. számú polgári kollégiumi anyaga
- ◆ 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény
- ◆ Pécsi Ítéltábla 2011.EL.II.C.25. számú összefoglaló kollégiumi anyaga
- ◆ 2/2011. (XII. 12.) Polgári Kollégiumi vélemény
- ◆ Kúria 1/2012. (VI. 21.) számú Polgári Kollégiumi véleménye

- ◆ 14/1991. (IV. 13.) AB határozat
- ◆ 436/B/2010. AB határozat

Európai Unió

- C-470/93. sz. ítélet
- C-210/96. sz. ítélet
- C-220/98. sz. ítélet
- C-541/99 és C-542/99. sz. egyesített ítélet
- C-404/06. sz. ítélet
- C-137/08. sz. ítélet
- C-243/08. sz. ítélet
- C-65/09. és C-87/09. sz. egyesített ítélet
- C-32/12. sz. ítélet

Németország

- RG. 3/216. 1. számú döntés
- OLG Oldenburg 22.09.2003, 9 W 30/03.
- OLG Celle, ZGS 2004, 474.
- BGH VIII ZR 329/03 (2004) ZIP 1368.
- BGH 22.11.2004, VIII ZR 21/04.
- OLG Braunschweig 20.02.2006, 3U 42/05.
- OLG Oldenburg 9 O 2979/05, 2006.
- BGH VIII ZR 173/05 (2006) NJW 2250.
- BGH NJW 2006, 47.
- BGH NJW 2006, 434.
- BGH NWJ 2006, 2251
- BGH NJW 2009, 3780.
- BGH, NJW 2010, 148.
- BGH, 13.07.2011, VIII ZR 215/10.
- BGH 17.10.2012 VIII ZR 226/11.

Ausztria

- OGH 4514
- OGH 1761
- OGH 1148.
- OGH 1597
- OGH 4862

- OLG Wien KRES 1a/22.
- OLG Wien KRES 1a/23.
- SZ 63/134.
- JAB 1223 BlgNR 14. GP 2.
- Erl 422 BlgNR 21. GP 23.
- EB 422 BlgNR 21. GP 15.
- OGH 27.4.1976 EvBl 1976/238.
- EvBl 1989/116.
- OGH 7.3.1990 SZ 63/37.
- 3 Ob 547/93 wobl 1994, 230.
- 7 Ob 155/03z JBl 2004, 183.
- 3 Ob 58/05h ÖBA 2006, 461.
- 2 Ob 191/07p ecolex 2008, 1014.

Svájc

- BGE 26 II 194.
- BGE 26 II 798.
- BGE 56 II 430.
- BGE 67 II 137.
- BGE 81 II 210.
- BGE 87 II 245.
- BGE 88 II 365.
- BGE 88 II 416.
- BGE 90 II 86.
- BGE 91 II 344.
- BGE 99 II 189.
- BGE 104 II 357.
- BGE 109 II 24.
- BGE 111 II 162.
- BGE 113 II 78.
- BGE 114 II 134.
- BGE 135 III 7.
- BGer 4C. 395/2001.
- BGer. 4A. 70/2011.
- BGer. 4A. 272/2011.
- BGer. 4D. 4/2011.

Hivatkozott jogszabályok, jogszabálytervezetek

Magyarország

- 1848. évi XV. törvénycikk az ősiség eltörléséről
- 1875. évi XXXVII. törvénycikk: a kereskedelmi törvény
- 1876. évi XVI. törvénycikk a végrendeletek alakai kellékeiről
- 1877. évi XX. törvénycikk a gyámságról és gondnokságról
- 1894. évi XXXI. törvénycikk a házassági jogról
- 1900. évi polgári törvénykönyv tervezet
- 1913. évi polgári törvénykönyv tervezet
- 1923. évi V. törvénycikk a tisztességtelen versenyről
- 1923. évi X. törvénycikk az állatforgalmi szavatosságról
- 1934/1923. M. E. sz. rendelet
- Magyarország Magánjogi Törvénykönyvének Javaslat, 1928.
- 1950. évi 30. számú törvényerejű rendelet a tervszerű devizagazdálkodással kapcsolatos szabályokról
- 1952. évi III. törvény a Polgári Perrendtartásról
- A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvének tervezete, 1957.
- 1959. évi IV. törvény a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről (jelenleg: 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről)
- 21/1959. (IV. 23.) Korm. rendelettel módosított 29/1958. (IV. 15.) Kormányrendelet
- 1959. évi 23. törvényerejű rendelet a szőlő-, gyümölcs- és borgazdálkodásról
- 1960. évi 11. számú törvényerejű rendelet a Polgári Törvénykönyv hatálybalépéséről és végrehajtásáról (Ptké.)
- A 3/1961. (XII. 14.) Elm. M.–Bk. M. sz. együttes rendelettel módosított 2/1961. (VI. 15.) Elm. M.–Bk. M. sz. együttes rendelet
- 1/1964 (I. 11.) BkM rendelet
- 56/1967. (XII. 19.) Kormányrendelet az árszabályozásról
- 1/1968. (VI. 8.) ÁH sz. rendelkezés az árhatósági hatáskörökről
- 5/1968. (I. 27.) PM sz. rendelet a jótállási alap képzéséről és a jótállási költségek elszámolásáról
- 7/1968. (I. 30.) Korm. sz. rendelet a tartós fogyasztási cikkek jótállási kötelezettségéről
- 4/1969. (III. 30.) BkM – KGM – KipM – KkM – NIM sz. együttes rendelet az egyes tartós fogyasztási cikkek jótállásának legkisebb kötelező mértékéről
- 1977. évi IV. törvény a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról és egységes szövegéről
- 1978. évi 2. törvényerejű rendelet az 1977. évi IV. törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról (Ptké. II.)
- 1978. évi IV. törvény a belkereskedelemről
- 4/1978. (III. 1.) BkM rendelet a vásárlók minőségi kifogásainak intézéséről
- 2/1984. (III. 10.) BkM-IpM együttes rendelet
- 11/1985. (VI. 22.) ÉVM-IpM-KM-MÉM-BkM együttes rendelet az egyes épületszerkezetek és azok létrehozásánál felhasználásra kerülő termékek kötelező alkalmassági idejéről
- 1988. évi IV. törvénnyel módosított 1976. évi IV. törvény az élelmiszerekről

- 10/1988. (VI. 30.) MÉM-SZEM egyesített rendelet a 1976. évi IV. törvény módosításáról
- 117/1991. (IX. 10.) Kormányrendelet az egyes tartós használatra rendelt termékek jótállási kötelezettségéről
- 1994. évi I. törvény a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodás kihirdetéséről (Európai Megállapodás)
- 2145/1996. (VI. 13.) Kormányhatározat
- 2298/1997. (IX. 30.) Kormányhatározat
- 1997. évi LVIII. törvény a gazdasági reklámtevékenységről
- 1997. évi CLV. törvény a fogyasztóvédelemről
- 1997. évi CXLIX. törvény
- 1997. évi LVIII. törvény a gazdasági reklámtevékenységről
- 4/1998 (I. 6.) IKIM rendelet a lábbelik címkézéséről
- 1050/1998. (IV. 24.) Kormányhatározat
- 1009/2002. (I. 31.) Kormányhatározat
- 12/2002. (III. 14.) GM-KöViM-KöM együttes rendelet az új személygépkocsik üzemanyag-gazdaságossági és szén-dioxid-kibocsátási adatainak közzétételéről
- 2002. évi XXXVI. törvény a Polgári Törvénykönyv módosításáról
- 49/2003. (VII. 30.) GKM rendelet a fogyasztói szerződés keretében érvényesített szavatossági és jótállási igények intézéséről
- 151/2003. (IX. 22.) Kormányrendelet az egyes tartós használatra rendelt termékek jótállási kötelezettségeiről
- 249/2004. (VIII. 27.) Kormányrendelet az egyes javító-karbantartó szolgáltatásokra vonatkozó kötelező jótállásról
- T/5949. számú törvényjavaslat az új Polgári Törvénykönyvről (2006.)
- 2/2006. (I. 4.) Korm. rendelettel módosított 18/1999. (II. 5.) Kormányrendelet a fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről
- 2006. évi III. törvény a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény, valamint egyes törvények fogyasztóvédelemmel összefüggő jogharmonizációs célú módosításáról
- 2008. évi XLII. törvény a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról
- 2009. CXX. törvény a Polgári Törvénykönyvről (hatályba nem lépett)
- 1129/2010. (VI. 10.) Kormányhatározat
- T/7971. számú törvényjavaslat az új Polgári Törvénykönyvről (2012.)
- 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről.

Európai Unió

- Római Szerződés, 1957.
- Resolution 543 (1973) on a Consumer Protection Charter (17.05.1973). Angol nyelven elérhető:
<http://www.assembly.coe.int/Mainf.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta73/ERES543.htm>
- Council Resolution of 14 April 1975 on a preliminary programme of the European Economic Community for a consumer protection and information policy. Angol nyelven elérhető:

- [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31975Y0425\(01\):EN:NOT](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31975Y0425(01):EN:NOT)
- 85/374/EGK irányelv a termékfelelősségről
  - Egységes Európai Okmány, 1986.
  - 1987/102/EGK Irányelv a fogyasztói hitelre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről
  - 1990/314/EGK Irányelv a szervezett utazási formákról
  - Proposal for a Council Directive on unfair terms in consumer contracts, COM(90) 322. Angol nyelven elérhető: <http://aei.pitt.edu/5704/1/5704.pdf>
  - Maastrichti Szerződés, 1992.
  - Council Resolution of 13 July 1992 on future priorities for the development of consumer protection policy (92/C 186/01). Angol nyelven elérhető: [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992Y0723\(01\):EN:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992Y0723(01):EN:HTML)
  - Green Paper on Guarantees for consumer goods and after-sales services, COM(93) 509. Angol nyelven elérhető: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:1993:0509:FIN:EN:PDF>
  - 1993/13/EGK Irányelv a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről
  - 1994/47/EK Irányelv az ingatlanok időben megosztott használati jogának megszerzésére irányuló szerződések egyes szempontjai vonatkozásában a fogyasztók védelméről
  - Council Cannes White Paper, COM(95) 163 final/2
  - Proposal for a European Parliament and Council Directive on the sale of consumer goods and associated guarantees, COM(95) 520. Angol nyelven elérhető: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:1995:0520:FIN:EN:PDF>
  - 1998/6/EK Irányelv a fogyasztók számára kínált termékek árának feltüntetésével kapcsolatos fogyasztóvédelemről
  - Amended proposal for a European Parliament and Council Directive on the sale of consumer goods and associated guarantees, COM(1998) 217. Angol nyelven elérhető: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:1998:0217:FIN:EN:PDF>
  - 1999/44/EK Irányelv a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól
  - Decision 283/1999/EC establishing a general framework for Community activities in favour of consumers. Angol nyelven elérhető: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31999D0283:EN:HTML>
  - 2000/31/EK Irányelv a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól
  - 2002/65/EK Irányelv a fogyasztói pénzügyi szolgáltatások távértékesítéssel történő forgalmazásáról, valamint a 90/619/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK irányelv és a 98/27/EK irányelv módosításáról
  - 2005/29/EK Irányelv a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról
  - Közösségi fogyasztóügyi politikai stratégia 2007-2013”, COM(2007) 99. Elérhető: http://ec.europa.eu/consumers/overview/cons_policy/doc/cps_0713_hu.pdf
  - Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés (EUMSZ)
  - Draft Charter of Fundamental Rights of the European Union (Convent 34).

Angol nyelven elérhető:

http://www.europarl.europa.eu/charter/activities/docs/pdf/convent34_en.pdf

- Az Európai Unió Alapjogi Chartája
- 2011/83/EU irányelv a fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről.

Németország

- Bürgerliches Gesetzbuch für das Deutsche Reich („alte Fassung“)
- 1899. III/27. császári rendelet
- Bürgerliches Gesetzbuch („neue Fassung“)
- Deutscher Bundestag Drucksache 14/6040
- Deutscher Bundestag Drucksache 14/6857
- Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch
- Verordnung über Informations- und Nachweispflichten nach bürgerlichem Recht (BGB-InfoV).

Ausztria

- Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie („alte Fassung“)
- Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch („neue Fassung“)
- Konsumentenschutzgesetz, BGBl 1979/140
- Unternehmensgesetzbuch
- Bundesgesetz, mit dem das Gewährleistung im Allgemeinen Bürgerlichen Gesetzbuch und im Konsumentenschutzgesetz sowie das Versicherungsvertragsgesetz geändert werden, BGBl 2001/48.

Svájc

- Zivilgesetzbuch
- Obligationenrecht
- Bundesverfassung der Schweizerischen Eidgenossenschaft
- Bundesgesetz über den Gerichtsstand in Zivilsachen
- Bundesgesetz über Konsumkredit
- Bundesgesetz gegen den unlauteren Wettbewerb
- Botschaft zur Änderung des Bundesgesetzes gegen den unlauteren Wettbewerb
- Bundesgesetz über die Information der Konsumentinnen und Konsumenten
- Kulturgütertransfergesetz
- Entwurf über das Bundesgesetz über den elektronischen Geschäftsverkehr (Teilrevisionen des Obligationenrechts und des Bundesgesetzes gegen den unlauteren Wettbewerb).

Irodalomjegyzék

- ADOMEIT, Klaus – HÄHNCHEN, Susanne: Caveat emptor oder Käuferschutz um jeden Preis? In: Muscheler, Karlheinz (Hrsg.): Römische Jurisprudenz – Dogmatik, Überlieferung, Rezeption. Festschrift für Detlef Liebs zum 75. Geburtstag (Duncker & Humblot, Berlin, 2011.), 1-9. p.
- A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyve. Tervezet (Igazságügyminisztérium, Atheneum, Budapest, 1957.)
- A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyve: Az 1959. évi IV. törvény és a törvény javaslatának miniszteri indokolása, továbbá a Polgári törvénykönyv hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló 1960. évi 11. számú törvényerejű rendelet (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1963.)
- A Polgári Törvénykönyv törvényjavaslatának tárgyalása a képviselőház külön bizottságában (Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1915.). Elérhető: http://brittlebooks.library.illinois.edu/brittlebooks_open/Books2011-09/anon0001apolto/anon0001apolto00001/anon0001apolto00001.pdf
- AKERLOF, George A.: The Market for “Lemons”: Quality Uncertainty and the Market Mechanism. In: The Quarterly Journal of Economics, Volume 84, Issue 3 August, 1970, 488-500. p. Elérhető: <http://qje.oxfordjournals.org/content/84/3/488.full.pdf+html>
- ARLT, Claudia: Verbraucherschutz im reformierten Kaufrecht (Peter Lang, Frankfurt am Main, 2010.)
- BACHER Gusztáv: A reklámban tett kijelentések és a hibás teljesítés. Magyar Jog 2005. LII. évfolyam 11. szám, 650-662. p.
- BALÁSFALVI KISS Albert: A római jog receptiója a germán jogban s annak hatása az európai jogfejlődésre (M. Kir. Ferencz József Tud. egyet., Szeged, 1937.)
- BALDUS, Christian: Una actione experiri debet? Zur Klagenkonkurrenz bei Sachmängeln im römischen Kaufrecht. Orbis Iuris Romani (OIR) 5 (1999) 20-83. p.
- BARANYAI János – FLUCKNÉ DR. PAPÁCSY Edit – DR. ZOLTÁN Ödön (szerk.): A Polgári Törvénykönyv (Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1985.)
- BÁRDOS Benő: Szavatosság. In: Meszlényi Artur (szerk.): Magyar Jogászegyleti Értekezések, 1914. aug.-okt. hó, új folyam X. kötet, 63-66. füzet: Bíráló vélemények a Polgári Törvénykönyv törvényjavaslatáról (összegyűjtötte a Magyar Jogászegylet). IV. füzet. Kötelmi jog második fele (Franklin-Társulat Könyvnyomdája, Budapest, 1914.), 61-71. p.
- BÁRDOS Péter: Kárfelöltség a Polgári Törvénykönyv rendszerében (HVGOrac, Budapest, 2001.)
- BÁRTFAI Judit – BOZZAY Erika – KERTÉSZ Ágnes – WALLACHER Lajos: Új szavatossági és jótállási szabályok. Fogyasztóvédelmi jogharmonizáció a polgári jogban és a polgári eljárásjogban (HVGOrac, Budapest, 2004.)
- BECKMANN, Roland Michael (Hrsg.): BGB Juris Praxiskommentar. Schuldrecht, Band 2.2. (Juris, Saarbrücken, 2010.)
- BENACCHIO, Giannantonio: Az Európai Közösség magánjoga (Földi András – Csizmazia Norbert ford., Osiris, Budapest, 2003.)

- BENEDEK Ferenc – PÓKECZ KOVÁCS Attila: Római magánjog (Dialóg Campus, Budapest – Pécs, 2013.)
- BENEDEK Károly – VILÁGHY Miklós: A Polgári Törvénykönyv a gyakorlatban. Magyar Jog 1962. IX. évfolyam 3. szám, 102-110. p.
- BENEDEK Károly – VILÁGHY Miklós: A Polgári Törvénykönyv a gyakorlatban. Száz jogeset (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1965.)
- BERÉNYI Pál: Kereskedelmi Jog. In: Stampfel-féle Tudományos Zseb-könyvtár 84. (Stampfel Károly Kiadása, Pozsony – Budapest, 1904.)
- BESENYEI Lajos: Kötelmi jog. Általános rész (Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2012.)
- BIERMANN Mihály: Megjegyzések a magyar magánjogi törvénykönyv tervezetének a kötelmi jogot tárgyzó részére. Magyar igazságügy, 22. kötet, 1884. 1-17. p.
- BÍRÓ György: Kötelmi jog. Közös szabályok, szerződésstan (Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Miskolc, 2010.)
- BÍRÓ György: Szerződési alaptípusok (Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Miskolc, 2011.)
- BLUNTSCHLI, Johann Caspar: Privatrechtliches Gesetzgebung für den Kanton Zürich (Schultheß, Zürich, 1855.)
- BLUTMAN László: Az Európai Unió joga a gyakorlatban (HVGOrac, Budapest, 2010.)
- BÓNIS Péter: Az ausztriai polgári törvénykönyv és polgári jogunk (Az ABGB jelentősége és hatása a magyar bírói gyakorlatra és jogfelfogásra). De iurisprudentia et iure publico, 2011. V. évf. 1. szám, 1-11. p.
- BOZÓKY Alajos: Az ausztriai magánjog rendszere (Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest, 1891.)
- BRADLEY, Keith: Slavery in the Roman Republic. In: Bradley, Keith – Cartledge, Paul (ed.): The Cambridge World History of Slavery. Vol. I. (Cambridge University Press, Cambridge, 2011.), 241-264. p.
- BRUNNER, Alexander: Konsumverträge – Begriff, Typologie und wirtschaftliche Bedeutung. In: BRUNNER, Alexander – REHBINDER, Manfred – STAUDER, Bernd (Hrsg.): Jahrbuch des Schweizerischen Konsumentenrechts 2004. (Stämpfli, Bern, 2007.), 3-45. p.
- BUCHER, Eugen: Der benachteiligte Käufer. Schweizerische Juristen Zeitung, 1971, 11. 1-6., 17-24. p. Elérhető: http://www.eugenbucher.ch/pdf_files/12.pdf
- BUCHER, Eugen: Schweizerisches Obligationenrecht. Besonderer Teil (Schulthess, Zürich, 1988.)
- Bundesminister der Justiz (Hrsg.): Abschlußbericht der Kommission zur Überbereitung des Schuldrechts (Bundesanzeiger, Cologne, 1992.)
- BÜHLER, Gregor – STÄUBER, Richard: Die AGB-Kontrolle gemäss dem revidierten Art. 8 UWG – Anmerkungen zum intemporalen Recht. Zeitschrift für juristische Weiterbildung und Praxis. 2012, 2-3., 86-90. p. Elérhető: http://www.homburger.ch/fileadmin/publications/recht_02-03_2012.pdf
- Bürgerliches Gesetzbuch. Textausgabe mit ausführlichem Sachverzeichnis und einer Einführung von Universitätsprofessor Dr. Helmut Köhler (Deutscher Taschenbuch, München, 2010.)

- CAMODECA, Giuseppe: Tabulae Herculanae: riedizione delle emptiones di schiavi (TH 59-62). In: Manthe, Ulrich – Wolf, Joseph Georg – Krampe, Christoph (Hrsg.): Festschrift für Joseph Georg Wolf zum 70. Geburtstag (Duncker & Humblot, Berlin 2000.), 53-76.
- CANARIS, Claus-Wilhelm: Die Nacherfüllung durch Lieferung einer mangelfreien Sache beim Stückkauf. Juristenzeitung 2003, 58., 831-837. p.
- CANARIS, Claus-Wilhelm: Die richtlinienkonforme Auslegung und Rechtsfortbildung im System der juristischen Methodenlehre. In: Koziol, Helmut – Rummel, Peter (Hrsg.): Im Dienst der Gerechtigkeit: Festschrift für Franz Bydliński (Springer, Wien, 2002.), 47-105. p.
- CANARIS, Claus-Wilhelm: Schuldrechtsmodernisierung 2002 (C.H. Beck, München, 2002.)
- CETINER, Bilgehan: Die Sachmängelhaftung des Verkäufers im UN-Kaufrecht und im neuen deutschen Schuldrecht (Peter Lang, Frankfurt am Main, 2006.)
- CHAPMAN, Kenneth – MEURER, Michael J.: Efficient remedies for breach of warranty. Law and Contemporary Problems, Volume 52, Number 1, Winter 1989, 107-133. p. Elérhető: <http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3984&context=lcp>
- CHRISTIAN VON BAR, Osnabrück: A European Civil Code, international agreements and European directives (2002). Elérhető: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/vonbar1.html>
- CSÉCSY Andrea: A szerződések hibás teljesítése, szavatosság, jótállás, minőségi kifogások intézése. In: Szikora Veronika (szerk.): Magyar fogyasztóvédelmi magánjog – európai kitekintéssel (FOME, Debrecen, 2010.), 71-96. p.
- CSÉCSY Andrea: A szerződésszegés jogkövetkezményeinek összehasonlító jogi elemzése. Doktori értekezés (Miskolc, 2008.). Elérhető: http://193.6.1.94:9080/JaDoX_Portlets/documents/document_5691_section_1123.pdf
- CSIZMAZIA Norbert: A fogyasztói vételről szóló 1999/44/EK Irányelv és a német kötelmi jog reformja. Magyar Jog 2002. 7. szám, 429-442. p.
- DAUNER-LIEB, Barbara: Das Schuldrechtsmodernisierungsgesetz in Wissenschaft und Praxis – Versuch einer Bestandsaufnahme. In: Dauner-Lieb, Barbara – Konzen, Horst – Schmidt, Karsten (Hrsg.): Das neue Schuldrecht in der Praxis (Carl Heymanns, Köln, 2003.), 3-24. p.
- DAUNER-LIEB, Barbara – KONZEN, Horst – SCHMIDT, Karsten (Hrsg.): Das neue Schuldrecht in der Praxis. Akzente – Brennpunkte – Ausblick (Heymanns, Köln, 2003.)
- DELI Gergely: Az időtényező a kellékszavatosság szabályozásában. Miskolci Jogi Szemle 2008. III. évfolyam 2. szám, 30-57. p. Elérhető: http://www.mjsz.uni-miskolc.hu/200802/5_Deli.pdf
- DENKINGER, Fleur: Der Verbraucherbegriff. Schriften zum Europäischen und Internationalen Privat-, Bank- und Wirtschaftsrecht. Band 22. (De Gruyter, Berlin, 2007.)
- DONADIO, Nunzia: Garanzia per i vizi della cosa e responsabilità contrattuale. In: Jakab, Eva – Ernst, Wolfgang (Hrsg.): Kaufen nach Römischem Recht (Springer, Berlin, 2008.), 61-82. p.

- DONADIO, Nunzia: La tutela del compratore tra actiones aediliciae e actio empti (Giuffrè, 2004.)
- DREXL, Josef: Die wirtschaftliche Selbstbestimmung des Verbrauchers: eine Studie zum Privat- und Wirtschaftsrecht unter Berücksichtigung gemeinschaftsrechtlicher Bezüge (Mohr Siebeck, Tübingen, 1998.)
- ECK, Ernst: Vortrage über das Recht des Bürgerlichen Gesetzbuchs, 1. Band (J. Guttentag, Berlin, 1903.)
- EMMERICH, Volker: BGB-Schuldrecht. Besonderer Teil (C. F. M ller, Heidelberg, 2012.)
- E RSI Gyula: A polg ri jogi k rt rit si felel ss g kézikönyve (K zgazdas gi  s Jogi K nyvkiad , Budapest, 1966.)
- ERNST, Wolfgang: Kleine Geschichte des Kaufrechts (Auszug). In: Schmoeckel, Mathias – Rückert, Joachim – Zimmermann, Reinhard (Hrsg.): Historisch-kritischer Kommentar zum BGB. Band III. Schuldrecht Besonderer Teil    433-853. (Mohr Siebeck, Tübingen, 2013.), 34-162. p.
- FABER, Wolfgang: Handbuch zum neuen Gew hrleistungsrecht (Neuer Wissenschaftlicher, Wien, 2001.)
- FAZEKAS Judit: A fogyasztói szerződések tisztességtelen szerződési feltételeit szabályozó új európai uniós irányelv és a magyar jog. Magyar Jog 1995a. XLII.  vfolyam 11. szám, 660-668. p.
- FAZEKAS Judit: A fogyasztóvédelem jogi eszközei különös tekintettel a polgári jogi intézményekre. Kandidátusi értekezés tézisei (Miskolc, 1994.)
- FAZEKAS Judit: A hibás teljesítés szabályozása az  j Polgári Törvénykönyvben. In: Grad-Gyenge Anikó (szerk.): Szociális elemek az  j Ptk.-ban (Károli Gáspár Redorm tus Egyetem  llam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2013.), 45-58. p.
- FAZEKAS Judit: Fogyasztói jogok – fogyasztóvédelem (Közgazdasági  s Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1995b.)
- FAZEKAS Judit: Fogyasztóvédelmi jog (Complex, Budapest, 2007.)
- FAZEKAS Judit: Jogharmoniz ci s feladatok a csatlakoz s ut n. Eur pai T k r 2004. IX.  vfolyam 3. sz m, 18-29. p.
- FERCH-FISCHER, Gerda (Hrsg.): Gewährleistung und Garantie (Service-GmbH der Wirtschaftskammer Österreichs, 2011.)
- FEZER, Karl-Heinz: Klausurenkurs zum Schuldrecht. Besonderer Teil (Carl Heymanns, München, 2009.)
- FINKENAUER, Thomas: Vererblichkeit und Drittwirkungen der Stipulation im klassischen römischen Recht (Mohr Siebeck, Tübingen, 2010.)
- FINLEY, Moses I.: Die antike Wirtschaft (Deutscher Taschenbuch Verlag, München, 1977.)
- FÖLDI Andr s: A j hizem s g  s tisztesség elve (ELTE  llam-  s Jogtudom nyi Kar, Budapest, 2001.)
- FÖLDI Andr s: A m s rt val  felel ss g a r mai jogban (Rejtjel, Budapest, 2004.)
- FÖLDI Andr s – HAMZA G bor: A r mai jog története és institúciói (Nemzedékek Tud sa Tankönyvkiadó, Budapest, 2013.)
- FÖLDI András (szerk.):  sszehasonlító jogtörténet (ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2012.)

- FURRER, Andreas – SCHNYDER, Anton K. (Hrsg.): Handkommentar zum Schweizer Privatrecht. Obligationenrecht, Allgemeine Bestimmungen (Schulthess, Zürich-Basel-Genf, 2012.)
- GADÓ Gábor – NÉMETH Anita – SÁRINÉ SIMKÓ Ágnes: Ptk. Fordítókulcs. Oda-vissza (HVGOrac, Budapest, 2013.)
- GAMAUF, Richard: Ad statum licet confugere (Peter Lang, Frankfurt am Main, 1999.)
- GAMAUF, Richard: Iudicium: Die Denunziation von flüchtigen Sklaven im Spiegel der römischen Jurisprudenz. In: Gamauf, Richard (Hrsg.): Festschrift für Herbert Hausmaninger zum 70. Geburtstag (Manzsche, Wien, 2006.), 91-108. p.
- GAROFALO, Luigi: Studi sull'azione rehditoria (Cedam, Padova, 2000.)
- GELLÉRT György – ZOLTÁN Ödön (szerk.): Polgári Törvénykönyv (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1975.)
- GELLÉRT György (szerk.): A Polgári Törvénykönyv magyarázata 1. kötet (Complex, Budapest, 2007.)
- GIGER, Hans: Berner Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht. Band VI. 1. Teilband: Kauf und Tausch – Die Schenkung (Stämpfli & Cie, Bern, 1979.)
- GINTER, Petra: Verhältnis der Sachgewährleistung nach Art. 197 ff. OR zu den Rechtsbehelfen in Art. 97 ff. OR. (St. Galler Schriften zur Rechtswissenschaft. Band 11. (Schulthess, Zürich-Basel-Genf, 2005.)
- GINYOVSKY József (szerk.): Az osztrák polgári törvénykönyv hatásában a magyar magánjogra. Dr. Szladits Károly ny. r. egyetemi tanár előadásainak jegyzete (Pölitzer, Budapest, 1932.)
- GOTTL Ágost (szerk.): A magyar kir. Curia felülvizsgálati tanácsa által a sommás eljárásról szóló törvény alapján hozott határozatoknak gyűjteménye. 6-9. kötetek (Franklin Társulat, Budapest, 1902-1905.)
- GRECSÁK Károly – SÁNDOR Aladár (szerk.): Grill-féle döntvénytár. XXI. kötet (Grill Károly Könyviadóvállalata, Budapest, 1916.)
- GRUNDMANN, Stefan – BIANCA, Cesare Massimo (Hrsg.): EU-Kaufrechts-Richtlinie. Kommentar (Dr. Otto Schmidt, Köln, 2002.)
- GRUNEWALD, Barbara: Kaufrecht (Mohr Siebeck, Tübingen, 2006.)
- GULDIMANN, Beat: Der Nachbesserungsanspruch von Käufer und Besteller im Schweizerischen Recht unter besonderer Berücksichtigung der Allgemeinen Geschäftsbedingungen und der internationalen Kaufrechtabkommen (Dissertation, Basel, 1986.)
- HAJNAL Zsolt: A 169. cikk. In: Osztovits András (szerk.): Az Európai Unióról és az Európai Unió Működéséről szóló Szerződések magyarázata. 3. kötet: Az Európai Unió működéséről szóló szerződés magyarázata II. (Complex, Budapest, 2011.), 2425-2433. p.
- HAJNAL Zsolt: A fogyasztói jogok egységes európai szabályozásának lehetséges irányai. Doktori értekezés (Debrecen, 2013.). Elérhető: http://jog.unideb.hu/documents/doktori_nyilvanosvita/hajnal-ertekezes.pdf
- HAJNAL Zsolt: A fogyasztóvédelem alanya: a fogyasztó. In: Szikora Veronika (szerk.): Magyar fogyasztóvédelmi magánjog – európai kitekintéssel (FOME, Debrecen, 2010.), 39-52. p.

- HAJNAL Zsolt: A fogyasztóvédelem alapjai. In: Szikora Veronika (szerk.): Magyar fogyasztóvédelmi magánjog – európai kitekintéssel (FOME, Debrecen, 2010.), 15-17. p.
- HÁMORI Antal: A „fogyasztó”-fogalom „dilemmái” különös tekintettel az Fgytv. módosításában és az új Ptk.-javaslatban foglaltakra. Magyar Jog 2009. LVI. évfolyam 2. szám, 88-97. p.
- HAMZA Gábor: Az európai magánjog fejlődése: a modern magánjogi rendszerek kialakulása a római jogi hagyományok alapján (Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2002.)
- HAUSMANINGER, Herbert – SELB, Walter: Römisches Privatrecht (Böhlau, Wien-Köln-Weimar, 1997.)
- HOMOKI NAGY Mária: A magyar magánjogi kodifikáció első lépései. In: Szeged, Acta Juridica et Politica, Tom. LIII. Fasc. 11. (Szeged, 1998.), 149-160. p.
- HOMOKI NAGY Mária: A magyar magánjog történetének vázlata 1848-ig (JatePress, Szeged, 2005.)
- HOMOKI NAGY Mária: Die Gewährleistung für Rechtsmängel im ungarischen Privatrecht des 18 Jhs. In: Eva Jakab – Wolfgang Ernst (Hrsg.): Kaufen nach Römischem Recht (Springer, Berlin-Heidelberg, 2008.), 105-121. p.
- HONSELL, Heinrich – PIETRUSZAK, Thomas: Der Vernehmlassungsentwurf zu einem Bundesgesetz über den elektronischen Geschäftsverkehr. AJP (2001) 7, 771-790. p.
- HONSELL, Heinrich: Quod interest im bonae-fidei-iudicium. Studien zum römisches Schadenersatzrecht (C. H. Beck, München, 1969.)
- HONSELL, Heinrich: Schweizerisches Obligationenrecht. Besonderer Teil (Stämpfli, Bern, 2010.)
- HUBER, Eugen: System und Geschichte des Schweizerischen Privatrechtes. Band 4. (C. Detloff, Basel, 1893.)
- ILLÉS József: A magyar szerződési jog az árpádok korában. In: Magyar Jogászegyleti Értekezések XXII. kötet 4. füzet (Franklin-Társulat Könyvnyomdája, Budapest, 1901.)
- Indokolás Magyarország magánjogi törvénykönyvének a m. kir. igazságügyminiszter által 1928. március 1-én az országgyűlés elé terjesztett törvényjavaslatához. I. kötet (A M. Kir. Igazságügyminisztérium, Budapest, 1929.)
- JAKAB Éva: Apropó jogharmonizáció: gondolatok az ókori kellékszavatossági modell kapcsán. In: Tóth Károly (szerk.): In memoriam Nagy Károly egyetemi tanár: 1932-2001. Acta juridica et politica, Tom. 61. Fasc. 1-26. (Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, 2002.), 225-237. p.
- JAKAB Éva: Az árleszállítás mértéke a szavatossági perben. Jogtudományi Közlöny 2000. LV. évfolyam 9. szám, 325-333. p.
- JAKAB Éva: Chirographum in Theorie und Praxis. In: Muscheler, Karlheinz (Hrsg.): Römische Jurisprudenz – Dogmatik, Überlieferung, Rezeption. Festschrift für Detlef Liebs zum 75. Geburtstag (Duncker & Humblot, Berlin, 2011.), 275-288. p.
- JAKAB Éva: Diebische Sklaven, marode Balken: Von den römischen Wurzeln der Gewährleistung für Sachmängel. In: Martin Schermaier (Hrsg.): Verbraucherkauf in

- Europa. Altes Gewährleistungsrecht und die Umsetzung der Richtlinie 1999/44/EG (Sellier, München, 2003.), 27-53.
- JAKAB Éva: Forum Romanum. Jogesetek és szerződési minták római jogból (Leges, Diligens, Szeged, 2012.)
- JAKAB Éva: Humanizmus és jogtudomány. Brissonius szerződési formulái I. (Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2013.)
- JAKAB Éva: Kellékszavatosság és jótállás. In: Hamza Gábor – Kajtár István – Zlinszly János (szerk.): Tanulmányok Benedek Ferenc tiszteletére, Studia Iuridica 123 (JPTE ÁJK, Pécs, 1996.), 113-123. p.
- JAKAB Éva: Stipulationes aediliciae, Acta juridica et politica, Tom. 44. Fasc. 7. (JATE ÁJK, Szeged, 1993.)
- Jogtudományi Közlöny. Hetilap a jog- és államtudományok köréből (Dr. Dárdai Sándor szerk.), 1888. XXIII. évfolyam 7. szám (február 17.), melléklet: Curiai Határozatok, és 1894. XXIX. évfolyam 21. szám (május 25.), melléklet: Curiai Határozatok (Magyar Irodalmi Intézet és Könyvnyomda, Budapest).
- JÓZSA Mihály: A kellékszavatosság vitás elvi kérdései. Jogtudományi Közlöny 1968. XXIII. évfolyam 11-12. szám, 603-610. p.
- JUSZTINGER János: A vételár meghatározás és szolgáltatása a konszenzuális adásvétel római jogi forrásaiban. Doktori értekezés (Pécs, 2012.). Elérhető: http://doktori-iskola.ajk.pte.hu/files/tiny_mce/File/Archiv2/jusztinger/jusztinger_ertekezes_nyilv.pdf
- KALLÓS Lajos: A magyar polgári jog alapelvei (Telegdi K. Lajos, Debreczen, 1865.)
- KÄMPF M., Hanno: Gewährleistung und Verbraucherschutz. Europa auf dem Weg zu einheitlichem Zivilrecht (Nomos, Baden-Baden, 2007.)
- KARVASY Ágost: Az ausztriai általános polgári törvénykönyv (Eggenberger, Pest, 1870.)
- KÄSER, Andreas: Die Abtretung von Gewährleistungsansprüchen bei Kauf- und Werkvertrag (Schulthess, Zürich, 2000.)
- KASER, Max – KNÜTEL, Rolf: Römisches Privatrecht (C. H. Beck, München, 2014.)
- KASER, MAX: Das römisches Privatrecht. Das altrömische, das vorklassische und klassische Recht (C. H. Beck, München, 1971.)
- KASER, Max: Die Jursidiction der kurulischen Ädilen, in: Philippe Meylan. Vol. 1. (Imprimerie Centrale de Lausanne, 1963.), 173-191. p.
- KATONA Mór: A mai érvényű magyar magánjog vezérfonala. In: Stampfel-féle Tudományos Zseb-könyvtár 31-34. (Stampfel Károly Kiadása, Pozsony – Budapest, 1904.)
- KECSKÉS László: A polgári jog fejlődése a kontinentális Európa nagy jogrendszereiben (HVGOrac, Budapest, 2009.)
- KELLER, Max – SIEHR, Kurt: Kaufrecht: Kaufrecht des OR und Wiener UN-Kaufrecht (Schulthess, Zürich, 1995.)
- KEMENES Béla: A fogyasztó érdekvédelmének egyes polgári jogi kérdései hibás teljesítés esetén. Jogtudományi Közlöny 1974. XXIX. új évfolyam 3. szám, 124-134. p.
- KEMENES Béla: A jótállási rendszer néhány időszerű elvi kérdése. Jogtudományi Közlöny 1973b. XXVIII. új évfolyam 2. szám, 64-73. p.

- KEMENES Béla: A jótállási igények és érvényesítésük módja, különös figyelemmel az állampolgárok vételi ügyleteire. Jogtudományi Közlöny 1973c. XXVIII. új évfolyam 3. szám, 124-134. p.
- KEMENES Béla: A Ptk. kellékszavatossági rendszere korszerűsítésének kodifikációs kérdései. Állam- és Jogtudomány 1973a. XV. évfolyam 4. szám, 207-233. p.
- KISFALUDI András: Az adásvételi szerződés (KJK-Kerszöv, Budapest, 2003.)
- KLAMERT, Marcus: Richtlinienkonforme Auslegung und unmittelbare Wirkung von EG-Richtlinien in der Rechtsprechung der österreichischen Höchstgerichte. Juristen Blätter 130. (2008), 158-170. p.
- KLETECKA, Andreas: Gewährleistung neu (Verlag Österreich, Wien, 2001.)
- KOLMASCH, Wolfgang: Das neue Gewährleistungsrecht (Orac, Wien, 2001.)
- KOLOSVÁRY Bálint: A magyar magánjog tankönyve, 2. kötet. Kötelmi jog. Családjog. Öröklési jog. (Politzer Zsigmond és Fia Könyvnyomdája, Budapest, 1904.)
- KOVÁCS László: A polgári jogi szabályok harmonizálásának buktatói. Magyar Jog 2005. LII. évfolyam 7. szám, 425-433. p.
- KOZIOL, Helmut – BYDLINSKY, Peter – BOLLENBERGER, Raimund (Hrsg.): Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch. Kommentar (Springer, Wien-New York, 2010.)
- KRAINZ, Josef: System des österreichischen Privatrechts, 2. Band (Manz, Wien, 1900.)
- KRAMER, Ernst A.: Die konsumentenrechtlichen Defizite des schweizerischen Kaufrechts vor dem Hintergrund der europäischen Rechtsentwicklung. In: Jahrbuch des Schweizerischen Konsumentenrechtes, 1998. 205-237. p.
- KRAMER, Ernst A.: Obligationenrecht – Allgemeiner Teil (Helbing Lichtenhahn, Basel, 2009.)
- KREJCI, Heinz: Konsumentenschutz und Gewährleistung. In: Reiffenstein, Maria et al. (Hrsg.): Konsumentenpolitik im Spannungsfeld von Liberalisierung und sozialer Verantwortung. Festschrift für Gottfried Mayer (Neuer Wissenschaftlicher, Wien-Graz, 2004.), 127-135. p.
- KREJCI, Heinz: Privatrecht (Manzsche, Wien, 2007.)
- KULCSÁRNÉ DR. BUZÁS Gizella (et al.): Vásárlás előtt és után – fogyasztói tudnivalók és érdekvédelem. Fogyasztói tájékoztató füzetek 8. (Országos Fogyasztóvédelmi Egyesület, Budapest, 2010.). Elérhető:
http://tamop.ofe.hu/inet/osszefogas/hu/documents/vasarlas/object/vasarlas_elott_utan.pdf
- KUNCZ Ödön: A magyar kereskedelmi- és váltójog vázlatja (Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1922.)
- KUNCZ Ödön – BALÁS P. Elemér: A tisztességtelen verseny. Az 1923 : V. törvénycikk magyarázata, kiegészítve a törvényt végrehajtó rendeletekkel (Politzer Zsigmond és fia kiadása, Budapest, 1924.)
- LÁNYI Márton (szerk.): Magánjog. A személyjogra, a házassági törvényre, a házassági vagyonjogra, a rokonságra, a gyámságra és gondnokságra, a dologi jogra, a kötelmi jogra, az öröklési jogra vonatkozó felsőbbírósági határozatok. 2. kötet (Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1911.)
- LAUTNER, Julius: Grundsätze des Gewährleistungsrechtes (Polygraphischer, Zürich, 1937.)

- LEDERLE, Rosalie: *Mortuus redhibetur. Die Rückabwicklung nach Wandlung im römischen Recht* (Duncker & Humblot, Berlin, 1983.)
- LOOSCHELDERS, Dirk: *Schuldrecht. Besonderer Teil* (Franz Vahlen, München, 2011.)
- LURGER, Brigitta – AUGENHOFER, Susanne: *Österreichisches und Europäisches Konsumentenschutzrecht* (Springer, Wien, 2005.)
- LUSZCZ Viktor: A szavatosság egy módosított EK-irányelvtervezet tükrében. *Gazdaság és Jog* 1999. VII. évfolyam 5. szám, 15-18. p.
- MÁDL Ferenc: Néhány gondolat a BGB hatásáról a magyar magánjog fejlődésére. In: Sárközy Tamás – Vékás Lajos (szerk.): *Eörsi Gyula emlékkönyv* (HVGOrac, Budapest, 2002.), 67-72. p.
- MANTHE, Ulrich: Zur Wandlung des servus fugitivus. *The Legal History Review* XLIV 1976. 133-146. p.
- MÁRKUS Dezső (szerk.): *Magyar Jogi Lexikon*, VI. kötet. Pergátló kifogás – Zsupán. (Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest, 1907.)
- MARÓTI Egon: A déloszi rabszolgapiac és a kalózkodás. *Antik tanulmányok* 1. (1962.)
- MEDICUS, Dieter: Das Schuldrechtsmodernisierungsgesetz – behutsame Weiterwicklung oder Systemwechsel? In: Dauner-Lieb, Barbara – Konzen, Horst – Schmidt, Karsten (Hrsg.): *Das neue Schuldrecht in der Praxis* (Carl Heymanns, Köln, 2003.), 61-70. p.
- MEMMER, Michael: Der „schöne Kauf“ des „guten Sklaven“. Zum Sachmängelrecht im Syrisch-römischen Rechtsbuch. *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte* 107 (1990), 1-45. p.
- MEYER, Jürgen (Hrsg.): *Charta der Grundrechte der Europäischen Union* (Nomos, Baden-Baden, 2006.)
- MICKLITZ, Hans-W – STUYCK, Jules – TERRY, Eveline (ed.): *Cases, Materials and Text on Consumer Law* (Hart Publishing, Oxford-Portland, 2010.)
- MISERA, Karlheinz: Der Kauf auf Probe im klassischen römischen Recht. *ANRW* II/14 (1982), 524-582. p.
- MOLNÁR Imre – JAKAB Éva: *Római jog* (Leges, Diligens, Szeged, 2012.)
- MOLNÁR SZ. Bence: Termék-szavatosság az új Ptk.-ban. *Világgazdaság online* (2013).
Elérhető: <http://www.vg.hu/kozelet/jog/termek-szavatossag-az-uj-ptk-ban-412758>
- MÜLLER-CHEN, Markus – HUGUENIN, Claire – GIRSBERGER, Daniel (Hrsg.): *Handkommentar zum Schweizer Privatrecht. Vertragsverhältnisse Teil 1: Innominatkontrakte, Kauf, Tausch, Schenkung, Miete, Leihe* (Schulthess, Zürich-Basel-Genf, 2012.)
- NAGY Ferenc: *A magyar kereskedelmi jog kézikönyve. Különös tekintettel a bírói gyakorlatra és a külföldi törvényhozásokra*, II. kötet (8. átdolgozott kiadás, Az Athenaeum Irodalmi és Nyomdai R.-T. Kiadása, Budapest, 1913.)
- NAGY Éva – PECZE Dóra: *Polgári jog I.* (Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2007.)
- NÉMETH Gábor (szerk.): *A Polgári Törvénykönyv és gyakorlata. II. rész: Kötelmi jog általános rész* (Kézirat, 1982.)
- NEUENSCHWANDER, Markus: *Die Schlechterfüllung im schweizerischen Vertragsrecht* (Dissertation, Bern, 1971.)

- OSZTOVITS András (szerk.): Az Európai Unióról és az Európai Unió Működéséről szóló Szerződések magyarázata. 3. kötet: Az Európai Unió működéséről szóló szerződés magyarázata II. (Complex, Budapest, 2011.)
- OSZTOVITS András: A fogyasztó fogalma az új Ptk.-ban (2013a.). Elérhető: <http://ptk2013.hu/szakcikkek/osztovits-andras-a-fogyaszto-fogalma-az-uj-ptk-ban/2267>
- OSZTOVITS András: Tisztességtelen feltételek fogyasztói szerződésekben. In: Grad-Gyenge Anikó (szerk.): Szociális elemek az új Ptk.-ban (Károli Gáspár Redormátus Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2013b.), 59-67. p.
- PÁLFALVI József: Szavatosság, jótállás, felelősség. Magyar Jog 1975. XXII. évfolyam 11. szám, 661-663. p.
- PARISI, Francesco: The Harmonization of Legal Warranties in European Law: an Economic Analysis. American Journal of Comparative Law, Volume 52, Number 2, Spring, 2004, 1-43. p. Elérhető: http://www.law.gmu.edu/assets/files/publications/working_papers/01-20.pdf
- PEKARY, Thomas: Die Wirtschaft der griechisch-römischen Antike (Wiesbaden, 1979.)
- PERNER, Stefan – SPITZER, Martin: Bürgerliches Recht (Manzsche, Wien, 2007.)
- PETERS, Frank: Die Rücktrittsvorbehalte des römischen Kaufs (H. Böhlau, Köln-Wien, 1973.)
- PETRIK Ferenc (szerk.): Szavatosság és jótállás (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1990.)
- PETRIK Ferenc (szerk.): Szavatosság, jótállás és jogasztóvédelem (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1995.)
- PETRUCCI, Aldo: Per una storia della protezione dei contraenti con gli imprenditori I. (G. Gioppichelli, Torino, 2007.)
- PICHONNAZ, Pascal: Die Schweiz und das Römische Recht (Sonderdruck). In: Fagnoli Iole – Rebenich, Stefan (Hrsg.): Das Vermächtnis der Römer. Ein Bild in groben Zügen (Haupt, Bern, 2012.), 21-46. p.
- PICHONNAZ, Pascal: Überlegungen zur „autonomen“ Umsetzung der Richtlinie 1999/44/EG den Verbrauchsgüterkauf in der Schweiz. In: Schermaier, Martin (Hrsg.): Verbraucherkauf in Europa. Altes Gewährleistungsrecht und die Umsetzung der Richtlinie 1999/44/EG (Sellier, München, 2003.), 287-301. p.
- PIRKER-HÖRMANN, Beate – HAMMERL, Alexandra: Das neue Gewährleistungsrecht (Verlag Österreich, Wien, 2004.)
- PLATE, Jürgen: Das gesamte examensrelevante Zivilrecht (Springer, Heidelberg, 2011.)
- PÓKECZ KOVÁCS Attila: A szerződéstől való elállás az adásvétel mellékegyezményeinél a római jogban és továbbélése során (Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 2012.)
- PÓLAY Elemér: A dáciai viaszostáblák szerződése (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1972.)
- PÓLAY Elemér: Az eladói kellékszavatosság a preklasszikus római jogban, Acta Juridica et Politica, Tom. 11. Fasc. 9. (JATE ÁJK, Szeged, 1964.)

- PÓLAY Elemér: Az eladói kellékszavatosság szabályozásának első megjelenése a római jogban. In: A Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Évkönyve. Red. E. Schultheisz (Budapest, 1953.), 115-136. p.
- PÓLAY Elemér: Die Rolle der Stipulation in den Urkunden der Siebenbürgischen Wachstafeln. JJP 15 (1965), 185-220. p.
- PRIEST, George L.: A Theory of the Consumer Product Warranty. Yale Law Journal, Volume 90, Number 6, May 1981, 1297-1352. p. Elérhető: http://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1570&context=fss_papers
- RAFFAY Ferencz: A magyar magánjog kézikönyve. II. kötet: Dologi jog, Kötelmi jog és Öröklési jog (Benkő Gyula CS. És Kir. Udv. Könyvkereskedése, Budapest, 1909.)
- Rechtsanwaltskanzlei Foglar – Deinhardstein & Brandstetter KEG: Gewährleistungsreform – Warranty Reform (Wien, Juni 2001). Elérhető: http://www.fdblawyers.com/PDF/newsletter_01.pdf
- REETZ, Peter – ZIMMERLI, Christoph: Kauffertrags-, Werkvertrags- und Auftragsrecht. Entwicklungen 2011. (Stämpfli, Bern, 2012.)
- REICH, Norbert – MICKLITZ, Hans-W.: Europäisches Verbraucherrecht (Nomos, Baden-Baden, 2003.)
- REMIEN, Oliver: Zwingendes Vertragsrecht und Grundfreiheiten des EG-Vertrages (Mohr Siebeck, Tübingen, 2003.)
- RIESENHUBER, Karl: Europäisches Vertragsrecht (De Gruyter Recht, Berlin, 2003.)
- ROGERSON, A.: Implied Warranty against Latent Defects in Roman and English Law. In: Daube, David (ed.): Studies in the Roman Law of Sale (Clarendon Press, Oxford, 1959.), 112-131. p.
- ROSENTHAL, Heinrich: Bürgerliches Gesetzbuch: gemeinverständlich erläutert unter besonderer Berücksichtigung der Rechtsverhältnisse des täglichen Lebens (Heymann, Berlin, 1927.)
- ROTH, Wulf-Henning: Die Europäisierung des Bürgerlichen Gesetzbuchs. In: Dauner-Lieb, Barbara – Konzen, Horst – Schmidt, Karsten (Hrsg.): Das neue Schuldrecht in der Praxis (Carl Heymanns, Köln, 2003.), 25-39. p.
- RÖSLER, Hannes: Europäisches Konsumentenvertragsrecht (C. H. Beck, München, 2004.)
- RUSZOLY József: Európai jog- és alkotmánytörténelem (Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2011.)
- SÄÄF, Johannes: Leistungsstörungen im Kauf- und Werkvertragsrecht – Landbericht Österreich. In: DACH Europäische Anwaltsvereinigung e.V. (Hrsg.): Gewährleistungsrecht im Kauf- und Werkvertrag (Schulthess, Zürich, 2005.), 49-62. p.
- SAN NICOLO, Mariano: Die Schlussklauseln der altbabylonischen Kauf und Tauschverträge (O. Beck, München, 1922.)
- SÁRINÉ DR. SIMKÓ Ágnes (szerk.): Szerződési jog – fogyasztóvédelem (HVGOrac, Budapest, 2000.)
- SCHULTE-NÖLKE, Hans – TWIGG-FLESNER, Christian – EBERS, Martin (ed.): EC Consumer Law Compendium. The Consumer Aquis and its transposition in the Member States (Sellier, Munich, 2008.)

- SCHULZE, Reiner – GRZIWOTZ, Herbert – LAUDA, Rudolf: Bürgerliches Gesetzbuch (Nomos, Baden-Baden, 2011.)
- SCHUMACHER, Leonard: Sklaverei in der Antike. Alltag und Schicksal der Unfreien (C. H. Beck, München 2001.)
- SCHWARZ Gusztáv: Ujabb magánjogi fejtegetések (Poltzer, Budapest, 1901.)
- SCHWIMANN, Michael: Praxiskommentar zum ABGB. Band 5. (Orac, Wien, 1997.)
- SELB, Walter: Das prätorische Edikt: Vom rechtspolitischen Programm zur Norm. In: Benöhr, Hans-Peter – Hackl, Karl – Knütel, Rolf – Wacke, Andreas (Hrsg.): Iuris Professio. Festgabe für Max Kaser zum 80. Geburtstag (Hermann Böhlhaus, Wien-Köln-Graz, 1986.), 259- 272. p.
- SIVESAND, Hanna: The Buyers' Remedies for Non-Conforming Goods (Sellier, Munich, 2005.)
- STEIN, Peter: Medieval Discussions of the Buyer's Actions for Physical Defects. In: Daube, David (ed.): Studies in the Roman Law of Sale (Clarendon Press, Oxford, 1959.), 102-111. p.
- STIASSNY József: A mindennapi élet jogi problémái. A magyar polgári magánjog gyakorlati kézikönyve (Székely Nyomda és Könyvkiadó Vállalat, Budapest, 1904.)
- STÖBER, Michael: Beschaffenheitsgarantien des Verkäufers (Duncker & Humblot, Berlin, 2005.)
- STÖCKLI, Hubert: Der neue Art. 8 UWG – offene Inhaltskontrolle, aber nicht für alle. In: BR/DC Zeitschrift 4/2011. 184-188. p. Elérhető: http://www.unifr.ch/zrhr/assets/files/Documents/Publikationen/Stoekli/Aufsatz_BR%201.pdf
- SUHAYDA János: A magyar polgári anyagi magánjog rendszere. Az Országbírói Értekezlet által megállapított szabályokhoz alkalmazva (A magyar királyi egyetemi nyomdából, Buda, 1869.)
- SZIKORA Veronika: A fogyasztóvédelmi jog történeti kialakulása Európában, különös tekintettel a magánjog-egységesítési folyamatokra. In: Szikora Veronika (szerk.): Magyar fogyasztóvédelmi magánjog – európai kitekintéssel (FOME, Debrecen, 2010.), 19-29. p.
- SZIKORA Veronika: Az új magyar Polgári Törvénykönyv kodifikációja és társasági jogi összefüggései (nemzetközi kitekintéssel). In: Szalma József (szerk.): A Magyar Tudomány Napja a Délvidéken: 2012. (Újvidék: Vajdasági Magyar Tudományos Társaság, 2013.), 133-158. p. Elérhető: http://www.vmtt.org.rs/mtn2012/133_158_Szikora_A.pdf
- SZLADITS Károly (szerk.): A magyar magánjog. IV. kötet: Kötelmi jog különös rész (Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1942.)
- SZLADITS Károly: A magyar magánjog vázlat. II. kötet (Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1933.)
- SZLADITS Károly: Az eladó felelőssége az eladott dolog minőségéért. (Kellékszavatosság). In: Almási Antal et al. (szerk.): Emlékkönyv Nagy Ferenc huszonöt éves egyetemi tanárságának megünneplésére (Athenaeum, Budapest, 1906.), 285-383. p.
- SZLADITS Károly – FÜRST László: A magyar bírói gyakorlat. Magánjog. II. kötet (Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1935.)

- SZLADITS Károly – FÜRST László – DR. UJLAKI Miklós: Magyar magánjog mai érvényében. Kötelmi jog. II. kötet (Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1934.)
- TÁRCZY Edit: Milyen változást hoz a fogyasztók jogairól szóló irányelv (a tájékoztatás és az elállás vonatkozásában)? Fogyasztóvédelmi Szemle 2012. májusi szám. Elérhető: http://www.fvszemle.hu/aktualis_szam/2012_majus/kilato/fogyasztoi_iranyelv/
- TEMESVÁRI Jenő: Jótállás – szavatosság – alkalmassági idő (Novorg, Budapest, 1996.)
- THIELMANN, Georg: 'Actio redhibitoria' und zufälliger Untergang der Kaufsache (mit Beiträgen zur Frage der Pönalität der ädilizischen Klagen). In: Studi in onore di Edoardo Volterra. Vol. 2. (Giuffrè, Milano, 1971.), 487-520. p.
- TÓTH Lajos: Magyar magánjog. Kötelmi jog (Magyar Tudományos Akadémia, Debrecen, 1938.)
- TÖRÖK Gábor (szerk.): A Polgári Törvénykönyv magyarázata. 3. kötet, Kötelmi jog: általános rész (Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest, 2006.)
- VAVRIK Béla – GYOMAI Zsigmond (szerk.): Grill-féle döntvénytár. Magánjog. II. kötet 2. rész: Családjog és kötelmi jog (Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1906.)
- VÉKÁS Lajos (szerk.): Szakértői Javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez (Complex, Budapest, 2008.)
- VÉKÁS Lajos: A fogyasztói adásvételről szóló irányelv és átültetése a magyar polgári jogba. Magyar Jog 2000. XLVII. évfolyam 11. szám, 646-659. p.
- VÉKÁS Lajos: A hibás teljesítés tényállása és a reális teljesítés alapelve Polgári Törvénykönyvünkben. In: Acta Facultatis Politico-Iuridicae Universitatis Scientiarum Budapestinensis de Rolando Eötvös Nominatae. Tom. IX. (Tankönyvkiadó, Budapest, 1967.), 195-211. p.
- VÉKÁS Lajos (szerk.): A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal (Complex, Budapest, 2013.)
- VÉKÁS Lajos: Az európai közösségi magánjog sajátos alanyáról: a „fogyasztó” fogalmáról. Európai Jog 2002. II. évfolyam 5. szám, 3-13. p.
- VÉKÁS Lajos: Az új Polgári Törvénykönyv elméleti előkérdései (HVGOrac, Budapest, 2001a.)
- VÉKÁS Lajos: Európai közösségi fogyasztóvédelmi magánjog. In: Vékás Lajos (szerk.): Európai közösségi jogi elemek a magyar magán- és kereskedelmi jogban (KJK-Kerszöv, Budapest, 2001b.), 58-84. p.
- VILÁGHY Miklós – EÖRSI Gyula: Magyar polgári jog. II. kötet (Tankönyvkiadó, Budapest, 1962.)
- VILLÁNYI László: A magyar magánjog rövid tankönyve (Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1941.)
- WACKE, Andreas: Die Menschenwürde von Sklaven im Spiegel des Umgehungsgeschäfts nach Sextus Pedius. *Si alii rei homo accedat* und D. 21,1,44 pr. In: Martin J. Schermaier – J. Michael Rainer – Laurens C. Winkel (Hrsg.): Iurisprudentia universalis. Festschrift für Theo Mayer-Maly (Böhlau, Köln-Weimar-Wien, 2001.), 811-836. p.
- WAGNER, Gerhard: Mortuus redhibetur in neuen Schuldrecht? In: Baums, Theodor – Huber, Ulrich – Wertenbruch, Johannes – Lutter, Marcus – Schmidt, Karsten

- (Hrsg.): Festschrift für Ulrich Huber: zum siebzigsten Geburtstag (Mohr Siebeck, Tübingen, 2006.), 591-624. p.
- WEBER, Rolf H.: Berner Kommentar, Bd. VI/1/5, Die Folgen der Nichterfüllung, Art. 97-109 OR (Stämpfli, Bern, 2000.)
- WELLMANN György: A hibás teljesítés egyes jogértelmezési kérdései I. Gazdaság és Jog 2004. XII. évfolyam 11. szám, 10-14. p.
- WELLMANN György: Az új Ptk. magyarázata V/VI. Kötelmi jog első és második rész (HVGOrac, Budapest, 2013.)
- WESTERMANN, William L.: The Slave Systems of Greek and Roman Antiquity (Philadelphia, 1955.)
- WIEACKER, Franz: Privatgeschichte der Neuzeit (Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 1967.)
- WINDSCHEID, Bernhard: Lehrbuch des Pandektenrechts, 2. Band (Bütten und Loening, Frankfurt/Main, 1891.)
- ZEHNDER, Hannes: Die Mängelrüge im Kauf-, Werkvertrags- und Mietrecht. Schweizerische Juristen-Zeitung, 96 (2000) 23. 545-550. p. Elérhető: <http://www.avsz.ch/fileadmin/Dateien/Publikationen/zehnder.pdf>
- ZERRES, Thomas: Bürgerliches Recht (Springer, Heidelberg, 2010.)
- ZIMMER, Daniel: Das geplante Kaufrecht. In: Ernst, Wolfgang – Zimmermann, Reinhard: Zivilrechtswissenschaft und Schuldrechtsreform (Mohr Siebeck, Tübingen, 2001.), 191-204. p.
- ZIMMERMANN, Peter: Leistungsstörungen im Kauf- und Werkvertragsrecht – Landbericht Deutschland. In: DACH Europäische Anwaltsvereinigung e.V. (Hrsg.): Gewährleistungsrecht im Kauf- und Werkvertrag (Schulthess, Zürich, 2005.), 25-48. p.
- ZIMMERMANN, Reinhard: Comparative Foundations of a European Law of Set-Off and Prescription (Cambridge University Press, Cambridge, 2002.)
- ZIMMERMANN, Reinhard: Contract Law Reform: The German Experience. In: Vogenauer, Stefan – Weatherill, Stephen: The Harmonisation of European Contract Law (Hart Publishing, Oxford-Portland-Oregon, 2006a.), 71-87. p.
- ZIMMERMANN, Reinhard: The Law of Obligations. Roman Foundations of the Civilian Tradition (Oxford University Press, New York, 1996.)
- ZIMMERMANN, Reinhard: The New German Law of Obligations (Oxford University Press, Oxford-New York, 2006b.)
- ZLINSZKY Imre: A magyar magánjog mai érvényében. Különös tekintettel a gyakorlat igényeire (Franklin Társulat, Magyar Irodalmi Intézet és Könyvnyomda, Budapest, 1899.)
- ZOLTÁN Ödön: Adásvétel és csere (Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1962.)
- ZOLTÁN Ödön: A hibás teljesítéssel okozott kárért való felelősség és a jótállás új szabályozásáról. Jogtudományi Közlöny 1970c. XXV. új évfolyam 9. szám, 480-484. p.
- ZOLTÁN Ödön: A szavatossági jogok érvényesítésének szabályozásáról. Jogtudományi Közlöny 1970b. XXV. új évfolyam 7. szám, 341-346. p.

ZOLTÁN Ödön: A szavatossági jogok új szabályozásáról. Jogtudományi Közlöny 1970a.
XXV. új évfolyam 2-3. szám, 69-75. p.
ZSÖGÖD Benő: Fejezetek kötelmi jogunk köréből. II. kötet (Athenaeum, Budapest, 1900.)